62649/5

I
a. 6

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

HIPPOCRATES

HIPPOCRATIS
APHORISMI,
AD MENTEM IPSIUS,
ARTIS usum,
& corporis *Mechaniſmi* rationem
EXPOSITI.
AUCTORE
JOANNE HECQUET.
A PARISIANA EDITIONE
EDITIO PRIMA.

ROYAL SOCIETY OF LONDON. MEDICAL

Expenſis Joſephi Ponzelli.

NEAPOLI cIↃIↃCCXXXI.
Apud FELICEM MUSCAM
Superiorum Permiſſu.

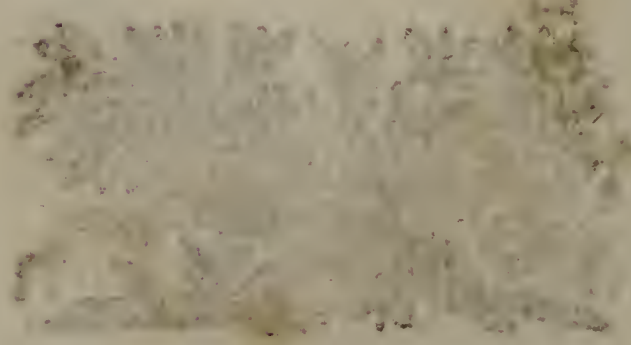

PRÆCLARISSIMO VIRO

D. JOACHIMO CASTALDO

In hac Neapolitana Universitate Medicinæ Professori Celeberrimo

JOSEPH PONZELLUS S. D.

CUm tanta ac tam magna tua in me sint, Vir Præclarissime, beneficia, quibus summum tuum in me amorem apertissimè cognovi, ut iis sæpe sæpius memoria repetitis plurimum præ cæteris me tibi debere profitear; quapropter cum jamdiù cogitarem, qui valerem tantis tuis in me meritis, non dicam officiis satisfacere, sed qui quodammodo grati animi benevolentiam tibi saltem declarare; post tandem aliquando multam mei animi, vel cogitationis volutationem, nullum aliud mihi magis conveniens, tuaque gravitate dignum inveni, quam doctissimum Aphoristicæ Medicinæ Commentarium Joannis Hecquetii, in quo solidè & luculenter Hippocratis Aphorismi mechanico in plurimis ratiocinio enucleantur, quod propterea meæ in te benevolentiæ argumentum tibi offero. Et meritò, etenim cuinam tale opus nuncupandum erat, nisi tibi, qui in florentissimo nostro lyceo publicis tuis prælectionibus magna auditorum juvenumque discentium affluentia celebratis in Aphorismorum Hippocratis interpretatione selectissimos inter Authores Hecquetium quoque cum laude frequenter recensueris; Et modo in medica praxi publicè docenda adeò ingenio, & opera solidè

præcellis, ut te virum præſtantiſſimum, ac in rebus medicis exercitatiſſimum Sapientes omnes ſalutent, quoniam quidquid præſtantius, ac utilius ars medica complectitur tam ex Veterum, quàm recentiorum penu erutum, ſive authoritate, & ratione, ſive experimentis, & obſervationibus ſuffultum tua mente foveri, ac pectore recondi cuncti æquo judicio pollentes palam fatentur. Et jure quidem meritò, etenim tranſactis laboribus, ac ſimul ingenii felicitate Anatomen, Botanicen, Chymiam, ac præprimis Matheſin, Aſtronomiam, Mechanicen, aliaſque artes, ac Scientias, quæ medicæ diſciplinæ, vel fundamina, vel ornamenta Sapientium voto cenſentur, tibi contubernales feciſti; quare doctrina omnis generis tantopere inclaruiſti, ut ſalebroſa quæque, & in rebus philoſophicis, ac medicis abſtruſa, nedum te non latent, ſed familiaribus tuis, ac perſpicuis ratiociniis prorſus explorata, & obvia fiunt; Atque quod magis intereſt natura, ac ingenium tuum ad eas ſerias, ſolidaſque ſpeculationes te determinavit, quæ magni ſanè momenti ex praxi medica naſcuntur, & ad Praxim frugiferè collineant; id quod maximam procul dubio apud omnes Cives, honeſtoſque viros tibi famam, & exiſtimationem conciliavit, idque uberiori plauſu undique decus peperit, auxitque, quandoquidem in hac inclyta Neapolitana Regiorum Studiorum Univerſitate ad tot tantoſque Artis Apollineæ ſtudioſos juvenes erudiendos, quid tua opera, & induſtria olim valuerit, quid modo valeat aperte ſatis oſtendiſti; mira namque mentis ſolertia, perſpicua ſcribendi claritate, magna eloquentia, digeſta venuſtaque dicendi methodo, & præſertim inſigni humanitate, ac morum ſuavitate effeciſti, ut nedum in ejuſdem Artis adita, intimoſque receſſus te Duce, & auſpice perducerentur, ſed in medicos profectò omnibus numeris abſolutos, excultoſque plerique evaderent, & Medicinam accuratè tam in hac Civitate factitantes, & longè latèque in hoc Regno ejuſque Provinciis, quam etiam in exteris remotiſque regionibus exercentes te velut clariſſimum Præceptorem unicè ſuſpiciunt, ac venerantur. Hecquetii itaque breve commentarium nullis ſive veterum, ſive recentiorum prolixis interpretationibus poſtponendum, quo concinnè ſolidorum ſiſtema enitescit, & Hippocratica brevitate obſcura Aphoriſmorum doctrina ma-

gno

gno ingenii molimine juxta Mechanicæ normam appositè exponitur, tibi procul dubio gratissimum fore confido; quando hac nostra ætate Medicinam totam tam Theoreticam, quam practicam, ut recte nosti, ad Mechanismum redigi, vel jam redactam esse, Doctiores quique sibi jucundè plaudunt, & blandiuntur. Atque in hoc Hecquetii opere plurima sanè asseruntur effata BORELLI, BELLINI, BOHERHAVE, PITCARNII, STROM, FREINDII, MOOR, BERGERI, STHAL, BAGLIVI aliorumque, quorum ipsemet Hecquetius meminit in suo eleganti Tractatu de Purganda Medicina à Curarum Sordibus, eaque inquam effata, eorundem auctorum nomine vix commemorato, tamquam postulata, lemmata, & apodictica ratiocinia ad Aphoristicas Hippocratis sententias juxta solidorum sistema, ac Automatismum ingeniosè explanandas passim interseruntur, sed hæc tibi in his omnibus apprimè versatissimo, ulteriùs innuere desisto. Opus ergo solertissimum tibi præclarissimo Viro offero, ac dedico, in quo munere meam animi sinceritatem, meamque erga te voluntatem agnosce, & mihi crede nihil prorsus ad hoc me impulisse, quam nimiam cupiditatem observantiæ meæ argumenta tibi manifestandi; Accipe igitur præclarissime Vir benigno animo hoc Munusculum, velisque me inter tuos annumerare, quod tamen non aliunde oriri existimes velim, quam ex illo honore, & obsequio, quibus merito, & ex animo, te semper sum prosequutus; Deus Opt. Max. te domumque tuam incolumem semper servet. Vale. Neapoli ex ædibus nostris Idibus Junii cIↃIↃccxxxi.

AD

AD LECTOREM.

EN tibi, *Lector*, *iterum typis mandatum doctissimum opus Clarissimi Joannis Hecquet, in quo traduntur prima artis medicæ elementa, doctrina nempe de Hippocraticis Aphorismis, fortasse magis purgatum, magisque emendatum superioribus editionibus; si res ex voto successit, æquo & benigno animo accipito meum consilium, laboremque meum laudato: si gratum te novero non prætermittam tuæ humanitati respondere, typico prælo iterum mandandis libris non modo aliorum doctiorum virorum, sed reliquis etiam hujusce nostri Auctoris, e quibus tua mens sapientiam hauriendo, in dies proficiet. Valeto.*

REIM-

REIMPRIMATUR. Neapoli die 8. Augusti 1730.

D. Antonius Canonicus Castelli Vicarius Generalis.

D. Petrus Marcus Giptius Canonicus Deputatus.

Ma-

Magnificus A. M. D. D. Nicolaus Cyrillo videat, & in ſcriptis referat.

MAZZACCARA REG. ULLOA REG. GIOVENE REG.
PISACANE REG. VENTURA REG. CASTELLI REG.
PEYRI REG.

Proviſum per S. E. Neap. 3. Julii 1731.

Maſtellonus.

EXCELLENTISSIME DOMINE

JUſſu Exc. Tuæ legi *Hippocratis Aphoriſmos novis Commentariis à Cl. Hecqueto* illuſtratos, quoſque ad mechanicam amuſſim pro viribus exigere conatus eſt μηχανητικώτατος Paraphraſtes. Quumque in eo Opere nil Principis juribus, Reiquepublicæ commodis adverſum repererim; *Felici Muſcæ* Typographo permitti poſſe reor, ut illud novis Typis in lucem emittere queat. Hac enim ratione antiquiſſima, eaque ſolidiſſima Medicinæ Practicæ fundamenta, à tot tam diverſarum haereſeων Interpretibus continenter in vulgus edita, & Philiatrorum eruditioni, & generis humani ſalubritati conſulere magis ac magis poterunt: quinetiam exinde manifeſtum erit, veritate nil antiquius, nec magis omnibus etiam inter ſe pugnantibus hominum hypotheſibus accommodabile. Neapoli 4. Julii 1731.

Addictiſs. & Obſequentiſs. Famulus
Nicolaus Cyrillus Prof. Reg.

Viſa ſupradicta relatione imprimatur, & in publicatione ſervetur Regia Pragmatica.

MAZZACCARA REG. ULLOA REG. GIOVENE REG.
PISACANE REG. VENTURA REG. CASTELLI REG.
PEYRI REG.

Proviſum per S. E. Neap. 30. *Julii* 1731.

Maſtellonus.

PRO-

PROLOQUIUM.

AD Medicinam factum iter, apertamque esse medendi viam jam pridem pronuntiatum est; (a) *Medicina enim jam ab antiquo existit, & principium & via inventa, per quam inventa & multa & probè habentia comperta sunt, per multum adeò tempus, & reliqua deinceps invenientur, si quis idoneus sit, & jam inventorum gnarus, ex his ad perquirendum procedat.*

His verbis inventam medendi rationem monstrat non tantùm *Hippocrates*, at eâ quâ valebat mentis acie, uberrateque judicii, prælibat artis perficiendæ modum. Hic ipsi erat ab inventis ad invenienda procedere, quo spreto curtum & infelicem futurum necesse erat Medicinæ progressum. *Sapientiæ* enim agnata primùm Medicina, pondere rerum aut gravitate capiebatur, aliunde quàm à naturâ doceri temnens, erubescensvè erudiri, cujus unicè amando mores unas illius leges venerabatur, in quibus cognoscendis, detegendisque cùm totus erat *Hippocrates*, inventa dicit quæ ex illis ducere noverat imitamina, hæcque sunt quæ tenenda posteris jubet, & ex quibus ad *perquirendum procedere* vult medicum, ut quæ invenienda superstunt deinceps inveniat.

Hunc ut adjuvaret Medicinæ perficiendæ modum, nevè posteris aliquid periret eorum, quæ inter medendum observando comperiebat, scribendo reservavit, unde hoc ipsum quod sapientibus consuetum & familiare est, præstitisse *Hippocratem* testabuntur *Aphorismi*; nimirùm ut in chartam illi conjicere solent conceptus omnes aut cogitatus de veritate illâ quàm inquirendo amant meditari; non absimili consilio, quæ scrutando naturam, quæ opera illius meditando, quæ imitando retexerit *Hippocrates* hæc ut ab ipsâ quam auscultabat, naturâ excipiebat, pugillaribus mandaverit, ex quibus postmodùm excerpta, in hos quos habemus *Aphorismos* emerserint; quare non ineptè magis *cogitationes Hippocratis*, quàm *Aphorismos* nuncupare licitum videbitur: quin imò *adversaria*, si lubet, dixeris, in quibus excerpta naturæ describi curaverit *Hippocrates*, evasura posthàc in origines & primordia voluminum, quæ *Hippocratis* nomine circumferuntur; enimverò sive ipsius

a ma-

(a) *Hippocr.* de veter. med. art. III. v. 8.

manu exarata fuerint, ſive filiorum illius aut coævorum operâ fuerint promulgata, perinde *Hippocratis* nomen ſuſtinebunt, quandoquidem in horum ſeminia aut venerint ipſiſſima *Hippocratis adverſaria*, obſervationes & principia.

Neque cœcam aut temerariam hanc invenies conjecturam, ſi benè memor quàm ſæpè in *Hippocratis* libris aut integros *Aphoriſmos* repetitos legis, pluries autem adhuc *Aphoriſmorum* verba aut ſenſa, unde fit argumentum in promptuarium veniſſe *Hippocratis collectanea* iis qui iſthæc conflarunt volumina, quæ ex illis *collectaneis* coaluerint; unde nuclei loco fuerint *adverſaria*, loco fructûs volumina quæ hic vel ille congeſſerit.

Inde quoque intelliges qui contingere potuerit, ut inter *Aphoriſmos* quoſdam invenias crudos adhuc, inemendatos nempè, ii ſunt quos quidem in pugillares *Hippocratis* relatos invenerint, & ab eo adoptatos aliquatenùs, ſed ab ipſo *Hippocrate*, ſi per otia & vitam licuiſſet, recudendos; hos interea reſervari dignos judicarunt, in illis boni quid aut laudabile ſubeſſe ſuſpicati, quippè quos dedignatus non erat *Hippocrates*.

Similiter rationes habes *diſparatorum* quorumdam *phyſices* aut doctrinæ, quæ hîc illîc occurrunt in *Aphoriſmorum* libris, quæ *Hippocratis* ſapientiam ſapiunt minùs, in quibus vides rudia philoſophiæ tritæ tunc ſpecimina, quibus cùm philoſophorum ætatis ſuæ vulgo fidem ad tempus commodaverat, donec aut inveniret meliora, aut iſthæc recoqueret in melius; interim incondita illa ut acceperat in *adverſariis* illius reperta, *Aphoriſmis* annumeraverunt; deceptioni ansâ factâ brevi & *Aphoriſticâ* dictione, quæ cùm *adverſaria* ſcribentibus conſueta ſit, ab *Hippocrate* fuerit uſurpata; ſicque memoriæ causâ quæ breves *Hippocrati* erant adnotationes, has *Aphoriſmorum* titulo evulgarunt, tamque bello nomine luſerunt poſterorum fidem.

Poſthàc animadvertis, quæ ſe promit in *Hippocratis* libris ſtyli varietatis rationem, dum ipſum *Hippocratis* reddunt ſenſum, ex hoc enim uno concludito, alteriùs quàm *Hippocratis* manu conflatum fuiſſe ejuſmodi librum, cui ut fidem faceret (quilibet fuerit) illius author, ex *adverſariis Hippocratis* ſententias erit mutuatus; quo dato utut *Hippocratis* genuinus non ſit ille liber, genuinam exhibere poterit & exprimere *Hippocratis* mentem.

Sub hoc conceptu *Hippocratis Aphoriſmorum* liber veterum medicinæ traditionis codex erit, medicinalium nempè traditionum codicilli; ductoque hinc exemplo, ab authoribus, qui ex libris quos *Hippocratis* nomine habemus, non paucos conflarunt, fides fit, moris fuiſſe primorum temporum medicis, ex *Aphoriſmis Hippocratis* trahere artis medullas, quibus ſuos inſuccarunt libros. Re ipsâ ſentias in primævis medicinæ parentibus verborum pondus, ſententiarumque gravitatem; quæ priſcæ Hippocratis Medicinæ redolent ſimplicitatem, dices? an veritatem. Ita *Galenus* micat ubique totus *Hippocratis* fulgoribus, quique prodiere alii medicinæ authores nobiles verbis, ſenſu graves, doctrinâ celebres, quos inter ſplendent *Aretæus*, *Cœlius Aurelianus*, *Celſus*, &c. Hi omnes eâ parte maximè laudantur, quâ *Hippocratem* exſcribunt aut imitantur.

Hæc inventa jam via eſt, quàm *Hippocrates* poſteris tenendam jubet, & unde ad *perquirendum* oportuiſſet *procedere*, unde ſuppleta haberemus, quæ deſunt nobis tam multa artis & usûs *deſiderata*. Hoc autem adeò verum eſt,

ut

ut ſi quid boni ad artem ad nos tranſmiſerunt medicinæ authores, ipſi etiam *Arabes*, qui medicinam aliundè fœdarunt non infrequenter, id omne ab *Hippocrate* ſint mutuati. Teſtis *Rhaſes Arabum* ſcholæ facilè princeps, qui ſcripta ſua *Hippocraticis* ſaporibus condivit non tantùm, ſed ipſam *Hippocratis* ſcribendi methodum *Aphoriſmos* (*a*) quoque ſcribendo, voluit imitari.

Id quidem laudis meruêre *Arabes*, quibus concedendum adhuc illorum operâ ſupereſſe litterario orbi litterarum, quod illorum ætate cadebat, ſtudium, at felicius illorum fuiſſet officium, ſi tantum in ſe ſuſcipientes ſtudiorum laborem, genii ſcientiarum, in hiſque rerum delectûs tutores ſe præſtitiſſent! cum bonâ enim dictum ſit illorum veniâ, in ſcientiarum nugaminibus interdum ſuperflui, dignitati illarum & progreſſui defuêre non infrequenter, undè litteratorum mentes futilibus cumulando, neceſſariis & utilibus ſæpè defraudarunt. Teſtis Medicina eſt, priſcis temporibus *muta ars*, quam rudis phyſicæ ſuæ ineptiis malè garrulam fecerunt, facti quoque præſtantiſſimorum artis ingeniorum infectores, ipſius nempè (magni aliundè) *Fernelii*, qui (exprobrante *Hollerio*) (*b*) *quodam nectare latinitatis Arabum fæces condivit*.

Interim, quod fatendum eſt, non ab *Arabibus* cœpit primùm ab *Hippocraticâ* medicinâ receſſus, curioſas naturæ *Græcorum* mentes jam invaſerat philoſophiæ rerum effrænis amor, medicorum in primis authorum, quos occupabant cauſarum indagines, ætiologiarumvè ſcrutinia, quæ ad medicinæ ſtudium transferentes, *Hippocratis* libros commentariis ornare vel onerare ſategerunt, medicinamque replere cauſarum commentis; commentis, inquam, ſtupendum enim! quàm multa in *Hippocratem* commentando, ut de *Hippocrate* commenti ſint multa. Aberrandi cauſa fuit ab illâ quæ *Hippocratis* erat, philoſophandi mutata ratio; illi moris erat ex obſervatis naturæ motibus obvias animo illorum delibare cauſas, his præſupponere aut in anteceſſum ſtabilire cauſas, ad quarum rationes ſe componerent *ſymptomata* morborum aut naturæ *phænomena*; ſic agendo multa, aut aliud egerunt aut nihil; aliud ab artis progreſſu, ad *Hippocratis* doctrinam nihil, intereàque medendi minùs quàm ratiocinandi ars facta medicina eſt.

Huic ſerpenti malo moram identidem fecerunt, ex hâc modò, modò ex illâ ſcholâ artis magiſtri, qui ſcriptis & verbis de labente in dies *Hippocratis* medicinâ acerbè conqueſti ſunt, his potiſſimùm ultimis temporibus, ubi *Chymiæ*, *Phyſices* & *Anatomiæ* inventis facta dives medicina & ſuperbiens, veterum dogmata deſpexit tam audaci auſu, ut ipſum *Hippocratem* ejurare quidam non reformidaverint; tam capitale facinus! ut plecti indiguerit, *appellatione* (c) *ad univerſas & ſingulas totius terrarum orbis academias ſuper iniuriis magno Hippocrati medicinæ parenti illatis*. Reverâ eò uſque temeritatis progredi contigit paucis, cum reſervatus ſit *Hippocrati* ipſi aliquis honos, etiam ab iis quibus cordi minùs erat ergà veteres reverentia. At vix ullos ex his invenias quibus non moverit riſum *criſium* doctrina, quæ *Hippocrati* ſacra fuit, ad normam enim illius ſua moderabatur medendi opera; ad *criſes* pertinet adhuc *coctionum* obſervatio, quæ al-

(a) Scripſit *Rhaſes* Aphoriſmorum lib. VI. (b) De Morb. intern. *pag.* 500.
(c) Vid. Hippocratis defenſion. *à Bernardo Langvvedelio* pag. 9.

terum erat *Hippocratis* medicinæ fundamentum ; at hodie *cocliones* facere ſe aut ſupplere gloriantur , ſicque exlex facta medicina *andabatarum* ritu ſe gerit , aut novis regitur & vivit legibus ; ideò certè quòd derelicta *via* eſt quæ *inventa Hippocrati* erat , *rejectiſque* (a) *ac reprobatis omnibus* priſcæ medendi ſapientiæ *inventis* , *aliâ viâ* , *aliâque formâ procedere conantur* aut *inquirere* ; imò *inveniſſe* meliora *gloriantur* , unde *falluntur* & fallunt .

Igitur *de tramite* , (quò medicina deliravit ,) in *viam* quam *inventam* offert *Hippocrates* , reduci medentes , tam urgens quàm neceſſarium eſt , quo in opere ut præſtabilius nihil aut convenientius quàm ipſum adire viæ ducem aut magiſtrum , ita nihil benignius quàm ad patrem reduci filios , ideſt , medicos ad medicinæ parentem , apud quem reduces , utut protervi , rebelles & ingrati fuerint , cum facili veniâ benevolentiam , priſtinaque recuperabunt officia . Itaque ſub his ubi verſamur rerum medicinalium turbis , dum de emendandâ refingendâque medicinâ clamitant aſſiduè , non omnia sùs deque verti , neque aliam ſtudiorum medicinæ formam inſtitui oportet , *inventa via* eſt , quæ relegenda ; *comperta inventa* , quæ adoptanda ; adeſt dux viæ , incedendique aut procedendi in arte magiſter ; aliâ incedere viâ , nunquid non recedere erit ? an non regredi , progredi aliàs ?

Hîc aperit ſe operis hujus finis , refingendæ ſcilicet ad *Hippocratis* mentem medicinæ , ut ſua illi reddatur , quæ labitur in dies , cum veritate dignitas ; *firma enim eſt tota ars medica* , *ejuſque præceptiones pulcherrimæ* (b) : At undenam congruentiùs expectabis has medicinæ *pulcherrimas præceptiones* , quàm ab eo cui *commonſtrata eſt univerſa medicina* , qui illam pervidit , cujuſque diligentiâ , *ſingula ex fine obſervata fuerunt* , *& ad eadem aggregata* (c) ? Itaq; *Hippocratis* volumina ut pelagus habebis obſervationum , ex ipſo ductarum naturæ ſinu ; meliùs quod in animalibus ova ſunt , quod in plantis ſemina , id ipſum in medicina ſunt *Hippocratis* libri , medicæ nimirum artis germina , quæ meditando , ſcrutando , comparando , medentium cuique fovenda ſunt , maturanda , excludenda . Verùm ut ad explorandas univerſæ naturæ leges , iis confiditur , qui in retegendis generalibus mundi legibus locant operas , jure pari ad intelligendam particularem corporis humani naturam , credendum iis eſt qui particularibus illius naturæ legibus cognoſcendis ſingularem ſimul & felicem impenderunt curam . Atqui his notaculis ſe ſiſtit *Hippocrates* , naturæ genius aut contubernalis , tam frequenti cum illâ convictu uſus eſt & familiaritate ! cujus proinde didicit mores , ſenſit indolem , novit ingenium . An æmulum naturæ fidum magis habebis ? teſtemnè oculatiorem ? interpretem tutum magis ? verbo odiorum illius & amorum tam benè conſcium ? ejuſmodi ducem genuinæ medicinæ inſtaurationi præfici voluerimus ; & ad illius documenta medentes hodiernos eruditi .

Eruditi autem dicimus de iis quæ *medicum faciunt* (d) ; perplura enim ſunt quæ *aptiorem* faciunt ad medicinam , quæ nec à medico abeſſe volumus , ſed ut amœnitatibus ſuis pelliciunt animos , toti ſe ac fortè lubentiùs in ea ſe immerſerunt recentis ætatis medici , imò ab illis aliquantiſper pervelli

men-

(a) *Hip.* de veter. medic. art. III. v. 15. (b) *Hip.* lib. de loc. in hom. p. 421.
(c) Lib. de præcept. p. 8. (d) *Celſ.*

mentes, artis utilitati non adeò incongruum foret: de illis ergò informari medicos optaverimus, magis quæ illorum forment consilia, intentiones regant, fortunent opera. Hujus sortis erunt, quæ *diagnosin* morborum revelant, *prognosin* aperiunt, absolvunt curam; at, amabo, mortaliumnè ullus alius ab *Hippocrate* lucidiùs morbos enucleavit, pervidit apertiùs, feliciùs curavit? utpotè cùm ab eo nullus distinxit nitidiùs primordia morbi, prævidit fines, aptavit auxilia. Posthàc sapientiorem dari posse suspicaberis medentibus *institutionis* magistrum?

Tam amplas artis opes, tam divites condunt thesauros *Hippocratis* libri, tamque uberes spondent fructus; *natura enim nostra agri, doctorum præcepta seminum rationem habent. Institutio à puero tempestivæ sationi respondet* (a). Sata ergò in *Hippocratis* voluminibus præcepta præ cæteris commendandi singulariter medicinæ studium impendentibus, nostrum hîc desiderium est, ut à peregrinis scientiis resipiscentes, ad ea quæ arti propria sunt se fortiùs accingant, pressiùs & diligentiùs. Interim ut illorum solemur fastidia, levemusque labores quos à veterum lectione metuunt, utpotè quorum fascinant animos aut præoccupavit physicæ recentis cupiditas, *mechanismi* corporis humani rationes ex *Hippocratis* libris eruimus, aut illas in ipsis conditas sub oculos eorum venire curamus, ut veterem philosophiam minùs quam philosophi veteris ore loquentem audiant naturam.

Naturæ autem nomine hîc intelliges motuum *fluidorum* cum *solidis* librantium ingenitas leges, ordinem, œconomiam sub sanitate, à quibus facto recessu enascuntur morbi. Nihilique erit illorum in *Hippocratem* inhonesta exprobratio, quâ regerunt rudem adhuc inchoatamque tantùm illius *Philosophiam*, hos *Physices* ignorasse mirabiles artes, quarum cognitio bis mille sæculorum post *Hippocratem* fructus sunt, hæc enim etiamsi vera fuerint, admirabilis ingenii illius vis faciet maximè, quòd artes utut incompertas, usu suo, monitis & observationibus tam pulchrè, tam verè tam utiliter expresserit, elucidarit, adduxeritque in apertum, tamque feliciter, ut quidquid utilitatis ad medicinam contribuunt, hoc ipsum in curando ab *Hippocrate* præoccupatum necesse sit confiteri; adeout dum medicina mille inventorum modis post sæculorum millia facta amplior, juvenescit in dies, medendi artibus pauperata, repueraſcere indigeat, aut prima ortus sui tempora recalcare; verbo ad sui parentem *Hippocratem* regredi, usum ab illo edocenda eorum, quæ ad artis pompam non usum facerent, si medendi legibus quæ ab illo positæ fuêre defecta forent: itaq; inventa medicinæ nova, quà sunt pulchra, nova sunt, quà utilia, antiqua; nam quod jucundi habent, habent à præsenti, quod utilis, præterito debent tempori. Posthàc alterutrius recentis vel antiquæ medicinæ præstantiam definire, anxiusvè volueris, suum utrique constat jus, stat mutua necessitas; quod habet novi medicina recens, veterem explicit & facit illustrem, quod antiqui habet medicina vetus solidam & utibilem facit recentem, unde ambarum jungatur non impar connubium, necessitudinis & necessitatis duplici vinculo confirmandum, affines enim sunt, ejusdem quò tendunt boni similitudine, necessariæ, comparis neutra officiis carere nequit, quod enim exequi vetus, elo-

(a) Ex lege Hippocratis pag. 213.

cloqui docet medicina recens, illinc veniunt operum medicinæ documenta, hinc momenta rationum.

Atqui, inquient, hoc ipsum novæ medicinæ crimen damnabile est, rationum commentis & *systematum* furoribus causas fecisse vel occasiones; has ergò ab radice altâ revellendas ad ravim clamitant omnes.

Litem dirimit *Hippocrates* his admonendo verbis, *ad causam ipsam* (a), *& causæ occasionem aut primordia deveniendum esse*; cum *ejusdem scientiæ sit morborum nosse causas, & morbos curare* (b); *rei enim cujus non est certa cognitio, opinio certum reperire remedium non potest*; (c) hinc concludere promptum est, *eum certe curaturum esse quem prima origo causæ non fefellerit*; (d) proinde *rectè curandi* methodo rationem, ceu causarum investigationem non adversari, denique non ita ejuranda quælibet *systemata*, ut intolerabilia omnia dictatoriâ voce pronuntientur. Prætereà quæ toleranda veniunt, explicat isthuc effati genus; *alterum est recenti novitate fictum*; *alterum antiquâ origine incorruptum* (e) *novitate ergò recenti fictis* morborum causis si stabilitum systema fuerit, explodetur, adoptabitur verò, quod *antiquâ origine incorruptis* rebus fundatum comperietur: esto enim quæ *majores nostri prodiderunt hujus temporis culturæ* (verbis) *non respondeant*, at si (factis & operibus) non *dissonent* (f), hæc inter se nunquid non concordabunt? imo (observationes) *aut statuta bene veterum* non tantùm *non labefactabunt experimenta ejusmodi nova, confirmabunt* (g) *magis*.

Hæc ut palam fiat de tolerabilitate systematum doctrina, hùc accedat oportet vera medendi rationis idea; in observationibus posita hæc tota est, adeout adversetur illi penitùs id omne quod observationes obscuraret vel incertaret; at ejus erunt sortis ex systemate novo suppositæ, ad quorum normam aut intuitum expenderentur morborum causæ aut definirentur, ab his ergò systematibus certè abhorret recta medendi ratio; si verò observatione & usu antiquo comperta artis opera, suas inveniant in recenter inventis rationes & causas, ejusmodi *ætiologias* admittere, sapientiæ consonum est; quæ *sapientia* erit quam ad medicinam esse traducendam præcipit Hippocrates (h). Certiores autem hæ erunt *ætiologiæ*, si ex confessâ partium fabricâ, situ, positurâ & rationibus earum eliciantur, hincque ductis & in apertum venientibus corporis œconomiæ legibus, constantibusque regulis; profectò quæ sic se habebunt *systemata*, medicinam non incertabunt, adjuvabunt potiùs, in eo tolerabilia non tantùm, quòd *medicum facere* non attentent aut instituere, sed laudabilia maximè, quòd factum jam observationibus & factis medicum reddant verbis *meliorem* (i) aut aptiorem. Artis fundamenta non sunt, sed adjutoria tantùm talis conditionis *systemata*, ex quibus verba tantùm mutuatur medicus, quibus suas promat, explicet, in mediumque aut lucem proferat, quos sibi fecit ex observationibus medendi conceptus, quos sic præsentibus & posteris exponit, declarat, communicat.

Enim

(a) Epid.lib.II.sect.1.p.981.
(b) *Hipp.*de arte p.11.
(c) *Cels.*præfac.l.1.p.13.
(d) *Ibid.*p.5.
(e) *Gell.*noct.attic.p.295.
(f) *Columel.*p.11.
(g) *Lamzuverde* monit.salut.præfat.
(h) *Hipp.* de decenti habitu pag.24.
(i) *Cels.*præfat.

Enim verò *nunquid non erit verbum* in medicinâ ? Secùs medicum ſuum inſtituit *Hippocrates*, qui qualitates inter, quibus illum inſtrui cupit, *ſententiarum elocutione* (a) illum vult commendabilem.

Reverâ fuit, ubi *muta ars* medicina videbatur ; tempus nimirùm ſub quo naſcentis medicinæ primi parentes, in *naturæ majeſtate naturam* taciti meditando, ad illius opera ſilentes ſtupebant, parcentes verbis, ne crudas adhuc aut inchoatas tantùm proferendo ideas rerum, poſteris fraudi fuiſſent aut decipulæ : veri enim ut erant æmulatores, hinc *falli* ſuis judiciis timebant, illinc alios verbis ſuis *fallere* reformidabant.

Primis ergò temporibus orientem medicinam, celſo in futurum ædificio comparabis, cujus prima dum ponuntur fundamenta, terrarum imo condita diù latent in conſpicua, donec terris emergendo omnium oculis in conſpectum veniunt, ſurgenſque monſtrant ædificium ; ſimiliter prima medicinæ *tempora*, *obſcura* fuêre artis fundamina tantùm, at his ſuperaddita poſterorum inventa creverunt in altum, artemque faciendo ſublimem, oſtentarunt dignam, quæ operibus non tantùm ſed & verbis ſe daret ſpectabilem. Illic adumbratam adhuc habes tenellulæ ætatis infantiam, ad quam attinet linguæ balbuties, hîc adultam concipis ætatem, cui contingit facilitas eloquii.

Itaque crimini ne vertas medicinæ, cujuslibet *ſyſtematis* uſum, quia quæ *Celſi* admonitio fuit, *morbi non eloquentiâ*, aut *verbis curantur*, ſed *remediis* (b), *de garrulitate* (c) *enim ad quam deſcenderat medicina* intelligendum illud conſilium eſt, quo nempe tempore *ſupererant verba*, *deerat verò medendi ſcientia* (d). Unde *ſyſtematis* nomine abſtinebimus adoptare *confabulandi artem*, ſub quo conceptu *ſyſtematibus anathema* dicit Anglorum medicinæ ſapiens (e), at differendi poteſtatem fieri tantùm optamus, de naturæ *phænomenis* & operibus, quæ obſervata tradidêre nobis medicinæ patres, ne nobis pereant & nepotibus illorum rationes ; quas retegit comperta hodie corporis œconomia.

Syſtematis ſic expoſiti facta nobis copia, alterius ad uſum artis commodi vel utilitatis cauſa fiet, modus nempe erit, tentandæ, explorandævè naturæ, rebus in arduis, ubi *multa fiunt aliàs omittenda*, veterum enim obſervationum & corporis œconomiæ *rationibus* eruditus medicus, in obſcuris & ancipitibus morborum caſibus, factorum quondam & *rationum* detectarum nuper ductus exemplis, animadvertet naturalem, diſcetque ſanitatis rerum cum morborum rebus analogiſmum, ſicque decretorum naturæ & neceſſitatum cum artis virtutibus comparatione factâ, conſilium inveniet, quod urgenti malo aut difficili congruet magis.

Tot bonis artem defraudarinè vellent, qui *ſyſtematibus* inceſſanter allatrantes obſervationis ſeduli zelatores videri volunt? iis certè unis invident *ſyſtematibus*, quæ ſpretis obſervationibus naturæ, & antiquæ manûs in medendo operibus, natos ex imaginandi libidine conceptus, ambitioſis elementorum nominibus & fundamentorum titulis illuſtrant arroganter ; ab hujus

---

(a) *Hipp.* de decenti hab. pag. 34. (b) *Celſ.* pag. 11.
(c) Plin. hiſt. lib. XXVI. c. 2. (d) *Celſ.* pag. 8.
(e) *Sydenham.* præfat.

jus autem iniqui & mendacis consilii cœptis abhorrere nos recognoscent, qui *systematis*, quod tolerandum suscipimus, conditiones ad mentem nostram æstimabunt.

Imò ab hoc *systemate* neque *chymia* exulabit, quippe quæ ferinos in dies exuens mores, ad medicinæ ingenium manuefacta se accommodat. *Chymiæ* veteris delictum erat & audacia, abalienandi se à medicinâ, hujus dogmata temnendo, ridendo leges, repudiando remedia, quorum loco suppleta *arcana majora* sua jactabat mirabiliter: *operationes* illius exitia *mixtorum* erant, quæ elaborando perdebant, œconomiæ corporis tam portentosè dissimiles, ut illius regimini exponendo, restituendonè servire quirent nullatenùs; at nunc eruditis magis tractata manibus, & ad medicinam unius (*a*) è nostris Parisiensibus medicis sapientiâ & ingenio cicurata, in artis adminiculum evasit. Parentis (*b*) illius meritissimi opus fuerat & honos, *chymiam* à nubibus suis & umbris exuisse, à difficultatibus solvisse & impedimentis & ad simplicitatem adduxisse; ad naturæ modum gradus fuit, sed hunc promovendo, patris quem *chymia* nobilitavit, futurus nobilior filius, artis chymicæ provexit simplicitatem, naturæque simplicitati æquare cœpit. Apud hunc, quæ per interitus & ruinas rerum antehac exercebatur *chymia*, quæque ars & labor tunc temporis erat, studium nunc, philosophia & *mechanismus* est; quæ per fumos & furnos fiebat, industriâ illius, elocandi partes, dimovendi, transponendi, supplendique illas est scientia, quâ salium *genesis*, qualitas, *fixatio*, *volatilisatio* peragitur, *acidorumque* & *alcalium* naturæ mutationes, *metamorphoses*, sine ignium vi exeruntur, elucidantur.

Sed quantùm progressûs inde capiet artis usus, intelligetur ex singulari illâ observatione, quâ has vel illas *terreas* substantias, hujusve aut illius texturæ, supplere docet in *animalibus materiebus* (c), ipsas mutando *salium matrices*, aut supponendo alias, ut inde, v.g. *Armoniaci salis* loco, verum emergat *nitrum*; at quia ejusmodi *processus*, *alcalium* cum *acidis* invento convenienti connubio, succedit, hinc surgit spes, fore ut *acidorum* cum *alcalibus* energiæ ad mutandos sub morbis sanguinis sapores usurpatæ revelentur, *absorbentiumque* potentiæ & opportunitates ad curandum aptentur meliùs, quia meliùs concipientur & apertiùs.

Pridem medicina sensit *absorbentium* abusum (*d*), *punctum enim omne tulisse* putant omnes, prædicando confidenter, *alcalia* esse bibulas materies, pororum plenas, quibus *acida* glutiunt, sorbent, devorant, hocque sanguinem salium aculeis hispidum dulcorare vocant, similibusque contenti his nugamentis, de cætero hærent in definiendis bene multis aliis *alcalium* efficaciis: ulteriùs progreditur chymiæ emendatæ assertor & doctor noster, adnotandum jubens, pro vario *alcalium* ingenio sanguini admixtorum in *nitrum* evadere modò, modò in *armoniacum sal* sanguinis *acidum*, idest *exaltari* sanguinem aut deprimi, quod incalescere aut refrigerari est; sed inde quàm multùm emicat lucis, rationis quantùm, ad exponendas elucidandasve *re-*

fri-

(a) *M. Lemery*, Med. de la Faculte de Par. dans ses *Memoires* de l'Acad. Royale des Sciences sur le *Nitre*, annee 1717.

(b) *M. Lemery* le pere. (c) Pag. 125.

(d) *Vide Etmuller.* de absorbentium usu & abusu.

frigerandi, *calefaciendique* rerum virtutes? Hoc enim horum vel illorum, ſub hoc aut ſub illo ſanguinis febrientis ſtatu exhibitorum effectus eſt aut opus. Sed hinc ſubodorari nunquid non licebit *ſpecificorum* abditas rationes? Sic quod *cortex Peruvianus* febres compeſcat tam efficaciter, aliânè de causâ, quàm quòd *alcalina* materies eſt, textûs ſingularis & maſſæ ad cohibendam quandam ſanguinis exaltationem, in *nitroſam* veluti vertendo aut paris indolis ſanguinis *diatheſin*? animo luſtres adhuc *chalybeatorum*, *martialium*, *amarorum*, *antiſcorbuticorum* energias ſingulares, in illiſque ſuſpicando *terreas* quaſdam, graves & ſorbentes particulas, venient tibi *alcalinarum*, *abſorbentium*, *præcipitantiumque* molecularum non inepti conceptus, quibus deprimi aut coerceri intelliges ſanguinis certos fervores, & quaſdam acrimonias illius mulceri: tandem ut multa paucis accipias, in his emendatæ ſic *chymiæ* rationibus novis, ſentias *mechaniſmi* vim & ingenium, qui illi quod amamus congruit *ſyſtemati*.

Mechaniſmi enim ideas ſectamur, illiuſque leges ſunt quas ex *Hippocratis Aphoriſmis* exponendas ſuſcipimus; enimverò *mechaniſmi* quidem vox, verbum recens, idea vetus, conceptus nempe & ſignificatio ordinis, quo creatoris voluntate concordant animalis œconomiæ res. Unde tam antiquus *mechaniſmus*, quàm antiqua creatio, cui coævus eſt, cum nihil aliud ſit præter creatoris leges, vi quarum & conſtantiâ ordinati pergunt in corpore humano *fluidorum* motus, & *ſolidorum* oſcillationes, quæ in ovo veluti niſus & *tendentiæ* ſe habentes, in corpore nato in vibrationes evadunt & in motus evidentes. Verùm corporis motuum ſpeculatorem aſſiduum ſe fecit *Hippocrates*, & eorumdem ſedulum obſervatorem, *mechaniſmi* ergò ut ſpectator diligens fuit, *mechaniſmi* tutor nobis erit & patronus, apud quippe quem aliud nihil expiſcaberis præter naturæ leges; cumque nullibi uberiùs illas inſeverit *Hippocrates*, quàm *Aphoriſmis*, utpotè cùm ad obſervandum diarii fuerint codicilli, aptior nulla eſt *Aphoriſmos* exponendi ratio, quàm quæ ex *mechaniſmi* doctrinâ elicitur.

Hæc cùm vera ſint, *Aphoriſmorum* non unica laus eſt, quòd inſigniora medicinalis ſapientiæ complectantur effata, adhuc revelant ſolemnes naturæ motus, ritus agendi, mores, ingenia, conſuetudines, hæcque omnia ſub morbis, quo ipſo tempore noſſe intereſt & doceri vias aut modos quibus reditur ad ſanitatem. Hinc elicitur, non aliunde tantùm emolumenti acceſſurum ad medicinam, quam ex *Aphoriſmis*, qui & vias ſanitatis oſtendunt, ſimulque confirmant quas medicina recens prodidit vitæ cauſas, tam benè convenit naturæ motibus qui ſub morbis fiunt, cum naturæ legibus quæ ſub ſanitate exercentur! Igitur medicinam recentem in veteri habes in anteceſſum confirmatam, cum recens in tantùm vera ſit medicina, in quantùm felix & proſpera vetus fuit, imò ideò vera illa eſt, quòd veras veteris medicinæ felicitatis cauſas prodidit.

Inde autem liquet quàm firmum illud ſit, quod *ſyſtemati* venit à mechaniſmo veritatis argumentum, quo patet obvia recentis cum veteri medicinæ neceſſitudo, naturaliſque ambarum concordia, quâ altera alteri ſtabilimento ſit. Mutuum & amicabile fœdus eſt, unde ducitur verus *ſyſtematis* conceptus, cujus idea conſociationis notio eſt, quâ diſparilia conciliantur, & in unum conſpirant: at confœderatio quænam laudabilior & utilior, quàm

quæ novam cum veteri medicinam adunaverit ; *ſyſtema* ergò illud erit, quod vel *Hippocrati* placitarum confidet, cujus palato benè ſapuerit *Hippocratis* medicina.

His de cauſis nos non morabuntur ſparſi in vulgus rumores, vel opiniones multorum, de recentium cum veteribus medicis implacabili diſſenſu, utut enim verbis diſſoni utrinque medentes, re conſentiunt in medendo, iiſdem ducti naturæ conſiliis & motibus, quos alii priùs quidem obſervarunt, explanaverunt lucidiùs alii, ſed utrique curant feliciter, quia iiſdem incedentes ad ſanitatem itineribus, iiſdem legibus ſerviunt, quas diſſimilibus vocant nominibus, mente ſequuntur non diſſimili ; ejuſdem artis ſed diverſæ loquelæ opifices videre videberis, qui eadem & æquè feliciter exequuntur artis opera, ſuas interea ſinguli diverſis vocibus enuntiando operum ſuorum rationes & rationum cauſas.

Eò tendunt quas hîc aggredimur *Aphoriſmorum* interpretationes, quæ veteris medicinæ verbis parendo, ſapientiæ veterum notione exponent, cum recentibus loqui ſinendo, agere docendo cum veteribus ; an ideò in unis veterum traditis operibus conquieſci volumus ? A nobis inſulſam adeò amoveri jubemus ſuſpicionem, quin imò *analogiſmi* in medendo rationes & modos medentium oculis lucidè hinc prodituros ſe confidimus, innuendo nempe ex detecto *ætiologiarum* novarum cum veterum operibus conſenſu, illum veritatis gradum comparaſſe ſibi *animalis œconomiæ* ſcientiam, ut veteribus curationum exemplis credere non reformidet medicus, doceatur inſuper venire illi metuendum minùs à recentium *ætiologiis*, quæ veterum medendi placita tam manifeſtè confirmant.

Iterùm comparatâ ſic corporis humani rerum meliori cognitione, medenti fides fit recentium inventis, quæ non incertas certiorum artis operum retegunt cauſas. Poſtremò addes, inde contingere medicinæ, quod philoſophiæ optabat *Carteſius*, *admittere nihil cujus idea clara & diſtincta* animo non inſederit, præterquàmquòd enim *mechaniſmi* non infirma laus eſt, veteris medicinæ operum cauſas elucidaſſe, alterum illius commodum eſt, nullam eſſe hodiè artis operam, cujus medicus rationes in corporis mechaniſmo non pervideat, tùm ad *diagnoſin*, *prognoſinnè* morbi, tum ad illius curationem. Reverâ à præexiſtente animo ideâ ſuos philoſophiæ conceptus educi volebat *Carteſius*, dùm ſuas medicina operas in *mechaniſmo* corporis videt tantùm confirmatas, at quàm ſecura medici mens, quæ in medendo poſita ſentit in animalis œconomiæ legibus operum ſuorum rationes & fundamina.

Syſtematum oſoribus in votis eſſet, in unâ hiſtoricâ obſervationum, operumque medicorum enarratione medicinam poni, in hanc adducti ſententiam *Hippocratis epidemiorum*, *coacarum*, &c. ipſorum *Aphoriſmorum* exemplis, ubi diſſutæ ſolùm leguntur ſententiæ, quæ utut *ætiologiis* defectæ poſteris ſæculis reverentiæ fuerunt & imitamini, omnibuſque factæ ſunt medicinæ leges ; dictataque medicorum principis pronuntiata.

Et hæc quidem vera ſunt ; intereà meminerint in nudis ejuſmodi factorum enarrationibus non adeò aſſiduum fuiſſe *Hippocratem*, quin multis in aliis libris *ætiologiarum* miſcuerit ſpecimina : teſtimonio eſt de *flatibus* liber, ubi totus eſt in attribuendo *flatibus*, quotquot ſunt morbi ; ita & qui *de veteri medicinâ* inſcribitur, dum omnia profligare *ſyſtemata* videtur ſapientium

tium plurimis, ex *ſyſtematibus* numerat plura, quæ jam uſu celebrabantur: ſed quod omnem conficit rem, innumera loca ſunt in *Hippocratis* operibus, ipſiſſimis etiam quæ genuina illius habentur, in quibus ad *calidum*, *frigidum*, &c. omnes revocat morborum cauſas, hæcque *ætiologiæ* ſpecies frequens adeò eſt in ejuſmodi libris, ut non aliundè forsàn certiùs ducas *criterium*, quo genuinos à ſpuriis diſcernas *Hippocratis* libros. Hinc non temerè colliges vel ipſum *Hippocratem* de *ſyſtematibus* tantillum quid delibaſſe; cumque arti unicè neceſſaria ſectatus videatur, augurium ſit illius calculo neceſſarium eſſe *ſyſtematis* alicujus uſum. Neq; regeres librorum illius plures, ubi evidentiùs *ſyſtemata* ſe produnt, ſpurios *Hippocratis* eſſe, ineptos proindè qui ſuadeant *Hippocrati* ſapuiſſe *ſyſtemata*; hoc enim etiam conceſſo, inde non mediocre veniet *ſyſtematis* alicujus neceſſitatis argumentum; nam quicunque fuerint ſpuriorum, ut loquuntur, librorum illorum authores, vel ad antiquam *cnidiorum* ſcholam pertinebant, quæ tempore multo ante *Hippocratem* floruerat, unde ſponte patebit antiquioribus medicis *ſyſtematis* aliquid uſui fuiſſe: forte an etiam *Hippocratis* magni atavi illi fuerunt; à quibus venerint illæ *ſyſtematum* ſcintillæ, quibus micant quædam illius volumina, unde intelligere daretur vel ſuſpicari fas erit à *ſyſtematum* amore non omninò abhorruiſſe *Hippocratis* familiam: denique ſi affirmaveris *Hippocrati* coævos illos fuiſſe aut ætati illius poſteriores, inde ſaltem elicitur ab antiquo commodatam fuiſſe ſyſtematibus fidem, fitque credendi locus veteribus viſa fuiſſe quædam ſyſtemata, quibus omninò carere non poſſet medicina.

Re quidem ipsâ, confeſsâ, ut decet, ratione, quâ progredi potuit & proficere medendi ars, cùm illa progreſsûs inſtituendi ratio, in obſervationum traditione poſita fuerit, obſervationibus illis conceptus aliquos oportuit uniri, quibus veluti vinculis commedentium mentibus colligatæ obſervationes, ad poſterorum animos tranſirent, ſecùs quaſi *diſſolutæ ſcopæ* fuiſſent, fulciminibuſque deſtitutæ veterum obſervationes, quæ ſæculorum lapſu diſſipatæ, brevi fuiſſent oblitteratæ; obſervationum rationes aut cauſas, ut potuêre tradiderunt, quæ utut inabſolutæ, & ab inchoatâ phyſicæ profectæ, in memoria ſigna poſteris evaſerunt. Succedentibus autem ſæculis ſi factâ politiori aut ampliatâ *phyſiologiæ* rerum culturâ, notiones idoneæ magis aut aptiora verba ab illâ commodentur, quæ currentis ætatis medicinæ progreſſum tranſmittant in futurum, an aliquid diſcriminis inde naſciturum cogitabis? *mechanicæ phyſiologiæ* caſus eſt rebus medicis conceptus ſufficit meliores, qui *ætiologias* dant utiliores, hilumnè hinc medicinæ conſiliis aut operibus metuendum videbitur?

His munita rationum momentis, veniam merebitur *mechaniſmi* doctrina, quæ in *Aphoriſmis* exponendis hîc uſurpata, medicinæ rebus nitorem, operibus utilitatem conciliabit, *Hippocratis* ſapientiæ derogando nihil; quandoquidem ſic *verbis loquendo præſentibus*, *vivere* nihil vetat *moribus præteritis*, ſeu *Hippocratis* more mederi.

Atqui inani nos labore conſumi admonent, in expiſcando *Hippocratis* mentem in *Aphoriſmis*, qui, ut ajunt, nominis illius titulo quantumvis ſuperbientes, illo parente nati ſunt nunquam; inofficioſum ex eo ducunt argumentum, quod ſeptingentis annis ante natum *Hippocratem* ex illis *Apho-*

risimis qui ad nos pervenerunt, plures evulgatos fuisse fama sit unde suspicari volunt non paucos adhuc esse ex iis, qui *Hippocrati* tam parùm proprii sunt. Hanc illorum auget suspicionem numerus *Aphorismorum*, quos sapientiam illius tam malè referre vides, ut pro spuriis digni sunt haberi, hâcque notant infamiâ ex *Aphorismis* non tantùm singulares quosdam, verùm sectiones integras illâ suggillant immisericorditer.

Malo animo commissum id mendacii genus imputari nemini volumus, at sic malam *Hippocratis* authoritati moveri litem, hinc evincitur. Illud septingentorum annorum tempus, *Aphorismorum* authoritatem non minuit, illis è contrà meretur reverentiam, illorum elevando antiquitatem; *Aphorismos* enim *Aphorismorum* idest *Axiomatum* titulo, sub remotioribus sæculis fuisse solemnes, veritatem illorum antiquissimis temporibus confessam, publicare est & confirmare, unde sua constat *Aphorismorum*, saltem multis inconcussa veritas, concessa etiam iis ante *Hippocratis* tempora, sub quibus iterato usu suo confirmatos ipse collegerit, adoptaverit, feceritque suos; quid enim tam proclive de *Hippocrate* cogitasse (quàm sedulum) (ut erat) observationum collectorem, sparsas per orbem medicinæ sententias, sua in adversaria retulisse, unde postmodùm emerserint *Aphorismorum* libri, qui proinde *Hippocratis* & illorum qui præcesserint medicorum authoritate venient commendabiles; adde quod antiquissimæ in medicinâ antiquitati *Hippocratum* familiæ respondet, unum fortè ex illis fuisse *Hippocratem*, qui illorum Aphorismorum septingentis ante nostrum *Hippocratem* annis vulgatorum author fuerit primus, quo dato, *Hippocratis* nomine eò digniores essent, qui penès nos sunt *Aphorismi*, quod duos *Hippocrates* pro patribus numerabunt.

Quod ad spurios, ut ajunt, *Aphorismos*, aut horum spurias *sectiones* attinet, convitiandi malignanè prurigo feret? aut interpretum ignavia? Qui quorumdam *Aphorismorum* repetitionibus aut similitudinibus lassati, spurios dixêre *Aphorismos*, quos iterùm meditari labor fuit, aut fastidium. Enimverò iisdem verbis, & sub eodem sensu reddi, repetivè propositionem, superflui notâ vellicari fortè tolerabis, at adulterii opprobrio infamari, iniqui non parum habet aut maligni; porrò *Aphorismorum*, quos ut spurios vituperant, verba eadem, eundem textum legis pluris aut passim in cæteris *Hippocratis* voluminibus; eluenda restat superflui macula, verùm quid habet periculi, viro aliundè spectabili, exuperantiam aliquam donare verborum, à quo venit tam multiplex copia sententiarum? Præterea nùmquid otii vel temporis incurritur jacturæ, in colloquendo cum eo frequenter, quo cum versari & cogitare disces vix unquam sodulus satis? Rem exagerant, tam facilis & præceps maledicendi proclivitas! Urgendo, ex *Aphorismis* plures ideò spurios audire, quòd supposititii sint, ab aliis medicis inter genuinos *Hippocratis* relati, inde ergò mendosos, quòd illius nominis specie medentium non paucis fuco sint & fraudi.

Hæc gratuitò concedimus; sed & inde illegitimis ejusmodi *Aphorismis* fit pondus; vel enim ex genuinis *Hippocratis* repetiti illi erunt, quo dato tùm illius authoritate commendabiles erunt, tum illorum medicorum usu confirmati, qui quæ ab *Hippocrate* observata fuerunt comprobando, veritatis illorum fidos se dedêre testes; vel veteris medicinæ referent ingenium,

quâ

quâ de causâ nec ejurandi ; ut enim medicinæ veteris caput habetur *Hippocrates*, non aſpernabile veniet, quod ex tam venerabili fonte manaverit; cumque eâ parte illos *Aphoriſmos* hîc exponimus, quâ cum *Hippocratis* ſapientiâ concordant, fraudi nemini aut dolo erunt.

Sed quid ſi ab *Hippocratis* ſapientiâ alienati illi Aphoriſmi videantur? Tunc id vitii emendabitur cogitando medendi veterum ſcientiæ inchoamenta hæc eſſe humanè proindè excipienda, artis quippe rudimenta erunt, gravida rebus, quas in ovo proferendo veteres, meditandi pleniùs illas, planiùſque elucidandi anſas reliquêre nobis vel materies. Graviùs diſputant, qui *idiomatum* proprietatibus, linguarum ingeniis, & puritiis verborum ſingulariter addicti, *Hippocratis* gravitatem, dictionemque deſiderari pronuntiant in *Aphoriſmorum* nonnullis, harumque rationum ſpecie ducti, ſeptimam & octavam ſectiones penitùs, & integras explodunt, rati abhorrere à vero, virum (ut erat *Hippocrates*) eruditum aliena uſur paſſe verba, aut ſibi peregrinis uſum ſcribendi rationibus, ut vera ſua & genuina poſteris explanet animi ſenſa.

Criticæ artis iſthæc fundamenta & rationes ſunt, quarum utilitates & commoda ſenſit aut experta pluries eſt, ſuis in rebus, libris, annalibus *Theologia*, quæ cùm cauta eſſe debeat, in tuendâ, quæ ſcripta eſt, *traditione*, ipſas *ſyllabas* & verbula æſtimanda habet & exploranda frequenter, adeo ut virgulas numeret, & ponderet puncta, ne veritati aut fidei fraus fiat aut dolus; norunt enim *Theologi*, quantùm eccleſiæ turbarum pepererit, vocabuli unius hæc vel illa interpretatio; at tantùm religionis adhibere in medicis rebus, ſcrupulo inutili aut caſſo angi vel laborare eſt, ubi *iota unum* aut unum apicem minui, tolli, mutari; tanti non eſt, hinc enim nec *hæreſes*, nec *ſchiſmata* fundari firmarivè metues, ſed periculum fieri tantùm, ne fortè ex antiquis medentium alicui attribueris, quod alteri competit, ad artis medendi uſum ſufficiet ab antiquo venire quamlibet obſervationem, quam reverearis, teneas animo, mediteris, ut in curando locum illi invenias & occaſionem. Ad Medicinam enim unicè attinet, ea cupidè tueri, avarèque acervare, quæ antiqua ſunt artis, uſualis quippe ars eſt, quæ à geſtis rebus aut factis laudem capit & authoritatem; itaque hujus vel illius medentis antiqui obſervatio aliqua ſit, perinde erit artis profectui; nec te anxium nimis tenebit, quod *dictio*, *Hippocratis* dictioni malè ſimilis ſit, nam qualiſcunque ſoni illa fuerit, ab *Hippocrate* manare obſervationis ſenſum intelliges, cogitando primum & unum *Hippocratem* fuiſſe priſcorum medicorum præceptorem aut medicinæ magiſtrum, cujus auditores & diſcipuli cum fuerint quotquot coævi illius vixerunt, aut proximè poſteri, de *Hippocratis* ſchola aut perſonâ profecta omnia putabis, licet alterâ manu, dictionis proinde peregrinæ, illius libris inſerta ſuſpicari poſſes aut adjecta.

Inde venit adhuc, quòd quædam in *Hippocratis* voluminibus reperias, quæ gravitatem illius malè ſapiunt, *Hippocratis* enim medicinam velle imitari, multis fortè datum eſt, aſſequi paucis, qui interim imperfectè ſcriptis ſuis reddendo, quæ meliora ab *Hippocratis* ore, aut alumnorum illius ſermonibus acceperant, *gravia* minùs, utpote multorum variis conceptibus deformata, aut verbis expreſſa malè, atque detrita, ponderis ſui & *gravitatis* non parùm amiſerunt; pari ratione quâ aquarum rivuli, qui longiùs à

fon-

fonte primo recedentes, conceptas à ſcaturigine perdunt vires. Quæ igitur, inquient, iis habenda ratio, quæ non tantùm *Hippocratis* non eloquia ſunt, ſed & quæ illorum manca ſunt imitamina? His reſpectus habebitur, quò non indigna ſunt venerandæ antiquitatis ſuperamenta, medicinæ in primis, cujus veteris quò pauciores ſunt & breviores reliquiæ eò benigniùs excipiendæ ſunt & conſervandæ, imò diligentiùs, quia in his, utut inchoatis, tantùm non obſcuras ſplendere vides non rarò egerminantis ſapientiæ micas. Nolimus ergò repudium dici *Aphoriſmis*, quos ob dictionis diſparilitatem ab *Hippocrate* alienos fecerunt, præterquamquòd enim ſuis nævis non carere *criticam* artem publicum eſt, ex quo ſua remotioribus ſæculis auſo illius eripi nuper vidimus publica magis & confeſſa authorum celebriorum monumenta, aliis adhuc patet erroribus; quid enim, amabo, ambiguum magis, quàm authorum *dictio*, ſtylus, *idioma*, ſcribendi aut eloquendi ritus, quæ omnia verti, vitiari, perfici, corrumpi, mutari contingit ab ætate, ſtudio, tempore, conſilio, malignitate, diſſimulatione, artibus omnibus quibus uti poteſt, vel ut proſit, vel ut ludat author: & reverâ, ut variæ ſunt, quas confeſſas habes, pro variis temporum ætatibus ſcribendi, imò & cogitandi rationes, abs re nè fuerit cogitaſſe, pro variis hominum ætatibus, adde, conditionibus, occaſionibus, & conſiliis, variare poſſe ſcribendi & cogitandi modum? Et verò, *aliquandò bonum dormitare Homerum* obſervatum eſt; poſthàc authorem ex verborum, ſtyli, ſcriptionumque diſcrepantii judicato!

Nihilominùs tamen non ii ſumus qui *Hippocratis* nomini aliquid indigni aut ſpurii adſcribi unquam patiemur, optaverimus tantùm hoſpitii jus non omninò denegari illis ex illius diſcipulis, aut zelatoribus, qui fidei aut tutelæ librorum illius ſua commiſsêre artis molimina, hâc ratione non contemnenda, quòd multùm habeant antiquitatis, unde improtecta hæc ſinere noluimus, eaque magni *Hippocratis* ad quam confugerunt authoritate penitùs exui. De cætero eò tolerabilior eſt paupercula iſthæc ergà *Aphoriſmos* indulgentia, quòd tam parva ſit, quàm exiguus ille *Aphoriſmorum* numerus, quos ſpurii notâ infamant, enim verò exacto *ſectionibus* in quas dividi ſolent, ſex integræ ſunt quas pro geminis habent; imò neque deſunt, qui ſeptimæ parcunt, ſed illi exprobrando; quod ex illius *Aphoriſmis* multi ſint, qui redundant, utpote repetiti: ſeveriùs cum octavâ agitur; quam omninò delent non pauci, jubentque proſcribi; verùm & in aliis *Hippocratis* locis, eandem illorum legimus doctrinam, nec diſſimilia invenimus verba; poſthàc ab *Hippocratis* operibus eos reſcindere, iniquum ferè videtur, inhumanum ſaltem.

At, inquient, dudùm exuberant undequàque, tùm ex quibuslibet regionibus, tùm ex ſæculis omnibus profectæ in Aphoriſmos Hippocratis commentationes, quæ quia hanc ſiccaverunt materiem, in commenta faceſſere periculum his fit, quæ ſuperaddenda tentabuntur, quæ quæ aut quod jam proditum boni eſt repetent, aut in ſuperfluis nugabuntur.

Ex his incommodis incurret neutrum, quæ traditur hîc *Aphoriſmorum* interpretatio, non eo ſuſcepta animo, ut *eandem recoquat cramben*, ceu eadem quæ ſcripta ſunt deſcribendo, aſt ut ſpecimin is loco ſit aut tentaminis, quo in conſpectum venire poſſit recentis cum veteri medicinâ conſenſus; meliùs ut publicum fiat, habeaturque in confeſſo, traditum eſſe ab *Hippocrate* nihil, quocum non conveniat *patologia* recens, quæ cauſas aperiendo

do operum illius aut obſervationum, vulgi eam delebit opinionem, quâ cæcam eſſe perhibent *Hippocratis* medicinam, honore quidem, ut conſitentur, & reverentiâ digniſſimam, colendamque ſingulariter, ſilendo tamen, utpotè cum tam inſcrutabilis, quàm vera ſit. Itaque quod veri habet aut boni *Hippocratis* medicina, ex illius *Aphoriſmis* eruere hîc non intendimus, ſed *Aphoriſmorum* meditando veritates, ad recentis medicinæ mentem, ingenium, & verba tentamus eas enucleare. Adhæc, ut *ingenui animi eſt profiteri per quos profecerit*, malè memoris & ingrati eſt, rerum profectûs clientelam vel hominum apud illum non profiteri, per quem primùm venit nobis rerum illarum notitia. Dùm ergò proficit in dies inventis creſcendo novis medicina, quæ parentem *Hippocratem* habet, huic de artis illius progreſſu gratulari volentes, grati animi teſſeram hoc opere offerimus, quo quidquid optimi conferunt ad medicinam inventa nova, ad illum reverti jubemus, à quo nempe manat omnis illorum utilitas, quarum enim bonarum in arte rerum ille non ſenſit nobiſcum amœnitates, ſine nobis utilitates & bona præſenſit, adeout dum manet nos voluptas aut gratia laborum, ſpectent ad illum laborum in arte gloria & felicitas.

De cætero *in meſſem alienam miſiſſe falcem*, nemo nos accuſaverit, præſens enim intentatus labor eſt, in eo ſingularis, quòd *mechaniſmi* fultus ſit legibus, huic ergò operi propriùs; aliunde inculpabilis, quòd inauditas hactenùs proferat expoſitionum rationes, quippe quæ ad artis uſum contendant omnes. Licet enim ex *Aphoriſmis* ſint qui ad *theoriam* ſpectant principaliter, ad *praxin* inclinandi eos ſtudium nobis aut cura fuit, unde factum, ut ferè nullum præterire paſſi fuerimus, ex quo (quantùm licuit) utilis aliquid ad exercitationem artis omiſerimus delibare. Succeſsûs honorem auferes nobis? Saltem non deſiderium, quo arti utiles exhibere nos conati ſumus; itaque utut quivis eripiat nobis laboris honorem, tollet nemo, quod in magnis ſæpè ſatis eſt, voluntatis gloriam.

HIPPOCRATIS APHORISMI

AD MENTEM IPSIUS, ARTIS

usum, & corporis mechanismi rationem expositi.

SECTIO PRIMA.

APHORISMUS PRIMUS.

Ὁ βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ, ἡ κρίσις χαλεπή: δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρέοντας, καὶ τὰ ἔξωθεν.

Vita brevis, ars longa, occasio celeris, experimentum periculosum, judicium difficile. Oportet autem non modò seipsum exhibere quæ oportet facientem, sed etiam ægrum, & præsentes, & externa.

AUDIRE putes in sene monitorem, qui quos expertus diù est medicinæ laborum pertæsus, in hæc benignus in posteros aut benignè providus verba erumpit; heu quàm *vita brevis* curtaque nimiùm! quæ impendenda fuit illi acquirendæ *arti*, quam *longam* fecit *occasionum*, in quibus illa consistit, *celeritas*; cujus tentamina *pericula* sunt, hæsitationes consilia, aut fulta malè, sibique sæpè

mentientis animi *judicia*: neque enim *ego* (*a*) *quantumvis senex, ad artis Medicæ summam perveni.*

Hîc ergò *brevis vitæ* nomine intelliges vivendi tempus in iis rebus impendendum, quæ mensuram illius numero suo superant & ambagibus, quibus cum amplè circumdata sit medendi ars, medici vitam tantò breviorem dices, quantò plures sunt medendi usus, difficultates, & angustiæ. At quæ difficultas major, aut multiplex magis, quàm quæ ex variantiâ venit: *medicina verò & nunc, & statim non idem facit, & ad eundem contraria facit, & hæc etiam contraria sibi ipsis*, (*b*) unde asserendo sic concludit *Hippocrates*, (*c*) *Medicinam citò discere non est possibile, propterea quod impossibile est statam & certam doctrinam in ipsâ fieri*, &c... Intereà non cogitabis morbos, circà quos occupatur Medicina, cæcos esse, & inconditos sanguinis motuum tumultus, ut enim Creatoris opus est corpus humanum, legumque series instituta ab eo totius animalis œconomia, (*d*) illas inter humorum turbas, legum illarum visûs & conaminum notacula sunt, quibus ad ordinem sibi à Creatore jussum redire tendunt illæ leges; notabilia sunt symptomata, quibus itur ad certum morbi punctum, quo dato, agendi medico se monstrat occasio, quam ut præoccupare in arte rudis est aut novitii, non statim occupare imperitè otiantis est. Enimverò *Medicina brevem occasionem habet, & qui hoc novit, illa stata, ac certa habet, & scit quæ consueta sunt, & quæ non consueta*, (*e*) &c... Cùm verò *occasionem supergressus fuerit* (medicus) contrarium fit, in hocque *occasionis celeritas*: non ideò tamen quasi rari se monstrent naturæ nisus, at ideò quia natum semel temporis momentum, quo felix esse suevit medentis opera, illicò debeat arripi. Sed hîc *cautio, infinita magnitudo, experiendi difficultas*, (*f*) *difficile judicium*, ne pro naturæ conatibus habeas morbi motus; *cognata* (*g*) *enim species, regio, mos, ætas, tempus, constitutio morbi, excessus, defectus, quibus quantùm deficit aut non, medela; declinatio, derivatio, in caput, in obliqua, quâ maximè repit: aut revulsio, &c.... considerandæ* (*h*) *hæc, spontanea desinentia.... quæ facienda aut impedienda citò assequi.... ferendi facilitatem contemplari oportet, itemq; difficultatem, priusquam periculum veniat: item quæ sedare non oportet.* In quibus singulis medicinæ principis vocibus, singulas medentis & proprias operas describi vides, tenes omnem artis medicæ artem, quæ *opportunitatum* aut *occasionum* scientia est, declinandorum periculorum peritia, avertendarumque hallucinationum sagacitas.

Propriæ illæ sunt medendi scientiæ difficultates, quæ quidem plures jam sunt, medicique sapientiæ eluctabiles, ascititiæ tamen aliæ adhuc sunt, neque numero, neque conditione inæquales, difficiliùsque in eo superabiles, quòd extrinsecùs venientes, ab arte pendeant minùs nec ab artifice; curandi impedimenta isthæc sunt ab *ægro, præsentibus & externis rebus* profecta, quæ si negligantur, author est *Hippocrates*, frustrà esse medico *exhibere se*

quæ

(a) *Hippocr. ep. Democr. v. 7.*
(b) *Hippocr. de loc. in hom. sect. I. v. 6.*
(c) *Ibid.*
(d) *Vid. nov. Medicinæ conspect.*
(e) *Ibid. à Lib. v. 1.*
(f) *Hippocr. de Humer. lib. v.*
(g) *Ibid. 13. &c.*
(h) *Ibid. 11. 2. 11. 48. 50.*

quæ oportet facientem. Miserabile prorsùs artis difficultatibus adjutorium ! optabile tamen, quippe quo deficiente, caducariæ fiunt aut cassæ medici quævis laudabiliores curæ, suoque defraudata successu vilescunt præsentissima remedia. Hinc effatur *Hippocrates* (a) *ex tribus constare artem, morbo, ægroto & medico*; monendo imprimis, *ægrotum cum medico adversari morbo* (b)*oportere*. Itaq; *circà ægrotantem* (c) *administratio & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodò accipiendi sermones: quæ ad ægrotantem, quæ ad præsentes, quæ ad externos*; tum & cura *domesticorum*. (d) Ad ægrum ergò spectat maximè *interrogatio*, examen nempè illius à medico instituendum, quo ab illo sciscitando singula discat, quæ temperamentum illius manifestent, sanguinisque revelent constitutionem. Vulgare est percontari quæ ad sexum pertinent singulariter, sed prætermittuntur frequentiùs quæ de vitæ conditione, de genere cibatûs, de prægressis, solitis olim vel hæreditariis morbis cognoscenda medico veniunt, ut ex præteritis judicet de præsentibus, & futuris provideat : interrogabit ægrum singulariter, nunquid non aliàs hujus vel illiusmodi laboraverit evacuationibus sive sanguinis per *nares*, aut *hæmorrhoides*, sive serosi laticis, qui *catharrorum*, *herpetis* aut similium cutis fœditatum specie ægrum olim vexaverit; quæ si vera comperit, superstitem hinc in sanguine & nervis inquietem concipiet, quæ suum præsenti morbo ingenium, suamve paraverit materiem, indeque suas formabit medicus, dirigetque *indicationes*. Neque præteribit principum quorumdam animi *pathomatum*, mœroris, verbi causâ, tædii, amaroris vitæ facta vestigia, quæ ut totam hominis sæpè infestant vitam, ita in *feminis hystericarum*, in viris *spasmodicarum* affectionum radices ponunt, aut fundant origines.

De *Præsentibus*, id est, de iis, qui ægrorum custodiæ vacant inobservatum plus satis est, seligere eos qui hanc, ut conveniret, ægris præstent curam : medendi artis administratores esse debent aut medicorum vicarii, loco quorum sæpè vel aniculas vel rudes homines, quos hâc dignos judicant Provinciâ, ex corporum magis quàm ingenii convenientiâ, huic officio præficiunt. Intereà *Hippocratis* judicio, ii erunt qui artis medendi sublevent difficultates, medentis adjuvando operas; diætamve, & medicamina ex illius imperio horis debitis administrando? Et isthæc quidem pars illorum erit, minima tamen, si illius fuerint sedulitatis, & ingenii, ut ad ægrotantem ingredienti medico, quidquid per diem nóctemque obvenerit ægro observaverint, dicendo reddere queant : enimverò medicus dum abest, oculi illius sunt ægrorum custodes, qui intuendo jugiter omnia quæ in ægroti corpore vel animo, verbis aut actibus, anxietatibus, habitu, gesticulationibus; imò febrium, calorum, dolorumve excandescentiis acciderunt, de his omnibus medicum admoneant, qui vel absens corpore præsens sic medebitur, vicariis nempe custodum observationibus, domique dum meditabitur morbos, vigilum illorum operâ curandis ægris advigilabit.

Sequuntur *externa* quæ ægroti bono verti vult *Hippocrates*; illorum autem nomine intelligenda sunt, quotquot ægrotum circumdant; loci enim quem occupat æger dominus est, cui proin omnia servire debent, suis o-

(a) *Epid. I. art.* 11. *v.* 93. (b) *Ibid. v.* 95.
(c) *Epid. VI. sect. II. v.* 78. (d) *Cels. lib. VI. p.* 358.

mnibus facultatibus & modis quibus illi possunt esse auxilio: amœnitate proderit locus, lintea munditie, amicabilique aer temperie; ut enim in ægro corpore nihil est quod non laboret aut molestetur, nihil quoque erit quod refocillationi illius non contribuat, ut quantùm licuerit per singulas partes sanitas remeet: locum in perflatu esse, ut *catarrhorum* periculis ægrum esset objicere, ita occlusum illum esse nimis repetito respiratu effœtum aerem ægroto deglutiendum offerre est; sed aeri cicurando commoda erat non contemptibilis, nostris tamen contempta non tantùm sed & obliterata consuetudo loci vitium & salicum frondibus insternendi, aut frigidâ aspergendi, ut uvidior sic factus aer deferveret, imprimis sub ardente Solis æstu, ubi ejusmodi refrigerio opus habetur.

Nec indigna medentis curâ stragulorum conditio, horum enim multitudine obrui ægrotantem malignis sub morbis & *variolis*, ut illius exitio vertitur, hâc parte levari illum medentis erit sapientiæ; quò spectat adhuc medentium industria, jubendi in stramentis esse ægrotos quos *hæmorrhagiæ* enecant, tum jacere eos in culcitâ, non lanâ sed equorum jubis factâ, sub iis omnibus morbis æstuosis, qui sic quoque temperari indigent. Cæterùm has observatiunculas non despicies, si memineris melioris notæ inter veteres Medici (*a*) consiliam fuisse servandos esse ægros ab omni curâ *domesticorum*, jubendo eos fieri *securos* ab eo omni quod ab *externis* rebus veniendo *lacrymas* illis *excitaret*; unde *si quid* simile *incidit*, *notitiæ ægri* (quod præsentium officii est) jubetur subtrahendum.

APHORISMUS II.

Ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι, τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν, οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρεται, καὶ ἀφόρως φέρεται· ἢν δ' μὴ, τἀναντίον. Οὕτω δ' καὶ ἡ κένεαγγείη, ἢν μὲν οἵη δεῖ γίνεσθαι, γίνηται, ξυμφέρῃ τε, καὶ ἀφόρως φέρεται· ἢν δ' μὴ, τἀναντίον. ἐπιβλέπειν ἔν δεῖ καὶ χώρῃν, καὶ ὥρην, καὶ ἡλικίην καὶ νοῦσους, ἐν ἧσι δεῖ, ἢ μή.

In perturbationibus alvi, & vomitibus sponte evenientibus, si quidem, qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facilè ferunt: sin minùs, contrà. Sic & vasorum evacuatio, si quidem, qualem fieri decet, fiat, confert, & facile ferunt: sin minùs, contrà. Respicere igitur oportet & regionem, & tempestatem, & ætatem, & morbos, in quibus convenit, aut non.

TRADITURUS *Hippocrates* quæ ad medendi usum posteris tenenda sunt & observanda, ab evacuationum doctrinâ auspicatur, eruditurus eos de illo remediorum genere, quod ut efficaciæ plus aut utilitatis in medendo habet, ita medentibus & plus objicit erroris & ægrotantibus afferre potest plus

(a) *Cels. lib. VI. pag. 558. lib. III. pag. 127.*

plus periculi: cumque medendi finis & officium sint ægri levamen, hanc ponit artis ille sapiens principem in evacuationibus instituendis regulam, scilicet vacuationes in tantùm laudabiles esse censendas, in quantùm conferunt ægro, qui illas facilè fert & hinc allevatur. Hîc autem ut securum medentem faciat, innuit ab ipsâ naturâ hanc accepisse legem, quam didicit ab illis *vomitibus* aut *turbationibus alvi*, non quas medicatio protulerit, sed quæ spontaneæ fuerunt: unde dictante naturâ ad evacuationis utilitatem, triplicem conditionem exigit *Hippocrates*, 1°. à naturâ dirigatur. 2°. Ægro conferat. 3°. Illam sustineat cum *euphoriâ*. Ergòne ab unâ operante naturâ, feriante Medico, evacuationes expectabuntur? Illam cogitatûs iniquitatem sic avertit *Hippocrates*, *in purgationibus* (*a*) *talia è corpore sunt ducenda, qualia etiam sponte prodeuntia utilia sunt*. Purgationis ergò dogma hîc habebitur, ubi naturæ doctus exemplo *Hippocrates* edocet instituendam esse purgationem ejusmodi, cui annuat natura, quæ ægro prosit, & facilis sit, quæ omnia ut contingant necessum est, ut qualia oportet, excernantur.

Quòd enim sedulò observabis, in exponendo apud *Hippocratem* vacuationum genus, quo enormis humorum copia profundi solet (*vomitum* intellige & *diarrhœas*) de quantitate ne quidem adhibet *Hippocrates* voculam ut illa commendet, de qualitate unâ unicè sollicitus. *Qualia autem oportet*, id est, illius fiat evacuatio humoris, qui loci conditioni congruat & morbi ingenio, imò ad qualitatem hanc spectat solitus viarum ductus aut nativa *directio*. Quid enim à *vomitu*, aut *diarrhœâ* expectabis boni, si *bilis* loco, quæ morbi ingenio conveniret, sanguis uberrimè profundatur? Quid si loco humorum chylus eliminetur? ampliùs, fæcum excretioni à naturâ dicata intestina sunt, at verò si quæ deorsùm ad alvum detrudenda erant, sursùm & præposterè ad stomachum ferantur, talisne erit isthæc evacuatio qualem esse oportet?

De aliis spontaneis evacuationibus idem observavit *Hippocrates*, quales eæ sunt quæ vasis propriæ magis videntur, cujusmodi *hæmorrhagiæ*, *sudores*, *transpiratio*, *urinæ*, tot evacuationes, quæ si fiant quales illas esse oportet, conducibiles ægro vidit artis princeps: tales autem sunt quales oportet, si tempore suo, per loca convenientia, & ad morbi ingenium se prodant, hocque ad exemplum, & juxta has conditiones, illis evacuationibus evocandis allaborabit Medicus, iis omninò diffidens, si illis defectæ sint clausulis, utpotè quæ ægri damno fiant & *adversis avibus*. Reipsâ quantùm ominosæ sunt nascente morbo sudationes & diarrhœæ? quantùmque à se dejectæ & ab ordine suo naturæ argumentum est per nares, os, aut intestina prorumpens sanguis qui per uterum in fœminis, & per *hæmorrhoides* in viris debuisset exilire? quod adeò periculosum *Hippocrati* compertum fuit, ut illas vacuationes naturæ contrarias & inimicas pronuntiet aut difficiles, quas ideò comprimi jubet. *Contrario* (*b*) *modo prodeuntia*, *sistenda*.

Porrò conferre vacuationem intelliges, quæ *symptomatis*, causâ cujus à naturâ vel arte illa suscipitur, solutioni fit aut remedio; adeò ut vacuationem quamlibet exitialem putaveris, quâcum *symptomatis* aut morbi malitia perseverat, illinc elabi concipitur aut meliorum succorum partem, aut saltem

(a) *Aph.2.sect.IV.* (b) *Aph.2.sect.IV.*

saltem alium humorem ab eo qui morbum fecit & alit, quapropter nihilominùs in affectâ parte *apostasin* aut *abscessum* cumulatum iri expectabis: similiter ergò quamcunque humorum copiam, medicamine quolibet exhibito obtinueris, salvo morbo ægrum perdes, quandiù perget morbi aut symptomatis semper eadem pernicies; *purgantibus* enim, *sudoriferis*, *expectorantibus*, *diureticis* totus colliquescit ægrotans, quem obstinatè *febris* urget, quem pungit *pleuritis*, *peripneumonia* premit, implet *hydrops?* succis vacuus, malis autem morbi cumulatus vitâ cedet.

Concludit *Hippocrates*; *respicere igitur oportet, & regionem, & tempestatem, & ætatem, & morbos in quibus convenit aut non, in rebus (a) enim multùm inter se differentibus, minimè perpetuum esse præceptum temporis potest*. Regiones ergò sunt, tempestates, (*est enim proprium (b) aliquid loci & temporis*) ætates & morbi quibus suæ sunt propriæ magis evacuationes, ad hasque singulares convenientias ordinare evacuationes, illarum est solidare successus. *De regionibus*, suam quisque noverit ex observationis, aut rei veritate non vulgi errore; de *tempestatibus*, resciat quilibet *purgationem* arceri & venæsectionem, ni urgeat casus, quando ardet aer aut friget admodùm: de *regionibus*; *non enim omnes (c) loci eadem auxilia ferunt, eò quod non omnis ambiens nos aer* similis sit: de *ætatibus*, tenella (quæ infantium est) *catharsi* non adeò læditur, sed venæsectionis, ubi febris, tormina, vel tussis, id est, horum alterutrum graviter afficit, tam promptum & præsens sentit beneficium, ut confestim juvetur: de *morbis* denique publicum est communem ferè omnibus esse *transpirationis* restituendæ necessitatem, intereà dum hæc succedat, vel cadat successu, vicariæ aliæ vacuationes sunt cuique addictæ morbo, quæ accersendæ, talis est sputatio pulmonum morbis, febribus *inflammatoriis* venæsectio, hydropicis affectibus *diversis*, viscerum obstructionibus, impedimentis, *cacochyliis*, cerebri soporosis & *spasmodicis* affectionibus purgatio; hæc hisque similia docuit usus, fiduisque tenebit qui ad *Hippocratis* mentem, quæ experientiæ, consilii & sapientiæ est, artis optaverit felicitatem.

Mille locis has tradit iteratque *Hippocrates* curarum conditiones, adeò ad usum artis necessarias compererat, quibus alteram quæ sexûs est, adjungit, *considerare (d)* inquit, *oportet etiam naturas mulierum*: reipsâ in his naturæ mutari sueiscunt pro vario illarum statu, sub quo nuptæ aut innuptæ, mensibus donatæ aut defectæ, nutrices aut puerperæ, unde veniunt respectus multiplices quibuscum componi debent evacuationum genera, modi, rationes. Unde sic concludit apud *Hippocratem Democritus*, (*e*) *oportet igitur Medicum non solùm visu affectiones judicare, sed etiam reipsâ: & rythmos ac consonantias ut plurimùm indagare .... & differentiâ, ac anni tempore & ætate observatâ affectionem curare.*

APHO-

(a) *Cels. lib. III. p. 119.* (b) *Cels. præfat. p. 18.*
(c) *Hippoc. orat. Thess. fil. 41. 12.* (d) *Hippoc. de morb. mul. II. Sect. IV. v. 1.*
(e) *Epist. V. 27.*

APHORISMUS III.

Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραὶ, ἢν ἐν ἐσχάτῳ ἔωσιν. οὐ γὰρ δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδὲ ἀτρεμέειν. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐδέ τι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, λείπεται οὖν ἐπὶ τὸ χεῖρον. τουτέων οὖν εἵνεκα τὴν εὐεξίην λύειν ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. μηδὲ τὰς ξυμπτώσιας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν· σφαλερὸν γάρ· ἀλλ' ὁκοίη ἂν ἡ φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς τοῦτο ἄγειν· ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι, σφαλεραί· καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

In exercitantibus boni habitus ad summum progressi periculosi, si in extremo fuerint. Non enim possunt in eodem manere, neque quiescere. Cùm verò non quiescant, neque ultra possint in melius proficere, reliquum igitur in deterius. Horum igitur causa bonum habitum solvere confert haud cunctanter, quo rursùs renutritionis principium sumat corpus. Neque confidentiæ ad extremum ducendæ: periculosum enim: sed qualis natura fuerit ejus qui perferet, eò usque ducendæ: sic & evacuationes ad extremum ducentes periculosæ. Et rursùs refectiones, cum extremæ fuerint, periculosæ.

DIssuros sermones esse fermè putares *Hippocratis Aphorismos*, ceu crudum aut indigestum adversariorum genus, tam parùm tertio huic cum antecedente secundo convenire videtur! Quæ enim disparata magis, quàm quæ corporis *exercitationum* sunt, ad corporis *evacuationes*? At imò hinc habes *Hippocratis* scribendi vis argumentum, imprimis *Aphorismorum* illius libri, qui operum mentis exemplo, non statim & semel expromit omnes quos celat sensus; dum enim suas omnes intuitu primo palam faciunt amœnitates elegantiarum opera, quæ eruditos vocum ludos sectantur verborumque lepores, rogari pluries aut interrogari amant opera mentis, ut sua quæ condunt, revelent sensa. Quod ergò in secundo *Aphorismo* de evacuationibus inchoavit *Hippocrates*, in hoc tertio ut decet meditato absolutum intelligetur, ex traditâ illic ratione quâ restitui postulat, cum tardat aut impeditur, quæ præ cæteris copiosior longè est & ad sanitatem necessaria magis evacuatio. Hæc *insensilis transpiratio* est, quæ cùm observante adhuc *Hippocrate* (*a*) palæstrâ promoveatur, periculum eò majus *athletis* aut exercitantium corporibus apportat si impeditur, quod eâ utuntur *athletæ* vivendi consuetudine, quæ uberiorem parat transpirandæ materiæ copiam, quæque illius evacuatione indiget magis. Sed hæc æquè vera sunt de habitu quovis *athletico*, qui *si in extremo fuerit*, *periculosus* valde fit, utpotè cum illuc progrediatur, non tan-

(a) *Lib.VI.Epid.Sect.V.text.2.*

tantùm à cumulo illorum ſuccorum facto qui copioſiùs evacuari debent, ſed & à cumulo facto ubi congeri ſolet ejuſmodi ſuccorum copia major : cutem intellige cum ſubſtratis carnibus, ubi copiolior tantò habetur ſuccorum quantitas, quantò abundantior ſuccorum copia continetur in minimis aut capillaribus, quàm in majoribus vaſis ; porrò in majoribus vaſis, contentæ perhibentur 25. fortaſſis ſanguinis libræ, dum in capillaribus (unde conflantur carnes) contentæ numerantur (*a*) 60. & ampliùs ſuccorum nutritiorum libræ; hinc *boni habitus*, corpora namque perpaſta benè, & bellè ſaginata florent oculis, ſed intùs ſordent, *aliter* (*b*) *enim ſe habere corpus atque conſuevit, non in pejus tantùm, ſed etiam in meliùs*, morbi proximè futuri ſignum prodromum eſt. *Ergò* (*c*) *ſi plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſuſpecta habere bona ſua debet* ; ut enim *quibus corpus benè perſpirat*, (*d*) *ii imbecilliores & ſalubriores exiſtunt* ; *quibus malè perſpirat, ii priuſquam ægrotent robuſtiores fiunt*. Robuſtiores autem ideò fiunt quòd creſcente in horas & dies *fluidorum* in capillaribus à *tranſpiratione* reſtantium quantitate, inſurgendo quoque creſcit *ſolidorum elater*, qui tandem victus fatiſcit, *extremumque* pariendo *boni habitûs* gradum, præſens poſt ſe trahit *periculum, cùm in hoc optimo corporis habitu* (*e*) *affectionum periculum manifeſtum ſit*. Cùm enim dum valet homo, ferientur nuſquam vivendi cauſæ, proximæ aſſident ægrotandi rationes, ex eo quod *fieri non poſſit ut ſpiritus* (*f*) *conſiſtat, ſed eum ſursùm ferri ſit neceſſe, venæ* (*g*) *enim apertæ ſunt, & ſuſcipiunt, & dimittunt novum humorem ; inter ſe omnes communicando, mutuò confluunt* (*h*) ; *ab unâque multas propagines* (*i*) *emittendo, ſpiritum, fluxionem & motum, exhibent* ; hinc fit *ut carnes* (*k*) *ex ventre & extrinſecùs attrahunt*, morborum materies ; cumque *dicat ſenſus ipſe corpus totum tam foràs quàm intrò* (*l*) *ſpirabile eſſe*, reliquum eſt ut *venulæ ſanguinis multitudine*, quæ ſuccorum à tranſpiratione impeditâ remeantium *ſtaſes* ſunt, *calidiores effectæ, æſtuoſum quoddam producent, confeſtimque excernendo* intrà viſcera eructent & quòcunque profundant.

Ex his concipere eſt aucto nimiùm corporis habitu à reſtagnantibus ſuccis, partium inquies quædam enaſcitur, vel irrequies illarum *ſyſtalticæ* virtutis, quâ fit ut in ſtagnatos ſuccos jugiter eluctentur, hinc *non poſſunt in eodem manere, aut quieſcere*, ſuccorum reſidium moleſtias depellere à ſe continuò ſatagentes ; cum verò *non quieſcant, neque ultrà poſſint in melius proficere* reſluos illos ſuccos per *tranſpirationem* extrudendo, (*m*) *reliquum igitur in deteriùs*, id eſt, langueant & ſuperentur, ſed *ubi ſiſtitur ac intercipitur ſpiritus*, ceu ubi labaſcit partium *ſyſtole, pars ea ad motionem impotens redditur, ſpaſticam diatheſin* contrahendo; unde torpores ad motum, anxietates, & *laſſitudines* (*n*) *ſpontaneæ quæ morbos prænuntiant* : enimverò ex mille corporis par-

(a) *Vid. Keill. tentam.*
(b) *Celſ. lib. II. pag. 48.*
(c) *Ibid.*
(d) *Hippocr. lib. de alim. p. 362.*
(e) *Hip. epiſt. ad Damag. v. 209.*
(f) *Id. de morb. ſacr. p. 207.*
(g) *Id. de morb. IV. ſect. XI. v. 15.*
(h) *Id. de loc. in hom. p. 401.*
(i) *Id. de off. nat. p. 247.*
(k) *Id. lib. VI. epid. ſect. VI. text. 1.*
(l) *Ibid.*
(m) *Id. de morbo ſacro. p. 287.*
(n) *Aph. II. 5.*

partibus regredientes inutiles suâ exuperantiâ, suâque elocatione molestantes succi, non numerabiles fundant aut parant ægritudines.

Igitur his impendentibus tam multis malis ut occurratur, *haud cunctanter* danda opera est, juvabitque non mediocriter *bonum habitum solvere*, faciendo ut qui hærent cumulanturque succi, vel à capillaribus vasis ad majora remeent, communique & publico sanguinis circuitûs fluento restituantur, vel ad ultima cutis *secretoria* ire pergant, & per *transpirationem* abire jubeantur; quo obtento laxatæ partes & expeditæ, ad suum redeunt (quod oscillandi & terendi est) naturale officium, sicque triti meliùs aut subacti succi nutritii, panduntur latiùs, longiùs pelluntur, distribuunturque faciliùs; *renutritionem* vocat *Hippocrates*, quæ jugis est & insitus partium labor, quo alescunt indesinenter, eam apponendo sibi succi nutritii portionem, quâ egent ut insuccando se molleſcant, superamentum hinc emergens ad *transpirationem* ablegando. Illum autem *bonum habitum solvi* jubet *haud cunctanter*, id est, illorum remediorum operâ quæ succorum *stases* & vasorum impedimenta solvere citiùs valebunt, ea proin seligendo, tum quæ in sanguinem agunt immediatiùs, tum quæ vasa immediatiùs inaniunt: at si memineris *transpirationis* materiem esse à quâ impeditâ crescit immensùm corporis habitus, ab *Hippocrate* traditum recordaberis quoque *corporis* illam *evacuationem cursu* promoveri *palæstrâ & obambulationibus*, in his ergò invenies *solvendi*, præcavendi tamen meliùs *boni habitûs* propria instrumenta: intereà cùm ad dissipandum cumulum quemvis potentius nihil est, quàm hinc materiaturam, unde illi fieret initium, suffurari, resecare illinc quod factum cumulum minuet, in hoc venæ sectionis, in illo diætæ præstantiam illicò recognosces, annonam enim comprimente parcimoniâ victûs unde alescebat bonus habitus, copiam unde creverat succorum rescindente *phlebotomiâ*, solutum iri illum *haud cunctanter* necessum est.

Sed *dum vitant vitia stulti in contraria currunt*, quod committi vetat *Hippocrates*, medicum monendo, ne *Charybdin vitans incidat in Scyllam*. *Boni habitûs* contrarium vitium est partium collapsus aut *concidentia*, illîc enim *stricti* vitium est, hîc *laxi*; cavendum ergò medenti consulit, ne *bonum habitum solvere* immoderatiùs satagendo medicus, partium resolutionem inducat, laxitatis nempe aut *atoniæ* genus, quod à præcipiti nimis aut copiosiori factâ evacuatione obvenit, venæ sectionis exemplo, quæ in corporibus *plethoricis* primò facta *lypothymiam* accersit, quamvis eadem venæ sectio pluries eodem currente morbo repetita incommodo huic non obnoxia sit: vasorum enim collapsûs aut *concidentia* genus est quod inducit venæ sectio prima sub *plethorico* habitu (qui ad *athleticum* accedit) instituta, sub illo enim corporis statu inanita celeriùs majora vasa, & priusquam in hæc decapulandi tempus minimis factum fuerit, intrà majora à tardante capillarium refluxu, momentanea *ecclypsis* circulationi sanguinis fit, unde *lypothymiæ* sensus. A simili minimorum vasorum, ubi *boni habitûs* sedes est, *concidentiâ* metuendum medico admonet *Hippocrates*, ne immoderatiùs vel evacuantibus, vel parciori diætâ (quæ *Hippocratis* temporum culpa esse potuit) exinanita nimiùm minima vasa *tono* cadant, hocque discrimen incurrant, quod à *tenuiori* majus est, quàm à *paulo pleniori* (*a*) *victu*.

(a) *Hipp. aph. I. 5.*

Intereà naturam ubique ſpeculandam medenti offerens *Hippocrates* naturæ ſpeculator aſſiduus, ægrotantis cujuſque naturam hîc explorari jubet, cùm enim ſingulorum corporum ſui ſunt & ſingulares *habitus*, adeò ut graciles alii ſint & tenues, alii pingues & craſſi, curabit medicus, ut ſuus cuique & naturalis redeat aut ſervetur habitus, pinguedinis incurioſus in eo qui naturâ ſuâ gracilis eſt, corpulentiæ reſtituendæ in alio curax, qui corpulentus natus eſt; gracilitatem denique in omni temnens qui gracilis vixit; verbo *qualis fuerit natura illius qui perferet*, ceu qui curabitur, *eò uſque ducendæ conſidentiæ*; quaſi diceret, evacuationibus extenuabitur habitus illius qui pinguior factus fuerit, uſque dum ad ſuam partes redierint molem, menſuram, habitudinem: ſuadente ſic *Hippocrate*, in medicinâ quoque ſuum eſſe modum, ultrà citràque non eſſe medenti pergendum, modique illius obtinendi rationem ſimul edocet, monendo ut ſive *adjiciendum ſit aut reficiendum*, ſive ſit *ſubtrahendum vel evacuandum*, à rerum extremo utrinque abſtinendum eſſe, ſic tractando evacuationes, ſic *refectiones* temperando, ut hinc illinc ad ſuum partes *tonum* regrediantur aut modulum. *Sic & evacuationes .... & refectiones ....* &c. *Medicina* (a) *enim eorum quæ ſuperant ſubſtractio eſt, eorum verò quæ deficiunt adjectio.*

APHORISMUS IV.

Αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαι, καὶ ἐν τοῖς μακροῖσιν αἰεὶ πάντεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσιν, ἢν μὴ ἐπιδέχηται, σφαλεραὶ, καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαι, χαλεπαί. καὶ γὰρ αἱ πλησμοναὶ αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, χαλεπαί.

Tenuis & exquiſitus victus, & in longis morbis ſemper, & in acutis, ubi non convenit, periculoſus. Et rursùs ad extremum tenuitatis progreſſus victus; difficilis. Nam & repletiones ad extremum progreſſæ difficiles ſunt.

HIPPOCRATIS dogma ad medentes eſt; *contractam* (b) *victûs rationem diù non præſcribant*; hujuſque ad normam hoc aphoriſmo perſtringit eos qui in curandis morbis victûs parcimoniâ abutebantur. Illis autem temporibus familiaris erat diætæ genus, quæ *exquiſita* dicebatur, id eſt *accurata*, quæ in eduliis parùm nutrientibus conſiſtebat, fermèq; *ptiſanæ ſucco*: quâ de diætâ legem 1°. dicit *Hippocrates* univerſalem; illam nempè diætam non convenire morbis *chronicis*; 2°. alteram particularem, *acutorum* nempè nonnullis tantùm aut illorum nonnullis tantùm conditionibus congruere; *acuti* autem illi, ii ſunt qui *peracuti* vocantur, illorum autem *acutorum* conditiones ſunt *labores* & anxietates quibuſcum enaſcuntur *acutorum nonnulli*; pronuntiat ergò diætam exquiſitam convenire tantùm *acutis*, aut quandò *peracuti* illi ſunt, aut quandò *extremos habent* (c) *labores*: ſed altera quoque tunc temporis erat diætæ ſpecies, quæ *extremæ tenuitatis* erat, ſub quâ *melicratum* fortè indulgeba-

(a) *Lib. de Halib. p. 273.* (b) *Præcept. art. XI. v. 4.*
(c) *Aph. ſect. I. 7.*

gebatur; quod autem frequentius erat, in inediâ tota ponebatur, cujus discrimina ex eo deducit, quòd *repletiones ad extremum progressæ* periculosæ sint; quasi diceret *repletiones* difficiles sunt, tum quia *boni habitûs* exemplo illis obnoxiæ sunt periculis quæ modò in aphorismo tertio exposita sunt, tum quia patent discriminibus quæ posthàc in *aph.* 39. sect. VI. exponenda sunt, *convulsio fit à repletione aut evacuatione, ita & singultus.*

APHORISMUS V.

Ἐν τῇσι ἀλγίτῃσιν ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες· διὸ μᾶλλον βλάπτονται. πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα, ὃ ἂν γίνηται, μέγα γίνηται μᾶλλον (ἐν τῇσι λεπτῇσι) ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἀδροτέρῃσι. ἀλλὰ τοῦτο τοῖσιν ὑγιαίνουσι σφαλεραί αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεκτικαὶ καὶ ἀκριβέες δίαι, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. ἀλλὰ τοῦτο ἂν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαι σφαλεραὶ ἐς τὰ πλέω τοῦ μικροῦ ἀδροτέρων.

In tenui victu delinquunt ægri: ob id magis læduntur. Omne enim delictum, quod committitur, multò majus fit (in tenui) quàm in paulò pleniore victu. Propterea etiam sanis periculosus est valdè tenuis & constitutus & exquisitus victus; quia delicta graviùs ferunt. Ob hoc igitur tenuis & exquisitus victus periculosus magis quàm paulò plenior.

EJUSDEM doctrinæ est quintus hic aphorismus, quo præcavet *Hippocrates*, ne medentes suos enecarent inediâ ægrotantes, quos tenuiori diætæ astringebant, unde magis quàm à morbo suo lædebantur, facto nempè sic præpostero partium collapsu, qui præ cæteris quæ ægro impendent malis, exitiale malum maximè est; periculosumque magis delictum hinc est, quàm à pleniori victu, cujus peccamina in tantùm facilius emendari possunt, in quantùm tempore breviori indigetur ut depleantur partes quàm ut *renutriantur*; tùm quòd partium *tonum* aut *elaterem* deprimere valeas celeriùs quàm erigere illum aut restituere. Hæc autem diætæ tenuioris tam certa sunt pericula, ut illis quoque objiciantur non tantùm qui sani sunt, si constanter perseverent in tenuiori diætâ, sed & diætæ ejusmodi noxas experiantur evidentiùs, in eo quòd in sanis functiones citiùs à parciori victu labefactari videantur, quàm in ægris humorum coctiones, quæ illinc clam & sensim tardatæ, victûs tenuioris culpas tardiùs produnt & tolerantiùs. Unde affirmando concludit *Hippocrates*, *tenuis*, &c.

Sed, inquient, quid ad nos aut tempora nostra repetitæ toties illæ de *tenuiori victu* cautiones! cùm ab illis veterum tam longè recesserint nostri medendi mores, ut aliorsùm declinando, uberiorem cibatum ægris fortè concedant. At ut ut hæc vera sint, tantùm veritate turgent *Hippocratis* consilia, ut quæ ex verborum sono cassa videntur, ex sensorum pondere fiant æstimabilia. His omnibus ergò cautionibus ille utitur, posteros eruditurus, nihil es-

ſe unde tantùm medenti metuendum ſit, quàm à partium collapſu, & vaſorum minimorum *conſidentiâ*, quorum operâ *renutritio* fit, ſucceditque ſanitatis redintegratio; ideòque nihil eſſe cui tantâ curâ invigilandum ſit, quàm ejuſmodi vaſorum tuendo *tono*, ſervandæque plenitudini, utpotè quæ exinanita nimis, illius ſucci ad majora vaſa refluxu, ſanguinis circuitum defraudent, abſque quo refluxu perennari nequit ſanguinis motus; hinc enim ſubſidunt carnium vaſcula, quæ ſic compreſſa nimiùm & *elatere* minuta, oſcillando ſegneſcunt, habitûſque vaſorum cum illis, quæ centri ſunt corporis, rumpendo tardandoque commercia, aut certas inducunt mortis cauſas, aut non incertas ægritudinum origines. *Conſidentiæ* genus illud eſt, quod reverâ his temporibus non committit victûs parcimonia, ſed quod infert ſæpiùs humorum jactura aut deprædatio, quam facit illorum remediorum abuſus, à quibus ſucci qui carnium vaſculorum inquilini ſunt, temerè profunduntur: *lymphatici* hi ſucci ſunt, quos eliquando *purgantia*, *ſudoriferaque* remedia, quæ crebriora ſi fuerint aut inopportuna, vaſorum illorum *conſidentiam*, accerſunt, illorum peſſumdando *elaterem* & *tonum* frangendo, hâcque malâ arte perdito aut cedente eo, quod magna inter & minima vaſa conſtitere debet æquilibrio, perit circulationis ſanguinis tenor, aut æquabilitas, ſuumque deeſt vitæ proprium & ſingulare inſtrumentum.

Nos adhuc erudiunt gravia iſthæc *tenuis victûs delicta*, illis non inobſervata medicinæ temporibus, ubi *diætetice* vulgatior erat & uſitatior, quàm brevis & curta eſſe ſolebat illa (tantùm aliunde laudabilis) medicinæ pars, ideò certè, quòd ad ſanandum parùm proficitur iis unicè remediis (cujuſmodi diæta eſt) quæ in *fluida* magis agunt, in *ſolida* minùs: alicunde tamen adhuc manca eſt *diætetice*, quantumvis enim valeat ad ſiccandos morborum fontes, emendandaque humorum vitia, inepta eſt ad ſuis emovendos ſedibus morbidos humores, ad mutandas illorum *determinationes*, ſolvendos contactus, *ſtaſes* diſſipandas, aliò tandem avertendas morborum cauſas; quæ beneficia, ſi remediis deſint, ut ut humoris ingenium non ſitum mutent, non numeranda *ſtagnationum*, obſtructionum, ſimiliumque à morbis ſuperamentorum linquunt ſeminia.

APHORISMUS VI.

Ἐς ὃ τὰ ἔσχατα νοσήματα, αἱ ἔσχαι θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείλιν, κράτισαι.

Ad extremos morbos extrema remedia exquiſitè optima.

DE rerum *extremis*, ubi à medicaminibus abſtinendum eſt, ſermonem habuit hactenùs *Hippocrates*; hîc autem de *extremis* morborum admonet, ubi medico agendum eſt: enimverò ut ut ceſſare medicum velit, ubi agere piaculum foret, eundem cogit ad opus, ubi ceſſare ignavia fuerit: *Medicamenta*, (a) inquit, *fortia*, *in debilibus* morbis dare non *oportet*, *neque pau-*

(a) *Hipp. de loc. in hom. art. LV. v. 7.*

paucitate medicamenti, debilitas ipsius facienda est. Sed fortibus (morbis) *fortibus medicamentis utendum est; cùm* (*a*) *vehementi malo, nisi æquè vehemens auxilium non possit succurrere*: Hinc *omnia* (*b*) *ex præsenti* (extremo) *statu transmovere, ægro tanti opitulatur; si enim quod morbum facit non transmoveris, augescit; omnia autem fortiora medicamenta transmovent. Cedro digna sententia!* in quâ totam artis industriam habes & artificis scientiam: hæc enim manca tamdiù & inabsoluta erit, quandiù in *alterandis* unicè, corrigendisve humorum peccaminibus defes conquieverit, nescia vel immemor, dimidium solùm facti esse emendasse morbidum humorem, quem à propriis *secretoriis* alienatum, suum in locum & ordinem reducere omiserit; verbo nisi *fluidorum* hùc illùc morbidè evagantium & emissorum errores castigando, *solidorum*, vi quorum emittuntur, oscillationes modulari non tantùm, sed & evibrationes compescere noverit, & in ordinem revocare. Morborum enim *extrema* putes extrema evibrantium *solidorum* conamina, aut nimios oscillationum à se dejectarum impetus, celeres, subitaneos, effrænes; quos si ad nutum siveris ire, curtus in medendo fies & infelix, quantumvis *alterando, diluendo, absorbendo, concentrando, fluidorum* emissititias infringere studueris.

Igitur hæc omnia operando medicus, morborum quoque *impetus frangere*, (*c*) minuere, declinare discet, sub eo in primis statu ubi in *extremis* fatiscens natura præsenti indiget & promptâ medici manu. Hic casus *periculosissimi morbi* est, ubi medico *audere* (*d*) licet aut *periclitari* (*e*); *si enim successerit, sanum facies; sin minùs, quod etiam aliàs futurum erat, id ipsum perpetitur*. In *extremis* ergò morbis *periclitandi* occasio est, quam invenisse, huicque defuisse nusquam, artis honos & peritia est. *Improbi namque medici dùm leniter affectos curant, in iis quidem si delinquant, plebeios latet, ubi verò in magnum, vehementem & periculosum morbum inciderint, tunc ipsorum ars* (imperita) *& errores sunt omnibus conspicui.* (*f*) Itaque sua morborum *extremis extrema* sunt remedia, quæ *exquisitè extrema* sint vult *Hippocrates*, id est, *exquisitè* morbi *extremo* convenientia; quibus conditionibus optima illa pronuntiat. *Exquisitè* autem convenientia dicito, quæ morbi naturæ aptè congruent id est morbi causæ, adeò ut ex hujus conditione definiendum sit illud remedii *extremum*, ceu apta morbo remedii energia. Sagacitatis ergò medici erit internoscere, hujusne vel illius humoris *stasi* imputanda sit morbi gravitas, ut hujus aut illius vacuantis, *purgantis, stimulantis*, eliquantis, *fundentisve* remedii fiat delectus. Sed alterum adhuc est *extremi* remedii genus, quod ex præcedentibus *aphorismis* exploratum, de *extremæ tenuitatis* victu interpretaberis; quasi diceret *Hippocrates*, attamen si ea ratione *extremus* fuerit morbus, ut illi delendo *exquisitè* respondeat *exquisita* diæta, quæ inedia erit, hæc quoque adhibenda erit, quod hinc sequentibus aphorismis apertè declarat.

APHO-

(a) *Cels. p.* 84. (b) *Hipp. de loc. in hom. LV. 1, &c.*
(c) *Cels.* (d) *Id.*
(e) *Hipp. de loc. in hom. art. XXXVI. v. 14.*
(f) *Hipp. de vet. med.*

APHORISMUS VII.

Ὅκου μὲν κατοξὺ τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτης λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι, ὅκου δὲ μή, ἀλλ' ἐνδέχεται ἀδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ἀποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακοτέρη τῶν ἐσχάτων ᾖ.

Ubi igitur peracutus est morbus, statim extremos habet labores, & extreme tenuissimo victu uti necesse est. Ubi verò non, sed pleniùs cibare licet, tantùm à tenui recedendum, quantùm morbus remissior extremis fuerit.

EXtremum hîc dicit *Hippocrates* morbum qui *peracutus* est, *extremumque* hujus remedium, *extremè tenuissimum victum*, qui veteribus medicis inedia erat; *cum* enim (*a*) ut adhuc habet, *morbi vigent, & in inflammationibus consistunt, non fas est cibum offerre*; quem si *febricitanti dederis, ut sanis robur, sic ægris infirmitas*. (*b*) Huic per inediam medicinæ pretium fecerat veteribus, insaeta illis aut incomperta per vacuationes medendi ratio, qui sanguinis circuitûs rudes adhuc, mittendi illius rationes callebant minus *purgantibusque* defecti ægris tolerabilibus, ad inediam aut *extremè tenuissimum victum* confugiebant, quod evacuationes *negativæ* genus erat, promptæ tamen & expeditæ, in quantùm humorum fontes, sic præscindendo, illius qui morbum facit *stasin* solvebant. Ars illis hæc erat, *nervorum elateres molliendi*, laxandi *spasmos*, oscillationumque furores & impetus minuendi; pabulo enim pauperatæ partes necessariò flaccescunt, unde tractabiles factæ partium fibræ, diametriq; vasorum redditi capaciores oscillant expeditiùs, hærentesq; aut stagnatos succos, subigendo, coctiones, *solutiones* aut crises accelerant. Hanc cibandi normam enucleando *Hippocrates*, edocet non sic obstinatè inhærendum *tenuitati victûs*, ut in illâ ægro pergendum sit indiscriminatim in omni *acuto* morbo, aut toto *peracuti* decursu; si enim non *peracutus fuerit*, statim atque transactis *extremis laboribus*, qui *peracutum* morbum testantur, remittere incipiet (cum tunc *pleniùs cibare licet*) *tantùm à tenui recedendum, quantùm morbus remissior extremis fuerit.* Porrò *extremi labores* qui *peracutum* faciunt aut ostendunt morbum, gravia sunt *symptomata*, cujuslibet fuerint generis, quæ fortem naturæ cum morbo luctam significant, sub quâ fit cita mors aut victoria. Veloces, impetuosos, & *spasticos* intellige *solidorum* ictus, quos provocant *fluidorum* hîc illîc in viscеribus factæ *stases*, quæ *sanguinis* aut *lymphæ nervorum* circulationi obicem ponendo, *extremos* illos *labores*, ceu urgentia isthæc movent conamina: equidem fervente hoc certamine, sub quo definienda lis vitæ pendet, in tantùm tolerabilis cibi subtractio est, in quantùm alienatæ oscillationes calorem à nativo alienum accendunt, sive alium à naturali tritum, tam ineptum *coctionibus*, quàm iis impar est qui contrà naturam est calor; defervente autem hâc pugnâ, quod vincentis naturæ signaculum est, suus cibatui redit locus, quia suus naturæ restituitur calor aut tritus.

APHO-

(a) *Hipp. lib. de acut. p. 372.* (b) *Id. Aph. 64. sect. VII.*

APHORISMUS VIII.

Ὁκόταν δὲ ἀκμάσῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ σιτίσιος χρέεσθαι.

Cum morbus in vigore fuerit, tunc vel tenuissimo victu uti necesse est.

VIGET morbus cum intenditur; igitur generosè dimicantis, perbellèque se tuentis naturæ titulus aut argumentum est, hocque sub statu non ideò natura periclitatur, quasi viribus curta sit, aut imparem *elaterem* sortitæ sint partes, sed quod ab indebitâ & graviori mole insiliantur, impedianturve. Cogitabis humoris alicujus molem vasorum *diametris* majorem, in quam insurgendo *systaltica* vis, illam eluctari contendit, eo maximè temporis puncto, ubi cumulata succis hærentibus vasa ingurgitari periclitantur. Tunc temporis (quod vigoris tempus est) novis, cibando ægrum, opplere vasa succis, pro morbo militare erit, causas illius multiplicando & vires; contrà *tenuissimo victu uti necesse est*, tunc enim alimenta demere minùs ægrotanti est quàm morbo, cujus insultûs in tantùm debilitatâ vi, in quantùm futura insilientis materiæ molis fuerit imminuta, naturæ victoriam parare est aut comparare.

Alteram *Hippocrates* (*a*) *vigentibus morbis* tenuandi victûs tradit rationem, *tunc*, inquit, *in inflammatione consistunt morbi*; tunc ergò edulia præbere, igni effet addere flammas aut fomites suppeditare, maximè cum *coctus* tunc aut *maturus morbus non sit*, (*b*) inidoneus proinde admittendis nutrientibus succis, qui ineptè subacti verterentur ægri damno, morbique lucro apponerentur.

APHORISMUS IX.

Σωπεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει τῇ ἀλαίτῃ πρὸς τὸν ἀκμὴν τῆς νόσου, καὶ πότερον ἐκλείψει πρότερον, καὶ οὐκ ἐξαρκέσει τῇ ἀλαίτῃ ἢ ἡ νοῦσος πρότερον ἀπαυδήσει καὶ ἀμβλωθῇ.

Considerare oportet etiam ægrotantem, num ad morbi vigorem victu sufficiet, & an prius ille deficiet, & victu non sufficiet, vel morbus prius deficiet & obtundetur.

UNum illud semper & ubique servandum est, *ut ægri vires medicus inspiciat, & quandiù supererunt abstinentiâ pugnet; si imbecillitatem vereri cœperit, cibo subveniat* . . . (c) *adeò perpetuum nihil est, sed semper pro*

vi

(a) *De vict. acut. art. XVIII. v. 11.* (b) *Ibid. art. XX. v. 9.*
(c) *Cels. p. 120.*

vi corporis æstimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinùs facere necessarium (a) *possit*. Verba sunt secundi ab *Hippocrate* medendi inter principes medici, quæ hujus *Aphorismi* vim, & sensum sapiunt, quem apertè aliàs sic exponit idem *Hippocrates*, (b) *insuper & robur conjectandum est... detractionem enim ciborum tollere sæpe conducit, ubi sufficturus est æger, donec morbi vigor matureſcat*. Ad curandum ergò pyxis medica est virium status, ad cujus normam totum medentis laborem componi tam necessarium est, ut illo inobservato caducum futurum sit aut cassum quodlibet auxilium. In causa est *systaltica virtutis* necessarium opus ad *coctiones*, in quibus curatio consistit, seu *solidorum* vis *elastica*, quâ elanguente *fluida* torpent, in circulando segnescunt, segnescendoque latescunt, acent tandem, multiformibusque quas committunt *stasibus* viscera turbant, quæ *coctionibus* moras faciendo & ponendo obices, medentis funestant labores & medendi artem. Unde morbi curam inchoando medicus, *considerando in ægrotante, sufficiet-ne* partium *elater* ferendis *fluidorum* impetu insultuve, usque dum ad *morbi vigorem* pervenerit, id est ad illud usque tempus, quò fortiùs naturæ dimicandum est. At victus beneficium illud est aut alimentorum, rore quorum benigno delinitæ fibræ, insuccatæque sensim, id contrahunt roboris, quod acquirit aquâ madefactus funis, cujus sic ingravidatæ cuneolis mille fabrillæ omnes ponderi immenso elevando æquiparantur. Hanc ad mentem victûs ratio *elateris partium* modulatio erit, seu *toni* illarum tuendi modus, juxta quem tensæ retensæve fibræ vim suam, aut *elaterem* ad tritum, oscillationem & coctiones moderantur. Medici ergò sapientiæ erit, ut humens modò, modò siccans sit victus, plenus vel parcus, iners aut actuosus, verbo plus minus valens, quippe cujus operâ deficiet priùs morbus quàm morbo non sufficiat æger.

APHORISMUS X.

Οἱ κόσοισι μὲν ἔνι αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα λεπτῶς διαιτᾶν. ὁκόσοισι δὲ ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ, ἐς ἐκεῖνο καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν ἀφαιρετέον· ἔμπροσθεν δὲ πιωτέρως διαιτᾶν, ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

Quibus igitur statim vigor adest, statim tenuiter alendi. Quibus verò in posterum vigor, his ad illud & paulò ante illud tempus subtrahendum. Anteà verò uberiùs alendum ut sufficiat æger.

AD aphorismos præcedentes appendix est, aut ducta ex illis consequentia. Monuerat *Hippocrates* tenuissimè alendos esse ægrotantes, ubi *peracutus* aut *vigens* est morbus, hocque monitum urgendo addit, *quibus statim vigor adest, statim tenuiter alendi*. Hoc est, à tenui victu morbi illius curam auspicabitur, qui statim & ineundo viget: dum è contrà aliquot tantùm

---

(a) *Idem* 295. (b) *De vict. acut. art.* XIX. *v.* 3.

tùm post diebus futurus vigor est sub illud tempus & paulò antequam advenerit tenuandus erit victus, sic ut tamen uberior alimonia concedatur usque dùm vigoris tempus accesserit, ne debilior inediâ præcoci factus æger, aut damno suo *vigoris* certamen ineat, aut quod adhuc infelicius erit, ne debilitate præoccupatus non attingat vigoris tempus. In his autem omnibus providentiam medico innui vides, utpote cum in arte medendi periculosum maximè sit ea non prævertere mala, quæ si contigerint ægerrimè possunt sarciri: sed ejusmodi sunt quæ à medentis industriâ minùs pendent ut arceantur, quam à virium constantiâ. Neque fucum hîc facient perperam intellectæ *fluidorum energiæ*, à quibus celerrimè vires illicò reparari posse contenderent; in *fluidis* enim cum unicè sint virium materies non causæ, quæ in *solidorum elateribus* consistunt, tam infidæ erunt aut tardæ ad restituendas de repente vires, vigoris tempore facto, *fluidorum* potentiæ, quam restitui difficiles sunt fracti semel *solidorum elateres*. Porrò ad nervos pertinent *solida*, id est ad illud partium genus, quas *spermaticas* antiqui vocabant, quarum vix emendabilia vitia sunt, suis enim una cum insitis potentiis creatæ sunt, arte ergò ut in intellecta, sic industriâ hominum aut arte non reparabili. Igitur ejusmodi venturis discriminibus anteire, medentis sapientia erit, ne quod imprudens futura permiserit mala, præsentia cum facta fuerint, invitus tolerare cogatur.

APHORISMUS XI.

Ἐν δὲ τοῖσιν παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρὴ· τὸ προστιθέναι γὰρ βλάπτει. καὶ ὁκόσα κατὰ περιόδους, παροξύνεται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρὴ.

In exacerbationibus cibum *subtrahere oportet. Exhibere enim noxium est. Et quæcunque per circuitus exacerbantur, in exacerbationibus subtrahere oportet.*

F*Ebrienti cibum ne offeras*, inquit Hippocrates, (*a*) effatum quod verum maximè fuerit de *paroxismis* aut *exacerbationibus*, quæ febrium febres sunt, conamina nempe quibus febres solvere nititur natura: ad *crisin* ergò quasi via est *paroxysmus*, quapropter quemadmodum *quæ judicantur* (b) *movere non oportet, neque innovare, sed sinere, putare* jubet *Hippocrates* (c) *in omnibus morbis.... maximè in his qui magis febriles sunt tempus* (paroxismi) *magnam vim habere*. Unde pronuntiat (d) *ægrotis dandos esse cibos post apprehensionem* (paroxismum) *ita ut* (medicus) *conjecturam faciat, ne febris à recens accepto cibo irruat, sed cibis jam concoctis*. Hinc inolevit medendi usus, ægros cibare eo morbi tempore, sub quo integrum magis corpus erat, hæcque tanta fuit principium artis religio, ut *augmenti, atque ac-*

C *ces-*

(a) *De loc. in hom. art. XXXIX. v. 1.* (b) *Aph. 20. sect. I.*
(c) *De vict. acut. art. X. v. 5.* (d) *De affect. art. LII. v. 15.*

cessionis tempore etiam aqua, quæ nullius est qualitatis, noxia perspiceretur. (a) *perpetuum* igitur est, (asserente (b) *Celso*) *ad quod consilium omne dirigi potest, cibum quam maximè semper ab accessione futurâ reducere: &, hoc salvo, dare quàm integerrimo corpore. In exacerbationibus* ergò *cibum subtrahere oportet, exhibere enim noxium*, tum quod exacerbatio *vigoris* genus sit & *laboris* sub quibus non alendum esse jussit *Hippocrates*, tum quod tempus cruditatis sit, ubi dum coctioni vacat natura alimentum offerre, tam cogere est ad alienum à coctione opus, scilicet ad alimenti subactum, quo tempore vincendo morbido humori, ceu solvendæ morbidæ *stasi* allaborat: unde consequentia evidens hæc est, & *quæcunque per circuitus exacerbantur, in exacerbationibus subtrahere oportet*, ne cumulati, qui vitiarentur nutritii succi, in multiformes morborum fomites eluxurientur; non enim aliunde dimanant implicitorum, compositorumque morborum causæ.

APHORISMUS XII.

Τοὺς δὲ παροξυσμοὺς καὶ τὰς καταστασίας δηλώσουσιν αἱ νοῦσοι, καὶ αἱ ὧραι τοῦ ἔτεος, καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἐπιδόσιες, ἢν τε καθ' ἡμέρην, ἢν τε παρ' ἡμέρην, ἢν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνωνται. ἀτὰρ καὶ τοῖσιν ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον, ἢν αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, βραχύνει· ἢν δ' ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει. καὶ οὖρα, καὶ ὑποχωρήματα, καὶ ἱδρῶτες, καὶ εὔκριτα, καὶ δύσκριτα, καὶ βραχέα, καὶ μακρὰ τὰ νουσήματα, ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

Exacerbationes autem & constitutiones indicabunt morbi, & anni tempora, & periodorum ad invicem collata *incrementa, sive quotidie, sive alternis diebus, sive longiore fiant tempore. Sed etiam iis quæ* mox *apparent* eadem indicantur, *velut in pleuriticis sputum, si statim appareat veniente* morbo, *abbreviat: si verò postea appareat, producit. Et urinæ, & alvi excrementa, & sudores, cum apparent, vel judicatu faciles, vel difficiles, vel breves, vel longos morbos* fore *indicant.*

HINC vera venit medici muneris aut officii idea, genuinaque medicinæ notio, quæ non ponitur in colligendis rariorum observationum portentis, in quibus medicus mirari discit, non mederi: licet enim eventorum scientia sit medicina, eorum historia est quæ naturæ solita sunt & familiaria, in quibus ergò ordinem certum, solitamque seriem inveniri confidit nec immeritò medicus, hincque mutuari suescit curandi regulas, observandique rationes. Mederi ergò observare est gravia imprimis symptomata, hæcque inter *exacerbationes*, harum nempe naturas, periodos, ordinem, *ex qui-*

(a) *Cælius Aurelian. de morb. acut. lib. I. p.* 145. (b) *Lib. III. p.* 126.

quibus edocti morbos dignoscimus. (a) *Itaque circa* (b) *principia morborum considerandum an statim florent. Clarum autem hoc fit ex incremento verò ex circuitibus.... itemque ex exacerbationibus, si citiùs accedant, aut non: & si diutiùs durent, aut non: & si magis affligant, aut non*. Quas omnes *exacerbationum* circumstantias & rationes ediscet medicus ex *morbis*, id est eorum naturis, quæ tales sunt ut in multis morbis suæ sint exacerbationum species, juxtà quas tardiùs aut celeriùs, longiùs aut breviùs, mitiùs aut fortiùs recurrunt; sed ad has medicus admetiendo victûs instituendi rationem, intelliget quanto illum tenuari oportebit. *Exacerbationum* aperient adhuc naturas anni temporum observatio, autumno teste, sub quo ambiguus adeò interdum est febrilium *paroxismorum* recursus, ut illa febris quæ insultu primo continua esse videbatur, paucis post diebus in intermittentium classem transeat. Cujus generis futuræ sint *exacerbationes* intelligitur adhuc ex illarum *incrementis*; quæ inter se collata, febris ostendunt ingenium, modumque tenuandi victus; sic sub *intermittente quotidianâ* febre, aliquot horis paroxysmum anticipare vides? propè in januis est *continua*; sub *tertiana* paroxysmi anticipant? in procinctu est *tertiana duplex*; sub hâc iterum? in *continuam* fiet transitus; qui sub *quartanâ* quarto die recurrebat *paroxismus* in tertium cadit? hic in singulos? ex *quartanâ quartanam duplicem*, ex hâc triplicem; ex triplici continuam expectabis; quæ omnia assequeris *conferendo incrementa, quòd quotidie, quod alternis diebus, quod longiore fiant intervallo*.

Ex aliis adhuc, quæ quibusdam morbis supervenire solent *symptomatis* non inutiles ad usum eruere datur observationes; singulatim ex *sputo* in *Pleuriticis*, quod si *statim cum nascente morbo prodeat, illum abbreviat; cane enim & angue pejor est pleuritis* sicca, sub quâ aridâ tussi quassatur pectus, tum quòd tussis istiusmodi causa sit *spastica diathesis* fortior, quâ pressa strictiùs pulmonis *excretoria*, ructant nihil; sed hinc (quæ discriminis altera causa est) auctior tanto fit succorum *stasis*, quanto minuitur illorum *excretio*; unde periculum imminet duplex, vel enim à stagnatis nimiùm *lymphaticis arteriis* ad sanguinales refluens *lympha*; mole quam addet sanguini *hæmoptysin* accerset, vel intrà vasorum tubulos cumulata, spirandi inferet difficultatem; hinc *pulmo non repurgatur*, (c) *nihil enim emittit; sed plenus fervet in gutture*; quæ omnia tam mala sunt, quàm *bona*, (d) *benè spirare, à dolore liberum esse, sputum facilè tussiendo rejicere*.

Et urinæ &c..... à singulari evacuatione observandâ, ad generales transit *Hippocrates* moniturus boni ominis illas esse, quandò sub morbis pergere observantur: hic tantùm iis annumerat *urinas, alvi excrementa, sudores*, sed his alibi (e) adjungit, *ructus, flatus, spiritus*, (quò certè spectat *transpiratio insensibilis*) *sanguinis eruptiones, hæmorrhoides*. Hoc autem loco monitum accipies, quod præ cæteris ut necessarium est ad medendum feliciter, ita præ cæteris sæpiùs præteriri solet. Et certè quasi corporis evacuationes unâ feminarum causâ factæ fuissent de corporis evacuationibus solæ

(a) *Hipp. I. epid. sect. III. v. 1. 10.* (b) *Id. II. epid. sect. I. v. 24. &c.*
(c) *Hipp. prænot. art. XIII. v. 9.* (d) *Ibid. art. XIV. v. 7.*
(e) *Epid. sect. III. v. 12.*

ſeminæ interrogari ſolent ; & quaſi adhuc ex corporis evacuationibus alicujus ad ſanitatem momenti ſolæ forent , quæ *utero* propriæ ſunt , muneri ſuo defuiſſe ſibi videretur Medicus, qui ineunte morbo mulierem rogare omiſiſſet , reſtitentnè menſes : illam *omiſſionis* culpam emendari vult *Hippocrates*, jugis ille & aſſiduus naturæ ſpeculator , admonendo à corporis evacuationibus omnibus pendere facilem vel difficilem , tardam aut citam morborum ſolutionem ; ideòque de illarum omnium ſtatu interrogandos venire cujuſlibet ſexûs homines . Equidem de evacuationum quarumlibet exuperantiis ſollicitos videas Medicos , & hoc quidem ut faciendum laudabile eſt , ſed quod non omittendum eſt , de illarum defectu interrogandos eſſe ſuadet ægrotantes . Reipsâ uſu comperiet Medicus vix ullum eſſe gravem morbum , cui non præiverit alicujus ejuſmodi evacuationum imminutio , quæquæ deſinere pergens ſub naſcente morbo , indolem illius futuram aperit. Itaque ad ægrum ingrediens Medicus , *Hippocratis* conſilio (*a*) eruditus , ſciſcitabitur quo loco v.g. ſint *alvi* , *urinarumque* res, num ſe habeant uti ſani moris erat, ut enim ex *laſſitudinibus ſpontaneis prænuntiari morbos* intelligitur ab *impeditâ inſenſibili tranſpiratione* oriundos , ſic ex facto ante natum morbum illarum evacuationum decremento , elicies quæ *excretio* delinquat , quodnam peccet viſcus , quis humor in vitio ſit . Hocque ideò tanti eſt medendi præceptum , quòd medentem edoceat , non mulieres ſolas de ſanguinis evacuationibus interrogandas eſſe , *hæmorrhoides* enim ſunt quæ in viris communes ſunt , à quarumque abſentiâ non pauciora quàm à menſium ecclypſi manare mala comperies.

Addit *Hippocrates* , quantæ ad medendum utilitatis erit evacuationum obſervatio , his verbis ; *ex his autem & quæ per hæc fiunt conſiderandum* : (*b*) immenſas enim ſupervenire à morbo evacuationes , nihili erit aut damno , ſi morbi gravè ſymptomata , cujus levaminis causâ factæ à naturâ aut arte videntur illæ evacuationes , ægrum urgere pergat; unde, inquit, (*c*) *omnia ſputa mala ſunt quæ dolorem non ſedant* .... tùm *quicunque dolores* (d) *non ſedantur neque ad ſputorum purgationes , neque ad ſtercorum alvi ſubductionem , neque ad venæſectiones* &c. .... *eos* (morbos) *ad ſuppurationem verti ſciendum eſt* : unde conſequitur fruſtrà eſſe ad ſanationem quaslibet evacuationum exuperantias, iiſdem pergentibus , nedum relaxatis morbi doloribus aut moleſtiis ; ab harum enim pervicaciâ ducendum argumentum eſt , durare ſemper *ſpaſticam ſolidorum diatheſin* ; proindeque neç ſolvi *fluidorum ſtaſin* , quæ cumulata tandem in *apoſtaſin* lethalem deſinet.

APHO-

(a) *Epid.ſect.III.v.1.* (b) *Ibid.v.12.*
(c) *Prænot.art.XIII.v.14.* (d) *Ibid.art.XIV.v.1.*

APHORISMUS XIII.

Γέροντες δύφορώτατα νηστείλι φέρσι. δεύτερον, οἱ καθεστηκότες· ἥκιστα, μειράκια. πάντων δὲ μάλιστα, παιδία· τουτέων δὲ αὐτέων, ὅπερ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑωυτῶν προθυμότερα ἐόντα.

Senes facillimè jejunium ferunt, secundò ætate consistentes. Minimè adolescentes. Omnium minimè pueri; ex his autem, qui inter ipsos sunt alacriores.

VICTUS tenuandi rationes hoc aphorismo prosequitur *Hippocrates*; hactenùs quidem tradidit illas quæ ad morborum naturas & tempora spectant, intereà jubendo habendam esse rationem *ætatum*, constitutionum, *temporum*, illæque sunt quas hìc aggreditur. Tenuis ergò ille victus, quem *jejunium* vocat, *senibus* convenit magis, cui *ferendo* pares esse eos ab usu didicerat: sed veritatis hujus rationem aperit senescentis corporis conditio, arescunt enim partium illius fibræ, sicque compressa vasa suos arctando diametros ampliùs insuccari recusant. Plenitudinis ergò status est senectus, sub quo ad nutritionis ἀκμὴν perductæ partes satiantur & in debito sibi *tono* consistentes segniùs oscillant, hâcque sorte suâ contentæ conquiescunt; pabulo igitur indigent minùs, faciliùsque carebunt, eâ enim virtute aguntur minùs quæ digestionibus aut coctionibus in adolescentibus vacat.

Eâdem de causâ tenuem victum facilè sustinent, qui consistentis sunt aut *mediæ* (*a*) ætatis, adultæ enim cum sint in illis partes satiantur, quatenus in his foveri potiùs indigent quàm enutriri; ut ergò in oscillando mitiùs laborant, minori indigent pabulo. De *adolescentibus* secùs est, crescunt enim adhuc, in diesque ad debitum sibi *tonum* assequendum nituntur; itaque illorum partes iis defraudare quibus adhuc egent fomitibus, furti erit crimen: crimen autem graviùs in pueros, si illorum morbos inediâ volueris emendare, maximè si fuerint pueri *alacriores*; sub hâc enim ætate, ut grandescunt adhuc, in explicandis, dilatandis, elongandisve partium staminibus indesinenter natura laborat, alimoniam ergò huic ætati rescindere, necessariam annonam præscindere est; insuper, præpotentem sub his annis *systalticam* virtutem sinere, est feriari, quæ si in *fluida* quæ subigat cesset exerceri, in *solida* furiatur, quæ deterit & depascitur: præcipue in *pueris*, *qui alacriores* fuerint, in quibus quò vividiores erunt oscillandi vires, furiatæ semel, in quas convertent se partes, eò sevient magis.

APHO-

(a) *Cels.*

APHORISMUS XIV.

Τὰ αὐξανόμενα πλῆθος ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, πλείστης ἂν δεῖ τροφῆς. εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμόν· διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ἐπιτηδευμάτων δέονται· ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυται. διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες· ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Quæ creſcunt, plurimùm habent calidi innati: plurimo igitur egent alimento, ſin minùs, corpus conſumitur. Senibus autem paucus calor: propterea paucis fomitibus indigent, à multis enim extinguitur. Idcircò etiam febres ſenibus non ſimiliter acutæ. Frigidum enim eſt corpus.

PUeri *omnium minimè jejunium ferunt*, ut enim rebus, dum *creſcunt*, plurimùm adeſt illius virtutis quæ pandit & evolvit partes, quæ explicando ſe, creſcunt, ita pueris qui adoleſcunt plurimùm eſt *calidi innati*, id eſt, perputuariæ illius aut oſcillatoriæ virtutis, quæ omnium corporis functionum, proindèque nutritionis opifex & author eſt: *Neceſſe* (a) *eſt enim augeſcens & ad vim procedens corpus calidum eſſe.* Pabulo autem indiget tam actuoſa virtus, quam *ignis impetui aquâ* temperando aſſimilat *Hippocrates*, (*b*) id eſt multo ſucco nutritio, quo defectum corpus perit aut conſumitur. Hic autem recognoſcas *Hippocratis* in medendo philoſophiam, quod enim obſervando inchoavit, abſolvit ratiocinando, optimè ratus, *non poſt inventam rationem, quærendam fuiſſe medicinam, ſed poſt inventam medicinam quærendam eſſe* (c) *rationem*; quòd ergò de *puerorum jejunio* uſu didicerat præcedenti tradidit *aphoriſmo*, quod de eodem à ratione tenet, hoc exponit poſteriori.

Senibus autem paucus eſt calor, paucum nempè *elateris*; meliùs pauca aut tardà in illis *ſolidorum* oſcillatio: *ubi enim corpus inceperit marceſcere*, (d) *delabitur in otium & frigidiſſimum evadit. Paucis ergò fomitibus indiget*, iners enim aut tarda coquendi virtus, ſub illorum coquendorum, coctiliumque difficilè ſibi ſuccorum copiâ fatiſcens extingueretur: eò potiùs, quòd marceſcentibus corporis ſenilis partibus, conniveant arctiùs cutis ſpiramina, unde ab introrſum repreſſis *tranſpirabilibus* ſuccis, cumulata ſanguinis moles, opprimi frequentiùs periclitatur.

Idcircò etiam febris ſenibus non ſimiliter auctæ, frigidum enim eſt corpus, acuti enim ut ſint morbi, opus eſt ut celeriter ſua percurrant tempora, quod cum à feſſinatis oſcillationibus expectandum ſit; à frigido ſenili corpore non expectabitur, *marceſcunt* (*e*) enim illius fibræ, unde *otium contrahunt*, torpent ergò, tantùmque abeſt ut ſuas accelerare oſcillationes promptæ ſint, ut ad motum ſegnes ſint & tardæ. Aperta ratio eſt, in tantùm oſcil-

---

(a) *Hipp. de nat. hum. art. XXIV. v. 8.* (b) *I. de diæt. art. XXVIII. v. 9.*
(c) *Celſ.* (d) *Hipp. de nat. hum. art. XXIV. v. 9.*
(e) *Ibid.*

oscillant partes, in quantùm expeditæ sunt & liberæ *spirituum* seu *lymphæ nervorum undulationes*, at tales non admittit facta in senibus fibrarum siccitas, quæ illarum cæca jam & stricta itinera arctando, *lymphæ* illius tardat itus. Hincque senum corpus frigidum dicitur, immeritum enim frigidi nomen illi succo non est, qui segnescit ad motum, frigetque.

APHORISMUS XV.

Αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι, ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλέον ἔχουσι· τροφῆς οὖν πλείονος δέονται. σημεῖον, αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ ἀθληταί.

Ventres hyeme & verè natura sunt calidissimi, & somni longissimi. In his igitur temporibus etiam alimenta plura exhibenda. Innatum enim calorem majorem habent. Nutrimento igitur copiosiore indigent. Indicium sunt ætates, & athletæ.

VENTRES intellige *coctionum* officinas: ut autem nullibi ferè est ubi non exerceatur aliqua *coctio* (cum ubique partium habeas *coctionum* rationes & instrumenta, omnem nempè tritûs suppellectilem, *fibras*, *lympham*, & *elaterem*) *ventres* aut *ventriculi* ubique sunt in corpore, plus minùs terentes coquentesque commissos sibi à naturâ succos, pro vario quem capiunt *elateris* gradu. Hunc autem admodùm intendunt *ver & hiems*, *enimverò unà cum temporibus ventriculi in hominibus mutantur*. (*a*) Sic hyems, vel gelu rigens vel humens bruma, nervorum meatus cæcos subeundo, suis frigorum aculeis, aut suis humiditatum uvoribus, cuneolos totos imbuit, unde tensæ magis fibrillarum chordæ, vividiùs oscillant: alterâ ratione nervos acuit ver, sub quo juvenescens aer, totusque & uberioribus, & vegetioribus, *elaterum*, undequàque spirantium *miasmatis* gravidatus, mirum! quàm multis sanguinem & *lympham* ditet *elateribus*; indèque *calidissimos fieri ventres*; seu ad oscillandum paratiores fieri *solidorum* fibras, fidemnè superabit aut rationem? & *somni longissimi*. Ideòne quòd sub illis temporibus esse soleant, aut jubendi sint longiores somni? certè longiores somnos à longioribus noctibus provocari à naturâ est, somnum enim invitant noctium umbræ, quies, & silentia: tunc temporis ergò producendos esse somnos consilium quoque erit. Fermè enim diceres sub nocte fieri amicabilem solis *macrocosmi* recessum, qui microcosmi soli locum cedat, quasi ad tempus abdicando vitæ, sanitatisque regimen, hoc omne cordi per noctem concederet: his ergò annuere erit naturæ consiliis, qui vere & hyeme somnos producendos esse author erit, ut illud tempus producatur, sub quo principem exerceri natura voluit & absolvi corporis functionem insensibilem, nempè transpirationem, quæ nullo quàm noctis tempore fit copiosior. *In his igitur tempori-*

(a) *Hipp. de aer. loc. art. II. v. 2.*

ribus etiam alimenta plura exhibenda ; innatum enim calorem majorem habent. Potentiarum viribus adæquari debere ſua opera, neceſſum eſt, ne feriando ullatenus ſuas perdant, aut malè collocent operas ; quâ de causâ *calidiores* dum fiunt *ventres* aut validiores tritûs, aut coctionum potentiæ, ceu *ſolidorum* oſcillationes, copioſiora ex alimentis ſuggerenda erunt pabula, ne à terendis *fluidis* ceſſando *ſolida* ſe deterant ; *nutrimento igitur copioſiore indigere* ea concludit *Hippocrates*.

Judicium ſunt juvenum ætates & *athletarum* corpora ; hæc enim utpotè exercitata, juvenes utpotè *calidi innati* multùm habentes, cibari copioſiùs & uberiùs nutriri opus habent, natæ ſunt enim in juvenibus, in *athletiſque* ſtimulatæ majores oſcillationum potentiæ.

APHORISMUS XVI.

Αἱ ὑγραὶ δίαιται πᾶσι πυρετκίνυσι ξυμφέρυσι· μάλιστα δ' παιδίοισι καὶ τοῖσιν ἄλλοισι τοῖσιν ὅτως εἰθισμένοισι ἀφαιτᾶσθαι.

Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maximè verò pueris, & aliis tali victu uti conſuetis.

HACTENUS de quantitate, hic de qualitate victûs agit *Hippocrates*, ad alias victûs conditiones exindè progreſſurus : quòd autem de victûs legibus tam ſedulum ſe præbeat, in causâ eſt veterum negligentia, neque enim, ut ait, (*a*) *veteres quicquam memorabile de victûs ratione conſcripſerunt, & quanquam magna hæc res ſit, eam omiſerunt*. Hincque manare infelicitatem artis ſic admonet (*b*) *victûs rationes quantùm fieri poteſt cognoſcendæ, nam non noſſe, multarum calamitatum res eſt.*

Victus humidus febricitantibus omnibus confert. *Febres* enim abnormes ſunt & feſtinantiores *ſolidorum* oſcillationes, quas committit & alit *ſyſtalticæ* virtutis nimietas, quâ everberata fortiùs crebriuſq; *fluidorum* moles circulare frequentiùs cogitur ; quodque rotæ circum axem rotatæ vehementiùs accidit, quæ ſub hoc motûs impetu igneſcit, id ipſum ſanguini impetuoſiùs circulanti evenit, illâ ergò de causâ flammatur & ardet. Hoc ſanè *victûs humidi* neceſſitatem plus ſatis evinceret ; altera tamen major adhuc ratio eſt, ob quam neceſſariò convenit, omnis enim ille *fluidorum* impetus, ab effræni *ſolidorum* oſcillatione venit, aut ab illorum *elatere* nimio, quem mollit, frangit aut moderatur *victûs* humiditas, quæ inſimul *fluida* diluendo humore ſuo mergit, illorumque gravitate ſuâ tardat curſum.

Febricitantibus omnibus : Id eſt, generis omnis febrilibus affectionibus; hùc enim referes febrilem illam pulsûs *diatheſin*, medentibus obſervari familiarem, quam leoninam fermè nuncupares, (febre enim leonem indeſinenter laborare perhibetur) ſub quâ vividiùs, duriùs, & celeriùs pulſum micare vides familiariter, in *melancholicis* quos habet *uſta bilis*, in convaleſcen-

---

(a) *Lib. de vict. acut. art. II. v. 1.* (b) *VI. Epid. ſect. VIII. v. 79.*

leſcentibus & *hyſtericis*, quibus omnibus in quantùm *victum humidum* convenire obſervavit *Hippocrates*; in tantùm palàm fit quanti diſcriminis eſſe debeant vinorum, aromatum (ut *cinnamomum & crocus*) lactaria, aſſæ carnes, ſiccantiaque edulia, quæ his confidenter adeò & vulgò nimis imperantur.

Maximè verò pueris; cum his enim enaſcentes, pandenteſque ſe in dies *elaterum* potentiæ, hos habent oſcillationum exuperantiis, febribus proindè obnoxios, ceu innatis aut *conſiſtentibus caloribus*, quibus, ut loquitur *Hippocrates*, (a) *nos apponere* decet; *molliores & humidiores diætas*, (b) ejuſmodi *juvenibus corporibus* opponendo, jubendove, *ſorbitiones* nempè & *cammarum*, quæ ut addit, non ſecùs ac *frigefactorium medicamentum*, *ardores & febrem exolvunt*, (c) ubi annotabis proprii hominum victûs veſtigium, qui in cerealibus ponebatur, utpotè corporis humani compacturæ, quæ ex *lymphis* coaluit, apprimè congruum; undè naturæ ſequax *Hippocrates*, in definiendo victûs genere, illis conveniente corporibus, in quibus integri durant adhuc naturæ mores, jubet illud quod naturale magis; id enim ipſum confirmat *cammari* ſeu *cancrorum* quem adhibet uſus, piſcis enim eſt; edulium ergò ex *lymphis* coalitum, affine proin puerum naturæ; *tali victu uti conſuetis*: hîc habes laudabilis aut optimi alimenti *criterium*; ſit enim oportet illius affinitatis & amicabilis convenientiæ, ut ad alendas partes accedendo, nihil illi diſparilitatis afferat, affricet nihil moleſtiæ, ut tacitè ſe partibus applicando, ſilens & inconſciè *aſſimiletur*, ſicque nato hinc diſſidio nullo, imperturbatè pergat functionum vitæ, & ſanitatis æquilibrium: cretum ergò ex *lymphaticis* ſuccis puerorum corpus, illis alimentis nutriri commendat, quæ tota lymphâ gravidantur.

APHORISMUS XVII.

Καὶ οἷσιν ἅπαξ, ἢ δὶς, ἢ πλείω ἢ ἔλασσω, καὶ κατὰ μέρος, δοτέον δέ τι καὶ τῷ ἔθει, καὶ τῇ ὥρῃ, καὶ τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ἡλικίῃ.

Et quibus ſemel aut bis, & plura vel pauciora, & per partes offerri conducat, videndum. Concedendum autem aliquid & conſuetudini, & tempeſtati, & regioni, & ætati.

DE *ſorbitionibus* quas *febricitantibus*, *pueris*, & *aliis* poſteriore *aphoriſmo* conceſſit *Hippocrates*, hoc 17°. (qui præcedentis conſectarium eſt) admonet, conſiderandum quibus *ſemel aut bis* in die indulgendæ ſint; præterquamquòd enim *ptiſanâ* opus eſſe quibuſdam ægris pronuntiat, (d) volunt alii, (e) ſtatuuntque *aptiſſimum eſſe tertio quoque die cibum dare*,

(a) *De ſalub. diæt. art. II. v.* 10. (b) *Ibid. v.* 5.
(c) *De loc. in hom. art* XXXIX. *v.* 10. (d) *De vict. acut. art. V. v.* 17.
(e) *Celſ. p.* 126.

nisi *infirmum fuerit corpus*: quo in casu, *quotidie dandum esse* annuunt. Hinc saltem constet, quam pauco cibatu egeat homo ægrotans, qui *hordei succo*, *cremore*, aut (quod summum erat) *grano*, quondam alebatur. Liberaliùsne indulgeri licebit ex carnibus jusculà? aliundène veniunt morborum nostratium diuturnitates, difficultates, contumaciæ? farta enim densiùs succis nutritiis vasa, viscera stagnant: ad hæc eluxuriantes humores *diarrhœas* abeunt aut *hæmorrhagias*, quibus arcendis *purgationes & phlebotomias* multiplicari necessitas est. Interèa *Hippocratis* consilio obtemperantes, *consuetudini* hodiernæ, *temporibus* nostris, *& regionibus concedent aliquid* medentes, donando (quandoquidem invaluerit usus) carnium jusculà, modò advertant, ad *Hippocratis* mentem illa esse debere *victui humido analoga*, non calefacientia aut succosa nimis, attemperataque non tantùm composituræ suæ ratione, sed & habito respectu ad *ætatum*, *morborum sexusque constitutiones*, (*a*) juxta quas curabit Medicus, ne pro jusculis confecturæ ægrotantibus exhibeantur, aut condituræ, adeò jurulenta forent aut sapora jusculà: cavebitque ne affatim aut crebriùs ingerantur, sed *per partes*, intràque justa intervalla.

Et reverâ inconsultius videtur nihil, quàm impeditas jam & præoccupatas difficili labore potentias, operis novis & difficilioribus adjicere, hoc tamen ipsum est, pinsendas oggerere materies viscerum organis, *solidorumque* oscillationibus, quo tempore ipsò in subigendis morbidis humoribus occupantur: sed id committi criminis est, copiosiùs sub morbis generosiora ex opimis carnibus offerre jusculà, quæ cum tritu sint in tantùm difficilia, in quantùm lenta sunt, pinguia & fibrata, *momentum fluidis* addere est *solidorum* potentiis indomabile: posthac tam infeliciter & sæpè eludi medentium curas, improsperamque fieri oculatissimam artis industriam miraberis?

APHORISMUS XVIII.

Θέρεϊ, ἐν φθινοπώρῳ, σιτία δυσφορώτατα φέρουσι· χειμῶνος ῥᾴιστα· ἦρος δεύτερον.

Æstate & autumno cibos difficillimè ferunt: hyeme facillimè, deinde vere.

VEre *& hyeme calidissimi sunt ventres*, qui proindè *æstate & autumno* calentes minùs erunt, id est, minùs habebunt *elateris*, igitur in oscillando segnescent. Hâc de causâ *cibos* tunc temporis *ferent difficillimè*, cibis enim subigendis seu coquendis pares erunt minùs. Difficultatis autem hujus causa est cutis raritas quæ *vere & æstate* major est, indicio est in sudores quæ sub æstate est propensio jugis, tùm quæ hinc sponte fluit virium exolutio: at rarescentis cutis causa, in aere æstivo est, qui ab hyemali brumâ purus, ut plus sereni habet & lucis, ità molis minùs

(*a*) *Hipp. de nat. hum. art. XVIII. v. 32. de diæt. lib. I. art. II. v. 10.*

nus aut ponderis habet, premit ergò leviùs superficiem cutis, cujus molliores factæ fibræ, pulsis illùc *transpirabilibus* succis obsistunt minùs, imò cedunt hiantque, suaque pandunt oscilla. Sed hinc detumentes fibræ de *elatere* suo perdant necesse est, laxantur ergò, partiumque debilitant *tonum*. Porrò sic elanguentibus *solidorum* vibrationibus, frigebunt coctionum officinæ, quæ proinde digerendos *cibos* difficillimè ferent.

APHORISMUS XIX.

Τοῖσιν ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυνομένοισι, μηδὲν διδόναι, μηδ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων, πρὸ τῶν κρισίων.

His qui per circuitus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere, sed auferre de appositionibus ante judicationes.

EXacerbatio *vigoris* morbi genus est, sub quo cibatum aut alimoniam minui jussit *Hippocrates*; hanc autem doctrinam hîc iterat, de *judicationibus* eruditurus, quarum unâ causâ instituendam temperandamque innuit omnem victûs rationem. Itaque hanc intuere hîc *Hippocratis* mentem, nihil esse medenti concessum, quod propriam morbi solutionem, ceu *judicationem* turbet, moretur aut mutet, cùm unicè ad *judicationem* referat se totus naturæ labor. Hîc autem ponitur omnis labor in tractandis, flectendis, ordinandisque partium fibris, ità ut illos sibi faciant *elateres*, illasque vasis forment *diametros*, intra quas mancipati qui stagnantur succi, arctiùs premantur, terantur fortiùs, & efficaciùs solvantur; eò ergò tendat oportet medici industria, in illis omnibus arcendis, & prævertendis, quæ *fluidorum* molem augendo; prementibus *elaterum* potentiis & vasorum parietibus *resistentiam* interponeret; sed à nutritii succi appulsu id discriminis futuri impendet accedente *judicationis* tempore; igitur *ante judicationes*, & sub *exacerbationibus* (quæ ad *judicationes* nisus aut *tendentiæ* sunt) ciborum oblationes fieri non vult *Hippocrates*, (b) & de *appositionibus auferri* jubet, ut alacriùs leviùsque circulando sanguis, *solidorum*, quæ *judicationis* tempore crescet, pressioni parator fiat & obsequiosus magis.

(a) *Sect. I. aph.* 8. 11. 12. (b) *De humor. art. III. v.* 82.

APHORISMUS XX.

Τὰ κρινόμενα & τὰ κεκριμένα ἀρτίως, μὴ κινέειν, μηδὲ νεωτεροποιέειν, μήτε φαρμακείοισι, μήτ' ἄλλοισιν ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἐᾶν.

Quæ judicantur & judicata sunt perfectè, neque movere oportet, neque innovare, sive purgantibus, sive aliis irritamentis, sed sinere.

QUEMADMODÙM gerere se debet Medicus, ne *judicationem* prævertat modò monebat, quid agendum illi sit ipso eo tempore quo *judicationi perfectè* allaborat natura, tùm postquam finito illo labore *judicationem perfectè* absolvit jam exponit: quamdiù igitur ad naturæ ritus & mentem omnia *perfectè* sub morbo se habent, adeò ut nec hæsitando natura titubet, nec deerrando vacillet, illam medico præstituit ad omnia *ducem* (a) *quæ ipsa sibi non ex consilio, citràque disciplinam motiones ad actiones obeundas invenit.* (b) Ut autem *morbi omnes* (c) *solvuntur aut per os, aut per alvum, aut vesicam, aut sudorem, qui omnibus communis est*; ad harum alterutram evacuationum motiones erunt, haïque *motiones* quamdiù ad naturæ vias, consilia, & fines ibunt, interturbari vetat, tunc enim vel *inauxiliata natura, quippe à nullo edocta*, (d) *citràque disciplinam, ea quæ conveniunt efficit.*

Neque movere oportet; hoc est, sub hoc rerum ordine naturali, nihil oportet attentare, quasi tunc erigi aut excitari natura indigeret, ne quidem *cardiacorum* operâ; hæc enim damnabilis ut ut officiosa non paucorum audentia est, qui *corvos athenos*, seu ipsimet virium magistræ naturæ non timent offerre vires, quæ oppressa sæpè est, aliquandò devians, rarò fatiscens. Igitur naturæ vires sacras habebit Medicus, aut *ignis sacri* æmulas, quas augendo attingere piaculum sæpè est aut periculum, ubi virium ei satis erit, qui eas miscere abstinuerit. Nihil enim tam obvium aut publicum est, quàm præpostera Medici sedulitate, morbi genus aut *speciem* mutari, quod admonendo vetat *Hippocrates* (e) innuendo leviſſimum non rarò esse, unde morbus *novatur*. *Si quis* (f) *citò diætam permutet, periculum est etiam à permutatione aliquid in corpore novatum iri.* Hîc ergò *innovare* vetat *Hippocrates*, *neque purgantibus*, *neque aliis irritamentis*, quibus verbis stimulantia cujuslibet tituli perstringi putabis non solùm, sed & omnia quæ aliquam inferunt naturæ vim, aut illius *motionibus*, quas mutare novare est. Enimverò ut suæ sunt naturæ viæ & viarum directiones, juxtà quas servatur in sanis functionum ordo, suæ sunt etiam sub morbis naturæ *determinationes*, ductu quarum illum ad ordinem functiones restituere nititur aut revocare, ut autem mutatis illis *directionibus*, mutatur corporis œconomiæ facies, mutatis his *determinationibus novatur* morbus, nova enim & præter ordinem assurgunt *symptomata*, novus proinde morbus, morosus in tan-

---

(a) *De decent.habit.p.35.* (b) *Lib.VI.epid.Sect.V.text.2.*
(c) *De vict.rat.p.292.* (d) *Lib.VI.epid.sect.V.text.2.*
(e) *Lib.II.epid.sect.I.v.17.* (f) *De nat.hum.art.XIX.v.8.*

tantùm & difficilis, in quantùm cæcæ temeritatis fœtus est, non effectus naturæ.

Sed sinere: senis dictum! petulantis medicinæ pericula præcaveri cupiens, profert hoc artis sapientiæ decretum: ut enim medicinæ caput est scientia agendorum, non agendorumve peritia, artis apicem tenet, qui *sinere* novit, ab iis omnibus arcendo manum, quæ ordine suo natura continet, admovendo cæteris quæ ab illo deerrant ordine. Cæterùm illudat nemini ordinis illius nomen, quem qui sub morbis ad aliquam sensibilem evacuationem tendere semper putaverit, graviſſimi in medendo erroris incurret periculum, tardante enim quam per alvum, urinas, &c. expectat evacuatione, ad hanc præposterè stimulat aut cogit naturam; quod spreto senis edicto, *purgantibus movere est quæ judicantur*, seu quæ ad *judicationem* eunt, id est, ad illud solutionis genus, quod *omnibus commune est*, ad quod nempè omnibus sub morbis tendere potest natura; *sudorem* intelliges? meliùs *diapnoen*, aut insensibilem *transpirationem*, in quam desinere morborum partem non minimam observant artis sapientes. Nosse igitur naturæ tolerare moras, medendi sapientiæ argumentum est, juxtà quam quantumlibet sileant alvinæ vacuationes, à pharmaco abstinebit Medicus, quamdiù salvis visceribus natura colluctabitur, tunc enim dùm ea aberunt signa, quæ evacuationes illas spondere solent, morbidos succos tacitè natura subigit, digerit, dividit, quos postquàm ad unum è publicis aut communibus *secretoriorum* (qualis alvus est) simul & semel non potuit præcipitare, singulatim intrà *lymphaticas arterias* everberando comminuit, quosque sub unâ mole sensibiliter non excernit, per millia *lymphaticarum* illarum quæ in cutem desinunt, oscilla exhalando dissipat.

Sed sinere. Rursùs hîc admonearis, ubi non unica medico innuitur *sinendi* necessitas, hæc incumbit adhuc non infrequenter expirantibus morbis, quo tempore tamen omittere *catharsin*, pro piaculo habet plebeja medendi consuetudo, prætendens neglectæ aut parciori purgationi imputanda esse, quæ morbis succesſerint omnia mala, adeò ut *catharsin* habeant pro unicè tuto morborum absolutorio. Interim *quæ perfecte judicata sunt* sinere jubet Medicorum princeps, unde concludere in proclivi est, *judicatos* dari morbos, quibus tantùm non opus est absolutoriâ *catharsi*, ut hanc ejusmodi morbis desinentibus adhibere aut abscedentibus, reinvitare sit, aut exspirantes resuscitare. Id ostendit aut edocet medendi usus, quem ratio confirmat: reipsâ ubinam supervacanea magis purgatio, quam ubi deest purgandus humor? qui certè factà *judicatione perfectâ* nullus est: sed hic percuratorum morborum casus est; periculi ergò impendebitne multùm, si finali purgatione carebunt? quod ne temerè prolatum putet ille quem præoccupaverit usûs tyrannis, vel consuetudinis imperium, exemplo illi erunt morbi, quibus subest plus ignis quàm materiæ, quales *morbilli* sunt, quibus tantò minùs ægritudinum succedere observatio decet, quantò minor facta fuerit purgationum jactura. Similia sunt purgationum discrimina, quæ spasmodicis affectibus desinentibus superadduntur, iis maximè sub quibus succorum *stases* à *fluidorum* copiâ minùs fiunt, quàm à *solidorum spasmo*, ut norunt qui sunt artifices. Verùm purgationis desinentibus morbis necessariæ rationes fusiùs & opportuniùs tradentur in exponendo posthac Sect. II. *aphorismo XII.*

APHO-

APHORISMUS XXI.

Α. δεῖ ἄγειν, ὅκῃ ἂν μάλιστα ῥέπῃ, ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων.

Quæ ducere oportet, quò maximè vergant, eò ducenda, per loca convenientia.

MEDENTEM modò instituebat *Hippocrates judicantis* naturæ speculatorem, quem tamen ne ignavè cunctando, aut ultrà modum *sinendo*, occasionis punctum elabi *sinat*, sic admonet: *Quæ ducere oportet*, &c. id est, quæ ducenda monstrat natura, vel cujusmodi humores meditando naturam excerni paratos intellexerit, tunc duo illi agenda erunt, 1°. inclinationes humorum observabit; 2°. *loca* seliget aut *secretoria*, quæ illorum humorum *excretionibus* apta nata sunt. Hinc concipi necesse est non medentis sed naturæ consilii esse evacuationis opus, quod successurum erit feliciter, si à naturâ cœptum, per vias excernendis illis humoribus institutas absolvatur. Porrò morbidi humores, ut in uno sanguine radicantur omnes, ita singuli, vel in rubrâ, vel in albâ illius portione fundantur: unde prima in speculando naturam cura medentis erit internoscendi quæ in vitio fuerit alterutra sanguinis pars, an rubra quæ ferociat, an alba quæ *colliquetur*, ut illi quæ peccaverit maximè, exitus paret idoneos. Defit *menstruus* aut *hæmorrhoidalis* sanguis, circà quem evacuandum natura laborat? ad partem sanguinis rubram excernendam totæ se convertent medentis operæ; ampliùs ad *hæmorrhoidum* aut uteri vasa omnia illius dirigentur auxilia. In vitio est *lympha* eliquescens? medentis industriæ erit & peritiæ, mente simul & opere assequi, cujusmodi hinc enascatur *catharrus*, tum ut illi propria inveniat *excretoria* aut *convenientia loca* per quæ pellatur serosus latex, quæ *pulmonum* modò, modò *cutis*, nunc *alvi*, nunc *renum* emissaria erunt: tùm ut debita adhibeat remedia, *bechica*, *diaphoretica*, *diuretica*, *purgantia*, &c. Hæcque omnia ad *Hippocratis* mentem; *hoc*, inquit, (a) *studio habere oportet, ut exitum proximum facias..... morbi* (b) *enim eâ parte quâ proximi sunt, educendi sunt: & quâ parte singulis exitus quàm proximus est, extraendi.*

APHO-

(a) *De loc. in hom. art. XXXIII. v. 13.* (b) *Ibid. art. LV. v. 11.*

APHORISMUS XXII.

Πέπονα φαρμακεύειν, ἐκ κινέειν, μὴ ὠμὰ, μηδὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ. τὰ δὲ πολλὰ οὐκ ὀργᾷ.

Concocta purgare & movere oportet, non cruda, neque in principiis, nisi turgeant. Plurima verò non turgent.

HEu faciles ludi hominum mentes! quibus venit error, unde nitens veniebat veritas. Ex *aphorismis* nullus, qui tantùm securitatis sanitatis spondebat, quantùm hic quem suscipimus, interim omnium fermè purgationis malorum factus author est, hinc ductâ nempe *orgasmi* interpretatione siniſtrâ, unde mille factæ sunt medentibus fraudes, nata mille mendacia, sic ut quot cædium causæ ab invento pulvere pyrio, tot causæ mortis à positâ malè *orgasmi* ideâ dimanarint; sparsum in vulgus est *orgasmum* esse inquietem humorum, factoque *orgasmo*, illicò ad *catharsin* properandum esse, utque frequens est in morbis humorum inquies, frequens facta est *purgationis* usurpatio, spretis etiam coctionis legibus, quarum ut eludant vim (quo nomine, vel quo titulo ignoratur) non coctiles commenti sunt humores, quoties furit quem vocant *orgasmus*, hujusque prætextu, *Hippocrate* duce, quot hic aphorismus arcere potuisset, tot perpetrant mala.

Hactenùs *Hippocrates*, jubendo qualis & quantus esse debeat ægrotantium victus edocuit; quomodo formanda venit medico humorum temperies aut corporatura, ut ad *judicationem* aptarentur, quæque addidit præcepta eò unicè collimant, ea vetando omnia quæ *judicationem* turbarent, imprimis *purgantia & alia irritamenta*, quibus naturæ laboribus noceretur: hæc autem si succedant minùs, cùm tunc purgandi medico veniunt humores, hoc *aphorismo purgationis* notat punctum, quod *coctionis* est; quidquid enim deblaterent purgationis præproperæ *zelatores*, hic maximè aphorismus est, unde ad purgationem coctionis necessitas ineluctabilis asseritur.

Igitur *concocta purgare & movere*; primum & generale *purgationis* decretum est. Sequitur alterum, *non cruda*; unde vix ullo sub prætextu *purgatione* humorem crudum lacessi conceditur. *Neque in principiis*; tertia purgationis lex generalis: quâ ineuntibus morbis purgatio interdicitur. *Nisi turgeant*; tertia hujus regulæ exceptio est, neque in primam neque in secundam cadens, concedens solùm purgari *in principiis* humores, qui *concocti fuerint non crudi, si turgeant*; hoc est quando *concocti* maturè in morborum *principiis*, *turgere* cognoscuntur. *Sed plurima non turgent*; nihil ergò, authore *Hippocrate*, tam erit infrequens, quàm *purgatio* morborum initiis instituenda.

Hippocratis, *Hippocratem* interpretem habes; quem interim antequàm audias, ratio dictabit tibi, quanta sit ad *catharsin coctionis* necessitas. Non idem est qui morbos omnes committit humor, sed suus cuique humor est aut humoris modus, qui cuique morbo singulare dat ingenium, proprium-

priumve caracterem; proprium proin cuique morbido humori *ſecretorium* eſſe debet, à quo cum evagatus eſt morbum commiſſurus, ad illud regreſſurus eſt *judicaturus* morbum. Igitur ad ſolutionem morbi opus eſt ad proprium *ſecretorium* adduci morbidum humorem; ampliùs, neceſſum adhuc eſt, ut regreſſus humor *ſecretorii* tubulos permeet; cui deerit officio niſi appellat ad illorum tubulorum diametros, ſectus, modulatus, iiſque, ut decet, admenſus, ſed in iis omnibus ſuccorum modificatio, *concoctiove* conſiſtit, quæ proportio eſt ad *ſecretoriorum* capacitates, quâ ad ſecernentes tubulos accommodati ſecernendi humores, excernuntur, evacuantur, purgantur.

Hæc ſubodorando *Hippocrates cruditates* (a) *horrens*, & *antiquorum* ductus exemplo, *medicamentis quibuſdam datis concoctionem moliebatur*; (b) *coctiones* enim, ut ait, (c) *judicii celeritatem & morbi ſecuritatem oſtendunt, dùm cruda & inconcocta judicationis ceſſationem ſignificant*, aut *diuturnitatem*, &c. *quamdiù* (d) *enim iſta inconcocta & minimè temperata fuerint, nullâ arte febres finientur*. Quid autem coctionis nomine intellexerit, ex his illius verbis concipies. *Concoquitur* (e) *ubi mutua fuerit permixtio, contemperatio & cum illis coctio*. Hanc ad mentem *fluida* fieri jubet *corpora* (f) *quæ purgari* oportet, *& ad helleboros* (g) *præhumectanda eſſe*; haud dubiè ut humorum mitificatio obtineatur, quæ tantæ ad *catharſin* neceſſitatis eſt, ut illâ omiſsâ purgari prohibeat. *Subpurgandi* (h) *ſunt ventres in morbis, ubi purganda matura fuerint*, id eſt mitificata, mitiora namque fieri vult *ſymptomata*, antequàm ſuſcipiatur, adeò mitificationem det in ſignum natæ purgandi occaſionis: *ſignum* (i) *habes ſi non anxii fuerint, & cum calores mitiſſimi fuerint*. Inſtituitur autem tota hæc medendi ars ad normam *medicatricis naturæ*, cujus in tantùm fidæ ſunt *judicationes*, in quantùm concoctionis præceſſere ſigna. *Quæ ſigna* (k) *præmaturam judicationem, dum cruda ſunt omnia, occupant, morborum recidivas convehunt, & ſolutionem omninò malam, & propè nullam portendunt*. Verùm ſi coctionis legi ſtrictè adeò addicta natura eſt, ut abſentibus coctionum ſignis improſperè judicet, quonam nomine iſthæc indulgebitur arti prærogativa purgandi feliciter poſthabitis coctionis legibus? hinc *Hippocrates* huic aphoriſmo (ne cuiquam fortè faceret fucum) præludere volens, totam coctionis rationem proximè præcedenti expoſuit & neceſſitatem; *quæ ducere* (l) *oportet, quò maximè vergant, eò ducenda, per loca convenientia*; in quibus *mitificationis humorum omnes habes conceptus*, & ne errori fieret occaſio traditum hoc *aphoriſmo orgaſmi* dogma, unde venire potuiſſent purgationis præmaturæ ſcandala, confeſtim addit; *in acutis* (m) *morbis rarò, & in principiis purgante utendum, atque hoc diligenti priùs adhibitâ cautione faciendum.*

Nihi-

(a) *Celſ. p.* 118.
(b) *Ibid. Sect. 1. aph.* 22.
(c) *Lib. epid. 1. ſent. 2. p.* 960.
(d) *Lib. de priſc. medicin. p.* 21. 24.
(e) *Ibid.*
(f) *Aph. ſect.* 7. 70.
(g) *Ibid. ſect.* 4. 13.
(h) *Lib. VII. epid. v.* 1.
(i) *Ibid. art.* 22. *v.* 2. 3.
(k) *Epid. lib. II. ſect.* 1.
(l) *Aph.* 1. *ſect.* 1.
(m) *Aph.* 23. *ſect.* 1.

Nihilominùs tamen nec authoritate suâ cadet hic *aphorismus*, neque suâ veritate *orgasmi* dogma; humores enim in principiis morborum *turgentes* purgare convenit, sed qui *concocti* fuerint *non crudi*, qui nempè coctionis signa præ se ferant, quandoquidem isthæcmet *turgentia* coctionis sit argumentum. Enimverò fit morbus, cùm impetu à propriis *secretoriis* abrepti humores ad aliena, peregrina, non sua efferuntur; morbique curationem aggreditur natura, enitendo in humores illos per viscera palantes aut dejectos, ad propria eorum *secretoria* reducere eos conando aut revocare: sed plus minùs durat ille naturæ labor, modò enim pluribus diebus, modò hebdomadis aliquot, nonnunquam mensibus multis pergit, quibus transactis, ad sua *secretoria* remeasse humores, multa se dant argumenta; horum enim copiâ *turgentes secretorium* tubuli, sua quæ febre vigente interrupta fuêre, repetunt *secretionum* officia, inde ergò hument partes, fibræ mollescunt, serò stillant undequàque partium parietes, viscerum atria perpluunt; sicque se profert felix & desideratum medentibus *coctionis* momentum, nativarum nempè *directionum* seu *vergentiarum* reditus, factique succorum ad propria loca regressus; quo dato, quos antehàc timidè tractabat humores, aperto marte aggreditur medicus, illos veluti suis ab *oscillis* pendentes, turgentes ergò ad excretionem, *catharsi* deturbare tutus. Sed corporum, locorum, cœli, solique & morborum constitutiones sunt, sub quibus adjuta stimulataque natura succorum energiis, suum illum breviat laborem, videlicet ubi vividiùs diligentiùsque oscillando partium fibræ, celeriùs terunt, citiùs subigunt, digeruntque diligentiùs morbidos humores, adeò ut quibus conficiendis septimanas fortè plures insumpsisset, iisdem degerendis, coquendisve pauci satis illi fuerint dies, unde quæ febris expers *orgasmi*, *catharsin* tantùm admittit post quatuordecim circiter dies, utpotè quæ toto hoc opus habet temporis intervallo; ut coctionem attingat; altera quam facient turgentes succi, purgationem sub primis ab ortu diebus concedet, tam brevi enim tempore, coctionem illorum operabitur. Rem aperit soli cujusdam singularis ubertas, quæ quos condit succos coquendo promptiùs, præcoces expromit fructus; alteram offert horologium similitudinem, in quo si à tenso *elatere* vibrantem virgulam crebriùs oscillare factum sit, festinantiùs *gnomon* progreditur, quique duodecim horarum spatio opus habuisset, ut suum absolveret orbem, hunc ipsum intrà horas pauciores peragrabit. Ut igitur morborum genera sunt, ubi ad coctionem properat natura, quia sub illis *excretoriis* suis redditi inquilini succi, illicque cumulati turgent ad *excretionem*, aut excerni gestiunt, *orgasmi* quoque genus est, quo dato in principiis morborum ad *catharsin* properare consultum est.

Sed plurima non turgent. Num ideò quòd segnescentibus *solidorum* oscillationibus moveri sæpè tardaret natura? contrarium suadent turbæ illæ & *extremi labores*, qui morborum tam multorum initiis habentur: tantùm ergò non pigrescunt humorum motus, ut effrænes sæpiùs sint, in eoque maximè quòd à naturæ directionibus, viis aut *vergentiis* declinando, diverticula sequantur, *stagnationes*, *stases*, *apostases*, tandem iis ni viscеribus commissuri, ad quæ abrepti fuerint humores: non enim in eo ponenda sub morbis sanguinis motuum peccamina, quod illi pigrescant, at quòd impetu præcipites facti indebitas ingrediantur vias, unde fit ut viscerum emissaria,

inquilinis, quî aliò rapti sunt, defraudata succis, repleri aut turgere tantùm non possint, quin potiùs *spasticâ diathesi* arctè compressa arent, hincque *phlogosi* factâ contrahuntur. Tunc fiunt ejusmodi *acuti* morbi qui *maximos labores excitant*, quique monente *Hippocrate*, (a) *interficiunt*; tum *qui plurimâ observatione & accuratissimâ curatione indigent*; non ergò purgatione, cujus tempora & opportunitates ad accuratæ medendi methodi leges expectanda; hîc enim *cautio*, (b) *infinita magnitudo, experiendi*, seu purgantia tentandi, *difficultas*; *impetus enim* adest *& ferocitas humorum dùm deest humorum reciprocatio*, ideſt, sanguinis circulationis æquabilitas, unde felicitas purgationis pendet. *Quicumque* (c) *enim statim per initia morborum inflammationes medicamento purgante solvere tentant, ii de continente parte nihil detrahunt, cum nihil cedat quæ adhuc cruda est affectio*; itaque rata, constansque manet nec omittenda unquam tradita hæc à medicorum principe aurea artis regula; *ventres* (d) *subpurgare oportet in morbis, cum purganda matura fuerint .... & ubi consedisse videris. Signum habes, si neque anxii aut capite gravati fuerint, & cùm calores mitissimi fuerint*, &c. .... *nam qui validis* (e) *febribus impliciti jacent, his non ante febris remissionem pharmacum dare oportet, sin minùs cunctandum, saltem ne citrà decimum quartum diem*, &c. Sed quod de *orgasmo* apud *Hippocratem* observabile est, inobservatum tamen hactenùs & inenarratum *turgentiæ* genus est pluribus sub morbis, quod (authore ipsomet *Hippocrate*) arcet omne purgandi consilium; *Febres*, ait, (f) *propterea fiunt cùm corpore superinflammato carnes intumuerint, & pituita ac bilis concluſa quieverint* (aut sua *per secretoria* excerni cessaverint) *unde fit ut non refrigeretur quicquam, neque exeat, neque moveatur* (intercluſis secretionibus omnibus) *quùm itaque lassitudo occuparit & febris & repletio* (ceu inflammatarum *turgentia*) *lavare multâ aquâ oportet .... medicamentum tamen, donec corpus fluidum est* (quamdiù viget *febris*) *ne propinato, non enim vacuantur, nisi parùm, utpotè corpore turgente*: (g) turget enim tunc corpus undequàque oppletum à succorum refluorum *stasibus* & stagnationibus, qui à *secretoriorum* suorum *spasticâ diathesi* expressi & aliò derivati, *turgentiam* in corpore producunt, quæ omnem arcet purgationem, utpotè cùm aut defecta alvina *secretoria* ejusmodi *turgentiâ*, quâ propriis, excernereque sibi solitis succis tumere solent, aut peregrinis insuccata, vel nulla excernent, vel inutilia, vel mala.

APHO-

(a) *Lib. de affect. p. 531.*
(b) *De humorib. artic. 1. v. 1. 5.*
(c) *Lib. de rat. vict. in morb. acut. p. 383. & de veratri purgat. p. 1171.*
(d) *Epid. lib. I. art. 30. v. 12.*
(e) *Lib. de purg. rem. ar. 4. v. 1. ar. 5. v. 4.*
(f) *De loc. in hom. art. 38.*
(g) *Ibid. v. 10.*

APHORISMUS XXIII.

Τὰ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει ξεμμάρεως, ἀλλ' ὡς ἂν χωρέῃ οἷα δεῖ, καὶ φέρει εὐφόρως. καὶ ὅκου δεῖ μέχρι λιποθυμίης ἄγειν, καὶ τοῦτο ποιέειν, ἢν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων.

Quæ prodeunt non copiâ sunt æstimanda, sed si prodeant, qualia oportet, & facilè ferat. Et ubi ad animi deliquium ducere oportet, hoc etiam faciendum, si æger sufficiet.

TANTI apud *Hippocratem* est purgationis negotium! in quo ne peccetur, prævidet omnia providetque, suos eruditurus, quò usque eundum illis est ut evacuando proficiant: admonendo imprimis non ex humorum qui evacuantur copiâ æstimandam esse vacuationem, sed ex illorum qualitate & ægrotantis *euphoriâ*. Fecit vulgi opinio, quæ & multorum animos invasit, ut humorum saburræ dentur morborum causæ, unde facta conjectura est, in exhauriendâ humorum abundantiâ ponendam esse medicinam: contrarium, quod observando didicit, docet hîc *Hippocrates*, testando utilem esse evacuationem, quâ non quanta *prodeunt*, sed quæ & *qualia oportet*, ideſt, ad ingenium & naturam morbi accommodata. Ut enim præposteræ sunt & ideò infelices evacuationes, quæ ut ut sponte, ideòque veluti à naturâ prodeuntes, inutiles & nocivæ sunt, quia alium ab eo, qui revocandus erat, profundunt humorem; similiter quantumvis multa fuerit artefacta evacuatio, damno erit, si alios, à morbido pellit humores. *Pro mensibus* suppressis, manat uberrimè *fluor albus*; *hæmorrhoidum* loco *diarrhæa* fluit enormis; loco *transpirationis insensibilis* sudationum imbres; sanitatis damno jacturæ sunt. Par esse potest evacuationum error quas ars protulerit, sub *Hepatitide infida purgatio* est quæ atratos aut pallescentes succos educet, tunc facta felix, ubi flavescunt purgamina: sub *Dysenteriis* ut ut mucosas à *catharsi* emissitias affatim eructent intestina, ad *necrosin* ibit morbus, nisi propediem succedant biliosæ dejectiones: verbo sub febribus quantacunque crassamina, mucos, glutina deturbent *mochlicæ* purgationes, exitio erunt, si *euphoria* defuerit, tam dolosa sunt purgationum bona!

Ubi verò opus est, debilitare etiam aut animi deliquium inducere oportet, donec hoc feceris, cujus gratiâ hoc fit, &c . . . . sic enim hunc *Aphorismum* alibi (*a*) reddit ipsemet *Hippocrates*. Hîc autem innuit medendi sagacitatis singulare documentum, *debilitandi* scilicet ægrotantem, ideſt, exuperantem partium *elaterem* minuendi, molliendi, aut relaxandi; facit enim sæpissimè sub morbis *solidorum tonus* firmior, (quod *spastica diathesis* est) ut angustiores factæ *diametri* vasorum, succorum, & sanguinis circulationi obices ponant, unde humorum *stases*, quæ *phlogoses* alunt, lassitudines, anxietates, doloresque tandem & obstructiones parant aut inchoant; qui quamdiù pergit arcanus ille *spasmus*, rigendo stupent partes, compressaque

(a) *De humor. art. 3. v. 87.*

nimis *ſecretoria* reſerari recuſant; hæque reſiſtentiæ ſunt, quas *debilitari* vult *Hippocrates*, ut *undèquaque* apertum (*a*) & reſpirans, & (oſcillando) motum *corpus*, *id quod conducibile eſt faciat*, videlicet ut tractabiles factæ & molles partium fibræ remediorum operis auſcultent, *ſecretionibuſque* reſtituendis dehiſcant. Id à partibus ſtrictis nimiùm ut obtineret *Hippocrates*, *aquâ lavare* partes moris erat, quo cum convenit hodie *dilaentium* uſus; interim hanc debilitandi aut relaxandi vim in evacuationibus hoc aphoriſmo ponit, quas ad *animi deliquium* uſque ſuadet ducendas, *ſi æger ſufficiat*, exemplo *venæſectionis*, quæ illis temporibus ad *animi deliquium* fieri ſolita, in ægrotantibus qui *ſufficientes* erant, ea inducebat ſæpè partium laxamenta, quæ interdùm hodie obſervamus in iis, qui ſtatim à ſectâ venâ alvo promptè laxantur, vel qui illicò à *ſpaſmis*, *ſingultu*, & *vomitionibus* mirabiliter expediuntur; quid enim portenti vicinum magis, quam *iliacas* & ſtercoreas vomitiones in *hyſtericis* tusâ *ſaphænâ* percuratas videri? hîcque intervidere datur *Hippocratis* rationem ſic pronuntiantis (*b*) *detrahere ſanguinem juxta corporis habitum*, & *tempus*, & *ætatem* & *colorem*, *plus* & *confidenter*, & *ſi acutus fuerit dolor*, *ducere ad animi deliquium*.

APHORISMUS XXIV.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις, ἐν ἀρχῇσι, τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο προεξδιαιρινέσαντας ποιέειν.

In acutis affectionibus rarò, & in principiis, purgante utendum, atque hoc diligenti priùs adhibitâ cautione faciendum.

QUicunque (c) *à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiſerit febris*. Hæc eſt curandi lex generalis, cujus exceptio erit hic Aphoriſmus, quo idem ipſe *Hippocrates* raram admonet eſſe purgandi rationem in *acutis*, in quibus cum *jam commotum ſit corpus* (d) *mirum non erit ſi pereat ægrotans qui medicamento injecto commovebitur magis*. Reverâ tumultûs & turbarum tempus eſt illa febris, ſub quantùm mixta ſunt & confuſa omnia, tantùm à *ſecretione* remota ſunt, ideoque & à purgatione; cum enim naturæ interpretatio ſit medicinæ opera, neque ulteriùs quàm natura progredi, neque aliud aut plura ſuſcipere debet illa aut poteſt; igitur quandoquidem *criſes* aut *judicationes* non aggredi ſolet natura *in principiis acutorum*, tentanda rarò erit purgatio, eòque rariùs, tùm quòd *quæ* (e) *in meliùs decernunt & judicant non ſtatim* (in principiis) *apparere debent*: quo tempore *ſigna* adſunt nonnunquam *quæ præmaturam* (f) *judicationem occupant*, *dùm cruda ſunt omnia*; & *in*

(a) *De loc. in hom. art.* 39. *v.* 4.
(b) *De vict. acut. lib. II. v.* 8.
(c) *Hipp. de purg. art.* 4. *v.* 1.
(d) *Lib. IV. de morb. p.* 513.
(e) *Lib. II. epid. ſect.* 1. *p.* 978.
(f) *Ibid. ſect.* 1.

& in morbis ubi coctum esse potest aliquid præter rationem: (*a*) ubi nempè diffidendum quoque est coctionis signis nisi alia adhuc conferant; quemadmodùm *quibus per initia urinæ nebulosæ sunt, aut etiam crassæ, hos si alia quoque conferant, purgari oportet*. (*b*) Hæc certè omnia purgationem in acutis incertant multùm, eò tamen adhuc magis, quòd *in principiis acutorum* adhibendam illam esse velit *Hippocrates*, quo tempore cùm rara admodùm sit *turgentia* vel *orgasmus* humorum (unica illa vixque inveniendа unquam præmaturæ purgationis occasio) rarissimam esse oportet purgationem. Posthàc mirare minùs additum fuisse sapienter, ab artis sapiente, hanc clausulam; *atque hoc diligenti priùs adhibitâ cautione faciendum: hic enim cautio*, (c) *infinita magnitudo, experiendi difficultas.*

APHORISMUS XXV.

Ἢν, οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ ῥᾳδίως φέρεται· τὰ δ' ἐναντία, δυσχερῶς.

Si, qualia purgari oportet, purgentur, confert & facilè ferunt: si verò contraria, difficulter.

OMNIUM quæ de purgatione hactenùs tradita sunt, *epilogus*, summarium aut corollarium hic Aphorismus est, verbo quasi complectens doctas ab *Hippocrate* cautiones, monita, regulas. Si *qualia*, inquit, *purgari oportet, purgentur, confert*. Concludere ergò est in eo poni omnia purgationis bona, si, quæ purgantur, sint *qualia* convenit; *qualia* autem respectu morbi, *qualia* respectu ægrotantis, *qualia* denique sub omni respectu, sic ut quod omni à purgatione redit aut supersit, *euphoria* sit, facilis tolerantia, ægri levamen. Morbus sit enim quem purgationibus torqueas, qui per insensibilem *transpirationem* curari amet; alter cui conveniat purgatio per *anacatharsin*, non *qualia* convenit *purgari* purgabuntur, ut ut succedere videatur adhibita *catharsis*. Sub *febre malignâ*, ubi lacessi videbitur *nervosum systema*, quantumvis uberrimè à purgatione fluat alvus, infidus eventus erit, ni purgantibus sociata fuerint *stibiata*, ideò certè quòd *qualia oportet non purgantur*; hîc enim in vitio subest *nervorum lympha*, quæ purgantibus solitis auscultat minùs. Plures stomachi morbos malè purgant *cathartica*, si viduata *rhabarbarinis* sint, hæc enim sola, qualia hîc convenit, purgare apta nata sunt. Sed quod evincit rem, ipsa *rhabarbarina* in purgandis *dysenteriis* curta sunt, qualia enim hîc purganda sunt sola purgat *Ipecacuanha*. Incongrua mille alia suppeditabunt purgationes respectu temporum morbi, si, v.g. quæ sub finem conveniunt, in principiis propinentur, qualia enim futura erant ut desunt tunc temporis, quæ excernunnun-

---

(a) *Coac.* 205. (b) *Lib. de rat. vict. in acut. p.* 386.
(c) *De humor. art.* 1. *v.* 1. 3.

nuntur non erunt qualia oportet. Si addas purgantium incommoda quæ ſequuntur ex ſpretis ſexu, ætate, vitæ ſtatu, victûs ratione, palàm erit ratio propterquam frequenter adeò purgantur qualia non oportet. Sic *rhabarbarum* juvat infantes, mulieres *caſſia* lædit, *manna* ſenes, *ſenna hypochondriacos*; quæ ſingula ſi obſervari contemnantur, fiet non rarò à purgantibus deteri corpora, non ſanari, neceſſariis nempè ſpoliata ſuccis; *qualia enim oportebat* non purgantur; quod tanti momenti *Hippocratis* decretum eſt, ut ex illis ignorantiâ aut neglectu veniant tot infelices morborum *ſucceſſiones*, miſerabiles adeò morborum reliquiæ; purgatis enim præpoſterè humoribus, *qualia oportet non purgantur*, impuratuſque reliquus ſanguis aut malè defecatus, ſeu, ut loquuntur, infecta vel inabſoluta illius *depuratio*, multa poſt ſe trahit prava ſuccorum ſuperamenta, quæ fædando vitæ latices, fundant & alunt ægritudinum, mortiſque cauſas.

SE-

SECTIO SECUNDA.

APHORISMUS PRIMUS.

Ἂν ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέῃ, θανάσιμον, λῦῃ δ' ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον.

Quo in morbo somnus laborem facit, lethale: si verò somnus juvet, non est lethale.

SOMNUS tutamen vitæ, & sanitatis argumentum in sanis, in ægrotantibus exitûs mali præsagium fit, si solaminis loco & pacis quam sanis conciliat, laborem & turbas affert ægrotantibus. In illis enim ut *coctionum* sic circulationum omnium absolutio aut complementum somnus est, unde *viscerum requies* (a) quæ suis per diem perfuncta muniis tacitè quiescunt; intereà dum sanguis ad cerebrum affluens uberiùs, penitiores *arteriolarum* aperit, meat & pandit diametros, clàmque subit. Quod enim per publicas vias majoraque viscerum vasa circumambulando circulet sanguis, diurnum circulationis pensum est; nocturnum verò, à circulante sanguine per cæcos arteriarum tubulos, *secretiores* meari vasculorum mæandros: mæandros, inquam, memineris enim medullares cerebri fibras milliariis circumligari arteriolarum gyris & capreolis, intrà quos qui per totam diem circulando sanguis cætera viscera apertè lustravit, adventante nocte ultimò circulando admittitur uberiùs, ibique substratas *medullares fibras* turgendo premens, arctat illarum diametros, lympham comprimit, tardat *elaterem*, moratur *undulationes*, quæ ubi ad subjectas partes parciùs descendunt aut debiliùs, obrepit somnus, æquabilitatis circuitûs signaculum, unanimisque per universum corpus æquilibrii argumentum. Neque incognita latet causa ultimi hujus ad cerebrum pandentis se circulationis sanguinis gradûs, si namque nova sub noctem emergit vis aut potentia, quæ cæcis illarum *arteriolarum* capacitatibus pandendis par fuerit, quæque per totum abfuerit diem, expansionis illius isthæc certè erit causa, atque istiusmodi est sanguini accrescens ab alimentis diurnis nova succorum moles & copia, quâ cretus sub noctem sanguis, massæ & momenti tantùm acquirit, quantùm illi

(a) *Hipp. epid. lib. VI. sect. 5. text. 9. 28.*

illi neceſſarium eſt ad cogendos dilatandoſvè quæ per diem connivebant *arteriolarum* cerebri diametros; valvularum illarum ritu, quæ in *hydraulicis* ad certam tantùm aquarum menſuram elevari ſe aut attolli ſinunt: facto autem morbo, ſi *ſpaſmo* tactæ arteriolarum fibræ *rigidiuſculæ* fiant, aut dilatari difficiliores, appellenti ſanguini aperire ſe recuſant, ſanguis verò repulſam paſſus, fortiùs arietat in fibras quæ iracundè oſcillantes; *ſomnum* pariunt, quem hîc *laborem*, alibi *convulſarium* (*a*) appellat *Hippocrates*, quemque morbis *convulſoriis*, ſeu *ſpaſmodicis* ſingularem ibidem (*b*) attribuit; ejuſmodique ſomni ſunt ex quibus, teſte eodem, turbulentæ *exſurrectiones* factæ *convulſionem minantur*. (*c*) Inde mortis periculum à ſomno qui ejuſmodi laborem facit, ſubeſt enim in ipſo veluti *nervoſi generis* meditullio, *ſpaſtica* aut convulſoria, ut habet *Hippocrates*, *diatheſis*, quæ facilia & perpetua turbando, emutandoque *fluidorum* cum *ſolidis* commercia, liberoſque intercipiendo oſcillationum deſcenſus, *lymphæ nervorum*, quam ſpiritus dicunt, circuitum ſiſtere minatur, quod vitæ eſt comprimere cauſas.

APHORISMUS II.

Ὅκου παραφροσύνῃ ὕπνος παύῃ, ἀγαθόν.

Ubi ſomnus delirium ſedat, bonum.

Somnus ſimbolum pacis, hanc enim alit aut reſtituit, naturæ modus aut ratio eſt, quâ ſua ſanguini ſervatur per univerſum corpus circulatio, æquabilitas, quâque ex æquo diſtributo ſuo cuique parti *fluidorum* demenſo, ſuus fit ſingulis *elater*, formatur *tonus*, potentia aſſeritur; idque ex *fluidorum* cum *ſolidis* quaſi condicto aut mutuo conſenſu, quâ enim proportione *ſolida* panduntur, eâdem ſe inſerunt *fluida*, adeò ut cum inſimul educantur, amicabiliter connivere diſcant: hinc animalis œconomiæ concordes operæ, hinc *functionum* pax & operationum concentus, quem in ſanis tuetur ſomnus: unde receſſus morbus, aut ſymptoma morbi eſt, quò pertinet *delirium*, quod à *ſpirituum ataxiâ* fieri opinio fuit, ſed quod ex vellicatis inconditè nervis oriri docet corporis œconomiæ rerum cognitio melior. Ab *Erethiſmo* autem venit moleſtans ille vellicatus, *erethiſmumque* facit vehementior ſanguinis & copioſior appulſus, indè enim *ſtaſis* ſuccorum quam contrahunt ſtagnatæ partes, ſed ſomnus, pace quam ſpondet ſua, huic *ſtaſi* ſolvendæ par eſt; rationem aperit vacuationis illius copia immanis quæ per ſomnum fit, hujuſque evacuationis emiſſariorum loca, ſitus, exitus, quæ omnia ſi impedita fuerint, irritum & inane fit illud naturæ inſtrumentum, ſomnus videlicet, quo in abſolvendis ſuis melioribus operis feliciter uti conſuevit & efficaciter.

Evacuatio illa tranſpiratio eſt, hîc ideò conveniens & optabilis, quòd cum

(a) ὕπνος σπασμώδης *Hipp. prædict. lib. I. art.* 15. *v.* 5. (b) *V.* 9.
(c) *Hipp. lib. I. prædict. ſent.* 112. *coac.* 83.

cum evacuandæ cuti & partium *peripheriæ* proindèque deplendis vaſorum extremitatibus propria ſit, diſcutiendis delirii cauſis congruet maximè, quæ in cerebri capillaribus vaſis nidulantur: hinc ſomni laus, à quo ſi *ſedatum* delirium ſit, argumentum ducitur non inevidens, obliterari ſanguinis in cerebro ſtagnati *ſtaſes*; ſuccorumque illius liberam & expeditam reſtitui circulationem.

APHORISMUS III.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα, τοῦ μέτρου μᾶλλον γινόμενα, κακόν.

Somnus, vigilia, utraque modum excedentia malum.

Labores, cibi, potus, ſomnus, omnia mediocria. (a) Enimverò in *eutoniâ* partium conſiſtit ſanitatis ratio, quæ æquilibrii genus eſt, quo ſic modulati ſunt *elateres*, ut non ultrà modum nec citrà tenſæ partes firmitudinis habeant ſatis, ut flexibiles fiant, mollitudinis autem minùs, ne flaccеſcant. Hinc *ſopor ubique malus* (b) *eſt*, utpotè qui *ſpaſticum* partium *tonum* arguit, obſervante ſic *Hippocrate*; *ſoporoſi*, ut ait, (c) *aliquid convulſorii* (σπασμῶδης) habent, ideſt, ſtricti aliquid, quo denſatus ſtrictiùs partium textus, circulanti ſanguini meabilis fit minùs, unde tardati ſuccorum motus, ceſpitant & hærent, oſcillationumque impediendo undulationes, partium *ſtuporem* (d) inferunt, aut inertiam, à quâ humorum lentores, arcanique mille ægritudinum fomites aut nidamenta, hinc enim torpentium ſuccorum acores, ſalſedines, acrimoniæ, ſi durant diù ſopores; *phlegmones* verò, obſtructiones, abſcedentia aut *apoſtaſes*, ſi altiùs cuneati ſucci, ægroti labores breviant & vitam.

Sopores autem pertinent vel ad morbos, ſub quibus *comata*, *lethargi*, ſimileſque gravati cerebri affectiones obſervantur; vel ad ſanitatem, quam non rarò comitantur in multis juges in ſomnum propenſiones, deſidiæ & membrorum pigrities: ſi prius, ſanguinis ad cerebrum fortiùs evibrati, difficilèque remeantis ſignum eſt, unde ſanguinis circuitûs impedimentum: ſi poſterius, ſuccorum à *tranſpiratione* reſiduorum ſuperamenta coacervari illîc cogitabis; *ſolidorum* fortè culpâ, quæ aut mollioris erunt *elateris*, aut ignaviùs exercitati, quod urbanorum vitium frequens nimium eſt, vel *fluidorum* exuperantiâ, ſeu ſuccorum nutritiorum ingluvie: nam quod miſerabile maximè eſt, nervorum ignaviam à naturâ non accipimus, ſed facimus.

Contrarium vitium immoderata vigilia eſt, familiare iis imprimis, qui libris impalleſcunt, quique temporis illâ parte abutentes, quam coctionum abſolutioni, ſuccorumque hinc ſuperſtitum *tranſpirationi* natura propriam fecit, cruditatum cumulationibus ſe committunt; ampliùs, nervorum, quos

---

(a) *Hipp. epid. lib. VI. ſect. 6. v. 6.* (b) *Coac. prænot. art. 2. v. 35.*
(c) *Ibid. v. 47.* (d) *Ibid. v. 48.*

diutiùs tendunt & vehementiùs, *elaterem* violando, neurici fiunt & *hypocondriaci asthenes* adeò, ut quidquid ingratum aut est, aut videtur illis, mentem illorum aut cerebrum lædat, tam emoveri faciles aut promptæ sunt in illis nervorum evibrationes, oscillationes, *undulationes*! hinc melancholicorum grex, & *hysthericarum* turba frequens.

Vigiliæ nimiæ genus aliud est, tùm in iis, à quorum oculis fugit somnus sub *acutis* morbis, tùm in aliis, quos sub *chronicis* ægritudinibus vix unquam reficiunt somni solatia: in illis rapidior sanguinis motus, cerebrum meat celeriùs; in his factus sanguis acrior, nervos perpetuò vellicat, assiduèque pandendo arteriarum *diametros*, spasmodicè hiantes tenet, arcetque lenes illas sanguinis moras, quæ somnum invitant aut faciunt.

APHORISMUS IV.

Οὐ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν, ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσιος ᾖ.

Non satietas, non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod naturæ modum excedat.

VITA, jugis labor; *solidorum* nempe inceſſabilis exercitatio; aut alternans preſſus, quo implent, deplentque ſe partes: in hoc quippe ſitum eſt omne nutritionis negotium, quo ſtat vita, perguntque munia ſanitatis; *victûs ratio*, ait *Hippocrates*, (a) *ſit repletione, vacuatione, ciborum, potuum*. Hîc autem mediocritate tam opus eſt, quàm neceſſarium, (de adultis enim hîc agitur) ut tantùm ſucci admittant partes, quantùm dimittunt, ita ut lucro jactura æquiparetur. Neque ergò ſatiatas eſſe convenit partes, neque inanitas nimiùm, ſub illo enim ſtatu *potentiam* ſuperante *momento*, victa *potentia* hæret, ſub altero minuto *momento potentia* vincit: animalis enim œconomiæ publica lex eſt, ingenitam partibus potentiam eſſe, continuò nitentem aut in ſe, aut in obvios ſibi fomites; fomites autem qui levamini ſint non oneri, qui exerceant potentiam non extinguant. Itaque non *ſatietas* partium, ſeu facta à ſuccis fartura convenit, hæc enim ultrà modum potentiæ partium *ſyſtalticæ* eſt, quæ hinc impedita, in oſcillando langueret, à terendoque ceſſaret & excernendo, unde *ſecretionum* defectus, & ingluvies partium, cruditatum & obſtructionum mater; ſed neque *fames*, ſeu inanitas partium, quarum quippe non coercitus neque temperatus *elater* (utpotè pabulo defraudatus ipſamet partium ſtamina deprædatur. Non ergò, ut *Celſus* (b) habet, *ex multâ fame nimia ſatietas, neque ex nimiâ ſatietate fames idonea eſt*; *fames* (c) *enim magnam potentiam habet in hominis naturam, & ſanandi, & debilitandi, & occidendi .... non minùs gravia mala evacuationis ſunt*; imò mala graviſſima illa ſunt, utpotè quæ nativas cor-

---

(a) *Epid. lib. VI. ſect. 8. v. 16.* (b) *P. 24. lib. I.*
(c) *Hipp. de vet. med. art. 15. v. 10.*

corporis potentias labefactant, ex æquo nempè *fluidorum* & *solidorum* ruinas minando, ut enim perditâ *solidorum* virtute, *fluidorum* languent energiæ, pessumdatis *fluidorum* energiis, animalis œconomiam ruere necessum est.

APHORISMUS V.

Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους.

Spontaneæ lassitudines morbos denuntiant.

MEdicina & *divinatio* (a) *magnam inter se habent cognationem. Divinationis* (b) *autem munus est, ut ex manifestis obscura cognoscat* (medicus) *ex obscuris manifesta, ex præsentibus futura. Signa* ergò (addit idem Hippocrates) *describam, ex quibus quis sanos fore, aut morituros conjecturâ cognoscat*, &c. De numero ejusmodi signorum est illud quod hoc Aphorismo *describit*, *lassitudo* nempe *spontanea*, unde morbum prævidere docet: *spontaneam* autem illam esse oportet; à causâ enim manifestâ, qualis fuerit labor, quæ traxerit originem; cùm functiones interpellet magis quàm lædat, quietem indicat magis quàm morbum. Secùs est si *sponte* veniat *lassitudo*; tunc enim duo testabitur, impeditas nempè esse humoribus superfluis partes, à quibus cumulatis gravatæ pressæque partium fibræ, in oscillando segnescunt, musculorumque tardant motum. Insuper, cum ad fibras pertineat tarditas motûs, fibras esse quæ stagnantur meritò arguitur; denique ut nullibi tanta se prodit fibrarum multitudo, quàm in cute & viscerum involucris, quæ tota membranea sunt, illas esse consequitur, in quibus est lassitudinis sedes; *transpirationisque*, seu *tertiæ*, ut loquuntur, *coctionis succos* esse qui stagnantur.

Hinc ultrò fermè prodit se *indicatio* naturalis, ad sudores nempè aut *diaphoresin* referendi medici consilia, maximè cùm in cute hærere palàm sit lassitudinis causam; in cute, inquam, ubi hiando desinunt nativa, innumeraque *transpirationis secretoria*. Sed hæc audienda quidem forent & admittenda consilia, si sui juris essent *fluida*, sic ut motûs sui nati essent uni authores, sed obnoxia *solidis* facta sunt, quibus invitis, motus ullos aut secretiones exequi interdicitur; hocque de *transpirationis fluido* apprimè verum est, utpotè excernendo per ea cutis aut vasculorum oscilla, quæ valvularum instar claudunt sui generis *sphincteres*. Et reverâ doloris sensus est lassitudo, sub quo *fluida* quidem supprimuntur, sed cujus causa non est *fluidorum* suppressio, unde *solidorum* affectus est lassitudo, *à fibrarum spasticâ diathesi* ortum ducens; in eo portendens morbum, quod sic crispatis *solidorum* fibris segnescant oscillationes, *secretiones* otientur, & à refluis, qui *transpirandi* erant succis cumulata sanguinis moles, mille concipiat circuitûs tardandi causas, hisque vel illis visceribus *stases* minatur; *quæ febrem antecedunt ut habet Hippocrates alter*. (c)

(a) *Epist. ad Philopemen.* (b) *Hipp. lib. 1. de vict. rat. p.* 308.
(c) *Cels. p.* 48.

APHORISMUS VI.

Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τοῦ πόνου οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσέει.

Quicunque aliquâ corporis parte dolentes, dolorem ferè non ſentiunt, his mens ægrotat.

IN humano corpore, *confluxio* (a) *una*, *conſpiratio una*, *conſentientia omnia* . . . . *una quæque corporis pars altera alteri ſtatim morbum facit* . . . . *venter* (b) *capiti*, *& caput carnibus ac ventri*. In his omnibus ut partes inter omnes, ſic ſingularem inter has, quas carnes dicit *Hippocrates*, & cerebrum recognoſcere licet & mirabilem conſenſum, in quo poſita eſt omnis animalis œconomiæ ratio; quâ pergente, *ſi vel minima corporis pars malo aliquo afficiatur*, *eam affectionem*, *qualiſcumque tandem fuerit*, *totum corpus ſentiet*: (c) *hinc ſi quis aliquâ corporis parte laborans dolorem vix ſentiat*, *illi mentem ægrotare* pronuntiat Hippocrates: *noſſe* (d) *enim convenit non aliundè nobis quàm hinc* (è cerebro) *contingere moleſtias*, *dolores*, &c. Hâc certè de causâ, quod cum ſensûs inſtrumenta nervi ſint, minui ſenſum ideò conſequitur, quòd ad cerebrum non pertingat actio nervorum, quâ moti evibratique cerebrum afficiunt. Cogitabis contractam alibi *ſpaſticam diatheſin*, quæ ſepientes nervi fibrillarum *membranulas* ſtringat, quæque textum illarum arctando *lympham* nervorum comprimat, tunc temporis *generis nervoſi* undulationes intercipi neceſſum eſt; interim tolerabile malum, quo ægrotanti rediret illud commodi, eximi nempè à doloris ſenſu; ſed in eo *latet anguis*, quòd oſtendat iſthæc abſentia ſensûs, tardari nervorum lymphæ motum, proindèque vitiatam eſſe circulationem partis illius albæ ſanguinis, quæ per nervorum villos circulare ſuevit: ſignum ergò inde venit, in conſenſum trahi nervoſum genus, quod quanti momenti in morborum curationibus eſſe ſoleat, perſpicuum iis eſt, qui norunt infeliciorem tantô eſſe morbum, qui inſilit nervis, quantô nobilior eſt qui nervos alluit ſuccus, quantôque cæteris partibus præſtantiores nervi ſunt.

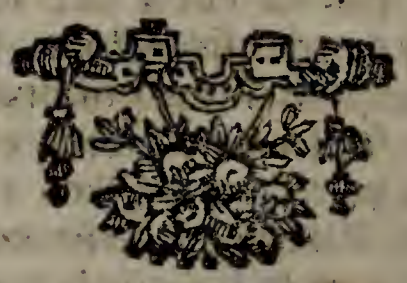

APHO-

(a) *Lib. de alim. p. 361.*
(b) *Lib. de loc. in hom. p. 399.*
(c) *Ibid.*
(d) *Lib. de morb. ſacro. p. 293.*

APHORISMUS VII.

Τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα, νωθρῶς ἐπανατρέφειν δεῖ· τὰ δ' ἐν ὀλίγῳ, ὀλίγως.

Quæ longo tempore extenuantur corpora, lentè reficere oportet: quæ verò brevi, celeriter.

NUTRITIO, *solidorum* opus est, utpotè quorum operâ divisi, secti, paratique altiles succi, digeruntur, aptantur, apponanturque; *solidorum* ergò virtutis mensura nutricis virtutis mensura est, par in tantùm digerendis alimentis, in quantùm terendis illis comminuendisque sufficit *solidorum* energia. Hæc à longis ægritudinibus nutare solet, prudentiæ ergò medici erit *corpora, quæ longo tempore extenuata fuerint, reficere lentè*, ne ciborum nimiâ mole obruatur debilitata jam *solidorum* virtus. Hæc autem solidorum virtutis infirmitas, partium *toni* vitiatio est, vasorum nempè *diametrorum* minoratio, quam post se trahunt diuturniores morbi, qui fibrarum absumendo humores, partes siccant: porrò vasorum capacitates admittendorum succorum moduli sunt, ad quorum rationes respondeat oportet invehendorum quantitas, quæ si vasorum capacitates superet, cruditatum inconditis cumulationibus initia ponet, impar nempè vel illis attingendis, vel si attingant, illis subigendis impar. Igitur quandò *longo tempore extenuata fuere corpora*, in mediocritate ponenda venit artis sapientia, parcam offerendo ciborum quantitatem, ad quam aptare sé queat, & componere vasorum capacitas. Morâ autem & tempore ad dilatandum se vasa indigent eò magis, quod ad nutritionis opus requiratur non solùm evidentium vasorum dilatabilitas, sed & expansio quoque facienda infinitatis illius plusquam capillarium vasculorum, ex quibus compingitur partium substantia, quæ cum à longis morbis compressa arctè conniveant, morâ longiori opus habent, sub quâ sensim se pandant & successivè, factura sibi aut redditura idoneas quæ obliteratæ ferè fuerunt sub morbo, capacitates. Non sic, *si brevi*, aut intrà breve temporis intervallum, *extenuatum corpus fuerit*, hinc enim vasorum majorum parietibus, à sola sanguinis hujusque succorum inanitate *confidentibus*, sed nedùm exsuccis parietum illorum fibris, ideſt, depressis nondùm, nec flaccescentibus illorum capillaribus vasis, *celeriter* refici postulat, seu novâ succorum farturâ citò repleri, quæ vasorum parietes interiùs fulciendo, & eos à majori *confidentiâ* tueatur, & capillaria ex quibus conflantur vasa ab ariditate præservet.

APHORISMUS VIII.

Ἢν ἀπὸ νόσου τροφὴν λαμβάνων τις μὴ ἰσχύῃ, σημαίνει, ὅτι πλείονι δεῖται τὸ σῶμα χρέος· ἢν δὲ, τροφὴν μὴ λαμβάνοντος, τοῦτο γίγνηται, χρὴ εἰδέναι, ὅτι κενώσιος δεῖται,

Si à morbo cibum quis capiens non roboretur, indicat corpus uberiori alimento uti. Si verò cibum non capienti hoc eveniat, evacuatione opus habere noſſe oportet.

NUTRITIO operatio eſt, quâ reſarcitur tantum quantum periit ſucci, & quâ acceſſione factâ alendæ parti, illi datur eò tenſionis pervenire aut redire, unde vel exciderat, vel quò tendit naturaliter; modus ergò eſt nutritio aut nativum ſervandi, aut amiſſum reparandi *tonum.* Sed alterutrum fuerit, neceſſum eſt ut appellens altilis ſuccus nata ſibi loca ſubeat, partium nempè loculamenta, unde ſi repulſam pati illi contigerit, caſſa fit nutritio, fomitibuſque defraudatæ vires fatiſcunt. Partium autem loculamenta intellige, vel vacantia ſuccis capillaria vaſcula, vel eadem deperditis inanita ſuccis, adeò ut quod in ædificiis ſunt extantes lapides, qui inchoati operis, ſed in futurum, cùm libuerit, perficiendi teſtes ſunt, iſtiuſmodi erunt loculamenta iſthæc ſeu vacantia vaſcula, per univerſas corporis partes reſperſa, quæ inchoati nutritionis operis ſignacula ſunt, apertaque ad nutritionem futuram invitamenta.

De cætero liquet ex nutritionis ratione, phyſicum opus nutritionem eſſe, ſpatium enim reverâ ad illam requiri patet ex vero & phyſico partium appoſitu, in quo conſiſtit, imò partium quibus ſui ſunt modi, poſituræ, figuræ ejuſdem ordinis, generis & naturæ cum nutriendis partibus; canalitiæ ergò erunt & tubulatæ, meliùs tubulorum trunculi, vel additamenta, ſeu ſegmina tubulorum ultimis initialium corporis vaſculorum oſcillis & extremitatibus adjicienda, inoculandavè.

Ex hoc rerum *mechaniſmo* cauſa ſe prodit; ob quam à copioſiori alimento cedit interdùm tam improſperè nutritio, & inde robur corpori decedat; hæc enim venit nutricatûs infelicitas, quando præoccupata ſuccis partium loculamenta, iiſque ſatura adhuc appellentes ad ſe ſuccos faſtidiendo reſpuunt, plenè enim adhuc inſuccata, ſuccis novis loca recuſant. Equidem id contingere *Plethoricis*, quibus ſæpè nauſeat ſtomachus miri habet nihil; id autem cadere in convaleſcentes, *Hippocratis* in medendo ſagacitatis obſervatio admonitum eſt. Hic igitur habes artis inſigne documentum in curandis convaleſcentibus; nimirùm, *ſi quis à morbo cibum capiens non roboretur*, concludere juvat *corpus* inſuccatum adhuc, *uberiori alimento uti*; plena enim adhuc partium illius vaſcula, in tantùm repleri non poſtulant, ut offerentibus ſe ſuccis recuſent ingreſſus, ità ut uberior fiat illis, quia inutilis & exuperans eſt ille cibus, unde *recidivæ* metus, ſic monente eodem *Hippocrate*: (a) *qui ex longâ valetudine ſeſe recolligentes, cibum benè ſu-*

(a) *Coac.* 1. 179.

sumunt, nihilque proficiunt, ii malignè recidivam incidunt. Hoc in casu medendi lex erit jussa victûs parcitas, *qui cibi* (a) *paulatim adjectione utetur, is corpori leniter sanitatem restituet*, quâ non obstante parcitate victûs, si non *roboretur* ægrotans, licèt rescisso cibo, non solùm *uberiori non utatur*, sed necessarium unicè sibi indulgeat, observatione fretus *Hippocrates*, nosse docet *evacuatione opus habere corpus*; quâ autem & cujusmodi evacuatione *opus habeat*, innuit *evacuationis* generale nomen, ex quo sic genericè usurpato concludit *Hippocratis* schola, accipiendam esse illam evacuationem, de qualibet, quæ ægrotantis & morbi conditioni accommoda magis videbitur. *Catharsis* ergò illa fuerit, si in causâ sit humorum purgationi debitorum exuperantia, interim, ut hîc innuitur, arcanam subesse superstitem à morbo vasorum satietatem, conjectura fit ad venæsectionem spectare quoque posse hoc *Hippocratis* monitum.

Verùm hinc observabitur; ideò fortassis longam & difficilem frequenter esse à morbis convalescentium percurationem, irritis quibuslibet purgationibus, ideò, inquam, quòd minùs ab humorum purgandorum acervo alescant morbi aut morborum appendices, quàm à superstite vasorum *stasi* aut satietate, seu à restitantibus in vasis capillaribus, residibus aut stagnantibus succis, quos efficaciùs eliminando *phlebotomia*, morbos citiùs expediret & feliciùs. Hinc observante melioris notæ medico (*b*) contumaciores esse *dysenterias*, quas venæsectio absolutoriè curat: meditandum certè medendi punctum! nec aspernabile iis, quibus cordi est ægrorum salus aut hominum vita; hi enim à purgationum infausto eventu in convalescentibus resipiscentes tandem, subodorabuntur in vasorum stagnationibus frequentiùs quàm in congestionibus humorum condi longorum & difficilium morborum fomites.

APHORISMUS IX.

Τὰ σώματα χρὴ, ὁκȣ ἄν τις βȣ́λητ καθαίρειν, εὔροα ποιέειν.

Corpora ubi quis purgare voluerit, facilè fluentia reddere oportet.

MORBUS, civile bellum, sub quo *microcosmi* miscentur domesticæ res, seu turbarum status & excursionum, sub quo hâc illâc concursantes humores, impetûs vim, non *directionum* viam nec ductum sequuntur. Hæc cùm ita sint, curare erit, illas pacare turbas & compescere fluctus, ad suos tramites singulos revocando humores, meliùs horum quoslibet *de tramite in viam* reducendo & ad propriam illorum ducendo metam, idest, natam *secretionis* officinam; unde totus erit hic labor in mutando motus, qui *impetus* erant, in directiones, faciendo ut qui vi aliò & tumultuariè offerebantur sanguinis motus, ad sui circuitûs seriem redeant, directòque ad sua pergant *secretoria*. Sed ut isthæc succedat motuum conversio, opus est ut obsecundent partes, quas ideò obsequibiles fieri oportet, nam contrà stimu-

---

(a) *Hipp. lib. de vict. rat. p. 338.* (b) *Sydenham.*

mulum recalcitrando retroagerentur, omneque turbaretur *ſecretionis* negotium. Par *excretionum* ratio, ad quas *purgatio* pertinet, quæ igitur in tantùm proſperabit, in quantùm flecti faciles factæ partes, quos excernendos vehunt ſuccos ad ſua *ſecretoria* rectà deducent. Itaque *corpora ubi quis purgare voluerit, facilè fluentia reddere oportet*, hoc eſt meabilia, in quibus reſerati meatus omnes, patulaque omnia ſecretoriorum oſcilla, paratos ſemper excernendis humoribus offerant exitus. Enimverò corpus humanum habebis, non ſecùs ac prœli genus, undequaque pervium, totumque tam *forâs*, quàm *intrò ſpirabile* (a) in quo proindè coacti humores, ut perpetuò premuntur, ita versùs illos exitus tendunt indeſinenter; hinc *tendentiæ* naturales & *vergentiæ* humorum, quibus ut ſe tueantur, neceſſum eſt ut hient jugiter meatus omnes, ut preſſi humores aufugiant, quod *fluens eſſe corpus* dicit Hippocrates. At meatus ad *ſolida* pertinent, tractabilia ergò eſſe corporis *ſolida*, *fluens eſſe corpus* nuncupabis, maximè cum ſuam tamdiù *ſolida* ſervent *eutoniam*, quàndiù flexibiles illorum fibræ, nativam ſervant tractûs ſui directionem, ſitus proprios, *enclimata*: *fluentia* quoque oportere eſſe *fluida* corporis neceſſum non minùs eſt, ſi ex compertâ ſanguinis naturâ attendas, quàm immensè ductilem eſſe oportet ſuccum, qui tubulos tam innumerabiles quàm longos, tam anguſtos quàm multiplices meandos habet. Sed iſtiuſmodi ſanguis eſt qui ut innumera, ſic inſenſibilia tranſcurrit vaſa, intrà quæ non infinitè diviſus diſpergitur, ſed indiviſus ſemper, & ductitius protrahitur. Eò uſque autem fluentia corpora ad purgationem eſſe oportet, purgationis enim naturale punctum eſt, ubi quaſi ad ultimum *ſecretorii* limbum adducti ſucci, ad exitum turgent, vel geſtiunt.

APHORISMUS X.

Τὰ μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων, ὁκόσον ἂν θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις.

Impura corpora, quò magis nutriveris, eò magis lædes.

PRobè noſſe (b) *oportet, quibus ſorbitiones in morbis non conducunt: nam ſtatim ubi hoc fecerint exacerbantur ipſis febres ac dolores, & manifeſtum ſit, quod abſumptum morbo quidem alimentum ac incrementum præbet, corpori verò tabes & infirmitas exiſtit.* Tanti eſt cibandi ſcientia in morbis! impurato enim corpori venenum eſt alimentum. Impuratum autem corpus intelliges, non ſolùm in quo primæ viæ ſcateant ſordibus, aut quæ acentibus ſuccis infeſtentur, ſed in quo durant adhuc nedùm extinctæ impuritatum cauſæ. Febriles oſcillationes hæ ſunt, arcanæ nimirùm *ſolidorum ſpaſticæ diatheſis* reliquiæ, unde ſimiliter ſubacti humores, vel in fœdâ eliquamina deſinunt, vel in coriaceos coaleſcunt ſuccos. Impuritates enim in primis viis unicè agnoſcere pro minimo erit, utpotè quarum pars major in-

(a) *Hipp. epid. lib. VI ſect. 6. text.* 1. (b) *Hipp. de vet. medic. art.* 12. *vol.* 9.

trà vasa, ipsoque in sanguine continetur; quo sensu impurum dices quidquid sanguinis obscurat nitorem, tritum corrumpit, & depurationem arcet, soliti enim hi corporis impuritatum sunt fontes, quos siccari oportet aut extingui, antequàm ægrotum cibare suscipias, nisi morbo magis quàm sanitati fomites velis suppeditare. Hâc de causâ tantum observandus medico venit in convalescentibus cibandis stomachi status, illorum semper suspecta habendo bona, quandiù tardaverit appetentiæ regressus, quantumvis vel bellè habere se videatur alimentorum prima concoctio; à stomacho enim primum quidem expectabis, nec infidum valetudinis signaculum, quod tamen dat minùs coquendi quàm appetendi virtutis argumentum. Exemplo fuerit febrium à *cortice Peruviano*, ut videtur, percuratio, lubrica semper, *paroxismorumque* regressu patens, quamdiù micare cessat appetitus: tunc enim dolo sunt vel ipsa *paroxismorum* cessata, quamvis succedat quoque ciborum laudabilis concoctio; hinc enim concessa paulò confidentiùs alimenta, quæ in fultum adhuc malè *solidorum tonum* cadunt, impotentioris aut malè sibi constantis *elateris* potentiæ committuntur, unde mille, ut trituum ità & digestionum offendicula, inconditèque subactorum succorum superamenta. *Statim* (a) ergò *graves segnesque corpore fiunt, mente pigri, hiatuque ac oscitatione, dormitatione & siti pleni.... flatus & tormina & alvus effringitur, & multis magni morbi principium hoc fuit.* Quemadmodùm enim confessa medicinæ regula est, non emendabilia esse secundis concoctionibus primariæ concoctionis peccamina, æquè verum est, non ideò suam asseri secundis concoctionibus integritatem & laudem, quia primariæ concoctioni sua constiterit integritas aut perfectio: in causa est in convalescentium plurimis potentiarum & proportionum *elateris* disparilitas stomachum inter & subiecta viscera, quapropter stomacho non accinunt cæteræ corporis partes, dum enim suâ stomachus *eutoniâ* viget, *cacotoniâ* illæ laborant: hocque sub statu quo plus stomacho ingeres alimenti, tantô plus *lædes*, quantô nempè dispar viscerum *elater*, appellentes sibi succos inconditè, perperàm aut vitiosè conficiet.

APHORISMUS XI.

Ῥᾷον πληρῶσις ποτῷ, ἢ σιτίῳ.

Facilius est repleri potu, quàm cibo.

REPLETIONIS genus nutritio est, quam spectat hic *Aphorismus*, qui illius functionis rationem aperit; nutriri enim partes, eas est impleri: *impleri* autem possunt *facilius potu quàm cibo*, ex iis enim conflantur, quæ potulentis solùm aut liquidis meabilia sunt, non numerabilibus nempè vasculis ex quibus partes coalescunt. Cogites quàm tenues aut graciles tubuli illi sint, quàm longi, quàm angusti, quot & quàm frequentes or-

(a) *Hipp. de vet. medic. art.* 19. *v.* 7.

bes, anfractus, labyrinthi, in quos flectuntur, glomerantur, denſantur, pallàm fiet potulentis unicè dari tam inconſpicuos meatus, cæcoſque adeò receſſus poſſe ſubire. Ampliùs ad nutritionem requiritur non ſolùm ut penitiora partium loca permeent edulia, ſed & ut illa inoffensè percurrant, ſic ut doloris & moleſtiæ, imò & ſenſûs affricent nihil, quæ omnia aliis quàm liquidis non facilè concedes. Reverâ mulcimine quodam donari præ *ſolidis* liquida viderentur, præterquamquòd enim fluxis, lubricis & volubilibus particulis conſtant, quæ utpotè lenes, leveſque, tubulorum quos meant, fibras afficiunt minùs, ſinu ſuo non tam rerum ſapores aut ſubſtantias condunt, quàm ſoluta, ideòque fracta debilitatavè ſaporum aut ſalium ſemina, apta nata fortè vellicandis amicè partium fibris, ſicque proin alendis *ſolidorum oſcillationibus* neceſſariis, illis autem mordendis ſtimulandiſvè fortiùs impotentiora: longè alia eſt rerum, qualis cibus eſt natura aut conditio, quæ cùm ſalinarum aut affinis naturæ molecularum compacturæ ſint, plus habent ponderis aut maſſæ; hâcque de causâ meabiles minùs ſunt, quandoquidem ut ut ſtomachi tritu ſolvantur, eò tenuationis perveniunt nunquàm, quâ cum liquida nata ſunt, & quâ cum in ſtomachum deſcendunt: Porrò ſoluta jam materies eò appellens, ubi ulteriùs ſolvenda eſt, tenuationis plus ibi adipiſci debet, quàm altera materies quæ ſolida advenit, integra & indiſſoluta, eum in locum quò diſſolvenda venit: unde ſequitur tantò magis tenuatum à ſtomacho deſcendere quod liquidum eſt, quantò tenuatum magis in ſtomachum deſcendit: iſtiuſmodi autem eſt potulentum omne, longè magis ergò tenuatum à ſtomacho ad partes nutriendas ibit, quas ſubeundo penitiùs, replebit magis.

APHORISMUS XII.

Τὰ ἐγκαταλειμπανόμενα ἐν τῇσι νόσοισι μὴ κρίσιν, ὑποστροφὰς ποιέειν εἴωθεν.

Quæ in morbis poſt criſim relinquuntur, recidivas facere ſolent.

HEu! intuti quoque meliores morborum eventus; vel enim ab ipsâ *criſi* mali aliquid metuendum ſupereſt. Interim *criſis* nomine hîc accipies *ſolutionis* aut *judicationis* morbi omne genus; febrium *paroxyſmos* ſudor; *aſthma* ſputatio; *hæmorrhoides, hæmorrhoia*; *ſtrangurias* urinæ *puriformes* ſolvere videntur, ſed in illis morbis omnes hæ *excretiones judicatoriæ* quidem ſunt, ſed non *judicantes*; ex his enim morbis nulli ſunt, qui ſuis non pateant *recidivis*. Alii ſunt ſub quibus videas *apoſtaſes* infidè *criticas*, quæ ſecundarii aut additirii morbi ſunt, & tam imperfectè *judicantes*, ut ad eoſdem regreſſuros morbos quaſi teſſere haberentur; ejuſmodi ſunt *angina, arthritis, hydrops*, in quibus abſcedentia, *phlegmone*, nodi, aquarum collectio, evacuatiovè, ut ut ſaluti ſint, aut levamini, à recidivis non præſervant. Fallaces *criſium* aliæ ſunt & nothæ ſimilitudines, quæ incautas medentium mentes inopportunâ ſuâ *excretionum* ſpecie luderent; tales exhibent ii *morbi qui præe-*

rum-

rumpunt, qui præexcernuntur, (a) *aut intùs relinquuntur*; hùcque spectant *variolæ confluentes, morbilli maligni, petechiales vel purpuratæ febres*, quorum omnium inconstantiæ aut pericula indè veniunt, quòd *præerumpant*, aut *præexcernantur*, ideſt, præmaturæ fiant in eis eorum *excretiones*, quæ à causâ morbi non liberant, hæc imò intùs *relicta* causa, in viscera sævit aut nervos, unde morborum illorum malignitas & insidiæ. Ab ejusmodi *crisibus* spuriis damnosa relinqui humorum superamenta palàm est, à quibus committi posthàc quæ consequentur multiplices morborum appendices intelligitur; hæcque *ætiologia humoristarum* palato sapiet plus satis, quos unicè capit in medendo humorum cura: interim aliusmodi sunt morborum reliquiæ, unde recidivæ fiunt aut infelices curæ. Ut enim in faciendis morbis, sui sunt *fluidorum* modi, vel qualitates, quas in medendo emendare convenit, *solidorum* quoque modificationes sunt, quas oportet reconcinnari, quæ sunt partium *tono* læsiones factæ, quas deleri decet, seu impressa partibus morborum vestigia; quæ mutando nativas fibrarum directuras, morbidas alere pergunt *solidorum* oscillationes, à morboque inductas *fluidorum determinationes* fovent: porrò à relictis istis *solidorum* morbosis modificationibus, superstitibus nempè morborum vestigiis, aut *toni* partium læsionibus, recidivas expectare convenit, in quantùm manente sic sanguinis circuitûs causæ principis offensâ, à sui motûs orbe delirare jugiter aut desciscere periclitatur sanguis.

Quod enim in *macrocosmo* est à popularibus morbis superstes contagio, hoc ipsum est in *microcosmo* à graviori morbo relictum partibus, impressumque vestigium. Contagio est, *aer* (b) *ejusmodi inquinamentis plenus, quibus humana natura offenditur, tunc enim homines ægrotant . . . . simili enim corpori* (c) *similes spiritus, similiter permixti, similes gignunt febres*. Natum ergò in aere putabis *miasmatis*, aut spiritûs *elastici* novum genus sanguini afflatum, meanis nervos, horum *lymphæ* adnascens, partiumque substantiæ affrictum; quarum *tonum* invertendo ad suum *rythmum* format illorum vibrationes, oscillationesque modulatur; ampliùs, actuoso illo spiritu totum turgens corpus, eundem *transpirando* abundè afflat circumjecto aeri non tantùm, sed & vicinioribus sui generis corporibus, quæ in congenerem vibrationem emovebit, concordemque in illarum fibris aut similem oscillationem exsuscitando, similem in iis faciet morbum. Itaque ut in his omnibus mirabilem observabis fibrarum teneritudinem quam alit auræ halitus, aut spiritûs odor vel contagium, similiter à gravi morbo arcanum prægressi morbi causæ odorem supereſſe cogitabis, illamque fibrarum teneritudinem, quæ quamdiù durabit ad recidivas inclinatio jugis aut indesinens propensio erit.

(a) *Hipp. de humor. art. 7. v. 16.* (b) *Hipp. de flat. art. 8. v. 6.*
(c) *Ibid. v. 2.*

APHORISMUS XIII.

Ὁκόσοισι κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ δύσφορος ἡ πρὸ τῆς παροξυσμοῦ· ἡ δὲ ἐπιοῦσα διαφορωτέρη ὡς ἐπιτοπολύ.

Quibus crisis fit, his nox ante exacerbationem gravis est: subsequens verò levior plerumque.

MORBUS naturæ labor, non cæcus, non fortuitus, non inconsultus; illius enim eluctantis se nisus est ad morbidæ causæ excretionem aut solutionem properantis aut collimantis: *considerare* (a) *ergò morbos oportet, ex quibus quasnam formas habeant, ad quos locos conversi sunt, quo tempore cœperunt, affuerunt, cessarunt*; ut ex iis cognoscere discat medicus quam natura *excretionem* moliatur, quæ proindè expectanda illi *crisis* vel evacuatio est. *Excretionum* autem sua signa prodroma sunt; *ex faciei rubore*, (b) *capitis dolore vehementi, venarum pulsu, hæmorrhagia plerumque expectanda: ex stomachi fastidiis, oris ventriculi morsu, crebrâ sputatione, vomitionem adfuturam judicabis: si ructus adsunt, flatus, ventris sonitus cùm inflatione, iis alvus exturbatur*. Igitur hi & similes sunt naturæ labores, quibus ad *crisin* itur & à quibus medico qui artifex fuerit, metuendum minùs, quàm sperandum erit. Nascentibus ergò gravioribus *symptomatis* non terrebitur, si ad morbi ingenium, tempora, morem, *desinentiam* se gerant; si juxta naturæ vias, leges, directiones, locorumque vergentias, *criticis* diebus, unàque cum *criticis* signis procedant, fausta enim erunt prosperantis judicationis præsagia. Hinc autem intelligitur quam ob causam *graviorem accessionem tristior nox antecedat*; (c) fortior enim pugna est, quò propiùs accedat victoria: *quæ verò sequitur nox levior est*, fructus enim victoriæ pax, unde succedunt *profundi somni, non turbulenti*, qui judicii (d) firmitatem denuntiant.

Hinc æstimare norit medicus & febrem & febris accessiones, ut enim *febres fiunt cùm pus fit*, illas *coctionum* architectas esse consequitur, neque enim aliunde mutuaberis sub *synocho* febre *coctionis* tardatæ causas, in quâ promovendâ tam infelix natura est, quòd febris ista hæc *homotona* facta, in pugnando ignavior sit, quia patiens nimiùm, nec satis pugnax suo indormiscit labori. Sub hoc conceptu, quæ ad *crisin* eunt cujuslibet vultûs sint *symptomata*, sui generis febres erunt aut febrium accessiones, quod enim in arteriis crebriores pulsus sunt, hoc ipsum in membraneis partibus sunt acceleratæ oscillationes, repetiti tot ictus, quibus suum natura ferit & cicurat hostem, imò tot naturæ ad victoriam se parantis instrumenta. Ambitiosa verba! vera tamen, si enim ad *convulsionem* (e) *paralysin, apoplexiam* & graviores morbos debellandos accingat se natura, febrem induit; hujusque exemplo ducti artis prudentes febrem interdùm accendere audent aut promovere, quæ illorum in curandis senum (f) morbis sapientia aliquandò est & peritia.

APHO-

(a) *Hipp. epid.* 6. *sect.* 8. *text.* 44.
(b) *Coac.* 142.
(c) *Cels. p.* 124.
(d) *Coac.* 151.
(e) *Vide aph.* 26. *S. II.* 57. *S. IV.* 5. *S. V.* 40. 44. 51. *S. VI.* 52. *S. VII.*
(f) *Vide Sydenham.*

APHORISMUS XIV.

Ἐν τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν αἱ μεταβολαὶ τῶν ἀφεδρημάτων ὠφελέουσιν, ἢν μὴ ἐς τὰ πονηρὰ μεταβάλλῃ.

In alvi profluviis mutationes excrementorum juvant, nisi in prava mutentur.

MORBI à naturâ receſſus ſunt, graviores ergò quò remotiores ſunt illi receſſus. In morbis autem qui ad *excretiones* pertinent remotiores tanto ſunt, quantò multiplices magis ſunt reſpectus, ſub quibus à *ſecretionibus* abalienatæ ſunt *excretiones*: ſed harum abalienationes ſunt in *quantitate*, *in qualitate*, in excernendi modo; in quantitate quidem quia pauciores ſunt vel immodicæ; in qualitate, quia peregrini ſunt coloris, corporaturæque aut habitudinis alienæ; tandem in excernendi modo, fiunt enim cum doloris, anxietatis aut moleſtiæ ſenſu: in medendo igitur faciet medicus, ut illæ *excretiones*, ab illis omnibus receſſibus emendatæ, ad *ſecretionum*, à quibus deſciverant, naturas redeant. Sed hæ ſunt in meliùs factæ mutationes, quas in *alvi profluviis* laudat *Hippocrates*; ubi excretiones in quantitate mutari vult, ut ſiccetur perennis ille *colliquationis* fons, quo univerſa corporis annona præſcinderetur; earundem qualitatem verti optat, ſic ut incruentæ fiant quæ erant cruentatæ, flaveſcentes quæ albæ erant, ſuccoſæ quæ dilutæ, puriformes quæ *ſeroſæ*; quod autem obſervabile magis, puriformem ſpeciem omnem exuant, quod obtinebitur non priùs quàm ceſſaverit doloris aut moleſtiæ ſenſus, qui ut rodentis ſucci, ità deterentis ſe inteſtinorum ſubſtantiæ ſignum eſt. Verùm ſi derepentè cohibeatur alvina iſthæc *excretio*, ſi in atrum illius mutetur color, ſi in *ſphacelum* dolor, in deterius mutationes factæ ſunt, quas hîc damnat *Hippocrates*.

APHORISMUS XV.

Ὅκου φάρυγξ νοσέει, ἢ φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται, σκέπτεσθαι χρὴ τὰς ἐκκρίσιας· ἢν μὲν γὰρ χολώδεες ἔωσι, τὸ σῶμα ξυννοσέει· ἢν δ' ὅμοιαι τοῖσιν ὑγιαίνουσι γίγνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφειν.

Ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore exoriuntur, excretiones inſpicere oportet: ſi enim bilioſæ fuerint, corpus unà ægrotat: ſi verò ſimiles ſanis fiant, tutum eſt corpus nutrire.

TOnſillæ & *partes ſub linguâ intumeſcentes* .... *eæ omnes partes ex pituitâ afficiuntur.* (a) *Tubercula quæ oriuntur omnia, ex pituitâ aut ſanguine oriuntur.* (b) Hi ſunt *faucium* affectus hæcque *tubercula* de quibus hîc ſermonem habet *Hippocrates*, quæ cum à *ſanguine* aut *pituitâ* naturâ ſuâ pro-

(a) *Hipp. lib. II. de morb. p. 454.* (b) *Id. lib. de affect. p. 540.*

producantur, sub his observari jubet, cujus naturæ fuerint *excretiones*, seu humores qui vel eructantur sub faucium affectibus, vel continentur in illis *tuberculis*, ut inde recognoscat medicus benigni nè sint affectus illi, *sanguineæ* nempè aut *pituitosæ* prosapiæ, quæ illorum indoles naturalis est; tunc enim *tubercula* erunt solius partium indigenæ *lymphæ* fœtus, quæ suis in *glandulis* stagnata acet putretque; secùs erit si *excretiones biliosæ* fuerint, à bile nempè flavâ atrâve, salsâ aut *muriaticâ* nata, tunc enim maligna *tubercula* erunt, luis saltem *melancholicæ* progenies, ex eo metuendæ, quòd à privato partium vitio oriantur minùs, quàm ab *ægrotante* universo *corpore*, ab ipsâ nimirùm sanguinis massâ, quæ à benignâ suâ naturâ abalienatur, utpotè perditâ illius nativâ *crasi* & in *salinam* mutatâ; unde labefactata *pituita* sanguinis, aut lympha, partium corrumpit nutricatum, soboleſcentiaque tubercula inficit. Sub hâc sanguinis vitiatione, *nutrire corpus lædere est*, succorum enim corruptelæ fomites adduntur, tutus ergò unicè victus qui & quantitate suâ & qualitate medicamenti vices gerat, hàc quidem sanguinis peccamina arcendo, illâ hæc eadem coërcendo.

Hujus Aphorismi fructus fuerit, didicisse, quanta esse debeat medentis cura, in expendendo sanguinis, ipsius potissimùm *lymphæ* statu, sub illis morbis qui insident cuti, quales ii sunt omnes qui illam sub quâvis pustularum, papularum, aut aspredinum specie deturpant, urunt, depascuntur, quò pertinet *scabiei & herpetis* omne genus, tùm rubentes pustulæ, quas *hepaticas* vocant, aut *hepati* calido imputant, quas omnes ægritudines rebelles in curando aut contumaces ideò experiuntur, quòd neglectâ sanguinis statûs cognitione, medicaminibus eos aggrediuntur morbos, quos tutiùs diæta sanat aut meliùs: hùc enim coincidit omittenda nunquam observatio de morbis qui à *lymphâ* fiunt: quos spretâ optimâ diætâ percurare non expectabis, ut enim altilis succus *lympha* est, ab alimentis ut correctio illius, ità & ejusmodi morborum curatio obtinebitur. *Morbi (a) quicunque ulcerum genere continentur, & reliquo corpore supereminent, unâ cum medicamentis etiam fame curandi sunt.*

APHORISMUS XVI.

Ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονέειν.

Ubi fames, non oportet laborare.

HErodicus (b) *febricitantes ..... luctâ conficiebat, idque malè, febris enim fami inimica est*, quò alludit hoc aphorismo *Hippocrates*, admonendo *laborem* (c) *omnem vitandum esse, si quibus de causis futura inedia est*; quod innuere est medicationum aut medicaminum labori parcendum esse, quandò inediæ aut victûs parcitati addicendus æger est, *laborem enim labore* (d) *curare* periculosum, seu medicaminibus ægrum exinanire eodem tem-

(a) *Hipp. lib. de loc. in hom. p. 416.* (b) *Epid. lib. VI. sect. 3. text. 13.*
(c) *Cels. p. 24.* (d) *Hipp. ep. lib. VI. sect. 3. text. 13.*

tempore quo alimentis fermè defraudatus est : hoc sensu ad *Hippocratis* ætatem singulariter pertineret hoc artis documentum ; reipsa tamen ad omnes temporum ætates spectat mens illius aut ratio, quâ medico interdicitur omnis medicationum vis, iis in morbis ubi succorum vel *fluidorum* factâ fame aut inopiâ, malè sanæ mentis foret organa corporis vel *solida* stulto labore aut periculoso conficere. Enimverò hunc aphorismum de fame sanorum interpretari, & authoris & operis gravitati repugnaret, cùm laudi minùs quam ludibrio foret plebejum illud & è trivio natum assertum, quo pronuntiaretur laboris interdictum quandò fame laboratur ? Hîc ergò utile quoddam ad medendum suspicari decet effatum, de morbidâ partium fame illud hîc exponendo. Ab inanitione vel *ab exhausto* fieri morbos confessum est, hæc ergò ubi fuerit corporis fames, nec medico, nec ægroto laborandum est, quiete enim tunc magis quàm opere proficitur ; *solidis* debitum concedendo temporis spatium, quo nativum *elaterem* aut *tonum* recuperent; idem indulgendo *fluidis*, ut ad nativam suam se recipiant fluiditatis vim & tenuationis potentiam ; ut utrinque restitutis *solidorum & fluidorum* potentiis, medicinæ locus fiat, aut medentis operibus. Porrò positum hîc agnoscas ab artis principe, *medicinæ negativæ* fundamentum, unde discant *actuosæ* aut *positivæ* medicinæ *zelatores*, in medicinâ ut *agendi*, ità *quiescendi* suum esse tempus, quo posthabito, *quâ fideliâ*, morbos qui à repletione sunt, eâdem qui ab inanitione tractabunt. Nec dispari medicaminum torturâ *spasticas & humorales* ægritudines, idem omnibus aptando calopodium, *melancholici*, *hypochondriaci*, *hysterici*, *spasmodicive* affectus fuerint, sive *sanguinei*, *pituitosi*, *serosi* aut crudi ; licèt quantùm illis materiæ desit, subsitque *ataxiæ*, tantùm humorum aut succorum his adesse queat.

APHORISMUS XVII.

Ὅκου δὴ τροφὴ παρὰ φύσιν πλείων ἐσέλθῃ, τοῦτο νοῦσον ποιέει. δηλοῖ δ' ἡ ἴησις.

Ubi cibus præter naturam copiosior ingressus fuerit, id morbum facit, ostendit autem sanatio.

HEu, *ut etiam bona redundantia morbi existunt* ! (*a*) Parilitatem ergò ceu proportionem statuit *Hippocrates* corpus inter & alimenta, ut *corpus à cibis æqualibus æqualiter nutriatur, à corpore verò cibi superantur*, (*b*) &c. Superamenta ergò à cibatu non erunt, ut sanitas conservetur, quæ cùm necessariò cumulentur, *si cibus præter naturam copiosior ingestus fuerit*, necessariò quoque morbus succedet. Generales enim morborum causæ sunt humorum *stases*, quas abundè facit sanguinis circuitûs pigrities aut tarditas, quam accersit facillimè succorum illius copia major, nam hinc factum sanguini pondus aut impedimentum, circulationi illius injicit moram, *secretioni-*

(a) *Abderit. epist. ad Hipp. v.* 40. (b) *Hipp. de loc. in hom. art.* 52. *v.* 5

nibusque tarditatem & turbas, unde seminia morborum. Hîc ergò commendatum ab *Hippocrate* habes servandi partium *fluidarum* cum solidis æquilibrii curam, ab illoque acceptam tenebis duplicis in corpore potentiæ vim, quâ hinc alimentum *solidæ* partes *superare* nituntur, illinc quâ ab alimento *superari* recusant: *postquam*, (a) inquit, *plus aut minùs* (alimenti) *in ipsum ingestum est superatur*, (corpus,) *superant autem cibi, & cùm sanè superatur corpus ab his quæ ipsi offeruntur . . . . superant hæc simul & corpus, & contraria corpori faciunt*. Hîc enim mentis oculos illi caligare oportet, qui his in *Hippocratis* verbis, *systalticæ* partium virtutis, alternantisque oscillationum potentiæ *mechanismum* aut artes animadvertere recusarit; potentiæ verò illius, quæ si superata fuerit, morbis fundamina ponit & causas; hasque ostendit artis usus aut *sanatio*, quæ in detractione succorum posita, iis in morbis quos fecit ciborum luxuries, corporis succos minuendo, prosperat.

APHORISMUS XVIII.

Τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως ταχεῖαι καὶ αἱ ἀφαχωρήσιες γίγνονται.

Eorum quæ confertim & celeriter nutriunt, celeres etiam fiunt egestiones.

HUjus partium æquilibrii, nutricatûsque æquabilitatis rationem hîc exponit *Hippocrates* & necessitatem, docendo quinam esse debeat, quàm mutuus omnes inter corporis partes concentus, tantaque proportio, ut ultimæ partium potentiæ cum primis concordent, corporis habitus cum centro, *transpirans* cutis cum coquente stomacho, ut par sit in corpore *accepti & expensi* quantitas, æqualis nempe cum assumptis alimentis, distributio succorum, & eorumdem excretio. Igitur quâ diligentiâ, copiâve fiunt *euchymorum* ciborum coctiones, diligentiâ eâdem & quantitate fiant oportet illorum egestiones. Hinc observabilis sanitatis regula non à stomachi aut appetitûs potentiâ definiendam esse cibatûs mensuram, sed à *transpirationis* copiâ: sequitur altera sanitatis lex, à *fluidis* venire minùs quàm à *solidis* nutricatûs præstantiam aut complementum; tertiam addes, indulgendum non tam iis quæ *nutriunt confertim & celeriter*, quàm iis quæ *confertim & celeriter* transpirando egeruntur. *Cibi sunt enim qui brevem vitam habent*, (b) *aut faciunt, illi nempè qui partim celeriter superantur, partim* (c) *tardè*; celeriter in stomacho centroque corporis, tardè in habitu vel *transpirationis* organo. Hinc cruditatum ampla seges, quæ urbanos, aulicos, & divites infestant, otiosorum ut plurimùm hominum gregem, qui dùm in exquisitis pluribus & actuosis dapibus assidui sunt, otio torpere amant unicè, languereque desidiâ: sed hinc creto *fluidorum* pondere vel momento, unà decrescit *solidorum* vis, facta sic impar excernendæ per *transpirationem* tantæ molis materiæ. Inde sanita-

tis

(a) *Hipp. de loc. in hom. art. 52. v. 7.* (b) *Hip. epid. 6. sect. 5. v. 37.*
(c) *Ibid. v. 53.*

tis singulare præceptum, scilicèt ad coctionum integritatem minùs esset, *euchyma*, actuosa, opulentaque spiritibus edulia usurpasse, quæ fluidorum cumulum faciant, spretis iis quæ *solidorum* erigunt vires, *transpirationisque* organum elevant aut firmant; corporis exercitationes intelliges, quarum neglectu, feriantes nimiùm partium fibræ, in oscillando morantur, in excernendoque tardant: quod enim nulla delebit oblivio, non propria vi, non suopte impetu *fluida* à corporis centro ad habitum eunt, sed illorum motus impulsus est, tritus, allisus, quem à solidis habent, quorum pressu aguntur, feruntur, efferuntur.

APHORISMUS XIX.

Τῶν ὀξέων νοσημάτων ὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προλήψιες, οὔτε τοῦ θανάτου, οὔτε τῆς ὑγείης.

Acutorum morborum non omninò tutæ sunt prædictiones, neque mortis, neque sanitatis.

Hippocratis querimonia hæc vel admonitio erat, quo tempore temerata nondùm audaculorum in curando manibus medicina, constantibus naturæ legibus illibatis adhuc serviebat, senserat enim sapiens ille naturæ mystes dubios & ancipites artis eventus, *maximè cùm instabilia sint quæ in humidis consistunt*, (*a*) tamque humidum nihil quàm corpus humanum, cujus partes aquaticæ sunt magis, quàm terræ fluitantes; dùm hæ enim substratis aquis fultæ illarum mobilitati obnoxiæ sunt, illæ *fluidis* insuccantur aut *lymphis*, quarum affectionibus, modis & motiunculis mancipantur. Vera hæc erunt observanti, quàm densè compactæ sunt ex vasculis partes, quæ omnia *fluido* suo turgidulæ sunt, adeò ut quantò amplior, crassiorque est quam oculis monstrant illæ carnium moles, tantò sit uberior quæ intrò latet *fluidi* copia. Addas, ut nulla est *fluidi* illius guttula, quæ tubulo suo coercita non sit, ità esse nullam *fluidi* partem quæ tubuli *systolen* aut pressum non experiatur, undè concipere promptum est totam corporis molem aliud esse nihil præter compaginem *tubuloso-aquaticam*, perpetuò undantem, ubicunque fluitantem, agitatam jugiter aut agitabilem. *Quapropter* (*b*) etiam facilè *& à naturâ & à fortunâ transmutantur* corporis res; à *naturâ* quidem utpotè instabiles natæ *totæque à naturâ* (c) *morbi*, *à fortunâ* verò, quia externis mille & adventitiis patent humanæ sortis casibus. Hos inter morbi certè sunt, & morbos inter qui *acuti* vocantur, licèt enim sub omnibus morbis, fiant naturæ rerum *transmutationes* plurimæ, plures adhuc sunt (quia crebriores & celeriores) sub *acutis* morbis, quas propter temporum angustias prævidere medenti concessum minùs. Enimverò stante sanitate, ubi constant certæ motuum leges, intelligere datur cujusmodi ab hinc fieri poterunt recessus vel

---

(a) *Hip. de decent. orn. art.* 10. *v.* 7. (b) *Ib. v.* 8.
(c) *Hip. epist. ad Damag. p.* 1166.

mutationes ; at cujuſmodi mutationes erunt quæ factis ſemel à naturâ receſſibus ſuccedent , cognoſcere incertum eſt : atqui *morbi acuti* ejuſmodi ſunt à naturâ receſſus , quos ordinis loco , turbæ , tumultus, & confuſio ſequuntur, hinc ergò quò evadent deſinentvè ad vitam vel ad mortem , quæ ſuccedent mutationes , ut concipere arduum , ità definire non tutum aut temerarium eſt . Itaque *in acutis morbis fallaces magis notæ ſunt & ſalutis & mortis* . (a)

APHORISMUS XX.

Οἷσι νέοισιν ἔῤῥωσιν αἱ κοιλίαι ὑγραί εἰσι , τουτέοισιν ἀποχηραίνουσιν ξηραίνουσαι· οἷσι δὲ νέοισιν ἔουσιν αἱ κοιλίαι ξηραὶ εἰσι , τουτέοισι πρεσβυτέροισι γινομένοισιν ὑγραίνονται.

Quibus , dum ſunt juvenes, alvi ſunt humidæ , iis ſeneſcentibus ſiccantur . Quibus verò, dùm ſunt juvenes, alvi ſunt ſiccæ, his ſeneſcentibus humectantur.

PLIGNANTIA loqui hîc videtur *Hippocrates* , nihilominùs vera , obſervata quippè & enarrata à principe obſervandi magiſtro , tùm & corporis rerum naturæ concordantia ; licèt enim à ſenecta humere ventres & ſiccari hîc ſtatuatur, reipsâ tamen congruum nè aliquid putabis magis , quàm à firmiori facto partium *tono*, ceſſare fibrarum laxitatem ? Caſus autem hic eſt alvi, quæ in juventute humida , ſenectâ adventante , ſiccatur; nihil enim habet miri, quòd ætatis progreſſu ſicceſcens corporis ſenilis habitudo , ſiccitatem alvi ſecum inducat; obvia aliundè ratio eſt, unanimis nempe *nervoſi* generis conſenſus,hoc enim eâ ſui parte affectum,ubi numeroſius eſt,directè & ultrò communicat cum alterâ quæ æquè numeroſa eſt , talis autem eſt inteſtinorum & ſtomachi textus, qui de nervis participat non tantùm, ſed totus à naturâ nervus eſt; poſthac ſtomacho & inteſtinis ſtringi promptum erit , quo tempore ſtringi cutem eveniet : amicabilis eſt & ultronea colluſio ſeu mechanica neceſſitas, quâ partes colligatæ minùs , quàm continuæ ſibique cohærentes, mutuas ſortiantur , ament & ſentiant affectiones . Ad ejuſdem interpretationis mentem , ſub juventute ſicca alvus , ſub ſenectute humeſcit ; ſub hoc enim prægreſſæ ætatis ſiccæ ſtatu , factum fuiſſe in vaſis uberem ſuccorum proventum, qui in juveni corpore meabili maximè & *tranſpirabili* , ſenſim & innoxiè per cutem expirabat , ſed accedente ſenectâ ſecùs eſt , præterquàmquod enim imminutâ in corpore ſenili *tranſpiratione* , *tranſpirantibus* illis ſuccis clauduntur exitus , ſtrictiores facti ſub ſenectute vaſorum diametri , ſuccorum minùs admittunt , qui proindè ad alia corporis *ſecretoria* refluentes , viſcera molliunt & humectant.

Verùm alvi (κοιλίης) nomine , *ventres* meliùs interpretaberis , quas aph. 15°. ſect. 1. *calidas* dixerat , hîc autem *ſiccas & humidas*: præſentis ergò aphoriſmi hic ſenſus eſt; corporis *ventres* qui in juvene hument, in ſene ſicceſcunt, qui

(a) *Celſ. p.57.*

qui verò in juvene ſiccantur *ventres*, in ſene humectantur, idque juxtà *microcoſmi* ad *macrocoſmum*; ſeu ætatum hominis ad anni tempeſtates *analogiam*, ubi enim obſervante *Hippocrate*, (a) *ver ſiccum* fuit, *hyems pluvioſa* ſequitur, ſenibuſque *catarrhi* contingunt. Porrò hinc admoneamur meliùs eſſe nihil ad præcavenda ſenectutis incommoda, quàm factam corporis dùm juveneſcit meabilitatem, quâ facilè *tranſpiret*, humente enim ſic in juventute corpore, ſpes fit non mediocris fore ut ſub ſenectute ſiccum fiat, aut à *catarrhis* liberum; tuſſiunt enim, ſpuunt, lachrimantur, micturiunt ſenes, in causâ eſt impedita in iis juvenibus *tranſpiratio*, undè hîc illic cumulatæ *ſtaſes*, in iſthæc emergunt incommoda; è contrà nitidi vivunt, à catarrhiſque ſicci, *tranſpiratione*, ut decet, ſub illorum juventute, defæcatum, depuratumque fuiſſe ſanguinem indicium eſt & argumentum.

APHORISMUS XXI.

Λιμὸν θώρηξις λύει.

Famem vini potio ſolvit.

Fames morbi genus, doloris enim aut *moleſtiæ* (b) *ſenſus* eſt, tolerandus tamen, utpotè tam jucundo, quàm facilè parabili remedio, edendi ſcilicèt facilitate, placabilis. Stomachi titillatus quidem amicabilis eſt, ſed qui ſi eduliorum inopiâ ſævire datur, eâ rabie furit, ut *ſiccando* (c) corpus in *ſpaſmos* aut *convulſiones* agat. Hinc conjectura non levis, *ſpaſticum* aliquid eſſe famem, vegetiorem nempè & fortiorem fibrarum vibrationem, quâ ad terendum accingit ſe ſtomachus: attamen ad illius vibrationis facilitatem conferat oportet fibrarum *eutonia*, vel illarum cum firmitudine flexibilitas, quam alit eduliorum mollitudo. Salici igitur ſtomachum comparabis, cui ſudore jugi opus eſt, ut vigeat vegetetque, in humido enim & molli poſita eſt illius oſcillandi virtus, nervorum (de quorum proſapiâ eſt) ritu, qui à *lymphæ* (quâ inſuccantur) ubertate, ſuam habent oſcillandi virtutem.

Hujuſmodi fomites famis ſunt & alituræ, ad quorum naturas ſi expendas *vini potionem*, obvia ratio ſe dabit propterquàm *famem ſolvat*, infringat, minuat, utpotè cum duris & rigeſcentibus, ſalinis nimirùm particulis vinum conſtet, quæ gravitate ſuâ premendo fibrarum ſtomachi villos, *undulationes* eorum comprimunt, oſcillationes tardant, tritum morantur: hinc vinolentiæ primum pignus aut monimentum, appetentiæ dejectus eſt, tanti progreſsûs in ebrioſis, ut ad cibos omnes nauſeando, ſingulos faſtidiant, uni indulgentes vino; à quo in tantùm non reficiuntur, ut fiant *imbecilliores* (d) *corporis palpitationi & capitis pulſationi* (e) obnoxii. Hinc vinorum quæ *mollia* ſunt & *aquoſa* laus aut præſtantia, *quia ad aquam accedunt*, (f) horumque

---

(a) *Aph.* 12. *ſect.* 3.
(b) *Hipp. de flat.*
(c) *Aph. ſect.* 7.
(d) *Hip. de vet. med. p.* 24.
(e) *Lib. de rat. vict. in acut. p.* 39.
(f) *Id. lib.* 1. *de vict. rat. p.* 329.

exemplo aquæ pretium, quæ cum inſulſis, mollibus, lubricis & volubilibus particulis conſtet, ea propter *vorax* eſt, appetitum ſic acuens, ut cæteris hominibus edaciores eſſe ſoleant abſtemii.

APHORISMUS XXII.

Ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται, κένωσις ἴηται. καὶ ὁκόσα ἀπὸ κενώσιος, πλησμονή. καὶ τῶν ἄλλων ἡ ἐναντιότης.

A repletione quicunque fiunt morbi, evacuatio ſanat. Et quicunque ab evacuatione repletio: Et aliorum contrarietas ſanat.

CONTRARIORUM, in quibus medicina conſiſtit, non ſummam ſed exempla tradit hîc *Hippocrates*; *ars* enim, ut docet, (a) *ex tribus conſtat, morbo, ægroto, & medico, ægrotum autem cum medico, adverſari morbo oportet* .... quod adverſiſſimum *eſt morbo*, exhibendo. (b) Interim *contrariiſſima* iſthæc, non *contrariiſſima* eſſe vult *Hippocrates*, cujuſmodi contraria ſunt quæ qualitatibus manifeſtis contraria ſunt, ut *frigidum calido, humidum ſicco*, &c. Verùm in *ſummâ medicum ſcire jubet* (c) *opponere ſe contrarium inſtantibus & morbis, & naturis, & temporibus, & ætatibus; & diſtendentia ſolvere, & ſoluta diſtendere, ſic enim vel maximè morbum ſedaverit, & mihi ſanè hoc ipſum ſanatio eſſe videtur.* Igitur contraria non ſolùm ſunt *evacuare* ubi *repletio* adeſt, *replerèque* ubi eſt *inanitio*, ſed talia adhuc ſunt quæcunque morborum naturis, & modis adverſantur, aut illorum fomitibus & cauſis, ſive in *fluidorum dyſcraſiis*, ſive in inverſis *directionibus*, aut *determinationibus* mutatis poſitæ ſint; hæc enim omnia ex modò enarratis innuuntur, imprimis tamen *ſtricti laxique* medendi ſollicitudinem commendat *Hippocrates*, *diſtendentia ſolvere* jubendo, *ſolutaque diſtendere*, his enim verbis *ſolidorum* cura nominatim ſuadetur, ſolvenda nempè *ſolidorum diatheſis ſpaſtica*, quæ tam multis ægritudinibus ſufficit cauſas.

Repletioni ipſimet & *evacuationi* pro causâ eſt *ſpaſmus*, oſcillationum nempè inverſura vel error, quo aliorsùm *fluida* feruntur; ſic qui ad cutem undulante *ſolidorum periſtole*, per tranſpirationem vaporare debuiſſet ſanguinis halitus, facto fibrarum cutis *ſpaſmo*, comprimitur? cumulata ſuccis hinc refluentibus vaſa replentur; per ſanguinales arterias ad viſcera eundum erat rubicundæ ſanguinis parti, quæ ſiniſtro oſcillationum ductu ad *lymphaticas* arterias aut *ſecretoria* arteriaca reflectit? *hæmorrhoia* fit, evacuationum peſſima; alterutri *repletioni* aut *evacuationi contrarium* quæris? *ſpaſmi ſolidorum* ſedatio eſt, utpotè quo ceſſante, uterque ceſſat morbus. Imò *calorem & frigus*, ſolemnes illas morborum (quas putas) cauſas mitigari velles? *quiſquis talem* (ſpaſmi) *mutationem in hominibus novit, & humidum & ſiccum facere poteſt hominem, calidum item ac frigidum.* (d)

APHO-

(a) *Epid.* 1. *ſect.* 2. *v.* 93. (b) *Ibid. de ſacr. morb. v.* 32. *art.* 17.
(c) *Ibid. de nat. hum. art.* 18. *v.* 1. (d) *Hipp. de morb. ſacr. v.* 37. *art.* 17.

APHORISMUS XXIII.

Τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων κρίνεται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur.

SUB morbis meta aut regula est; medentium consiliis & operibus futura lex. Abnormem ergò, exlegem & cæcam curandi artem asserere convicium vel mendacium sit, concreatæ enim est corporibus medicinæ exemplar, scriptas digito Dei (quod cæteris artibus inconcessum est) vel à Creatore agendi leges exscribendas habeas, securas ergò eventûs, si ad illarum se componendo mores, mentem illarum, rationem aut ingenium, ordinem & modum agendo reddere unicè studeret. Exempla sunt *acuti morbi*, quorum quantæcunque videantur turbæ & inconditi motus, condunt in se leges quarum ductu intrà quatuordecim dies solvuntur; indigena medicina est quam sequendo ducem medicus, fidem experietur, *leges in illâ* habens, juxta quas docebitur qui convalescere, aut qui *mori debet* ægrotans; limitesque intrà quos incedendo prudens, audebit eorum nihil quæ præstitutum quatuordecim dierum solutionis terminum prævertat aut turbet, tardet aut mutet.

APHORISMUS XXIV.

Τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος. ἑτέρης ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. θεωρητὴ δὲ ἡ ἑνδεκάτη· αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη τῆς ἑτέρης ἑβδομάδος· θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπταικαιδεκάτη· αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης· ἑβδόμη δὲ ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

Septimorum quartus est index. Alterius septimanæ octavus est initium. Notandus verò undecimus: is enim quartus est alterius septimanæ. Notandus rursùm decimus septimus: hic enim est quartus quidem à decimo quarto, septimus verò ab undecimo.

AB *Hippocrate* medicinalis assertore veri, affirmari tam sanctè constantem *crisium* doctrinam, *crisimorum* dierum respectus & rationes per singula tam accuratè definiri, hæcque confessa à priscis, notæque melioris medicinæ antistitibus quasi per *traditivas* manus, nobis asportari, observationum constantissimæ argumentum est. Interim siderum illorum aut *phænomenων* instar, quæ nata illicò silent, vel quæ solo ex fulgore præterito fecêre nomina, solus hodie supereſt *crisis* titulus, hæcque facta tam *rara avis*, ut pro *sphingis*, aut sæculorum fabulâ ferè haberetur, priscis enarrata quidem, sed nostris inviſa temporibus. Quânam mutabilitatis rerum necessitate illud con-

contigerit, ut ut ambiguum ſit, ſaltem non inſtabilitate naturæ factum eſt, quæ tam certa quàm vera Creatoris inſtitutio eſt; ab aliâ igitur, rationis nempè medendi, mutatione repetes factam hanc nobis *criſium & criſimorum* dierum *ecclipſin*; ecquid enim miri! ſi ex mutato *Hippocratis* medendi modo, non ſe monſtrent iidem humorum motus; ſub morbido ſtatu, ubi disjici jam cœpta natura, in errorem præceps & facilis eſt, tuncque enim mutari prompta, non ſuis tractata conſiliis, ſed alienis labefactata manibus, opera profert. Itaque ut ad noſtrum cælum redeant obliterata *criſium phœnomena*, ad priſtinos mores, antiquamque patrum virtutem, medicinæ redeundum eſt, quæ mentis humanæ commentorum ſoluta jugo, medicaminumque libera martyrio ſuis agat nutibus & agere doceat. Interim non illepidas cudunt *criſium* fabellas, illis accudendo quas expertæ ſunt nuſquam cauſas, de *criſium* arcanis garrire curioſi unicè, de imitamine penitùs incurioſi. Naturam ergò revereri & obſervare diſcant, vexareque ceſſent, & illius miſcere motus, quos ſi ſequi, prævertere nuſquam ſueverint, in conſpectum rurſus ſe dabunt veteri celebrata medicinæ *criſium* miracula.

APHORISMUS XXV.

Οἱ θερινοὶ τεταρταῖοι τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες, οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροὶ καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

Quartanæ æſtivæ plerumque fiunt breves: autumnales vero longæ, & maximè quæ propè hyemem incidunt.

QUartanæ (a) *ante annum non deſinunt*: quod de *autumnalibus* intelliges, *qui* (b) *enim extrà autumni tempus quartanâ correpti fuerint, pro comperto habeas hanc febrem non fore diuturnam. Tutiſſima ergò quartana, placidiſſima & longiſſima* (c) eſſe poterit, quæ legitima autumnalis fuerit, cujuſmodi erit *quæ ad hyemem attingit*, craſſo enim, *denſato*, (*d*) & frigido ſub cælo nata educatave, ab humore ſimilis ingenii fovetur, qui nempè difficilè meabilis eſt, aut *tranſpirationis* tardæ, ad *depurationem* aut *ſecretionem* ſegneſcit. *Æſtivæ* verò *quartanæ breves*, ubi *æſtivarum* nomine intelliges non tantùm, quæ æſtate quartanæ naſcuntur febres (*morbi* (e) *enim omnes in omnibus temporibus fiunt*) ſed maximè quas committit humor æſtati congener, ſulphureus, ardens, *bilioſus*, ſiccus, quem oſtendit ſub quartanâ miſſus ſanguis, qui non infrequenter *phlegmonodes* videtur, flaveſcens, coriaceus, *pleuritico* ſimilis, tamque lancinantis acrimoniæ, ut ægrotum ſub paroxyſmo artuum doloribus immaniter excruciet: erunt fortaſſis quartanæ illæ febres, quibus *narcotica*, *hyoſcyami & mandragoræ* (f) *ſemina* concedi jubet

---

(a) *Hip. lib. VI. epid. ſect. 6. text. 23.* (b) *De nat. hum. art. 29. v. 7.*
(c) *Epid. I. ſect. 3.* (d) *De flat. p. 274.*
(e) *Aph. ſect. 3. 19.* (f) *Lib. de morb. p. 468.*

jubet *Hippocrates*, quibusque tam præsenti levamini est *cortex peruvianus opio* admixtus. His addes quartanæ genus, quæ ut ut *autumnalis hyberna in acutos morbos transit*; (a) sui enim *autumno quoque sunt morbi* (b) *acutissimi*; de quorum numero ex quartanis plures observantur quæ *morbos acutos* sapiunt, ità ut si medentium præcipitantiâ, temeritate, aut imperitiâ, *sudoriferis*, *cardiacis*, imò & *specificis* nobilioribus præposterè tractentur, in *continuas*, hasque non rarò lethales, transeant.

APHORISMUS XXVI.

Πυρετὸν ἐπὶ σπασμῷ βέλτιον γίνεσθαι, ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ.

Febrem convulsioni supervenire melius est, quàm convulsionem febri.

ERGÒ singulare remedium *febris*, quæ universalis morbus habetur; *quod enim maximè mirum videri potest, ipsa febris sæpè præsidio est. Præcordiorum dolores si sine inflammatione sunt, finit; & in jecinoris dolore succurrit; & nervorum distentionem, rigoremque, si posteà cœpit, ex toto* (c) *tollit.* Quod autem hîc *rigorem* dicit *Celsus*, pluribus locis *tetanum*, *convulsiones*, *spasmos*, *tetanicas distensiones* appellat *Hippocrates*: (d) adde ejusmodi *spasmodicas* affectiones attributas imprimis inveniri apud *Hippocratem* mulieribus *hystericis*, (e) aut à *partu* (f) laborantibus, unde conjectura venit *tetanicas* ejusmodi *distensiones* eas ipsas esse *spasticas solidorum diatheses*, *tonicasque* nervorum *tensiones*, in eoque *tetanicas* quod ex æquo hinc illinc sub illis rigentes fibræ, *tetanum Hippocratis* aut *rigorem* non malè repræsentent. Reverà ejusmodi convulsiones *Hippocrati* non sunt vulgares, sed *convulsiones* (g) *anteà incognitæ in* (hystericis) *strangulatis ab utero*, *quæ faciles sunt*; id est, periculosæ minùs quàm cæteræ *convulsiones*, quæ febribus superveniunt; ad naturam enim harum *convulsionum* pertinet adhuc, ut sint absque febre præcedente aut *inflammatione*, (h) unde sequitur *hystericos spasmos* esse, aut *spasticas diatheses*, quibus supervenire febrem quàm anteire melius est. Enimverò hoc in casu præcedens febris *convulsionum* causa erit, quæ sequens aut superveniens earumdem fit remedium.

Spasmodicæ enim affectiones legitimæ, quales *hystericæ* sunt, propria sunt nervorum vitia, tensiones nempè ab indigenâ illorum *lymphâ* ortæ, quæ stagnata, morâque suâ tumens & pandens se, sicque *elastica* facta magis, villorum tunicas adeò premit, ut vasculorum sanguinalium, ex quibus texuntur, capacitates stringendo, appellenti huc sanguini aditum præcludat, unde exclu-

(a) *Coac.* 159.
(b) *Aph. sect.* 3. 9.
(c) *Cels. p.* 70.
(d) *Ap. sect.* 7. *Aph.* 13. *sect.* 5. *Aph.* 70. *coac. sect.* 3. 80. *de morb. lib.* 1. *art.* 6. *v.* 14.
(e) *Coac. sect.* 3. *v.* 74.
(f) *De morb. lib.* 1. *art.* 5. *v.* 13.
(g) *Coac. art.* 3. *v.* 74.
(h) *Cels. p.* 70.

cluſo qui *ſolidorum elateri* obſiſtit ſanguine, *ſolida* vincunt: huic malo ſuccurrit ſanguis, ubi ex mole impetum capiens, in nervorum circumplexas arterias arietare aggreditur, illarum enim compreſſas *diametros* cogendo, reſerando, meandoque, *momentum fluidis* addit, *lymphæque nervorum* tumorem gravitate ſuâ deprimendo, inæqualeſque quæ factæ fuerant æquat potentias, & mutuum nervos inter & ſanguinem reſtituit æquilibrium. Secùs ſi præiverit febris, cujus fervore acta fortiùs *nervorum lympha* ſævit & tumultuatur. Porrò ad ejuſmodi *convulſionum* curationem non tam febrem optat *Hippocrates*, quàm *igneum ardorem*, (a) & *coma febrile*, (b) à quo meliùs quàm à vera febre *tetanicas diſtenſiones* ſolvi obſervaverat. Cæterùm *ætiologiarum* avarus cultor, ſed obſervationum ſedulus, hæc ſubjungere ſatis habet; *talia per nullam medicorum ignorantiam aut ſcientiam fiunt, ſed ſuâ ſponte.* (c) Hoc autem ipſum eſt quòd agunt *antihyſterica* & *antiſpaſmodica* remedia, quæ ſingularibus & propriis *elateribus* turgidula, ſanguinem pandunt, acuunt, adigunt in nervos, quorum arterias reſerando ſanguini aperiunt aditus, illiuſque circuitui libertatem reſtituunt & æquabilitatem.

APHORISMUS XXVII.

Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κυφίζουσιν οὐ δεῖ πιστεύειν, οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παρὰ λόγον. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τοι μαίνεσθαι, οὐδὲ χρονίζειν εἴωθε.

His, quæ non ſecundùm rationem levant, credere non oportet, neque timere valdè quæ præter rationem fiunt prava. Multa enim horum ſunt inconſtantia, nec admodùm permanere, neque durare ſolent.

ORDINIS ſcientia eſt medendi ars, quæ ideò ſua ſuſpecta habet bona, quæ ſecundùm ordinem rerum aut *rationem* non fuerint; ut enim ſua cujuſque morbi eſt hiſtoria, ſua quoque eſt propria cujuſque morbi *ſymptomatum* & neceſſaria ſeries, in quæ proſperè vel infeliciter deſinere morbi conſueverunt. Igitur, *præter* (d) *hanc conſuetudinem quid facere, velut eſt, proponere ſibi aliquid, & expectare aliquid, priùs non conſuetum aut contrarium, malum eſt & mentis emotioni proximum.* Iſthæc eſt medendi ſuprema lex aut ſumma ratio, quò collimare debent opera medentis aut conſilia, ab illâque deflectere, tumultuariam, cæcam, & aleæ plenam artem tractare eſt, ſub quâ *multa ſunt inconſtantia quæ nec admodum permanere, neque durare ſolent.* Medendi ergò ſapientiæ caput erit, ſolitos noſſe morborum exitus, ſolemneſque aut publicas naturæ vias, trita ſcilicèt morborum *ſymptomata*, quibus ad ſanitatem natura contendit, vel quibus unde declinat,

---

(a) *De morb. lib. I. art. 6. v. 14.* (b) *Aph. ſect. 7. 12.*
(c) *Ibid. v. 15.* (d) *Coac. art. 1. v. 72.*

nat, unde qui hanc non ingrediuntur *symptomatum* orbitam morborum casus, quasi à naturæ tramite delirantes, præter rationem habebantur, spes incertæ, non incerti periculi. Moris est alicui morbo per alvum, sputa, sudoresvè *judicari?* præter rationem eruint cæteræ evacuationes, copiâ quantumvis suâ levamini esse videantur, à consuetâ enim & amicâ morbo illi vacuatione delirant. Quo ergò in pretio habendus pulvis ille ruber albi fraterculi, *Kermes mineralis* nomine nobilitatus, *glorioſum, aureumque antimonii ſulphur; ſimilis furfuris eſt pulvis mirabilis dictus, ſcilicet ſulphur antimonii tertiæ præcipitationis, qui nuperrimè celebritatem iterùm reducere cepit, ob univerſalem per omnia evacuatoria depurandi efficaciam..... promiſſa jucunda, ſi ſucceſſus reſponderet! aſtrum Solis erat, eſſentia granorum Kermes; aſtrum Lunæ, ſpiritus urinoſus ambratus. Videmus qualia ſunt in promiſſis eadem fore in ſucceſſibus*, &c (*a*) Immeritum hodiernæ medicinæ deliciolum, mendax enim adeò, dubium & anceps, ut ad omnes morbos commendatum, tutum comperiatur nulli (tam inconstans & variabilis est illius effectus) ut prothei ad instar, modo sub *emetici*, sub *purgantis* vultu modò se prodat; aliàs *diaphoresin*, aut *sudores* promoveat; aliàs *alterantis* remedii, *pectoralis*, aut *digestivi*; aliàs *cardiaci* illi commodent effectus; unde concludas nullum esse remedium, quod adeò *præter* omnem *rationem* agat, utpotè quod absque omni ratione operetur; naturæ motibus proin tam immorigerum, ut suum ad nutum cogat eos aut flectat imperium. Dispar profectò *Hippocratis* medicina! pronuntiantis ex *signorum & dierum* conditionibus æstimanda esse morborum levamina. *Qui*, inquit, *morbi in malis ſignis levantur; & qui in bonis remittunt, difficiles ſunt.* (*b*) Hinc enim *apoſtaſes, deliteſcentiæ, metaſtaſes & recidivæ: recidivas expectare oportet his, quibus meliùs habere contingit, neque in diebus judicatoriis, neque ſignis bonis conſpectis.* (c) Itaque *judicatorii dies, criſimaque ſigna* medenti notacula erunt, in quibus observandi illi sunt naturæ gressus quos sequatur, notandaque quæ premat vestigia; ex horumque naturis æstimando morborum *phœnomena* agere discet, aut abstinere & de bonis horum vel malis, benè augurabitur aut malè.

APHORISMUS XXVIII.

Τῶν πυρεσσόντων μὴ πάντάπασι ἐπιπολαίως, τὸ διαμένειν, καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τὸ σῶμα, ἢ καὶ σωμήκεϊ μᾶλλον τε καὶ λόγου, μοχθηρόν. τὸ μὲν γὰρ μῆκος νόσου σημαίνει, τὸ δ' ἀσθένειαν.

Febricitantium non omninò leviter, permanere, & nihil remittere corpus aut etiam magis quàm pro ratione colliquefieri malum eſt. Illud enim morbi longitudinem indicat, hoc verò infirmitatem.

SUb febre, pro ratione aut gravitate febris *non remittere corpus aut permanere*, ex his unum est, quæ non *ſecundùm rationem* levant, ideòque

(a) *Rot. de chymiato ſuperſtit. p.45.* (b) *Hip. coac. art. 1. v. 73.*
(c) *Prædict. 11. art. 29. v. 6.*

malum pronuntiat *Hippocrates*, ſed magis adhuc præter rationem eſt, periculoſum enim magis, plus juſto *colliquefieri corpus*, tunc enim *contractum* (a) *& arefactum eſſe corpus* indicium eſt, aut factam eſſe corporis *collapſionem*; (*b*) malum corporis duplex, quod medenti obſervandum maximè jubet *Hippocrates*; hinc enim aut fortiorem fibrarum *ſpaſmum* aut *contractionem* nimiam intelliges, aut labaſcere partium *tonum*, quod *collapſio* aut *atonia* eſt. Interim, ut ut utrinque malum ſit, ſive non *remittat*, ſive *colliquefiat corpus* ſub febre, periculum levius erit ſi *non remittat*, partium enim *eutoniæ* ſignum eſt, aut illarum firmitudinis, quâ conſtant, ſeque tuentur *ſecretoria*, unde pergentibus integris *fluidorum directionibus*, torpent fortè aut tardantur *ſecretiones*, at intereà à ſuis tramitibus non deflectentes, neque *ſtaſes*, neque ex his manantes *colliquationes* committunt. Hoc autem omne malum fit ubi emacreſcit corpus, *in malum* (c) *enim habitum decidere* illud indicium eſt, quandoquidem marcendo partes, vaſculorum ſtringendo capacitates, illorum diametros arctant, & ſuccis appellentibus ingreſſum præcludunt; vel eædem flacceſcendo *ſecretoriorum* laxant emiſſaria, quibus admiſſi ſucci perditè effluunt. *Hoc ergò infirmitatem indicat, ſed illud longitudinem morbi*, ut enim ſub illo ſtatu tuetur ſe *ſolidorum* non labefactata virtus, ſua partibus *eutonia* ſervatur, quæ adverſùs morbi cauſas diutiùs ſe protegunt.

APHORISMUS XXIX.

Ἀρχομένων τῶν νόσων, ἢν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει· ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίην ἔχειν βέλτιόν ἐστι.

Incipientibus morbis, ſi quid movendum videatur, move: vigentibus verò, quieſcere meliùs eſt.

IN Medicinâ agere, movere eſt; motus quippe ſunt medentis opera, quæ motus morbi revocare curant ad naturæ motus. Itaque ad morbum accedens medicus cogitabit primùm an agendum illi ſit, id eſt, explorabit nùm aliquâ parte titubans natura, illius imploret manum quæ abalienantes ſe reducat humorum motus, quod movere illi erit, ſic agendo in humores, ut illorum impetus in motus mutet, ſanguiniſque circuîtum emendet, faciendo, ut qui abnormes erant illius motus ad normam motûs redeant. Is autem ad ordinem regreſſus, aut normam, ſi ſperandus unquam aut obtinendus, tunc temporis certè ubi disjecta nondùm longiùs natura, citiùs revocari poteſt & faciliùs, qui cùm naturæ ſtatus offerat ſe ſub morborum initiis, *incipientibus morbis ſi quid movendum videbitur* aut agendum, *movebit* medicus aut aget, peritique ducis exercitûs exemplo, qui venturo hoſti utiliora caſtrorum præripit loca, ità ut primùm ſurgente morbo, ſic omnia in cor-

---

(a) *De humor. art. 3. v. 17.* (b) *Ibid. v. 52.*
(c) *Celſ. p. 58.*

corpore præoccupabit, ut principes illius ſedes aut præcipua viſcera à venturis humorum inſultibus muniendo protegat. Igitur ſive ſanguinem mittendum, ſive ſolvendam alvum, ſive promovendam *diaphoreſin* habeat, ſtatim auſpicante morbo ea providebit omnia, eos omnes inchoabit dirigetque motus, ſuas omnes impendet operas in regendis, adjuvandis, abſolvendiſque omnibus illis notionibus.

Eò autem neceſſariæ magis ſunt incipientibus morbis iſtiuſmodi opera quòd his locus vel occaſio eripiatur vigentibus morbis, ubi ab illis abſtinere oportet aut *quieſcere*, tunc enim occupatis à morbo viſceribus, in hiſque ſtabilitis morborum ſedibus, à Medico adhibenda veniunt conſilia, quæ non prævertant ſed evertant *apoſtaſes*, hæ enim alterius curæ Medico ſunt aut officii.

Equidem genuina hæc eſt verbi illius τὰ *movere* interpretatio, ut enim vox generalis eſt exponenda de omnibus ejuſmodi rationibus, quæ ad curationes morborum utiles ſunt, ad omnes ſpectat Medici actiones aut operas, quæ morbi ingenio congruent magis. Interim ſi per *movere* purgare quis intelligere velit, iteratum de infrequenti purgatione monitum hîc habebit, quam initio morborum concedit *Hippocrates*, utpotè cùm illo authore eo tempore indulgenda ſit ſolùm quo *materia turget*, quod cum maximè rarum ſit, conſequentia eſt rariſſimè purgandum eſſe *incipientibus morbis*; maximè cùm *incipientibus morbis impetu feratur morbus, & ægrum & Medicum à curationibus quieſcere conveniat, ne quid mali inducatur*: (a) aliundè irrita ſæpè tunc purgatio eſt, hincque illud *Hippocratis* effatum; *medicamentum* (b) *donec corpus fluidum eſt* (ceu quamdiù viget febris) *ne propinato, non enim vacuantur, niſi parùm, utpotè corpore turgente.*

APHORISMUS XXX.

Περὶ τὰς ἀρχὰς & τὰ τέλη ἀσθενέστερα. περὶ δ' τὰς ἀκμὰς, ἰσχυρότερα.

Circà principia & fines omnia ſunt debiliora. Circà vigores verò vehementiora.

MORBORUM initia coctionum ſunt initiamenta, debilia ergò illa ſunt, quia hæ tantùm inchoatæ ſunt. At quorsùm, inquies, iſthuc monitum? tantine videbitur ad felicitatem aut utilitatem artis? momentum intelliges ex altero hoc *Hippocratis* pronunciato. *Quibuſdam molliter & ſubmiſsè incipit febris, augeſcit autem & exacerbatur quotidie: circà judicationem verò & unà cum judicatione acervatim elucet*: (c) ad providentiam ergò ſuos erudit *Hippocrates*, ne initiorum mollium ſpecie deluſi, grave aliquid temerè audeant, purgationem fortè, quæ *fortioribus* propè futuris excepta *ſymptomatis*, turbas dabit graves, præſentiſſimaque pericula. Itaque ex

(a) *Hipp. de morb. 3. art. 24. v. 57.* (b) *De loc. in hom. art. 38. v. 9.*
(c) *Hipp. epid. 1. ſect. 3.*

mollibus *ſymptomatis* inſidias reformidabit Medicus, intereàque ad majora incautus properare cavebit, unicè ea omnia proſpiciens tùm quæ præſentium alant mollitiem, tùm quæ futurorum gravitatem avertant: lentè enim feſtinaſſe medentem vix unquam pœnituit, diligentem aliundè futurum ſatis, ſi venturis malis diligenter provideat. Hanc obtinebit ſapientiam, ex factâ ſibi hiſtoriæ mali ſcientiâ, vel ex patrum obſervationibus compertâ, vel ex obſervabilium omnium æſtimatione comperiendâ. Sedulus imprimis meminerit, mollia fermè eſſe ſemper malignarum febrium initia, illis enim non inſuetum, ſub miti & blando ſymptomatum vultu ſævitiem & malitiam tegere; quæ ſi incautum medentem deprehenderint, cruces illi figent & ægro pericula cumulabunt. Alia ſunt adhuc morborum genera, quæ manſueſcendo inchoantia furendo deſinunt, cujus ſortis ea ſunt quæ clàm & ſenſim fecerunt, foveruntve veteres & oblitæ ſanguinis congeſtiones; *hæmorrhoidum* in viris, *menſium* in mulieribus: ab illis antiquatis & neglectis ſecuriores paulò facti, in morbos cadunt, qui primùm vix aliquid portendentes vel oſtendentes mali, paucis poſt diebus frontem exaſperant, febreſque inexpectatas, dolores, inflammationes, apoſtaſes, milleque in viſceribus ſtagnantium ab antiquo ſuccorum produnt indicia, unde qui primùm ſub cinere doloſo delituit ignis, derepentè lucet, erumpitque in flammas.

APHORISMUS XXXI.

Τῷ ἐξ ἀῤῥωστίης ὀδυνέοντι, μηδὲν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, μοχθηρόν.

A morbo beliè comedenti, nihil proficere corpus, malum eſt.

DIſparilitatis partium *toni* à morbo ſuperſtitis, ſignum eſt; quà cum *coctione primâ* non benè convenire *coctiones ſecundas* intelligitur; diſpares ſunt potentiarum tritûs rationes, quæ dùm vigent in ſtomacho, in cæteris partibus elangueſcunt, adeò ut qui in ſtomacho conficiuntur laudabiliter ſucci, in ſubjectis partibus laudabiliter minùs *aſſimilantur*, hinc cruditatum congeries, ſeminaria morborum, recidivarum incunabula. *Malum* enim quod hîc à cibatu non proficuo auguratur *Hippocrates*, de *recidivo* ſic idem ipſe exponit. *Qui* (a) *ex morbis longis ſe refocillantes, benè cibum capiunt, & nihil proficiunt, hi malignè recidivam incidunt*: porrò quæ hinc exurgit cruditatum congeries, eò magis periculoſa eſt, quòd in ipſo veluti naturæ gremio cumuletur, intrà vaſa ſcilicèt, & medio ſanguinis ſinu, penu autem tam infelici creſcens maſſa ſanguinis, contrahit illud *turgentiæ* genus, quod in tantùm ad *catharſin* non hortatur, ut dehortetur magis, in quantùm adversùs illud irrita fiat .... *Medicamentum ne propinato, non enim vacuantur niſi parùm, utpotè corpore turgente*. (b) Turget autem corpus, quod à cibatu non proficit, hinc autem ſuccis qui intrà partes non admiſſi in ſanguine retinentur, illinc ab illâ ſuccorum portione, quæ admiſſa quidem

(a) *Coac. v.179.* (b) *De loc. in hom. art.38.v.9.*

dem sed non *assimilata*, sub *lymphæ* formâ ad vasa revehitur; inde *Plethora*, quæ cùm ad sanguinem pertineat, indicaretnè aut demonstraret, præ purgatione sanguinis missionem esse tutius ad recidivas remedium?

APHORISMUS XXXII.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαύλως ἔχοντες, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσθίοντες, καὶ μηδὲν ἐπιδιδόντες, πρὸς τὸ τέλος πάλιν ἀσιτέουσιν. οἱ δ' κατ' ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, ὕστερον δ' ἐσθίοντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσιν.

Ut plurimùm omnes qui malè habent, circa principia quidem benè comedentes, & nihil proficientes, ad finem rursùs cibum non appetunt. Qui verò circà initia quidem cibum omninò non appetunt, posteà autem benè appetunt, meliùs liberantur.

HÆc observatio ad convalescentes spectat, & ad *chronicos* morbos, in utrisque enim sæpè observari non insuetum, morosas & impotentes ciborum, non infrequenter incongruorum cupidines, quæ, præsertim si illis plus justo servierint ægroti, in *anorexias* immedicabiles ferè desinunt.

In illos cadit adhuc, qui ut ut malè habentes, & causarii, consuetudinis vel rationis præjudicato prætextu, delinquente nondùm sub morbi initiis appetitu benè comedunt, sed non proficientes, id *rursùs* aut ampliùs contrahunt mali, quòd tandem in *anorexiam* labantur. Qui istiusmodi sunt, difficiliùs liberantur, cumulatus enim per initia morbi sanguis malè subactis & vitiosè coctis succis, difficiliùs *depuratur*, vel defæcatur, solvique difficiliorem reddit morbum, mille nempè factis hîc illic intrà viscera humorum *stasibus*, impedimentis & obstructionibus, quæ sanationi moræ sunt; insuper labefactata stomachi vis, ab ingestis præposterè eduliis, coctionibus absolvendis fit impar, sicque morbi solutionem arcet, pullulantibus enim hinc incongruis ad *transpirationem* succis, quâ *chronici* solvi solent, ad sanationem præpeditur via. Secùs erit, si unà cum nascente morbo cessat appetentia, elanguens enim stomachus, nec ad comestionem stimulans, præterquàm quod suis feriando parcit viribus, à cruditatibus tuetur corpus, quæ & morbi molestias multiplicarent, & solutionem illius morarentur. Igitur nascente morbo denascens appetitus in bonis ducitur, hinc enim fit spes fore ut convalescat celeriùs ægrotans, coctâ enim domitâque morbi causâ, integræ confestim resurgent stomachi potentiæ, quarum operâ elaborati diligenter & laudabiliter altiles succi, corporis perditos succos citò reparant & robur.

Neque excogitatum id omne putabis ad phantasiæ nutum, quo huic *Aphorismo* affingatur qualiscunque interpretandi modus; quotidie enim in medendo observabis maximam *chronicorum* morborum partem, illorum præsertim, quos clanculum inchoat humorum occulta congeries, ubi cum

inci-

incipientibus ægritudinibus durat ciborum appetitus; quorum censûs ſunt *phthiſis*, *hyſterica paſſio*, *chloroſis*, &c. ſub quibus interdùm tempore multò *benè* nec *injucundè comedunt* ægrotantes, qui poſthàc in faſtidia, nauſeas, & *anorexias* incidunt; maximo *phthiſicorum* periculo, qui tantò graviùs conficiuntur, pereuntque celeriùs, quò uberiùs ineunte & pergente morbo alimentis indulſerint. Contrà *Chronicos* inter, notabis eos qui ex moleſto arcanoque animi ſenſu, qualis mœror aut *melancholia* eſt, duxerunt originem, ex eo quòd à ciborum faſtidio aut dejecto appetitu incipiant. Quid innuant, curaturumque quid doceant ejuſmodi obſervationes perſequi promptum & in proclivi foret, *ſed ne extrà oleas*.

APHORISMUS XXXIII.

Ἐν πάσῃ νόσῳ τὸ ἐρρῶσθαι τῷ διανοίᾳ, ἐὺ δὲ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς, ἀγαθόν. τὸ δ' ἐναντίον, κακόν.

In omni morbo mente valere, & benè ſe habere ad ea quæ offeruntur, bonum eſt: contrarium verò malum.

A Delirio immunem eſſe ægrotum tam notum omnibus & obvium bonum eſt, ut causâ illius *Aphoriſmum* condi *Hippocratis* nomine indignum ſimul & indecorum videatur; igitur per *mente valere*, aliud à delirio intellectum voluit. *Mente valere* eſt, firmo eſſe animo; non levi, non moroſo, non puſillanimi. Inter ægrotos verſando noverat *Hippocrates*, quorumdam eſſe difficillimas mentes, lædi promptas, frangi faciles, quas non erigit ſpes, tantùm occupat formido mortis aut deſperatio vitæ. Sed hinc malè fulto partium *tono*, molleſcit *ſolidorum elater*, oſcillationes torpent, languent coctiones, contrariaque ferè facta ſibi natura, ſua faſtidit bona, ſolamina temnit. Hîc *melancholicos* intellige, homines illos ſuis ſingulares *idioſyncraſiis*, quibus propria ſua alimenta ſint oportet & medicamina. In his, cùm ægrotant omnes has obſervari datur mentis invaletudines, nativæ enim nervorum illorum ægritudines tunc ægreſcunt magis, factæque alienationes, morbi geminant moleſtias & Medici labores. Ejuſmodi ergò carere ægrotum nervorum *ataxiis*, *mente valere Hippocrati* eſt, eâ nempè pollere firmitudine nervorum, qui ſpaſticis morbi inſultibus obeſſe queant.

Alterum tradit ægrotantis bonum; *benè* ſcilicet *illum ſe habere ad ea quæ offeruntur*, id eſt, cui benè eſt à cibis & medicaminibus oblatis, quæ lubens, non invitus accipiat, quæ ſtomacho offendiculo nec fuerint, nec corporis rerum detrimento, ſed utriuſque utilitati; *quæ offeruntur, omnia conſiderare oportet ut conferant, maximè ſi ægrotæ parti adhibebuntur*; (a) id eſt, *conſiderare oportet*, an rei, cauſæ morbi, & affectæ parti, quarum gratiâ adhibentur, proficua ſint, cùm damnoſa ſint ex remediorum uſu peregri-

(a) *Hipp. de Medico art. 4. v. 9. 10.*

regrina bona, hoc est, ad morbi aut *symptomatis* rem non attinentia; non infidi enim in medendo levaminis notaculum est, *symptomatis* urgentis proximè succedens allevamentum.

APHORISMUS XXXIV.

Ἐν τῇσι νούσοισιν ἧσσον κινδυνεύουσιν, οἵσιν ἀὴ οἰκείη τῆς φύσιος, καὶ τῆς ἡλικίης, καὶ τῆς ἕξιος, καὶ τῆς ὥρης ἡ νοῦσος ἢ μᾶλλον, ἢ οἵσιν ἀὴ μὴ οἰκείη κατά τι τυγχάνων.

In morbis minùs periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori magis similis fuerit morbus, quàm in *quibus horum nulli* fuerit *similis.*

TANTÒ graviores morbi sunt, quantò longiores sub illis à naturâ recessus; tales putabis errores humorum, qui ægrotantium *naturæ, ætati, habitudini & tempori similes* minùs erunt. Et verò quod ergà principes subditi, hoc ipsum sunt erga principes corporis partes, inquilini succi, utrinque naturales & necessarios habere famulatus rerum, quæ jugum cui natæ sunt, sentiunt semper sapiuntque, ad obsequium redire proclives, quantumvis hostilem rebellando induant vultum. Cognatæ sunt ergò rerum suis cum potentiis rationes, hâcque affinitate fit ut potentiæ subditas sibi res faciliùs subjiciant, cognatique si sint morbidi humores naturæ facessant minùs negotii. *Modi* (a) *enim morborum hi sunt; partim quidem cognati sunt; partim à Regione (familiares sunt enim per multas)* partim *ex corpore & victûs ratione, ac temperiei constitutione, aut à temporibus*; quæ omnia si dissentiant, non *microcosmi* sunt, sed *macrocosmi*, aeris v. g. potentiæ, quæ corporis viribus domandæ veniunt, at *plerumque hominis natura, universi potestatem non superat*, (b) inde periculum; ut enim *maximum signum est in ægrotis qui victuri sunt, si non præter hominis naturam fuerit morbus .... nihilque horrendum, neque lethale fit, in his quæ secundùm naturam sunt,* &c..... formidinis omnia plena, ubi suâ cum gravitate morbus, partis, visceris, aut corporis naturæ, temperiei & habitudini adversatur. Exemplum exhibent *glandularum* morbi, hæ propriâ *lymphâ*, sed uberiori turgendo tument, crescunt, indurantur? molliri, minui, solvi faciles sunt: sed illas imbuit urens, acer & muriaticus latex? *phlegmone, scirrhus, strumæ, carcinoma, ulcus* miserè succedunt. Pro molli, miti & tenui succo, unde alescant in infantibus ossa, serum sufficitur lentum, salinum & grave? *rachitis* enascitur. Itaque observabiles maximè sunt morborum cum naturis convenientiæ; ætatem *ab ætate discernere* (c) *convenit, & an priùs, aut posteriùs quàm oportet quid fiat: velut si resolutus est hyeme & seni ætate, aut infanti & æstate, aut priùs aut posteriùs quam convenit .... hæc facias* (d) *& consulens maximè successum senseris.*

APHO-

(a) *De humor. art.*6.*v.*1.
(b) *De dieb. judicato. art.*1.*v.*15.
(c) *Epid.*6.*sect.*8.*v.*43.
(d) *De affect. art.*7.*v.*5.

APHORISMUS XXXV.

Ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦλιον πάχος ἔχειν, βέλτιόν ἐστιν. τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν καὶ ἐκτετηκὸς, μοχθηρόν. ἐπισφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον, καὶ πρὸς τὰς κάτω καθαρσίας.

In omnibus morbis, quæ partes *ad umbilicum & imum ventrem* sunt, *crassitudinem habere, melius est. Valdè autem tenues & eliquatas* ipsas habere, *malum. Periculosum verò illud est, etiam ad infernas purgationes.*

LACERTOSUM corpus, roboris argumentum; similiter *crassitudinem habere*, aut lacertosas *esse partes*, *quæ ad umbilicum, & imum ventrem sunt*, meliùs in tantùm est, in quantùm regionis illius potentiarum roboris est testimonium; modò tamen *mollis venter sit*, *mediocriter*, nec æstuosè, nec *spasmodicè intumescens*. (a) Licèt enim *quid robustum sit ventriculus*, (b) in molli & flexibili posita vis illius est: similis naturæ sunt abdomini substratæ omnes partes, lentescentes nimirùm & membraneæ, imparis proindè virtutis & *elateris*, quo opus illæ habent, ut omnium principi *secretioni* sufficiant, *chyli* nempè transcolationi, hujusque per universas corporis partes distributioni. Abdomen enim publicum & magnum succi nutritii promptuarium & diribitorium est, & *omnium in corpore fons*, (c) cujus quot viscera, tot torcularia, quorum potentiæ in pressione sitæ sunt, quâ succi omnes, suas singuli ad partes pelluntur; huic autem operi ne defuturi essent molliores istiusmodi *elateres*, sustentari illos voluit natura potentiâ valentiori, musculorum nempè abdominis, qui non secùs ac juge & universale prælum, subjecta viscera premunt; igitur velut intersertæ manus sunt, quæ indesinenter cogendo viscera, succos illorum terunt, subigunt, eliciunt. Hinc interest tanti, non *eliquatas*, marcentes aut exolutas, sed *crassitudinem habere* abdominis partes, ne fracto viscerum nutritiorum pressûs principali illo sustentaculo, viscerum elangueant pressoriæ virtutes, cadat aut ruat tritûs labor, cessent tandem *secretionum* officinæ.

Porrò *macras* (d) esse & *eliquatas* circumpositas *umbilico & pubi* (e) partes, *ad infernas purgationes periculosum* quoque est, quia ut parcitatis, ità & acrimoniæ humorum signum macror est, *solidorumque* illa evidens *eliquatio*, inevidentis *fluidorum colliquationis* indicium, quæ ad *catharsin contraindicantia* duo sunt; quibus tertium comitem dabis, partium nempè aridarum rigiditatem, unde *contractiles* minùs factæ fibræ, tractabilitati partium ad *catharsin* requisitæ minùs & malè serviunt.

APHO-

(a) *Lib. prænot. p. 7 sect. 2.* (b) *Lib. IV. de morb. p. 524.*
(c) *Ibid. p. 502.* (d) *Cels. p. 51.*
(e) *Ibid.*

APHORISMUS XXXVI.

Οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα, ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καθαιρόμενοι ἀλλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ τροφῇ χρεόμενοι.

Qui sana habent corpora, pharmacis purgati citò exsolvuntur, ut *& qui pravo utuntur cibo.*

CElsi (*a*) pronuntiatum est; *illud scire oportet omne medicamentum, quod potui datur, non semper agris prodesse, sanis nocere semper*, quibus cavendum assiduè, ne sub *valetudine bonâ, adversa remedia sumant*. (*b*) Mediocritatis enim status est sanitas, sub quo sufficiens sibi natura necessariis fruitur, à paucioribus exsolvi, à pluribus opprimi declinans. Dum ergò floret sanitas, illâ gaudens aureâ mediocritate, propinatum pharmacum inutilia non offendens, utilia deterit, & in *solida* cadens copiosioribus nudata *lymphis*, de *fluidis* minuendo bona, malis *solida* cumulat, *solida* enim immerita stimulari irata meritò rebellant, iracundèque oscillando, rixas, dissidia, turbas mille dant & *ataxias*. Hinc tam periculosæ ab ingesto cibo pravo corporis exsolutiones, utpotè colliquescentis hinc non minùs, quàm à depascentibus pravorum eduliorum eliquaminibus.

APHORISMUS XXXVII.

Οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύσεως ἐργώδεες.

Qui benè valent corpore, purgatu sunt difficiles.

SUb sanitate *fluida solidis* æquilibrantur; æquales sunt *momentorum* rationes, quas perdit inæqualis alterutrinque facta accessio; at nulla erit efficacior accessio, quàm quæ duarum potentiarum fortissimæ fiet: hujusmodi autem est *solidorum* potentia, hanc ergò præ *solidis* elevari, corporis duarum potentiarum fortissimæ accessionem fieri est, æquilibriique fœdera rumpi. Verùm, num aliud à purgante expectabis in corpore sano? ubi deficiente in *fluidis* debito *cathartici stimulis* pabulo, suam in *solida* necessariò purgans convertet energiam; hæcque mordendo immediatiùs, ad oscillandum fortiùs acuet; inde morbidi vellicatus, *spasmi*, nervorum rigores, *stases* sanguinis, succorum *stagnationes*, humorum corruptelæ, tot arcana morborum initia. At *parergon* esse hunc *Aphorismum* cuiquam fortè videbitur; ecquos enim, inquient, spectat in sanis purgatio, quam ægrè admittunt ipsi ægrotantes? ad illos autem hæc admonitio est, qui vel sani, venturis morbis anteeundum esse opinantes, pharmacis abutuntur, quibus morbis

(a) *P.* 87. (b) *Ibid.*

præludunt ſæpè potiùs quàm provident. Hinc ergò audiant ab *Hippocrate* difficiles eſſe ſanis *purgationes*, quæ ſilentes aliquandò exſuſcitant morbos, quos arceret meliùs cum corporis labore diæta, *ut enim ignavia corpus hebetat*, (a) *labor firmat*.

APHORISMUS XXXVIII.

Τὸ σμικρῷ χεῖρον, ἢ πόμα, ἢ σιτίον, ἥδιον δ', ἢ βελτιόνων μὲν, ἀηδεστέρων δ', μᾶλλον αἱρετέον.

Paulò deterior, & potus, & cibus, jucundior autem, eligendus potiùs, quàm meliores quidem, ſed ingratiores.

APPETITUS à morbo, functionum redintegrationis corollarium eſt, recidivæ ſanitatis complementum; loco enim ſuo, ordini, & integriti redditis directionibus *fluidorum*, & *ſolidorum* oſcillationibus, tunc ubi ſibi ſingulis partibus providere datur, corpori univerſo allaborare quoque incipit ſtomachus; nativo quippè ſuo redditus *tono*, ad proprium oſcillat rythmum, hujuſque ad rationem affecta mens, appetitûs accipit ſenſum, qui admonitio jugis eſt, quâ ad neceſſaria vellicatur natura & inclinatur. Aſſumendorum ergò ſapores in rerum medicinalium uſu haberi deſpectui tanto, artis minùs quàm artificis iniquitas aut ignorantia eſt, naturæ ſenſus & monita interpretari neſcientis. Ad ægri palatum accommodare ſemper medicamina, artis induſtriam ſuperat quidem ſemper, rarò conſilium, in hoc ponendum ſaltem, ut remediorum horrores cicurando, eduliorum quoque parcant injucunditati. Reverà facit rerum horror, ut moleſtè affecti nervi ſtringantur, ſuaſque retinendo *undulationes* ſegniùs oſcillent; factàque ſic coctionibus morâ, protrahuntur aut funeſtantur morbi. Hinc ægrotantibus tam multipliciter *gratificari* jubet *Hippocrates*, modò illæ ſint *gratificationes* (b) *quæ non magnoperè lædant, aut facilè reparari poſſint*. Facit enim ex potu, cibo, & nitore rerum capta voluptas, ut agiliores factæ partium oſcillationes, leviùs incedant & ad coctiones celeriùs feſtinent; ſic enim vegetiores fiunt ejuſque virtutis, ut vel etiam ſi *paulò deteriores forent cibi vel potus*, ab auctâ ſic partium *ſyſtole*, ſubigerentur efficaciùs, meliùs emendarentur. Licèt ergò *facilè ſit hoc addiſcere*, (c) *quod ſimplex victus cibi ac potûs, ipſe ſemper ſibi ſimilis ſecurior omninò ſit ad ſanitatem*, ità tamen concludit *Hippocrates*, (d) *quoſcumque cibos, aut obſonia, aut potus ægroti concupiſcunt, exhibito, ſi non corpori damnum inde acceſſurum eſt*; porrò corpori non accedet ejuſmodi damnum, ſi quæ indulgebuntur, *morbo grata minûs ſint, quàm* (ægroto &) *ad ſanitatem facientia* (e).

APHO-

(a) *Celſ. Lib. I. cap. 1.* (b) *Epid. 6. ſect. 4. v. 26.*
(c) *De vict. acut. art. 15. v. 1.* (d) *De affect. art. 42. v. 1.*
(e) *De arte. art. 12. v. 10.*

APHORISMUS XXXIX.

Οἱ πρεσβύ) τῶν νέων τὰ μὲν πολλὰ νοσέουσιν ἧσσον. ὅσα δ' ἂν αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γένη), τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

Senes ut plurimùm quidem juvenibus minùs ægrotant. Quicunque verò ipsis morbi fiunt diuturni, plerumque commoriuntur.

Qui juvenes invadunt morbi, *acuti* (a) sunt, qui senes *chronici*; (b) ab his autem minùs ægrotant, seu vehementer minùs, quia *acutorum* quàm *chronicorum* majores sunt labores: aliundè *debiliores* (c) *sunt senes, & in his morbi remittunt magis, quia affectionum curam majorem gerunt.... Juniores autem habent corporis vigorem.... & carnem densam ac robustam*, &c.... Corpus ergò juvenile concipito conflatum totum ex tubulis, quorùm nulli sunt qui *elatere* proprio, forti, multo, vegetoque non instruantur; addito, plenos esse, cumulatosque illos tubulos succis vividis, æstuosis, totisque fœtis elateribus; illorum statûs naturalis hæc notio est, cumque facilis versùs elaterem sit illorum progressus, intelliges quàm multùm, quàm vehemens, quàm grave quod hinc exurgere poterit malum, potissimùm ea sub ætate ubi ferventes cordis & animi sensus, solitam sensibus *affectionum curam* amovent. Itaque exsuscitati semel in juvenibus latentes ubicumque *elaterum* igniculi, modum ferè nesciunt, sed *solidorum* accendendo motus, accelerant oscillationes, tum ad coctiones properando, festinant ad morborum solutiones. Diversus in corpore senili partium status, quarum sicceſcentibus fibris, labefactatur tonus, unàque cum *elatere* segnescunt oscillationes, unde tarditas coctionum, solutionis morborum mora, denique illorum diuturnitas. Addit *Hippocrates*, *plerumque commoriuntur*, quæ sors omnium morborum est, quos habet partium læsio; sed hæc veluti propria est *chronicis* affectibus non paucis, in senibus maximè quorum resiccata corpora sunt, solidâ proinde sui parte delinquentia. De *acutis* enim juvenum morbis facilè affirmabis, in *fluidorum* culpis ponendos esse; de senum verò *chronicis* affectionibus, solidorum peccaminibus esse attribuendas; cùmque vix emendabiles sint *solidorum* noxæ, iis *commori* frequens est.

APHORISMUS XL.

Βράγχοι, & κόρυζαι, τοῖσι σφόδρα πρεσβύτῃσιν οὐ πεπαίνον).

Raucedines, & gravedines, in valdè senibus non coquuntur.

Humoristis in proverbio est, crudum esse senum sanguinem & non coctiles humores, unde concludunt illorum difficiles esse coqui *ca-*

(a) *Aph. sect. 3. aph. 29.* (b) *Ibid. aph. 31.*
(c) *Morb. lib. 1. art. 20. v. 14. & c.*

catarrhos: illis namque eviluit quidquid non ſapit humorem. Verùm, quidquid ſit de humoribus iis quos continet ſenile corpus, crudi tam parùm ſunt, ut ſub nullâ magis quàm ſub ſenili ætate uredine laboret corpus humanum. Exindè quoque venit, quòd in ſenibus *catarrhi*, (quò *raucedines* ſpectant & *gravedines*) ægrè coquantur, immites enim ſunt & ſalſi illorum humores, eapropter à mitificatione illâ remotiſſimi, quæ coctio vocatur. Prætereà, ut manca & inabſoluta eſt in ſenibus *tranſpiratio*, tantò difficilior fit in illis coctio humorum, quantò uberior ad ſanguinem eſt refluorum à tranſpiratione difficili ſuccorum confluxus. Sed quæ illas vincit omnes cauſas, *ſolidorum* culpa eſt, labaſcit illorum mollities, cadit *elater*, ſegneſcit oſcillandi virtus, *fluidorum* ergò ſubactus minuitur, tritus languet, coctio, id eſt, mitificatio humorum deſideratur.

APHORISMUS XLI.

Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς ἀνὰ φλεγμῆς προφάσιος, ἐξαπίνης τελευτῶσι.

Qui ſæpè & vehementer, abſque manifeſtâ cauſâ, animo linquuntur; ex improviſo moriuntur.

Hîc *animo linqui impotentes* eſſe tradit *Hippocrates*; tùm per *manifeſtam cauſam*, intelligi docet *vaſorum evacuationem*: *qui præter rationem, nullâ exiſtente vaſorum evacuatione, impotentes fiunt, malum*. (a) Porrò animo ſponte linqui, *hyſtericis* mulieribus, *melancholiciſque* hominibus vulgare & proprium eſt, quod quidem incommodo illis eſſe ſolet non periculo, quandoquidem mortem hinc illis contigiſſe, nuſquam ferè obſervatum, niſi malè ſana præpoſteraque acceſſerit medentis imperitè cura. Ejuſmodi autem ultronea animi deliquia aliis *malum*, (*b*) ut ait *Hippocrates*, aliis *mortem* (*c*) portendunt; *malum* quidem & illud grave, ut *epilepſiam* pueris & juvenibus, *mortem* verò aut mortis præſens periculum, ut *apoplexiam*, viris & conſiſtentis ætatis hominibus; in medendo enim offendas non paucos, quos inopinantes & præter rationem, vel abſque manifeſtâ cauſâ, invadunt *lypothymiæ*, quæ, ni prævertat medentis ſapientia, ad *Epilepſiam* juniores, ſeniores autem ad *apoplexiam* ducunt; ſi tamen *vehementes* fuerint, veluti ſi *aphoni* aliquandiù jaceant & immobiles. Ideò autem formidini ſunt iſthæc animi deliquia, quòd in junioribus, arcanam quandam arguant in cerebro *ſtaſin* lymphæ illius, quæ infuccandis infantium partibus debita, in nervorum principio lentorem contraxit aut fixit ſedem; in adultioribus autem ferventem, indèque ſtagnatum in arteriis cerebri ſanguinem ſignificet.

APHO-

(a) *Coac.* 1. 83. (b) *Coac. ibid.*
(c) *Aph. ſect.* 2. 41.

APHORISMUS XLII.

Λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μὲν ἀδύνατον· ἀθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον.

Solvere apoplexiam, vehementem quidem, impossibile: debilem verò, non facilè.

APoplexia sanguinis circuitûs hæsitantia est, quâ si illius albæ partis intrà *lymphaticas* arterias *stasis* committitur, succedit *apoplexia fortis*, si verò rubræ illius portioni intrà arterias sanguinales injiciatur mora, *debilis apoplexia* fiet, aut *mediocris* (a) Atqui *illam solvere impossibile est* duplici de causâ, tùm quia illam facit *spastica lymphaticarum arteriarum diathesis*, & veluti strangulatus, qui utpotè in strictissimis tubulis, intràque altos & labyrintheos mollium partium cuniculos altè sepultis consistens, remediorum viribus aditum negat; tum quia, qui sistitur & strangulatur succus, lentescens est, corporari facilis & mediis hærens partibus, intrà quas, spongiosas quippè & molles, motûs sui *undulationes* resuscitare nequit aut continuare: alteram autem, quæ *debilis aut mediocris est* solvere neque facilè est, sub quâ nimirùm intrà sanguinalium arteriarum ultimos capillares tubulos adactus sanguis, ad commune publici per majora vasa circuitûs fluentum difficilè revocatur.

APHORISMUS XLIII.

Τῶν ἀπαγχομένων, καὶ καταλυομένων, μηδέπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν οἷσιν ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα.

Ex iis, qui strangulantur, & resolvuntur, nondùm autem sunt mortui, non se recolligunt, quibus spuma circà os fuerit.

HIs & similibus strangulatûs generibus alludens *Hippocrates*, spumæ exemplo quam laqueo strangulati eructant, edocet, quid expectandum ex spumâ quæ sub morborum strangulatu excernitur. Docuit enim *Hippocratem* usus, *hystericos* dari strangulatus, ubi totum os spumâ sordidatur aut spumescente salivâ: *cùm uteri ad præcordia constiterint, suffocatur mulier .... stomachus vellicatur, ... os aquâ impletur.* (b) *Cùm ad caput conversi fuerint uteri .... signum hoc est .... sopor altior tenet, & spumat.* (c.) Ut autem spuma in iis qui strangulati suspendio sunt, exolvi partes indicat, quâ de causâ *recolligere* se illi nequeunt, ab illâ v.g. quâ sordet ab utero strangulatarum os, æstimandum venit Medico, numquid non *atoniæ* genus foret aut partium *resolutionis* undè isthuc eliquamen efflueret? idem expendendum erit sub *apoplexiæ* suffocatione, & *anginæ* strangulatu, ostendit enim *epilepsiæ* paroxis-

---

(a) *Cels. p. 76.* (b) *De morb. mulier. lib. II. art. 18. v. 1. &c.*
(c) *Ibid. art. 16. v. 14.*

roxiſmi ſtrangulatus, ab exprimente partium *ſpaſmo* fieri quoque poſſe ſpumæ per os ejectionem, quæ mortem non portendit. At quantumvis mortem ſub ſtrangulatu neceſſario non afferat ſpumæ excretio, grave ſaltem innuit periculum, *ſpaſtici* enim preſsûs fortiſſimi ſignum eſt, ſub quo partes ſuum omnem ructant humorem, in ſanguinalibus enim non tantùm vaſis tardati ſanguinis rubræ partis circuitûs indicium eſt, ſed inſimul intrà *lymphaticas* arterias moratæ partis illius albæ circulationis argumentum, quæ ulteriùs neſcia ire, per os regredi cogitur.

APHORISMUS XLIV.

Οἱ παχέες σφόδρα τῇ φύσιν, ταχυθάνατοι γίνονται μᾶλλον τῶν ἰσχνῶν.

Qui naturâ ſunt valdè craſſi, magis ſubiti moriuntur, quàm graciles.

QUANTÒ *craſſior* corporis moles, tantò major habetur *ſolidorum* quantitas, quo ſenſu planum fit in craſſis corporibus *fluidorum* potentiæ prævalere potentiam *ſolidorum*; indè ſanitati fit præſens aut proximè præceps periculum: tantillum momentum eſt! quo ad prævalendum indiget potentia, quæ valentior jam naturâ ſuâ eſt: ſecùs tamen corporis craſſitudinem interpretari convenit; in tantùm enim denſatur aut craſſeſcit corpus, in quantùm numeroſior fit partium ex quibus compingitur evolutio; hæ autem partes, tubuli aut vaſcula ſunt; quæ ideò explicantur, quia pandendo ſe illicò replentur, unde liquet ne quidem dari in corpore *ſolidi* punctum, quod ſuo non ſit *fluido* repletum, eâ proportione, ut *ſolido fluidum* accedens, commune cum illo ineat æquilibrium. Sub hoc conceptu carnium moles, vis duplex eſt in *fluidis* ſimul & *ſolidis* ſita & in eo exercita ſemper, ut pulſa ad ſe à cordis *embolo fluida* remittat ad cor; retalians potentia eſt, à quâ cor inter & corporis habitûs partes æquipondium ſervatur. Porrò facit vaſculorum illorum immanis numerus, ut exiliſſima ſint, quorum proindè ſtrictiſſimæ diametri erunt, qui cùm aliundè à circumcinctis *ſolidorum* membranulis continuò premantur, claudi periclitantur ſemper; hinc imminet facilis, & præceps vaſorum ſtrangulatus, à quo ſubitò ceſſans extremarum partium cum centro corporis circulationum ſimul & oſcillationum reciprocatio, claudit vitæ fontes, promptæque mortis accelerat cauſas: *eapropter obeſi* (a) *plerumque acutis morbis & difficultate ſpirandi ſtrangulantur, ſubitòque ſæpè moriuntur.*

APHO-

(a) *Celſ. p. 47.*

APHORISMUS XLV.

Τῶν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοισιν ἀπαλλαγὴ αἱ μεταβολαὶ, μάλισα τῆς ἡλικίης, καὶ τῶν χωρέων, καὶ τῶν βίων ποιέυσι.

Epilepticis pueris, mutationes, maximè ætatis, & regionum, & vitarum, liberationem faciunt.

DIfficillimè (a) *à morbo sacro liberantur hi quibus à puero contigit morbus, & simul ad virilem ætatem pervenit: deindè hi quibus corpore in vigore ætatis constituto factus est*: In his verbis *epilepsiæ* rationem intelligis, quæ in *fluidis & solidis* modus quidam est, vel habitudo alia ab eâ, quæ illis naturaliter debetur, ejusmodi tamen, ut si sedem figere illi concedatur, propria quasi & connutrita fiat partibus, quibus pro naturâ veluti erit; itaque ut *immutabiles sunt rerum essentiæ* stabilita sic & innutrita partibus ad *epilepsiam diathesis*, immutabilis fit aut immedicabilis, quia *postquàm* (b) *viginti anni præterierint, . . . venæ plenæ sunt, & cerebrum compactum est & adstrictum, quare non defluit in venas: si verò defluxerit, sanguinem non superat multum ac calidum existentem*. Itaque cùm in tantùm sanabilis fiat *epilepsia*, in quantùm antevertitur illa immutabilitas quam ab *ætatis vigore constituto* sibi comparat, medentis industriæ fuerit maturè insigniores adhibere in usum (quales sunt ætatis, vitæ, temporum & conditionis) *mutationes*, quæ vel contactu suo, affectione, vel afflatu, *fluidorum* sapores, oscillationes *solidorum* & utrorumque rationes, respectus & habitudines invertant, forment, emendentve. At arborum exemplo quas enascentes & teneras adhuc flecti datur, non concedet Medicus, corporis *epilepsiæ* debiti, *plenas fieri venas*, ut loquitur *Hippocrates*, non *compactum* fieri sinet aut *adstrictum cerebrum*: hoc est ad curandum hunc morbum se accinget, antequàm ad insitam sibi *epilepticam diathesin*, *fluida* simul & *solida* accomodare se potuerint aut componere se; quod cum circà puberes annos absolvi soleat, tempus hoc præoccupabit Medicus, insumetque in jubendis puero victûs, laborum, peregrinationum, rurum saltem aut ambulationum generibus, quæ morbidam *fluidorum diathesin*, natumque *solidis toni* aut inflexûs vitium immutare queant aut obliterare; quod enim firmâ tenebitur memoriâ, docuit usus, quantùm infida sint, ut ut decantata *specifica*, spretis illis mutationibus, quas ex *diætâ* & corporis exercitationibus maximè expectabis.

APHORISMUS XLVI.

Δύο πόνων ἅμα γινομένων μὴ ἐν τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

Duobus doloribus simul obortis, non in eodem loco, vehementior obscurat alterum.

SUÆ morbis fraudes sunt, & fallaciæ, undè fit aliquandò ut gravissimi doloris sensûs, qui suæ ratione sedis, morbum illi parti proprium designa-

(a) *Hipp. lib. II. prædict. art. 16. v. 1.* (b) *De morb. sacr. art. XIII. v. 3.*

guare videretur, alterum alicubi sepultum tegat, indè medenti fucus & medicinæ infelicitas, sæpè enim inintellecto quod *fortiori dolore* obscuratur, graviori malo, tolerabili fortè minùs symptomati adhibebitur remedium, cujus auxilio defraudata latens vera morbi causa, per cuniculos ægroto jugulum petit; exempla præbent febres, quæ sub urgentis alicujus symptomatis vultu non infrequenter latentes diutissimè viscera labefactant, interèa dum inutilibus mille medicaminum *formulis*, arcanis, & *processibus* ægrotans miserè maceratur. Sic *rheumaticos*, *arthriticos*, *colicos* dolores videas propriis sibi remediis obsurdescentes, usque dùm, stabilitâ meliùs, quæ obscurata fuerat, genuinâ morbi naturâ, omnes illos confestim pellit dolores *cortex Peruvianus*.

Eadem *nephritici* aut similis acuti doloris ratio, qui ineuntes *variolas* celat sepè ad plures dies, gravi ægrotantis damno, ni recoctus medendi artifex, dolum præsentem subodorando, futuri, proximèque imminentis morbi periculis noverit providere. Hujus ergò Aphorismi fructus erit didicisse, non esse semper morbi locum, qui doloris sedes est, undè non rarò admonetur Medicus alescere clàm alicubi grande malum, quod incautis ægro & Medico cumulat labores & cruces figit.

APHORISMUS XLVII.

Περὶ τὰς γενέσιας τῦ πύου, οἱ πόνοι, καὶ οἱ πυρετοὶ ξυμβαίνουσι μᾶλλον, ἢ γενομένου.

Circa puris generationes, dolores & febres magis accidunt, quàm ipso *facto.*

Dum pus fit, fit febris; num igitur unâ puris causâ febris fieret? innueret ferè *Hippocrates* his verbis: *considerare* (a) *futuræ suppurationis principium oportet, suppuratione factâ ab eâ die quâ primùm homo febricitavit*; itaque futuri puris opifex febris est, vel instrumentum, si spectes initia febris, signum puris præsentis, si finem illius aut effectum expendas. Indè inferes, quantùm metuendum à febre, à quâ impendet periculi tantùm, hujusque declinandi causâ, nulli curæ, providentiæ nulli parcendum esse medenti, ut omni adhibitâ sollicitudine rerum in promovendâ febre curando inspiciat naturæ scopum & assequatur, humores nempè *maturiores* (b) *faciendi*, & *ab omni acrimoniâ liberandi*, *cum tunc & febres & alia hominem lædentia solvantur*. Sed acrimoniæ omnis parens est sanguinis lentor, vel succorum lentescentium *stasis*, stagnando enim humores acent; in medendo igitur faciet Medicus, ut liber, facilis & expeditus sit in circulando sanguis, quem diluentium vehiculis abundè fluxum, volubilem reddet; si insimul curaverit, ut per lata ille ambulet vasorum spatia, quæ patulæ erunt & faciles illorum factæ capacitates, relectis, ut oportuerit, succorum superamentis, superfluitatibus & impedimentis. Intereà cogitabit, nihilne eorum erumpat,

---

(a) *Prænot. art.* 16. *v.* 1. (b) *De vet. med. art.* 33. *v.* 8.

pat, quæ suppurationem inchoari produnt; cujusmodi sunt *rigores* (a) *horrores*, *dolores*, *inflammationes*, (b) *emphysemata*; ægrum denique interrogabit, nunquid non *pro dolore* (c) *gravitatem sibi factam esse dixerit*, *in eo loci ubi dolebat*; ex his enim suppurationis primordia recognosces. Aliundè sedulò meminerit Medicus *suppurationem sæpè delitescere in corpore ob crassitudinem loci vel partis*: (*d*) atqui crassæ sunt omnes corporis partes, utpotè compactæ ex densis, stipatisque vasculorum fasciculis, qui in orbes, gyros, & glomeres torti millies, condunt in spatio pollice lato, vasis ductum non minùs quàm ter centum ulnis (*e*) longum; porrò tam altè sepultam aut dissitam tam longè humoris *stasin*, in apertum citò Medico venturam expectabit nemo.

APHORISMUS XLVIII.

Ἐν πάσῃ κινήσει τοῦ σώματος, ὁκόταν ἄρχηται πονέειν, τὸ διαναπαύειν εὐθὺς ἄκοπον.

In omni corporis motu, quandò dolere cœperit, interquiescere statim lassitudinem curat.

AD *Gymnasticen* spectat hic *aphorismus*, ut enim diætæ lex est, citrà satietatem comedere, exerceri citrà lassitudinis dolorem *gymnastices* regula fuit; unde à spontaneâ lassitudine antehàc commemorata, diversa hæc habebitur tantùm, quantùm ab internâ differt externa causa; hæc enim peregrina corpori est, illa indigena; altera ab ascititiâ vi, hæc à propriâ venit; denique à *fluidis* venit quæ spontanea est *lassitudo*, venit autem à *solidis* quæ à labore *lassitudo* est, illa tandem remedia, hæc quietem indicat. Cogites enim à labore diutiùs & crebriùs iteratas fuisse fibrarum contractiones, concipere erit suum ultrà *tonum* vel potentiam exercitos fuisse *elateres*, quorum sic laxata virtus contractilis, languoris cum dolore infert ceu lassitudinis sensum. Tunc temporis remedio erit, quod exporrectis nimiùm partium villis otium concedet & tempus ad se redeundi, hoc est, ad sui *elateris* mensuram se recipiendi, quod à quiete obtinebis, cujus quietis modum & rationem his *Celsus* (*f*) exponit verbis. *Si quandò aliquis laboravit multò plus quàm solet, huic jejuno dormiendum est*, &c. . . .

Hinc autem intelligas quietis beneficium, quâ agendo remediorum nihil, id agis omne quod ad sanandum necessarium est, in hocque medicinam habebis non paucis propriam morbis, quos si in illorum radice plurimos expendas, maximâ sui parte ab immodico corporis vel animi labore natos comperies, quibus proindè genuina medicina erit, quies corporis, aut animi relaxatio; quorum loco si medicamina sufficias, bone Deus, quæ corpori cala-

---

(a) *Epid.lib.VII.p.*1103.
(b) *De ulcerib.art.*2.*v.*8.
(c) *Prænot.art.*16.*v.*3.
(d) *Aph.*41.*sect.*6.
(e) *Bellin.opusc.*
(f) *P.*25.

mitas! tantò major, quantò impares remediis sunt partes, quæ jam debiles sunt & lassæ: tales sunt in iis qui corpore vel animo fatigati sunt, iis ergò turbas mille remedia apportent necesse est.

Posthàc si memineris in defatigatis animo vel corpore, nervos ipsos esse qui segnescunt aut ægrotant, confestim agnoscis, principem esse corporis potentiam quæ languet, idest, *solidorum* elaterem qui pigrescit, undè cum quiete jejunium jubebant artis patres, alimenta enim subigenda tradi potentiæ quæ languet, omnis generis cruditatum initia poni est: at minùsne veniet periculi ex remediis? quæ incidendo in ignavas partes, nihil non temerè movebunt, feliciter promovebunt nihil.

APHORISMUS XLIX.

Οἱ εἰθισμένοι τοὺς συνήθεας πόνους φέρειν, κἂν ὦσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες, τῶν ἀσυνήθων, ἰσχυρῶν τε καὶ νέων, ῥᾷον φέρουσι.

Consueti solitos labores ferre, etiamsi fuerint debiles aut senes, insuetis, robustis licèt *& juvenibus, faciliùs ferunt.*

TANTA est consuetudinis potentia! quâ senescendo juvenescente datur; quid enim aliud parem esse senem ferendis juventutis laboribus, quàm juventutem redintegrari? beneficium earum est, qui à teneris vel à puero sua assueverunt corpora labori, sic enim velut in antecessum futuris senibus sibi est providere vires. Reipsâ tantò virium potentia crescit, quantò augescit *solidorum* elateris virtus; hæc autem major ubi major est fibrarum *contractilitas*, quam infert corporis labor, qui partium villis flexibilitatem afferendo, tractabilitatem illorum tuetur & auget. Et verò facit labor, ut tractatæ sæpiùs fibræ crebriùs oscillent, sic fit exporrectionis & constrictionis alternans exercitatio, quâ obsequio assuescentes fibræ, vitæ vel sanitatis legibus diutiùs obsequi discunt, idque ad senectutem erudiri est; meritò igitur labori assuetos juvenes nuncupabis senectutis candidatos, utpotè cùm quantùm *corpus firmat labor*, (*a*) tantùm perennet vitam. Nam vitæ quidem fomes & altor est humor, à quo fibrarum *contractilitas*; at humor, qui unguinis aut lymphæ loco sit, undè mollescant partes, non *pituitæ* aut aquæ undè frigeant, vel exsolvantur; facit autem labor ut tractatum jugiter, pinsitum assiduè, & indesinenter emollitum, quod in partibus humidum insevit natura, id exuat aquaticum omne, quo partium exolutioni foret & refrigerio, dum visci amabilis (quod vitæ gluten est) naturam induendo ad sanitatis pabulum se format & vitæ tutelam; imò & senium moratur, sic enim humentes uvore, non madentes aquâ partium fibræ siccescunt tardiùs, senectutisque causam arcent, quæ tabes vel ariditas est. *Etenim inexercitati humidam carnem habentes, cùm laboraverint, corpore calefacto, multam colliquationem remittunt* (*b*) &c.

APHO-

(a) *Cels.* (b) *Vide de diæt. lib. II. art. 45. v. 1. &c. art. 46. v. 1. &c.*

APHORISMUS L.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου σωήθεα, κἂν ᾖ χείρω, τῶν ἀζωήθων ἧσσον ἐνοχλεῖν εἰώθε. δεῖ οὖν καὶ ἐς τὰ ἀσωήθεα μεταβάλλειν.

A multo tempore consueta, etiamsi fuerint deteriora, insuetis minùs turbare solent. Oportet igitur etiam ad insolita mutare.

ALTERUM consuetudinis vis argumentum, talis nimirùm quâ ipsa mansuescant mala. *Consueta* autem hæc de *laboribus*, *cibis*, *potulentis & vestimentis* interpretatur *Hippocrates*, (*a*) quorum reverâ usum consuetudo magis moderari quàm ratio videtur, non tamen præter rationem; absit enim *consuetudinis* nomine accipias, cæcam aut ineruditam familiaritatem rerum; disciplinæ enim genus est consuetudo, modulatio nempè fibrarum *elateris*, quâ corporis organa aut organorum potentiæ, ad insueta se accommodant aut elevantur. Sub hoc conceptu tota hominis vita ad consuetudines institutio est; ætatum progressus, vitæ conditionum ingressus, ad nova assuetudines sunt, sive alimenta, sive vitæ status, sive labores aliusmodi isthæc fuerint: sic à lacte ad pultes, à pultibus ad carnes, ab infantium otio ad juvenum labores, à cælibatu ad connubium transitus, consuetudinum genera sunt aut assuetudinum modi, sub quibus omnibus concipias necesse est, mutandas venire toties fibrarum posituras, quoties ad novos venientium rerum subactus aut status vitæ mutandæ veniunt oscillationum rationes. Hæc cùm vera sint, nihil aliud est consuetudo, quàm partium status aut habitudo intensi elateris gradu consistens, undè suo organo crescit potentia: sed indè fit ut *turbent minùs deteriora*, quibuscùm intercedit familiaritas, vel *consuetudo*, stabilitâ enim inter *deteriora* & corporis potentias æquipollentiâ, ferendis, vincendisve illis quæ *deteriora* erunt, suppares fiunt corporis potentiæ. Interim ut inter vitæ ærumnas incidere potest eorum quæ *deteriora* sunt ferendorum necessitas, *ad insolita mutare oportet* aut assuescere, ut ad *deteriora* paratæ corporis potentiæ, *turbentur minùs* aut minùs lædantur. Mutationes autem ejusmodi sic institui convenit, ut (quod *Hippocratis* consilium est) *ordinatæ* (b) *sint*, *ex qualibus ad qualia factæ*. Cogitando ergò semper, consuetudinem esse fibrarum habitudinis aut posituræ modum, hùc *ordinari* mutationes aut *consuetudines* curabitur, ut in suis directionibus & posituris fibræ pergentes, *ex qualibus ad qualia mutentur*, suas nempè non mutando *oscillationum* directiones sed firmando; illarum enim titubatio morbus est, aut inclinatio sanitatis, firmitudo autem illarum sanitatis argumentum est.

(a) *De vict. acut. ar.* 18. *v.* 2. *de diæt. lib. II. ar.* 44. *v.* 4. *de humid. usu. ar.* 3. *v.* 8.
(b) *De humor. art.* 3. *v.* 114.

APHORISMUS LI.

Τὸ κ᾽ πολὺ, ϗ ἐξαπίνης κενῶν, ἢ πληρῶν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁκοσῶν τὸ σῶμα κινεῖν, σφαλερὸν. ϗ γὰ πὰν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. Τὸ δὲ κατ᾽ ὀλίγον, ἀσφαλὲς, ϗ ἄλλως ἰὼν, ϗ τὶς ἐξ ἑτέρου ἐφ᾽ ἕτερον μεταβαίνῃ.

Multùm, & derepentè, evacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut aliter quocunque modo corpus movere, periculosum est. Nam etiam omne multum (ideſt nimium) naturæ est inimicum. Quod verò paulatim fit, tutum est: tum aliàs, tum si quis, ex altero ad alterum transeat.

IN his inculcandis totus est *Hippocrates*; *omne nimium naturæ inimicum; exceſſus valdè ſunt vitandi;* (a) *violentia malum* (b) *eſt, mediocritas extrà noxam* (c) *eſt*; quibus addes crebra hæc illius monita; *perpetuò* (d) *hæc omnia inter ſe teſtimonium præbent, quòd omnia quæ derepentè multum ſuprà modum hùc & illùc mutantur, lædunt . . . non enim licet derepente in totâ re quicquam hùc aut illùc mutare:* (e) iterùm *contraria paulatim factâ acceſſione adhibenda ſunt, & interquieſcendum* (*f*): ex his omnibus intelliges animalis œconomiæ regimen artem esse aut rationem *elateris* intendendi, ut fieri aſſolet, in aptando ad motum manuali horologio; eapropter omnem medendi peritiam verſari in flectendis ſenſim, laxandis, tendendiſq; paulatim organorum villis, qui *contractiles* ſint & ductitii tutò in tantùm, in quantùm *paulatim* ad ſuas functiones flectuntur, aptanturvè. Motûs namque modi ſunt corporis functiones, quibus proindè reſtituendis organorum motus reſuſcitari opus eſt; hi autem *ſolidorum* ope exercentur, igitur *ſolida* erunt, quæ ad *Hippocratis* mentem paulatim tractanda ſunt, aut ducenda, ſive *evacuantium*, ſive *alterantium* invocanda veniant auxilia, utpotè quæ omnia in *ſolida* agendo, quæcunque poſſunt operantur bona. Hinc obſervandum moderamine quanto uſurpanda ſunt, cujuslibet conditionis fuerint medicamina, *derepentè* enim aut vehementiùs ſi in *ſolida* irruerint, metus impendet proximè, ne vel vaſorum quibus præſunt, capacitates violando, humorum impetus & *colliquationes* committant enormes, vel *ſpaſmum* fortiorem fibris illorum inferendo, emiſſaria ſtringant fortiùs & occludant, *ſecretioneſque* ſiccando, *ſuppreſſiones* mille, *deliteſcentias & apoſtaſes* pariant. Errori fortè erit malè ſanus qui tibi veniret de *alterantibus* remediis conceptus, ab *evacuantibus*, ut putant, diſſimilibus, quòd cum evacuent nihil, turbarum nihil afferre quibunt, aut ſaltem *erethiſmi* minùs. Sed immutando agunt *alterantia*, *mutationes autem ſi maximæ ſint*, *morbos pariunt* (g); cavendum ergò etiam

(a) *De morb.mulier.lib.I.art.*33.*v.*4.
(b) *Ibid.art.*98.*v.*15.
(c) *De humid.uſu.art.III.v.*5.
(d) *De vict.acut.art.*13.*v.*15.
(e) *Ibid.art.*17.*v.*12.
(f) *Epid.*6.*ſect.*2.*v.*47.
(g) *De humor.art.*8.*v.*15.

etiam in *alterantium* usu, nè confertim & *derepentè* ingerantur, *corpus* enim aut humores *movendi modus* in illis est, id inferens *periculi*, quod à labefactato, rupto, aut *solidorum* temerato *tono*, turbatâque, mixtâ & confusâ *solidorum crasi* metuendum venit.

APHORISMUS LII.

Πάντα κατὰ λόγον, ποιέοντι, καὶ μὴ γινομένων τῶν κατὰ λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

Omnia secundùm rationem facienti, & non secundùm rationem evenientibus, non transeundum ad aliud manente eo, *quod visum est ab initio.*

Hîc artis ars & scientia artificis, quæ agendorum cognitio est, & non agendorum peritia; agendorum, inquam, quæ juxta *indicationum* rationem & sapientiam medentis æstimata sunt opportuna, non agendorum verò, præter ea quæ congrua semel judicata sunt. Hic ergò *aphorismus* adversùs illos est, quibus mutatoria placent remedia; non ideò tamen quasi vetita sit quælibet in curando mutatio, namque licèt jussa *secundùm* illam *rationem* remedia mutari piaculum sit, attamen jussorum *secundùm rationem* remediorum rationes mutare licet, sive ægri palato, sive morborum necessitatibus, sive naturis ægrotantium, vel *idiosyncrasiis* servire oporteat. *Martialia*, *amara* & hæc inter *corticem peruvianum*, *narcotica*, &c. . . *secundùm rationem* exhibita mutare periculosum erit? sed *processus*, *doses*, tempora, exhibendi modos variare licebit. Itaque dum hîc damnantur, quos dubios & ancipites tenet in curando levitas aut inconstantia, qui nulli non remedio se credentes, fidunt nemini, quique de remediis delibando multa, pauca seligunt, ab illâ medendi industriâ arcetur, nemo, quâ morborum circumstantiis, ægrotantium commodis, & temporum conditionibus gratificari conceditur. Verùm ut hunc omnem medendi articulum utilem experiaris, medicinæ caput tibi sit, fido tenuisse animo veram morbi hystoriam, ceu naturalem morbi *phænomenon*, temporum, *symptomatum* seriem, ut morbi naturæ benè conscio tibi se monstrent propriæ medendi *indicationes*, in quibus postea sedulus pergas & imperturbatus; indulgendo medicaminum mutandis fortè modis, non naturis: nam semper *non sanantem variare oportet modum*. (a) Sic *circumspecti hominis est novare interdùm, quia curationem, ubi quod est, non recipit, potest recipere id quod futurum* (b) *est*, *corticis Peruviani* exemplo, cui interdùm postquam obsurduit febris, toto tempore quo liquidi formâ propinatus est, victas illicò dat eidem manus, ubi solidâ formâ porrigitur. Itaque in medicinâ quoque ut in foro, formularum ratio causæ momentum (fundum) inclinat. Undè *ubi* in medendo *aliquid non respondet*, ... *non statim condemnetur*, *si quid statim non profuit* . . . . *si paulùm saltem juvat*, *quia profectus tempore expletur*. (c) Il-

---

(a) *De loc. in hom. art.* 20. *v.* 11. (b) *Cels. p.* 138.
(c) *Id. p.* 112.

Illos notat adhuc hic *aphoriſmus*, qui *indicationum* legum ignari, in curando deſultorii ſunt, de *ſtomacho* vel *alvo* movendis modò, modò de *ſudoribus* promovendis in eodem morbo, fortè die eâdem ſolliciti, ſuam ſic prodentes imperitiam, malè nempè memores naturæ legum conſtantiæ, juxtà quam ut certos exhibet & ſolitos morbi exitus, hos eoſdem conſtanter medentibus offert imitandos, hique ſunt quos petulantiâ aut audentiâ medendi invertere vetat *Hippocrates*.

APHORISMUS LIII.

Ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσι, νέοι μὲν ὄντες, βέλτιον ἀπαλλάσσονται τῶν τὰς ξηρὰς ἐχόντων. ἐς δὲ τὸ γῆρας, χεῖρον ἀπαλλάσσονται· ξηραίνονται γὰρ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῖσιν ἀποχωρήσκουσι.

Quicunque alvos habent humidas, dum quidem juvenes ſunt, meliùs liberantur his, qui ſiccas habent. Ad ſenectutem verò, pejus liberantur: ſiccantur enim ut plurimùm ſeneſcentibus.

MEliùs *eſt in juvene fuſior alvus, in ſene aſtrictior*; (a) quibus *Celſi* verbis tota recluditur hujus *Aphoriſmi* doctrina, quem proindè ſic interpretaberis. *Quicumque alvos habent humidas, dum quidem juvenes ſunt, meliùs* à præſentibus *liberantur* ægritudinibus, & à futuris præſervantur *meliùs his, qui ſiccas habent: adſenectutem verò* progreſſi *pejùs* vel infeliciùs à præſentibus ægritudinibus liberantur, & à futuris intutius præſervantur; rationem ſubjicit *Hippocrates*, quia ſiccari alvos ſenibus proprium & naturale eſt. Diſparilitas eſt, quòd in juvenibus partium *eutoniæ* ſignum ſit alvi facilitas aut ſolutio, vegeti nempè aut firmi *ſecretoriorum elateris* ab eluxuriantibus ſuccis ſe depurgantium, quod præſentibus morbis auxiliari eſt & futuris providere; contrà in ſenibus fuſa alvus *atoniæ* alicujus, debilitati nempè, aut malè ſe tuentis fibrarum *toni* argumentum eſt, cadentis ergò naturæ teſtimonium. Enimverò laxitas quæ in omnibus hominibus delictum eſt, in ſenibus crimini dabitur, eò damnoſiori, quod ſenili naturæ adverſetur; ſingulariter ſeneſcentibus, quibus nempe ideò alvi ſiccantur, quòd in iis ſicceſcere *ſolida* conſuetum ſit; ſenibus ergò ſolvi alvum in tantùm damnabilius ſit, in quantùm hinc majorem vel inſuetum magis à naturâ receſſum fieri apertè ſignificatur.

APHO-

(a) *Celſ. p.* 33.

APHORISMUS LIV.

Μεγέθει δὲ σώματος ἐννεάτου μὲν, ἐλευθέριον καὶ οὐκ ἀεικές· ἐγγήρατι δὲ, δύσχρηστον, καὶ χεῖρον ἢ νεωτέροισιν.

Procero corpore juventutem quidem degere liberale est, nec deforme: insenescere verò, incommodum & parvis deteriùs.

VIgor *ætatis omnia habet gratiosa, decrepita verò ætas vice versâ....* (a) *nam longa statura ut in juventa decora est, sic matura senectute conficitur.* (b) Incommodum, ut videretur, maximum; majus tamen minatur *Hippocrates* iis qui *procero corpore insenescunt*, statura enim longa *deterior parvâ* senibus est. Duplex hujus incommodi ratio est, 1°. quod gracilescente toto torpore, gracilescere vasa necesse sit, 2°. quod senescente procero corpore, quod gracilescere aut siccescere est, minui admodùm arctarique oporteat vasorum capacitates; sed hæ arctantur ab eduris partium fibris, debilitari ergò eò magis *systalticam solidorum* in senibus intellexisse est, quò magis in longum illæ exporrectæ aruerint. Hîc autem duplicem insimul animadvertis tardati in senibus sanguinis circuitûs causam, hinc imminutam *motoris* potentiam, quæ *solidorum* vis *systaltica* est, illinc angustias vasorum; duplicem proindè habes breviandæ vitæ rationem, si adjicias longiores esse in procero senis corpore circulanti sanguini peragrandas distantias, dum hinc angustiores factæ viæ sunt, illinc remotior facta meta est, palàm fit *incommodum procero corpore insenescentis*, ratioque propterquam *parvis deterius* est in senibus *procerum corpus*: parvum enim corpus *non gracile, non obesum*, habitudinis nempè mediæ, ad *quadratum* propiùs accedit, quod ad diuturnitatem vitæ *habilissimum* (c) est; in quo videlicèt ut breviores sunt distantiæ, breviores quoque musculorum fibræ seu motionum vectes, unde recollectæ & unitæ magis aut propiùs omnes vivendi potentiæ, protrahendæ longiùs & feliciùs vitæ serviunt utiliùs.

SE-

(a) *Hip. præcept. art. XI. v. 10.* (b) *Cels. p. 43.*
(c) *Cels. p. 40.*

SECTIO TERTIA.

APHORISMUS PRIMUS.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὡρέων, μάλιστα τίκτουσι νοσήματα· καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταβολαί, ἢ ψύξιος, ἢ θάλψιος, καὶ τἆλλα κατὰ λόγον ἔτως.

Mutationes anni *temporum*, *maximè pariunt morbos*: & *in ipsis temporibus magnæ mutationes*, *aut frigoris*, *aut caloris*, & *alia pro ratione eodem modo*.

LUIDORUM cum *solidis* æquilibrium labefactari, ægrotare est; æquilibrium autem illud unde sanitas, non à se est, non sui unicè juris aut ordinis, sed partium corporis ordinatio, quæ aliò spectat, motuum scilicèt illius consensio cum circumjacentium corporum afflatu, contactu, affectionibus: verùm corpori nostro circumfusus propiùs & penitiùs est aer, motus ergò illius affici tantùm periclitantur, quantùm afflatu, contactu & contagio potens est aer; sed hujus contactus pro variis temporum mutationibus variat, morbis ergò dabit origines, cùm *maximæ circà naturas nostras mutationes morbos faciant*. (a) Memineris autem *naturarum nostrarum* nomine hîc intelligi partium nostrarum *elateris*, *systalticæ vis* aut *toni* gradus, quos mutat maximè novus aer aut aeris mutatio, quippè qui ponderis & *elateris* plus vel minus nactus, sub variis anni temporibus fortiùs aut debiliùs corpora premit, elevatque aut deprimit *solidorum elateres*. Hæc quidem aeris novi contactus, deteriora tamen adhuc illius afflatus; pereuntibus enim unà cum præterlabente anni tempestate *spiritibus* (a) aeris & *flatibus*, qui corporis nostri humoribus *cognati* erant, ceu *quibus cum consuetudinem & benevolentiam* prægressâ tempestate corpus *habuerat*, *peregrinis* uti cogitur, *crudioribus*, fortè *ficcioribus & minùs mansuetis*, *ut necesse sit dolores oboriri multos*, *plerisque etiam*

(a) *Hip. vict. acut. art.* 17. *v.* 9. (b) *De octimest. art.* 3. *v.* 20.

ctiam mortes. (*a*) Enimverò, ut æquilibri o rerum deterius nihil, quàm inæqualis facta momentorum acceſſio, ſanitati, quæ aeris potentiæ cum corporis potentiis æquilibratio eſt, nihil inſidiatur magis, quàm aeris mutatis viribus, immutatas remanere corporis vires: hîc autem corporis humani ſtatus eſt, factâ tempeſtate novâ, cujus vitæ genus, victus, veſtitus, &c. dum eadem ſunt, potentiſſimæ, gravitatis nempè & *elaſticitatis*, tam evidenter mutantur potentiæ, ut qui corpore veluti inconſcio trahebatur inſenſilis aer, cum intenſo doloris, *frigoris* aut *caloris* ſenſu ducatur: ſic *frigoris*, *caloris*, & *aliarum rerum pro ratione*, *magnæ mutationes*, *maximè pariunt morbos*.

APHORISMUS II.

Τῶν φυσίων, αἱ μὲν ὡρὸς θέρϑ, αἱ δ' ὡρὸς χειμῶνα, εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι.

Naturarum, aliæ quidem ad æſtatem, aliæ verò ad hyemem, benè aut malè ſunt conſtitutæ.

NAturam (b) *unuſquiſque habet, & vim in ſeipſo, & nullus nec auxilii nec remedii expers eſt. Si quis autem rectè conſideret, videbit quorumdam naturam montanis, ſylvoſis ſimilem eſſe, aliorum aquoſa referre loca . . . . alii quorum nudis ac ſiccis terris conſtitutio ſimilis.* (*c*) Hinc *diverſæ naturæ* tùm in ſeipſis, tùm ad alia *collatæ*; (*d*) fitque ut quædam *corpora in hyeme morboſiora ſint, quàm in æſtate, & in vere quam in autumno.* (*e*) Porrò ſingularis hujus corporum indolis, quâ *alia ad æſtatem, alia ad hyemem* meliùs ſe habent aut pejus, rationem habes in vegetiori *ſolidorum tono*, unde habent regiones & gentes integræ, ut majoribus hyemis aſperitatibus ſanæ obſiſtant, cujus conditionis ſunt Septentrionales plagæ, ubi non paucos eſſe audias, qui medios inter brumarum & glacierum horrores, longævi ſeneſcunt: duratis enim ac quaſi cicuratis gelu corporum illorum fibris, firmitudinis tantùm ſibi fecêre cutis oſcilla, ut dedocta claudi, jugiter hiſcere diſcant, perennandæque tranſpirationi ſervire. Ex adverſo obſervabis Auſtralium gentium *naturas ad æſtatem benè conſtitutas*, quæ nempè aeris indigenæ fervoribus aſſuetæ, fervendo durant. Simile quid experieris in ſingularibus naturis, obſervando ex hominibus eſſe alios, in quibus præfervida viſcera ignitos cumulando ſuccos, flammeſcentes aut *inflammatorios morbos* maximè committunt; talia ſunt, in quibus ſuprà modum *evecta fluidorum ſulphurea* pars jugiter ardet, fulgurat, flammat; rurſùs obſervando aliuſmodi homines, in quibus non ſecûs ac in piſcibus ignavus ſanguis, ad flammandum tardus adeò eſt, ut febrire nunquam illis pro naturâ ſit.

(a) *Ibid.* 28.
(b) *De morb. ſacr. art.* 18.
(c) *De aere, locis & aquis art.* 34. *v.* 8.
(d) *De diæt. III. art.* 1. *v.* 6.
(e) *De diæt. I. art.* 23. *v.* 12.

APHORISMUS III.

Τῶν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ ἢ κακῶς πεφύκασι· καὶ ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας, καὶ χώρας, καὶ διαίτας.

Morborum alii ad alia tempora *benè aut malè ſe habent: & ætates quædam ad tempora, & regiones, & victus.*

EX morbis comperies eos qui periodici ſunt, ideſt, per certa temporum intervalla recurrere conſueti, qui ad certa tempora benè aut malè ſe habent. Sic tertianæ febres quæ ſub *vere*, *æſtateve* ſatis commodè curantur, accedente *autumno* habendo ſe pejus in *quartanas* faceſſunt. *Tabes* vix ullâ tempeſtate anni ſanabilis, adventante autumno lethalis fit. *Arthritis*, *angina*, *apoplexia*, in *autumnum* non rarò, in *ver* frequentiùs cadunt. *Variolæ* quæ ſurgente *vere* ſævire ſolent, anno progrediente manſueſcunt.

Sed hîc admonenda duo ſe offerunt, ad medendi felicitatem facientia non mediocriter: ſi *veſica* ſecanda, vel ſi gravem aliam ſectionem *chirurgia* meditatur, ſi narium *polypus* avellendus, ſi abſcindendus mammæ *cancer*, ſi reſcindenda *ani fiſtula*, has operas in *ver* dimitti vulgare eſt, ſed quanto diſcrimine intelliges ex temporis illius conditione, ſub quo totâ vegetante naturâ, corpus totum ebullit ſuccis, unde ipſiſſimus ille ſit temporis articulus, ſub quo ſi recrudeſcere cuidam invaletudini ſolitum ſit, revireſcit certè, ſuaſque renovat ſtrages; catulientis enim ſanguinis tempus eſt, unde fervoris, *phlegmones & febrium* pericula, quibuſcum chirurgiæ opera funeſtari periclitantur; expendet artis ſapiens, ideis potiùs quàm præjudicatis opinionibus mancipatus, nunquid non præſtabilius foret, quia periculoſum minùs, deferventi tempori illa committi.

Similiter, ſolemnia quædam remediorum genera ſunt, quorum uſum tempori verno reſervari moris eſt; hujuſmodi ſunt *lac aſininum*; ex *mercurio* fricțus, ex *amaris* & ſimilibus herbis juſcula: hæc enim omnia *vere* uſurpari conſuetudo jubet; nihilominùs tamen de *lacte aſinino* obſervatur, non paucis, etiam *Phthiſicis*, infeliciorem eſſe *vere*, quàm *autumno* illius uſum, ratione non abſimili propter quam nonnullis tam improſperum ſub æſtate eſt lac, quibus iiſdem ſub hyeme cedit feliciter. *Mercurium* facto *vere* affricandum eſſe corporibus venere impurâ infectis, alterum adhuc vulgi conſilium eſt; verùm, quid ſi crebriora illius infortunia *ver* ipſum fortè committat? talia enim expectanda ratio docet ex remedio perniciſſimæ virtutis, quod eo ſub cælo adhibebitur, ubi exerunt ſe aeris *elateres*, inſimulque omnes naturalium motionum virtutes. Ejuſdem diſcriminis ſunt ex amaricantibus aut *hepaticis* herbis juſcula, quibus *vere* indulgeri ritus eſt, quibus vel ceſpitantem valetudinem firmari, aut cadentem reſtitui prædicant, malè memores omnia iſthæc amaricantia, actuoſa tantùm eſſe quantùm ſapora, particulis proin motabilibus & agitatoriis turgidula, quæ *veris* cœſtro excita, ſanguinem in tantùm non ſedant interdùm, ut moveant magis, turbentque, non purgent; hinc vigiliæ, calores, anxietates & turbæ, quibus ejuſmodi juſculis æſtuantes videas non paucos, quod imprudentes ceperit juſculorum

ver-

vernis (ut loquuntur) plantis medicatorum credula nimiùm cupido.

Suæ adhuc sunt *ætatum ad tempora*, *regiones & victum* mutuæ rationes, quæ ad se invicem collatæ, ut morborum naturas & *diagnosin*, ità & *indicationes* curationem & prognosin aperiunt ; quantò enim crescet periculum *inflammatorii* aut *bilioſi* morbi, si unà concurrant regionis calor, æstuatio aeris, ex vinis & exquisitis dapibus prægressa diæta ?

APHORISMUS IV.

Ἐν τῇσιν, ὥρῃσιν, ὅταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ὁτὲ μὲν θάλπος, ὁτὲ δ' ψύχος γίνηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή.

In temporibus, quandò, eadem die, modò calor, modò frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.

EX *tempestatibus* (a) *optimæ quæ æquales sive frigidæ, sive calidæ : pessimæ quæ variant, quo fit ut autumnus plurimos opprimat* : character enim aut notaculum naturæ est ordo rerum, series, aut constantia, unde ad morbum accedit nihil tam proximè, quàm corporis rerum gravis & repentina mutatio. Sed *frigus* & *calor* graves in tantùm sunt *qualitates*, in quantùm corpus immutant potentiùs, & si repentinæ fiant, eò lædunt magis, quòd improvisò cadentes in corpus, incautam invadant naturam, quæ parata male, malè se tuetur. Ventura ex *caloris*, & *frigoris* mutationibus repentinis jam admonuerat in universum *Hippocrates*, (*b*) hîc autem singularem illarum subjungit effectum ; *autumnales morbos*, inquit, *expectare oportet*, hoc est naturâ difficiles, incertos motibus, & *judicationibus* ambiguos, ideòque fallaces *indicationibus*, exitu ancipites ; facit enim *caloris* in *frigus*, & vicissim, repentina mutatio, ut læsâ *transpiratione*, quæ *secretionum* domina est, suam extrà orbitam cæteræ disjiciantur ; hincque ut *fluidorum* motus, sic *solidorum* vertuntur *oscillationes*, turbatoque circulationum sanguinis ordine, & mixtis succorum motibus, hærens, & incerta suos natura quærit, quos infidos experitur, exitus.

(a) *Cels. p.* 42. (b) *Aph. I. sect. III.*

APHORISMUS V.

Νότοι βαρυήκοοι, ἀχλυώδεες, καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοί. ὁκόταν οὗτος δυναστεύη, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι πάσχουσιν. ἢν δὲ βόρειον ᾖ, βῆχες, φαρύγγες, κοιλίαι σκληραὶ, δυσουρίαι, φρικώδεες, ὀδύναι πλευρέων, στηθέων· ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀῤῥωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

Austri auditum gravantes, caliginosi, caput gravantes, segnes, dissolventes. Quum hic dominatum tenuerit; talia in morbis patiuntur. Si verò aquilonium fuerit anni tempus, *tusses, fauces* asperæ, *alvi duræ, urinæ difficultates, horrores, dolores, costarum, pectorum. Quum hic dominatus fuerit, talia in morbis expectare oportet.*

Qui (a) *artem medicam assequi volet, is primùm anni tempora in considerationem adhibere debet; deindè verò ventos calidos.* Missis enim quæ ad rem medicam non pertinent curiosis circà ventorum prosapiam indaginibus, de illis observari unicè jubet medendi magister, quales *ex regionum* (b) *& locorum situ, per quæ ad regiones quasque obveniunt, inter se differentes, quia frigidiores, calidiores* .... hincque *morbosiores & salubriores existunt.* Porrò multiplicia inter ventorum discrimina, *aquilonem & austrum* seligit, nam *quò huic vel illi propiores sunt cæteri venti, eò magis vicinos his illisve affectus* (c) *faciunt.* Quâ ratione? *compingendo,* (d) *spissando corpus aut astringendo,* (e) *vel solvendo,* (f) *liquando, laxando.* (g) Posthàc quod *austri gravantes sint & dissolventes*, intelligere promptum fit; hæc enim committunt molliores aeris humentis *elateres*, qui *solidorum* firmitudinem labefactando, *liquamina* isthæc pariunt, & *laxamenta*: similiter concipere datur, unde fiunt ab *aquilone tusses, horrores, alviduræ*, dolores costarum, urinæ difficultates; *spasmorum* enim modi sunt quibus *compinguntur* partes, spissantur, stringuntur. Sed quod majoris adhuc momenti est, annotat *Hippocrates, talia sub morbis expectanda esse*, cum talium ventorum dominatus fuerit, hoc est *stringi*, vel *laxari* corpus sub morbis, prout *dominatum auster, vel aquilo tenuerit.*

APHO-

(a) *Hipp. de aer. loc. & aquis.*
(b) *De vict. rat. p.* 321.
(c) *Cels. p.* 24.
(d) *Hipp. de morb. sacr. art.* 10. *v.* 4. 21.
(e) *Cels. p.* 42.
(f) *Ibid.* 10.
(g) *Ibid.*

APHORISMUS VI.

Ὁκόλαν θέρος ᾖ ἢ ὅμοιον, ἱδρῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πολλὺς προσδέχεσθαι χρή.

Quum æstas sit veri similis, sudores in febribus multos expectare oportet.

MEDENTIUM vulgi peccatum est, cogitasse in caloris vi *sudoriferorum* poni virtutem; contrarium hoc *Aphorismo* innuit *Hippocratis* observatio, quâ compererat, *multos febribus* adesse *sudores*, quandò æstivus calor similis verno fuerat, scilicèt non ardens nimiùm, non siccus, non urens, sed temperatus, vaporosus, & humens. Sic enim tepentis sub vere aeris suavi contactu & aspiratione, *transpirationi* assuefacta cutis, febrilibus effluviis potentiorem se præbet. Revera febribus sudores advenire solitum est, postquam remittendo calor, à siccitateque desciscens defervescere cœpit, tam parum cum caloris vi convenit sudor! sed hinc medendi documentum duplex, nempè temperandum esse *fluidorum* motum, quod diluentibus obtinetur, & laxandum esse *solidorum tonum*, ut *sudoris* bellè cedat excretio; hinc rationes, propter quas *diaphoresin* promovent aut adjuvant tam efficaciter *acida* & *narcotica sudoriferis* sociata: illa enim tumentem nimio fervore sanguinem deprimunt & moderantur, hæc *fibrarum spasticam diathesin* laxant; quod illinc *sudorum* materiem, *excretoriorum diametris* aptare est, hinc *secretoriorum* exitus referare.

APHORISMUS VII.

Ἐν τοῖσιν αὐχμοῖσι πυρετοὶ ὀξέες γίνονται· καὶ ἢν μὲν ἐπὶ πλέον ᾖ τὸ ἔτος τοιοῦτον ἐὸν, οἷόν περ νῦν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

In siccitatibus febres acutæ fiunt. Et, si quidem annus pro majori parte talis fuerit, qualem fecit constitutionem, ut plurimùm etiam tales morbos expectare oportet.

SICCITAS duplex, altera corporis, aeris altera, quâ utrâque concurrente, *acutos* enascituros esse morbos consequens est; duplici enim illâ de causâ, evecta illa sanguinis pars, quâ actuosus est, coctiones accelerat, quæ breviori temporis intervallo absolutæ, *acutos* aut breviores faciunt morbos, at sæpè periculosiores: *sero* enim, quod ut nutrimenti vehiculum, ità & coctionis materies est, defectus sanguis, coctionem ad quam properat præcipitantiùs, attingere nequit; imò præ siccitate hærens tardatusve lentescit & stagnat, brevique, at infeliciter, morbum solvit. Porrò siccitas aeris obvia sensibus est, neminique non comperienda; alteram autem, quæ corporis est, ostendit *secretionum* defectio universalis, quâ sub morbo humoris vix hilum

est

est quod corporis quovis emissario excerni vides, sic ut nihil *madoris* per cutem, *pituitæ* nihil per os, nihil *seri* per urinas, *bilis* nihil per alvum evacuetur: hocque omne omine malo; ut ut enim brevis sit futurus morbus, præsentis maximè periculi est, vel enim factam jam *phlogosin* aperit, vel in procinctu esse viscerum inflammationem significat. Cæterùm undecunque veniat siccitas, *fluidorum*, vel *solidorum* noxâ, plena quidem periculi res semper est, maximi tamen si à solidis proficiscatur, quod monstrant *hypochondriorum* durities, tentio, renixus, linguæ scabrities, cutis fervor, ardor & ariditas, pulsus φλεγμονώδης; ex his enim omnibus *symptomatis spasmo* stringi ipsa vitæ stamina intelligitur, proindeque *stasin* latere in ipso nervorum meditullio, *lymphæ* nempè nervorum, hoc est, roralis illius succi, quo si madere semel desierint, vivere cessant aut vegetare partes. Grande ergò malum siccitas! tam obvium tamen quàm communis, patens & meabilis aer, cujus fervens & sicca frequenter constitutio, similem sanguini, hincque nervis, affricat *diathesin.*

APHORISMUS VIII.

Ἐν τοῖσι καταστάσιν καιροῖσιν, ἢν ὡραίως τὰ ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, εὐσταθέες, καὶ εὐκρινέες αἱ νοῦσοι γίνονται· ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, ἀκατάστατοι, καὶ δύσκριτοι.

In constantibus temporibus, si tempestivè tempestiva reddantur, constantes & judicatu faciles fiunt morbi: in inconstantibus autem, inconstantes, & difficiles judicatu.

IN *bono tempestatum habitu certior* (a) *valetudo est*. Aer ergò vitæ norma est, regula sanitatis, potentiarum corporis *momentum*, *elaterum* fons, altor & principium, quas omnes vires quo agit ordine, *rythmo* aut moderamine, constantiâ pari moderatur vitæ causas: ut enim *spiritus* ille *fuit* qui à creatione *ferebatur super aquas*, quibus accubando creditorum illis à Creatore germinum fovebat seminia, hodie quoque durat *elaterum* naturæ promptuarium, motionum causa, vibrationum author, oscillatoriæ vis parens, *oscillationum* fomes, materies, instrumentum.

Posthàc à constanti tempestatum conditione pendere corporis constitutionem mirabere minùs, utriúsque enim altor est aer: at mirabere magis posthaberi tantùm à Medicorum vulgo in curandis morbis, aut negligi penitùs aeris conditionem, qui sæpiùs etiam in acutis morbis castigari certè indigeret; faciendo, ut molliori modò, modò vividiori instrueretur elatere, morbi, ægroti, loci ingeniis accommodato, quo corporis potentias pro circumstantiis rerum moderando, coctionum artes & causas meliùs adjuvaret: vix enim concipias, quantùm sui immemor cura vitæ aut sanitatis amor omit-

(a) *Cels. p.* 43.

omittat in curandis morbis, quod in unis voluptatibus vitæ assidui usûs aut quotidiani est! indecorum impensæ studii & curæ tantùm adhiberi in odorum, vaporum, & effluviorum lenociniis, vel ut ferveat minùs aer, vel ut adulteratus nares feriat suaviùs, jucundiùs aut voluptuariè magis, dum curæ nihil aut industriæ impenditur à medentibus ut ægrotorum peccatori, pulmonibus, aut sanguini aerem accomodent, congruis quidem asperginum, flabellorum & suffituum præsidiis; jubendo imprimis, ut identidem cubiculorum refrigeretur, immutetur, verbo, renovetur aer, quod hinc pellendo antiquatum aerem, illinc admittendo recentem obtinebitur; commodum certè duplex, sed quod ex unâ, prudenti nec incongruâ locorum apertione redibit; sic fiet equabilis rationum aeris cum corporis *potentiarum* rationibus æquabilis commensus, succedetque meliùs motuum corporis aut naturæ sub morbis, ordo, series, constantia.

APHORISMUS IX.

Ἐν φθινοπώρῳ ὀξύτατοι αἱ νοῦσοι, καὶ θανατωδέστατον τὸ ἐπίπαν· ἦρ δ' ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

In autumno morbi acutissimi, & pernicioſissimi omninò: ver autem saluberrimum, & minimè exitiale.

Autumnus plurimos opprimit; nam ferè meridianis temporibus calor; nocturnis atque matutinis, simulque etiam vespertinis frigus est: corpus ergò & æstate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito calore excipitur: (a) tam inconditè *laxari, stringive* partes gravissimos post se trahere morbos concipitur, in eoque mortis minaces, quod tutelæ vitæ immediatiùs præsunt, quæ perperàm *laxantur, stringunturve* partes; *nervi* scilicèt, qui *secretoriorum* moderaminibus præficiuntur. Hinc *autumnum* præ cæteris anni tempestatibus *transpirationi* incommodum esse maximè manifestum est, *depurando* nempè aut defæcando sanguini contrarium; hinc observationis hujus ratio; *ex aliis etiam longis morbis plerique ad autumnum maximè moriuntur* (b). *Igitur in autumno fiunt omninò pernicioſissimi morbi*: at etiam *acutissimi*, si ad *Hippocratis* seipsum exponentis mentem referas *acutissimos* hosce morbos; *pereunt*, inquit, *homines hi*, (Phthisici) *ad autumnum*. (c) Si autem memineris *phthisicis* solitum esse perire *acutissimis* febribus, quas derepente accendunt pulmonum *phymata* aut *tubercula*, cùm *phlegmonem* conceperunt & in suppuratum properant, observasse sufficiet, autumno sæpiùs accendi istiusmodi *acutissimas* febres, sed reverà *autumno qui ceterâ parte* anni traxerunt phthisici, resolvuntur; (d) hincque intelliges *in autumno fieri acutissimos, & pernicioſissimos morbos*.

De

(a) *Cels. p. 42.* (b) *Hip. prædict. 2. art. 13. v. 4.*
(c) *Ibid. v. 3.* (d) *Cels. p. 72.*

De *vere* ſecùs eſt, ſi cum autumno ſub ejuſmodi reſpectu conferatur, ſub vere enim cum jugiter laxus ſit & mollis partium textus, *ſtringi* minùs periclitantur, premique vel denſari; propterea ſuâ ſic aſſertâ æquabilitate ſanguinis circuitui, ſua ſtat animalis œconomiæ legibus conſtantia, ſanitatis integritas, vitæ tutela: enim verò ut ut incommodi quid phthiſicis ipſum ver apportare queat, inde affert periculi minùs, quòd *tranſpirabilia* vel meabilia magis corpora faciat aut inveniat.

APHORISMUS X.

Τὸ φθινόπωρον τοῖς φθίνουσι κακόν.

Autumnus tabidis malus.

AUtumnus *tabidis malus*; temporis enim intervallum eſt quod ultimam affert tabidis perniciem, memoratum nempè modò *febris inflammatoriæ* genus, quo ultima abſolvitur morbi illius ſcena. Iterùm malus eſt, cadentis enim naturæ tempus eſt, ſub quo elanguens in orbe univerſo, in hominis corpore fatiſcit. Autumno enim ſtrictæ partes à *tono* ſuo deſciſcunt, denſatæque, *ſecretoriorum* oſcilla ſimul & *tranſpirationis* materiem comprimunt; ampliùs quæ à centro corporis ad cutem ibant oſcillationes, à cute ad centrum reflectuntur, ſicque ad unos pulmones confluentibus, qui multis partibus debebantur, ſuccis, ad morbi ſedem ruunt humores, impetuque facto cumulati, *ſtaſin* denſant; hincque lethalem *apoſtaſin* inducunt, miſerabilemque hujus morbi *cataſtrophen*.

APHORISMUS XI.

Περὶ ὥρεων, ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς ᾖ καὶ βόρειος καὶ ξηρός, τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τὰ θέρεος πυρετοὺς ὀξέας, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα δὲ λιπσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσι τοῖσιν ὑγροῖσι τὰς φύσιας

De temporibus, ſi quidem hyems ſicca & aquilonia fuerit, ver autem pluvioſum & auſtrale, æſtate neceſſè eſt febres acutas fieri & ophthalmias, & dyſenterias, maxime autem mulieribus, & viris naturâ humidis.

NATURÆ regulæ, *ſtricti* lex & *laxi*; ſic corporis rerum regimen à rerum univerſitatis ratione pendet, quæ prout pius *ſtricti* habent aut *laxi*, ſeu plus minùſve elateris, hâc vel illâ ratione afficiunt humanum corpus aut moderantur. Hinc illa, quam uſu recognovit *Hippocrates*, *neceſſitas*,

sitas, quâ post *borealem hyemem* quam excepit *australe ver*, *febres* colliquativas succedere oportet, tùm *lippitudines*, *ophtalmias*, *dysentherias* & similes humorum fluores aut colliquationes. Harum omnium materiaturas sub hyeme congerit à frigore facta constrictio cutis, hincque *transpirationis* compressio; partes autem laxando *australe ver*, conclusis tot succis vias aperit, quos effluere sinunt non satis *constricti ventres*; (*a*) inde *serosa colluvies* maximè in *pituitosis*, *humidioribus hominibus*, tum & in *mulieribus*; *molliora* (*b*) enim, & laxiora *corpora* sunt quæ humorum libenter sinunt aut admittunt fluxus. At quod observabile, inde edoceberis, pro causâ *colliquationibus* esse, hinc *laxi* genus ab *atoniâ*, à debilitate *solidorum*, vel *fluidorum* refrigeratione diversum, quodque committit calor, quò pertinet *auster*; illinc anteactam constrictionem vel *elateris* vis augmentum; unde concludendum superest, in *colliquationibus* sæpè subesse plus *erethismi* quàm *atoniæ*, plus æstûs, quàm refrigerationis.

APHORISMUS XII.

Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν, καὶ ἔπομβρος, καὶ εὔδιος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες, ᾗσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ, ἐκ πάσης προφάσιος ἐκτιτρώσκουσιν· αἱ δ' ἂν τέκωσιν, ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παδία τίκτουσιν, ὥστε ἢ παραυτίκα ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα ζῆν ἐόντα. τοῖσι δὲ ἄλλοισι βροτοῖσι δυσεντερίαι, καὶ ὀφθαλμίαι ξηραί γίγνονται· τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως ἀπολλύντες.

Si verò hyems australis, & pluviosa, & tranquilla sit, ver autem siccum & aquilonium, mulieres quidem, quibus partus in ver incidit, *ex omni occasione abortiunt: quæ verò pepererint, infirmos & morbosos pariunt pueros, ità ut vel statim* illi *pereant, vel tenues & morbosi vivant. Cæteris verò mortalibus dysenteriæ, & opthalmiæ siccæ fiunt: senioribus autem catarrhi brevi perimentes.*

Hîc habes inobservatas hodie, medentium vulgo saltem inexploratas, abortionum & infelicis parturæ causas; illarum imprimis quas interdùm *epidemicè* grassantes audis, adeò ut regiones aliquando sint aut anni, ubi gravidis abortire & puerperis interire publicum sit vel consuetum.

Malitiæ ejusmodi causam ponit *Hippocrates* in mutatis aut præposteris tempestatum anni conditionibus, ut si *hyemem australem* excipiat ver aquilonium, tum si in ejusmodi *ver inciderit pariendi tempus*. Reverà facit hyemis auster, ut sanguis intrà vasa gravidæ coactus congestusvè, eo insimul tempore quo corpora stringi magis assolent, æstuet & tumeat; sicque plus molis acquirat eodem tempore quo plus habet massæ, hancque ob causam

N *ple-*

(a) *De aer. loc. & aqu. art.* 14. *v.* 10. *&c.* (b) *Cels. p.* 45.

plethoram gravidis consuetam suprà modum augeat: *fluidorum* pressionis status hic est, unde imminens jam & præsens abortûs periculum; sed advenit insuper *solidorum* pressus alter, quem infert veris *aquilo* constringens, ab illâque duplici pressionum potentiâ contractus in se nimis prægnantis uterus, fœtum extrudere cogitur, aut quem non maturiùs ejecerit fœtum, infirmum edit & *morbosum*. Rationem invenies in læso uteri *tono*, quem labefactans hinc *tonicus* fibrarum *spasmus*, quem induxit veris *aquilo*, illinc sanguinis ab hyemis *austro* æstuantis, *augescentis* (a) *sub vere*, & sub graviditate cumulati exuperans quantitas, quæ vasorum capacitates superans, *elaterum* lassat *resistentias*. Uterus enim fœtûs corpusculi typus aut forma est, utpotè cujus tenellulæ *solidæ* partes, fulcro hoc egeant aut stabilimento, quo suum *solida* forment firmentque *tonum*, suasque *fluida* instruant motuum directiones; unde fit ut si fortiùs pressæ sint, compactæ densiùs *solidorum* fibræ oscillare dediscant, factique angustiores vasorum diametri, sanguinis circuitûs initiamentis obices ponant; quæ omnia cum vitæ causis manifestè adversentur, ratio se prodit propter quam tam incommodè sic effictum infantis corpus, *morbosum* enascatur & vivat.

Indidèm venit ejusmodi puerperæ mortis causa, vitiatus enim sub graviditate uteri fibrarum *tonus*, suppar minùs est exercendis oscillationibus quæ opus sunt, absolvendis expediendisvè quæ supersunt parturæ necessitatibus, unde *stases* sanguinis, *lochiorum* defectio, *lactis* stagnationes, *febres*, dolores, tormina, &c.....

Ceteris mortalibus ophtalmiæ... senioribus catarrhi.... colliquationum genera sunt, quæ inordinatis partium constrictionibus & laxitatibus succedunt, intereà *erethismi* & *ataxiæ* multùm hîc quoque subesse recordaberis.

APHORISMUS XIII.

Ἢν ὃ τὸ θέρος αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, τὸ δ' φθινόπωρον ὑετῶδες καὶ νότιον, κεφαλαλγίαι ἐς τὸν χειμῶνα γίνονται, καὶ βῆχες, καὶ βράγχοι, καὶ κόρυζαι, ἐνίοισι δὲ καὶ φθίσιες.

Si verò æstas sicca & aquilonia fiat, autumnus autem pluviosus & australis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tussès, & raucedines, & gravedines, quibusdam verò etiam tabes.

SIc ex præteritis futura prævidere discet Medicus, ex prægressis æstatis & autumni qualitatibus, quales futuræ erunt proximè sequentis hyemis qualitates præcognoscendo. Interim quantumvis ad observationem maximè pertineat hoc documentum, vel ideò spectabile, quòd usûs & experientiæ fructus sit, aliundè commendatione dignum est, tum quia rationi consentaneum est, tum quia innuit & rationem observandi & observationum rationem.

(a) *De nat. hum. art.* 13. *v.* 20.

nem. Nudam fieri *phænomeni* alicujus annotationem, obſervari vocatur apud *phyſicos*, idque contemplationi, cui ſtudere ſcientia illis eſt, ſatis eſſe potuerit, ſecùs apud Medicos, quorum ars cùm ad actionem ſpectet, cenſetur obſervare in quantùm agere docet. Itaque curiosè aut eruditè minùs ſataget erudiri Medicus de iis quæ aeri contingunt, unicè ſollicitus de eo quod ex aeris immutatione corpori novum accidit. Obſervas tantùm *catarrhis* hyemem infeſtari, poſtquàm præceſsêre *aquilonia æſtas*, *autumnuſque auſtralis & pluvioſus?* rationem obſervationis ecce tibi revelant prægreſſi aquilonis & auſtri in corpus humanum effectus & potentiæ; ille ſtringendo cutem, tranſpirationem reprimit, hujuſque intrò actos ſuccos congerit in corpore; hic laxat ſpiramina cutis, humorumque ſolvendo *cataractas*, aquarum aut ſeri committit eluvies. Tanti eſt *laxi & ſtricti* lex!

Verùm in *catarrhorum* cenſu quos hîc commemorat *Hippocrates*, locat *capitis dolores*; ideòne quia pectus aut altera capiti ſubjecta pars, impluvium cerebri foret, quô de capite ad inferas partes ruerent humores? hâc ſemotâ lite, adnotat obſervandi prudens, ad catarrhos præludia ſolita fuiſſe capitis *dolores*; & reverà vix ullum inter medendum reperias *rheumatiſmis & arthritide* perditum, qui antehàc *capitis doloribus* obnoxius non fuerit. Hujus autem obſervationis cauſas aperit adhuc corporis *mechaniſmus*; factâ corporis partium conſtrictione intrò rapiuntur humores, qui impetûs & directionum legibus, eò lubentiûs ferri debent, quò versùs ſanguis confluit copioſiùs: ſed nulla eſt pars quò abundantiùs ſanguini ire conſuetum ſit, quàm cerebrum; illo igitur rapi neceſſe eſt exuperantes humores. In corporibus ergò, quæ refluis in dies humoribus turgidula ſunt, pro aquarum promptuario cerebrum erit, hocque ſenſu *frigidi & humidi metropolis*, unde ad ſubjectas partes per *ſecretoriorum* arcanos elices derivando inutiles ſucci, in catarrhorum multiplicium materies faceſcunt.

APHORISMUS XIV.

Ἢν ὁ βόρεον ᾖ καὶ ἄνυδρον, τοῖσι μὲν ὑγροῖσιν ἐοῦσι τὰς φύσιας, καὶ ἰῇσι γυναιξὶ ξύμφορον· τοῖσι δ' λοιποῖσιν ὀφθαλμίαι ἔσονται ξηραί, καὶ πυρετοὶ ὀξέες, καὶ κόρυζαι χρόνιαι, ἐνίοισι δὲ καὶ μελαγχολίαι.

Si verò aquilonius & ſine pluviis fuerit autumnus, *iis quidem qui naturâ ſunt humidi, & mulieribus, commodus* erit: *reliquis verò erunt ophthalmiæ ſiccæ, & febres acutæ, & gravedines diuturnæ: nonnullis verò etiam melancholiæ.*

OPHTHALMIAS ſiccas (*Celſo* aridas lippitudines) corporibus, quæ humida non fuerint advenire, ab autumni conſtitutione aquiloniâ ſiccâ, ſignum non obſcurum eſt, non in una corporis *fluida* ſuas aerem exercere virtutes, cùm ipſa *ſolida* valeat impetere, ſi illi perdenda *fluida* deſint. Sicca enim *ophthalmia ſolidorum* morbus eſt, ipſo authore *Galeno*, qui ab

adnatæ imbecillitate & siccitate fieri illam agnoscit: alteraque ab eâ quæ legitur apud *Hippocratem ophthalmiæ* species, quam *fluidam* vocat, utpotè quæ comitem habet manifestum fluxum humorum: porrò qui *solidorum* morbus nobis est, *substantiæ* morbus antiquis erat, aut *sine materiâ intemperies* iis dictus, quoties partium *tonus* magis, quàm partium indigenæ aut adventitii succi labefactantur. Atqui ejusmodi est *ophthalmiæ siccæ* modus, fibrarum nempe stipatio vel constrictionis genus ab aquilonis aspredine inductum, à quâ mutatæ fibrarum series & habitudo, *adnatæ* tonum labefactant, inde *Lemæ*, quæ concretæ sunt sordes, à perversâ nutritii succi *assimilatione* degeneres reliquiæ. Ab illis servantur *ophthalmiis*, qui naturâ humidi sunt, tutante illos humore partium aut mollitudine, quæ aquilonis mordacitati fræno est & pabulo; ni fortè factus aquilo valentior præpolleat, fibrasque corrugando, *glandularum*, quibus instratæ membranæ sunt, oscilla premat arctiùs, harumque exprimendo succos, *fluidam vel catarrhalem ophthalmiam* accersat.

Nonnullis verò etiam melancholiæ solidorum aut *substantiæ* morbis adhuc accensendæ affectiones illæ sunt, tam parùm habent humoris aut materiæ unde alescant aut enascantur, totæ insuper in *spasticâ diathesi*, motuum *ataxiis*, anomaliis *undulationum* & oscillationum turbamentis positæ. Naturalis autumni est cum *melancholiâ* similitudo, ad hanc autem valet maximè aquiloniâ autumni siccitate adjuta, quæ in corporis partes humore exutas incidendo stipat fibras, corrugat, *tonum* corrumpit, molles exasperat, turbatque regulares illarum oscillandi rythmos.

APHORISMUS XV.

Τῶν δὲ καταστασίων τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσιν ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον θανατώδεες.

Ex anni verò constitutionibus, in universùm quidem, siccitates pluviosis sunt salubriores & minùs lethales.

SICCITAS aeris, *Celso* (*a*) serenitas, puritatis argumentum est; aer enim ab humiditate liber sordescit minùs, *serenatus* nempè atque solutus ab eâ omni spurcitie, quam ab humiditatibus contrahit, nebulis potissimùm & imbribus, quæ utpotè aeri ascititia, peregrina jam sunt, hostilia mox futura. Imbrium enim materies, ut à terrarum, aquarumque fuliginibus emanant, varii saporis ponderisve varia sunt *miasmata*, momenta proindè varia corporum quæ premit & imbuit aer: hinc certè quantùm labefactari periclitantur rerum æquilibria, palàm fit, singulariterq; strui plurimas sanitati insidias; at exindè quoque patet non minùs quantùm insincerus est humidus aer, tantùm esse purum qui siccus aut serenus est, ætheri primùm creato

---

(a) P. 42.

to similis tantùm, quantùm fert debita facta morti hominis conditio. Ex siccitate enim vel serenitate aeri redit aliquatenùs reviviscitque concreata illi mollis *elasticitas*, dulce pondus, amicumque *momentum*, à cujus moderamine pendebat primorum hominum, sanitatisque diuturnitas. Appressus ergò corpori serenus aer, hic idem ore ductus, utrobique mollis & amicus *elater* est, vitæ ideò utilis congruensque, quòd apportans secum crassi aut pinguis nihil, quod gravando pressiùs oblinat, vel obturet vasa, nec internæ nec externæ transpirationi obicem ponit, vasorumque, quos arctat fortè, non claudit nec impedit diametros, firmando, sanguinis circuitûs directiones protegit aut servat: aliquidne cogitabis *salubre magis aut lethale minùs? siccum ergò propiùs sano, humidum ægro*. (a)

APHORISMUS XVI.

Νοσήματα ὲ ὲν μὴν τῆσιν ἐπομβρίησιν ὡς τὰ πολλὰ γίνε), πυρετοί τε μακροὶ, ϗ κοιλίης ῥύσιες, ϗ ϛηπεδόνες, ϗ ἐπίληπτοι, ϗ ἀποπληκτοι, ϗ κωνάγχαι· ὲν ὲ τοῖσιν αὐχμοῖσι, φθινώδεες, ὀφθαλμίαι, ἀρθρίτιδες, στραγγίαι, ϗ δυσεντερίαι.

Morbi autem, in pluviosis quidem plerumque fiunt, & febres longæ, & alvi fluxiones, & putredines, & epileptici, & apoplectici, & anginæ. In siccitatibus verò, tabidi, ophthalmiæ, arthritides, urinæ stillicidia, & dysenteriæ.

ALTERA autem à serenitate siccitas, quæ suos inducit morbos; hyemalis nempè & gelascens, quæ corporis *solida* stringendo fortiùs, *fluidaque* pressiùs densando, *spasmos* in illis, in his eliquationes facit, unde *phthises*, *ophthalmiæ*, *arthritides*, *urinæ stillicidia*, *dysenteriæ*, sed frequentiores sunt à brumalibus & *pluviosis* constitutionibus morbi; peregrinis enim & hostilibus mille scatens nebulosus aer particulis, heterogeneis succis sanguinem infestat, unde hîc illic factæ *stases*, in *lymphaticis* aut sanguinalibus arteriis, sanguinis albæ vel rubræ partis committunt morbos; *febres*, *alvi fluxus*, *anginas*, *epilepsias*, *apoplexias*.

APHO-

(a) *Hipp. lib. de ulcer. p.* 898.

APHORISMUS XVII.

Αἱ δὲ καθ' ἡμέρην καταστάσιες, αἱ μὲν βόρειοι, τά τε σώματα ξυνιστῶσι καὶ εὔτονα, καὶ εὐκίνητα, καὶ εὔχροα, καὶ εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς κοιλίας ξεραίνουσι, καὶ τὰ ὄμματα δάκνουσι, καὶ περὶ τὸν θώρηκα ἄλγημα, ἤν τι προϋπάρχῃ, μᾶλλον πονέουσιν. αἱ δὲ νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ ὑγραίνουσι, καὶ βαρυηκοΐας, καὶ καρηβαρίας ποιέουσι, καὶ ἰλίγγους ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

Quotidianæ autem constitutiones, aquiloniæ quidem, corpora compingunt, & robusta, & facilè mobilia, & benè colorata, & meliùs audientia faciunt, & alvos siccant, & oculos mordent, & dolorem circà thoracem, si quis præexistat, majorem faciunt. Austrinæ verò, corpora dissolvunt, & humectant, & auditus graves, & capitis gravitates faciunt, & vertigines in oculis, & corporibus motum difficilem, & alvos humectant.

HACTENÙS quidem de constitutionibus statariis, quæ has vel illas anni tempestates integras occupant, nunc de fugacibus & transitoriis, quæ in aliquot dies incidunt, quibus exactis, finiri solent: de ejusmodi constitutionibus admonet *Hippocrates*, etiamsi aquiloniæ fuerint, incommodi ferè plus illis esse quàm periculi, demptis enim quibusdam *catarrhalibus* doloribus præexistentibus quos exacerbant, de cætero, acuunt sensus, roborant nervos & corpora firmant, cùm qui paucorum dierum est aquilo, *systalticam* partium exuscitet virtutem, quare *coloratæ meliùs* fiunt aut *faciliùs mobiles*, agilioresvè. Contrarii sunt effectus, si austrinæ fuerint dierum constitutiones; humentes enim tunc & laxi aeris *elateres*, partium corporis laxant *tonum*, unde *sensuum*, *artuum*, *organorum* difficultates, hebetudines, gravitates, quæ austrino calore mollescentis aeris solita sunt incommoda.

APHORISMUS XVIII.

Κατὰ δὲ τὰς ὥρας, τοῦ μὲν ἦρος, καὶ ἄκρου τοῦ θέρεος, οἱ παῖδες, καὶ οἱ τουτέων ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν, ἄριστά τε διάγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος, καὶ τοῦ φθινοπώρου μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ πθινοπώρου, καὶ τοῦ χειμῶνος, οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσι.

Secundùm tempora autem, vere quidem, & primâ æstate, pueri, & his ætate proximi, optimè degunt, & maximè sani sunt. Æstate verò, & autumno ad aliquam quidem partem, senes. Reliquo autem autumno, & hyeme, qui medii sunt ætate.

UT aeris ad morbos, sic illius ad ætates rationes & *analogiæ* sunt; talis est vernum inter aerem, & puerorum ætatem in eo posita similitudo,

quòd

quòd ut veris, ineuntisque æstatis mollis tepensque aer est, sic temperatè calens est puerorum sanguis, qui proindè aeris spiritu amicabili jugiter afflatus, vitali flammâ ditescit in dies, familiariaque sibi aptat sanitatis & vitæ semina, hancque ob causam *vere & prima æstate, pueri, hisque proximi, optimè degunt, & maximè sani sunt.*

Alia est senum ad æstatem ineuntemque autumnum ratio; his temporibus gaudet senum sanitas, utpotè cùm decrescens in senibus *transpiratio* illis indiget auxiliis quæ se sustentent aut promoveant; hujus autem generis sunt æstatis calor aut energia, quæ sub autumni ingressu pergit adhuc, sub quo meabilia facta solida simul & *fluida* corporis senilis, transpirationis negotio faciliùs vacant & uberiùs, unde illius tutela sanitatis. Vix cogitasses aliquam dari ætatem, cui cum autumno, & hyeme convenire potuisset, ità tamen est cum ætate mediâ aut juvenili, quæ hyeme viget; & reverà (quod Creatoris sapientiæ erat) sic temperari decebat lascivientis in sanguine caloris ignes; quemadmodùm enim quandò defuit hyems, insectis tota ebullit natura, quæ fructus & herbas miserè depascuntur; ampliùs non secùs ac hyemis defectu, plures & maligni morbi grassari videntur, similiter febrium aut ægritudinum emersisset densa cohors ex sanguine juvenili, qui hyemis moderamine caruisset.

APHORISMUS XIX.

Νοσήματα δ' πάντα ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνεται, μᾶλλον δ' ἔνια κατ' ἐνίας αὐτέων καὶ γίνεται. καὶ παροξύνεται.

Morbi autem omnes quidem in omnibus temporibus fiunt: nonnulli verò in quibusdam ipsorum magis & fiunt, & exacerbantur.

PLEBEIUM aut tritum vulgò monitum, sed non vulgare consilium, imò *Hippocrati* singulare, solitumque & ejusmodi, ut ex rebus quæ quasi ad pedes hominum sunt, eliciat ea aut elicere edoceat, quæ medendi artem adjuvant mirabiliter aut promovent. Naturæ ut ille est spectator assiduus, quem in morborum *genesi* servari solitum à naturâ ordinem observavit traditurus, à simplici re, confessâ omnibus & naturali, morborum historiam auspicatur, quorum series cùm à temporum ordine pendeat multùm, hoc *aphorismo* cæteris proximè sequentibus, qui de temporibus sunt, præludit, monendo primùm medentem, pro temporum modo enasci morbos aut exacerbari; non ideò tamen quasi daretur aliquod temporis genus, sub quo morbis non obnoxius homo sit, at quædam sunt temporum naturæ, quæ recentes educunt morbos, vel sepultos exuscitant. Posthàc quæ apud *Hippocratem* simplicia aut vulgatiora viderentur, thorematum loco erunt, quæ apud *Geometras* à confessis procedendo ad arcanas ducunt veritates.

APHO-

APHORISMUS XX.

Τῷ μὲν γὰρ ἦρι, τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ αἵματος ῥύσιες, καὶ κυνάγχαι, καὶ κορύζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, καὶ λέπραι, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοὶ, καὶ ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ φύματα, καὶ ἀρθρικά.

Nam vere quidem, inſaniæ, & melancholiæ, & epilepſiæ, & ſanguinis fluxiones, & anginæ, & gravedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & articulorum dolores.

DOCET hic *Aphoriſmus* duplicis generis eſſe morbos, quos parit ver, alios qui jam præextiterunt, ſed qui conſueverunt recurrere, quales ſunt *inſaniæ, melancholiæ, epilepſiæ, hæmorrhagiæ, arthritides*, &c. quæ omnes ſuos habent *paroxiſmos*, quibus vere regredi ſolitum eſt: alios qui cutis ægritudines aut vitia ſunt, ut *lepræ* (tunc temporis, & in illis regionibus) hodie & apud nos *ſcabies*, *pſoræ*, *herpes*, *impetigines*, *vitiligines*, *puſtulæ*, *tubercula*; quod autem hos & illos ver proferat morbos, cauſa eſt verni aeris conſtitutio: totus enim ille *elateribus* imprægnatus, ductus ore, pulmonum veſiculis exceptus, in harum capacitatibus evolutus pandit ſe, enitendoque veſicularum vellicat fibrillas & ad contractionem aut oſcillationem ſtimulat. Verni ergò aeris virtute, exuſcitatâ omni veſicularum pulmonis *ſyſtole*, innumeræ ſunt potentiæ *muſculares* vel *machinulæ* oſcillantes, aut agitatoriæ, quæ præterlabentem ſanguinis molem mille punctis feriendo, tuditando, terendo, comminuunt illius ſuccos, quaſſant digeruntque, hoſque vel ſubigendo coadunant ſanguini, vel adunari ineptos aut inhabiles ad *ſecretoria* pellunt, amandant, extrudunt. Sub hoc autem univerſali eluctantis ſe naturæ niſu concipere obvium eſt, ex ſuccis eos primùm eſſe prodituros, qui in januis veluti ſunt, & in ſecretoriorum primis liminibus poſiti; ſed hoc loco ſunt ii qui tranſpirationi debiti, hyeme prægreſsâ, intrà cutis *ſecretoria* retenti cumulati ſunt, hi ergò erunt, qui adventante vere confeſtim erumpent in *puſtulas & tubercula*.

Verùm abs re nè fuerit puſtulas has & *tubercula* verna de *morbillis & variolis* noſtratium interpretari; veris enim conſtantes adeò aſſeclæ ſunt variolæ, ut ad illius veluti odorem, ipſomet menſe Januario, caput exerant, ſequentibus menſibus immaniùs ſævituræ?

APHO-

APHORISMUS XXI.

Τοῦ δ' θέρεος, ἔνιάτε τουτέων, καὶ πυρετοὶ ξυνεχέες, καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πλεῖστοι, καὶ τεταρταῖοι, καὶ ἔμετοι, καὶ διάῤῥοιαι, καὶ ὀρθάλμιαι, καὶ ὤτων πόνοι, καὶ στομάτων ἑλκώσιες, καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ ἵδρωα.

Æstate verò, & horum nonnulli, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & vomitus, & alvi fluxus, & ophthalmiæ, & aurium dolores, & oris exulcerationes, & pudendorum putredines, & sudamina.

ANNI temporum modos Chymicorum artibus comparabis; hæ enim ut calorum gradus & moderamina sunt, qui à cæcis ignibus, *cinerum, arenæ, vaporum*, ad apertos qui *carbonum* sunt, & *reverberii* ignes ascendunt; similiter qui sub vere tepentes sunt & vaporosi calores, æstate factâ in siccos & ardentes sese accendunt. *Vere sanguis augescit, ab imbribus videlicèt & calidiorum dierum tepore* (a) *æstate sanguis* viget, *bilis in corpore elevatur, & corpus possidet.* (b) Igitur à bile per æstatem erectâ, *continuæ febres, ardentes & tertianæ*, tum inflammatorii affectus, ut *ophthalmiæ, auris dolores*, producuntur: *sudamina* tandem quæ ab exprimentibus se *solidis* facta eliquamina sunt: efficit enim bile æstuans sanguis, ut tumens pressusque nimiùm in arteriis sanguinalibus, lymphæ suæ partem solito majorem eructari cogat in *lymphaticas* arterias, ceu arteriacos cutis *secretoriorum* tubulos, qui sic spissiori succo, loco roralis aut vaporosi oppleti, pro transpirationis fumo aquam expuunt: unde quæ unis *fluidorum præcipitationibus* vulgò attribuuntur colliquationes, stringentium se *spasmo solidorum* pressuræ sæpè sunt & expressiones.

(a) *Hip. de nat. hum. art. 13. v. 5.* (b) *Ibid. ar. 14. v. 1. 5.*

APHORISMUS XXII.

Τῷ ὲ φθινοπώρῳ, καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλάνητες, καὶ πλεῦμονες, καὶ ὑδρωπες, καὶ φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ λειεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ ἰχιάδες, καὶ κιωίγχαι, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοὶ, καὶ ἐπιλημψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Autumno autem, & multi ex æstivis, & febres quartanæ, & erroneæ, & lienes & hydropes, & tabes, & urinæ stillicidia, & lienteriæ, & dysenteriæ, & coxa dolores, *& anginæ, & asthmata, & volvuli, & epilepsiæ, & insaniæ, & melancholiæ.*

IN hoc cum vere consentit autumnus, quòd cum illo similes exsuscitet morbos, illos nempè qui paroxysmorum reditibus renovari solent, hi enim vere & autumno regredi consueverunt: de hoc numero sunt, *insaniæ, melancholiæ, coxæ dolores* vel *arhthritides*, quibus qui obnoxii sunt, vere & autumno iis conflictari solent: vere quidem, tunc enim resurgens veris calor, succos sanguini insepultos provocat; autumno verò, tunc enim ab immutatâ transpiratione iisdem malè sanis humoribus repressis cumulata vasa morborum, quos condunt, congerunt causas: Morborum imprimis qui ab *atrâ bile* fiunt, quæ *autumno plurima & fortissima est*. (a) Interim *atræ bilis* nomine ne intelligas unorum *fluidorum* delictum, in partem enim venit *solidorum* vitium, in quo ponitur *melancholicæ diathesis* non mediocris ratio. Cogites ergò licet, sub autumno *melancholiâ* exustum esse sanguinem, hincque *spiritibus & balsamo* suo exutum salsedinem, acorem aut acrimoniam induisse, hæc enim omnia innuit bilis ab æstate deflagrantis conceptus; at eâdem mentis operâ concipito, deflagrationem illam esse nihil aliud præter abnormem particularum tumentis æstu sanguinis, seu *elaterum* illius expansionem, quorum dilatatione, pulsu pressuque fortiori & assiduo densatæ vasorum fibræ induruerint; sed hinc vitiatio *toni*, *fluidorum* enim *solidis appressu* tardatæ, aut impeditæ oscillationum *undulationes*, *spasticam* formant & alunt *diathesin*, quæ *melancholiæ* modus aut ratio est; posthàc facilis fit *melancholiæ* vel *atræ bilis* sub autumno conceptus, causaque propter quam sub hâc tempestate enasci videntur *quartanæ febres*, *lienes*, *insaniæ*, *melancholiæ*, *hydropes*, &c.

Et verò *hydropes* bis autumnales sunt, duplici respectu autumnum, ceu sanguinem ustum, sapientes; præterquamquòd enim sub autumno oriri, proindèque æstatis ardoribus succedere solent, docet frequens artis usus, vix ullum primò & per se enasci *hydropem*, aut cui non præiverit vel *acutus* morbus à quo descendit, vel aliquis alius à sanguinis tarditate, morâ aut lentore incalescentis, flammativè profectus, cujus sunt sortis qui à *mensium*, *lochiorum*, *hæmorrhoidum & hæmorrhagiarum* suppressione committuntur

hy-

(a) *De nat. hum. art.* 14. v. 13.

hydropes. Hinc à sanguinis ardore, unà concurrente *solidorum spasticâ diathesi*, venire non infrequenter *hydropes* non temerè judicabis, teste sanguinis statu, qui tusâ venâ sub hydrope eductus *phlegmonodes* aut *pleuriticus* sæpè est. Interim ab aquâ, frigefactisque visceribus fieri *hydropem* vulgi conceptus est; hincnè prodiret infelicium hydropis curationum causa?

APHORISMUS XXIII.

Τῷ ὑ χειμῶνι, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, κόρυζαι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι στηθέων, καὶ πλευρέων, καὶ ὀσφύος, καὶ κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι.

Hyeme verò, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, gravedines, raucedines, tusses, dolores pectorum & laterum, & lumborum, & capitis dolores vertigines, apoplexiæ.

A Frigoris constrictione fieri tot pectoris & pulmonum morbos obvium est, sed vulgata minùs ratio est, propter quam tam certò tam constanter, tam directè pulmones invadit frigoris vis; illam rationem aperit tamen pulmonum positura, & corporis partium *mechanismus*. Frigore repressi *transpirationis* succi ad quaslibet quidem partes regrediuntur; at ut suis non paucæ fulcris firmantur, stabiliunturvè, singulæ habent unde firmiùs oscillent, suumque tueantur *tonum*, quo robore instructæ, vim habent repercutiendi, à seque amovendi frigoris insultus; pulmonis longè positus est, libera pars & soluta est, pendula aliundè, mobilis nec circumfulta, in illum ergò insiliens succorum frigore repercussorum impetus, ut cadit in partem undequàque improtectam, *tonum* illius, *diametros & resistentias* facilè vincit, violat, frangit, sicque *stasi* sanguinis & inflammationi aperit & asserit vias. Ostendit adhuc idem ille *mechanismus*, quapropter tam contumaces, tam difficiles & tam exitiales sunt pulmonum affectus; ex partibus enim *solidis*, cum pulmones habeant firmitudinis minùs, utpotè compaginis laxæ & mollis, adjunctis insuper defecti sunt stabilimentis; ab unis ergò illorum propriis viribus expectandum illis est, unde suas exerceant *coctiones* aut *digestiones*; sed hæ *digestiones* ab oscillationum aut trituræ potentiis pendent, quæ in pulmonibus infirmiores sunt, tardas ergò & difficiles esse debere pulmonum *coctiones* consequentia est. Hincque liquet quam ob rem ad flaccescendum tam facilè propendent pulmones; fibrarum enim suarum fabricâ dissimiles à cæteris visceribus, quæ pendula quoque nec circumfulta videntur (qualia sunt *cor & ventriculus*, quæ universæ tamen corporis œconomiæ *coctionum* parentes sunt) non brevibus simul & crassis *muscularibus*, ut *cor*, donantur fibris, quæ in illo, *vectis* exemplo, tantò vegetiores, quantò breviores sunt; neque *ventriculi* more, crassis instruuntur fibris; quarum elevant operas circumpositæ, pressuræque *diaphragmatis & abdominis musculorum* potentiæ; sed tenuibus, longis & mollibus fibris instruuntur, assidentibus nullis, quæ adjuvarent, potentiis.

APHORISMUS XXIV.

Ἐν ὅ᾽ ἔστιν ἡλικίῃσι τοιάδε ξυμβαίνῃ. τοῖσι μὲν ζμικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοιζιν ἀφθαι, ἔμετοι, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλῶ φλεγμοναὶ, ὦτων ὑγρότητες.

In ætatibus autem talia eveniunt. Parvis quidem & recens natis pueris apthæ, vomitus, tusses, vigiliæ, pavores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

IN obſervando rerum ordine ſedulus ſemper *Hippocrates*, quam morbis ætates faciunt ſeriem hîc enarrat & hiſtoricè tradit, de ſuo addens nihil præter diligentiam, medentem aſſuefacturus ordini naturæ, cujus ſuo exemplo calcanda docet veſtigia. Igitur hoc Aphoriſmo, naſcentem ponit infantem, ut in inchoamentis naturæ, naturam diſcat Medicus, & in naſcentibus illius operibus, modos ejus, rationes & mores expiſcetur. Ad hanc *Hippocratis* mentem, infantem à matre recentem hîc habes non ſecùs ac evolvendum filorum glomeramen, ſed filorum canalitiorum, capacitatibus, & diametris pertuſorum, meabiliumque ſuccis, quibus turgidula opplentur. Verùm quæ unius fortè pedis eſt glomeraminis illius longitudo, ad ſex pedes cretura eſt, hocque nato augmine, quod aliquot ulnarum erat filum, illud in ulnarum milliaria elongabitur; ſed hîc habes creſcentis infantis corpuſculi imaginem, in quâ perſpicies, quales & quantæ filo illi ſervandæ erunt rectitudines, ut ad debitum ſibi terminum pertingat. Jam verò cogites filum illud eſſe, vas aut tubum circumvolutum mille modis, unde exurgit corporis partium textus; adde ſuccos quibus turget, ſanguinem eſſe, qui intrà filum præterlabitur; confeſtimque intelliges dictas fili rectitudines, itinera eſſe quæ ſanguini peragranda ſunt: & cum per vortices, gyros & circumvolutiones innumeras pergat vas illud, per eaſdem diſtantias, flexus & plicas circumferri ſanguini neceſſum erit, ſub hocque conceptu intueberis *ſolidorum & fluidorum directiones*, ad quarum ductum & normam, ut ſanitas ſe & vita tuetur, ita ad illarum deflexum naſcitur morbus, æquilibriique in quo vita ſita eſt, ratio ſe prodit.

Itaque ingreſſus in vitam, ad morbum greſſus erit, ſi ſtatim ab utero teneri partium infantis texto imparis *momenti* vis admoveatur; hinc *aphthæ, vomitus, tuſſes*, &c. . . quæ lactis nutricis effectus ſunt, utpotè quod plus habens ſubſtantiæ aut molis, quàm *animi* ſuccus aut *lympha*, plus quoque habet gravitatis quâ premat ſtomachum; pluſque *reſiſtentiæ* quâ impediat vaſa circulantique ſanguini obices ponat, unde *inflammationes umbilici, vigiliæ, pavores*; ut enim morando lac in ſtomacho aceſcit, acrique fuligine fauces & palatum rodit, pondere ſuo moleſtum vomitu extuſſitur; quâ de causâ *ſtomachales* ut plurimùm eſſe putabis infantium tuſſes, in quantùm ab *adiphagiâ* committi ſolent puerorum morbi, in tantùm eſt ab ingluvie lactis ſoboleſcere infantium ægritudines, idque malè ſanâ nutricum arte, quæ ut lactentium componant fletus, compeſcantque lacrymas, ſuam illis prodigunt mammam.

Hæc

Hæc quidem incommoda lactis etiam materni incurrunt infantes; quæ certè crebriora & deteriora à conductitiâ nutrice erunt, quæ cùm proprii infantis causâ lac confecerat suum, miri nihil est, si alieno oggerens illud, pro lacte porrigat sepè venenum.

APHORISMUS XXV.

Πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν οὖλων ὀδαξισμοὶ, πυρετοὶ σπασμοὶ, διάῤῥοιαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παιδίων, καὶ τοῖσι σκληρὰς τὰς κοιλίας ἔχουσι.

Ad dentitionem verò accedentibus, gingivarum pruritus, febres, convulsiones, alvi profluvia, & maximè ubi caninos dentes producunt, & iis qui inter pueros sunt crassissimi, & qui alvos duras habent.

DENTITIO, læsi partium æquilibrii altera causa; pressus enim est eâ parte quâ corpus sentit maximè, gingivarum nempè, quarum tam firmæ, densæque sunt partes, quàm solidum esse convenit solum intrà quod figendus palus est, qui sustinendæ gravi potentiæ destinabitur. Sed hujus conditionis sunt dentes, qui, attestante musculi temporalis insigni robore, exercendæ totius corporis potentiæ maximæ dicantur: ejusmodi carnium textus est qui dentitionis tempore denti fovandus venit; cui si addas tunicæ *alveolum* succingentis, quæ quoque cogenda est & dilatanda, exquisitissimum sensum, intelligitur quantum violationis sub dentitione illis partibus inferatur; idem autem est ac solidis partibus *spasmum* accersiri, harumque elateres intendi, hocque mutationis partium *momenti* genus est; quo *solida fluidis* prævalentia, utriusque fluidi, albi nervorum vel arteriarum rubri motus turbant; inde *febres*, *convulsiones*, *alvi profluvia*; certa hæc pericula sunt, si crassissimi sunt *pueri*, majori proin succorum copiâ turgiduli, pluribus ergò morborum fomitibus; potissimùm si *alvos duras* habent, ut enim alvus publicum est sanguinis emissitiis effugium, corpori impendet periculum majus, quod morbidis aut evagantibus succis fartum, hoc emissario carebit; porrò tanti hæc observatio est, ut maximam *convulsionum*, quibus infantes conflictantur, partem ab *alvo durâ* profectam comperias.

APHO-

APHORISMUS XXVI.

Πρεσβυτέροισι δὲ γενομένοισι παρίσθμια, σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον εἴσω ὤσιες, ἄσθματα, λιθιάσιες, ἕλμινθες στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σατύριασμοὶ, (στραγγουρίαι,) χοιράδες, καὶ τἆλλα φύματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

Iis autem qui ætate sunt majores, tonsillæ inflammatæ, *verticuli in occipitio introrsùm extrusiones, asthmata, calculorum generationes, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ pensiles, satyriasmi, (stranguriæ,) strumæ, & alia tubercula, maximè verò suprà dicta.*

T*Onsillæ, satyriasmi, strumæ, tubercula*... observabile maximè est, infantibus & pueris veluti proprios esse *glandularum* morbos, indeque colligere datur puerorum morbos *lymphæ* peccamina esse, seu illius succi, qui *glandulis* proprius est; unde hoc duces argumentum, partem esse sanguinis albam, quæ sub puerorum morbis singulariter & præcipue delinquit. At, inquient, quid *satyriasmo* cum *glandularum* morbis? scilicèt lasciviæ morbo, quem in pubentibus faciunt carnis stimuli præcoces, cum affectibus à pituitâ durescente natis, qui ante pubertatem oriuntur?

Sed à vocis sono venit error; *satyriasmus*, non *satyriasis* est, turpis ille morbus quem nescit puerorum innocens ætas, sed colli glandularum tumores, vulgò *orillons*, pueris familiares; tales autem *circà aures* locati *quales satyri habent*; quibus ipsis *Hippocratis* (a) verbis, de *glandularum* morbis, *satyriasmum* interpretaberis, sic nominatum, quòd illo laborantibus non secùs ac *satyris* aures indecorè prominere videantur. Sed propiùs ad rem.

Quòd sanguinis alba pars aut *lympha* sit morborum infantium materies, ratio est *lymphæ* jugis & omnis usus ad infantis corporis functiones; quidquid enim harum causâ natura moliatur, cum id omne ad corporis nutricationem spectet aut accretionem, alterutrius gratiâ insumendam, tractandamque suscipit lympham, cujus ergò operis error morbus est. Hinc tantùm in fœtu inferas partes magnitudine vincit cerebri moles, *pituitæ* enim seu *lymphæ metropolis* est aut promptuarium & *nervorum* radix, quorum funiculi, quasi elices, quam à cerebri medullari substantiâ combiberint roralem *lympham*, ad omnes nervosas partes, undulando transmittunt, cùmque à nervis veniat nutricationis felicitas, evidens fit perpetuus ad alendum infantis corpus lymphæ usus.

At ecce revelatum hîc habes naturæ mysterium; nascendo infans, natum in se, secumque animalculum affert & complectitur, suis nempè visceribus hospitantem *lumbricum*, quo gravidatum fuisse inventum infantem, post *Hippocratem*, historiæ tradunt: posthàc ergò mirabere minùs, quòd lumbricis obnoxii pueri vivant: minuiturque *lumbricorum* in humano corpore ge-

(a) *Epid.lib.VII.art.51.v.16.*

generationis prodigium, hinc enim suspicari convenit suum cuique materiæ creatæ portioni concreatum fuisse vermem, aut vermis seminium; interim ne temerè effutitum id arbitreris, meminisse juvabit, suis cum herbarum seminibus creatam esse terram, hujusque proindè portionem quamlibet, fœtam eodem fuisse seminio. Atqui lutum fuit aut terræ pars, unde creatum est hominis corpus, insimul ergò terræ germinibus gravidatum tam evidenter, ut terra quæ tumulata condit mortuorum cadavera, qualia cæmeteria sunt, herbarum lætè pullulantium ferax sit. Denique *arborum, herbarum, fructuum, cerealium* sua insecta esse, singularesque vermes, comperta & confessa res est, quæ germina vel ova sunt, quæ factâ quâdam anni aut cœli tempestate excluduntur; verùm illa inter, alia quoque concipito ova aut semina, quæ nullibi nisi corporis calore incubata excluderentur, in illis habebis lumbricorum primordia; insectorum videlicèt corpori humano tam propriorum, quàm *pisis, fabis & cerealibus* cæteris singulares sui sunt vermes: porrò ab illis vermium generibus, inquilinas corporum depastûs causas repetere absonumnè fuerit aut incongruum?

Nihilominùs tamen si naturæ penitiores recessus sic violari putaveris, obvias magis intuebere lumbricorum causas in *amnii* succo, qui eduliorum matris germinibus gravidatus, suctusque à fœtu, hujus visceribus sua inseverit semina, quorum fota calore, lacteque enutrita, in teretes *lumbricos rotundos & ascarides* egerminant, omnis fortè lumbricorum generis materiaturas aut seminaria.

Verticuli in occipitio introrsùm extrusiones. Rachitidem hîc innuit *Hippocrates*, quæ *spinæ subversionem* (a) *& spirandi difficultatem* (quam hîc *asthmata* vocat) inferre solet; *rachitis* autem pueris ideò familiaris est, quòd *lymphæ* morbus sit, cujus circulationis vitiatus tenor aut perversa *directio* in puerorum ossibus, horum inducit curvaturas, &c. ...

APHORISMUS XXVII.

Τοῖσι δὲ ἔτι πεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τουτέων τε τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματος ῥύσιες.

Ætate verò adhuc provectioribus, & ad pubertatem accedentibus, & multa ex illis, & febres diuturnæ magis, & ex naribus sanguinis fluxiones.

HACTENÙS, idest, usque ad pubertatem ab albâ sanguinis parte prodierunt infantium morbi, pubertate autem accedente, eâ parte, quâ rubet sanguis, & eâ ætate quà rubendo floret, alios inducit morbos; itaque primo ab ortu annos in elaborandâ lymphâ insumptos existimabis, toto enim illo temporis intervallo subacta, purpuram induere suescens, in sangui-

---

(a) *Coac.* 311.

guinem demùm evehitur. Hinc febres & *ex naribus sanguinis fluxiones*, quæ ut rubentis illius succi effrænem motum, copiam quoque testificantur. Corpori ergò pubescere, vegetare est, tunc temporis enim ut *solidis* accedit plus *elateris*, *fluidis* fit plus *elasticitatis*, hinc præcipites magis sanguinis ad corporis habitum cursus, ubi ab impetu hærens, vel stagnat, *stasimque* committit, vel à sanguinalium arteriarum tramite dejectus ad *lymphaticas*, quæ ab eodem exeunt trunco, ad *secretoria* excurrit, prosilitque foràs.

Cæterùm, de his *hæmorrhagiis* non temerè monet *Hippocrates*, qui suo doctus usu quanti sint ad artis felicitatem, de his erudiri medicos voluit, utpotè cum tanti sint ejusmodi sanguinis motus, excursusvè, ut futurorum quos præsagiunt morborum prodromi, vel ad illos tesseræ sunt, adeòut frequens est gravibus morbis obnoxios fieri senescentes, qui adolescentes *hæmorrhagiis* fuerint obnoxii. Itaque Medici muneris pars non minima est, ineunte morbo sciscitandi ab ægrotante, *hæmorrhagiisnè* fuerit sub juventute obnoxius, hinc enim ad medendum utilia multa revelari sibi sentiet, ad eliciendàs formandasvè *indicationes* & definienda præsidiorum genera.

APHORISMUS XXVIII.

Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι· τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ μηνί· τὰ δὲ, ἐν ἑπτὰ ἔτεσι· τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν. ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσιν παιδίοισι, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τῇσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, χρονίζειν εἴωθεν.

Plurimæ quidem affectiones pueris judicantur, aliæ in quadraginta diebus: aliæ in septem mensibus: aliæ in septem annis: aliæ ipsis *ad pubertatem accedentibus. Quæ verò pueris permanserint, neque solutæ fuerint circà pubertatem, aut fœminis circà menstruorum eruptiones, perseverare solent.*

HINC rationes se produnt, propter quas in *chronicas* ægritudines desinunt *plurimæ affectiones puerorum*, *plurimæ* quippè *judicari* amarent, quas præposteris medicationibus torquendo medentes, utpotè alienis à naturæ tramitibus, in affectus ambiguos, difficiles, & diuturnos convertunt. Enimverò pueritia naturæ labor est in dilatandis corpusculi partibus, elongando vasorum tractu, pandendis illorum *diametris*, replendis capacitatibus; ideòque in terendis, distribuendis & componendis succis, hisque sua ad *secretoria* singulatim ordinandis; sub quo labore, qui à destinatis sibi locis deflexerint succi, hos vel illos inserent affectus *catarrhales*, *spasmodicos* aut *febriles*; hi ut curarentur tempus oporteret indulgeri, quo natura viarum vincendo ambages, *secretoriorum* ingredi posset & sequi ductus, sic enim *judicarentur affectus*, alii *quidem in quadraginta diebus*, *in septem mensibus alii*, *alii in septem annis*; equidem longum doloribus ferendis temporis intervallum, brevius tamen insanabili affectu quem post se trahit non infrequen-

quenter incondita & inopportuna curatio . Quin imò affectus morosiores sunt , quibus decem & quatuor circiter anni opus sunt , obstinatè aliundè insanabiles , usque dùm pubertas accedat ; sub hâc enim ut nova se pandunt in maribus & *fœminis secretoria*, morborum causis aperiuntur exitus novi : præterea tunc temporis in *solidis* oscillationes novæ , in *fluidis* novæ directiones & impetus contingunt novi , quorum operâ subacti , mutati , emendatique morbidi succi , indebitas deferendo sedes , proprias occupant , suisque legibus reddito sanguinis circuitu , redit sanitas .

Intereà tamen morbum toto hoc tempore sævire non sines , illum à remediis linquendo securum . Hæc enim inter ea usurpabis , quæ morbum leniendo naturam adjuvabunt , eamque quò vergit ducendo semper, aliò quàm quò tendit , per invios illi calles , contendere nusquam tentabis .

APHORISMUS XXIX.

Τοῖσι δὲ νεωτέροισιν , αἵματος πτύσιες , φθίσιες , πυρετοὶ ὀξέες , ἐπιλήψιαι , καὶ τἆλλα νοσήματα , μάλιστα δὲ τὰ προφρημένα .

Juvenibus autem , sanguinis spuitiones , tabes , febres acutæ , epilepsiæ & alii morbi , maximè verò suprà nominati .

ADOLESCENTE puero adolescit sanguis, qui ætatum progressu & repetitis circulationibus *cohobatus exaltatur* , tenuatur , evolvitur , factoque sibi *elatere* plurimo fervet motu , æstu tumet ; hinc quod magnis fluminibus contingit qui aquarum copia tumidi in laterales fluvios exundant, hoc ipsum sanguinalibus arteriis evenit , quæ ubi tument uberiori sanguine, partem hujus in laterales *limphaticas arterias* exonerant , quæ hâc de causâ pro *lymphâ* cruorem excernunt ; cruor enim sivè rubra sanguinis pars (ex quo accedente pubertate *evehi* cœpta est) imposterùm erit , quæ morborum strages *edet* , quales hîc sunt *febres acutæ* , *sanguinis spuitiones* ; porrò quòd *ecclampsi* percitus sanguis per pulmones prosilire proclivis sit , causa est pulmonum in sanguinem effectus , qui particulas illius tenuando , pandendo, rarefaciendovè , promovet & auget illius *fervores* ; tum pendulæ illorum molis positura , ceu undequàque fulcimine defecta illorum vasa , impetui sanguinis patent magis , semelque ingurgitatum sanguinem necessariò eructant .

APHORISMUS XXX.

Τοῖσι δὲ ὑπὲρ τὴν ἡλικίην ταύτην, ἄσθματα πλευρίτιδες περιπνευμονίαι λήθαργοι, φρενίτιδες, καῦσοι, διάῤῥοιαι χρόνιαι, χολέραι, δυσεντερίαι, λιεντερίαι, αἱμορῥοΐδες.

Ultrà hanc ætatem verò progressis, *asthmata, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alvi profluvia diuturna, choleræ, dysenteriæ, lienteriæ, hæmorrhoides.*

Hîc habes *inflammatorios* aut *congestionum* morbos, qui cumulati sanguinis & alicubi hærentis fœturæ sunt, quousque profert *consistens* ætas, juventutem inter & senectutem media. *Consistentis* autem nomine intelligitur, parta quædam partium firmitudo, *solidorum toni* gradus quidam, *fluidorum* tenoris ratio, stabilitusque oscillationum rythmus, ultrà quæ progredi cessat corpus, sub quibusque illi ad senectutem eundum est. At progressûs finis, recessûs initium est, unde de juventute minùs habens consistens ætas, senectutis autem incommoda delibans, debilitatem sapit, sub quâ vivaces aut alacres minùs partium *elateres*, pigriùs oscillant, cumulatoque sub consistente ætate sanguini pellendo serviunt segniùs; cadente sic corporis rerum statu sanguinis *congestiones* fieri in dies, proclive est, quâvis enim ex causâ excandescens sanguis, elanguente *solidorum* pressu à partium loculamentis ut deceret expelli nesciùs, arcanis mille locum dat succorum à circuitu superstitum reliquiis, quæ *stases* inchoando in *stagnationes* crescunt & *congestiones*. In pectore autem factæ *stases*, *asthmata*, *pleuritides*, *peripneumonias* faciunt; in cerebro *letargos* & *phrenitides*; in vasis sanguinalibus *febres ardentes*; in intestinis alvi *profluvia*, *choleras*, *dysentherias*, *lienterias*, *hæmorrhoides* accersent.

APHORISMUS XXXI.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι δύσπνοιαι, κατάῤῥοι βηχώδεες, στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, ἀγρυπνίαι, κοιλίης, καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, γλαυκώσιες, βαρυηκοΐαι.

Senibus autem spirandi difficultates, catarrhi tussiculosi, stranguriæ, dysuriæ, articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexiæ, mali corporis *habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alvi & oculorum & narium humiditates, visûs hebetudines, glaucedines, auditûs gravitates.*

Senescere siccescere est; quæ enim corporibus adolescentibus molles & flexibiles partes erant, senescentibus iis durescunt & rigent; hinc senum marcor & rugæ, perdito enim partium humore, nitor carnium

pe-

perit & pulpamentum. Hujus detrimenti causam habes in transpirationis, quam minuit senectus, decremento: quemadmodùm enim in juvenibus elabens jugiter per cutem qui emeritus est nutritius succus, scilicèt animalis œconomiæ muniis defunctus, allabenti in dies recenti chylo concedit locum, unde sanguini juveneſcere datur aut renovari; contrà in senibus ab imminutâ transpiratione remeantibus continuò veteranis succis, efficitur, ut sanguis veteraſcentibus succis in dies cumulatus, renovari cesset, unde *acores*, *acrimoniæ*, *salsedines*, quibus imbutus senum sanguis debito humore defraudat partium fibras, quæ hâc de causâ stringuntur, arent, contrahuntur. Naturalis veluti *spasmus* est quo spiramina cutis connivere necessum est; at præterea cùm universalis sit hæc constrictio, depleri malè penitiores illorum loculos concipitur, sicque sua intrà *secretoria* coercitis, tardatis & lenteſcentibus succis, sanguinis *stases*, *congestionesque* humorum inchoantur, in senibus tantò periculosiores, quantò segnior in illis est partium evibrandi vis aut *systaltica* virtus, quâ viscera ab illis humorum superamentis expedire se potuissent. Hinc autem se prodit propria senum morborum aut singularis ratio, horum imprimis quos enarrat hic *Aphorismus*, quorum pars maxima ad *solida* pertinet, seu ad ipsam partium substantiam, cui inhærendo seniles affectus longiùs durant, contumaces, nec rarò insanabiles: exemplo erunt *asthmata*, *catarrhi*, qui in *senibus difficilè* coquuntur, *arthrides*, *stranguriæ*, *dysuriæ*, *scabies*, *pruritus*, *cachexiæ*, *visûs hebetudines*, *auditûs gravitates*, morbi omnes qui ipsa afficiunt organa; in eò à morbis alterius ætatis differentes, qui ab humorum fluidorum temporariis & casualibus vitiis, aut *spasmis* volaticis & prætereuntibus nati, deleri se sinunt, dum alii, qui ipsa occupant partium stamina, seu ipsum partium *habitum*, medicinis in tantùm obsurdeſcunt, in quantùm sarciendæ partium substantiæ par minùs omnis medendi industria est. Sed alteram adhuc senilium morborum in curando pervicacitatis causam exhibet sanguinis senum conditio, qui veteranis succis, ut modò dicebatur, cumulatur in dies; recoctus ergò compactusque factus, acriorem tantò, fortioremque de se promit calorem, quantò præ flammis acriùs urunt accensi carbones, quippè qui cum plus habeant massæ, plus edunt ignis; hinc quæ senes depascit acrimonia, flammante juvenum sanguine ideò deterior, quòd cum plurimo & solidiori insideat materiæ, plus quoque habeat virtutis aut energiæ.

SECTIO QUARTA.

APHORISMUS PRIMUS.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν, ἢν ὀργᾷ, τετράμηνα, καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν· ἧσσον δὲ ταύτας· τὰ δὲ νήπια, καὶ πρεσβύτερα, εὐλαβέεσθαι χρή.

Prægnantes purgandæ, si materia *turgeat, quadrimestres, & usque ad septimum mensem: hæ verò minùs. Juniores autem, & seniores* fœtus, *cautè vitare oportet.*

INTERDICTUM non consilium hic Aphorismus est; conscius enim *Hippocrates* periculi, quod in purgandis prægnantibus grave incurritur, admonet illam ipsam hîc adhibendam esse cautionem, quam acutorum morborum purgationi necessariam definivit, (*a*) utrobique enim *turgentem* requirit *materiam*; hujus autem interdicti vis in eo patet quòd solemni illi ad purgationem conditioni, alteram gravidarum purgationi addit clausulam, sint nempè *quadrimestres* vel *septimestres*, unde spontè fuit consequenti, purgatione interdici prægnantes, in quibus materia turgebit, nisi aliundè *quadrimestres* fuerint. Reverà, cùm in hâc sectione, purgationis doctrinam & usum exponere pressiùs aut retractare suscipiat *Hippocrates*, ab illa, quam tradere cœperat, cautione præcipuâ rem auspicatur, ut omissam illîc hanc purgationis clausulam in gravidis hîc adjiciat; ne in definiendo graviori totius medicinæ puncto aliquid desiderari videretur in eo, cujus religio fuit, ne falleret, diligentia ne falleretur.

Opinantes sunt purgationem hanc ad tuendam ab humorum cumulo gravidarum sanitatem pertinere, qui si audiendi sunt, concipiendus veniet graviditatis status, ut naturæ labor in humoris coctionem incumbentis, medentique purgandi occasionem proferentis, quoties ex acceleratâ humoris cumulati subactione, evacuandi illius necessitatem ostendit & facilitatem: at

(a) *Sect. I. aph. XXII.*

at diversa longè est prægnantis conditio, quæ in fovendo, alendo, maturandoque fœtu versatur, sub quâ si materiam aliquam identidem *turgere* observaveris, moto nempè singulis imprægnationis mensibus non promoto sanguine, unde non pauca gravidis eveniunt mala, non in purgandum humorem cadet hujusmodi *orgasmus*, quem quippè tam feliciter sedat venæsectio, quàm certè exasperat *catharsis*. Igitur ad mentem *Hippocratis*, juxtàque rei veritatem, purgationem hanc interpretari congruit magis, de illâ quæ debetur febrium gravidarum *orgasmo*, cui purgationem concedit in iis quæ *quadrimestres* vel *septimestres* erunt; subjungendo, (adeò proxima putabat aut imminentia proximè purgationis scandala) *purgandas esse minùs quæ septimestres sunt*, ideò certè quòd tunc temporis fœtûs mole distentus nimiùm, lassusque uteri *elater*, fatiscere periclitetur magis; magis iterùm si *senior* fuerit fœtus, tunc enim maximè urgetur uteri potentia; interim periculo quoque à *catharsi* patet junior fœtus, quem elabi proclive est, quandiù tendi recens adhuc uterus retendi promptus est.

APHORISMUS II.

Ἐν τῇσι φαρμακείῃσι τοιοῦτα ἄγειν ἐκ τοῦ σώματος, οἷσι καὶ αὐτόματα ἰόντα χρήσιμα· τὰ δ' ἐναντίως ἰόντα, σταύειν.

In purgationibus talia è corpore sunt ducenda, qualia etiam sponte prodeuntia utilia sunt, contrario autem modo prodeuntia sistenda.

Aphorismi, specilegia sunt; medicinæ quippè principis aurea dicta, quæ quis legendo illius libros decerpens, in unum volumen congessit; cumque frequentia sint apud illum aurea dicta, maximè quæ ad graviora artis puncta pertinent, isthæc pronuntiata, repetita sæpè in *Aphorismorum* codice reperiri debent; inde ratio propter quam quæ ad purgationem spectant divini senis effata, inter illius *Aphorismos* repetita leguntur, leguntur enim in illius libris disseminata frequenter. Præterea totus est *Hippocrates* in suadendis medico naturæ moribus & exemplis, de quibus illum vult erudiri, unde investiganda illi jubet quæ & qualia secernit natura, ut ex iis, quæ excernenda habet securè discat. Posthàc obvium se dat singularis & proprius hujus *Aphorismi* sensus; quasi diceret *Hippocrates*, in tantùm purgatio juvat, in quantùm iis similia *excernit*, quæ in sui tutelam sponte *secernit* natura, sic v.g. gravidæ damno fluit alvus, non ergò *catharsi* illi ducenda, sistenda potiùs, quia contrarius naturæ modus *laxi* est, quæ tueri se in prægnantibus non suevit natura nec amat, quibus è contrà *stricti* ratio congruit, quâ uteri servatur *tonus*, aut firmatur *elater*.

APHORISMUS III.

Ἢν μὲν, οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ ἀφόρως φέρεται· τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

Si quidem, qualia purgari oportet, purgentur, confert, & facilè ferunt: contraria verò, difficulter.

DE illorum numero hoc effatum eſt, quod medentium mentibus inculcatum voluit *Hippocrates*, qui benè gnarus medentis officii, quo naturæ rebus ſedulus parcere debet, illum admonet, ab iis abſtinere purgationibus, quæ alia quàm quæ evacuari convenit, evacuarent. Ut autem aliena non eliminet purgatio, curabit medicus, ea uſurpare medicamina non ſolùm, quæ ſolum, qui peccat, deturbent humorem, ſed & quæ per vias familiares aut conſuetas eum educant: Hoc in genere delicti, gravis & evidens illorum error eſt, qui in virginum mulierumque morbis, quos plurimos committit ſanguinis circuitûs erratum, *menſium* nempè, aut *lochiorum* defectus, qui inquam *mochlicis*, *ſudoriferis*, *purgantibus* inſontes laceſſunt humores, quos miſerè deprædando, vexant ſanguinem, ſiccant, pauperant.

Verum traditas jam in exponendis his naturæ miſtæ eloquiis noſtras repetere nugas dedeceret tantùm, quantùm repetitis gravibus illius ſententiis meditando immorari decet.

APHORISMUS IV.

Φαρμακεύειν μὲν θέρεος μᾶλλον τὰς ἄνω· χειμῶνος δὲ τὰς κάτω.

Purgandum, æſtate quidem, magis ſuperiores ventres; *hyeme verò, inferiores.*

PRÆCEDENTIS *Aphoriſmi* conſequentia eſt: æſtate non ſunt humores, quales *catharſi* convenit, ad habitum enim corporis pulſi, à viis purgationum tam alienantur, quàm ab habitu corporis inteſtina; hæcque *centri* à *peripheriâ* abalienatio eſt. Similiter hyeme non ſunt humores quales convenit remediis quæ *ſuperiores purgant partes*, ad inteſtina enim tunc temporis deſcendentes, ad ſuperiorum partium *ſecretoria* flecti recuſant: itaque medentem in curando meminiſſe oportet, ſublimes eſſe ſub æſtate humores, ideòque ad ſuperiorum partium *ſecretoria* ducendos eſſe, ad ea nimirùm quæ non imò abdominis cavo conduntur, ſed quæ ſuperioribus ſeu ſuperveſtientibus partibus inſident, talia ſunt cutis ſpiracula, quò ſub æſtate duci humores faciet Medicus; hocque *diapnoicæ* diætæ beneficium erit ſic inſtituendæ, ut diluendo *fluida*, *ſolidaque* mulcendo, molles ad habitum corporis faciat, alatque humorum *directiones*.

APHO-

APHORISMUS V.

Τὰ ὑπὸ κυνὸς, καὶ πρὸ κυνὸς, ἐργώδεες αἱ φαρμακίαι.

Sub cane & ante canem, difficiles sunt purgationes.

PURGANTIUM abusus aut infelicitas est operatio cassa, quæ dùm *fluidorum* bono perit, *solidorum* malo vertitur, de illorum quippè copiâ delibando pauca, de horum *eutoniâ* detrahit multùm: sed illud discrimen est, quod à *catharsi* impendet quæ *sub cane* instituetur; hoc enim tempore, quo ferunt omnia, ut sanguis tenuatus multum à centro corporis ad hujus peripheriam effertur, ad cutis potiùs quàm abdominis *secretoria* sua secum aufert purgamina. His igitur ab intestinis reddi jussis, ad ea quæ non habent concedenda, cogere ea est; fortassis faciet *cathartici* stimulus, ut purgantium illorum ope sanguinis aliquantula pars ad ima corporis præceps detur; at quàm periculosè! quàm difficulter! evincit canicularis fervoris in corpus effectus, qui æstatis calore ad cutem *diriguntur* humorum motus, *canis* ardore eodem impetu feruntur, firmanturque eò versùs illorum *directiones*, quas illinc ad intestina revocare labor est, plenumque opus aleæ.

APHORISMUS VI.

Τὰς ἰσχνὰς, καὶ λημέας, ἄνω φαρμακεύειν, χειμῶνα φεύγοντας.

Graciles, & facilè vomentes, sursùm purgandi vitantes hyemem.

SEMEL aut bis (*a*) vomere singulis mensibus familiare veteribus erat, hancque juxta consuetudinem, *gracilioribus vomitum à cibis* (*b*) vel à cibatu consulit *Hippocrates*, addendo hîc *graciles illos* oportere esse *ad movendum faciles*; in quibus omnibus adhibitas ab *Hippocrate* ad purgandum cautiones observari decet, usu enim compertâ sibi *graciles* purgandi difficultate, ejusmodi vomitum iis concedi præoptat. Veteris quippe medicinæ ritus erat jubendi vomitum *naturis humidioribus*, (c) *pituitæque* (*d*) obnoxiis, cujusmodi *intemperiem* aut ingenium innuere videtur in *gracilibus* sputandi consuetudo, hancque ob rationem vomitum iis præcipere convenit, maximè si *facilè vomentes* erant, hoc enim ad ejusmodi medicationem naturæ admonitio est; maxime iterùm sub æstate, ubi sublimes facti humores, ad superiora efferri postulant. Reverà edoceret *gracilis* constitutionis status, quem comitatur ad vomendum proclivitas, aliquâ evacuatione opus esse ejusmodi *naturis*, in quibus alibiles succi, qui in pinguedines & carnes abire debuerant

(a) *Lib. de salub. vict. rat. p.* 340. (b) *Ibid.*
(c) *Ibid. p.* 317. (d) *Coac.* 556.

rant verſi in humores, *purgationibus* pabula cumulare videntur; *vomitionem* præfert *Hippocrates*, at perperàmne aut temerè? in iis qui ad *vomendum facies* aut proclives ſunt, in quibus illæ vomituritiones ventriculi fœdas proferunt digeſtionis reliquias, quas eliminando vomitus, futuris inde malis præſcindit ſeminia: ſaltem nunquid non vomitionis ejuſmodi potior ratio eſt ad antevertenda *cauſariorum* incommoda, quàm menſtruæ aut crebrioris adhuc purgationis, quâ ad illorum tuendam valetudinem, heu nimiùm & diligentiùs abutuntur!

APHORISMUS VII.

Τὺς δὲ δυσημέας, καὶ μέσως σάρκας κάτω, ἀποσειλομένους θέρος.

Difficulter autem vomentes, & mediocriter carnoſi deorsùm, vitantes æſtatem.

VOMENDI facilitatem facit obſequibilis fibrarum elater, quo qui deorsùm moveri ſolebat ventriculi *periſtole*, confeſtim ſursùm reflectitur; unde difficultas vomendi, rigidioris aut *ſpaſtici* fibrarum toni argumentum eſt: ſed ad inferiora firmata ſic *periſtole*, naturæ documentum eſt, ad inferas partes *vergere* humores, invitamentum ergò & ratio illos eò ducendi; quod per inferiora purgare eſt. Illam naturæ proclivitatem oſtendunt adhuc apertiùs mediocriter pulpoſæ partes, ſeu *carnoſa mediocriter*, unde cùm fibrarum flexibilitatem intelligis, inde quoque *cathartico* fibrarum obſequentiam ſponderi putabis.

APHORISMUS VIII.

Τὺς δὲ φθινώδεας, ἀποσειλομένους τὰς ἄνω (φαρμακείας).

Tabidi verò, vitantes (purgationes) ſursùm.

IN curandâ *tabe*, alvum moveri adeò vetat *Hippocrates*, (a) ut medendi illius rationi adverſari planè videretur hic *Aphoriſmus*, ſi de *tabe* ipsâ intelligeretur; tabidorum ergò nomine hîc accipies naturas ad tabem proclives aut inclinantes, humorum colliquationi natas; corpora nempè tota ſero eluxuriantia, in quibus vaſa exuberantia ſuccis qui copiâ magis quàm feritate delinquunt, levari indigent aut exonerari. *Tabidi* ii ſunt, quibus *cathartica* conſulit hic *Aphoriſmus*, ædaces enim & crudi ſæpè ſunt ejuſmodi ægrotantes, ideòque de illorum numero, quorum ſanguinem *depurari* ſic, aut defæcari convenit, ne malè ſaturus, in viſcera tandem deſpumet.

APHO-

(a) *Lib. II. de morb. p. 472.*

APHORISMUS IX.

Τὰς δὲ μελαγχολικὰς ἀδροτέρως τὰς κάλω, τῷ αὐτῷ λογισμῷ τἀναντία προσιθείς.

Melancholicos autem uberiùs deorsùm purgabis : *eâdem ratione contraria adhibens.*

MELANCHOLICI rigido, firmo saltem partium *tono* donantur, unde cùm veniat vomendi difficultas, unà exurgit facilitas ad purgationem. Hanc adjuvat facilitatem *fluidorum* vel humorum in *melancholicis* status ; succi sunt non rarò à bile degeneres (quæ adusta, *à volatili* nempè fixior facta & à levi gravis) qui sic in salsos & ponderosos abiêre succos ; igitur quâ ratione hyems cogendo humores, eos ad inferiora inclinat ; simili ille humorum in *melancholicis* status deorsùm pellendos eos esse docet.

Uberiùs purgabis. Uberiùs quàm vomitione, quæ *melancholicis* minùs convenit, & cedit infeliciùs. *Uberiùs* adhuc ; hoc enim discriminis est *vomitoria* inter & *purgantia*, quod illa operentur mutando invertendoque oscillationum *directiones*, quæ cùm ante vomitionem descendebant, à vomitione ascendunt ; sic *secretoriis* factâ vi, ad excretiones quoque parata hæc minùs sunt ; *purgantia* verò de oscillationum *directionibus* mutando nihil, *secretoria* juxta illorum directiones stimulant, ideòque suos lubentiùs, & uberiùs fundunt, concedùntque succos. Cave tamen putes innui hîc ab *Hippocrate* fortiùs aut vehementiùs purgandos esse *melancholicos*, præterquàmquòd enim qui illos infestant succi, tenaces veteribus habebantur, indigi proinde qui per *epicrasin* educerentur ; insuper de *lympharum* genere recentibus sunt, qui ipsi partium substantiæ adnati, tractari fortiùs recusant, ne lacessiti duriùs, ipsa quassent *solida*, in *spasmumque* conjiciant.

Eâdem ratione contraria adhibens. Hæc clausula præcedentium Aphorismorum his respondet clausulis ; *vitantes hyemem, vitantes æstatem* : hyems enim & æstas *contraria* illa sunt, ad quorum rationem purgantium in *melancholicis* usum dirigi commendat. Quasi diceret parciùs aut *uberiùs*, feliciùs aut infeliciùs corpora melancholicorum *cathartica* movebunt, pro variâ hyemalis aut æstivæ aeris constitutionis conditione. Quæ ad Medicos admonitio est, eos erudiens de corporum *melancholicorum* ad aeris qualitates singulari teneritudine, quâ *nervosum genus*, quod in illis maximè sentit, juxtà varias aeris affectiones variè afficitur, stringitur, vel laxatur.

APHORISMUS X.

Φαρμακεύειν ἐν τοῖσι λίην ὀξέσιν, ἢν ὀργᾷ, αὐτημερόν· χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι, κακόν.

Purgandum in valdè acutis, si turgeat materia, *eâdem die: morari enim in talibus, malum eſt.*

PRINCIPES quædam ſunt artis veritates, quibus tota nititur artificis ſapientia, nuſquam commendate nimis, quia nuſquam non commendabiles. Ejuſmodi eſt *orgaſmus*, primarium medendi dogma, purgandi punctum, occaſio igitur, quæ utpotè præceps & fugax, data ſemel, illicò corripi vult & uſurpari. Itaque quâ die *turget materia*, hâc ipſiſſima purgari debet. In morâ periculum eò majus, quod *peracutis morbis* proprius ſit *orgaſmus*, ſub quibus cùm celeres & accelerati ſint humorum motus, præcipitem poſtulant medentis manum, ubi illi motus, coctionum motus erunt, cujuſmodi ſunt *orgaſmi* motus, ut enim ſunt præcoces properantis & in agendo diligentis naturæ fructus, præcociter quòque & properanter Medico decerpendi veniunt: prætereà infrequentes motus ſunt, in veniendo rari, in redeundo nulli, quos præteriiſſe ſemel, defuiſſe illis ſemper eſt.

APHORISMUS XI.

Οἰκόσοισι σφόφοι, ἢ περὶ τὸν ὀμφαλὸν πόνοι, ἢ ὀσφύος ἄλγημα, μὴ λυόμενον, μήτε ὑπὸ φαρμακείης μήτ' ἄλλως, ἐς ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύει.

Quibus tormina, & circà umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque purgante, neque aliter ſolvitur, in hydropem ſiccum firmatur.

RECOCTI in arte judicium & admonitio, quæ ut usûsfructus eſt, hujus quoque eſt conſilium. Hic enim *Aphoriſmus* medentibus documento erit in cognoſcendis ſagaciter, feliciterque curandis ejuſmodi *colicis* doloribus, quorum cum vulgaris non ſit *ætiologia*, ſingulares inſtituendæ ſunt *prognoſis* & curatio. Plebeius error eſt, ab humorum ſaburrâ enaſci omnes *colicos* dolores, omiſſis *ſolidorum ſpaſmis*, qui alterum conſtituunt *colici* doloris genus, quod *ſpaſmodicum* eſt. Teſtes *hyſtericæ pictorum*, figulorum & è plumbo fictorum *colicæ*, quæ tam *ſpaſmodicæ* ſunt, ut *narcoticis* maximè curari ament; ſi aliundè indebitis tractatæ medicationibus, vel debitis obſurdeſcentes remediis inſanabiles evadant, in *pareſin* deſinunt.

Similis ſortis ſunt hoc *Aphoriſmo* adnotati *inteſtinorum*, *umbilici*, & *lumborum* dolores, (*a*) eos enim facit *ſpaſtica diatheſis*; unde *purgantibus* & ſi-

(a) *Coac.*

& similis farinæ remediis curati, non tantùm non saneſcunt, ſed & *in hydropem ſiccum firmantur*, ideſt, confirmantur in *ſpaſmodico* cauſarum genere, qui enim *à ſpaſmodico ſolidorum* vellicatu inchoati fuerant illi dolores, in firmatum conſummatumvè deſinunt ſpaſmum.

APHORISMUS XII.

Οἱ κόσοισι κοιλίαι λεντερικώδεες, χειμῶνος φαρμακεύειν ἄνω, κακόν.

Quibus alvi ſunt lientericæ, eos *hyeme ſurſùm purgare malum eſt.*

ALVI *lientericæ*. Intellige ſtomacho crudos, in quibus *inabſoluta* digeſtio ventriculi, malè ſubactos aut imperfectè tritos dimittit cibos, eoſque ab aſſumptis non adeò diſſimiles. Sub æſtate fieri poteſt hæc affectio ab evecta bile, quæ tunc temporis facta ſublimis, proinque ad ſuperiora *vergens* ſurſùm evacuari amabit: ſub hyeme ſecus eſt, quo tempore ab acidâ *lymphâ* ad inferiora tendente hæc ægritudo venit; hanc ergò purgantibus evacuandam tentare, iratâ naturâ agere eſt, aut illam cogere, à viis illius illam detorquendo; à purgantibus ergò in hyemalibus *lintericis* affectionibus abſtinebit naturæ prudens.

APHORISMUS XIII.

Πρὸς λὰς ἐλλεβόρους, τοῖσι μὴ ῥηϊδίως ἄνω καθαιρομένοισι, πρὸ τῆς πόσιος προϋγραίνειν τὰ σώματα, πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει.

Ad helleboros, qui non facilè ſurſùm purgantur, iis *ante potionem corpora præhumectanda, copioſiore alimento & quiete.*

TRADITUM aliàs hîc repetitum habes effatum, repetique certè dignissimum, utpotè cui fulta tota eſt purgandi felicitas, rationes ſuo loco exploratæ ſunt, hîc ergò ſilendæ; at medendi regulam adjungit hic *Aphoriſmus*, illius ad artem momenti, ut illam præterire deeſſe ſit purgandi doctrinæ: attinet hæc norma ad rationem *medicamenti in alimento* exhibendi, quæ priſcis medicinæ temporibus conſueta, medendi magiſtris poſthàc cordi fuit & laudi, unde vel ipſis recentioris ævi medentibus, quæ actuoſa ipſis viſa fuêre remedia, alimentis præmittenda eſſe decreverunt: ſic de *volatilibus ſpiritibus*, à Medicorum Batavorum coryphæo (*a*) pronuntiatum; ſic *de cortice peruviano inſtitutum* ab Anglo nobili febrium flagello

(a) *Sylvius de le Boe.*

observabis, alimentorum enim benignitate cicurata remediorum vis major, lædendo nihil, innocua prodest. *Illud enim scire oportet, omne medicamentum, non semper ægris prodesse; quisquis ergò daturus illud erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius sit*: (a) *præhumectandumque* vult *Hippocrates potione, copiosiore alimento, quiete*: potione *ex aquâ aut mulsâ calidâ; sero, lacte asinino, sorbitionibus, pinguibus, dulcibus*; (b) at verò cùm ad purgationis facilitatem faciat non solùm *fluxilitas fluidorum*, sed insuper *solidorum* flexibilitas, non solùm recensita modò adhibet, ut *corpus præparatum sit ad pharmacorum potum*, (c) quibus addit *dulces & pingues potiones* (d), quæ lubricent humores; *fomenta* adhuc imperat & *ex aquâ calidâ lotiones*, (e) ut *solida* laxentur, *corpusque magis pharmacis obediat*; (f) in quibus omnibus si observes frequentem *Hippocrati potionum* usum, commendata ab illo intelliges *diluentia*, quæ ad purgationum felicitatem tam laudabilis sunt usûs, tamque utilis eventûs, *copiosiùs* addit *alimentum & quietem*. Enimverò *ubi solvere alvum quis vult, plurimo tempore cibis immorari confert*. (g) His artibus catharticis quasi accubando natura, ea cicurat & sibi devincit: imprimis quo tempore oscillando mitiùs partes & pacatiùs, purgantium stimulos sentiunt minùs: porrò commemoratæ hîc ab *Hippocrate quietis* memoriam his temporibus refricant *pilulæ ante cibum* nuncupatæ, utpotè que *aloeticis* fœtæ, ciborum pulpis mulceri indigent atque frænari.

APHORISMUS XIV.

Ἐπὴν πίῃ τις ἐλλέβορον, πρὸς μὲν τὰς κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγει. πρὸς δὲ τοὺς ὕπνους, καὶ μὴ κινήσιας ἧσσον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ναυτιλίη, ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

Ubi quis biberit helleborum, ad motiones quidem corporum magis ducit. Ad somnos verò & quietem, minùs. Declarat autem etiam navigatio, quòd motus turbat corpora.

ATQUI, hîcne *bonus dormitaret Hippocrates?* qui cautus & sapiens in *Aphorismo* proximè præterito, quietem purgationis facilitatis causâ jubendo, in proximè sequenti *Aphorismo* desiperet, quietem vetando facilioris purgationis causâ? quin imò, non aliundè elucet medicinæ prudentis in tradendis purgandi præceptionibus sedulitas major, quâ purgationis discriminum non ignarus, cautiones exhibere voluit: quæ tùm ante, tùm post purgationem adhibendæ sunt; illas quidem, ut *euphoria*, has ut ubertas purgationi asseratur. Vis ergò ut *catharsin* facilè ferat ægrotans? id procurabit corporis quies aut somnus, sub quibus otians aut indormiscens partium *systole* ca-

---

(a) *Cels. p. 87.*
(b) *Hip. de loc. in hom. 39. 10. de diæt. II. 36. 23. de morb. II. 13. XIII. 14.*
(c) *De intern. affect. XXIII. 31.*
(d) *De diæt. II. art. 36. v. 23.*
(e) *De morb. II. 13. v. 11.*
(f) *De intern. affect. art. 29. v. 41.*
(g) *De diæt. II. art. 36. v. 23.*

cathartici vim moderatur, adeout clam & tacitè vellicatæ partes aut lacessitæ, de quibus vacuandis admonentur, ultrò concedant succos: vis autem uberiùs procedat & celeriùs evacuatio? ab epoto *cathartico*, corpus moveri jubeto; sic enim duplici ratione provocatæ partes, succos ubertim illico fundunt. Hoc autem temerè prolatum ne putes, navigationis exemplum promit *Hippocrates*, quæ inexpertis tam atroces parit vomitiones, ut in argumentum veniat evidens præsentissimæ ad ciendam accelerandamvè *hellebori* ceu vomitorii medicaminis virtutem.

Ex hâc autem *Hippocratis* observatione elicitur maximi ad artis usum momenti consilium; cavendum nempè in usurpandis *mochlicis*, vehementioribusque *catharticis*, ne illorum intrà viscera pigrescat operatio, suâ enim morâ illic hospitando diutiùs, *fluida* venenant; ampliùs factâ sic sibi copiâ, ipsamet *solida* afficiendi, labefactandivè, ipsa deterunt infestantque vitæ stamina; unde quæ *fluida* sola infestabat morbida lues, adrepens ad *solida*, ipsammet depascitur partium substantiam, *fluidorumque* vitiis accedente *solidorum* culpâ, humorum turbationibus *spasticæ* adduntur *solidorum* turbæ, à quibus ut plus laboris ægrotanti venit, Medico quoque crescit difficultatis plus aut crucis. *Mochlicorum* enim, ut deest exhibitorum tolerantia in festinatâ illorum operatione consistit, utpotè quorum laus est partium oscillationes, directioneſque oscillationum urgere solùm non miscere, adeout exstimulando naturæ motus, illius accelerent opera, nec mutent consilia.

APHORISMUS XV.

Ἐπὶ μὲν βέλη μᾶλλον ἄγειν τὸν ἑλλέβορον, κίνει τὸ σῶμα· ἐπὶ δὲ κοιμᾶσθαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ κίνει.

Quandò vis magis ducere helleborum, moveto corpus. Quando verò cessare, somnum facito, & non moveto.

MOVETO *corpus*. Cùm moris fuerit *Hippocrati*, veratrum exhibere in morbis *chronicis*, ubi à lecto abstinere ægrotantibus licet, motûs nomine vel egressum è lecto, frictionem, deambulationem aliquam, fortè equitationem aut vectionem in rhedâ intelligi hîc nihil vetat, dum illis temporibus Medici quidam, *Herodici* exemplo quem damnabat *Hippocrates*, (a) *febricitantes, tum multis obambulationibus, tum multâ luctâ* conficiebant. Igitur de leni quâdam corporis exercitatione accipies ejusmodi motum, qui ab epoto *helleboro*, aut aliquot post horis institutus, operationem illius augere sueviſſet aut adjuvare. Verùm ex hâc interpretatione colligitur evacuantium energiam in *fluida* minus quæ eliquent, quàm in *solida* quæ stimulent, exerceri; quandoquidem *solida* sunt quæ agitari oporteat aut provocari, ut evacuantia uberiùs agant. Nihilominùs tamen *moveri corpus ab helleboro*, intelliges adhuc de *cathartico* quodam, quod antiquis *ab epoto* hel-

---

(a) *Epid. VI. sect. 5. text. 9.*

helleboro exhibere solitum fuerit, non secùs ac medentibus hodiernis in more positum est, diluta ex *mannâ*, *cassiâ*, *sennâ*, aut *ptisanis*, quas *laxativas* vocant, ab exhibito *emetico* propinare, quâ arte *stibii* feritatem colluendo, remedii vim pandunt, ubertatemque illius evacuationis innoxiè promovent.

Somnum facito. Idest, somnum inducito illis medicaminibus quæ *sanguini quietem præbent*, (a) quæ *sedativa & narcotica* dicuntur; hæc enim (*theriacâ* teste quæ *hypercatharsi* singulariter medetur) *spirituum ataxias* compescunt mirabiliter; cùm ergò purgationis *veratri* potissimùm operationem aut operationis molestias *cessare volueris*, *narcotica* adhibeto; horum enim successum quotidie felicem experiuntur artis magistri, iis qui *stibiata* sumpserint, vespertinis horis offerendo, *eâdem enim fidelià*, eorum operâ fit non solùm ut à medicamine orti tumultus cessent, aut antevertantur, at insuper arceatur qui immineret prægressi morbi regressus. Hæc sapientia illorum adhuc est, qui in usurpandæ *Ipecacuanhæ* peritiâ versati sunt, qui *narcotica* ex *diascordio*, eâdem purgationis die sub vesperam exhibendo, *dysenteriæ* recursum prohibent. Iterùm prudentia eadem est in purgandis *hystericis & spasmodicis* affectionibus, ubi si sic *narcotica* exhibere omiseris, mali *paroxismos* illicò repullulare videbis.

APHORISMUS XVI.

Ἑλλέβορος ἐπιχίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας ὑγιέας ἔχουσι· σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

Helleborus periculosus est sanas carnes habentibus: convulsionem enim inducit.

CAVENDUM *ne in secundâ valetudine adversæ præsidia consumantur*. *Latini* (b) *Hippocratis* consilium est, æquum ex eo quòd expugnandæ morbi causæ debitum sit remedium; quæ proin si absit, ut reverà abest à *sanis carnibus*, deleterium illud evadit; nimirùm illam quam morbidæ materiæ intentabat vim, in partium substantiam convertendo, quòd certè sævire, non curare est. Enimverò *quæ medicamenta sursùm aut deorsùm aut utroque modo purgant, omnia valde urunt, & ex his valentia, si fortè mollem aliquam corporis partem contigerint, eam exulcerant*. (c) Sed hic status *carnium* est quæ *sanæ* sunt, quæ utpotè morbido humore nullo vestitæ vel imbutæ, totæ, ut natæ sunt, molles & teneræ *veratri* feritati objiciuntur, quod cùm humorum pabulo defraudatum se sentit, partium depascit substantiam. Interim *si leniora medicamina turbationem in corpore excitant* (d) *à veratro*, quod valentissimum certè est, *convulsionem induci*, numquid miraberis?

Verùm *sanas carnes* adhuc dicito partes, cùm in eo sanis similes erunt, quòd humorum puræ niteant adhuc non sordeant, laborant tamen, sed à nu-

---

(a) *De affect. p.* 540. (b) *Cels. p.* 21.
(c) *Lib. IV. de morb. p.* 524. (d) *Ibid.*

nudâ scholæ veteris *temperie*, idest, à penitiori *solidorum spasmo*, à quo strictiores facti vasorum diametri, præterfluentibus succis liberos itus reditusque negant: ejusmodi sunt *spasmodicorum* morborum origines; reipsâ enim plurimorum sic ægrotantium florent facies, quorum præcordia rigent; posthàc talibus *veratrum* & similia offerre stimulantia medicamina, *convulsiones inducere* est aut educere.

APHORISMUS XVII.

Ἀπυρέτῳ ἐόντι, ἀποσιτίη, καὶ καρδιωγμὸς καὶ σκοτόδινος, καὶ στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακείης δεῖσθαι, σημαίνει.

Non febricitanti, appetitus dejectus & oris ventriculi morsus, & tenebricosa vertigo, & os amarescens, sursùm purgante opus esse indicat.

Hîc observabilia habes ad vomitum præludia, sed quæ incautis solis ad *vomitoria indicationes* erunt aut invitamenta, iis nempè qui *contraindicantis* illius fuerint ignari, quo dato, tuta minùs *Hippocrati* videntur *sursùm purgantia*. *Contraindicans* illud febris absentia est, quàm ad *sursùm purgantis* usum pro clausulâ necessariâ apponit *Hippocrates*; hinc eruitur, non ad *acutos morbos* spectare hunc *Aphorismum*, sed ad *chronicos* affectus, meliùs adhuc ad ejusmodi causarios homines, quibus *si per plures dies non vomuerint*, dolor præcordia infestat. (*a*) Insuper illa fuit apud veteres vomendi consuetudo, ut etiam *luxuriæ* (*b*) causâ à quibusdam institueretur, cui licèt morem gerendum nusquam præcepisset diætæ magister, cum tunc temporis erant, qui interdùm *valetudinis causâ recte* sibi à vomitu *fieri experiebantur*, (*c*) sapientium monitum erat, *ne quis qui valere & senescere vellet*, *hoc* quotidianum (*d*) haberet remedium. Igitur ad ejusmodi *vomitoria* pertinet hic *Aphorismus*, quo docentur quos tenet vomendi facta necessitas aut consuetudo, *vomitorium* non usurpare, quilibet molestet oris amaror, nisi absit febris; tunc enim *appetitus dejectus*, *os amarescens*, &c. cumulati succis ventriculi signa sunt. Itaque *sive plus sit quàm concoquere possit*, *periclitari*, *ne corrumpatur*, *non oportet*: *sive jam corruptum sit*, *nihil commodius est*, *quàm id*, *quâ viâ primùm expelli potest*. *Itaque ubi amari ructus*, *cum dolore & gravitate præcordiorum sunt*, *ad* sursùm purgans *protinùs confugiendum est*. (*e*) Porrò cùm nondùm apud homines nostros absoleverit penitùs valetudinis causâ facta identidem vomendi consuetudo, hinc docebuntur, quâ cautione huic obtemperabunt, vel etiam abstinendo si adsit febris.

APHO-

(a) *Cels.p.30.* (b) *Ibid.*
(c) *Ibid.* (d) *Ibid.*
(e) *Cels.p.29.*

APHORISMUS XVIII.

Τὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν ὀδυνήματα, ὁκόσα καθάρσιος δέονται, ἄνω φαρμακείης δεῖται σημαίνει· ὁκόσα δ' κάτω, κάτω

Suprà ſeptum tranſverſum dolores, qui purgatione egent, ſurſùm purgante opus eſſe indicant. Qui verò infrà, deorsùm.

DOLORES *ad ſuperiores partes tranſeuntes perniciem minantur*; (a) qui cum *acuti* alicujus affectûs ſoboles ſint, de horum non ſunt numero, quos purgationi, huicque ſurſùm debitos pronuntiat *Hippocrates*, ſed de illorum ſorte adhuc qui *chronicos* ſtipant morbos qui abſque febre moleſtant, & in crudos humores cadunt. Humorum præ copiâ eluxuriantium argumenta ſunt, quos minuere coquere eſt; parti enim à purgatione ſuperſtiti, ut minus ſit molis, plus ſit ad coctionem facilitatis, pondere enim levata vaſa alacriùs oſcillant, terendoque meliùs, penitiùs ſubigunt. Hi autem humores ad evacuationem eò paratiores ſunt, quòd ad vomitionem ſint accomodatiores, deſidiæ non rarò vel luxuriæ infelices fœturæ, quæ quia vi eluctantis naturæ ad ſuperiora *vergunt*, per ſuperiora evacuandos ſe monſtrant.

APHORISMUS XIX.

Ὁκόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι μὴ διψῶσι καθαιρόμενοι, ἢ παύονται, πρὶν ἢ διψήσωσιν.

Qui in purgantium potionibus non ſitiunt dum purgantur, non ceſſant, priuſquam ſitiverint.

PURGATIONIS miſerabile ſolatium! cujus *noviſſima prioribus pejora ſunt*, illius enim initium dolor; progreſſus labor; finis conſumptio; indigenæ nempè partium *lymphæ* deprædatio, à quâ *ſitis*, quæ ceſſanti purgationis evacuationi ſuccedit, certè *ceſſante lucro quaſi damnum emergens*! ut enim in morbis eò atrociora *ſymptomata* ſunt, quò propiùs *ſolida* contingunt, eò exitialior ſitis à *catharſi* ſuperſtes, quòd *ſolidis* inuſtæ ſiccitatis indicium ſit, ſpaſticam inducentis *diatheſin*, utpotè cùm imminentem proximè *convulſionem* non rarò præſignificet: unde ſitis hæc purgationis evacuationi comparata plus mali ſpondet, quàm illa pollicebatur boni. Sed hic *Aphoriſmus* admonitio erit adversùs valentiſſimorum purgantium uſum, cujus ſortis erant Priſcorum medicamina, urentia adeò, acria & *colliquativa*, ut inquilino, nativoque uvore exuendo partium ſtamina, primigenium ipſum abſumerent humorem.

Equidem temporariæ ſitis genus eſt, quo ſub ipsâ molliorum etiam pur-

(a) *Coac.* 70.

purgantium operatione moleſtari ægrotos non infrequens eſt; ſed hùc non ſpectat hæc admonitio, ab exuſtis enim, quo madebant uberiori *ſero*, partibus fit iſthæc non duratura ſitis; ſpectat verò ad ſitum à *catharſi* illâ relictam, quæ ipſam invadendo partium ſubſtantiam, exhaurit, ſiccat, pauperat.

APHORISMUS XX.

Ἀποχωρήμασιν ἔξω ἰοῦσι μὴ γινήται σφόδρα, καὶ γονάτων βάρος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα, κάτω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει.

Non febricitantibus ſi fiat tormen & genum gravitas, & lumborum dolor, deorsùm purgante opus eſſe indicat.

CERTE in decipulam multis veniſſet *Hippocratis* nomen, ſi in iterandis multiplicibus purgationum caſibus, neceſſariis ad artis prudentiam defuiſſet cautionibus: quam ergò ad purgationes per ſuperiora appoſuit clauſulam, hîc iterat ad purgationes per inferiora. Utrobique de *chronicis* morbis aut cauſariis hominibus loquitur, utrobique *febrem abeſſe* commendat: poſthàc cauſariis *catharſin* concedit, *ſi fiat tormen*, vel inteſtinorum moleſtia, *genuum gravitas*, *lumborum dolor*; in quibus omnibus factas à naturâ humorum ad inferiora *vergentias*, ut inſpicere, ſic ſequi convenit, quamdiù ex *abſente febre*, ſuis à *directionibus* aut ſemitis dejectam nondùm naturam augurari licet, juxta quas eò tendentes eluxuriantes ſuccos, ubi publica ſunt & plura *ſecretoria* ad *abdomen* nempè, ubi condita ſunt univerſi corporis colluviaria, eò versùs ducere illos oportet.

APHORISMUS XXI.

Ἀποχωρήματα μέλανα, οἷον αἷμα μέλαν, ἀπ' αὐτομάτου ἰόντα, καὶ ξὺν πυρετῷ, καὶ μὴ ἄνευ πυρετοῦ, κάκιστα. Καὶ ὁκόσῳ μὲν τὰ χρώματα ἀποχωρημάτων πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον κάκιον· ξὺν φαρμάκῳ δὲ, ἄμεινον, καὶ, ὁκόσῳ μὲν χρώματα πλείω, οὐ πονηρά.

Dejectiones nigræ, qualis ſanguis niger, ſponte prodeuntes, & cum febre, & ſine febre peſſimæ. Et quantò colores dejectionum plures fuerint pejores, eò deteriùs: cum purgante verò meliùs. Et quantò colores plures, non mali ſunt.

IN evacuationibus pejus nihil quàm excerni ſuccos qui ad evacuationem inſtituti non ſunt; tunc enim jactura fit non allevatio, quò tamen unicè natura contendit; ejuſmodi autem eſt ſanguis, quem iis natura coercuit vaſis, eâ arte ſibi continuis, ut hæc nullibi hiantia, nullos habeant exitus, ſeu

nullibi in *ſecretoria* deſinant ; ſic enim ſe habent vaſorum ſanguinalium ductus, qui ab *arteriis* cœpti in *venas* reflexi continuantur, adeout ex *arteriis* in continuas *venas* tranſire coactus ſanguis, ſuis nullibi exiliens vaſis, continuus ſibi ad cor regrediatur. Hæc de rubrâ ſanguinis parte, ſecus de albâ, quæ quia pro communi *ſecretionum* omnium materiâ eſſe debet, arterialibus tubis ceu *arteriis lymphaticis* contineri eam curavit natura, quæ ubique in *ſecretoria* deſinunt. Atqui *nigræ dejectiones, qualis ſanguis niger*, cruoris ipſius ſeu ſanguinis rubræ partis ejectamenta ſunt, proindèque malæ ; ideò dices, quòd profundant vitæ fontes ? addito, quòd non *ſecernendorum* excretiones ſint, ampliùs, quòd devii violati & rupti ſanguinis circuitûs ſint argumenta; adactæ nempè ſanguinis rubræ partis intra arteriacos *lymphæ* tubulos, ideſt, ab *arteriis* ſanguinalibus in *lymphaticas* arterias, ſanguinalium *venarum* loco, tranſiiſſe rubram ſanguinis partem, quæ harum arteriarum ductu *ſecretoriis* illabens excernitur. Adſit itaque vel abſit febris, utrinque malæ ſunt ejuſmodi *dejectiones nigræ*, utpotè quæ factam alicubi arcanam ſanguinis *ſtaſin* indicant ſemper, hujuſque originem invenies vel in narium hæmorrhagiis, (*a*) quibus puer obnoxius fuerit ægrotans, vel *hæmorrhoidibus* cæcis aut ſilentibus, quæ ſanguine manare conſueverant, vel *menſibus* mulierum perperàm compreſſis ; niſi forte membro aliquo curtus homo, otiantem ſanguinis portionem, quæ in reſectæ partis alimoniam ceſſura fuiſſet, alvo profundat.

Dejectionum vel nigror unus, mali ominis eſt, ſed peſſimi fit, ſi præter nigrorem, vel omiſſo nigrore, multis ſimul hiſque fœdis coloribus tinctæ prodeant dejectiones, ut *viridibus*, *porraceis*, *fuſcis*, *cinericiis*, qui ſi à morbo veniant, exitiales magis erunt, minùs verò ſi à medicamento : ſi enim priùs, pluribus *ſecretoriis* aut viſceribus offenſam eſſe factam argumentum eſt, quæ omnia ſuis plorantia ſuccis multigenam illam contribuunt morbo materiem ; ſi poſteriùs, plura purgari viſcera indicium eſt, feliciùs autem, ſi plures fuerint & deteriores purgaminum illorum colores, perfectiùs enim ſic & penitiùs elui ſentinam & ſiccari, teſtimonium erit.

APHORISMUS XXII.

Νοσημάτων ὁκόσων ἀρχομένων, ἢν χολὴ μέλαινα ἢ ἄνω, ἢ κάτω ἐπέλθῃ, θανάσιμον.

Morbis quibuſvis incipientibus, ſi bilis atra vel ſurſùm, vel deorsùm prodierit, lethale.

ATRA *bilis*, morbidi minùs quàm venenati humoris nomen, omnium ſanguinis vitioſitatum ſumma, ſuccorum capitale crimen, humorum pernicies ; *ſulphuris* uſtulati, igneſcentis *olei*, lixivii *ſalis*, *calciformis* ma-

te-

(a) *Coac. art.* 3.

teriæ, *aquæ stygiæ*, denique spiritûs urentis promens ideas, vires referens, aut condens malitias. In illâ *intemperiei* omnis cumulum poni, scholæ veteris dogma fuit, *frigida* illa fuisset aut *calida*, inficiens *sanguinem* aut spiritus infestans, morsùs enim, *acetositatis*, acoris vel uredinis sensus, *atrabilarii seri* effectus illis erat: igitur *bilem atram* ineuntibus morbis sursùm deorsùmve excerni, argumentum est sub illorum initiis eum contigisse sanguini *fluoris*, *exaltationis*, resolutionis aut malitiæ gradum, qui solis diuturnis morbis succedere solet; unde mortem instare intelligitur, perditâ non minùs ineunte quàm finiente morbo, sanguinis *crasi*.

APHORISMUS XXIII.

Ὁκόσοισιν ἐκ νουσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ τολυχρονίων, ἢ ἐκ τραυμάτων, ἢ ἄλλως τως λεπτυνομένοις, χολὴ μέλαινα, ἢ οἷον αἷμα μέλαν ἐπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ ἀποθνήσκουσι.

Quibuscunque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut aliter quocunque modo extenuatis, bilis atra, vel qualis sanguis niger, prodierit, postridiè moriuntur.

Hic habes *Hippocratis* in observando vera dicentis argumentum, quod enim hoc in *Aphorismo* tradit augurium, hoc ipsum verum adhuc quotidie experitur medendi usus. *Extenuatis* hominibus *sanguinem nigrum prodire*, mortem ad *januas* esse significatur; sed hanc confirmat observationem *hydropisi* extenuatorum interitus, quem proximum ostendit, sub hoc expirante morbo hâc vel illâ parte excerni solitus sanguis. Enimverò hîc commemorata *atra bilis*, *qualis sanguis niger*, sanguinis fex est aut sanguis fæcatus & reses, qui diù stagnatus sub morbis, his finientibus inopinatò foràs prorumpit. Gravis enim longus morbus, genitus naturæ diuturnus, *solidorumque* continuus pressus est, quo in lentescentem sanguinis circuitum natura contendit: posthàc si memineris, *arterias* esse sanguinales, intrà quas primùm fit sub morborum principiis sanguinis circulationi hæsitantia, animadvertisse est, à sanguinis parte rubrâ committi primam morbi causam, in illâque poni primum sanguini obicem, cui allidendo cæteri appellentes succi, restagnando pariunt, quæ inde exundant, *serosas colluvies*: itaque ut ut lymphis aut aquis mergi totæ videantur partes, recordaberis arcanam subesse sanguinis rubræ partis in arteriis sanguinalibus moram, quam principaliter natura eluctari conatur, usque dùm certamini facta impar, fatiscat tandem, quamq; materiem premendo partes, in venas sanguinales exprimere non potuerunt, fatiscentes & exolutæ in *lymphaticas arterias* dimittunt, ab oscillationibus quippè nativis deflectendo, alias sequuntur *directiones*, aliisque necessariò serviendo *determinationibus* suos aliò quàm conveniebat, ferunt aut ructant succos, & pro *sero* sanguinem excernunt.

APHORISMUS XXIV.

Δυσεντερίη, ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον.

Dyſenteria, ſi ab atrâ bile inceperit, lethale.

AD naturæ mores, & inſtitutum ſaporata bilis flaveſcit, aſcititiis infecta ſaporibus atratur; illam *eſſentiali* aut abſque igne expreſſo oleo comparabis, utpotè quam tritus naturalis, aut ſimplex preſſus expreſſit, hanc ſtillatitio, nigroque oleo quod genuit una ignis tortura, illam enim edit *ſpaſtica* vis, aut vehementior partium tritura. Itaque *ab atrâ bile dyſenteriam incipere*, idem eſt ac in tantùm profeciſſe ſtatim ineunte morbo *ſolidorum elateris* vehementiam, ut omne illud vitii, quod poſt multos tantùm dies bili contigiſſet, illicò & ſtatim naſcente morbo illi comparetur: unde conſequitur omne quod à *dyſenteriâ* mali moris impenderet periculi poſt exactos plurimos dies, totum illud ineunti malignæ *dyſenteriæ* aſſidere. Si fuerit hæc *atra bilis*, quaſi *ſanguis niger*, qui interdùm inchoante *dyſenteriâ* profunditur, tunc exolutionem partium, quæ longo morbo ſuccedere ſolet, eandem vel primis morbi diebus abſolutam intelliges, ſeu factam illicò vaſorum diametris violationem, unde *atoniæ* quoddam genus, quod *ſolidorum* medicabile minùs vitium eſt.

APHORISMUS XXV.

Αἷμα ἄνω μὲν, ὁκοῖόν κε ᾖ, κακόν· κάτω δὲ, ἀγαθὸν, μέλαν ὑποχωρέον.

Sanguis ſurſùm quidem, qualiſcunque ſit, malum. Deorſùm verò, bonum, niger ſubtùs ſecedens.

DOCET hic *Aphoriſmus*, ex ſanguinis *excretionibus* nullas eſſe innoxias ex illis quæ ſurſùm fiunt, nonnullas verò eſſe bonas ex iis quæ deorſùm feruntur, illas nimirum quarum niger ſanguis eſt. Sanguis enim per ſuperiora excretus per os, nares, aures, oculos exit, quàm autem omine malo oſtendit ſanguinis ploratus & exitus per aures, qui læſi vehementiùs cerebri, aut abnormis omninò facti ſanguinis circuitûs ſunt indicia. Terroris quidem minùs incutit narium *hæmorrhagia*, ſub eo quippè invadens ætatis articulo, juvenilis nempè, ubi longè abeſt metus periculi aut mortis cogitatus; interim naturæ ſpectatoribus ſanguinis cursûs aut motûs *gnomon* fit: hinc ſe prodit ad excurſiones adnata ſanguini proclivitas, auguriumque venit, quàm multis evagationibus impoſterùm obnoxius futurus erit ille ſanguis, qui tener, mollis & ferè lacteus adhuc, evehi tamen promptus eſt, ſuique impotens ſponte ſævit aut furiatur: inde documentum, illius indolis eſſe ejuſmodi ſanguinem, qui emiſſario quodam opus habet aut effugio, muſti

sti vinivè ferventis vel furentis exemplo, cui *epistomium* laxari necessarium adeò est, ut hâc ventilatione omissâ dissilire dolio necessum sit. Atqui à sanguine sic desultorio nato, quantùm animali œconomiæ turbarum impendeat & periculi, edocet ventura ætatum progressu partium texturæ mutatio, quâ duresçentes fibræ, hincque strictiora facta *secretoriorum* oscilla, sanguinis pulsibus dehiscunt difficiliùs, unde hic ad viscera refluus, maximi morborum numeri hîc illic seminia ponit, succorum *stases* mille inchoando, quæ sensim in morbos adolescunt.

Ominosæ non minùs sunt sanguinis *hæmoptyses*, ut enim sanguis in pulmones cadens non tramite brevi & recto præterlabitur, sed per cuniculos transeundo penitiora illorum invadit loculamenta, ubicunque hæret, stagnat, acet, ipsamque visceris substantiam labefactando, ipsa *solida* depascitur.

Intereà aliquid boni præ se fert *sanguis niger subtùs ceu deorsùm secedens*, præterquàm quòd enim ampla est, lubrica & declivis intestini canalis capacitas, quâ dejicitur ille sanguis, unde fit ut facilè descendendo, difficiliùs hæreat, aut moretur, nigror testatur *hæmorrhoidalem* illum esse, de illius genere quem inoffensa natura & ultrò dimittere solet. Ater enim ille sanguis reses & inutilis materies est subacta, domitavè, quam ad publicum colluviarium trudendo natura foràs eliminat; *criticâ* veluti ratione, quâ universi corporis *secretionum* superamenta cogendo & adunando, sanguinis fluento reddit, sordium instar, quæ ut eluantur meliùs, currentibus fluvii aquis advolvuntur.

APHORISMUS XXVI.

Ἢν ὑπὸ δυσεντερίης ἐχόμενόν οἷον σάρκες ὑποχωρήσωσι, θανάσιμον.

Si à dysenteria detento velut caruncula ſeceſſerint, lethale eſt.

EX *ſymptomatis* ut graviora sic exitialia magis, quæ *solida* afficiunt, his iterùm periculosiora sunt quæ *solida* deterunt, utpotè *solutæ partis* vitia, quæ & ægroto exitium & Medico laborem parant. Ejusmodi sunt putida illa strigmenta, *Hippocrati caruncula* dicta, quæ cum *à dysenteria detento* excernuntur, mortem portendunt: observabis tamen morbi tempus, sub quo isthæc strigmenta excernuntur, simul coloris genus quo inficiuntur & quocum egeruntur *doloris* modum. Enimverò ut ut mali semper ominis sit sub *dysenteria* reddi veluti intestinorum ramenta, ominosa minùs erunt sub illiùs ferè reddita initiis, cruentata imprimis si fuerint aut purpureo infecta colore, unaque comite atroci dolore; tunc enim pungentis quidem, secantis, urentisque succi opera sunt, detritarum quoque & lacerarum tunicarum segmina, sed vigentis adhuc, ut ut vehementiùs, *systalticæ potentiæ* testimonia; secùs si ultimis morbi temporibus livida aut atra, nec multo stipante dolore prodeant, tunc enim flammati penitùs, *sphacelati*; putris & colliquescentis intestini deciduæ particulæ sunt, veræ, quæ mortem significant *caruncula*.

APHO-

APHORISMUS XXVII.

Οἱ κόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμορῤῥαγέες πλῆθος ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀφαλήψεσι, τυτέοισιν αἱ κοιλίαι καθυγραίνονται.

Quibus per febres ſanguinis copia undecunque eruperit, in refectionibus his alvi humectantur.

Dum à morbo revaleſcunt, ſub quo magna fuerit ſanguinis jactura, alvi profluvio, obſervante *Hippocrate*, obnoxii ſunt. Hinc admonitio fit, parcè & ad artis leges, illos eſſe cibandos; ſponte enim imprimis ſi factæ fuerint magnæ illæ ſanguinis jacturæ, conjectura eſt non levis, eâ ſui parte minutum ſanguinem, quâ rubet, calet & excandeſcit, illa enim in *hæmorrhagias* propendet, at hæc ipſa eſt digeſtionum & coctionum parens, tritûs quippè ſubactûs & oſcillationum author, quâ proindè perditâ aut labefactatâ non mediocriter, oſcillationes, tritus, coctiones elanguere neceſſum eſt. Sed inde reſolutum iri alvum ultrò conſequitur, actuosâ enim ſui parte viduatus, qui *ventriculum & inteſtina* alluit ſanguis, fibras horum molliùs erigit, *ſyſtalticam* malè alit virtutem, tritûs denique deprimit potentiam; efficaciores alvi laxæ cauſas aliundène meliùs elicies?

Hujus ergò Aphoriſmi fructus erit erudiri, hujuſmodi convaleſcentium ſanguinem ſuâ parte rubrâ exutum ſæpè eſſe, in hocque ponendam in illis exhauſti rationem, quòd illorum ſanguis parte rubrâ minutus, albâ ſuâ ſuperet; cum autem rubra ſit quæ *ſanguificat*, ceu quæ chylum rubore, proprioq; donat coctionis gradu, aliturâ paucâ aut fomite parvo indiget, ne pro ſanguine ſerum elaboret, cruditatibuſq; cumulet omnes corporis officinas. Spretâ hâc aut ignoratâ cibatûs curâ, ſero turgidulam non rarò vides in convaleſcentibus corporis habitudinem, aut à *ſeroſa colluvie* profectitias non uniuſmodi humorum fluxiones, *catharros*, *rheumata*, & *hydropicos* affectus, quibus omnibus ſæpè occurreret parca diæta.

Exhauſtæ aut perditæ in convaleſcentibus ſanguinis rubræ partis cauſam in *hæmorrhagias* unas refundere videretur *Hippocrates*, unde hoc exemplo diſces, quàm ſæpè defecta ſint in convaleſcentibus rubrâ ſanguinis portione vaſa: enimverò cum in arteriis ſanguinalibus prima fiant *obſtructionum*, quæ *ſtaſes* ſunt, initia; accidit non infrequenter, ut in convaleſcentibus, nedùm reſtituto rubræ partis ſanguinis in venas tranſitu, parte ſuâ albâ magis quàm rubrâ in illis circulet ſanguis, undè illos cibandi parcè neceſſitas fit medentibus, qui à colliquationibus aut humorum deliquiis tueri illos voluerint.

APHO-

APHORISMUS XXVIII.

Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ ἀλεχωρήματα, κωφώσι ἐπιγινομένης, παύεται καὶ ὁκόσοισι κώφωσις, χολωδέων ἐπιγινομένων, παύεται.

Quibus bilioſæ ſunt egeſtiones, ſurditate ſuperveniente, ceſſant. Et quibus ſurditas, biliosis ſupervenientibus ceſſat.

ALIQUANE *bili* foret cum *aure* neceſſitudo? arcananè quædam familiaritas? tanta *bilis* eſt in *auditum* potentia! ſuaderet ferè aurium ceruminis cum *bile* ſimilitudo, flavum enim ut eſt & amarum, non inconcinnè *bilem* repræſentaret. Ideòne quòd ejuſdem *diametri*, fabricæ & *mechaniſmi* forent aurium *glandulæ* aut *ſecretoria* cum *ſecretoriis hepaticis*? inde ſaltem pateret utrumque inter organum ſimilitudinis arcanæ ratio, ſed quam ſcrutari, *in alienam eſſet meſſem falcem mittere*. At quantalibet ſit *bilis* cum aure affinitas, illius ſi fiat ad aures major raptus, facit eadem iſthæc familiaritas, ut in penitiores cryptæ illius labyrinthos admiſſa bilis, in ipſo organi centro ſedem figens, *ſtaſin* faciat, auditumque gravet. Hujus effectûs exemplum eſt & argumentum, bilis, quæ per alvum ibat, ſuppreſſa egeries, hinc enim ſuccedit ſurditas, quæ reſtitutâ illâ egerie, ceſſat. Quod ergò de *ophthalmia* exploratum tradidit *Hippocrates*, nimirùm hoc morbo laborantes alvi profluvio corripi bono eſſe ad ſurditatem commodè transferes, utpotè ſolutâ alvo, quæ bilem egerat, ceſſare ſoleat. Argumento ſunt fugaces febrium malignarum ſurditates, quas levat fluens alvus; ideò felicis factæ ominis, quod illis febribus ſurditas adveniens, ad *catharſin* felix ſit augurium, ſic nempè factum oſtendens locum aut proximè venturum portendens, hanc ob cauſam, quòd ejuſmodi ſurditates invehat bilis, quæ à ſanguine ſeparari cœpta, fugere geſtit, vel fugari, cui aperiendo effugia *catharſis* auxilio fit.

APHORISMUS XXIX.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἑκταίοισιν ἔθη ῥίγεα γίνεται, δύσκριτα.

Quibus per febres ſextâ die rigores fiunt, difficulter judicantur.

ORDINIS exemplum! ut morbis ità & *ſymptomatis* ſua tempora ſunt loca, opportunitates, juxta quas proſperantis aut cadentis naturæ labores æſtimabis. Ejuſmodi eſt *rigor*, à quo ſi auſpicatur morbus, nihil eſt formidinis, tunc enim conatus naturæ eſt, aut *ſolidorum* niſus, in ordinandis parandiſque ad coctionem humoribus; aliuſmodi eſt qui progrediente morbo contingit *rigor*, qui à coctione proripientis ſe ſucci ſignum eſt; ille ergò *rigor* ad coctionem inceſſus eſt, hic autem à coctione receſſus; ſub illo *fluida ſolidorum* labori ſubjecta mitificantur, ſub hoc *ſolidis* laborem *fluida* faceſ-

faceſſuut. Poſthàc difficiliorem *judicationem* conſequi neceſſum eſt; ſic enim laboriosè ſe habentibus *coctionum* inſtrumentis, tardari *coctiones* aut turbari oportet.

APHORISMUS XXX.

Οἱ κόσοισι παροξυσμοὶ γίνονται, ἐν ᾧ ἂν ὥρῃ ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὐτὴν τὴν ὥρην ἐπιλαβὼν, δύσκριτα.

Quibus exacerbationes fiunt, quâcunque horâ dimiſerit febris, poſtridiè eâdem horâ ſi corripuerit, difficulter judicantur.

ET ſunt ordinata quæ mala ſunt; quò ſpectant *exacerbationes* illæ quæ iiſdem horis recurrendo, ut mali conſtantiam & imperium, in aggrediendo, ſic in ſuſtinendo laborem naturæ oſtendunt aut afflictationem; impotentem nempè in *ſolidis* oſcillandi virtutem, *fluidorum* moli aut inſultibus ſupparem tantùm, quæ arcere debuiſſet aut diſturbare. At quantùm in terendo tardant aut elanguent *ſolida*, tantùm in ſubigendo morantur, difficiliùs ergò coquunt & ægrè judicant. Igitur morbos, quorum iiſdem temporibus redeuntes exacerbationes videbis, diuturniores ſaltem judicabis, metus enim aliundè eſt ne *ſolidis* inſidens altiùs morbi cauſa, longiùs naturæ faceſſat negotium.

APHORISMUS XXXI.

Τοῖσι κοπώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν, ἐς ἄρθρα, καὶ παρὰ τὰς γνάθους μάλιστα, αἱ ἀποστάσιες γίγνονται.

Laſſatis per febres, ad articulos, & circà maxillas maximè, abſceſſus fiunt.

AD præſagium in morbis valet maximè corporis ſenſus, ut enim in bonis ducitur qui nullus eſt, doloris qui eſt aut *laſſitudinis*, caloris aut ſiccitatis (utpotè cùm in ferendo alacritatis naturæ ſignum ſit) humoris quoque morbidi gradum aut veſtigia docet ſimul & ingenium. Hinc quò natura vergit aut quò ſe vertit humor diſcit Medicus, exque ſensûs modo eruitur qualitas humoris. *Laſſitudinis* ſenſum obſervandum hîc exhibet *Hippocrates*, qui in morbis *acutis* (de his enim hic locus accipiendus eſt) humorem *in articulos* aut *in maxillas*, quæ articuli quoque ſunt decubiturum oſtendit. *Staſis* enim eſt laſſitudo, quam nempè infert hærens partibus ſanguinis circuitus, unde humorum *ſtagnatio*, quam ſub morbis laſſitudinis ſenſu monſtrantem ſe, ni avertere natura curet, aut ſi omiſerit medentis cura, abſceſſum illic expectare oportet, quò *apoſtaſin* aut decubitum invitat maximè

mè partium motio jugis, cujus sortis articuli sunt, parata illa semper factaque ad motum organa, igitur *ad articulos* venturi *abscessus* expectandi sunt.

APHORISMUS XXXII.

Ὁκόσοισι δ' ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νούσων τι πονέει, ἐνταῦθα αἱ ἀποστάσιες γίγνονται.

Quibus ex morbo resurgentibus aliquid dolet, ibi abscessus fiunt.

ALASSITUDINIS sensu ad sensum *doloris* pergit *Hippocrates*, à quo post morbos alicubi superstite, abscessum illuc venturum pronuntiat. Læsi enim necdùm planè restituti *solidorum toni* argumentum dolor ille est, tum *spasmi* notaculum, quo stringi, crisparivè pergentes vasorum fibræ, morando succos in se comprimunt; hi autem hærendo acent, spiculis fodicando partes, pungunt, secant, lacerant, viâque & loco factis, exitum affectant, ut coctæ sic morbi infelices reliquiæ exterminentur. Tanti ad medicinam est *coctionis* necessitas! abscessus enim subsidiaria coctio est, aut coctionis supplementum, quo utitur natura, ut quem morbi laboribus distracta pellendo tantùm humorem vincere potuit, coquendo penitùs domandum postliminiò suscipiat.

APHORISMUS XXXIII.

Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός τι ᾖ πρὸ τοῦ νοσέειν, ἐνταῦθα στηρίζει ἡ νοῦσος.

Sed & si quid doluerit antè morbum, ibi se figit morbus.

NEQUE prætereundus qui absque morbo erit *doloris* sensus, inæqualis enim partium roboris signaculum est venturi illùc morbi prodromum. Re quidem ipsâ dolor morsus est, aut facta partis corrugatio, obex eunti sanguini vel redeunti assiduus, quò sæpiùs allidendo succi fatiscunt, tardatique putrent; hinc obstructionum incunabula, non infrequentes morborum origines. Doloris autem nomine hîc accipies quoslibet molestiæ sensus, qui ex *chronicis* morbis non paucos præsignificant. Sic capitis dolores, gravitates, *vertigines apoplexiam* præsagiunt; spirandi difficultas, *asthma*; tussis assidua, *phthisin*; spiritus in ascendendo difficilis, *chlorosin* prænuntiant; hepatis gravitas, tumor, dolor, *icterum*; vomitiones, *hydropem*; *iscuriaque* calculum minantur: singulares morbos ex singulari alicujus dolentis partis sensu sic interpretabêre; ex dolente autem universo corpore, qui lassitudinis est sensus, morbi quodvis genus portendi intelliges.

APHORISMUS XXXIV.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγι, πνιγμὸς ἐπιγίγνεται, θανάσιμον.

Si à febre detento, tumore in faucibus non existente, suffocatio ex improviso superveniat, lethale.

ANGINÆ *horrendissimæ sunt, & citissimè accidunt, quæ neque in faucibus quicquam conspicuum faciunt . . . . hæ eodem die suffocant* (a) &c. Ejusmodi *angina* est, quam hîc intelligit *Hippocrates*, quæ duplici de causâ lethalis est; indolis quidem ratione quia *apostasis* est, tum ratione sedis, utpotè cùm occupet non tantùm pulmonum viciniam, quod periculi plenum est, sed ampliùs illam obsideat partem, quâ fauces pulmonem contingunt. Altera enim angina est, cui superveniens febris bono fuerit, demoliendæ enim illius causæ instrumentum naturæ aut conamen est; altera angina est, quæ febri supervenit, cùmque illa per *abscessum crisis* sit aut sine *crisi abscessus*, malo est, graviſſimo autem si (ut hîc) inevidens ideò sit tumor, quòd non solùm partium interiora occupet, sed & illarum loca partium, quæ respirationi immediatè famulentur.

APHORISMUS XXXV.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστραφῇ, καὶ μόγις καταπίνειν δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος, θανάσιμον.

Si à febre detento collum derepentè inversum fuerit, & vix deglutire possit, tumore non existente, lethale.

IN *febribus derepentè suffocari . . . . citrà tumorem collum convertere non posse, neque deglutire, ut plurimùm lethale* (b) *est*. Compertæ enim *Hippocrati* erant *anginosæ affectiones*, in quibus *partes inflammatis non affines erant . . . . non febricitabant . . . . omnes superstites fuere*, (c) ad quas pertinet commemorata hîc *colli inversio absque tumore*, quæ *spasmodica* colli contractio est, febri superveniens ideò periculosissima, quòd plena periculi *metastasis* aut *epigenesis* facta sub febre ad partem nobilem, insuper ad ipsos partis nobilis nervos, fauces enim nobilitat non mediocriter pulmonum vicinia.

APHO-

(a) *Hip. prænot. art. XXIII. v. 3.* (b) *Coac. art. II. v. 221.*
(c) *Epid. lib. II. sect. 2.*

APHORISMUS XXXVI.

Ἱδρῶτες πυρεταίνουσιν ἰῶν ἀρξάντων, ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐνατταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι, καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπταικαιδεκαταῖοι, καὶ μίαν καὶ εἰκοστὴν, καὶ ἑβδόμην καὶ εἰκοστὴν, καὶ τριακοστὴν πρώτην, καὶ τριακοστὴν τετάρτην· ὅτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες νούσους κρίνουσιν. οἱ δὲ μὴ ὧδε γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου, καὶ ἀποτροπιασμούς.

Sudores febricitantibus si inceperint boni sunt die tertiâ, & quintâ, & septimâ, & nonâ, & undecimâ, & quartâ decimâ, & septimâ decimâ, & vigesimâ primâ, & vigesimâ septimâ, & trigesimâ primâ, & trigesimâ quartâ. Hi enim sudores morbos judicant. Qui verò ità non fiunt, laborem significant, & morbi longitudinem, & recidivas.

SUDORES *optimi sunt & celerrimè febrem sedant, qui in judicatoriis diebus fiunt, & febrem perfectè summovent. Boni sunt qui per totum corpus oborientes, morbum faciliùs ferre faciunt.* (a) Sudores ergò *judicatorii* sunt qui vel *levant* vel *solvunt* morbum; *optimus enim sudor qui solvit, commodus qui levat* (b). Sub hoc respectu sudores hîc notat *Hippocrates*, qui *judicatorii* sunt, etiam ineunte febre, tertiâ nimirùm die, tum ex aliis quibusdam diebus, ut *undecimâ*, quas inter verè *criticas* non numeraverat; (c) observando enim noverat, sub ejusmodi diebus oborientes sudores, in quibusdam febribus, illis videlicet, quæ fermè cum sudoribus incipiunt; noverat, inquam, utiles esse & *judicatorios* (quia *levantes*) ejusmodi sudores, & in ejusmodi morbis qui in sudores naturâ suâ proclives sunt: non ideò tamen quasi etiam sub illis febribus semper *judicatorii* fuerint sudores, at observationis hujus vis est, in docendo, qui utiles prodierint sub illis febribus sudores, eos fuisse, qui in commemoratos hîc dies inciderunt. Porrò felices antiquæ in medendo virtutis reliquiæ! ad quarum normam instituta medendi methodus, vel ex *excretionibus* quæ *unà cum febre in acuto morbo malæ sunt*, (d) criterium habet, unde tutas à fallacibus, à damnosis utiles discat aut internoscat.

(a) *Hip. de judic. art. I. v. 2.* (b) *Coac. art. IV. v. 36.*
(c) *Aph. XXIV sect II.* (d) *Coac. IV. 41.*

APHORISMUS XXXVII.

Οἱ ψυχροὶ ἱδρῶτες, ξὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γινόμενοι, θάνατον· ξὺν χρηϋτέρῳ δὲ, μήκεος νόσου σημαίνουσι.

Sudores frigidi, cum acuta febre evenientes, mortem: cum mitiore verò, morbi longitudinem significant.

CALOR sanguinis ad partes circulantis allapsûs signaculum est, frigus sanguinis in circulando resîdis indicium. Hinc pestiferus sub acutâ febre frigidus sudor, præterquamquòd enim unà sæpè præcordia uruntur (unde reflexi uberiùs ad interiora sanguinis circuitûs ducitur argumentum) confusæ sanguini & remissæ sudorum materiæ signum est. Sudor ergò frigidus sub acutâ febre furentem in majoribus vasis & auctam mirabiliter in corporis centro sanguinis circulationem indicat, dum hæc cadit aut languet in minoribus, quibus instratus est corporis habitus; sed hinc mortem imminere vides, superante enim suprà modum, in imo corporis, *fluidorum momento*, quod in habitu corporis minuitur, viscerum premi potentias, habitûsq; simul labascere *tonum* consequentia est, partiumq; interire æquilibrium.

De *sudore frigido chronicorum* morborum comite aliud sit judicium; sub his quantumvis pigrescat sanguinis circulatio, infractus illi pergit motûs tenor, unde sudoris frigiditas defecti minùs est aut extincti sanguinis appulsûs, quàm elanguentis illius teporis argumentum. Igitur *frigidus sudor* sub *acutis* ut naturæ cadentis signum ad mortem præludium est, sub *chronicis* verò ut laborantis aut afflictæ naturæ testimonium, futurorum morbi tædiorum signaculum erit. Enimverò tunc temporis duo ostendit *frigidus sudor*, materiæ nempè simul copiam & cruditatem; tardatas ideò coctiones, seram proindè judicationem.

APHORISMUS XXXVIII.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος ἱδρὼς, ἐνταῦθα φράζει τὴν νοῦσον.

Et quâ corporis parte inest sudor, ibi morbum esse *indicat.*

TRADITÆ modò de sudoribus doctrinæ consectarium hic *Aphorismus* est, ubi morbi nomine *stasin* intelliges; quasi diceret *Hippocrates* ibi *stasin* aliquam subesse unde stillat sudor, impediri quippè illic sanguinis circuitum unde stagnatus sanguis serescit, aut in serum eliquatur; illâ partium *mechanismi* necessitate, quâ impeditâ intrà sanguinales arterias rubra sanguinis pars, ad laterales & *lymphaticas* arterias, aut sudorifera *excretoria ser osam* aut albam partem erustat.

APHO-

APHORISMUS XXXIX.

Καὶ ὅκῃ ἔνι τ σώματ ϑερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἐνταῦϑα ἡ νοῦσ.

Et quâ corporis parte ineſt calor, aut frigus, ibi morbus eſt.

ANIMADVERSIS œconomiæ miraculum! calente admodùm ſucco, ſanguine nimiùm, allui corpus univerſum, unde nihilum illi affricetur caloris incommodi; adeout factus alicubi caloris ſenſus, inibi nidulantis cauſæ morbi ſit notaculum; ratio ducitur ex æquâ viarum ceu vaſorum æquabili commenſu & rectitudinibus, mollitudine partium, ductili ſanguinis fluiditate; quibus attemperatis cordis *embolo ſolidorumque* jugi preſſu & impulſu molli, imperturbatè vaſa meari ſe ſinunt. Hujus rationis ratio eſt arteriarum ſanguinalium fabricatio, quæ gracileſcendo in *conum* deſinentes, attegrando ſanguini inſerviunt, ſicque cuneatæ arteriarum capillarium *diametri*, attegrum ſanguinem partibus advehunt, quas proindè nullâ fermè mole premendo, ſanguis moleſti nihil illis affert aut ſenſiferi. Oboriens ergò alicubi caloris aut frigoris ſenſus, illam omnem *harmoniam* verti ſignificat, quod morbum committi eſt; vel enim impenſiùs oſcillationes accelerari ſignum eſt, unde caloris ſenſus; vel illas pigreſcere, quod erit frigoris incommodum, partium moleſtia, morbus.

APHORISMUS XL.

Καὶ ὅκῃ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, ἢ ἢν τὸ σῶμα καταψύχηται, ἢ αὖτις θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίγνηται, μήκ νόσου σημαίνει.

Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi corpus perfrigeretur, aut rurſus calefiat aut color alius ex alio fiat, morbi longitudinem ſignificat.

A SINGULARIBUS mutationibus quæ partibus nonnullis obveniunt, ad illas progreſſus hîc fit, quæ per totum corpus contingunt; mutationes autem intellige *caloris*, *frigoris* & coloris non tantùm, quæ hîc commemorantur, ſed quidquid præpoſterè ſe habet in morbis, mutationem dicito, ſi nempè malo bona, bono mala vertant; ex quibus omnibus morbi longitudinem prænuntiabis, ſcilicèt *qui morbi ex malis ſignis levantur, & qui ex bonis non remittunt*, difficiles (*a*) ſunt, hæc enim naturæ dubitantis indicia ſunt, triumphantis modò, modò triumphatæ. Reverà tam mutabilis *ſymptomatum* facies, hinc morbidorum *fluidorum* exuperantiam oſtendit, illinc caducariam *ſolidorum* virtutem prodit, unde coctionum inconſtantiæ, pullulantibus enim alicundè, diætæ forſitan, forſitan medicinæ culpâ, morbi fomiti-

(a) *Hip.coac.v.73.*

tibus, succorum nempè copiis, aut *spasmorum*, *erethismorumvè* insultibus, nihil miri est, si opera sua retractanda pluriès natura habeat, utpotè quò illam adigunt recrudescentiæ quæ mansuefacta fuerant symptomata recidivæ quasi sunt particulares, quæ extincta resuscitando *symptomata*, recidivarum totius morbi exemplo, morbos producunt.

APHORISMUS XLI.

Ἱδρὼς πολὺς ἐξ ὕπνου ἄνευ φανερῆς αἰτίης γινόμενος, τὸ σῶμα σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντι τοῦτο γίγνηται, σημαίνει ὅτι κενώσιος δέεται.

Sudor multus à somno citrà causam manifestam factus, corpus uberiori alimento uti significat. Si verò cibum non capienti hoc fiat, evacuatione indigere significat.

SOMNUS *visceribus confert*, (*a*) coctionibus enim præficitur, quas operatur, conficit, absolvit, eâ fide ut quam in se suscepit stomachus per diem alimentorum quantitatem, totam à somno reddat *transpiratio* insensilis, quod coctionum complementi testimonium habetur & argumentum.

Multus ergò *à somno sudor*, evacuatio sensibilis est, insensibilis loco suffecta; tanto œconomiæ animalis harmoniæ damno, quantæ perniciei est humorum cruditas sanitati. *Sudor enim ille multus à somno*, in coctorum succorum superamentum erit, si uberiùs ingestum fuerit alimentum; vel si non præcesserit alimonia uberior, sanguinis ipsius in inutiles succos eluxuriantis erit ejectatio: si priùs remedio erit victus aut parcimonia, aut emendatio, vel utraque; quod enim superfluum fuerit illâ resecabitur, dum hâc mitescet omne quod *acre* fuerit, fundens aut *colliquativum*; si posteriùs, ut in causâ erit succorum luxuries, auxiliabitur evacuatio, sed humoris conditioni & loco accommodata, unde cùm in vasorum capacitatibus primùm hincque in corporis habitu conclusa sit aut insideat sudorum materies, illam adhiberi evacuationem curabitur, quæ vasa imprimis exoneret, purgationi ergò locum facere oportet, nec venæsectionem omittere.

APHO-

(a) *Epid.VI.sect.V.text.9.*

APHORISMUS XLII.

Ἱδρὼς πολὺς, ψυχρὸς ἢ θερμὸς, ἀεὶ ῥέων, ὁ μὲν ψυχρὸς μείζω, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάσσω νόσον σημαίνει.

Sudor multus, frigidus aut calidus, semper fluens, frigidus quidem majorem, calidus verò minorem morbum significat.

SUDOR *multus* .... *semper fluens*, humorum *colliquatio* vel fusura est, à *præcipitatione* manans, si *calidus*; ab *exolutione*, si *frigidus*. *Præcipitatio* superantis potentiæ opus est, exolutio potentiæ delinquentis vel *deliquii* effectus. Pressio illa aut astrictio est, hæc laxatio; *calidus* ergò *sudor multus*, ut ut gravem, *minorem* tamen morbum significat, *majorem* verò qui *frigidus* est. Scilicèt, ad gravitatem morbi facit nihil magis, quàm *solidorum* virtutis occasus, principis enim corporis potentiæ jactura aut ruina est, quam exolutio prodit, aut *systaltica* virtutis resolutio. Porrò exsolutionem concipito fractum *toni* partium *elaterem*, unde ignavè hiantia *excretoriorum* oscilla, pulsum ad se à corde succum non expuunt, sed sinunt elabi, huncque frigescentem, solo enim cordis impetu huc advectus, ad tubulos inertes aut elatere cassos, torpet illicò & alget.

APHORISMUS XLIII.

Οἱ πυρετοὶ ὀκόσοι μὴ ἀφαλείποντες ἀφ' τείτης ἰσχυρότεροι γίγνονται, μᾶλλον ἐπικίνδυνοι· ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ ἀφαλείπωσι, σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνοι.

Febres quæcunque non intermittentes tertia die *vehementiores fiunt, magis periculosæ: quocunque autem modo intermittant, quod sine periculo* sint, *significat.*

QUÆCUNQUE *febres non intermittentes*, ideſt, quæ de intermittentium numero esse desinendo, *continuæ* factæ sunt, unà cum nomine ingenium mutant; quantùm enim periculo vacabant quandiù intermittentes fuêre, tantùm discriminis acquirunt in *continuas* facessendo; discrimen incurrendo eò graviùs quòd febres sic degeneres, in *tertianas* transire soleant, unde fit, ut cùm jam periculosæ sint, ex eo quod factæ sint continuæ, in eo evadant ominosiores, quòd tertiâ quâque die exacerbari solitæ, suum tertiâ quâque die aggravent periculum; tam frequentes enim insultus novi sunt, quibuscum si imparibus armis dimicare naturæ contigerit, morbo victoria paratur. Enimverò *exquisita* febris tertiana est, à fervente bile nata, ideſt, ab eâ *evectâ* sanguinis portione, quâ exaltari maximè potest, aut evolvi sanguis, quod accendi & flammare est; talem ergò febrem tertiâ quâ-

quâlibet die exacerbari, novas est tam sæpè exsuscitari flammas, proferrique novos ignes naturæ ferendos & vincendos arti.

APHORISMUS XLIV.

Οἱ κόσοισι πυρετοὶ μακροὶ, τυφοῖσι φύματα ἐς τὰ ἄρθρα, ἢ πόνοι ἐπίνονται.

Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt.

LONGÆ *febres*, malè aut præposterè *judicatæ* febres sunt, spuriæ soboles naturæ allucinantis, vel audaculæ artis fœtus abortivi; licèt enim suâ cadere causâ naturam aliquandò contingat in morbis solvendis, undè miserabiles morborum appendices, frequentiùs est cassa fieri insana temerè medicantium ausa, unde arti minùs quàm artifici indecora succedunt morborum consectaria. Hinc probro sæpè & opprobrio Medicorum *phymata*, tumores, *abscessus apostases*, similiaque dolorum aut ægritudinum genera, quæ morbis malè *judicatis* succenturiantur, utpotè cùm sint non rara imperitiæ medentium aut audaciæ notacula.

Licèt enim *abscessus* aberrantis fortè naturæ, aut suis defraudatæ coctionibus, infelices fortè fœturæ sint, faciet præcipitantia medentis, ut inopportunè stimulatus humor, aliò quàm decebat asportatus, indebitas *stases* cumulet aut *congestiones*, seminia dolorum & *tuberculorum*, *tumorum*, abscedentium primordia. Inde medendi lex, eniti Medicum oportere, in dirigendis semper, præoccupandis nusquam *coctionibus*, ne pro coctionibus cruditates, *abscessus* aut *phymata* pro *crisi* aut *solutionibus* misere committat, aut obtineat.

APHORISMUS XLV.

Οἱ κόσοισι φύματα ἐς τὰ ἄρθρα, ἢ πόνοι ἐκ πυρετῶν μακρῶν γίγνονται, ὅτοι σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

Quibus tubercula ad articulos, aut dolores ex febribus longis fiunt, hi pluribus utuntur cibis.

CERTE non naturæ, sed medentis erratum vel ægroti commissum intemperies gulæ aut alimentorum eluxuries, *cibus* nempè *inopportunè datus*, à quâ admissâ culpâ manant plurima ægrotantium mala, nec pauca convalescentium incommoda. Horum aperit causas mutatus sub febre *digestionis* instrumentorum modus, *solidorum* nempè *tritus*, partium oscillatio; quæ à naturâ sub morbis tantùm recedens, quantùm à sanitate morbus, *fluida* aliter tractat, diversè subigit, comminuit variè; aliusmodi

enim

enim elaboratur *coctionum* genus ; ſub hoc ergò temporis articulo plura ingerere alimenta , ut potentiæ peregrinæ , quæ febrilis eſt , pabula eſt oggerere , peregrinarum coctionum materiaturas ſuppeditare eſt , ceu cruditatibus fomites ſubjicere . At *tubercula & apoſtaſes quæ ad articulos fiunt ex febribus longis , cruditatum* fœturæ ſunt , proindè uberioris alimoniæ effectus.

APHORISMUS XLVI.

Ἢν ῥῖγος ἐμπέσῃ πυρετῷ μὴ ἀλλείποντι , ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι , θανάσιμον.

Si rigor incidat febri non intermittenti , debili jam exiſtenti ægro , *lethale*.

TOLERANDUS rigor qui ad *criſin* lucta eſt , culpandus quo ad morbum fit progreſſus , morbi enim gravitatem prodit aut admonet malitiam. Sub eo qui ejuſmodi eſt morbo ad nervos fit humoris morbidi raptus , qui à coctionum ſemotus viis , in *ichorem* malignum evadit ; hic verò *ſyſtalticæ* virtutis mutando *rythmos* , *digeſtionum* perdit potentias; ſed hæ labefactantur maximè , ubi à febre continuâ attritæ fuerint ægrotantis vires , quo tempore adveniens rigor , impotentis naturæ conatûs nota eſt , ſuperantis autem morbi vis teſtimonium: illum ergò rigorem habebis , ut expirantis *ſyſtalticæ* potentiæ ſignum , accedentis proximè exitii argumentum .

APHORISMUS XLVII.

Αἱ ἀποχρέμψιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι μὴ ἀλλείπουσιν πελιδναὶ , καὶ αἱματώδεες , καὶ δυσώδεες , καὶ χολώδεες , πᾶσαι κακαί· ἀποχωρῆσαι δ' καλῶς, ἀγαθαί. καὶ κατὰ τὰς ἀλγχωρήσιας , καὶ κατὰ τὰ· ἤρα ἰὼν δ' μή τι τῶν ξυμφερόντων ἐκκείνηται ἀλλὰ τῶν τόπων τούτων , κακόν.

Exſcreationes in febribus non intermittentibus lividæ , & cruentæ , & graveolentes , & bilioſæ , omnes malæ ſunt . At probè ſecedentes , bonæ . Et eadem ratio eſt *quod ad* alvi *egeſtionem , & quod ad urinas . Si verò nihil ex conducentibus excernatur per hæc loca , malum .*

OBSERVABILE medendi dogma ! præclarum medentis judicium ! in æſtimandis evacuationibus *quantitatem & qualitatem* humorum obſervare vulgare eſt , ex his enim vacuationum fructus aut utilitas definitur ; excernendi modum addit hic *Aphoriſmus* , quem tanti faciendum admonet , ut *exſcreationes lividæ , cruentæ , graveolentes , bilioſæ* , quantumlibet naturâ ſuâ & ad ſpeciem *malæ* , bonæ fiant , *ſi probè ſecedant* , ideſt , ſi cum *euphoria*

excernantur, ceu eâ ferendi facilitate, quâ pateſiat eâ ratione fieri illas *excretiones*, quæ naturam non frangit aut ſuperat. *De urinis & alvi egeſtionibus* idem pronuntiat, eas utut ad ſpeciem malè moratas, judicando tolerabiles, modò de illorum ſint ingenio quæ ſub aliquo reſpectu *conducunt*, ideſt, quæ bonis ægri rebus contingere poſſunt.

Inde magnum artis documentum & ad evacuationes maximè ſpectabilis obſervatio; in evacuationibus enim modus ergò eſt, qui illarum emendat peſſimos colores, aut damnabiles qualitates. Ille modus pendet à viarum naturis & generibus per quæ fiunt evacuationes, ſi viæ illæ naturâ ſuâ *ſecretoriæ* ſint, aut ad *ſecretionem* facta vaſa, quæ proindè naturâ ſuâ dehiſcant, quæ per illa prorumpent evacuationes, erunt aliud nihil præter erumpentium eò ſuccorum eluvies, eorumque ſuccorum, non ſolùm qui illàc abire conſueverant, ſed & aliorum à fæcoſo ſanguine illò versùs exundantium, cruentorum fortè, fortè *ichoroſorum*, *puriformium*, *chyloſorum* aut graveolentium, interim probè in eo *ſecedentium*, quòd hiantes & apertas nacti vias, non lacerant partes, nec loca frangunt: ſecùs ſi naturâ ſuâ *ſecretoriæ* non fuerint evacuationum viæ, tunc enim impetus irruentium humorum concipere erit, qui mole ſuâ aut copiâ rumpunt quæ gravant vaſa, aut *acore* rodunt; *rexin* & *diabroſin* dixêre Majores, inemendabiles partium culpas, à quibus quæ manant evacuationes *probe ſecedunt* nuſquam, effractas enim oſtendunt partes, neque pertinent ad ea quæ conducere poſſunt; labefactato non ſolùm, neque ſolùm perdito partium *tono*, ſed detritâ ipsâ illarum ſubſtantiâ. Si inſuetis ſuccis obſequia ſua præſtiterint, quæ nata ſunt *ſecretoria* vaſa, excretionem facilè feret æger; ſed ſi in ea incidendo irruentes humores vaſa, quæ exitibus, aut oſcillis carentia, effringendo ſe fuderint quibus turgebant ſuccos, vis illius illatæ partibus violentiam non ferente naturâ, difficilè feret ægrotans.

APHORISMUS XLVIII.

Ἐν τοῖσι μὴ ἀπολείπουσι πυρετοῖσιν, ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δ' ἔνδον καίηται, καὶ δίψος ἔχῃ, θανάσιμον.

In non intermittentibus febribus, ſi externa quidem frigida ſint, interna verò urantur, & ſitim habeant, lethale.

HIC pingi vides *Lypiriæ* febris imaginem, malignæ ſcilicèt febris *inflammatoriæ*, quam fovet viſcerum inflammatio, à ſanguinis circuitu illic coercito nata; ſed hinc ceſſante ad habitum corporis ſanguinis partis rubræ pulſu, hujus calore afflari ceſſat *lympha* ſuis in arteriis contenta, quam proindè in cute frigere in tantùm neceſſe eſt; in quantùm à corporis centro longiſſimè diſtat cutis, hâcque de causâ à caloris ſede remotiſſima. Hæc frigoris cauſa, quod externas afflictat partes, dum interiores uruntur; indidem fluit origo ſitis, quam ab impeditâ vel morante *lymphæ* circulatione enaſci conſequitur, ſiccatis quippè ſic humoris omnis fontibus: porrò hinc

ſtagna-

ſtagnatâ in corporis centro rubrâ ſanguinis parte, illinc in habitu corporis morante illius albâ parte, à *calce* ad *carceres* ſanguinis motum intercipi eſt, duplicemque inſimul ſuffocari vitæ cauſam ceu geminos partis albæ & rubræ ſanguinis motus. Aliquidnè datur *lethale* magis, magiſvè proximæ mortis præſagium?

APHORISMUS XLIX.

Ἐν μὴ ἀλλείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλος, ἢ ὀφρὺς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ῥὶς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενέος ἐόντος τοῦ σώματος, ὅ, τι ἂν τουτέων γένηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

In febre non intermittente, ſi labium, aut ſupercilium, aut oculus, aut naſus pervertatur, ſi non videat, ſi non audiat, corpore jam debili exiſtente, quicquid horum fiat, in propinquo mors eſt.

PRÆTER cætera quæ arti tulerunt commoda *Hippocratis Aphoriſmi*, obſervandi rationis moduli erant & exemplaria, ad quorum normam inſtituta inpoſterùm medendi ars, pluribus hodie locupletata ſuperbiret, quibus defecta mœret. Sic inter deſiderata medicinæ hodie jacent inſtantis proximè mortis præſagia multis in morbis, quæ jam comperta forent, ſi hujus *Aphoriſmi* exemplo propria quæque morbis adnotata fuiſſent prænuntia mortis ſignacula. Talia ſunt *labium*, *ſupercilium*, *oculus*, aut *naſus perverſus*, quæ in febribus continuis irremediabilis *ſolidorum*, ſtabilis & confirmati *ſpaſmi* ſigna ſunt, à quo extremè ſtricti vaſorum *diametri* tam arctè connivent, ut *fluidis* ad organa denegetur appulſus: imprimis *corpore jam debili exiſtente*, fractâ nempè *ſyſtaltica* virtutis potentiâ, adeout æger *videre* ceſſet & *audire*. Hæc autem proximam indigitant mortem, principem enim perire functionem oſtendunt, quæ nervorum eſt, qui *ſpaſticè* arctiùs conſtricti, morbi omnem in ſe imbuiſſe malitiam teſtificantur.

De cætero inde docebitur non incurioſus in prædicendo morborum eventu Medicus, unde non levem eruet venturæ citò mortis conjecturam, nimirùm ubi nervis irrepſiſſe morbi cauſam cognoverit, ex collapſis unà cum corporis viribus, nervorum potentiis & operibus.

APHORISMUS L.

Ὅκου ἂν ἐν πυρετῷ μὴ ἀπολείπουσι δύσπνοια γίνηται, καὶ παραφροσύνη, θάνασιμον.

Ubi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium fit, lethale.

AD nervos aut cerebrum pertinet *delirium* unde hîc ut aliud adhuc mortis ſignum in febribus continuis obſervatur; indicat enim in ſe morbi vitium ſuſcepiſſe cerebrum, ſive à parte ſanguinis rubrâ, quæ in *meningibus* ſtagnata *phlogoſin* illùc accerſiverit, ſive ab albâ illius portione, quæ morbidâ ebria lue cerebri infecerit *lympham*, aut turbaverit motum.

Pulmo, altera corporis pars princeps, à cujus ſtatu, conjicies eventum morbi: præcipuum enim eſt & publicum tritûs & circuitûs ſanguinis organum; ut autem proditur functionum integritas ex æquabili & alternanti facilè pulmonis motu, qui laudabilis tritûs & integræ ſanguinis circulationis criterium eſt, ſic tardatæ alicubi circulationis, ſtagnatique aut malè comminuti ſanguinis teſtimonium eſt, febri ſuperveniens ſpirandi difficultas, quæ in pectore cumulans morbi malum, pulmoni apportat vitium inemendabile & proximum morti.

APHORISMUS LI.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἀποστήματα, μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας κρίσιας, μῆκος νούσου σημαίνει.

In febribus abſceſſus, qui non ſolvuntur ad primas judicationes, morbi longitudinem ſignificant.

ABSCESSUS à morbo erumpentes, qui ad coctionem properando, confeſtim in ſuppuratum non eunt, *criſimi* ſunt non *critici*, *judicatorii* ſunt non *judicantes*, in crudum enim deſinunt, unde morbi diuturnitas aut pervicacia. Quod autem crudi fiant *abſceſſus*, in cauſa eſt humoris indoles, tum locorum natura; *abſceſſus* enim nomine concipito ſanguinem, qui aliquò abſcedit ſui parte *alba* vel *rubra*, ad arterias ſanguinales vel ad *lymphaticas*, hoc autem ſub conceptu ponito, abſcedentem ſanguinis portionem *albam* eſſe, quæ ad *lymphaticarum* capillamenta amandetur, intelligere promptum erit tum ex *lymphæ* inertiâ, tum ex *lymphaticarum* ignaviâ vel mollitie, ad coctionem tardum eſſe futurum iſtiuſmodi abſceſſum: è contrà ponito abſcedentem illam ſanguinis portionem rubram eſſe, ex globulis conſtantem, ideòque volubilem totam, agitabilem & impatientem quietis, hancque ſuſceptam, coercitamve intrà ſanguinalium arteriarum capillitiem, quæ *ſyſtalticæ* vis ſedes & cauſa ſunt, obvium menti fit ad *orgaſmum* propendere illam materiem, coctioni paratum eſſe hujus ſortis *abſceſſum*,

pro-

pronumque ad suppurationem. Intereà disjungi sic sanguinem & in partes dispesci, adeout hinc illinc dissiliant, huc rubra, illuc alba pars, ad *crisin* malè comparatum illum esse argumentum est: Utut enim *apostasis* omnis, vel cujuslibet generis absessûs materies aut basis *lympha* sit, ceu sanguinis alba pars, à rubra hæc habet, unde suas conficiat coctiones, in hosque vel illos coquatur succos. *Criticos* ergò *judicantes abscessus* expectabis ex sanguinis portione, ex albâ simul & rubrâ parte adunatâ, ablegatâque naturæ vi, ad istiusmodi vasa, quæ *excretoria* sunt, hujus instituti sunt *arteriæ lymphaticæ*, seu *secretorii* tubuli qui arteriaci sunt, quibus excepta isthæc sanguinis portio in via est, quæ ad partis habitum sponte ducit, ideòque ad exitum & *secretionem*. Hos autem abscessus recognosces ex apice aut insigni prominentiâ quam vel enascendo proferunt; materies enim illis turgescens vasis, quorum faciles sentit exitus, ad quam properat excretionem monstrat oculis.

APHORISMUS LII.

Ὁκόσοισι ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν, ἢ ἐν ἄλλῃσιν ἀῤῥωστίῃσι, κατὰ προαίρεσιν ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν, οὐδὲν ἀπόπον. ὁκόσοισι δὲ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἀποπώτερον.

Quicunque in febribus, aut in aliis infirmitatibus, ex proposito (ideſt, ob causam) oculi lacrymantur, nihil inconveniens. Qui verò non ex proposito, magis inconveniens.

Sub *acutis* morbis, ubi dolor aliquis urget aut molestia quævis, fundi lachrymas, afflictationis magis quàm periculi indicium est; sub *infirmitatibus* seu *chronicis affectionibus* lachrimari, exigui aut mœrentis animi est argumentum. Non sic de involuntariis *lachrymis*, quæ inconscio ægrotante, sub *acutis* stillant ab illius oculis; duplici enim titulo malæ sunt, tum quòd, utpotè malignis febribus propriæ, morbi arguant malitiam, tùm quòd facto jam multo morbi progressu erumpendo, ut illis assolet ægrotantibus, lugentis naturæ testes erunt. Re quidem ipsâ, pressoriæ & *spasticæ* constrictionis sunt effectus, domitæ proin *systalticæ* virtutis signa, unde victo *secretoriorum* oculi *elatere*, exolutio quædam aut *atonia* succedit, quâ plorat propria partis *lympha*. Hinc majoris periculi ratio, ut enim laboris aut morbi signum est pro insensibili *transpiratione* fusus *sudor*, similiter gravis mali testimonium erit pro siccis factos esse humentes oculos, scilicèt vi morbi labefactatum esse organi *tonum*; dùm qui tenuissimi roris aut *transpirationis* formâ abire illàc debuisset uvor, sub lachrymarum vultu diffluit.

Interim quantumvis hæc vera sint de invitis lachrymis mala, non illicò spes nec omninò abjicienda, si enim *spastica* magis sit pressio, quæ elicit lachrymas, unde victæ *systalticæ* virtutis nondùm appareat argumentum, cùm *aliunde cætera perniciosè non habeant*, (*a*) superstitis adhuc tantilli naturæ co-

(a) *Hip. epid. lib. Lart. II. v.* 176.

conatûs reſiduum in illâ preſſione potueris ſuſpicari, quæ ſalutarem fortè *ſanguinis à naribus eruptionem* (*a*) proferet : verùm ſi exoluti *elateris* vel *atoniæ* partium ſe dat argumentum in eo , quòd aliundè cætera *malè habeant*, (*b*) non *ſanguinis eruptionem* , *ſed mortem ſignificari* (*c*) putaveris .

APHORISMUS LIII.

Ὁκόσοισι ὑ ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν τοῖσι πυρετοῖσι φλέγματα γίνε) , ἰσχυρότεροι γίγνον) οἱ πυρετοί .

Quibus in febre ad dentes viſcoſa circumnaſcuntur , his *febres fiunt vehementiores* .

IN morbis inuſta *ſolidis* noxa , infelicitas eſt ; illam in oculis modò obſervabat *Hippocrates* , eandem hîc in dentibus annotandam admonet ; dentibus enim viſcoſa adnaſci , *dentes reſiccari eſt* , (*d*) ideòque denſari illorum ſtamina , unde negatur nutritiæ lymphæ appulſus . Sed ut viſcoſus ſudor, *tranſpirationis* peſſundatæ ſuſpicionem inducit , adnatæ dentibus viſcoſæ ſordes , compreſſæ in dentibus , ex hiſque malè exudantis tranſpirationis materiæ ſigna erunt . Atqui iſthæc reſiccatio *dentium* qui de *ſpermaticarum* partium ſodalitio ſunt , *membranacei* totius & nervoſi generis *phlogoſin* & reſiccationem ſignificat , cerebri ergò inflammationi ſic condolere dentes ultrò concludes . Reverà *comatoſos* & delirantes eſſe ægrotos , quibus dentes ſordibus atris & viſcoſis obſiti ſunt , obſervatur , tum de ardentium numero eſſe illas quibus urgentur febres ; poſthàc *vehementiores* has eſſe futuras meritò pronuntiat *Hippocrates* .

APHORISMUS LIV.

Ὁκόσοισιν ἐπὶ πολὺ ϐῆχες ξηραὶ , ϐραχέα ἐρεθίζουσαι , ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν , ὀ πάνυ τοι διψώδεες εἰσίν

Quibus diù tuſſes ſiccæ , paulùm irritantes , in febribus ardentibus , non admodùm ſiticuloſi ſunt .

NON *ſiticuloſum* eſſe ægrotum , quem urit febris ardens , quemque tuſſis diuturna fatigat aliquid habet prodigii , tuſſire enim , ardere & uri ſiti certè proxima ſunt : prodigii autem cauſam aperit tuſſis natura , quæ nonnullas ex ardentibus comitatur *febres* , tùm & ejuſmodi febrium indoles ; hæ febres ſunt quæ à fervore pendent magis quàm ab humore , quod à *ſimplici*

aut

(a) *Ibid.* (b) *Ibid.*
(c) *Ibid.* (d) *Hip.coac.l.153.*

aut *sine materiâ intemperie* febrire antiquis erat, tuncque quæ venit tussis lenis & pauca est *paulùm irritans*, à *spiritu* enim fit, ut ait *Hippocrates*, (*a*) non à *feritate*, seu à sanguinis ferventis vapore, non à *stasi* illius, *stagnatione* aut *colliquatione*. Hinc ut idem ille (*b*) habet, sub illis febribus *non torrefactæ sunt linguæ*, is enim effectus morantis lymphæ acris præsentiæ est, non sanguinis urentis *spiritûs*, quo interim malè afflatæ nerveæ partes, *spasticè* se contrahunt, siccasque dant tusses, sed absque siti, ut enim in pectore fervet maximè sanguis, illic vaporescit magis, minùs autem versùs linguam, utpotè distantem magis, cujusque sitûs sunt & *directionis* aliûs vasa.

Neque pro commento ficto ad arbitrium habebis expositam hîc illam tussiendi rationem, præterquamquòd enim siccam & merè *spasticam* tussim exhibent *hysterici* affectus & *chlorosis*, quò spectat adhuc irritæ tussis genus, fœminis quibusdam sub imminente *mensium* tempore consuetum, solitumque illicò silere, statim atque erupêre *menses*, observare quotidianum & vulgare est, sub *ardentibus* & *acutissimis* febribus à tumultuante in pulmonibus sanguine, irritis tussibus importunè vexari ægrotantes, quæ defervente sanguine compescuntur.

APHORISMUS LV.

Οἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ πάντες κακοὶ, πλὴν τῶν ἐφημέρων.

In bubonibus febres, omnes malæ, præter ephemeras.

QUÆ *judicantur aut judicata sunt perfectè finere oportet*, nec *medicaminibus movere*; similiter *critica* si verè sit *apostasis*, cum cæteris morbi malis, febrem quòque cessare oportet, adeout non recurrat; hanc enim reverti, morbidam materiam retractari est, recoquendamque ad incudem quasi revocari, unde *symptomaticam* esse, vique morbi protrusam *apostasin* apparet, non *criticam*, neque naturæ consilio exclusam. Jam verò *bubo criticus* tumor est, victam in se condens materiem morbidam, quàm ut penitùs expediat natura, levi tantum & brevi (qualis *ephemera* est) febre opus habet, quæ ex dolore, aut simili molestiâ febris sit, instrumentumque quo molestantem succum discutiendo, fundendoque amoliatur, ne quemquam offendat *crisis* nomen tumori datum, qui sæpè præeunte morbo nullo, imò florente, ut videtur, sanitate erumpit; nùm enim, inquient, cum sanitate benè convenit *crisis* nomen? victoriæ titulus ille sola post bella debitus. At ut militia hominis vita est, pugna est illius sanitas; conatus naturæ jugis, in iis omnibus amovendis, quæ hostilia forent vel inimicantia.

Indigena corpori humano *concreata* medicina illa est, quæ sanitatis tutelæ præfecta à Creatore, facit ut suo singulis partibus attributo *lymphæ nutritiæ* demenso, cætera quæ vacarent succi illius superamenta, sua quæque per propria *secretoria* excernantur: id officii *glandularum* est, quæ exiles, in-

---

(a) *Epid.VI.art.II.v.5.* (b) *Ibid.*

innumeræ per viscera universumque corporis habitum respersæ, si huic operi desint, ampliores hîc illîc & capaciores locatæ sunt, ad quas quidquid uberioris aut crassioris per exiliores *glandulas* non potuerit excerni, confertim amandatur; hinc in infantibus quo crescunt tempore, omnia *glandularum, strumarum, scrophularum* genera; in adultis *scirrhi, carcinomata & tubercula* pulmonum. Itaque *bubonum* loco *glandularum* tumores intelligi non ineptum fuerit, maximè cùm confirmet artis usus, quantum *glandularum* tumoribus periculi afferat febris, *scrophulis* verbi causâ, *carcinomatibus, scirrhis*, & pulmonum *tuberculis* accedens, quæ cum *phlegmone* dolorem, exindè suppurationem accersit, miserabilem illorum metam malorum: miserabilem, inquam, si attenderis *glandulas* plures, quæ ejusmodi tumoribus serviunt, de *conglobatarum* familiâ esse, illarum proindè, quæ uno vasorum circumplexu compactæ propriis secretoriis defectæ sunt, exitibus ergò, quorum ductu coercita materies suppurando ad exitum posset invitari: unde fit, ut si suppuratio ejusmodi tumoribus contigerit, effringi oporteat glandularum vasa, quarum sic deperditâ substantiâ, *dysepulotica ulcera*, multiplicesque, duros & *callosos fistularum* irremediabiles cuniculos succedere necesse sæpe est.

APHORISMUS LVI.

Πυρέσσοντι ἱδρὼς ἐπιγιγνόμενος, μὴ ἀπολείπων τὸν πυρετὸν, κακόν· μηκύνει γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ ὑγρασίην πλέω σημαίνει.

Febricitanti sudor superveniens, febre non remittente, malum. Prolongatur enim morbus, & copiosiorem humiditatem incitat.

SUDOR (a) *optimus qui in judicatorio die contingit*, utpotè qui febrem levat aut solvit; unde si à sudore nequidem *remittat febris*, de illarum genere hæc habebitur quæ sudoribus solvi non amant, & quæ prondè *citiùs judicantur, si ægrotus non sudarit*. (b) Itaque cruditatis signum istiusmodi sudor est, proindè diuturnitatis augurium, perit enim in dies ille humor qui ut succorum *vehiculum*, digestionum simul *menstruum* est, cujus defectu lentescens sanguis suas tardat coctiones. Insuper sudor ille inutilis *copiosiorem humiditatem indicat*, idest, *colliquationem*, à quâ cum dissolutæ sint sanguinis partes, coctionis tardatur omne negotium, dissociatis scilicèt succis, quos ad coctionem misceri convenit & adunari, cùm mixtura & subactus coctio sit, quam proindè morabitur divisio rerum: eapropter ad malignas febres maximè pertinet illa quæ *colliquativa* est, sub hâc enim à cæteris sanguinis partibus disjuncto seroso latice, succorum subactus & mixtura impediuntur; hincque coctionis tarditas & defectus, in quibus ratio malignitatis consistit, febrium gravitas, & periculum.

APHO-

(a) *Coac. art. IV. v. 36.* (b) *De morb. lib. II. art. XXXVII. v. 13.*

APHORISMUS LVII.

Ἀπὸ σπασμοῦ, ἢ τετάνου ὀνοχλουμένῳ πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸ νόσημα.

A convulsione, aut tetano (ideſt, rigore) vexato febris ſuperveniens ſolvit morbum.

FIDAS hîc habes veteris medicinæ reliquias, cùm enim artis illius diſciplina in annotandis naturæ veſtigiis veteribus erat, curandi, ac obſervandi eadem erat illis ſapientia; eapropter tam multa in *Hippocratis* monimentis commemorata reperias, quæ hodie ideò obſoleta ferè videntur, parùm ſaltem cum hominum noſtrorum medicinâ convenientia, quòd cùm morbis diverſus illos teneat medicandi ritus, quam aliam à temporibus *Hippocratis* fecerunt, naturam experiuntur. *Convulſionem*, *tetanum*, *rigorem*, alternè ſe invicem ſolventes vix in medendo tibi comperire licet; in causâ primùm eſt mutata tibi, alienaque ab *Hippocratis* in uſu remediorum temperantiâ curandi methodus, tum conſueta ſanis hodie ægriſque juſſa cibandi ratio, his enim de cauſis mutata morborum facies, diverſa exhibet ſymptomata. Porrò *tetanum* & *convulſionem* febre ſuperveniente *ſolvi*, *talia ſunt quæ per nullam Medicorum ignorantiam* aut ſcientiam fiunt & non fiunt, *ſed ſuâ ſponte ac fortuito caſu contingentia*, & *proſunt* & *nocent*, *juxta eandem rationem*; (*a*) hâcque de causâ vera ea ideòque ſpectabilia, ſed à naturâ magiſtrâ, non ancillante, non coactâ expectabis.

Itaque ejuſmodi *ſolutionum* morbi aut *judicationum* ſuprema ratio, naturæ ſuprema lex eſto, hancque exhiberet ſemper niſi turbaretur animalis œconomiæ rerum ſeries & neceſſitas, quæ ſic ſe habet. *Tetanus*, *tonicus* eſt *muſculorum ſpaſmus*, ab æquabili factâ in alternantibus *muſculis* ſuccorum *ſtaſi*, commiſsâ à fortiùs adacto illùc ſanguinis impulſu: hujus autem qui *fluidorum* eſt impulsûs vim totâ ſuâ quâ valent *reſiſtentiâ* tolerando, *ſolida* ſtimulantur, *elaterem* erigunt, unde *ſolidorum* in *fluida* niſus, conamen, febris, quæ *ſtaſin* ſanguinis ſolvendo, *tetanum* ſolvit. *Tetanum* fortè comitabitur jam accenſa febris? ſimili ratione *tetanum* hæc *exacerbata* (*b*) ſolvet, nùm *eâdem vel poſterâ*? ſaltem *tertiâ die*. (c)

(a) *Hip. de morb. lib. I. art. VI. v. 15.* (b) *Coac. art. III. v. 84.*
(c) *Ibid. art. I. v. 232.*

APHORISMUS LVIII.

Ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ, ἐπιγενομένου ῥίγεος λύσις γίνεται.

A febre ardente detento, à rigore superveniente solutio fit.

QUANTÙM febribus periculi veniat à *spasmodicis* aut *tendinum* subsultibus compertum est atque confessum, impotentis enim ac depressæ naturæ signa sunt, morbidique *erethismi* testimonia; febri verò ardenti (ubi superat *solidorum elater*) superveniens *rigor*, prædominantis in *fluida* potentiæ opus est, quo discussis *fluidorum stasibus*, mitescit ardor, qui calefaciendo succos digerit, subigit, coquit *solvitque febrem*. Ut autem *crisis* genus est ista hæc *solutio* morbi, hanc in tantùm obtinebis, in quantùm suis motibus naturam sinere noveris, quos medicationum ausis miscendo aut prævertendo, pro *rigore judicatorio* & solvente, crudos proferes, idest, cruditatis testes, *spasmodicos* nempe *solidorum saltus* aut *convulsivos* tremores; dùmque in *hæmorrhagiam* salutarem desinit, naturæ ductu succedens ille *criticus* rigor, in perniciem abeunt arte improbâ commissæ illæ *spasmorum* motiunculæ.

APHORISMUS LIX.

Τεταρταῖος ἀκεσθὴς χείνεται ἐπὶ ἑπτὰ περιόδοισι τὸ μακρότατον.

Tertiana exquisita in septem ad summum circuitibus judicatur.

EXQUISITAM habeto tertianam febrem, quæ erit à bile profecta, aut ab evecto plurimùm sanguine, quæ suis circumscripta sit metis, suisque periodis constanter ordinata: in illâ non unas, non dubias, sed multiplices & certas observare est *pepasmi* causas, scilicèt in *solidis* robur & imperium, fluxilitatem & obsequium in *fluidis*, in utrisque concentum ad motus & facilitatem; omnia ergò ad tritum subactumque perbellè comparata: quibus si addas viarum facilitates, libera humorum commercia, indeque celeres & expeditos sanguinis circuitus, quæ omnia ex naturæ vi, ordine & constantiâ intelliges, omnia habebis ad brevi futuram morbi solutionem necessaria; talis est quæ septenario *paroxismorum* numero continetur, hoc ergò exacto, miri nil erit tertianam *judicari*, duce ac magistrâ naturâ, cujus motus erunt morbi symptomata. Talem ergò febrem nactus Medicus, de medicaminibus sollicitus minùs, de diætâ cogitabit, cætera providendo, quæ *fluida* diluant, leniant *solida*, vias referent, arceant obices, impedimenta tollant, in quibus conquiescendo non frustrà expectatam febris *solutionem*, præstituto tempore factam, vel nullâ etiam sensibili vacuatione datâ, stupens & gaudens videbit.

APHO-

APHORISMUS LX.

Ὁκόσοισιν ἢν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα κωφωθῇ, αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ κοιλίη ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ νόσημα.

Quibus in febre aures obsurduerint, his sanguis è naribus effluens, aut alvus exturbata morbum solvit.

ARGUMENTUMNE lucidius? morbos aliud esse nihil præter elocatos humores, laudabiles quoque eos aut benè moratos, qui à propriis sedibus deviando ad alienas asportantur: sic qui abdominis visceribus debitus sanguinis vortex, illùc deprimi amassetsi ad cerebrum sublimatur, tunc exaltatus nocet qui profuisset demissus; *bilis* enim sic exul, cerebrique organis peregrina, in illis ostiliter hospitando, molestat, unde *surditas*, quæ ad alvum deturbatâ *bile* sanescit. Ipse sanguis ad cerebrum raptus, si aures invasit, remedio *hæmorrhagia* erit, hæc enim publico circulationis confluvio redditam significans, quæ ad cerebrum abrepta fuerat, sanguinis portionem, sanitatem ostendit. Hoc certè in casu obvia venit *indicatio* medendi, scilicèt ad ima deturbandi humores; sed ut ità se res habet, observabile etiam est non propriis pennis ad cerebrum avolasse humores, nec illùc propriâ virtute conscendisse, sed *solidorum* potentia fuit, quorum inversâ *peristole*, sursùm factus fuit qui deorsùm ibat *fluidorum* cursus; ad *fluida* ergò minùs quàm ad *solida* convertendam esse *indicationem* meminerit Medicus, benè aliundè memor, stimulantia omnia medicamina, quæ revocandis à cerebro *fluidis* apta nata viderentur, potentia ea esse ad *erethismum*, omninò proindè facta ad invertendam *solidorum peristolem*, ad adjuvandam ergò semel cœptam *fluidorum determinationem*, firmandamque morbi causam.

APHORISMUS LXI.

Πυρέσσοντι, ᾧ μὴ ἐν περισσῇσιν ἡμέρῃσιν ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ὑποτριάζειν εἴωθεν.

Febricitanti, nisi in diebus imparibus dimiserit febris, reverti solet.

FEBRIS quæ *diebus imparibus* exacerbari solet, solet reverti, nisi *imparibus* diebus dimiserit; quæ Aphorismi hujus legitima interpretatio est; secùs erit si *paribus* fiant exacerbationes, tunc enim *paribus* (a) febres judicantur: sic quia *accessiones diebus paribus invadebant plurimos in constitutione* (b) *pestilenti . . . . plurimi quoque qui perierunt ægri, sexto die defuncti sunt*, ut *Epaminon*, *Silenus*, *Philiscus*, (c) *Pithio*, *Lariss.ea virgo*, apud

(a) *Lib.I.epid.sect.III.* (b) *Epid.lib.III.sect.III.*
(c) *Lib.I.ibid.*

Hippocratem. Ut ergò concedendum maximè *verendos esse impares dies*, (*a*) agnoscendum etiam, *febres quæ diebus paribus invasionem habent, paribus solere decerni*, (*b*) vel judicari. Hinc admonemur ad naturæ rhythmum ut curationem ità & *prognosin* Medici componendam esse, natura quippè una est quæ curat aut medetur, unde quæ non illâ duce succedunt, infida sunt, vel irrita, quâ de causâ consanescere se non putat ægrotans, quantùmvis bellè aut commodè habere videatur *remissionis* aut *intermissionis* diebus, his enim ad judicandum uti natura non suevit, at simulatque semel tantùm vanescere cœpit quæ consueverat exacerbatio, de redivivâ sanitate lætatur.

APHORISMUS LXII.

Ὁ κόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἴκτεροι ἐπιγίγνονται πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, κακόν· (ἢν μὴ ξυνδύσιες ὑγρῶν κατὰ τὴν κοιλίην γένωνται.)

Quibus in febre morbus regius supervenit antè septimum diem, malum est. (Nisi confluxus humorum per alvum fiant.)

FEBRICITANTI *quidem & bilioso, si bilis suo tempore dispersa fuerit, bono est*; (*c*) tempus autem illud antè septimum diem in febribus non accidit ægroti bono, nisi fiat *confluxus humorum per alvum*. Unde apud *Hippocratem quosdam* habes *sexto die prehensos morbo regio*, (d) *quos per vesicam expurgatio aut commota alvus*, aut longa narium *hæmorrhagia sublevavit*; *quale quid Heraclidæ contigit*, quippè qui largum *è naribus sanguinem profudit, & alvum conturbatam habuit, & per vesicam purgatus est. At Phanagoræ famulus, cum nihil horum illi supervenisset, periit*. (*e*)

Similiter *Hermocrates sexto die auriginosus factus, obiit*. (*f*) Unde authore *Hippocrate*, *bilis sub cutem effusa ac dispersa, ægro toleratu facilior & Medico curatu promptior; in unam autem aliquam partem incumbens malo est*. (*g*) Cogitet ergò Medicus in curandis biliosis morbis, tempus esse quo bilis à sanguine secedit, vel ad hepar, quòd tutum minùs est, nisi simul fiat humorum confluxus, maximè si antè septimum diem fiat isthæc *apostasis*: vel secedens bilis, sub cutem effunditur, quod tutum magis: ex quibus intelligendum est, ponendam medentis curam in pandendâ, dispergendâque bile, diluendo eam, ut dilatata in nullam partem recollecta decumbat, ne ullam impetu perdat aut mole; vel ut mitificata, idoneoque donata vehiculo, molliùs & cicurata aliquò confluat, fugiatvè.

APHO-

(a) *Lib. de acut. p. 387.*
(b) *Lib. I. epid. sect. III.*
(c) *Lib. III. de morb. p. 433.*
(d) *Lib. II. epid. p. 961.*
(e) *Ibid.*
(f) *Epid. lib. III. sect. I.*
(g) *Lib. III. de morb. p. 433.*

APHORISMUS LXIII.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καθ' ἡμέρην ῥίγεα γίνεται, καθ' ἡμέρην οἱ πυρετοὶ λύονται.

Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres solvuntur.

Qui *continui* (a) *sunt rigores qui imbecillo jam corpore* (b) *fiunt .... in febre quæ nullum ordinem servat ....* (c) *cum ephydrosi*, (d) *pravi .... lethales .... funesti .... maligni*. Igitur non continui sed periodici rigores, regulares & ordinati, vegeto corpore in sudores calidos & uberes desinentes, boni. Ejus conditionis rigores sunt, qui hîc laudantur; verè *critici*, quales qui febribus intermittentibus proprii sunt. Enimverò quemadmodùm febres dantur, continuæ nimirùm quæ humores cumulando sensim digerunt, sed quos coctos semel & simul *criticè* excernunt; dantur & aliæ intermittentes nempè, quæ factos hostiles succos confestim, dùm cumulari incipiunt aggrediuntur, celeriter coquunt, illicò dissipant & discutiunt, partitis tamen vicibus datisque intervallis, sub quibus cumulata materiæ portio nova, novæ serviat excretioni. Hæc autem excretio *systalticæ solidorum* virtutis opus est, ad quod accingendo se *solida*, *elateres* ingeminant suos viresque recolligendo, nituntur fortiùs, crebriùs oscillant, iteratòque nitendo rigent; hinc *critici* rigores, quotidiana nervorum conamina, quæ quotidiè terendo febriles succos, quotidiè deterunt, solvuntque febres.

APHORISMUS LXIV.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τῇ ἑβδόμῃ, ἢ τῇ ἐννάτῃ, ἢ τῇ ἑνδεκάτῃ, ἢ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτερος ἐπιγίνεται, ἀγαθόν, ἢν μὴ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν ᾖ· ἢν δὲ μή, οὐκ ἀγαθόν.

Quibus in febre septimâ, aut nonâ, aut undecimâ, aut quartâ decimâ morbus regius supervenit, bonum est: nisi dextrum hypochondrium durum sit: alioqui non bonum.

Tam suspecta sunt & ambigua supervenientis febribus *icteri* bona! quandoquidem fortunatis etiam aut *criticis* diebus ille contingens, periculo non vacabit si durum fiat *hypochondrium*. Observat enim *Hippocrates* ad *icteri* felicitatem facere *rigorem* (e) quia sic stipatus *febrem solvit* feliciùs, cùm

(a) *Coac.* 21. (b) *Coac.* 9.
(c) *Ibid.* 26. (d) *Ibid.* 20.
(e) *Lib. de acut. p.* 391.

cùm ille *rigor*, naturæ roboris indicium fit, partium *eutoniæ* ſignum, quæ irruentium in ſe humorum impetum fortiter ſuſtinendo, eò alacriùs inſurgunt, ringendo in eos, quod illis *rigere* eſt aut rugari, ſuas nempè criſpando fibras, ut appellentes ad ſe pellant ſuccos. Sic fit, ſucceditque feliciter laudatus modò ab *Hippocrate humorum* cum *ictero* ſuperveniente *confluxus*, qui vegeta nacti, firma, parataque *ſecretoria*, foràs ſe proripiunt, alterutramque laudatarum ad *Hippocrate* evacuationum aperiendo, *diarrhœam* dant, *perirrhœam* aut *hæmorrhagiam*, unde *icteri* ſecuritas.

APHORISMUS LXV.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι ἢν περὶ τὴν κοιλίην καῦμα ἰσχυρὸν, καὶ καρδιωγμὸς, κακόν.

In febribus circà ventrem æſtus vehemens, & oris ventriculi dolor, malum.

SANITATI infeſtum nihil magis, quàm ſanguinis motum *progreſſivum* tardari, unde quippè *inteſtinum* naſci aut augeri neceſſum eſt: hunc autem atteſtatur in morbis *circà ventrem vehemens æſtus*, qui ſanguinis illic ſtagnati, morâque ſuâ ferventis effectus eſt. Sed id mali oritur ex labefactato ſanguinis circuitûs ab *habitu* ad *centrum* corporis æquilibrio, nempè ſimul auctis motuum *potentiis* in centro, ſimulque factis majoribus in *habitu* eorumdem motuum *reſiſtentiis*, ſicque cum *ſolidis* æquilibrari ceſſantibus *fluidis*, horum intrà viſcera *ſtaſis* fit: hâcque de causâ ſub febre auctâ cordis *ſyſtole*, ad majora vaſa pellitur ſanguis uberior, ſed hic majorem anguſtis vaſorum habitûs diametris objiciendo molem tranſmeare neſcius remeat, in ſeque refluus congeritur in viſceribus: intereà qui in vaſis habitûs circumagi indiget ſanguis cordis impulſu viduatus, graditur lentus, tarduſque regreditur; utrinque ergò reſultant *ſtagnationum* cauſæ, intrà viſcera imprimis, ubi coercitus ſanguis multus, *phlegmonoden* committit *ſtaſin*, quæ ad ventriculum ſe diffundens, nerveam illius compagem, qualis potiſſimùm circà os illius eſt, lædit admodùm, eò ſerpente eâdem inflammationis noxâ. Hinc *cardialgiæ* ſenſus, qui in morbis periculi non levis argumentum ſemper & nota eſt.

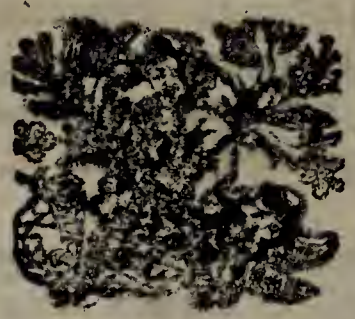

APHO-

APHORISMUS LXVI.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσιν ὀξέσιν οἱ σπασμοὶ, καὶ οἱ περὶ τὰ πλάγχνα πόνοι ἰσχυροὶ, κακόν.

In febribus acutis convulsiones, & circà viscera dolores vehementes, malum.

VISCERUM offensa major, quæ non in unis *fluidis* consistens ad *solida* pertingit, tunc enim *solidorum phlogosi* natâ *spastica* nascitur fibrarum *diathesis*, doloriſque fit & *spasmi* quod inflammationis malum erat. Porrò non adeò difficilis est noxæ *fluidorum* ad *solida* transitus, seu sanguinis ad nervorum *lympham*, animadvertendo enim in nervorum fibrillas desinere arteriarum capillamenta, adeout utraque continua sibi sint, ductûsque aut fili unius, proclivis videtur sanguinis noxæ in nervos ingressus, sicque sanguinis vitio infici facilè posse *lympham* nervorum. Ad hæc à suis habent *tunicis* aut membranulis nervi unde condolescant, tunicæ enim sanguinalium arteriarum ad nervos progrediendo his continuantur; unde *arteriarum* ad nervos oscillantium communiones: sed si hæc pauca videbuntur, menti venient in conspectum, cogitanti ut ab uno & eodem arteriæ principalis stipite exeunt hâc illâc arteriales ramuli, qui hinc rubram, illinc albam efferunt sanguinis partem, sed alba nervorum inquilina futura est, igitur à principe fortassis arteriâ, mediantibus istis lymphaticis arteriis, meat in nervos: posthàc *phlogosin*, quæ sub *acutis febribus* dominatur transire ad nervos, hincque *dolores & spasmos* ceu *convulsiones*, magno ægrotantis malo, succedere posse quis non videt?

APHORISMUS LXVII.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῆς ὕπνων φόβοι, ἢ σπασμοὶ, κακόν.

In febribus ex somnis pavores, aut convulsiones, malum.

ALIAS (*a*) expositum est, ut nocet aut juvat somnus: ipsis iisdem de causis mali sunt *ex somnis pavores*; circulationem enim sanguinis, quam sub somnis pacatam fieri convenit, tumultuosam tunc esse indicatur; meliùs, non tacitam illam esse, nec æquabiliter per penitiores cerebri medullas, ut in naturali somno, sed diffusam, imò confusam, totâque mole suâ *corticali* cerebri substantiæ accubantem quasi & affusam, quam gravat, premit, molestat, non subit, nec meat; unde *stasis phlegmonodes* sanguinis, sicque ab oppresso non rorato cerebro somnus. Sic autem impeditis in cortice cerebri, obstructisvè primoribus nervorum radicibus, à tenore suo & serie recedit, titubatque in medullaribus fibris lymphæ nervorum motus, inde

pavo-

(a) *Aph. 1 sect. II.*

pavores, qui turbarum quæ oscillationibus contigêre, effectus cùm sint, *spasmos* ceu *convulsiones* inducunt aut prænuntiant.

APHORISMUS LXVIII.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὸ πνεῦμα προσκόπλον, κακόν· σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

In febribus spiritus offendens, malum; convulsionem enim significat.

STUPENDUM quanti fiat ad *prognosin* respirationis conditio! unde in morbis utut gravissimis tamdiù alenda spes aut non abjicienda, quamdiù sibi respiratio constat, ità tamen ut in procinctu prodat se periculum, statim atque *offendens* fit *spiritus*; *magnus* nempè, *densus*, (*a*) faucibus illidens, (*b*) quibus, quod comperit usus, *rarum* addes, tardantem & intercisum, his enim omnibus rationibus immutata perversaque respiratio, præterquam quòd impediri cœptum in pulmonibus sanguinis circuitum ostendit, *nervorum distentionem*, (*c*) seu *convulsionem*, *spasmum* videlicêt aut *spasticam* contractionem, quâ ipsi premuntur pulmones, quamque, utpotè nervei toti, universo generi nervoso communicant.

APHORISMUS LXIX.

Οἰσὶν οὖρα παχέα, θρομβώδεα, ὀλίγα, σὺν ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν σὺν τυτθῶν λεπτὸν, ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ λοιδτα ἔρχεται, οἵσιν ἐξ ἀρχῆς, ἢ ἀπὸ ταχέων, ὑπόστασιν ἴσχει.

Quibus urinæ crassæ, grumosæ, paucæ, non sine febre, copia ex his succedens tenuis, juvat. Tales autem maximè prodeunt, quibus ab initio, aut brevi, subsidentiam continent.

URINÆ, sanguinis elutia, eluentes quippè sanguinis recrementa; verè lixivium, quo elotus sanguis purgatur & nitet; *digestionum* ergò & *coctionum* urinæ sunt non temnenda notacula, *solidorum* perfecti tritûs, fluidorumque tenuationis & subactûs absoluti testimonia. Igitur quæ sub febribus *paucæ* fiunt, *crassæ*, *grumosæ*, succi nutritii triti ruditer, tenuati malè & imperfectè cocti superamenta sunt, tertiæ coctionis inabsolutæ argumenta. Naturæ laborantis infeliciter signa erunt illaudabilia, emendabilia tamen, succedente succorum penitiori attenuatione, quam significat superve-

(a) *Hip. de vict. acut. art. XXI. v. 21.* (b) *Cels. p. 64.*
(c) *Ibid.*

veniens urinæ tenuis *copia*, quæ subactûs succorum perfecti nota erit. Præcipitantiæ autem cujusdam & diligentiæ præcocioris signum est properantis naturæ, quæ vel ineunte morbo, vel saltem præmature coctiones accelerare aggrediens, spurias ejusmodi *subsidentias* profert aut nothas *hypostases*, quas interim emendat, liquando ulteriùs quòs præproperè quassando malè glomeraverat succos.

APHORISMUS LXX.

Οἱ κόσοισιν ἐν πυρετοῖσι τὰ οὖρα ἀμφιτεταραγμένα, οἷον ὑποζυγίων, τουτέοισι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεσιν, ἢ παφέσονται.

Quibus autem in febre urinæ conturbatæ sunt qualis jumentorum, his capitis dolores aut adsunt, aut aderunt.

USûs hæc *Hippocrati* observatio fuit, ut ex multis *epidemiorum* (a) ægrotis colligitur, tum ex pluribus librorum illius locis, (b) ubi legitur consuetas fuisse *decolores*, *albas* & *turbatas* seu *densas* urinas iis qui *phrenitide*, capitis dolore, & *convulsionibus* tentati sunt; urinæ autem sub his casibus ideò *decolores*, *albæ* & *turbatæ* sunt, quia bilis ad cerebrum & nervos raptus factus est, ut ergò impeditâ in jecore bile sub ictero albescunt alvinæ fæces, similiter ad cerebrum sublimatâ bile, tingi urinæ cessant; *densæ* autem prodeunt & *turbatæ*, defectus enim bilis conditurâ chylus, pinsitus inconditè, malè diffusus, crassusque innatat sero, turbidasque urinas profert, albas, *jumentorum urinis* similes.

APHORISMUS LXXI.

Οἱ κόσοισι ἑβδομαῖα κρίνεται, τουτέοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον τῇ τετάρτῃ ἐρυθρὸν, καὶ τἄλλα κατὰ λόγον.

Quibus morbi *septimâ* die *judicantur*, *iis nubeculam rubram urina* die *quartâ continet*, *& alia secundùm rationem.*

QUARTUS dies septimo judicaturo præludit; hujus enim faustam *crisin* ille præsignat, rubente nubeculâ, quam tunc urinæ produnt, modò tamen convenienter, idest juxtà naturæ ritum cætera se habeant. De urinarum enim rubore observabis, sitnè inflammationis vel *pepasmi* signaculum; hunc ostendit cum rubore nubecula, comite naturali rerum ordine, unde vincentem intelliges naturam; illam significat ardens color

(a) *Epid. lib. VI. art. LIV.* (b) *Coac. v. 25. prædict. lib. I. ar. I. v. 5. ar. II. v. 6.*

urinarum sine nubeculâ rutilans, perditâ simul naturali rerum serie, unde tuentem se malè naturam agnosces & symptomatum vi subditam. Sub priori casu, ruboris causa est *evectio bilis*, quæ febrili tritu evolvi cœpta digeri incipit & ad *pepasmum* progredi; ut enim sub sanitate flava bilis illâ quâ valet energiâ, naturales alit motus, *evecta* & rubens sub morbis, coctionum adjuvat labores aut accelerat. Quarto autem die in *acutis* rubet bilis, idest, coqui incipit, ut enim quibusdam rebus coquendis aut elaborandis sui sunt ignium gradus, ità quoque terendæ ad coctionem bili aut digerendæ, quatuor opus sunt dies. At hæcnè ad solam se referent curiosæ mentis indaginem? imò ad artis usum; in *acutis* ergò urinas sedulus explorare curabit Medicus, qui naturæ gressus à morbi laboribus voluerit internoscere, intellecturus quo modo stimulari indigeat aut tardari natura.

APHORISMUS LXXII.

Ὁκόσοισιν οὖρα διαφανέα, λευκὰ, πωνηρά. μάλιστα, ἢ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἐπιφαίνεται.

Quibus urinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maximè autem in phreniticis *observantur.*

SUB morbis, à suo circuitu desciscens sanguis ad cerebrum aliquandò rapitur, vel indivisus, totâ nempe suâ non dissociatâ mole; vel dissociatus, suâ nimirùm *volatili* ceu biliosâ parte: si priùs, serum succis exutum urinas pellucidas dabit, limpidas, aquatas, ut habet hic *Aphorismus*, si posterius, succis corporatum serum, sed bile viduatum, urinas proferet albas, *turbatas, chylosas*, qui casus Aphorismi LXX. est. Porrò *pellucidæ* malæ sunt urinæ, tùm quia hinc cruditatis aut languentis *pepasmi* signum habetur, tùm quia suo in circuitu hærentis in cerebro sanguinis est argumentum, unde *diathesis meningum phlegmonodes*, à quâ phrenitis.

APHORISMUS LXXIII.

Ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορίζοντα, ὀσφύος ἀλγήματος ἐπιγινομένου, αἱ κοιλίαι τουτέοισι καθυγραίνονται, ἢν μὴ φῦσαι καταῤῥαγέωσιν, ἢ οὔρου πλῆθος ἐπέλθῃ. ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

Quibus hypochondria elevata sunt, *murmurantia, dolore lumborum superveniente, his alvi humectantur; nisi flatus eruperint, aut urinæ copia prodierit. In febribus autem hæc.*

GRAVIS ad artis usum momenti documentum! perpetuus sit oportet medentis cogitatus circà humorum conversiones, inclinationes aut

ver-

vergentias, ut ex compertis naturæ motibus, feliciter agendi captet apprehendatve occasiones; quibus excubiis ne desit unquam, in explorandis partium & viscerum *tono*, statu, flexibilitate & mollitudine sedulus erit atque providus, cogniturus quâ parte se laxabunt partes, *crisin* prodituræ. In hanc cognitionem ducit *hypochondriorum* exploratio, si enim *elevata* fuerint, sublimia, extuberantia, tensa nullatenùs nec dura, non inflammata, non tenera dolore, tumentia ergò, mollia tamen, tractabilia, quasi exsufflata, comitibus *borborygmo* lumborumque dolore, accingentis se ad *crisin* naturæ apparatus hic omnis erit, proficuus & salutaris futurus si *subdescenderit* (a) *ad infernos locos*; quod in suis *directionibus* & ordine pergere oscillationes naturales argumentum est, *criticè* proin venturam alvi laxitatem. Fortè an inventum ibit omnis is labor, nihilominùs ægroti bono, his enim rationibus vel flatus erumpens, illius fit levamini, ideò quòd à solutâ partium *spasticâ diathesi* prodire illum significatur. Nec infelicis fuerit augurii, si *perirrhæa* succedat, quantumvis enim hanc omine *diarrhæa* vincat, ducenda tamen in bonis, utpotè cum protegentis se aut expedientis naturæ conamen sit & consilium.

APHORISMUS LXXIV.

Οἱσὶ μὲν ἐλπὶς ἐς ἄρθρα ἀφίξεως, φύει τῆς ἀποστάσιος ὕδρον πολὺ, καὶ ταχὺ, καὶ λευκὸν γινόμενον, οἷον καὶ τοῖσι κοσσώδεσι πυρετοῖσι τεταρταίοισιν ἄρχει ἐνίοισι γίνεως. λῦσαι δὲ καὶ τῶν ῥινῶν αἱμορῥαγὴη, καὶ πάνυ ταχὺ λύει.

Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos abscessu liberat urina multa, & crassa, & alba reddita, qualis in febribus, cum lassitudine, quartâ die quibusdam fieri incipit. Si verò etiam ex naribus sanguis eruperit, brevi admodùm solvit.

DE abortivis ceù malè *judicatis* febribus intelligendus venit hic Aphorismus, in quibus anceps aut dubitans natura hujus vel illiusmodi viâ vel evacuatione expedire se nititur. Sub hoc conamine hîc vel illîc facto doloris alicujus sensu, abscessus expectatur ad illas venturus partes, quo declivis maximè fit humorum confluxus, quales articuli sunt, quos infirmioris *toni* reddit motio jugis: talis tamen abscessûs metum removet *urina multa, crassa* & alba, succo nempe fœta nutritio, qui cùm *apostasi* pro fundo aut materiâ sit, abscessûs fomites aut alituram effert, unà cùm *urinâ multâ* eliminatus. Peritus autem observandi *Hippocrates*, suam hanc ab exemplo confirmat observationem, febris nempè quam *lassitudinis* (b) aut *lassitudinosam* (c) vocat, cui non infrequens est isthæc urina *alba, crassa, multaque* quartâ die illi superveniens, quæque *abscessui* medetur in anteceſſum.

(a) *Prænot. X. v. 17.* (b) *Epid. lib. VI. art. IV. v. 3.*
(c) *De humor. XI. 13.*

Sed *laſſitudinis* ille ſenſus, rationem prodit propter quam *abſceſſum* antevertit *urina craſſa & alba*; hæc enim *lymphæ* relidis nutritiæ fœtura eſt, ejuſdem ergò ipſius nutritii ſucci ſoboles qui in partibus ſegneſcendo lenteſcens, laſſitudinis parit ſenſum. At quod hîc ſedulus annotabis; quod exequitur *criſis* genus evacuatio urinæ, hoc ipſum breviùs abſolvit ſanguinis per nares evacuatio: ideòne quòd in evacuationum negotio perindè foret partem ſanguinis *albam* aut *rubram* eliminari? contrarium ſuadebit *Aphoriſmi* hujus doctrina, quod enim *brevi admodùm morbum ſolvat ſanguis naribus erumpens*, in causâ eſt ſanguinis rubræ partis in ſanando præpollens vis, ſuâ enim calente energiâ liquando, diſſolvendoque partem albam, quæ ſtando, ſtagnandove alebat morbum, ablegando ſe ablegat meliùs quæ hærebat morbi cauſam.

APHORISMUS LXXV.

Ἢν αἷμα, ἢ πύον οὖρέῃ, τῶν νεφρῶν, ἢ τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Si quis *ſanguinem, aut pus mingat, renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificat.*

IN urinarum morbis, *non tibi imponat veſica* . . . . (a) ſæpè *enim non totius corporis, ſed ipſius veſicæ per ſe eſt indicium*. (b) Juxta ſuam hanc doctrinam admonet *Hippocrates* veſicæ vitio mingi pus aut ſanguinem, hocque vitium *exulcerationem* nominat; eânè ratione quâ *omnes corporis morbos ulcera* (c) vocari præcipit? huic enim opinioni *probabilitatem* (d) aſſeri vellet. Hinc ſaltem obſervabis ulceris nomen generalem eſſe vocem, deſignantem vim quamdam *ſecretoriis* vaſis illatam, quæ aliud à partium depaſtione aut *eroſione* eſſe poteſt, hocque vocis erratum cadit in veſicam & renes, quos ulcerationis nomine infamari tritum & vulgare nimium eſt, ubi *puriformes* videntur urinæ. Dolus venit ab excretorum ſpecie, ſi in urinis *alba* ſint, *aquälia* & lactea, tunc enim puris facie ludunt oculos, maximè ſi, quòd non infrequens, *phlegmone dolores & rigores* præceſſerint, enimverò quid promptum magis, quàm ex illis concludere, *pus eſſe factum?* pro diſcerniculo autem hîc erit excretorum ubertas, tanta in his quos exponimus ſpuriis ulcerationibus, ut non rarò ad cyathos plures aſcendat, cui addendo excernendi quâ illa excreta prodeunt facilitatem, palàm fiet, alium ab ulceratione fontem aperiri, unde ſcaturiat tanta urinæ lacteſcentis copia; ſed fontem illum offerunt *lymphaticæ arteriæ*, ſeu tubuli renum *excretorii* & arteriaci, quorum diametri præ eliquatorum ſuccorum impetu nimiùm hiſcere coacti, *ſero* ſanguinis non ſoli, quod innatum illorum officium eſt, exitum concedunt, ſed ipſimet chylo viam aperiunt, urinaſque fundunt lacteas; quibus ſi pu-

---

(a) *Prænot. p.* 48. 49. (b) *Ibid.*
(c) *Lib. de fractur. p.* 308. (d) *Ibid.*

puris præconcepto errore, *balsamica*, *vulneraria*, *diureticave* perperàm objeceris, *currenti calcaria addideris*, *colliquationis* enim elevaveris vim, cumulaveris malum, sævius hinc aut insanabile factum. Sub hoc enim morbo, *venæ laborant*, ut *habet Hippocrates*, (a) quasi diceret, à sanguine qui in vasis continetur, venit *puriformium* ejusmodi urinarum causa, *colliquatio* videlicèt, quam tractare *diureticis*, *præcipitantibus*, aut fundentibus remediis, igni ignem est adjicere. Tanti est in definiendis curandisvè renum & vesicæ ulcerationibus judicium!

APHORISMUS LXXVI.

Οἱ κόσοισιν ἐν τῷ ὕρῳ ψαχὶς ἐόντι σαρκία μικρὰ, ἢ ὥσπερ τρίχες ξυμπεξέρχονται, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

Quibus in urinâ crassâ existente caruncula parvæ, aut veluti pili unà exeunt, his de renibus excernuntur.

CARUNCULÆ . . . *veluti pili*, *in urinâ crassâ*. Multiformia pereuntis propriæ membranarum substantiæ strigmenta, utpotè membraneis partibus non insueta; hæ enim ubi acriori *lymphâ* allui cœperunt, solent in partes divelli, ponereque exuvias, quæ hâc vel illâ lacerarum membranularum, *filorum*, *pilorum & caruncularum* formâ decidunt & separantur. Exemplo sunt intestina, quæ sæviente *dysenteriâ*, non inevidentes membranarum portiones à se ablegando depelliculantur; pulmones testes, qui tabe depasti, non obscuras fibrarum particulas tussi extundunt; sed rem ossa evincunt, quæ ut primo ab ortu membranea fuerunt, ità quoque ubi læsa sunt, *exfoliantur* vel desquammantur. Isthæc ergò omnia membranarum ramenta, *apostyrmata* sunt, à depastis nempè *solidis* deciduæ partes, exulcerationum, aut *solutæ partium unitatis* fœturæ. Causam refundit *Hippocrates* in *renes*, reverà enim urinas secernunt, quæ descendendo vitiatæ & acres ad vesicam, hujus offensis contribuunt non mediocriter, nihilominùs tamen omnis membranei generis ad urinæ loca pertinentis culpâ quoque aut noxâ oriri potest illud omne ramenti genus, illùc ergò quoque non incerto spectabit, fortè etiam ad *ureteres*, at ad ipsam certè *vesicam*.

APHO-

(a) *De nat. hum. art. XXVI. v. 4.*

APHORISMUS LXXVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι, πιτυρώδεα ξυνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ.

Quibus in urina crassa existente furfuracea simul minguntur, iis vesica scabie laborat.

FURFURACEA. Strigmentorum genus vesicæ proprium, vera illius desquammatio, quâ detrita illius substantia, *laminosas* (a) sui exuit particulas, illis squammulis similes quas à cute deterit scabies. Hîc ergò aspredinem quamdam concipies succingenti interiùs vesicam tunicæ inductam, hancque natam à salinis aut salsis quas urinæ vehunt compaginibus, à quibus alluvia interior vesicæ superficies durescit, rugatur, & aret: intereà adunata malè eò appellens, aut *assimilata* minùs nutritia *lympha*, in squammulas aut furfures secedit.

APHORISMUS LXXVIII.

Ὁκόσοι ἀπὸ ταυτομάτου αἷμα οὐρέουσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει.

Qui spontè sanguinem mingunt, his à renibus venæ ruptionem significat.

HÆRET non rarò medentis animus, in definiendo unde excernatur qui cum urinis prodit sanguis, sed discerniculum hinc accipies, qui enim à renibus descendit sponte mingendo erumpit, micturiendo enim redditur qui à vesicâ venit aut partibus adjacentibus. *Quibuscunque urinæ* (b) *cruentæ sunt, illis venæ laborant*, idest, majora vasa quæ appellunt ad renes quò confluente uberiùs sanguine, *stasis* fit, mole cujus aut pondere fractæ vasorum resistentiæ, irrumpenti sanguini victas manus dant & aperiunt vias. Non sic de urinarum sanguine, qui à vesicæ parietibus venit, quantitate paucior est & dolore sævior, acrimoniâ pungens, rosione lancinans, locorum urinæ vitia prodens aut promens offensas.

APHO-

(a) *Hip. prænot. art. XI. v. 8.* (b) *De nat. hum. art. XXVI. v. 4.*

APHORISMUS LXXIX.

Οἱ κόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ ψαμμώδεα ὑφίσαται, τουτέοισιν ἡ κύστις λιθιᾷ.

Quibus in urinâ arenosa subsident, illis vesica calculo laborat.

VULGUS (a) *Medicorum, quod non intelligit morbum ubi videt arenam, putat vesicam calculo laborare; at non vesica sed ren lapide laborat.* Hîc igitur *Hippocratem* in vulgi errorem impingere crediderit nemo, de quo Medicos aliàs ipse admonuerat, hoc *Aphorismo* insuper innuens, arenam urinæ, calculi vesicæ vel præsentis indicium esse vel futuri præsagium; *ren*, inquit, *laborat*, à valis nempè jugiter accipiendo arcana calculi germina. Itaque ab arenosâ urinâ concipere datur calculi præsentis non quidem semper, sed semper præsens, conceptumque ipso in sanguine seminium. In indagandâ autem seminii hujus ratione sic habet *Hippocrates*. (b) *Hic morbus fit à pituita, cum ren susceptam in seipsum pituitam non rursus dimiserit, sed in ipso in tophum concalluerit, & fiunt ex ea tenues arenulæ.* Aptioribusnè verbis adumbrari poterat renum *secretionis* vitiatæ ratio, hincque secuta arenularum & calculi *genesis*? pituitæ nomine indigitam habes sanguinis *lympham*, ceu *lymphæ* nutritiæ superamenta, quæ malè tenuata, excepta urinæ vehiculo, ad renes excernenda amandari solent. Sed hæc *susceptæ* in seipsum *ren non dimittet*, si densati nimiùm & *spasmodicè* stricti *secretorii* illius tubuli præcluserint vias; tunc enim *in tophum occallescunt* compressa isthæc & angustata *lymphæ* superamenta, quæ malè tenuata in *tenues arenulas* abeunt. Porrò si ulteriùs investigaveris hujus arenularum seminii causas, invenies, in universali *solidorum* totius corporis ascititiâ vel natâ *spastica diathesi*, quâ stricta nimis *transpirationis* & cætera *lymphæ secretoria*, plura ad renes mittunt excernenda, quæ dictam ob rationem *non dimittendo*, in *tophum* convertunt aut arenulas.

APHO-

(a) *De intern. affect. art. XV. v.* 10. (b) *De intern. affect. XV.* 121.

APHORISMUS LXXX.

Ἢν αἷμα οὐρέῃ, καὶ θρόμβους, καὶ στραγγουρίαν ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ ὑπογάστριον, καὶ ἐς τὸ αἰδοῖον, τὰ περὶ τὴν κύστιν πονέει.

Si quis sanguinem mingat & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat ad imum ventrem, & interfæmineum, partes circà vesicam laborant.

UBERIÙS à renibus ad vesicam prorumpens sanguis præterquamquòd magna hiasse vasa & gravissimam inductam fuisse *stasin*, indigitat, suâ fit copiâ, suoque in vesicam pondere, út hujus vincens *systalticam vim*, exprimi foràs & excerni nequeat, hinc mora illius & stagnatio eò periculosior, quòd in peregrinum illud sibi corpus *spasticè* eluctando molestati vesicæ parietes, incassum oscillent, quassandoque densari pronum liquorem, elabique nescium, stringunt *in grumos*: at eâdem miserabili operâ, hostilique illo hospite incensa vesica, *phlegmonem* concipit, unde *stillicidium urinæ*, necessarium *inflammationis* consectarium, cui condolendo malè stimulatæ vicinæ partes, molestias mille vesicæ cervici, *interfæmineo & hæmorrhoidum* locis accersunt: in hisque omnibus *spasmi* simul & *inflammationis* ut signa ità & effecta habes, unde elicere promptum est & lentescere *fluida*, & *solida* stringi; hincque medicinæ objici vix eluctabiles curationi *resistentias*.

APHORISMUS LXXXI.

Ἢν αἷμα, καὶ πῖον οὐρέῃ, καὶ λεπίδας, καὶ ὀσμὴ βαρείη ᾖ, πῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Si quis sanguinem, & pus mingat, & squammas, & odor gravis sit, vesicæ exulcerationem significat.

SENSERAT *Hippocrates*, recoctus ut in arte erat, mille inter usûs tenebras & difficultates, quantùm incerti habeat puris color & species in urinis; puriformem enim urinam cruentæ succedere, hancque & illam excipere *squammarum* excretionem, ad definiendam vesicæ exulcerationem ambigua sunt, quandiù odor *gravis* abfuerit, ab illâ ergò solâ *symptomatum syndrome* elicitur vera ulceris vesicæ notitia: reverà pus ementitur chylus urinæ admixtus, cujus albor & facies fuco esse possunt; *squammas* æmulantur duracinæ concretiones *lymphæ*; suum adhuc est ingrato ex acore odori mendacium, sed qui *gravis* aut graveolens est, non infidus ulceris testis est, utpote partium depastionis, aut rosionis putridæ non incertus index.

APHO-

APHORISMUS LXXXII.

Οἷσιν ἐν τῇ ἐρήθῃ φλεβὶ φῦμα φύεται, τουτέοισι, διαπυήσαντι, καὶ ἐκραγέντι, λύσις.

Quibus in urinariâ fistulâ tuberculum nascitur, his, suppurato eo & perrupto, solutio fit.

DOLERE, tardari, aut alio quolibet modo lædi urinæ excretionem ab impedito meatu, vulgare nimiùm est, hocque vitii genus in *tuberculum* refundi soleat; intereà hîc admonetur, non uniusmodi esse vitium isthuc, ideòque nec methodo, nec remediis iisdem venire curandum. *Cathæreticis* ergò, *causticis* & rodentibus abuti erit, si *inflammatorium* illud *tuberculum* fuerit, quod suppuratione solvi amabit, quo medendi errore, aut imperitiâ, quæ hîc arguitur, evenit ut præposterâ medicatione tractatum *tuberculum*, naturam aut ingenium mutet, quodque *emollientium*, *resolventium* & *suppurantium* leni operâ solvi voluisset, *resiccantium* & *causticorum* improbitate; in maligna & *cancrosa phymata* convertatur. Itaque in curandis, ut loquuntur, *meatûs* urinæ *fungis*, *carunculis*, *carnosis tuberculis*, carnulentisvè germinationibus, cogitent primùm nunquid non inflammatio urgeret quæ morbum fecerit aut alat, ut præmissis quæ anteire debent auxiliis, ad *cathæretica* vel eatur utiliùs, vel utiliùs iis abstineatur.

APHORISMUS LXXXIII.

Οὔρησις νύκτωρ πολλὴ γινομένη, σμικρὴν τὴν ἀποχώρησιν σημαίνει.

Mictio noctu multa contingens, parvam dejectionem significat.

VERUM *excernendorum* commune vehiculum, si aliquà copiosiùs effluat, *excretiones* siccat; hinc *diabetes* periculum, serò enim viduatæ cæteræ corporis partes tabent, dum vesica vehementiùs humet; nec dissimile *sudorum*, qui enormes fuerint, incommodum, quò dum immensè & importunè madet corporis habitus, uvore necessario defecta viscera arent & resiccata stagnantur, aliò enim derivato succos evehente fero, macent inquilini succi, horumque siccantur *excretiones*. Sed has inter nulla est quæ utpotè in densioribus materiis consistens, vehiculo indigeat magis quàm alvina egestio, crassa enim sunt quæ pellit ejectamenta, quæ proin ne periculose resideant madefieri necesse est: ad hæc *elateris* pressus est qui illa pellit foràs, intestinorum scilicet *peristole*; atqui *elateris* sustentandæ virtuti necessaria imprimis mollities, maximè si in nerviceis funiculis, quales intestinorum fibræ sunt, ponatur *elater*, hic enim ejusmodi est qui madore adjuvatur non tantùm, imò elevatur mirabiliter.

SECTIO QUINTA.

APHORISMUS PRIMUS.

Σπασμὸς ἐξ ἑλλεβόρου, θανάσιμον.

Convulsio ex helleboro, lethalis.

TAM grave ab *helleboro* periculum! ad hæc quidem noſtra medicinæ tempora ferè non pertinens, ſi *hellebori* vim ſpectes, nobis intereà verendum, ſi medicamenti proprietatem. Hæc *hellebori* erat *convulſiones* accerſendi, antiquis adeò comperta, ut militum improba tunc fuerit induſtria, ſua *helleboro* inficiendi tela, noverant enim iis quæ telis illis infligebantur vulneribus, venire *convulſiones*. Id faciebat *hellebori* deleteria virtus, quæ cùm à quibuſdam noſtrorum *draſticis* medicaminibus non abſit omninò, cavendum quoque nobis ne pro vitæ pharmaco, mortis offeramus medicamentum. Unde meminerit artis prudens, malè ſanam condi in *draſticis* medicaminibus energiam, quæ ſanguinem & ſuccos illius prætereundo, ipſos attingit, ſubitque nervos, horumque venenando *lympham*, ipſos vitæ lares deprædatur. Plenis ergò iſthæc *mochlica* celebrare buccis, & audaculis tractare manibus, cum artis aut medicaminum monſtris familiaria eſt alere commercia. Hâc de causâ in illis exhibendis cautè proſpici opus eſt corporis & morbi conditionibus, temporibus medendi & occaſionibus, verbo tutelæ nervorum, quos ut protegat Medicus, ea omnia præoccupabit, quæ diluendo, edulcando, ſedando, leniendoque molliant & cicurient ferinos illorum medicaminum ictus, ut ſic quaſi bonâ cum nervorum veniâ, hoſtilia nervis concedantur medicamina,

APHORISMUS II.

Ἐπὶ τραύματι σπασμὸς ἐπιγλυόμενος, θανάσιμον.

Vulneri convulsio superveniens, lethale.

FEBRIBUS interdum sub aliquo respectu, juvamini esse *convulsionem* proditum est; (*a*) quibusdam, ut pueris, non omninò adversari, (*b*) commemoratum; at *vulneribus* omnibus lethalem illam esse & documentum usûs est & Medicorum principis pronuntiatum. Enimverò recentibus vulneribus adnascens *convulsio*, tendinum, membranaceiq; aut *nervosi generis* offensam significat, eadem factis jam aut inflictis vulneribus superveniens, ab his ad nervos serpere aliquam *ichoris* malitiam argumentum erit. Ab his, inquam, vulneribus, ceu illorum occasione, situ, conditione, si namque *stasin* quæ in sanguine facta est nervorum lymphæ communem fieri concedis, antequam adveniente suppuratione putrescenti sanguinis *lymphæ* patuerit exitus, à lentescente sanguinis parte rubrâ ad albam manabit lentitudo, quæ *lymphæ* ad *lympham* facilis aditus & communio est, hinc ad nervorum *lympham* arrependo, illorum vitiabit *tonum*, partiumque *æquilibrium* mutando *convulsionem* pariet. Hanc *finit febris* (*c*) indèque duces argumentum prævertendæ vulnerum *convulsioni* efficacius esse nihil, præter assertam aut redditam sanguini *fluxilitatem*, quam promovendo febris, remedio est. Hinc *vulnerariorum* singulatis virtus, hinc *emollientium & resolventium* energia commendabilis, efficacior tamen *Narcoticorum* accessione futura, admixtis nempè hujus potentiæ herbis, *cynoglossâ*, *hyoscyamo*, *cicutâ*, quæ rigentes *spasmo* vulneratarum partium fibras laxando, loca referant, sanguinisque albæ & rubræ partis circuitus restituendo, utriusque *stases* dissipant aut antevertunt.

APHORISMUS III.

Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος, σπασμὸς, ἢ λυγμὸς ἐπιγλυόμενος, κακόν.

Sanguine multo effuso, convulsio aut singultus superveniens, malum.

SANGUIS corporis libramen; mole enim suâ contranitendo stupendam *solidorum* sustinet & moderatur potentiam; hinc æquipondii genus, à quo partium æquis ponderibus librantium se concentus, æquabilitas, *homotonia*, quâ modulat ad se invicem vasorum diametri quoquoversùm & æquabiliter vehunt succos & distribuunt. Sanguinis ergò jactura, libramini-

(a) *Hip. coac.* 156. 157. (b) *Coac. art. III. v.* 82.
(c) *Cels. p.* 296.

nis amotio est, quo libera *solidorum* potentia mancipari cessat, *systoleque* in quam assiduè propendent, dedita penitûs *solida* in se contrahuntur. Posthâc à *sanguine multo effuso convulsionem* fieri consequentia necessaria est; ægroti autem malo, sic enim compressis vasorum *diametris*, stringuntur motuum sanguinis viæ, circulatio strangulatur, vita perit.

APHORISMUS IV.

Ἐπὶ ὑπερκαθάρσει σπασμὸς, ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν.

Purgationi immodicæ convulsio, aut singultus superveniens, malum.

ALTERUM corporis libramen nervorum *lympha* est, à cujus præsentiâ cum dependeat *elateris solidorum* ratio, ab eâdem venit modus aut conditio *toni*, laxi, solutivè, firmioris aut fortioris, hincque *spasmi* aut *convulsionis* conceptus, quam *solida* incurrunt sua defecta rorali *lymphâ*. Verùm *purgationis immodicæ* hoc vitium est, partem enim sanguinis albam maximè deprædando, consecutione quâdam ipsam nervorum *lympham* profundere est; exhausti genus eò pejoris, quò propiùs ad ipsa vitæ stamina pertinet profusa isthæc *lympha*, vitæ latex, vel vitalis *elateris* author, potentiarum vitæ fomes aut causa. Inde se prodit purgantium plusquam satis verenda noxa, utpotè quæ ipsis insidiantur vitæ causis, quas cùm non pessundant, minantur, cùm non diruunt, quatiunt.

APHORISMUS V.

Ἢν μεθύων ἐξαίφνης ἄφωνός τις γένηται, σπασθεὶς ἀποθνήσκει, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν, καθ' ἣν αἱ κραιπάλαι λύονται, φθέγξηται.

Si quis ebrius ex improviso mutus fiat, convulsus moritur, nisi febris corripuerit, aut ubi ad horam, quâ crapulæ solvuntur, pervenit, locutus fuerit.

SEMPER, quod observabile, in enarrando notat *Hippocrates*, qui *symptomatum* ordo est, qui exitus, quæ exitûs ratio; scilicèt, ut sui exemplo sedulum observandi Medicum instituat, in agendo cautum, in non agendo prudentem, tutum in augurando. Hæc ut elucidet monita, in ebrietate non secùs ac in tabellâ pingit *comatosorum*, *caroticarumvè affectionum* vultus, scribit *symptomata*, curam tradit, *prognosin* dat & augurium. *Aphoniam* ab ebrietate facit *spastica phlegmonodes diathesis*, quam infert à vini elatere tumens sanguis, isque raptus ad cerebrum; ubi *arteriarum* sanguinalium extrema suâ mole opplens & impetu distendens, *stasin* accersit, sub quâ nitens

tens incassùm, in circulando restitat; ex hâc intereà inutili luctâ, *solidorum spasmus*, vel organorum offensa, unde *aphonia* venit, quam cum ebrietate solvit febris, victrix nempè ab omni illo *erethismo* enascens oscillatio. Sub acutâ febre sanguis *phlegmonodes* factus, totusque *elatere* tumens cerebrum petit, cujus cumulando vasa, *stasin* infert; hinc *comatosus* sopor & *aphonia*, sanguine enim ebrium cerebrum est, illius enim exuperantia stagnatum; malo tam gravi demoliendo, quod convenit auxilii rationem docet *febris* ab ebrietate *aphoniam* solvens, nempè remedia quæ sanguinem spectant magis quàm humores, sanguis namque est qui restitando nocet, quem proindè extricari oportet & à stagnatione expediri: interim non actuolis & *volatilibus* remediis, æstuosa quippè sunt & *elastica*, quæ *phlegmonodem diathesin* in tantùm non amovent, ut promoveant magis.

Convulsus moritur. Alterum *Hippocratis* documentum, unde signum capies facti ad nervos mali progressûs, *phlogosis* nempè eò usque arrepentis; sed tam ominosè, ut *comatoso* ejusmodi sopori accedens *convulsio* nihil minùs quàm instantis lethi anteambulo sit.

APHORISMUS VI.

Ὁκόσοι ὑπὸ τετάνου ἁλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται· ἢν δ' ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Qui à tetano (ideſt, rigore) corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si verò hos effugerint, ſani fiunt.

Revera ad *prognosin* attinet maximè hic *Aphorismus*, unà tamen significans, quantùm spei quoque à *spasmo* supereſſe potest, utut *tonicus spasmus* durabilis & constans sit, modò absque *phlogosi* partium sit, absenteque sanguinis *stasi*, hinc enim *tetani* status, sorsque est, in fibrarum corrugatione unicè consistens, sic interim illesâ permanente *diametrorum* vasorum meabilitate, ut non obstante constrictione partium, perennis duret per quatuor dies sanguinis circulatio, vitæ non insufficiens, quandoquidem illo tempore *tetani* exacto, ad sanitatem remeet æger. Posthàc intelligis qui fit, ut sub longo *hysthericarum* convulsionum, ad annos etiam durantium, supplicio, vita interdùm se tueatur non tantùm, sed & sanitas imposterùm queat redintegrari. Adeò in sanguinis circuitu libero posita vita est! tanti in curando est sanguinis *stasin* prævertere aut amoliri!

APHO-

APHORISMUS VII.

Τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίγνεται, μετασασιν ἴσχει. ὁκόσοισι δ' πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίγνεται, τουτέοισι τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

Quibus epilepſiæ ante pubertatem contingunt, mutationem habent. Quibus verò accidunt viginti quinque annos natis, *his plerumque commoriuntur.*

MISSIS hinc *ætiologiarum* fallaciis, quibus deluſæ medentium mentes, à genuino curationis ſcopo aberrarunt, rationem aperit hic *Aphoriſmus*, propter quam tam rarò *epilepſia* conſanescit: morbum cui anni ad ſanationem opus ſunt, paucarum ſeptimanarum intervallo perſanari volunt, dùmque tempore multo eget natura, ut illud expugnare queat morbi portentum, *ſpecifici* titulo tumens Medicus, intra paucos dies debellare ſpondet. Itaque ad hujus morbi ſanationem maximè faciet, medentis animo firmiter hærens hic conceptus, eam nempè eſſe *epilepſiam*, quæ à natura ſua habet, quod diuturna medicatione indiget ut ſanetur, ideòque in eo ſitam unicè eſſe *antiepilepticorum* proprietatem, quòd per longum tempus ſapienter & eruditè uſurpata, ipſiſſimas morbi illius cauſas ſtirpitùs deterant, non quidem hunc vel illum diſſipando humorem, verbo *fluida* non emendando, at partium ipſarum textum aut textûs modum reconcinnando, verbo *ſolidorum* mutando *tonum*, aut *toni* modum, quod *nervoſum genus* modulari eſt. Hâc de causâ in pueris ſanescit *epilepſia*, in quibus erigens ſe nedùm firmatus *ſolidorum tonus* tractari ſe ſinit aut retractari, qui in ſeneſcentibus plenè firmatus detrectat obſequium.

APHORISMUS VIII.

Ὁκόσοι πλευρητικοὶ χυόμενοι οὐκ ἀφανθαίρονται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι, ἰσχίοισιν ἐς ἐμπύημα μεθίσταται.

Qui pleuritici facti, non repurgantur ſupernè in quatuordecim diebus, his in ſuppurationem convertitur.

PLEURITIDI propria coctio, ſputorum digeſtio & egeſtio eſt; coctionem autem in decimum quartum diem cadere *acutis* morbis cùm frequens ſit, per ſputa *pleuritidem* intrà quatuordecim dies purgari, legibus naturæ congruum eſt. Igitur quæ medentis cura eſt in adjuvandis coctionibus quæ ſingulis morbis propriæ ſunt, ſic referando vias, ſic ducendo ſuccos, eoſque mitificando, ut ſuas *vergentias*, *directiones* & pronitates ſecuti, ad debita ſibi loca ſe ferant, nativaque *ſecretoria* ſimiliter in curandâ *pleuritide* cogitabit Medicus, ne aliò quàm ad pulmonum *ſecretoria* cogat ſuccos, ità tra-

tractando eos & moderando, ut illos discant exitus ad quorum diametros aptent se aut modulentur. Unde ad alvum deturbari illos, suffurari pulmonibus est, coctionumque abortivarum facere discrimina, naturæ inclinationes interturbando, imprimisque suppurationis hîc commemoratæ periculum accersere. Isthæc enim suppuratio, residis factæ intrà pulmones materiæ non rarò fructus aut effectus est, quò, aliò evecto *sero*, quod audit excretionum naturale vehiculum, sanguinis stases fiunt, sub quibus acentes succi in stimulos vertuntur, qui quas occupant mordendo partes, vellicant, pungunt, lacerant, universaque suppurationis committunt mala.

Cæterùm de illâ *pleuritide* hæc dicta sunto quæ ad excreationem vergit, docet enim usus, exquisitas dari *pleuritides*, *pleuræ* unicè proprias, ferinas omninò & siccas, dolore immani torquentes, sub quibus tussiendo jugiter ægrotantes extundunt nihil; *spasticæ* sunt, à fibrarum *erethismo* aut *crispaturâ* magis, quàm humorum affluxu natæ; sub illis, ut vitii purus pulmo est, sputorum purgamina periculosè movebis aut expectabis frustrà, quas diætâ *diapnoicâ*, diluentium imbre, *anodynorum* copiâ feliciter expedies.

APHORISMUS IX.

Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τῇσιν ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα ἐτέων μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

Tabes maximè fit ætatibus, ab anno octavo decimo, usque ad quintum trigesimum.

Ergòne aliqua fuerit vitæ pars, cui à tabida lue metuendum erit nihil? meliùs aliqua datur, cui illinc metuendum magis; ætas nimirùm hîc definita à decimo octavo ad trigesimum quintum annum, quâ semel elapsâ à *phthisi* tutus ferè homo est, ab illa tamen quæ lenta aut *chronica* est. Isthæc enim ut ab ingenito pulmonibus vitio manare solet, illa ætate maximè se prodit, ubi non obstante partium incremento, harumque stabilito *tono* perseverat morbi illius seminium, tunc enim ingenitæ illi *solidorum* noxæ accedit evolventium se in dies *fluidorum* culpa, utpotè quæ à vitiata *solidorum systole* malè subacta arcanas inchoant *stases* in pulmonibus vera *phthisis* nidulamenta. Hinc admonentur medentes de cura his adhibenda ætatibus hominum, quos *phthisicâ* labe infecit nativitas, vel à parentibus, vel in locis, quibus aut ingenita fuit *phthisis* aut inquilina est, illis enim præteritis ætatibus, si ab illa *phthisi* fuerint immunes, maxima sit spes fore ut postero vitæ curriculo futuri sint illius exortes; illius, inquam, altera quippè *phthisis* est, acuta nimirùm, pulmonum inflammationi succedens, tum altera à *scrophulis* & *rachitide* nata, quarum illa senibus quoque, hæc vel infantulis accidit.

APHO-

APHORISMUS X.

Ὁκόσοισι κυνάγχην διαφεύγουσιν ἐς τὸν πνεύμονα τρέπεται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκουσι· ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ἔμπυοι γίγνονται.

Quibus anginam effugientibus ad pulmonem vertitur, in septem diebus moriuntur. Si verò hos effugerint, suppurati fiunt.

DELITESCENTIA tumorum seu retrocessus, pernicies vel exitium est, mortem portendens aut grave periculum; *solidorum* enim *peristoles* inversæ signum & effectus est, quo quæ à centro ad habitum corporis contendere solebant oscillationes, ab habitu ad centrum remeant, unde fit ut quæ intrò foràs procedebant excretiones, foràs intrò regrediantur. Sic in anginæ delitescentis exemplo, quæ faucibus impacta erat materies, ad pulmones conversa, suppurationem intrà septem dies accersit; tùmque primùm quidem meliùs habere videtur æger, liberiùs deglutiendo, sed inde malè securus ab *anginâ* in *peripneumoniam* ruit, in pulmonem *metastasi* factâ, quæ paucos post dies in suppurationem abit. Itaque dùm *pleuritici* post quatuordecim dies in suppurationem convertuntur, (a) *anginosi* post septem dies moriuntur suppurati, cujus discriminis in eo est ratio, quòd quæ per *metastasin* aut *delitescentiam* fit inflammatio, ab humore fiat impetuosè ad partem inflammatam irrumpente, unde promptiùs & laxiùs dilatatis vasorum diametris, pessundatur citò partium *tonus*, sicque derepentè fractis *solidorum resistentiis*, *fluidorum* impetui & potentiæ vis additur major, amplior proindè *stasis* & stagnatio, unde suppurationem accelerari quis non videt? Porrò hinc edocemur quantùm festinari conveniat in anginæ curâ, cujus tam facilis, tam pronus, tam subitaneus instat sæpè retrocessus, à quo facto semel, expectanda ultima malorum meta est.

APHO-

(a) *Aph.VIII.Sect.V.*

APHORISMUS XI.

Τοῖσιν ὑπὸ τῶν φθισίων ἐνοχλουμένοισιν, ἢν τὸ πτύσμα, ὅκως ἂν ἀποβήσωσι, βαρὺ ὄζῃ ἐπὶ τοὺς ἀνθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσι, θανάσιμον.

A Tabe vexatis si sputum, quod extussiunt, prunis superfusum graviter oleat, & capilli de capite defluant, lethale.

NULLUM tam lethale *symptoma*, quàm illud à *fluidis* ideò resídibus commissum, quod *fluida* à *solidorum* actione deserantur aut viduentur influxu: enimverò tùm in morbis, tùm in œconomiâ animali frequens est alicubi residere & colligi succos, ubi lethale *symptoma* nullum proferunt, eâ de causâ quòd *solidorum* quibus continentur, vi aut actione non priventur, isthæc enim *solida*, motando se vel oscillando semper ut illis assolet, quæ coercent, *fluida* animare pergunt, illo nempè quo naturâ suâ valent *elatere*, quem in subjecta *fluida*, quasi efflando, à putore vel graveolentiâ præservant: sic *bilis* suâ in vesiculâ *lympha stomachalis* in ventriculo, suis in vesiculis liquor seminalis, in vesicâ urina, ab omni putrefactionis labe libera hospitantur, ideò certè quòd *solidorum* quibus circumsepiuntur parietes *systalticâ* virtute potiantur: par ratio propter quam pultiformes *meliceridum* succi sub illis tumoribus, *lymphaticique*, *chylosi* aut serosi latices à putore se tuentur sub omnibus hydropis speciebus, manantem quippè à circumstantibus membranis mutuando oscillatoriæ virtutis vividulam auram, motûs ejusmodi afflatu vivificantur. Hinc ratio se prodit propter quam tabidorum sputis fit graveolentia, hujus enim causa est *systalticæ* virtutis jactura, atoniæ genus, quâ putrent flaccescendo partes, tunc enim *elatere* nativo defectæ, oscillandi terendi, coquendivè cadunt virtute, quâ privati qui coquendi erant succi, pro coctione putredinem & à putredine putorem contrahunt: putor autem exitium majus portendet si comitem habeat *capillorum defluvium*, ut enim hinc arguitur conceptam à pulmonibus *atoniæ* labem ad ipsam serpisse cutem, à corporis imo ad illius extrema propagatum esse (quo majus nullum) *atoniæ* vitium, argumentum erit.

APHORISMUS XII.

Ὁκόσοισιν ἀῖ φθισιῶσιν αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥέωσιν, ὅτοι, διαῤῥοίης ἐπιγενομένης, ἀποθνήσκουσιν.

Quibus tabe laborantibus capilli de capite defluunt, hi, alvi fluxu superveniente, moriuntur.

PORRÒ, capillorum defluvio accedens alvi fluxus in tantùm erit certum mortis ſignaculum, in quantùm indubium eſt laxantis ſe & fatiſcentis undequâque nervoſi generis univerſi teſtimonium, ideòque ruentis ubique & intermorientis *ſyſtalticæ* virtutis indicium.

APHORISMUS XIII.

Ὁκόσοι ἂν αἷμα ἀφρῶδες ἀναπτύωσι, τουτέοισιν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ τοιαύτη ἀπαγωγὴ γίνεται.

Qui ſanguinem ſpumoſum expuunt, his ex pulmone talis rejectio fit.

ARTIS medendi caput *diagnoſis* eſt, morbos nempè non ſolùm, ſed & morborum cauſas & ſedes dignoſcendi ſcientia. Hujus ſcientiæ pars eſt ſanguinem à ſanguine diſcernere, cujus nempe loci ſit, conditionis aut proſapiæ; an prodeat à *venis*, an ex arteriis proſiliat? ſi ex ano, num ab *hæmorrhoidibus* exeat, num deſcendat ex inteſtinis? his autem craſſiſnè vel gracilibus? iterùm nunquid non ex *hepate* vel *ſtomacho* prodiret? ſi cum urinis, altera cura, ſcrutinium aliud, à *renibuſnè*, an à veſicâ excernatur? ſi ab ore, nùm à dentibus proveniret, nùm deſcenderet à *cerebro*, nùm à *pulmonibus* aſcenderet? quam ultimam difficultatem hoc *Aphoriſmo* diluit in arte dignoſcendi recoctus *Hippocrates*, edocendo à pulmonibus *rejici ſanguinem qui ſpumoſus eſt*. Hanc ab uſu *diagnoſin* tenebat, confirmat autem partium ſitus, conditio, *mechaniſmus*, ſeu pulmonum arteriæ poſitura, diſtantia, trajectus, ut enim brevi à corde ad pulmonem intercapedo eſt, quem à corde impetum accipit pulſus ſanguis, eundem in arteriâ pulmonis retinet, ex quâ proin reſiliens, non ſecùs ac à cordis embolo pulſus *ſpumoſus* erit. Attendendo enim quàm breve à corde ad ultimum pulmonis limbum ſit iter, quàm arctæ viæ, quàm fortis cordis pulſus, ſanguinis quàm vehemens impetus, concedas neceſſe eſt ſanguinalibus arteriis diffiliendum eſſe ſi ſanguinis è corde proſilientis copia vel impetus major fuerit, niſi illi ſanguini nova ſedent effugia: ſed iſthæc præbent hinc illinc ex arteriæ ſanguinalis caudicæ exeuntes tubuli arteriaci, veræ arteriæ, ſed *lymphaticæ*, utpotè *lympham* ſanguinis evehentes, quarum diametri ſanguinis proſilientis copiâ & impetu violatæ dehiſcunt, partiſque albæ ſanguinis loco, quam ex naturæ ſuo inſtituto continent, rubram admittunt, hancque pro *ſero* eructant: de *lymphaticis* enim arteriis

idem

idem quod de *lacteis* venis obſervabis, ſcilicèt quemadmodùm hæ ſero implentur, quo toto tempore à chili trajectu vacant, ſimiliter *lymphaticæ* arteriæ *lymphâ* replentur ſanguinis, uſquedùm poſtulat ſanitatis, aut vitæ tutela, ut hæc alba ſanguinis pars, illarum arteriarum indigena, advenienti illius rubræ locum cedat. Hincque eruere datur *hæmorrhagiarum* omnium cauſas, natales & origines.

APHORISMUS XIV.

Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγιγνομένη θανατώδες.

A tabe detento alvi profluvium ſuperveniens, lethale.

PHTHISIS, *colliquativus* morbus eſt, ſub quo *aſſimilati* malè nutritii ſucci cumulant vaſa, unde in viſceribus *ſtaſes*, *phlogoſes*, tubercula, dum aliundè alimenti ſui demenſo defraudatæ macent cæteræ corporis partes: ſimul igitur ſolvi alvum, ſolvi eſt vitæ fontium cataractas, tunc enim flaccidi pulmones aut reſiccati, aditus neceſſarios ſanguini recuſant, quòcircà alvinas ſimul recludi vias, colliqueſcentibus ſuccis amplos & faciles exitus aperiri eſt. De *Phthiſicorum* enim *diarrhœis* obſervandum, propriæ indolis aut ingenii illas eſſe, adeout ſelectiſſima quælibet remedia, quæ cæteris alvi fluxibus proficua eſſe conſueverunt, vel quæ *ſpecifica* habentur, irriti aut infelicis fiant eventûs, *aſtringentia* imprimis, quæ quidem eliquatos humores compriment, inteſtinorum ſtomachique *tonum* reſtituendo, at vitiati pulmonum *toni* effectus eſt ejuſmodi profluvii genus, cui vitio cum non medeatur omnis *aſtringentium* potentia, à pulmonibus vitiatis repulſam pati pergunt ſuppreſſi humores, qui ad inteſtina facti præcipites, ut uberiùs ità deteriùs reddunt profluvium; tam potior pulmonum, quàm ſtomachi *toni* cura habenda eſt in curandis pulmonum morbis. Prætereà ii ſunt pulmonum morbi, ut coctione indigeant tam neceſſariâ, ut hâc deficiente immedicabilem concipiant pulmones aut exitialem labem: at coctionem tardat vel impedit alvi fluxus, *vulnerum* exemplo, quorum perditum *deliteſcens*, aut labefactatum *pus* vides, à ſuperveniente alvi profluvio. Poſthàc *phthiſi* lethale illud eſſe debere non inconſpicuum eſt.

APHORISMUS XV.

Ὁκόσοι ἐκ πλευρίτιδος ἔμπυοι γίγνονται, λῦ ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, ἀφ' ἧς ἂν ἡ ῥῆξις γένηται, παύονται· λῦ δὲ μὴ, ἐς φθίσιν μεθίστανται.

Qui ex pleuritide ſuppurati fiunt, ſi intrà quadraginta dies, ex quo ruptio fuerit facta, repurgentur ſupernè, liberantur: ſi verò minùs, ad tabem tranſeunt.

HINC æſtimare diſces ſuppurationum naturas & ingenia, de quibus, ſi ullum aliud, in medendo *judicium difficile* eſt: ſemel enim ſuppuratione factâ, de ægrotante conclamatum eſſe fermè judicatur, quam judicii iniquitatem emendat *Hippocrates*, in partis illius ſuppuratione, quæ in animalis œconomiæ diſciplinâ ſpectabilis maximè eſt, pulmonis nempè, imò & pectoris, ubi à *pleuritide* ſuppuratione factâ, non ſpem omnem abjiciendam eſſe admonet, quandoquidem etiam ab illius *ruptione*, operanti naturæ ſuperſunt adhuc quadraginta dies, intrà quos *purgari ſupernè* poteſt utiliter pectoris ſuppuratum, intereà à tabe metuendo non nimiùm, niſi tempore hoc exacto pectus expeditum non fuerit. Sed hinc obſervandum venit, ut *fluidorum* ità & *ſolidorum* ſuas eſſe ſuppurandi rationes, in eoque verſari ſuppurationum pericula, ſi *ſolidæ* partes, ſeu ipſa partium ſubſtantia in ſuppurationem vertatur; quo adhibito diſcrimine intelligitur, quî fieri poteſt, ut diù profluant aut profundantur eliquati humores, integro ſtante partium *tono*, remotoque tabis periculo, quandiù nempè non defluit nec eliquatur propria partium ſubſtantia. Unde meminiſſe convenit duplicem eſſe ſingulis partibus humorem, adventitium alterum, quem in dies & horas advehit communis ſanguinis circuitus, alterum inquilinum, partibus *concreatum*, illarum medullis adunatum, indeque ad cor circulando lentè refluum; inſita *lympha* eſt, à *lymphâ* matre deſcendens, ab alimentis habens unde quidem aleſcat, non unde ſit; aut exiſtat, *ſyſtalticè ſolidorum* potentiæ materies, cauſa & fomes: porrò profuſo vel luxuriosè adventitio partium *fluido*, ſub vultu vel immanis ſuppurationis, ſtare poteſt fibrarum *tonus*, declinarique tabes; ſed illicò quo cadente *tono*, ubi defluit humor inquilinus, *atonia* ſuccedit, *atrophia*, tabes immedicabilis, in quantùm ipſa ruunt ſtamina vitæ aut fundamenta.

APHO-

APHORISMUS XVI.

Τὸ θερμὸν χλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρεομένοισι· σαρκῶν ἐκθήλωσιν, νεύρων ἀκράτειαν, γνώμης νάρκωσιν, αἱμορρα-γίας, λιποθυμίας· ταῦτα οἷσι θανάσιμα.

Calidum, eo frequenter utentibus, has affert noxas: carnis effœminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, sanguinis eruptionem, animi deliquia: hæc quibus mors.

PHYSICÆ medicinalis exemplum! quæ sensilis esse debet, tota in *factis* posita vel effectis; hîc enim caloris naturam exponit *Hippocrates* ab illius affectionibus in humano corpore, quæ sunt *carnium effœminatio*, *nervorum impotentia*, *mentis torpor*, *sanguinis eruptio*, *animi deliquia*. Hæc quidem omnia in *balnei* fotûsvè frequentioris vel calidioris abusum non malè refudens; norunt enim artis prudentes, quantùm discriminis aut molestiæ ægrotis afferat *balneum*, quod *calidius* erit, quodque præter sanguinis fervorem, pruritum cutis & *phlogosin*, lassitudines & vigilias quæ solet inferre, omnia hîc commemorata ab *Hippocrate* apportat mala; nihilominùs tamen de omni calore hic locus intelligendus est, imprimis medicaminum æstuantium, à quibus metuenda isthæc incommoda sunt. Calidorum enim medicaminum virtus, quantumvis ut amica naturæ & vitæ tutela venditata, ad augendum valet sanguinis intestinum magis quàm progressivum motum, proindè elevandam *fluidorum* adversùs *solida* potentiam; unde manifestum movendi inter utraque dissidii periculum, quod æquilibrii partium rationes perdere est, malorumque hîc memoratorum ponere causas. Propriâ enim calidorum remediorum actione, excandescit sanguis, panditur, turget, tumetque, sicque factâ sibi ampliori mole, quàm ut per angustas vasculorum diametros meare queat, obices ponit circulationi, hincque *stases*, *congestiones*, stagnationes, quæ prout occupant nervos vel sanguinalia vasa, hæc vel illa nominata symptomata proferunt; sed quod ad medendi usum singularis momenti est, docet hic *Aphorismus* quantùm errari soleat in definiendis, curandisvè dictis *symptomatis*, quæ *pituitæ* aut languenti naturæ imputata, *cardiacis*, *volatilibus & calidis* remediis tractantur, cùm à calore nasci soleant, idest, ab æstuante sanguine, qui pansus nimiùm turgescit, sicque impeditus, quæ gravat, obturatque loca æstu, fervore, & *phlogosi* implet. *Hæc* autem *quibus* futura *mors*; hoc est, sub illis *stasibus* obstructi vitæ fontes fatalem præmonstrant diem.

APHORISMUS XVII.

Τὸ ὑ ψυχρὸν, σπασμὸς, τέτανος, μελασμὸς, ἢ ῥίγεα πυρετώδεα.

Frigidum autem, convulsiones, tetanos, ideſt, rigores, *nigrores & rigores febriles.*

FLUIDA reſerando potentiùs quæ *calida* ſunt, illam perdunt vitæ æquipondii partem, alteram peſſundant quæ *frigida* ſunt, *ſolida* fortiùs ſtringendo, utrinque enim delinquere vides ex geminis vitæ æquipondiis unum; adeò in utriuſque ſervatâ æqualitate ſita eſt medicandi ſecuritas! Cæterùm non temerè affirmaveris *frigidi* nomine hîc intelligendum eſſe aeris frigus, ſed hujus exemplo concipere promptum eſt quibus periculis corpora objiciant, quæ intùs *frigida* aſſumuntur, aut quæ extrinſecùs frigidè applicantur; prioris ſortis eſt incautus frigidæ potus, quo tempore æſtuat aut fervet à labore corpus, hinc enim illicò corripiunt rigor & dolor, quæ *convulſionum* genera ſunt; ſortis alterius eſt *epithematum*, *repercutientium*, *balneorum* frigidiorum uſus, horum enim algido contactu denſatæ contractæq; nerveæ partes corrugantur, milleque inducunt *ſpaſmorum* ſpecies. Porrò *tetani* vox *Hippocrati* adeò familiaris, *ſpaſmi* rationem refert adhuc, aut *tonicæ* partium rigiditatis, quæ ſub morbis, heu! nimiùm frequens eſt.

APHORISMUS XVIII.

Τὸ ψυχρὸν πολέμιον ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, νεύροις, ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ· τὸ ὑ θερμὸν, ὠφέλιμον.

Frigidum inimicum oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, ſpinali medullæ: calidum verò utile.

OSSA, *dentes*, *nervi*, partes ſunt denſæ texturæ, donatæ proin vaſculis ſtrictè compreſſis, quorum cùm arctiſſimæ diametri ſint, ab illis facillimè læduntur, quæ tam anguſtos comprimendo meatus, circulantibus in iis ſuccis impedimento ſunt & repagulo: hujus autem virtutis *frigida* ſunt, quæ natura ſua denſant & arctant, unde *nerveis* & duratis jam partibus applicita, *lymphæ* harum indigenæ motum tardant: hinc *cerebro & ſpinali medullæ* tantùm impendet mali, à *frigido* enim *lymphaticæ* illorum auræ, (ſpiritus vocant) *ſtaſis* inducitur, quod vitæ fontem obturare eſt; non ſic quæ calent, ut enim illius *lymphæ*, hujuſque circuitûs fomenta ſunt, hæc adhibere, alere eſt vitæ fomites. Atqui quàm longæ latæque propaginis per univerſum corpus ſint *meninges* & *nervi*, cuique inconfeſſo eſt, ex membranulis enim compacturæ ſunt ſingulæ partes, liquet ergò quâ curâ cavendum ægrotantibus ſit, ne *frigidum* quid bibant aut admittant, utpotè inimicum

vi-

visceribus, *spasmis* ideò patentibus, quòd tota membranis texta sunt aut investita.

APHORISMUS XIX.

Ὁκόσα κατέψυκται, ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὁκόσα αἱμοῤῥαγέει ἢ μέλλει.

Quæ perfrigerata sunt, excalefacere oportet, præterquam quæ sanguinem profundunt, aut sunt profusura.

PRÆCLARUM & singulare artis usûs monimentum! morbi enim sunt, iique quam plures, in quibus omnia dum ex torpore, lentore, pallore, ignaviâ, sufflatione, humiditate *perfrigerata* videntur, ex sanguinis *stasi* quâdam, aut congestione laborant, illis ergò fœdata coloribus pravis aut segnescentium succorum signis, quia arcana quædam subest *hæmorrhoiæ* suppressio, vel *ecclypsis*, unde fæcatus, impuratusque sanguis, turpes illos promit colores, ignaviæque *symptomata*. Tunc temporis autem *calefacientibus* remediis insidiæ sunt, quæ stagnantem sanguinem perperàm exagitando, calores, *phlogoses*, inflammationes pariunt, exitialemque morbo sæpè addunt coronidem. Exempla sint mulierum morbi, tam protheiformes, quàm morosi & difficiles, quos omnes intereà alere solet unus *mensium* error vel defectus; illorum autem ægritudines, quas *perfrigeratis*, pituitosis, crudis, *serosis* imputant succis, *calidis*, *stomachicis*, *aromaticis* incassùm & periculosè torquent & sollicitant, ideò certè quòd *perfrigerati* non sint succi, quos sic miserè turbant, at in eo partes quædam delinquant, quòd quem *profundendum* haberent, non profundant sanguinem. *Chronicorum* quoque morborum sors sæpè similis, omnisque generis *hydropum* & *cachexiarum*, quas omnes ægritudines non rarò fovet aut profert alicundè suppressus sanguinis fluxus: undè disces, quàm grave erratum ex calidorum remediorum usu tunc veniat metuendum, à quibus fit ut *chronici* in *acutos* morbi facessant eò periculosiùs, quòd hi adulterini affectus, medentium crimine potiùs quàm errore naturæ commissi, ut à naturæ sic à medicinæ legibus discordes remediis obsequantur minùs & à curationis felicitate abalienentur magis.

APHO-

APHORISMUS XX.

Ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα περισκληρύνει, ὀδύνην ἀνεκπύητον ποιέει, μελασμοὺς, ῥίγεα πυρετώδεα, σπασμοὺς, καὶ τετάνους.

Ulceribus frigidum quidem mordax, cutem obdurat, dolorem non suppurantem facit, nigrores, rigores febriles, convulsiones, & tetanos, idest, rigores.

ULCUS, *si benè calculum ponis*, nervorum, partium saltem quæ *nerveæ* natæ sunt, affectio est; ex *ichorum* enim, ferinorum immedicabili fermè aut vix comprimendâ excretione, concipere datur, ploratum illam esse inquilini *lymphaticarum arteriarum* succi, ideò sic obstinatè & necessariò effluentis, quòd præ *spasticâ* rigiditate hiantia arteriarum illarum oscula suam ultrò elabi sinunt *lympham*. Posthàc ulceribus mordax esse frigidum intelligitur, rigentes enim, utut patulos nimiùm arteriarum illarum exitus *frigidum obdurat*, hinc *pepasmi* defectus, à *tonico* enim arteriarum *spasmo* præoccupatæ arteriæ, quæ coctionum opifices sunt, oscillare nesciunt, nedùm terere, quod coquere est; quem ergò continent *lymphaticum* laticem, incoctum eructant. Inde dolor, nigror, rigor, omnia *spasticæ* fibrarum rigiditatis incommoda, pressi enim undequàque humorum tubuli, quos circulantes vehunt succos, strangulant, tardant, impediunt; unde hinc sanguinis rubræ partis, illinc illius albæ *stasis*, omnium commemoratorum hîc malorum author.

APHORISMUS XXI.

Ἔστι δὲ, ὅκου ἐπὶ τετάνου ἄνευ ἕλκεος νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέει. θέρμη δὲ ταῦτα ῥύεται.

Est verò, ubi in tetano, idest, rigore, *sine ulcere, juveni benè carnoso, æstate mediâ, frigidæ multæ affusio caloris revocationem facit. Calor autem hæc solvit.*

EX hoc *Aphorismo* patet, *tetani* voce *Hippocrati* non unicè esse ipsum *tetani* morbum, sed rigorem fibrarum ceu illarum *tonicum spasmum*, quem *juvenibus*, imò juvenculis, *benè carnosis*, parit sanguinis plethora aut succorum luxuries: hùc enim spectat *mulieris illius sanæ & obesæ* apud eundem *Hippocratem* (a) historia, quæ ex *doloribus*, *torminibus* & suffocatione,

---

(a) *Epid. lib. V. p.* 1047.

ne, aut spirandi difficultate dirè vexata, *quinquies emortua & expirasse* videbatur, in hoc enim mortis periculo, *frigidæ amphoris ferè triginta corpori* affusis unicè juvabatur: illa autem omnia *symptomata*, *histerica*, ceu *spasmodica* erant. Simile quid exhibet subitanea *tendinum & membranarum* pedis violentiùs & ultrà modum facta extensio, quam citò sanat illicò facta in frigidam pedis immersio; *caloris enim revocationem facit frigidæ multæ affusio*, id approbante *Scotorum* familiari ritu, qui sæviente hyeme, in aquam frigidam immersionibus, insignem sibi sueſcunt calorem conciliare. At illis in casibus frigidæ vis in elevando partium *elatere* est, quo restituta aut excitata earum oscillandi virtus, insurgit in sanguinis aut *lymphæ* nervorum *stasin*, quam discutiendo solvit, illorumque reddit circulationi. Inde se prodit balneorum frigidorum potentia in sanandis *hysthericis* affectibus, utpotè quæ profint firmando, reddendo aut ordinando fibrarum *tono*, stupebisque ad innumeros, quos à balneis frigidis dissipari tradunt, (*a*) torpores, dolores, rigores, spuriasque *atonias*, tot tam vera quàm multiformia *spastica diathesis*, laxantis vel pandentis, stringentis vel claudentis effecta.

Cæterùm hoc exemplo docet medendi magister exploratum sibi, posteris obsoletum artis arcanum, scilicet *solidorum* curam in morborum curationibus; medentium enim delectum non infrequens est & commune consilium à *fluidorum* vitiis eruendi curationum *indicationes*, habitâ ratione nullâ *solidorum* quorum cùm in *œconomiæ animalis* regimine, valentiores potentiæ sint, primas sæpè in morborum curationibus occupare deberent medentium curas.

(a) *Vide* Floyer, *de baln. frigidis.*

APHORISMUS XXII.

Τὸ θερμὸν ἐπιπυητικὸν οὐκ ἐπὶ παντὶ ἕλκει, μέγιστον σημεῖον ἐς ἀσφαλείην· θέρμη μαλάσσει, ἰσχναίνει, ἀνώδυνον, ῥιγέων, σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν· τὴν δ' ἐν τῇ κεφαλῇ καρηβαρείην λύει· πλεῖστον δ' διαφέρει ὀστέων κατάγμασι· μάλιστα δ' τοῖσιν ἐψιλωμένοισι· τετρώων δ' μάλιστα τοῖσιν ἐν κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι· ἃ ὁκόσα ὑπὸ ψύξιος θνήσκει, ἢ ἕλκεα· καὶ ἕρπησιν ἐθιομένοισιν, ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ἰσχίῃ, κύστει· τουτέοισι τὸ μὲν θερμὸν φίλον καὶ κεῖνον· τὸ δ' ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον.

Calidum ſuppuratorium, non in omni ulcere, maximum ſignum ad ſecuritatem: cutem emollit, attenuat, dolores ſedat, rigores, convulſiones, tetanos, ideſt, rigores *mitigat: capitis verò gravitatem ſolvit: plurimùm autem confert oſſium fracturis: maximè verò denudatis: ex his quidem maximè, qui in capite ulcera habent: & quæ à frigore moriuntur, aut ulcerantur: & herpetibus exedentibus ſedi, pudendo, utero, veſicæ. His calidum quidem amicum, & decretorium: frigidum verò inimicum & occidens.*

MORBIS cum ulceribus in eo convenit, quòd in tantùm hæc ſanabilia ſint, in quantùm coctibiles ſunt ii à quibus aluntur ſucci, cùmque ſuppuratio ulcerum coctio ſit, coctionis ſecuritas in ſuppurationis felicitate ponitur. *Calidum autem ſuppuratorium* eſt, ceu pus movet in ulcere, quod ſuppurationis capax eſt, tunc ergò *magnum ſignum ad ſecuritatem erit*. Revera ex calido fotus, omne quod in ſe condit mollis *elateris* partium ulceratarum fibris afflando, illarum exſuſcitat *ſyſtalticam* vim, unde oſcillandi, terendivè virtus, quâ ſubacti reſides ulcerum ſucci, molliuntur, ſubiguntur, eliquantur, ſicque reſeratis meatibus & reſtituto *fluidorum* circuitu, *ſolida* laxantur, ceſſantque durities, dolores, rigiditates, tùm ad majora vaſa remeantibus, qui cerebrum occupabant ſuccis, *gravitas capitis* ſolvitur.

Medentium vulgò alienum à ratione jam videbatur de fomento *calidæ* aquæ dogma *ulceribus* admovendo, quibus *epulotica* & veſiccantia deberi credunt; ſed inſuetum adhuc magis fit de *denudatorum fracturis* oſſium ut hîc habetur, illud aſſertum. Interim difficultatem hanc omnem diluit, *ulceris & fracturarum* facienda hîc acceptio, de illorum enim affectuum ſingularibus *ſymptomatis* non naturis univerſalibus intelligendus hic *Hippocratis* locus eſt; ſi igitur *phlogoſis* aut *eryſipelatis* notas exhibeat *os* aut *ulcus*, calido fomento locus dabitur: præterquamquòd obſervabis *calidæ* fotum non commendatum hîc eſſe ad recentes *fracturas*, ſed ad eas maximè quæ cum *capitis ulceribus* ſociantur, ideſt, cùm vulneribus quæ vetuſtatem aliquam aſſecuta, *ulcerum* aliquam habent ſpeciem, tunc *trumaticorum* calidis lotionibus aut fomentis uti nec abnorme nec incongruum eſt; imprimis ſi iſthæc ulcera veluti à frigore *mori* videantur, aut in perniciem abire, à contumaciſſimâ nempè *lymphæ* nutritiæ *ſtaſi*, cujus ceſſando fermè motus, intermoritur.

Ca-

Calidæ fotûs bona laudat adhuc ad *herpetes sedis* & podicis, aptèque ad medendi felicitatem, quæ *hæmorrhoidum* curationi ideò deest non rarò, quòd *calidorum* fotûs loco, *olea, unguenta, & pinguia* imperiti usurpent libentiùs, quod idem est ac *frigidum* adhibere, hinc enim diffluri cessantes stagnati succi, putredinem contrahunt, *occidentiaque* vel *inimica* sic admovent auxilia, aut *fistulis* sternunt vias.

APHORISMUS XXIII.

Ἐν τουτοισι δὲ δεῖ τῷ ψυχρῷ χρέεσθαι, ὁκόθεν αἱμορῤῥαγέει ἢ μέλλει, μὴ ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ περὶ αὐτὰ ὁκόθεν ἐπιῤῥεῖ. Καὶ ὁκόσαι φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα ἐς τὸ ἐρυθρὸν καὶ ὑφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι, ἐπὶ ταῦτα. ἐπεὶ τάγε παλαιὰ μελαίνει· καὶ ἐρυσίπελας τὸ μὴ ἑλκέμενον ὠφελεῖ. ἐπεὶ τόγε ἑλκέμενον βλάπτει.

In his autem frigido uti oportet, unde sanguis erumpit, aut eruptur us est: non super ipsa, sed circà hæc, unde influit. Et quæcunque inflammationes, aut flammei ardores ad rubrum & sanguineum colorem vergentes novo sanguine, super ipsos: nam inveteratos nigrefacit: erysipelas etiam non exulceratum (juvat:) quoniam exulceratum lædit.

ADVERSÙS *hæmorrhagias* præsentes aut futuras hîc habes *frigidæ* usum, intereà admonitus, non ipsi parti, quâ effluit sanguis, admovendam illam esse, sed circà loca quæ partem illam spectant: sic *oxycrato* ex linteis fronti applicito narium *hæmorrhagia* cohibetur; eodemque *oxycrato* ex linteis similiter lumbis admoto, *hæmorrhagiis* uteri auxilium fit. *Intercipientium* nomine *antiquitùs* celebrabantur istiusmodi remedia, tùm *vinculis* aut *deligationibus* tunc etiam familiaribus, operandi ratione similia, utraque enim *solida* stringendo, sanguinis excursus comprimebant. Hîc ergò notatum habes alterum in medendo errorem, putant enim non pauci, in *fluida* exerceri *frigidæ* energiam, quâ densari sanguinem aut *coagulari* prætendunt, dùm aquæ vis ea est, quæ contactu suo *solida* constringendo vasorum minuit diametros, sicque accurrenti sanguini faciendo *resistentias*, aliò determinat, abigitque illius cursum. Eapropter *non super ipsâ* parte frigidam admoveri jubetur, sed *circà hæc*, idest, circà adjacentia loca, ut nempè cohibitus sanguis antequàm ad *hæmorrhagiæ* locum appulerit, retineatur in viâ occurrentesque sibi & patulos subeundo laterales hinc illinc arteriarum ramulos alio versùm feratur.

Alteram adhibet *Hippocrates* cautionem ad legitimum *frigidæ aut repercutientium* usum, docendo ea admovenda esse tantùm inflammationibus recentibus, prohibendo verò ea in iisdem veterascentibus, has enim, ut ait, *frigidæ* fotus *nigrefacit*: & reverà in tantùm *repercutientia* succedunt feliciter, in quantùm vigens adhuc aut integra partium *systaltica* virtus *repercutientium* constrictione firmata, roboratavè erigitur, unde fortiores & alacrio-

res factæ oscillationes, terendo meliùs, fortiùs ad circulationem pellant stagnatum sanguinem. Hinc in signum utilis futuri frigidæ usûs exhibet rubrum tumoris colorem, ut enim ruber ille color, appellentis *novi sanguinis* indicium est, constantis adhuc & valentis partium *elateris* habebitur argumentum. De atro colore secùs est, ut enim coerciti, statariique sanguinis nota est, languentis aut victi quoque fibrarum *elateris* est testimonium; hoc autem tempore *repercutientia* admovere, *sphaceli* causas ponere est aut cumulare.

At, amabo, alicundenè ex *Hippocratis* monumentis elicies circulationis sanguinis argumentum lucidius, quàm ex his verbis, *flammei ardores ad rubrum & sanguinem colorem vergentes novo sanguine*; undenam enim ad partem appellit *sanguis novus*, quàm à circulatione, quâ sanguis à vase in vas ab arteriis in venas transeundo renovatur?

Similiter *erysipelas non exulceratum frigida juvat*, quæ *exulceratum lædit*, ut enim in exulcerato, fractum partis *elaterem* ostendit ruptio vasorum, integrum illum *elaterem* esse monstrat in non exulcerato vasorum integritas.

APHORISMUS XXIV.

Τὰ ψυχρὰ, οἷον χιὼν, κρύσταλλος, τῷ στήθει πολέμια, βηχέων κινητικὰ αἱμορῤῥοϊκὰ, καταῤῥοϊκά.

Frigida, velut nix, glacies, pectori inimica, tusses movent, sanguinis eruptiones, ac catarrhos inducunt.

Pulmones, hujusquemodi respirationis organa, exangues membranaceæ & *spermaticæ* partes sunt, naturâ suâ albentes, ex vasculis quippè albicantibus imprimis contextæ, rorali succo aut uvore, quam plorant, *lymphæ* semper madentes: hinc pectoris partium *transpirationis* internæ materies, quam supprimi aut intrò retrudi ideò promptum, quòd densari eam tardarique facile sit: hæc enim sanguinis pars alba est, globulis illis defecta, unde suâ sanguini venit mobilitas.

Posthàc, obvia menti fit *nivis* aut gelidarum rerum contactûs efficientia; hinc enim stipata illicò transpirationis oscula, sudantem resorbent uvorem, unde impeditus, & refluens sed regredi nescius, qui hùc appellabat *lymphaticus* latex, tusses inter similiaque incommoda *hæmoptyses* parit. Inde *catarrhi* aut seri illuvies, gravidatum namque sanguinis fluentum totâ illâ *lymphæ* copiâ, quæ tubulis illis *lymphaticis* eructanda, redit sanguinalibus vasis, sero tumet, moleque & impetu cretum, *directiones* mutat, rumpit obices, suaque transilit claustra.

APHO-

APHORISMUS XXV.

Τὰ δὲ ἐν ἄθροισιν οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ ἕλκεος, καὶ ποδαγρικὰ, καὶ σπάσματα, τουτέων τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν πολλὸν καταχεόμενον ῥηΐζει τε καὶ ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην λύει. νάρκη γὰρ μετρίη ὀδύνης λυτική.

Tumores autem in articulis & dolores absque ulcere, & podagricos, & convulsiones, horum plurima, frigida multa affusa & levat & attenuat, & dolorem solvit. Torpor enim modicus doloris solvendi vim habet.

TRADITAM Aphor. 21°. de frigidâ affusâ, ad *tetanum* sanandum observationem, ad *articulorum* aut *podagricos tumores* & *dolores* pandit hic *Aphorismus*, illis enim *frigida multa affusa levat*, *attenuat*, *doloremque solvit*. Rationem subjungit *Hippocrates*, torporis enim genus infert *frigidæ* contactus, qui *torpor doloris solvendi vim habet*. Porrò *torporis* nomine hîc intelligitur succorum pigrities illa aut lentor, qui succis ab admotâ frigidâ venit, *lymphæ* nervorum imprimis, hi enim ut frigidam maximè sentiunt, rugando se, *lymphæ*, quâ rorantur, circuitui moram injiciunt, quâ ex segnitie torporis genus enascitur. Intereà, quæ ex nive pectori, non eadem ex *frigidâ* articulorum tumoribus accidunt incommoda, exangues enim non sunt articuli, neque à carnibus adeò nudi, sanguinalibus ergò vasis non inconspicuis donati sunt, à quibus sua mutuantur caloris supplementa, scilicèt à rubrâ & *globulosâ* sanguinis parte, in quâ quidquid in torpente *lymphâ* caloris perdunt aut motûs, abundè recuperant; igitur repercussi *frigidâ* suis in vasis sanguinis globuli, volubilitate quâ valent, in adjacentes *nerveas* partes enituntur, se collidendo tuditant, & cùm illarum torpente *lymphâ* exsuscitant, sicque *levant*, *attenuant*, *dolorem solvunt*, sanguinis enim & succorum dissipant *stases*, sarciuntque circuitus aut restituunt. Cæterùm utut sua *Hippocratis* observationi constet veritas, cum grano salis accipiendus in medendo *repercutientium* & *astringentium* usus.

APHORISMUS XXVI.

Ὕδωρ τὸ ταχέως θερμαινόμενον, καὶ ταχέως ψυχόμενον, κουφότατον.

Aqua, quæ citò calefit, & citò refrigeratur, levissima.

AQUÆ, naturæ rerum natæ matrices, creataque seminaria, primorum, quæ insevit Creator, germinum servatrices, velutique *tutelinæ* sunt, quapropter, terrarum, fossilium, minerarum salibus & moleculis imprægnatas illas sæpè reperias, à quibus habent unde saporæ, graves, aut le-

leves plus minùs sint, ideòque à quibus sinceræ, laudabiles, aut adulteratæ judicantur. In discernendis his aquarum conditionibus difficultas aut labor est, cui ut parcas, facili docet experimento *Hippocrates*, quo si citò *calefieri* aquam & *citò* eamdem *refrigerari* comperias, *levissimam* illam pronuntiabis, idest, puram & ab omni terrarum & minerarum inquinamentis liberam. Enimverò ut aqua metallicis farticulis fœta, calefacta semel conceptum calorem diutiùs retinet, hinc affirmaveris in illius aquæ poris metallicas condi *atomos*, quæ suæ molis aut massæ ratione susceptum calorem obstinatè retinent: concludes proindè nocivam illam sanitati esse, in quantùm *adiaphoram* esse oporteat aquam, talis enim neutra est, à quâ mali metuas nihil quod in sanguinem prorepat, dùm aliundè inanis & vacua patulum offert gremium, paratumque ad sorbenda quælibet sanguinis elotia, sicque eluendas omnes illius impuritates.

APHORISMUS XXVII.

Ὁκόσοισι δὲ πιεῖν ὀρέξιες νύκτωρ, τοῖσι πάνυ διψῶσιν, ἢν ἐπικοιμηθῶσιν, ἀγαθόν.

Quibus autem bibendi appetentiæ noctu, iis valdè sitientibus, si obdormierint, bonum.

FLUIDORUM culpâ morbidam enasci sitim opinio est, in hâcque eluendâ frustrà sæpè sudatur; rationem innuit hic *Aphorismus*, quo docetur somni virtus ad sitim tollendam; quasi diceret sitis curam in *solidorum toni* magis, quàm in *fluidorum* emendatione poni. Reipsâ tota in ariditate locatur sitis natura, illam autem ariditatem à *fluidi* defectu repetere potiùs quàm ab eo à quo committitur iste defectus, tam absonum est, quàm causæ loco supponere effectum. Unde enim illa ariditas quæ sitim infert? aliundène quàm à stricto nimis & *spastico* fibrarum *tono* quo constricta plus satis *secretoriorum* oscula à fundendo suo abstinent humore? Igitur cùm humoris aut *fluidi* defectus, *solidorum* constrictionis aut *spasmi* sit effectus, *solida* laxando somnus cum *excretoriis* eorum solvet humorem, ariditatisque causas tollendo, ipsissimas tollit sitis causas.

Equidem non de omni siti hic locus est, sed de nocturnâ, ea videlicèt quæ post exactos diei labores sub noctem hominem afflictat; talemque sitim à somni quiete sanari observavit *Hippocrates*; verùm à morbi quoque laboribus non dissimiliter arescere possunt faucium & oris partes, discat ergò Medicus & hinc factæ siti auxilium à somno potentissimum fore: unde *anodynorum* laus & pretium in morborum curationibus, hæc enim in *emulsionibus* aut *julepis* convenientibus, &c. . . . . dextrè usurpata, sitim & oris fauciumque removent ariditates.

APHO-

APHORISMUS XXVIII.

Γυναικείων ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι πυξὶς. πολλαχοῦ δ' ἂν καὶ ἐς ἄλλα χρησίμη ἂν εἰ μὴ κεφαλαίας ἐποίει.

Suffitus aromatum muliebria ducit. Sæpiùs autem ad alia utilis esset, nisi capitis gravitates induceret.

PRODESSE nocendo nihil, suprema *Hippocrati* medendi lex, sancita posteris, quos capit artis honos, medendique sapientia, quibus crimini proximum habitum ferè fuit, admittere remedii genus, quod juvaminis alicujus specie, mali grave aliquid minatur. Hujus fortis est *aromatum suffitus*, hinc *utilis*, quia *muliebria ducit*; aliundè formidabilis, quòd *capitis gravitates inducit*. Remedii autem vis metuenda imprimis, quæ in *leptomeriâ* consistit, sic quippè constitutum, ut summè meabile est, nihil minùs lædendo ferit quàm ipsum *nervosum genus*, ipsoque turbat vitæ fontes. Eâ fuit *Hippocratis* religio, in usurpandis aromaticis & volatilibus remediis, nostris imitanda, quibus *volatiles spiritus*, *glorioſaque chymicorum sulphura*, communibus manibus tractare, pro ludo fermè est; quos meminisse juvat, illis inesse medicaminibus *spiritus* & igniculos, calori nativo aut *spiritibus* insitis peregrinos & inimicantes, qui dùm succorum lentores resolvere pollicentur, ipsammet vitæ flammam, accendendo nimiùm, citò depascunt. Hæc *antihystericorum* medicaminum discrimina sunt, quæ utut credantur mulierum incommoda levare, graviter nocent non rarò, eòque faciliùs, quòd in illis nata nervorum teneritudo major, faciat ut illorum medicaminum potentias impotentiùs ferant: hinc infidæ in multis *hysterica-rum passionum* curationes, quæ ex *volatilibus & aromaticis*, *cephaliciſque* perperàm institutæ, nervos lædunt, turbant oscillationes, *directiones* mutant, *vergentias* divertunt; verbo, *spasticas* augendo firmandovè vellicationes, omnia miscent.

APHORISMUS XXIX.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν. ἰσχὺς ὀργᾷ, τετράμηνοι, καὶ ἑπτὰ μηνῶν· ἧσσον δὲ ταύτας. τὰς δὲ νήπια, καὶ πρεσβύτερα δὲ λαβέειν χρή.

Prægnantes purgandæ, si turgeat materia, *quadrimestres, & usque ad septimum mensem: hæ verò minùs. Juniores autem, & seniores* fœtus, *cautè vitare oportet.*

ADVERSÙS eos erit hic *Aphorismus*, qui in curandis prægnantibus, ad *catharsin* citò festinant, nauseārum, fastidiorum, vomitionumque primâ fronte delusi; hæc enim turbamenta humoribus purgationi subjectis im-

imputando, unis purgantibus deturbanda concludunt. Usu eruditus sapientiùs *Hippocrates*, subjiciendis purgationi gravidarum humoribus, quatuor menses, nil minùs, adjudicat, quo toto temporis spatio in iis indiget natura, ut maturet humores, ex quâ maturatione exurgit *orgasmus*, gestiens, nempè ad exitum humorum nisus; cogitabis enim primorum quatuor mensium imprægnationis intervallum, illud esse sub quo laborat natura in æquando aut æquilibrando sanguinis circuitu, æquiparando, suisque singulas aptando locis succorum portiones, quæ à *mensium* refluxu communi sanguinis fluento redeunt; sic ut intereà quæ exacto illo tempore succorum superamenta fuerint, quibus concedere locum natura non potuerit, subigendo illa abigere tentet, dùmque hoc urget opus humores turgent excerni prurientes. Itaque cùm priora illa in gravidis turbamenta venæsectionem suadent, utpotè cùm sanguinis turbæ sint circuitum suum ordinantis, purgationem indicant posteriora, ideò anxiosa, quòd evacuari velint.

Juniores autem & seniores cautè vitare oportet. Istiusmodi enim *orgasmus* prægnantes purgandi occasio est, quæ antè quartum mensem non sedatur, præerit autem post septimum; ante quartum mensem vitanda ergò purgatio, quia illùc usque abest succorum maturitas, inabsolutâ nempè ordinatione naturæ, quam finiri necessum est, antequàm purgationi locum præbere possint, si quæ ordinanti naturæ excernenda restant succorum superamenta; post septimum mensem omittenda quoque purgatio: hujus enim elapsa occasio est, unde opitulantem sibi naturam non haberet, quæ aliò jam quàm ad alvum vergendo, alteram postulat medentis curam.

APHORISMUS XXX.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἀπό τινος τῶν ὀξέων νοσημάτων λυφθῆναι, θανάσιμον.

Mulierem in utero gerentem ab acuto aliquo morbo corripi, lethale.

NATURA suâ lethalis quilibet morbus *acutus* est, sed nusquam periculosior, quam ubi plura & graviora cumulat mala, pluraque viscera minatur; hujus sortis est qui in gravidam mulierem cadit, hæc enim ut necessariam in se gerit sanguinis *stasin*, in utero nimirùm, in quo toto graviditatis tempore mole majori congeri sanguinem necessum est, hâc parte periclitantur in eo magis, quòd cùm in prægnante creverint æquilibrii rationes, crescant quoque perdendi illius pericula. Virum corripiendo *pleuritis* unorum viri viscerum æquilibritati noxam minatur, quæ mulierem apprehendendo, factum uteri cum toto corpore æquilibrium minatur adhuc labefactare, quod ne committatur, in medente ut requiritur peritia major, quâ novas dexteriùs tractare noverit & temperare æquilibrii novi rationes, sic inde nova ægrotanti veniunt pericula: hæcque tam certa, ut quæ gravida pleuritide perit, hæc eadem non gravida, servari potuisset. Porrò ut sexcentorum morborum author uterus est, quorum singuli sexcentis & amplius

gra-

gravibus symptomatis obnoxii sunt, consequitur sexcenties & ampliùs periculosiorem esse prægnanti quàm non prægnanti acutum morbum.

APHORISMUS XXXI.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα ἐκτιτρώσκει ἢ μᾶλλον, εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον.

Mulier in utero gerens sectâ venâ abortit: & magis, si major fuerit fœtus.

DE venæsectione non multa quidem, sed multùm usurpabant veteris medicinæ antistites, quem enim nostri partitò & ad uncias sanguinem hodiè mittunt, ad integras libras simul & semel illi profundere audebant, ad animi nempè deliquium, unde quid immineat periculi patet ex eo, quod derepente accidit illis, qui à sectâ venâ animo linquuntur, illicò enim resolvitur iis nervorum *tonus*, alvus impensè laxatur, pallensque facies tota sudore madescit; ab immani, qualis veterum erat, sanguinis missione, in prægnantibus procedet ulteriùs periculum, ad uterum quippè progredietur relaxatio nervorum, suoque uterus exolutus *tono* diffluet, fundetque fœtum. Simile nihil metues à sanguinis missione quæ partitò fiet, modus hic enim est identidem resecandi superflui, sicque tollendi superpondii, quod à mensium sub graviditate suppressorum regressu ad uterum redundavit. In tantùm ergò sic modulata in gravidis venæsectio conceptum non perdit, neque accelerat partum, ut hunc sæpè retineat non infeliciter, in iis quarum lubricus nimiùm uterus immaturos edere solet partus, tunc enim identidem missus sanguis uterum firmat & fœtum, partumque ad præfinitum usque tempus bellè tuetur.

APHORISMUS XXXII.

Γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων ῥαγέντων, λύσις γίνεται.

Mulieri sanguinem evomenti, menstruis erumpentibus, solutio fit.

FLUMINA suas interdùm mutasse sedes, aut aliò suos tulisse gressus vel alveos narratur; simile est quod sanguis conspiciendum exhibet in humano corpore *phænomenon*, cùm nativa *excretoria* linquens, aliò prorumpit. Exemplum præbet uterus, à quo descisens sanguinis fluentum, ad alia exportat viscera *menses*, qui si ad *stomachum* ferantur, commemoratas hîc vomitiones cruentas promunt, quas solvunt utero redditi *menses*. Unde liquet quàm verum sit, nihil ferè aliud esse morborum causas, præter elocatos humores, qui in visceribus sibi alienis hospitando, & visceri, cui assiliunt, & universæ, quam turbant, animali œconomiæ, labori sunt & in-

commodo: unde intelliges unicum ſæpè ſatis eſſe ad morbi curam, ſcilicèt ſanguinis circuitum, huiſque ſuam æquabilitatem reſtituiſſe. Sed quod in hujus *Aphoriſmi* interpretatione palmarium eſt, obſervabis, ut *erumpentibus menſibus*, vomitionis cruentæ *ſolutio* fit, hoc eſt abſoluta curatio; hæc enim non ſic ſuccederet, ſi à rupto, lacero aut eroſo vaſe nata vomitio illa fuiſſet, inuſta enim maneret ſtomacho ſuperſtes ulceris aut roſionis nota, quæ cum erumpentibus menſibus abſit, non anceps argumentum eſt à *diapedeſi* ortum traxiſſe ſuum prægreſſam illam vomitionem; ceu a dilatatione *lymphaticarum* arteriarum, ideſt, arteriacorum tubulorum, qui quidem ad fundendam *ſtomachalem lympham* facti ſunt, interim qui hîc egurgitanti ſe ſanguini obſequendo, pandi ſe & dilatari paſſi ſunt, unde rubram unà cum albâ partem admittendo, pro *lymphâ* ſanguinem ipſum fuderunt.

APHORISMUS XXXIII.

Γυναικὶ τ καταμηνίων ἐκλειπόντων, αἷμα ἐκ τῆς ῥινῶν ῥυῆναι, ἀγαθόν.

Mulieri, menſtruis deficientibus, è naribus ſanguinem fluere, bonum.

INDIGENAM humano corpori medicinam hîc intueri lubet, medicatricem nempè naturam, quæ ſanguinis motus regendo, dirigendo curſus, excurſuſvè redigendo, verbo circuitum illius ad naturæ leges, conſilia & fines æquando, ſuas inſtituit medendi rationes, hîc revocando ſanguinis impetus, eoſdem illic modulando: quem enim modò videbas ſanguinem ad uterum revocatum, *vomitiones ſolventem* cruentas, ecce eundem hîc habes pulſum ad nares, *menſium* defectum levantem. At in illâ naturæ medendi arte obſervabis, non in humoribus ab illâ emendandam quæri morbi cauſam, quæ in ſanguine redigendo conſiſtit; non in albâ illius portione, quæ in rubrâ ſedem habet; medendi ſcientiæ miniſtris documento, quàm ſimplex ſit morborum *ætiologia*, quæ ſæpè dùm in abſtruſis ſuccorum *diſcraſiis* aut ſaporibus exploratur, in inverſo ſanguinis circuitu unicè ponitur: maximè in mulierum morbis, qui cum à ſanguinis menſtrui aberrationibus pendeant ut plurimùm, in redigendis aut reſtituendis circuitûs ſanguinis directionibus curari amant. Hinc in mulierum morbis *martialium* virtus ſingularis, quibus curandis hinc illinc momenta poni, addi aut minui, opus eſt, ſive *fluidorum* minuas molem, ſive *ſolidorum elaterem* eleves.

APHO-

APHORISMUS XXXIV.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ἡ κοιλίη πολλὰ ῥυῇ, κίνδυνος ἐκτρώσαι.

Mulieri in utero gerenti si alvus multùm fluxerit, periculum ne abortiat.

SANGUINEM impetu ad partem ruere, morbus est aut causa morbi, *stasis* enim *phlegmonodes* fit, unde dolor, inflammatio, febris; oscillationes ad partes pressiùs descendere & velociùs alia est causa morbi, *erethismus* nempè, stimulatio, *spasmus*, utrinque *fluidorum* vitium, illic in rubrâ, hîc in albâ sanguinis portione positum; utrobique tandem partium nisus eluctari conantium, sed hoc discrimine, quòd sanguinem stagnatum eructando inflammatæ partes, habeant quod excernant, sanguinem nempè, quem tenuando resolvunt, aut terendo coquunt in *suppuratum*, unde solutio speranda venit, de *spasmodicè* oscillantibus aut stimulatis partibus secùs est, nerveæ sunt, humoris rore magis quàm succo madentes, oscillantesque non ut coquant succum aut subigant, sed ut ordinent in meliùs & dirigant. Premunt tamen, si quæ contingunt, aut complectuntur, quæ proin exprimunt, pelluntque foràs. In his recognosces necessariam abortûs causam, uteri nempè *erethismum*, nerveæ quippè partis, quæ in gravidis habens nihil, quod *spasmo* furens abigere aggrediatur, quem complectitur, fœtum deturbat. Causas autem inter quæ *erethismum* cieant uteri, nullam habes tam præsentem, quam alvi fluxum, qui viciniæ & nervorum affinitatis titulo, uterum pungens, stimulans, emovensque cogit in *spasmum*, quo acti pressique illius parietes, quem continent fœtum exprimunt eò potentiùs, quòd sub alvi fluxu deorsùm devolutæ intestinorum *spasticæ* oscillationes vergant ad uterum, quem sic etiam deorsùm & *spasticè* oscillare docent aut cogunt. Sæpè enim *colliquativus* & *sine modo* (a) in gravidis alvi fluxus, quem, ait *Hippocrates*, *pituita acris* (b) *in ventrem descendens, quem turbando, doloreque* torquendo, *fœtum elidit*. (c)

APHORISMUS XXXV.

Γυναικὶ ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ, ἢ δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγενόμενος, ἀγαθόν.

Mulieri ab uterinâ passione *vexatæ, aut difficulter parienti, sternutatio superveniens, bonum.*

VOMITUS vomitum curat, sic & *spasmus spasmum* solvit; tanta est in animalis œconomiæ disciplinâ, rerum non modò, sed & modo-

(a) *Cels. p.61.* (b) *Hip. de morb. mulier. XLI. v. 1. XXXVII. v. 5. prædict. lib. II. XXX. v. 16.*
(c) *Cels. p.61.*

rum consociatio! tanta indigenæ corporis medicinæ industria! quæ solas adhibendo modificationes, ipsis sanitatis rebus opitulari novit. Ejusmodi enim sunt *sternutationes*, quæ partium *nervearum* succussus sunt, & *spasmorum* modi, tanti, observante *Hippocrate*, (*a*) ad medicinam momenti, ut licèt in *omnibus circà pulmonem morbis, & antecessisse, & succedere sternutationes, malum sit, in aliis tamen morbis lethalissimis prosint*. Id autem ne exaggerare verbis videretur *Hippocrates*, hoc exponit *Aphorismo*, quodnam sit morborum illud genus, cui prosunt *sternutationes*, cumque ex *ungue leonem* ex nominatis hîc *hysterică passione & partu difficili*, inferre licet, *spasmodicos* esse affectus, quibus singulari auxilio sunt sternutationes. Igitur apage hinc lascivam & turpem illam *hystericæ passionis ætiologiam*, proferentem in vulgus, à seminis in utero nidulantis putore illam enasci; enimvero dato illo, quod reverà non datur, muliebri semine, putrescentem alicubi humorem sternutatione discuti, quis credendo fieret? attamen *passionis hysericæ* curam sternutationi attribuit *Hippocrates*, sternutationem ergò morbo illi congenerem esse affirmabis; & reverà is maximè est, quem uno ore *spasmodicum* omnes profitentur, quem certè levat sternutatio, quòd *spasmus sit passio hysterica*, convulsionisque genus sternutatio; quòdque *spasmum à spasmo* discuti frequens sit; imò *spastica diathesis*, quæ tot alit morbos, *spasmis* hùc illùc inductis, ut plurimùm sanescit, tota enim *stimulantium*, purgantium imprimis, *emeticorum*, *vesicatoriorum* hæc ars est, sic nempè procul ab affectâ parte contractiunculas excitando, ut nervorum affectorum oscillationes ad se invitando vel convertendo laxari faciat partem affectam.

Enimverò ut humorum aliquò irrumpentium affluxus inflammationes parit, facit *spasmos* oscillationum aliquò currentium confluxus, unde in curando, ut humorum ità & oscillationum instituendæ erunt *diversiones*, quas quia sternutatio facit, *hysericæ passioni* levamini est: nec ineptè aut insolitè ad illius morbi curam, quæ tota in *divertendis* oscillationibus posita ei videbitur, qui meminerit ideò tam singularis potentiæ fieri in curandis *hysericis* affectibus fœtentia naribus admota, quòd ad ingratum odorem contrahendo & emovendo se, quasique horrendo universum nervosum genus, universi corporis mutet aut vertat oscillationes.

Cæterùm alia hæc adhuc est sternutationis ratio ad partum difficilem promovendum; cum confessa sit & comperta vulgò ad accelerandum partum, *diaphragmatis* & musculorum abdominis in uterum enitentium vis, ad hanc *maximè efficax fiet sternutatio*, (*b*) si juxta *Hippocratis* consilium parturienti, *ab admoto sternutatorio apprehendatur, comprimaturque nasus, sicque sternutet*, hinc enim aucto *diaphragmatis* ad uterum concussu fœtus extunditur: clausulam addit *Hippocrates*, modò *situs sit fœtus secundùm naturam*; cui hanc alteram addes, modò non à partium inflammatione, sed à *spasticâ* constrictione veniat partûs difficultas; prior enim ratio sternutationem vetabit, suadebit posterior, unde concludas licitam in tantùm esse sternutationem, in quantùm *spasmi resistentiam*, *spasticâ* partium *explosione* domari convenit.

APHO-

(a) *Prænot. VIII.v.*10. (b) *Hip.de morb.mul.XCIII.v.*6.

APHORISMUS XXXVI.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἄχροα, καὶ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ ἀιεὶ γινόμενα, καθάρσιος δεῖσθαι σημαίνει.

Mulieri menses decolores, neque secundùm eadem (tempus & modum) *semper prodeuntes, purgatione opus esse significant.*

VIX aliundè quàm ex sanguinis pallore dolus major, à quo pauperari sanguinem, cum vulgo inferentes in arte recentes aut inexperti, sanguinem crudum illicò pronuntiant, ad hancque opinionem sua dirigendo consilia, *indicationesque* formando, eas incurrunt allucinationes, à quibus manant plura quæ accidunt in muliebrium morborum curationibus infortunia. *Chlorosis* enim aut *pallidi colores*, cùm ea sint quæ gravioribus mulierum affectibus præludant, ab his quoque surgunt origines errorum qui in illorum morborum curationibus committi solent; cruditatum enim prætextu usurpando *aromaticorum* omne genus, quo sanguinis refocillandi causâ abutuntur, sanguinem & viscera iis cumulant ignibus, qui mulierum corpora frequentiùs urunt & depascuntur. Erroris causa est sanguinis raritudo, quâ tenuatus admodùm, levis splendensque oculos inde ludit; quòd lintea leviter inficiendo, corporaturæ quod monstrant minùs serescenti illius aut aquaticæ naturæ attribuunt, quod tamen *exaltationis* aut tenuationis mirandæ effectus & indicium est; testantibus narium *hæmorrhagiis*, *hæmorrhoidum* doloribus, *arteriarum & temporum* pulsu intolerando, vigiliis, anxietatibus, quæ fervidioris, furentisque motu sanguinis lucida sunt argumenta; quæ si ambigua videri possent, cogeret fidem sanguinis à venâ sub *chlorosi* sectâ saltus aut impetus, oculos sic feriens, ut ipsam *elasticitatem* ferè intueri videantur. Posthàc si te teneat adhuc serescentis sanguinis popularis opinio, hanc diluet aqua sanguinis è pede missi mucaginibus quas cogit corporata, ejusmodi nempè pinguibus laciniis tam densè satura ut succosam sanguinis *diathesin* promat non dubitanter, amplasque illius divitias.

Hujus prosapiæ *decolores* & pallidi *menses* purgationem non indicabunt, sed qui à sanguine venient reverà serescente, passo *fluorem*, diffluente in aquas & vappescere cœpto, quæ omnia significant partium mollities & *atonia*, dolorumque, febris, & sanguinis grumorum absentia: quod enim hîc medendi *gnomon* erit, si decolores, *nec ut convenit* fluendo *menses*, identidem sanguinis atros aut rubentes grumos secum educant; unà comitibus narium *hæmorrhagiis & hæmorrhoidum* tumoribus, insimulque si durè & vegetè vibrat pulsus; sub mensium illo pallore doloso latet viscerum ignis aut æstus, à quo uteri *glandulis* facta *phlogosis*, illos eructari cogit decolores & pallidos *menses*, quos *purgantibus* curare, ignem oleo aspergere est.

APHORISMUS XXXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν οἱ μαθοὶ ἐξαίφνης ἰσχνοὶ γένωνται, ἐκτιτρώσκει.

Mulieri in utero gerenti, si mammæ ex improviso graciles fiant, abortit.

NOTUS cuique est *mammarum* ad uterum responsus naturalis, mutuaque consensio, ut enim partes sunt jugi ejusdem aut ejusdem operis, propagationis nempè generis humani adjutrices, & ministræ, ejusdem commodulationis & obsequii esse debuerunt. Hoc ut succederet, utralque ex æquo teneras natura instituendo unius modi fecit, aut *toni* unius, *nerveas* proindè non modò sed & tensas æquabiliter aut *homotonas*, iisque mensurâ & modo, ut mota altera, alteram emoveat. Ille ipse durat sub morbis responsus, unde natâ tunc alicubi *spasticâ diathesi*, aliorsum raptæ nervorum undulationes, universæ animalis œconomiæ æquilibrium frangunt, totiusque *nervosi* generis alienant oscillationes: at *nerveæ* maximè sunt mammæ, violati ergò æquilibrii offensas sentiunt singulariter, hincque illarum illicò cadente aut retenso *elatere*, laxantur ipsæ & gracilescunt, hisque compatiendo malis, aut accinendo modulationibus uterus, laxatur similiter, fœtumqu e laxando deturbat.

APHORISMUS XXXVIII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν ὁ ἕτερος μαθὸς ἰσχνὸς γένηται δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει· καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν· ἢν δὲ ὁ ἀριστερὸς τὸ θῆλυ.

Mulieri in utero gerenti, si altera mamma gracilis fiat gemellos gestanti, alterutrum abortit. Et, si quidem dextra gracilis fiat, marem; si verò sinistra, fœminam.

DUM ubique, quod mirabêre, constans sibique similis, & idem sit *Hippocrates* in observando, sive unius ingenii, non unius labii semper est in exponendis observationum suarum *ætiologiis*, *calidi* & *frigidi* modò, modò *amari*, & *acerbi* sermones usurpans, interdùm ad *flatus* omnia revocans; verbo in tradendis *ætiologiis*, arcana *physices* revelanda non videtur suscipere, sed adoptat vulgares, toleratque notiones, idest, vetera verba, usu, vulgoque trita; ad vulgi captum temperando expositiones rerum, quæ unâ ferè illius causâ instituuntur: vulgò enim ut sapientibus debitor est in curando Medicus, unde illud ei donandum eloquii genus, quo suas medendi rationes aperiat vulgò.

Itaque apud *Hippocratem*, observationem ab eloquio discernere memineris, quod illa veri habet, ille venatur, docetque quod in hoc mendosum est, verbis usurpare non veritus, quæ ad observationis mentem manifestandam

dam vulgo necessaria veniunt. Porrò cùm nullibi tam frequens quàm in medicinâ vulgus sit, cujus nempè opera spectant ad omnes cujuscunque ordinis homines fuerint, vulgi gratiâ non rarò tolerandi in Medico sunt vulgi sermones. Atqui temporum illorum misella philosophia erat, paupercula *anatome*, quare nihil habet miri, quòd quæ ex illis disciplinis exscripserunt veterum sapientes, cum physices nostræ *acribetâ* malè concordent.

APHORISMUS XXXIX.

Ἢν γυνὴ μὴ κύουσα, μηδὲ τετοκυῖα, γάλα ἔχῃ, ταύτῃ τὰ καταμήνια ἐκλέλοιπε.

Si mulier quæ nec prægnans est, nec peperit, lac habeat, ei menstrua defecerunt.

RARA *avis*, lac in virginum mammis, interim utut infrequens illius exemplum causam observando invenit *Hippocrates*, in *mensium* defectu. Hîc ergò recognosces alterum uteri ad mammas responsûs singulare argumentum, hujusque tam certi, ut mammæ vel ipsa delinquentis uteri in se suscipere non recusent errata, quandoquidem mensibus defecto utero, lacte ditescant mammæ, lucro tamen apponentes, quæ *utero* sunt damno. Id facit vasorum *mechanismus*, ultronea scilicèt vasorum mammarum dilatatio, dum stringuntur uteri vasa; *spastica* quippè non rarò est *diathesis*, quæ *arteriarum* uteri *diametros* stringendo, *menses* comprimit, at *lymphaticarum* imprimis, quarum cùm angustiores sint capacitates, astrictionem illam sentiunt priùs aut magis, magis proindè angustantur, hincque compressæ nimiùm, quam continent *lympham* regredi cogunt aut reflecti; sed eò certè versùs, ubi plus convenientiæ vel affinitatis, resistentiæque minùs invenient; cujusmodi cùm sint arteriæ mammarum *lymphaticæ*, aut arteriaci *lymphatum* tubuli, ex quibus mammæ compactæ sunt (*lymphaticis* enim uteri arteriis congeneres sunt, & illic sitæ, eòque desinentes, ubi mollia & pulposa omnia sunt, & ad resistendum facta minùs) igitur ad mammas abigi necessum est *lympham*, quam compressæ *lymphaticæ* uteri arteriæ reflecti cogunt; quæ utpotè lactis proxima materies, ut primùm proprium loci illius tritum aut subactum fuerit experta, lacteſcit.

APHO-

APHORISMUS XL.

Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τὰς τιτθὰς, αἷμα (συστρέφε), μανίῃ σημαίνει.

Mulieribus quibus in mammas ſanguis convertitur, inſaniam ſignificat.

DE *ſuffuſis ſanguine mammis* hunc *Aphoriſmum* exponunt (*a*) juxta quam opinionem ad *apoſtaſin* illum referunt, ſub quâ dum pus fit, ut dolores ità & deliria fieri poſſunt. Notio hæc ut facilis & obvia, multorum præoccupavit mentes, licèt inter medendum non adeò frequens ſit hic caſus, contra videas non rarò puerperarum mammis inflammationes & abſceſſus adnaſci, quæ mentem ne hilum turbant. Non paucas adhuc habes mulieres inſaniâ tentatas nullâ, quamvis atroci, jugique mammæ *carcinomatis* tormento crucientur; alias *eryſipelate* moleſto mammarum laborantes, unde *ſphacelus* etiam aut *gangræna* ſuccedit, comite nullo inſaniæ inſultu. Denique exempla ſunt virginum, maximè de illarum numero quæ mammoſæ ſunt, in quibus mammarum alterutra in enormem extuberat molem, duram & renitentem, ſed æquabilem, nullis diſtinctam glandulis, tinctam rubore nullo, *tenſivo* tamen nec mediocri dolore incommodam; ſed unde inſaniæ nihil, quem omnem tumorem brevi fugat non oſcitanter, tum ex brachio, tùm ex pede ſectâ vena. Itaque de hujuſcemodi ſanguinis collectione expoſitus hic *Aphoriſmus*, non omninò refert, aut ſapit *Hippocratis* ſenſum, qui utpotè artis ſapiens, noſtram certè noluerit cogere fidem, ei jubendo, quod non oſtenderit artis uſus.

Criminis hujus ſuſpicionem omnem amoviſſet, intellecta meliùs, aptiùſque ad interpretis naturæ, hujuſque mentem iſthæc aſſertio; enimverò in humorum cumulos refundere ſoliti, quod ad humorum mutatas directiones pertinet, *ſanguinem ad mammas converti*, ſanguinem in mammis congeri, glomerari & ſuppurare pronuntiarunt, hincq; duxerunt inſaniæ cauſam: ſed præterquamquòd *inſaniæ* vox, delirium ſine febre apud *Hippocratem* ſignificare videatur, quod cum inflammationis conceptu quadrat minùs, alteram ad mammas ſanguinis *converſionem* inveſtigare convenit, quam & in artis uſu intueri detur, & quæ *inſaniam* ſine febre inferre ſoleat. Illud *converſionis* genus cognoſcendo aſſequêris, reminiſcendo mulierum morborum plures, in aliorsùm detorto, converſoque ſanguinis circuitu conſiſtere, aliò nempè quàm ad uterum declinante *menſium* ſanguine; ſanguini autem illi ad pectus, cui inſident mammæ, verti familiare eſt, *ubi*, inquit *Hippocrates*, (b) *uteri concluſi ſunt, menſes ſurſùm ad mammas delegare, & ad pectus aſcendere facit*: hinc factæ illic *ſtaſi* ſolitum eſt fævam ſuccedere ſuffocationem, quam *hyſtericam* dicunt, cujus urgens adeò interdùm *paroxiſmus* eſt, ut totum cum mammis extumeſcens & *elevatum* (*c*) pectus diſſilire fermè vi-

(a) *Celſ. p.* 63. (b) *De morb. mulier. II. XXIII.*
(c) *Ibid. v.* 16.

deatur. Porrò *hysterico paroxysmo* delirium, insaniam hîc dictum supervenire frequens est. Ergò *mulieribus quibus in mammas sanguis convertitur, insaniam significat.*

APHORISMUS XLI.

Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι εἰ κύει, ἐπὴν καθεύδειν μέλλῃ, (ἀδείπνῳ ἐούσῃ) μελίκρατον διδόναι πιεῖν· κῆν μὲν στρόφον ἔχῃ περὶ τὴν γαστέρα, κύει· ἢν δὲ μὴ, οὐ κύει.

Mulierem si velis cognoscere, an prægnans sit, ubi dormitura est (incœnatæ) *aquam mulsam bibendam dato. Et siquidem tormen habeat circà ventrem, prægnans est: si verò minus, prægnans non est.*

HIc videas prima observationum specimina, inchoantis nedum formatæ observandi scientiæ rudimenta: hæc fuisse oportuit medicinæ incunabula, quæ cùm ab usu cœpit, à plebe non pauca debuit mutuari; talia certè philosophia cultior emendasset, at quia à temporum illorum moribus abfuit, nostræ, utpote compotiori, corrigenda superfuêre. Interim in Hebræorum monumentis, à quibus tam multa traxit Paganorum superstitio, radicem habet hoc aquæ mulsæ poculum; ut enim suæ erant Judæis Zelotypiæ potiones, ceu *aquæ amarissimæ*, (*a*) quorum poculo zelotypo marito patefiebat uxoris crimen, harum imitamine Paganorum animos fortè invaserit erga flumina (*b*) quædam superstitio, quibus criminum revelandorum virtutem attribuerunt; tum ejusmodi divinatorum poculorum exemplo adinvenerint philosophi, horumque ductu admiserit *Hippocrates* quasdam potiones, quæ inchoatum conceptum patefacerent. Hanc adjuvat conjecturam quòd cum *Josepho* Ægypti Præfecto *scyphus erat, in quo solebat augurari*, (*c*) sui quoque fuêre Paganis (*d*) crateres auguriales, quos fortè æmulati fuerint philosophi, horumque malo exemplo *Hippocrates*, ut arcana naturæ detegerent: sed spuria isthæc Judæorum cultûs imitamina, ut philosophis, *Hippocrati* magis fuco fuêre, qui ut erat, naturæ majestatis retegendæ curiosus maximè observationum amantissimus fuit.

(a) *Numeror. cap. V. v.* 18.
(b) Grot. *in hunc scripturæ locum.* Plin. *hist. lib. XXXI. c.* 2.
(c) *Genes. c.* 44. *v.* 5.
(d) *Vid.* Grot. *in hunc loc.*

APHORISMUS XLII.

Γυνὴ ἔγκυος, εἰ μὲν ἄῤῥεν κύει, εὔχρως ἐστίν· λῷον δὲ θῆλυ, δύσχρως.

Mulier prægnans, si quidem marem gestat, benè colorata est: si verò fœminam, malè colorata.

Cujus sexûs sit quem mulier gestat infans præcognoscere, non admodùm interest, at habere compertum qualis sit indolis infantis nutricatûs materies, gravis est momenti; bonum enim duplex, si illa laudabilis fuerit, matris nempè, quæ benigno utitur sanguine & infantis, qui *euchymo* alitur succo. Igitur ex bello vultûs prægnantis colore, quantumvis falsum duxerit argumentum philosophia vetus, ad definiendum partûs futuri sexum, ex illo triti, ut decet, laudabiliterque cocti sanguinis indubium elicit indicium *physiologia* recens, unde *eusarcum* sibi compegerit corpus nasciturus infans. Interim inde sua huic *Hippocratis* observationi asseritur, constatque veritas, ex bono nimirùm gravidæ vultûs colore dari signum, vegetè & viriliter habere se infantis qui gestatur corpus; non ideò tamen quod à puro sanguine ducta sint prima fœtûs corpusculi stamina, sed quòd à conceptu suo ex ovo hæc evoluta semel humore laudabili rorata primùm, posthàc eodem insuccata fuerint.

APHORISMUS XLIII.

Ἢν γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες.

Si mulieri prægnanti erysipelas in utero fiat, lethale.

Uteri *erysipelas*, aut ignis sacer, morbus erat ut videtur *Hippocrati* maximè notus & formidabilis, fusè enim & sigillatim illum (*a*) describit; at hoc loco, quasi exemplo est *in amatoriorum* morborum, quos persequitur (*b*) & ex æquo prægnantibus lethales pronuntiat. Igitur hoc *Aphorismo* admonere videtur *Hippocrates inflammatorios* affectus prægnanti mulieri lethales esse omnes, sed hos inter uteri *phlegmonen*, duplici titulo gravidæ funestam, tùm quòd matri mortem, interitumque infanti minetur: uterus enim ipse, etiam demptâ graviditatis circumstantiâ, *erysipelate* laborans, perniciem affert, sub graviditatis autem statu singularem fœtui minatur cladem; *erysipelas* enim sanguinis *stasin* importat, proindè sanguinis circuitûs hæsitantiam, unde morata nutricalis *lympha*, suo fœtum defraudat pabulo; insuper cespitans in utero sanguinis motus, suum matris ad fœtum rum-

(a) *De nat. mulieb. X. de morb. mulier. II. LVIII.* (b) *Lib. de morb. III.* 9.

rumpit circuitum ; hoc autem annonæ fontes fœtui præscindere est, mortis ergò ponere causas.

APHORISMUS XLIV.

Οἱ ὁσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ ἔσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, ἐκτιτρώσκουσι, πρὶν ἢ παχυνθῶσαι.

Quæ præter naturam tenues existentes in utero gerunt, abortiunt, priusquam crassescant.

IN illas cadere hujus *Aphorismi* sensum, quæ tabidæ sunt, aut ad tabem proclives in propatulo est, quas ergò admoneri vult *Hippocrates*, quantùm illis à matrimonio impendeat periculi, utpotè quæ nonnisi proprio vitæ impendio, posteritati queant operam dare. Ast alias adhuc hinc admoneri observabile est, tùm illas quæ corpore toto aridæ natæ sunt, tùm illas, quæ utut, si vultum aut faciem respicis, non illaudabilis sint habitudinis, tamen tenues sunt, quia nerviceæ texturæ sunt illarum carnes, non pulposæ, nec pingues, sed firmioris *toni*, hincque ferè in *spasmum* proclives, & in quibus uterus densiùs, & rigidius se habet, quia nerviceus ideòque contractus est: sic enim habitæ mulieres abortire periclitantur, itaut immaturos, aut mortuos fœtus, seriùs citiùsve, ab illis mirabiliter fundi sæpè videas: in causâ est fibrarum uteri *contractilitas* minor, aut major firmitudo, quæ uteri, dùm crescit fœtus, dilatationi obicem ponens & *resistentiam*, fœtum promit arctiùs, suffocat, necatque quæ in multis infantium in utero extinctorum, familiaris heu! causa est.

Priusquam crassescant: his verbis continetur remedii genus, admonente *Hippocrate*, curandum Medico esse, faciendumque, ut ejusmodi habitudinis fœminæ, succi plus aut corporaturæ sibi fecerint, antequam nuptui dentur, vel si nuptæ sint, antequam suo se permittant viro.

APHORISMUS XLV.

Οἱ ὁσαι ὲ μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα & τρίμηνα ἄτερ προφάσιος φανερῆς, τούτησιν αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσταί εἰσι, & οὐ δύανται κρατεῖν διὰ τὸ βάρος τὸ ἔμβυον, ἀλλ' ἀποῤῥήγνυνται.

Quæ verò mediocriter corpus habentes abortiunt bimestres & trimestres, sine causâ manifestâ, his uteri acetabula muco plena sunt, & non possunt continere fœtum præ gravitate, sed abrumpuntur.

QUAM modò habebas abortionum causam à *stricto*, à *laxo* hîc habes alteram, lubricam nempè uteri *diathesin*, quam facit fibrarum uteri

ri laxitas major, aut *elateris* debilitas, hæc enim mucorum causa est, cùm mucus nutritia *lympha* sit, *secretoriorum* culpâ vitiata, quæ cum à *toni* nativi firmitudine deficiscunt, id perdunt roboris, quo ad tritum coctionemq; secernendorum opus habent, unde pro nutricali *lymphâ*, viscosum succum vel mucum plorant laxæ partes aut debilitatæ. Huic ergò *laxi* vitio obnoxia esse uteri *acetabula*, ceu oscula illius vasorum observavit *Hippocrates*, in illis mulieribus quæ *mediocriter corpus habent*, ideſt, quæ mollescentis texturæ sunt, quarum quippè uterus *elatere* debito defectus, sustinendæ fœtûs moli factus impar fatiscit, & *fœtum præ gravitate continere non potest*. Tertio autem graviditatis mense accidere ejusmodi abortum observari vult *Hippocrates*, hanc innuens medendi legem à *laxo* fieri abortum, qui tertio circiter mense contingit mulieri, quæ *mediocriter*, vel non satis firmum corpus habet.

Hanc altiùs meditando debilitatis causam, inveries uteri *elaterem* in ejusmodi fœminis ideò minui, illarum imprimis si viscera fervent, quòd à conceptu ad uterum naturâ suâ jam molliorem, præcipitantiùs currendo sanguis, & veluti se ingurgitando in illius vascula oppleat ea festinantiùs, sicque intermedium obicem intra fibras illius formando constrictioni illarum, quam sub conceptu fieri necesse est, impedimento sit; interim sic adactus sanguis, stagnansque & pressus, suam sudando exprimit *lympham*, quâ mersa uteri oscula hument, laxantur, dehiscunt, rumpuntur tandem, fœtumque elabi sinunt. Talem ut antevertas abortum, roborantia adhibes & astringentia? cumulas malum; tunc enim importunum nihil magis, quàm de stringenda parte cogitasse, priùsquàm illum removeris obicem ntermedium, à quo ne ad se accedant stringendæ partes, impeditur. Secandane ergò vena erit? reapsè, abortientibus fœminis auxilio fuisse sanguinis missionem compertum est, ea haud dubiè de causâ, quòd sanguinis molem avertens ab utero, fibrarum hujus flexibilitatem tueatur.

APHORISMUS XLVI.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἔσαι μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν τῇ γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ ἐπίπλοον τὸ στόμα τῆς ὑστερέων ἀποπιέζει, ἢ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι, οὐ κύουσιν.

Quæ præter naturam crassæ existentes non concipiunt in utero, his omentum os uteri comprimit, & priusquàm attenuentur, prægnantes non fiunt.

OMENTI nomine ipsissimum *omentum* hîc ab *Hippocrate* intelligi, qui asseruerit, conviciabitur, de fœminis enim *maximè crassis*, seu pinguibus admodùm aut obesis sermonem instituens, quas steriles esse solere volebat, *omento os uteri illis comprimi* dicit, *omenti* vocem accipiens, ut rei omnium pinguissimæ (fortè an pinguedinum fontis) expositurus ejusmodi fœminarum sterilitatis causam in pinguedinum exuberantiâ sitam esse; & reverâ de illâ sterilitate agendo *Hippocrates* aliis suis in libris, *à pinguedine*

ne (a) *læsos uteros* esse dicit in illis fœminis quæ *præter naturam crassæ* (*b*) sunt, aut *crassefactæ*. (*c*) Hancque juxtà doctrinam differendo de mulieribus, quæ ad conceptionem præparatæ melius sunt, *tenues crassis* (d) *præstantiores* esse pronuntiat, infertque in attenuandis crassioribus laborandum Medico esse, qui illam curabit sterilitatem, quia ut ait, *locus conceptui idoneus, si sanus, siccus esse* debet; (*e*) cum quæ *spissos* (crassos) *uteros habent non concipiant* (*f*). Rationem subjungit, *extinguitur* (ait) *in illis uteri genitura*; aptissimè autem ad rei, partiumque *mechanismi* veritatem, spiritus enim genitalis, totus, ut est à naturâ *spiritus*, summèque meabilis, rerum lentore sorptus illicò torpet, locorumque impeditos nanciscendo meatus reses fit & inutilis, sed hic status dictarum mulierum est, in quibus tota pinguedine gravis uteri substantia, *genituræ spiritui* meatus claudit suos, & uteri cavo hærens, hûc nempè detrusus, *tubæ Fallopianæ* tubum aut meatum subire impeditur, itaque illius fœcundante afflatu defraudatum mulieris *ovarium*, sua non dimittit ovula, sicque cassò facto *genituræ spiritu*, irritus fit conceptus.

APHORISMUS XLVII.

Ἢν ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐσκεμμένη ἀλαπυήσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον χυέειν.

Si uterus coxæ incumbens suppuratus fuerit, necesse est medicamenta in lineo carpto applicari.

SI *uterus in coxam incumbens suppuratus fuerit, necesse est, emmotum fieri*; sic enim vertunt *Martianus*, *Heurnius*, &c. .... hic autem *Aphorismus* spectat ad *prognosin* inflammationis uteri, quàm aliàs describendo (*g*) *Hippocrates* admonet, solitum ei esse desinere in ulcus ad interiorem cavitatem penetrans. *Emmoi* enim dicuntur, qui cavo ulcere laborant, ad interiora corporis penetrante, quod *moto*, ideſt, penicillo indiget ut curetur. Igitur postquam docuit (*h*) *lethale esse si in utero fiat erysipelas*; hoc loco addit alterum gravissimum morbi genus, uteri scilicèt inflammationem, quæ in ulcus insanabile desinit, utpotè intra corporis cavum penetrans, quod penicillis & linamentis leniri datur, non sanari. Tam grave malum ut averteret *Hippocrates*, nec *ustionibus* (*i*) parcendum volebat, relicto hinc posteris exemplo, ut quemadmodum *extremo* huic malo, *extrema*, quæ temporibus illis nota remedia erant, *ustiones* nempè, usurpare non verebatur, præsentissima quoque temporum suorum auxilia adhibere audeant, tùm animo-

---

(a) *De superfect. XVIII. de steril. X. 7.*
(b) *De superfect. IX. 4.*
(c) *De nat. mulieb. XIX. 5.*
(d) *Prædict. XXXIII. 2.*
(e) *Prædict. p. 105.*
(f) *Ibid.*
(g) *De nat. mulieb. & II. de morb. mulier.*
(h) *Aph. XLIII. sect. V.*
(i) *Vid. lib. de nat. mulieb. & II. de morb. mul.*

mosè, citò, & celeriter deplendo vasa, tùm temporiùs tumorem secando; ne maturationi vacando diutiùs faciat Medicus, ut ad molles quæ substernuntur partes, cuniculos clàm, fodiendo materies uterum *emmotum* faciat.

APHORISMUS XLVIII.

Ἔμβρυα, τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖσι δεξιοῖσι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον.

Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ verò in sinistris magis.

VETERIS medicinæ minùs, quàm veterum anatomiæ hic lapsus est, hujus enim rudis adhuc & novitiæ somniis fidisse nimiùm, ipsismet artis sapientibus scandalo fuit. Verùm quod medicinæ laus est & felicitas, memineris semper, ut in artis prudentibus, sapientiæ quoque notam referunt ipsimet illorum lapsus, qui circà speculationes rerum, non usus versando, illorum incertant ratiocinia non opera. In adhibendis enim *physicis* & *anatomicis* rebus, illis consuetudo fuit, illinc faciendi sibi sermones, quibus opera sua interpretarentur, non eruendi, quæ opera hæc dirigebant consilia; unde dum verbis illorum dubiam, tutam illorum consiliis habebis fidem; *theorias* enim seu *naturæ rerum contemplationes*, habebant artis illi conditores, non ut documenta, quæ *Medicum faciebant*, ut commoda tamen, quæ illum *reddere* poterant *medicinæ aptiorem*; (a) benè conscii, *non post rationem inventam, quærendam esse sibi medicinam, sed post inventam medicinam quærendam esse sibi rationem*. (b)

APHORISMUS XLIX.

Ἐς ὑστερέων ἐκπτώσιας πταρμικὸν ἐπιθεὶς, ἐπιλαμβάνειν τὰς μυκτῆρας & τὸ στόμα.

Ut secundæ excidant, sternutatorio indito, nares & os apprehendere oportet.

SECUNDAS à partu morari, luctuosum; non enim aliunde fœtis infelicitas major, ideò certè, quòd naturâ suâ illud grave malum sit, altera tamen hâc de causâ, quòd hîc sæpè manca sit curatio, mali enim à *fluidis* unis ducendo originem, in *fluida* dirigunt totam remediorum vim, obliso *solidorum* vitio, cui non rarò curationis potior ratio deberetur; hinc *artis crimen* creditur, *quod professoris est*. (c) Huic occurret culpæ, *Hippocratis* dog-

(a) *Cels. p.* 13. (b) *Ibid. p.* 10.
(c) *Ibid.*

dogmatum eruditus, imprimis traditi hâc in curatione illius præcepti, quo *ptarmica* jubendo, sic ut consequatur sternutatio, *stimulantium* docet usum, ad pellendas *secundinas*, remediorum proindè quæ *systalticam solidorum* virtutem exsuscitent. Reverà, qui perpenderit, de solidorum genere esse *secundinas*, quæ à partu non discedentes, *solidum* in *solido* faciunt, facilè concedet, tam *forti cuneo* adhibendum esse *fortiorem cuneum*, idest, aliud ab *emmenagogis* fortissimis fortius auxilii genus; hoc in sternutamento ponit hîc *Hippocrates*, alterum aliundè adjungens, *corporis* nempè *concussionem*, (a) quam jubere non veretur; unde intelliget artis sagax, quantum hîc *Hippocratis* exemplo, à *solidorum* curatione expectabit auxilii, ubi sæpè à *spasticâ* uteri fibrarum constrictione fit *secundarum* adhæsus, à firmiore nempè uteri osculorum cum *placentæ* vasis inoculatione, *incastraturâve* strictiori, quæ laxari indiget & solvi.

APHORISMUS L.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τὸν τιτθοὺς πρόσβαλλε.

Mulieri menstrua si velis cohibere, cucurbitam, quàm maximam ad mammas appone.

QUÆ incruenta aut sicca *cucurbita*, sicca *phlebotomia*, est, illi nempè non absimile quod à sanguine misso obtinetur auxilium; nam tusa vena sanguinis effugium est eò prorumpentis, quò fractæ partium resistentiæ sanguinis fluentum evocant: verùm *cucurbitæ*, quæ *maxima* erit, hic est effectus, in partes potissimùm quæ ut mammæ molles sunt & dilatabiles maximè, quarum *cucurbitæ* aspiratio loculamenta pandens, vasculorum ex quibus constant diametros aperit aut capacitates; hinc autem dilatata partium spatia sentiens sanguis, eò versùs abripitur, à lociisque quò confluebat uberiùs, illùc effluit parciùs. Igitur *menstrua exuberantia si velis cohibere, cucurbitam quàm maximam ad mammas appone*, sic enim ab utero ad mammas evocatus sanguis regreditur, profundique cessat.

APHORISMUS LI.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, ἰητέων τὸ στόμα τῆς ὑστερέων συμμέμυκεν.

Quæ in utero gerunt, harum os uteri clausum est.

HIC habetur graviditatis signaculum, conceptionisque rationis argumentum, ille enim oris uteri compressus singularis, uteri totius statum

(a) *I. De morb. mul. XCIII. 8.*

tum ſignificat, conſtrictionis ſcilicet, quo in ſe contrahitur, cujus opera genitali auræ opus fuit, ut ad uteri fundum, *Fallopiique* tubas aſcenderet. Itaque facto conceptu, mutatas putes uteri oſcillationum directiones, quæ antè graviditatem deſcendentes, à conceptu aſcendunt: nec fortuitò, ſic enim recollectus in ſe uterus, *toni* fit robuſtioris, quo adnaſcituri fœtus molem & pondus fortiùs ſuſtineat. Exindè ineunte graviditate depreſſa invenitur uteri regio, ſtomachus gravatur, turgent mammæ, à conſtricto quippè tùm utero expulſus expreſſuſque ſursùm ſanguis uteri vaſa magnâ ſui quantitate declinando, ſuperna affectat loca, uſque dùm procedente graviditatis tempore, dilatata pandentis ſe uteri vaſa, æquabiliora circulanti ſanguini faciant ſpatia. Hinc intelligere datur cauſam ægritudinum, quæ ingravidationis, primipararum maximè, vexant initia, ſanguinis enim ſuo ab ordine circuitûs dejicientis ſe affecta ſunt aut turbamenta.

APHORISMUS LII.

Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυῇ, ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει. λῷον δὲ στερεοὶ οἱ μαστοὶ ἔωσιν, ὑγιηνότερον τὸ ἔμβρυον σημαίνει.

Mulieri in utero gerenti ſi multùm lactis ex mammis fluxerit, infirmum fœtum ſignificat. Si verò ſolidæ fuerint mammæ, ſaniorem fœtum ſignificat.

Quasdam obſervabis, quibus graviditatis tempore, ſponte ſuâ lacte manant mammæ, quianè debilitata dehiſcerent, aut coacta violarentur *ſecretoriorum* oſcilla? ſi priùs, indicabunt pallentes papillæ, ipſæque fluentes mammæ; ſi poſteriùs, ſuadebit utrarumque firma habitudo. *Plethoricas* enim, mammoſas imprimis, reperies, in quibus nutritio ſaturæ ſucco *lymphaticæ arteriæ*, in lac ſic eluxuriantur; alias in quibus morbida quædam ſanguinis in utero congeſta *ſtaſis*, circuitum illius hâc in parte intercipiendo; lactis materiem ad mammas ire cogit, vel in quibus arcanâ quâdam ægritudinis causâ nauſeabundus factus infans cibum faſtidit, qui pulſus ab uteri locis, fugit ad mammas, hîcque hoſpitatur: in illo caſu ſuperflui jacturam habes, in hoc neceſſarii, illic recognoſces roboris exuperantiam, hîc virtutis oppreſſæ laborem, quem fœtûs infirmitatem nuncupare, rei veritatem ſimul & *Hippocratis* verba tenere eſt.

APHORISMUS LIII.

Ὁκόσαι ἀμφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, τούτῃσιν οἱ τίτθοι ἰσχνοὶ γίνονται. λῷον δ' πάλιν σκληροὶ χρώνται, ὀδύνη ἔσται, ἢ ἐν τοῖσι τιθοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσιν ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσι γούνασι, καὶ οὐ διαφθείρουσιν.

Quæ perdituræ sunt fœtus, his mammæ graciles fiunt. Si verò rursùs duræ fiant, dolor erit, aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non perdunt.

AD trigesimum septimum hujusce sectionis *Aphorismum* hic appendix est, aut illius interpretamentum, quo admonemur non omnem gravidarum mammis factam flacciditatem, imminentis abortûs indicium habendum esse aut augurium; contingit enim interdùm, ut flacciditas illa temporaria sit, adeout eadem quæ graviditatem significaverat mammarum facta primùm ineunte graviditate firmitudo, postliminiò redeat, rursùmque se prodat, quo dato, vanescit abortionis periculum, sed non gratuitò, altero quippè redimendum incommodo: dolor enim alicubi succedet, in *mammis* vel *coxis*, &... Sed hîc recognosces jugem naturæ conantis, benèque se tuentis laborem, assiduè nempè nitentis, ut insitam partium cadentem illicò resuscitet *systalticam* virtutem, doloris etiam alicujus vel incommodi periculo, ut proprium asserat, redintegretvè partium *elaterem*, vel *eutoniam*. Præsens hic casus est, ubi fatiscentem in mammis erigere satagens natura *elaterem*, impensiùs hunc per totum corpus intendit, doloris quidem alicujus periculo, sed quod abortionis discrimine grave minus est, *spastica* enim quæ hinc exurgit *diathesis*, nascenti dolori remedio erit, utpotè cùm hæc eadem virtus erit quæ transitorias inde natas discutiet sanguinis *stases*, *phlogosesque* dissipando resolvet.

APHORISMUS LIV.

Ὁκόσῃσι τὸ στόμα τῆς ὑστέρης σκληρόν ἐστι, τούτῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῆς ὑστέρης ξυμμύειν.

Quibus os uteri durum est, his necesse est os uteri clausum esse.

NE ad posteros non emendatus veniret *Aphorismus* quinquagesimus primus; huic clausulam apponi hîc voluit *Hippocrates*, tantùm ergà posteros reverentiæ medicinalia scribentibus habendum! ne vel mortui hominum vitæ insidientur, sepultique vivant per viventium neces. Igitur *os uteri clausum* ad graviditatem ut faciat, nativi *elateris* vi compressum

illud eſſe oportet, non durum, non renitens, leve non aſperum, ſic enim ſi affectum ſit, multis obſervat in locis (*a*) *Hippocrates*, in tantùm graviditatem non indicare illud, ut illam arceat magis. Porrò, ut *glandulis* multis obſitæ ſunt omnes illæ partes, putres & *muriatico-ſalinos* latices, hinc illinc plorari non infrequens eſt, à quibus improbè roratum uteri os durefcat, doleatvè, unde cùm aliud à gravidatione longè diverſum ſignificatur, non de illo intelligendum eſſe ſuum *Aphoriſmi* quinquageſimi primi pronuntiatum, hoc altero declarat *Hippocrates*.

APHORISMUS LV.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ πυρετῶν λαμβάνονται, καὶ ἰσχυρῶς ἰσχναίνονται, ἄνευ προφάσιος φανερῆς, τίκτουσι χαλεπῶς καὶ ἐπικινδύνως, ἢ ἐκλιτρώσκουσαι κινδυνεύουσιν.

Quæcunque in utero gerentes à febribus corripiuntur; & vehementer attenuantur abſque manifeſta occaſione, difficulter & periculosè pariunt, aut abortientes periclitantur.

ATTENUARI gravidæ corpus ſub *acutis* febribus, ab enormi quâlibet evacuatione, hincque graves partui & parituræ intentari minas communis & publica notio eſt, graviores has eſſe minas, ſi *abſque ratione manifeſta* fiat ſub *acutis* gravidarum febribus *attenuatio*, hujus *Aphoriſmi* obſervatio eſt ſingularis: quam enim hîc *abſque ratione attenuationem* vocat *Hippocrates*, *colliquationem* (b) *ſine ratione* (manifeſtâ) alibi dicit; in eo igitur verſatur periculi hujus gravioris ratio, quòd abſque evacuatione ullâ evidenti colliqueſcat gravidæ corpus, unde conjici ſupereſt aliò quàm ad *fluida* referendam eſſe illam colliquationem, utpotè cùm evidentia eſſe ſoleant *fluidorum* vitia; iſthæc ergò culpa in *ſolida* refundenda venit, in quibus reconditur *lymphæ* nervorum arcana *ſtaſis*, ſpiſſitudinem puta, quâ tardatus illius ſucci circuitus, languet aut torpet nativa partium *ſyſtaltica* vis, ſegneſcentibuſque oſcillationibus, cum coctionibus marcent partes, hæcque attenuatio abſque ratione manifeſtâ eſt, velutique ipſarum penitior exſiccatio medullarum, unde quantùm diſcriminis prægnanti impendere debeat tam obvium, quàm evidens *ſolidorum* elateris neceſſitas, ad tuendas & fœtûs & fœtæ vires, utriuſque proindè tutamen.

APHO-

(a) *De multis morbis.* (b) *Coac.* III. 408.

APHORISMUS LVI.

Ἐπὶ ῥόῳ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λιποθυμίη ἢν ἐπιγένηται, κακόν.

Si fluxui muliebri, convulsio & animi deliquium superveniat, malum.

Quod *Aphorismo* tertio hujus sectionis asseritur de quâlibet *hæmorrhagia*, *mensibus* mulierum hîc addicitur, ideò certè quòd *convulsionem & animi deliquium* ejusmodi *hæmorrhagiæ* supervenire frequentiùs observaverit *Hippocrates*. Reverâ observabile maximè est in *hystericos spasmos* naturâ suâ mulieres inclinari, quos cùm expertæ fuerunt, suis cum mensibus incurrere solent, adeout quæ *hystericis* affectibus obnoxiæ vivunt, his *mensium* tempore objiciantur magis; imò ex *hystericis* mulieribus invenis non paucas quæ vix consanescunt, nisi postquàm illam elapsæ sunt ætatem, quâ exactâ cessant fœminis menses. Enimverò *spastica* ferè, sed ultronea *diathesis* est, *toni* illa ratio, quam fœminarum *nervis* accedere necessum est, ut ad *mensium* excretionem se componant; cùm enim sanguinis cumulati moles sit quæ evacuanda venit, auctum *momentum* putabis potentiæ solitæ superandum, cui ut par illa potentia evadat, *elateris* vim illius elevari oportet, quâ in sanguinem mole & resistentiâ auctum contendat fortiùs, hinc tensio fibrarum, quæ in *hystericis* convelli facilibus, ad *spasmum* aut *convulsionem* initium est. Neque ab hac abludit *ætiologia*, deliquiorum animi ratio, ut enim *hystericis* animo linqui familiare est, cogitabis strangulatûs *lymphæ* nervorum culpâ committi illud *lypothimiæ* genus, *spasmodico* enim *tono* præoccupatis jam fibris, *lymphæ* illius circuitum impediri est. Porrò utrinque mulieri dùm *menses* eunt, discrimen imminet non mediocre, sub illâ enim partium constrictione sanguinis alveo obex fit aut impedimentum, quod præcipitis mali vel præsens & urgens causa est, vel futurorum nimiùm ferax seminarium.

APHORISMUS LVII.

Καταμηνίων γινομένων, πλεόνων νοῦσοι ξυμβαίνουσι· ἢν μὴ γινομένων, ἀπὸ τῆς ὑστέρης γίνονται νοῦσοι.

Mensibus copiosioribus prodeuntibus, morbi contingunt: & non prodeuntibus, ab utero fiunt morbi.

Lubricum sanitatis! constantis tam inconstanter, tam ambiguè consistentis; quæ enim *mensium excretionis* exposita hîc sors est, cæterarum fit conditio, unde cum in *excretionibus* posita tota sit corporis œconomia, ut à *mensium* ità & ab *excretionum* excessu defectuvè pendet sanitas. Æqui rectique lex est servanda naturæ, in expellendis unicè quæ superflua, unicè retinendis quæ necessaria sunt, eâ æquabilitate, ut ultrà hanc citravè

pergendo delinquatur. Æquilibritatis ergò genus est sanitas, cujus proindè integritas ab hilo pendet, ceu succi alicujus momento, quod additum inutiliter aut perperàm detractum, inclinat æquilibrium sanitatis.

Posthàc miraberis, si *parva* habeantur *magnorum morborum* initia? quod ut ad *mensium* evacuationem transferas, memineris unciarum tantùm aliquot eam esse, quæ interim si parciùs se habeat, stupendum quàs edat strages! quantitatis ratione dices? sed non illius molis est tantilla illa sanguinis quantitas, quæ intra longa vasorum spatia regrediens, invenire non quiret locum; *momenti* ergò rationem accusabis, quod uteri vasa pondere gravans, partis mutat *tonum*, *resistentias* auget, æquilibrium perdit. E contrario impetuosiùs ad uterum acta parva isthæc sanguinis quantitas, vasorum cogit capacitates, diametros violat, referat oscula? sanguinis circuitûs, illùc impetuosiùs confluentis mutantur *determinationes* & *directiones* turbantur; dùmque sanguine pauperantur corporis cæteræ partes, illo ditescens uterus opprimitur, universique corporis inopiâ iniquè locupletatus, dum reliqua viscera solito defraudat succorum commeatu, superfluis se ingurgitat, seque sanguinis luxuriâ perdit; intereà furti pœnas luens, iniquo *fœro* malè saturatus, *lympharumque* stagnatus illuvie, rosionum, ulcerationum, *carcinomatis*, *atoniarum*, laxitatumque contrahit causas, seque & corpus universum afflictat longo, fœdoque sæpè supplicio.

APHORISMUS LVIII.

Ἐπὶ ἀρχῷ φλεγμαίνοντι, καὶ ἐπὶ ὑστέρῃ φλεγμαινούσῃ, καὶ ἐπὶ νεφροῖσιν ἐμπύοισι, στραγγυρίη ἐπιγίνεται· ἐπὶ δ' ἥπατι φλεγμαίνοντι, λὺγξ ἐπιγίνεται.

Recto intestino inflammato, & utero inflammato, & renibus suppuratis, urinæ stillicidium supervenit. Hepati autem inflammato, singultus supervenit.

Hæc *intestini recti inflammatio*, ea est, ut habet *Hippocrates*, quæ *dolorem & febrem* habet, ubi *frequenter ad exonerandam alvum desidet, & nihil egerit, & præ inflammatione sedes exiisse videtur* (a) in quibus *hæmorrhoidum* aut alicujus *hæmorrhoidalis* affectionis describi videbunt historiam, penès quos fuerit ex usu morbi illius notitia; norunt enim qui sic in medendo instituti fuêre, *hæmorrhoidibus* inflammatis pro singulari *symptomate* esse *stranguriam*, illis proprium adeò, ut ex illâ datâ, *hæmorrhoidum* præsentiam, Medico qui in arte recœtus erit, divinare contingat, idque ad *Hippocratis* hoc in *Aphorismo* mentem, ubi medicum vult admoneri, *hæmorrhoidum* inflammationis conjecturam ex præsente *stranguria* illi esse faciendam. Idem illius consilium est in observanda ex *stranguria* uteri inflammatio-

---

(a) *De fistulis III. 1. IV. 3.*

tione, ut discat Medicus ex illo symptomate ægrotantem de intestini, si vir est, de uteri verò, si fœmina est, inflammatione interrogare. Non minoris considerationis est *stranguria*, quæ renum *phlegmones*, aut *abscessûs* signum est, triplex hoc examen jubente hîc *Hippocrate*, *rerum*, *uteri*, *intestini recti*, ad discernendam *stranguriam*, quæ propriâ fit vesicæ culpâ, ab eâ quæ suas ab *utero*, *renibus*, *intestino recto* mutuatur causas; quandoquidem prout varia est causa, varia cura est: exemplo erit *stranguria* ab *hæmorrhoidibus*, cui *balneum* adhibere, abscessum invitare est aut accersere. Exemplo altera quæ ab inflammato utero procedit, ubi in tundendâ *saphenâ* festinare, morbi causas cumulare est. Exemplo tandem *stranguria*, quæ à renibus abscedentibus descendit, ubi *diuretica* propinare, dolores, inflammationem & abscessum est accelerare.

Ex *singultu*, inflammationis alterius *diagnosin* eruit, *hepatis* nimirùm, cujus vitium hinc suspicari Medicum jubet, non ideò tamen quasi proprium sit inflammati jecoris signum, ità ut tantùm se prodat singultus, ubi jecur inflammatum est; at eâ de causâ quòd cùm inflammato jecori familiaris sit singultus, Medici muneris sit explorare, ubi singultus adest, nunquid non in jecore aliquid subesset inflammatorii.

Porrò horum omnium *ætiologias* aperiunt partium inflammatarum situs & affinitas, *intestini recti* cum *vesicâ*, cui adhærendo supponitur in viris; *uteri* adhuc cum *vesicâ* cui immediatè subjacet in mulieribus; *jecoris* tandem cum *diaphragmate*, a quo pendulum in omnibus jecur est, illique adhæsu forti veluti continuum. Enimverò quando commodo foventur, seque mutuò juvant, quæ sanæ sunt proximæ partes, tantò se molestant incommodo, ubi morbosæ fiunt.

APHORISMUS LIX.

Γυνὴ ἢν μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δ' εἰδέναι εἰ λήψεται, ἀνακαλύψας ἱματίοισι, θυμία κάτω. κὴν μὲν πορεύεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ διὰ τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε, ὅτι αὐτὴ οὐ δι' ἑωυτὴν ἄγονός ἐστιν.

Mulier si in ventre concipiat, velis autem scire an conceptura sit, vestibus circumtectam subter suffito, & si quidem procedere tibi videatur odor per corpus ad nares & ad os, scito, hanc non propter se ipsam infœcundam esse.

HIPPOCRATI dogma fuit, ad *medendum aptum illum esse, qui aptus est ad cognoscendum*; unde de *diagnosi*, aut cognoscendi scientiâ sollicitum adeò illum reperias, ut illius scientiæ promovendæ causâ, plura undequàque corradendo, quædam ut vera adoptavit, quæ opinabilia habebantur, sicque in mulierum affectionibus nonnulla doctorum ævi sui pro nuborum artis nugamenta, cognoscendi cupidini suæ tolerandæ, voluerit in super-

perfluis obſervationibus abundare præoptans, neceſſariis non defuturus. Eàpropter malè fidens ejuſmodi plebeculæ experimentis, nullum ex *ſubditiiis* prætermittendo, quæ plurima *lib. de ſterilibus* congeſſit, ſic admonet, *prægnantem* (a) *mulierem ſi ex allio* (ſubdito) *non cognoſcas, ex hoc cognoſces*; ſubjungitque gravidarum faſtidia & nauſeas multiplices, quas ineunte graviditate experiri fœminæ ſolent.

Interim rimando penitiùs, preſſiùſque eliciendo *Hippocratis* ſenſum, recognoſces cadere id explorandi genus in mulieres, quæ non ſuâ ſed viri culpa ſteriles ſunt. Quaſi diceret *Hippocrates*, dubitas ceu viro ſuo utens mulier, (quod hîc vocat *in ventre concipere*) cur inquam, non imprægnetur? mali cauſam viro imputabis, ſi meabile (*b*) compereris fœminæ corpus, quod *ſuffimento* ſubdito explorabis, facto nempè hinc augurio, aptum eſſe fœminæ corpus ad tranſmittendam, ſi foret, aut haberet ſe benè, viri ſeminalem auram, ideòque ſuccedente hoc experimento, *non* propter ſeipſam infœcundam eſſe fœminam pronuntiabis, virilis verò ſeminis vitio, utpotè quod fatuum, vappeſcens, aut effetum, fœcundationi ſit impar.

APHORISMUS LX.

Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ αἱ καθάρσιες ποτεύωσι, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν.

Si mulieri in utero gerenti purgationes prodeant, fœtum ſanum eſſe impoſſibile.

Menses ſub graviditate prodeuntes, ideò fœtui nocumento eſſe vulgò aſſeritur, quòd fraudi eſſe illi ſoleant, ab alimoniæ commeatu illum defraudando; & hæc certè ratio non contemnenda: præſtat tamen altera, quâ nempè gravidis facta menſium eruptio morbidum uteri profert ſtatum. Reverà Medicum in curando erudiri oportet, maximè de conditione partium, ſintnè partes in illo *toni* gradu, qui præſenti quem ſuſtinent morbo conveniat, ut quam decet laxitatem habeant aut aſtrictionem, cùm à *laxo*, *ſtrictove* pendeat *elateris* vis, quâ vel ſe tueantur, vel ſuas operentur digeſtiones, coctiones, *depurationes*. Porrò ad uterum pertinet omninò, ut in gravidis firmus ſit aut ſtrictus, in eo conſtans *toni* aut elateris non impari gradu, quo fœtum continendo ſervet; *ſolidorum* autem *tonum* infregiſſe *fluida* produnt menſes in gravidis prodeuntes, ità nempè *ſolidorum elateri* prædominari *fluidorum* molem aut impetum, ut vaſorum reſerando oſcilla, fœtui molliant vias, & exitum parent.

APHO-

(a) *De ſteril. VI.* 6. (b) *Vid. Aph. LXII. & LXIII.*

APHORISMUS LXI.

Ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγιγνομένου, ἄσαι δ' αὐτῇ προσπίπτωσιν, λοχίῃ τοῦτο ἐν γαστρὶ ἔχειν.

Si mulieri purgationes non prodeant, neque horrore, neque febre superveniente; cibi autem fastidia ipsi accedant, hanc in utero gerere putato.

Hic habes graviditatis in nuptis, in innuptis corruptæ pudicitiæ explorandæ non inutile *criterium*, ut enim in virginibus quæ incerti fuerint aut ambigui pudoris, suspecta venit *mensium* defectio, unà superstitibus ciborum appetitu, totiusque corporis habitudinis & vultûs flore, ità in mulieribus imprægnationis signum fit mensium *eclypsis*, cui *horroris & febris* loco, quæ *mensium* defectum, cùm morbus est, consequi solent, succedunt cibi *fastidia*, nauseæ, vomitiones. Ubi enim à morbo deficiunt menses, reses fit sanguinis moles, hincque materiæ pondus, quæ intra majora vasa refluendo, *fluidis* addita *momenti* rationem induit aut superpondii; sed hoc *solidorum* potentiæ objectum, sanguinis circuitui repagulo fit, unde motuum turbæ, *directionum* mutationes, *secretionum* confusio, *excretionum* impuritates, omniumque muliebrium ægritudinum, *rigorum*, *horrorum*, *spasmorum & febrium* causæ. Secùs fit *mensium* à conceptione suppressio, quæ oscillationum *solidorum* non *fluidorum* circulationum mutationis est effectus; conceptionis enim modus, uteri recolligentis se constrictio est, sub quâ quæ sponte deorsùm ibant oscillationes, sursùm mox reflectuntur; at ut singularis est uteri cum universo corpore concentus, corpori omni communis ille fit oscillationum ad superiora reflexus, quæ quia arcanâ fit, sed brevi *contranitentiâ* ascendentium cum descendentibus oscillationum, velitatio quædam exurgit, aut levis nascitur contrarietas, statim cessatura, ubi titubantes primùm oscillationes in pristinum ordinem se receperint; ex hoc autem tumultu surgunt varia stomachi turbamenta, nauseæ nimirùm, fastidia, vomitiones: intereà strictiores factæ vasorum uteri capacitates, oscillationumque mutatæ directiones, aliò vertunt *mensium* sanguinem, scilicèt ad majora vasa, quorum ille addictus assuefactusque hospitio, in illis toto graviditatis tempore coerceri se patitur, ad uterum oblitus evagari.

Verùm nunquid non dabitur hinc ratio propter quam tam sanctè vetant sacri codices, nè ad uxorem accedat vir, quo tempore fluunt illi menses? revera tunc meabili factâ minùs uteri substantiâ, quæ ebria sanguine, impedita jam & plena est, pati repulsam periclitabitur genitalis aura, viro ergo permittere ferè erit conceptûs impedimentum; sed huic impedimento horrendi criminis nota affigitur & pœna; igitur tam sanctam legem benè decebat, arcere suos à tanti facinoris suspicione omni, umbrâ, vel periculo, ne homines nasci aliquatenùs prohibuisse, perdidisse videretur; furtique argueretur lex veri numinis cultorum, quos non nasci permisisse suo silentio crederetur. Et verò culpâ legis occidi est, cujus veniâ vetitum est nasci. Sed

quod

quod medicinæ rem propiùs contingit, in singulari illâ sanguinis circuitûs ratione in gravidis, causam intueris ob quam facilior fit peractâ mox, quàm imminente proximè *mensium* evacuatione, conceptus, imò tutior ab ægritudinibus, quæ graviditatem in multis infestant; adeout graviditatis incommodis vexentur minùs quæ peracto, quàm quæ imminente *mensium* fluxu imprægnantur; conceptu enim facto fluxu illo imminente stringendo se uterus simul intercipit sanguinis illam quantitatem, quæ mox mox eruptura erat, quæ posthàc cessura erit in fomitem & materiem malorum quæ gravidas excruciant; contrà si peractæ *mensium* evacuationi succedit conceptus, stringendo se uterus nihil in se retinet inutilis aut residis materiæ, quæ morbidæ *stasi* futuræ facit initia. Imò cùm nihil illìc tunc dimovendum sit aut mutandum naturæ præter oscillationum directiones, his regendis in ordinem unicè vacat & feliciter, absentibus quippè *resistentiis*, obicibus & impedimentis, quæ fibrarum uteri vitiando flexibilitatem, attingendæ, quæ gravidarum propria est, *toni* gradûs modulationi, fecissent moram.

APHORISMUS LXII.

Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν, οὐ κυΐσκονται, καὶ ὁκόσαι κατύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκονται· ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος· καὶ ὁκόσαι ξηρὰς μᾶλλον καὶ σφοδρὰς· ἐνδεὴς γὰρ τῆς τροφῆς φθείρεται τὸ σπέρμα· ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι σύμμετρον, αἱ τοιαῦται ἐπίπονοι γίγνονται.

Quæ frigidos ac densos uteros habent, non concipiunt. Et quæ præhumidos habent uteros, non concipiunt: extinguitur enim ipsis genitura. Et quæ siccos magis & adurentes: alimenti enim inopiâ semen corrumpitur. Quæ verò ex utrisque temperamentum habent moderatum, hæ ipsæ proliferæ fiunt.

TONI gradûs, ad quem in gravidis pandendo se uterus ascendit, rationem in temperamento ponit *Hippocrates*, temperamento autem, non humorum, non succorum, non *fluidorum*, sed uteri substantiæ, textûs, fibrarum, verbo *solidorum*; denique uteri temperamento, qui *densus* non erit, non *siccus*, *non adurens*, *non frigidus*, *non præhumidus*, *sed ex utrisque temperatus*. Illius ergò fibræ erunt, non compactæ, non rigidæ nimis, non molliores, non flaccidæ, sed firmæ simul & lentæ, flexibiles & firmæ, robustæ non duræ, obsequibiles non laxæ, molles non resolutæ. Uterum namque putabis *elaterem* organicum, sic à naturâ comparatum, ut ab arctissimâ capacitate in latissimam tumendo queat assurgere; interim stupenda hæc uteri tractabilitas, portentosæ hujus in illo potentiæ dimidium solùm est, quâ enim obsequibilitate à minimâ sui mole in virginibus, ad latissimam in gravidis tumendo attollitur, eâdem ad nativam suam parvitatem detumendo redit in puerperis; unde fit ut quantùm utero opus mollitudinis est, ut im-

pen-

pensè tumescat, tantùm habeat roboris oportet, ut recolligendo se detumescat, quod quia ductitiæ aut *elasticæ* virtutis portentum importat, molli fortè lentoque firmum misceri oportet in uteri compagine, tensumque laxo temperari, ut ad naturæ nutum & opus claudat se, seque recludat, dilatet se, seque comprimat; tam singulariter, ut in conceptûs negotio connivens uteri os, ne quidem admitteret acum, in partûs opere hiscat tam latè, ut infantem cum illius appendicibus totum excludat.

Attamen *uteros* arguit *Hippocrates*, qui *frigidi* aut *adurentes* sunt, unde fortè elicerentur in sterilitatis causas, sanguinis frigus & calor, aut similes succorum illius qualitates, sed ad hujus *Aphorismi* mentem, uteri calor, illius *elateris* vis aut fortitudo est, frigus, hujus stupor aut segnities. Hæc cùm vera omnia sint, *fluidanè* erunt, quò in arcendâ sterilitate vertendæ venient *indicationes*, quandoquidem *sicci* sæpè *uteri* erunt? ad *calidanè* remedia convertet se Medicus ubi adurentes erunt uteri?

APHORISMUS LXIII.

Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων. ἢ γὰρ διὰ ἀραιότητα τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται, πρὸς τὸ μὴ ἀφιέναι τὸ σπέρμα· ἢ διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρέει ἔξω· ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα οὐκ ὀπτᾶται, ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον· ἢ διὰ θερμασίην τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

Similiter autem etiam in masculis. Aut enim propter corporis raritatem spiritus extrà fertur, ut semen non demittat: aut propter densitatem humidum non pervadit foràs: aut propter frigiditatem non incalescit, ut ad hunc locum congregetur: aut propter caliditatem hoc idem contingit.

BIFRONS sterilitas est, consideranda quippè in viris, & mulieribus; illam ergò quæ mulierum est, expoluisse *Hippocrati* parùm fuisset, si alterius quæ virorum est, rationes enucleare omisisset; itaque ad ejusdem conceptûs normam, hujus ut illius sterilitatis causas *solidis* attribuit, hinc *raritati* corporis, illinc *densitati*, ex hisque *solidorum* vitiis, *frigidi calidique* notiones, in viris ut in fœminis à *solidis* ducit. *Raritas* enim & *densitas* corporis, *solidorum* affectiones, vel modi sunt, unde *frigiditatem* aut *caliditatem* concipit corpus; *raritatis* nomine, *quâ spiritus extrà fertur ut semen non dimittat*, *actuosi* nimiùm aut fortioris *elateris* ideam habebis, quo strictiora facta *excretoriorum* oscula, *semel non dimittunt*, quin potiùs resorptâ intrò seminis *lymphâ*, plenâ *spiritibus* & energiis, extrà fertur *spiritus*, à suis directionibus abalienatus, hincque incalescens improbè corpus, proliferæ seminalis *lymphæ* loco, ignescens, malè moratum, fœcunditatique contrarium fundit serum. Fœcunditati impar non minùs venit incommodum à *densitate* corporis, quæ fibrarum illius pigrities, lentor aut spissitu-

do est, cùm plumbeæ natæ organorum fibræ, indeque in oscillando pigritantes, *lymphas* tardè terunt, perfunctoriè pinsunt, digerunt imperfectè, unde extricati malè succi, in genitales spiritus non *exaltantur*, hinc friget & alget corpus, cumulatum quidem succis, spiritibus ferè vacuum & inane.

APHORISMUS LXIV.

Γάλα διδόναι κεφαλαλγέουσι, κακόν. κακόν δὲ καὶ πυρεταίνουσι, καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορίζοντα, καὶ τοῖσι διψώδεσι. κακὸν δὲ καὶ οἷσι χολώδεες αἱ διαχωρήσιες, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι, καὶ οἷσιν αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. ἁρμόζει δὲ τοῖσι φθινώδεσι μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι διδόναι γάλα καὶ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι καὶ βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ ἐκτετηκόσιν.

Lac dare capite dolentibus, malum. Malum verò etiam febricitantibus, & quibus hypochondria elevata sunt, *murmurantia, & siticulosis. Malum autem & quibus dejectiones biliosæ: & qui in acutis sunt febribus; & quibus copiosi sanguinis facta est egestio. Convenit verò tabidis non admodùm valdè febricitantibus lac dare, & in febribus longis & languidis, nullo ex supradictis signis præsente: & præter rationem quidem extenuatis.*

HINC diætæ lactis opprobria, quæ arcerent certè, si servarentur quæ sapienter traditæ hîc sunt, ab artis usu profectitiæ cautiones; à pluribus quidem circumstantiis petitæ, reverà tamen fundatæ in uno sanguinis nempè & viscerum fervore. Fervoris autem nomine, nudam & sine re vocem interpretari abstinebis, nam oscillationum tumultuatio & præcipitantia fervor hic est, quâ perperàm & temerè stimulatæ partes, succos qui teneri sunt & leves, terunt improbè, aut verè deterunt; exlex enim & ineptus tritus est omnia dissocians non solvens, miscens omnia non digerens, coctiones turbans omnes aut adulterans. Noverit autem *symptomatum* hîc enarratorum æquus mente & eruditus usu æstimator, à superante viscerum fervore isthæc omnia committi, modò enim â *spastico* simul *phlogisticovè solidorum erethismo* percitus sanguis, ad cerebrumque pulsus aut *sublimatus*, *cephalalgiam* faciet; modò sic exæstuando febriles dabit tumultus, bilem alvo fundens aut aliquàcunque sanguinem, unde *biliosæ dejectiones*, & *hæmorrhagiæ*, quia versùs *fluida* verterit se *erethismi* impetus, modò tandem *hypochondriorum inflationes*, *borborygmos*, *meteorismum* dabit, quia in *solida* sævierit ille magis, quæ etiam *spasticè* premendo fortiùs siccabit, inducetque *sitim*. Superaddit *Hippocrates*, *copiosam factam sanguinis ægestionem*, cui ultimæ cautelæ cum inobsequentes multos videas, sub *hæmorrhagiisque*, sanguinis sputo, &c. lac propinantes ægrotorum damno & medentium dede-

co-

cori, sanguinis *egestiones* isthâc medicatione in tantùm non comprimi observabis, ut crescant magis, illâ nempè de causâ quòd ab irato partium *elatere* fiant ejusmodi sanguinis expulsiones, ideòque minùs habeant oscillationes organorum; de illâ molli & ordinatâ vibrationum æquabilitate, quâ opus habent ad regendas, perficiendasvè *lactis* & similium texturæ levis & teneræ eduliorum coctiones: hæc enim utpotè habentia corporaturæ, densitatis & resistentiæ non satis, duriorum & fortiorum vibrationum ictibus tractata obteruntur, tenuanturque minutè quidem, tamen ut in succos facessant minùs, quàm in spiritus *exaltentur*, abeantque non in molles sanguinis *lymphas*, sed calentis aut rubræ, tenuis aut *biliosæ* illius partis naturam induant & ingenium.

Hæc incommoda ut prævertantur, monet *Hippocrates*, lacti exhibendo opportunum fieri tantùm, quandò defervente febre, vanescit quidquid *acuti* præ se ferebant morbi, qui proin *in chronicos* languores desinendo, partium *elaterem* nimium cadere vel remitti significant, lactis autem usui natam occasionem, quia pacatæ fervidæ nimis oscillationes, teneritudini lactis terendi morem gerendo, quod in illo mollis est & benigni, sanitatis lucro apponunt, vertuntque illius utilitati. *Alterantium* enim remediorum operandi modus corporatio quædam est, ac veluti *amalgamationis* genus, quo *fluida solidis* adunata solidescunt, quæ solidatio ut succedere queat, longè absit oportet *solidorum* irrequies, aut *erethismus*, quæ quandiù durant, tandiù repulsam *alterantia* patiuntur; hincque *præcipitationes fluidorum*, *colliquationes*, fluores similiaque succorum *deliquia*, quæ vel sub ipso lactis usu, nimiùm frequenter committi, vel ab illius usu sequi vides.

Verùm cùm nullibi circà lactis usum graviùs delinqui possit, quàm in tabidorum curatione, quibus pro *specifico* lac prædicatur tamquam illorum medicinæ coronis aut absolutorium, hîc admonemur, illis tabidis convenire lac, qui *præter rationem extenuantur*; ideſt, qui absque manifestâ *colliquationis* causâ emacruerint; cùm enim à *stricto* partium, non à *laxo*, ideſt, à siccatarum partium densitate, non à fluxarum *colliquatione* veniat istbæc emaciatio, spes fit fore ut tunc ab *erethismo* liberæ partes, naturalique suo redditæ oscillandi *rythmo* tolerent patientiùs lactis consortium.

APHORISMUS LXV.

Οἷσιν οἰδήματα ἐφ' ἕλκεσι φαίνεται, ὑ μάλα σφόδρα, ὐδὲ μαίνονται· τετέων δ' ἀφνιωθέντων ἐξαίφνης, τοῖσι μὲν ὄπισθεν σπασμοὶ, τέτανοι· τοῖσι δὲ ἔμπροσθεν, μανίαι, ἢ ὀδύναι πλευρέων ὀξέαι, ἢ ἔμπυήσις, ἢ δυσεντερίη, λὼ ἐρυθρὰ ἦ τὰ οἰδήματα.

Quibus tumores in ulceribus apparent, non valdè convelluntur, neque insaniunt. His autem derepentè disparentibus, quibus in posticâ quidem parte fuerint *convulsiones, tetani*, ideſt, rigores; *quibus verò in antica, insania, aut lateris dolores acuti, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubicundi fuerint tumores.*

VULNUS (*a*) dices, aut ulcus, *Hippocratis* menti hîc perindè eſt, ut enim utrique contingit tumere circumpoſitas partes, utriuſque malo, tumor ille erit, ſi derepentè illas detumere eveniat: vulnerari namque partes aut ulcerari, idem eſt, ac diviſa eſſe illarum vaſa, ideòque intercidi ſanguinis circuitum, qui ſic hærens & impeditus, quas occupat partes opplet & in tumorem attollit, donec morantibus illis ſuccis, *ſuppurationis* aut *reſolutionis* exitus natura aperiat: intereà infeliciter aliquandò cedit hic labor, ſic ut alterutrius loco, illicò vaneſcat tumor, *deliteſcentiam* dicunt, unde ſuccedere *convulſionem* aut *delirium* docet *Hippocrates*.

Et verò ille tumor ſanguinis cumulatio eſt, illicque digerendi, uſquequò tenuatus ſatis illum acquirat cum vaſorum mæandrorum diametris commenſum, ut per illorum oſcilla vaſorum quæ intrà vulnera hiſcunt, exſtillare poſſit, quod ſuppurare eſt; at ſi ſanguini ità coercito eveniat per cæcos quoſdam laterales arteriæ tubulos, ad majora remeare vaſa, antequàm abſoluta ſit debita attenuatio, quâ ſe proripiat versùs illos vaſorum exitus, qui intrà vulnera deſinunt, illico ſubſidet tumor, aliorsùm aſportato humore; qui ſi locorum pronitatibus, ad *ſpinalis medullæ* nervos ſe confert (*quod ex vulneribus in poſtica corporis parte* ſitis conjiciet) *convulſio* fiet: ſecùs, ſi arcanâ quâdam vaſorum directione ad cerebrum humor ille feratur (quod illis vulneribus proprium obſervavit *Hippocrates* quæ *anticam* occupant corporis partem) tunc enim *delirium*, *dolores lateris*, *ſuppuratio* cæca, *dyſenteria* ſuccedent, maximè ſi *rubicundi*, ideſt, *inflammatorii fuerint tumores*.

APHO-

(a) *Vid.* Genga *in Aph. Hip. ad chirurgiam ſpectantes*.

APHORISMUS LXVI.

Ἢν, τραυμάτων ἰσχυρῶν, ἐόντων καὶ πονηρῶν, οἰδήματα μὴ φαίνηται, μέγα κακόν.

Si, magnis & pravis existentibus vulneribus, tumores non appareant, ingens malum.

HIc *Aphorismus* præcedentis series & consequentia est, quo edocemur à tumore illic expositio, suam vulneribus, quæ *magna* aut prava erunt, asseri securitatem: *magna* enim sunt ubi *partium solutio* major, aut plura scissa vasa sunt, *prava*, quæ nobiliora minantur aut obsident viscera. Porrò alterutrius fuerint generis, tumore evidenti prominere illa necessum & bonum est, in quo expeditioris copiosioriſque futuræ suppurationis reposita est spes; temporarium enim reconditorium ille tumor est, cui credita plurima materies ad exteriora se proripiens, ad interiora retrocessûs metum omnem arcet & periculum.

APHORISMUS LXVII.

Τὰ χαῦνα, χρηστὰ· τὰ δ' ἔνωμα, κακά.

Laxi tumores, *boni*: *crudi verò*, *mali*.

TUMORES puta *laxos* qui molles, *crudos* qui duri. Mollitudo autem fibrarum ostendit flexibilitatem, unde constant oscillationum tenor, *Systalticæque* virtutis integritas; durities verò utrumque monstrat penè, si non penitùs, extinctum. Atqui ut bono vel saluti sit tumor, ad *suppurationem* vel *resolutionem* comparatus erit, quæ duo, quia terentis *systalticæ* potentiæ opera sunt, ideò salutares habebis & *bonos* tumores, in quibus ex mollitudine *systalticæ* virtutis argues potentiam. Ex adverso, tumorem *malum* pronuntiabis, ex cujus duritie, fibrarum rigiditatem, solidationem vel torpedinem agnoscendo, ad suppurationem malè comparari illum tumorem facilè concludes, in quo ut perditus ex duritie videtur fibrarum tonus, illarumque oscillandi virtus immota, subigendi, coquendique vim illîc otiari manifestum fit aut apertum. Cum his omnibus si conferas, quàm incommodè & infeliciter ad suppuratum inclinantur *scirrhi*, *scrophulæ* & *carcinomata*, qui omnes tumores *duri* sunt; quàm aliundè in suppuratum obsequibiles sunt *phlegmones*, hujusque sortis tumores, ultrò concedes, ex illis esse *bonos* qui *laxi*, *pravos* qui *crudi* sunt, aut duri.

APHO-

APHORISMUS LXVIII.

Τὰ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ, ἢ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα ὠφελέει.

Posticâ capitis parte dolenti, recta in fronte vena sectа juvat.

QUIANE intercederet aliquis posteriorum capitis cum anterioribus vasis responsus? equidem, non connexionis, neque tenoris, sed directionis ratione. Enimverò ut eadem in directione est sanguinis columna, quæ anteriora versùs vel posteriora capitis effertur, singularis energiæ erit remedium, quod *sublimatum* illùc, congestumque in cerebro sanguinem immediatiùs vacuabit.

Ejusmodi potentiæ est *venæ frontis sectio, posticâ capitis parte dolente*, sanguinem enim raptum ad corporis verticem, indeque factam *stasin* minuit immediatè; *posticâ ergò capitis parte dolente, recta in fronte vena sectа juvat*: argues, majoris fore efficaciæ *jugularem* tundi? & hoc concesso, sectæ frontis venæ utilitatis ratio confirmatur; ejusdem quippè directionis est *jugularis*, ideò solùm præstantior, quia majoris *diametri* aut capacitatis est.

APHORISMUS LXIX.

Ῥίγεα ἄρχει, γυναιξὶ μὲν ἐξ ὀσφύος μᾶλλον, καὶ ἀπὸ νώτου ἐς κεφαλήν· ἀνδράσι δὲ μᾶλλον ὄπισθεν, ἢ ἔμπροσθεν ἔξω σώματος, οἷον, ἀπό τε πηχέων καὶ μηρῶν· ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιόν. δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ θρίξ.

Rigores incipiunt, mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorsum ad caput. Viris autem, posticâ magis parte quàm anticâ corporis, velut ex cubitis ac femoribus. Sed & cutis viris *rara* est. *Hoc quidem pilus indicat.*

NIHIL *temerè, nihil negligenter*, *Hippocratis* admonitio est, ad cujus mentem, hanc, quæ utilitatis aliquid habere vix videretur, observationem, suis adversariis condi voluit; enimverò benè conscius, quo in pretio habendus sit tantillus quilibet ad veritatem inveniendam progressus, Geometrarum exemplo, obvias, infimas, leniſque ad speciem momenti congerit veritates, à quibus ad altiores, & utiliores gradus fiat: adeò in augendis scientiis magnum est, tantillum de veritate delibasse! igitur quidquid parvi vel contemptibilis habere videretur hæc de rigoris situ, initiis, progressu observatio, inde redimitur, quod eniteat & illustretur rigoris *ætiologia*, *symptomatis* illius aliundè gravis & horrendi, cujus sedes nobis sic innotescit meliùs, *Hippocrate* docente, illam poni in exterioribus partibus,

tùm

tùm in viris, tùm in mulieribus, in illis autem *nerveis* quidem omnibus, potissimùm tamen in cute, quæ ut *rara* est, rigoris materiæ promptiùs dabit effugium. Itaque non hîc unicè consistit hujus observationis fructus, adhuc enim discet Medicus, quanta cutis habenda cura sit, sub illis febribus quæ rigores habent, ut aperta serventur cutis spiracula, quibus fomes morbi vaporare potest; sed hoc ut *transpirationi* invigiletur jubere est, quo medendi artis documento utiliùs certè nullum datur.

Quamobrem in solis *Aphorismorum* verbis aut cortice hærere, tyrocinium erit, quorum scrutari medullas aut sensus altiùs meditari, magisterium est, veritatumque seminarium. Sic hanc de rigore promulgando *Hippocrates* observationem, edocet non sic omni genere occlusum esse *nervosum genus*, spiraminibus aut emissariis non ità defectum, quin aliquâ suas à se exhalet emissitias, in cutem quippè, quæ rara est & pervia omninò, ultimò desinit, quæ cum forata tota aut pertusa à natura sit, impuratæ *nervorum lymphæ* continuum exhibet vaporarium.

APHORISMUS LXX.

Οἱ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, ὑπὸ σπασμοῦ οὐ πάνυ τι ἁλίσκονται. ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, εἶτα ἐπιγένηται τεταρταῖος, παύονται.

A quartanis correpti, à convulsione non admodùm corripiuntur. Si verò priùs corripiantur, & posteà quartana supervenerit, liberantur.

AD *epilepticos* affectus spectat *convulsionis* hic memoratæ genus; cum autem puerorum morbus *epilepsia* sit, de puerorum morbis admonitio hic Aphorismus erit. *Hippocratis* ergò observatione, hâcque duplici constabit ex pueris eos *epilepsiæ* objici minùs qui quartanâ corripiuntur, vel correpti fuêre, tùm eos *epilepsiâ* liberatum iri, quibus *quartanâ* corripi contigerit; verùm pueris infrequens est *quartanâ* laborare, hâc ergò de causâ fit ut frequenter adeò *epilepsiæ* obnoxii pueri sint. Porrò hujus morborum alternationis causa est alterna sanguinis *dyscrasia*, quæ si ad fervidam vergat *bilem*, unde sanguis evehatur nimis, aut *ecclampsin* vel *explosionem* concipiat, *convulsionem* dabit aut *epilepsiam*; si autem ad *atram*, *quartanam* committet: intereà alter alteri morbo fit remedium, quia deprimi quæ evehebatur *bilem*, auxilio est; at quantùm in fervente bile inest *volatilis*, in atrâ subest *fixi* tantùm, hocque deprimi vocabis.

APHORISMUS LXXI.

Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται καρφαλέα καὶ σκληρὰ, ἄνευ ἱδρώτων τελευτῶσιν, ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ καὶ ἀραιὰ, σὺν ἱδρῶτι τελευτῶσιν.

Quibus cutis obtenditur arida ac dura, sine sudore moriuntur. Quibus verò laxa ac rara, cum sudore moriuntur.

MORTIS & morbi ratio eadem, utrobique *stricti*, laxivè status aut conditio. *Spastica* fuerit *diathesis*, toto currente morbo continua, quæ *transpirationem* compresserit, altiùs intrò repressus, *serosus* latex, ne quidem decedente morbo, quo ipso tempore exolvuntur partes, in sudorem solvitur: sic enim *spasmodicè* pressa cutis, viscerum *spasmi* interioris indicium est, *fluidorum* proindè & *secretionum* mixturæ, confusionisque argumentum, obfirmatæ tandem diametrorum constrictionis, quæ vel cedente vitâ cedere nescit: contrà verò remissus fuerit toto tempore morbi partium *elater*, sanguinis laxæ compagis signum habebitur; unde sub mortis articulo, quo *solida* fatiscunt, in sudores *fluida* diffluent. Interim medenti incassùm non ibit hæc observatio mortis, unde ad vitam aut sanitatem tam utile redit artis documentum; à *cutis* enim per morbum ariditate intelliget, quàm infelix tunc & periculosus futurus erit *sudoriferorum* usus, quandoquidem illo præeunte signo, adventante mortis tempore facta sit nondùm sudoribus opportunitas; ad hæc meminerit ideò infausta fieri sæpè *sudorifera*, quia malâ illorum operâ, evecta inopportunè *fluida*, inutiliter ad *excretiones* coguntur, quandiù nempè constrictione cutis clauduntur omnes ad *excretiones* exitus; hinc enim impotenter desæviendo *fluida*, mille parant aut accelerant dolores, aut mortis causas.

APHORISMUS LXXII.

Οἱ ἰκτερώδεες οὐ πάνυ τι πνευματώδεές εἰσιν.

Icterici non admodùm flatulenti sunt.

FLATUUM nomine veniunt non ipsimet *flatus* tantùm, sed *ructus* adhuc & *tormina*, quibus obnoxii minùs sunt *icterici*, ii videlicèt qui sic à naturâ habiti sunt, bilioso prædominante humore suffusi, utpotè quorum insita ea est viscerum siccitas, ut præ ariditate veluti stupentes fibræ pigrescant ad motum; unde utut tardescant vitienturque coctiones, flatuum exortes sunt, illo humore defectæ, qui ad flatuum genesin requiritur. Flatus enim ut *borborygmi* & *hypochondriorum* murmura, tumultuationes sunt & luctæ *spastici* partium tritûs, succos quidem tenuare contendentis, sed illos

los reverà in viscos & glutina vertentis, seu crudas *lymphas* & crassos halitus, qui intestinorum fibras molestando, *peristolen* illarum conturbant; hinc flatus & *borborygmi*, fœminis ideò facti familiares, quia præ viris humidiores natæ sunt; *hypochondriacis* quoque, qui quia sputatores sunt, scatentia sero gerunt viscera. Non sic *icterici*, quorum præcordia torret atra, exsucca, velutique calcaria bilis, *solida* torrens & *fluida* siccans. Hinc autem observabile fit, quàm diligentem Medicum esse oporteat, in arcendo ab *ictericorum* curatione, id omne quod viscera siccat, siccandoque perdit; præhabendo ea quæ molliendo fibras & humectando succos, *ructus* fortè & *flatus* dabunt, sed qui emendantis se tritûs, *coctionisque* castigatæ signa veniunt & testimonia.

SECTIO SEXTA.

APHORISMUS PRIMUS.

Ἐν τῇσι χρονίῃσι λξεντερίῃσιν ὀξυεγμίη ἐπιγινομένη, μὴ γινομένη πρότερον, σημεῖον ἀγαθόν.

In diuturnis inteſtinorum lævitatibus ructus acidus ſuperveniens, qui prius non fuit, ſignum bonum.

AN elangueſcat in *lienteria* ventriculi *tritus*, unde integra ferè & inſoluta ſe proriperent alimenta, an præcipitantior ille fuerit aut feſtinantior, quæſtio eſt; ſed undequàque illa veniat actio, promptior in ventriculo eſt, inchoatam nondùm coctionem turbans, illicòque deturbans alimenta: hæcque inalienata, ſuiſque integra qualitatibus, utpotè quas immutari non ſinit ventriculi ſtimulata malè terendi facultas; at ut primùm *acidum ructare* cœperit ægrotans, fauſtum erit, ſignum ſcilicèt emendatæ ventriculi præcipitantiæ, ſicque emoderati tritûs, ut tractata longiùs, aut patientiùs alimenta acendi tempus obtineant, quod immutari eſt, velutique coctioni initiari. *Nam ejuſmodi* (acidæ) *turbationes alterant* (*a*) alimenta, *inteſtinorumque lævitatem ſolvunt*. (*b*)

APHO-

(a) *Hip. epid. II. art. II. v. 50.* (b) *Verſ. 51.*

APHORISMUS II.

Οἷσι ῥῖνες ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι νοσηρότερον. οἷσι δ' ἀναντία, ὑγιηνότερον.

Quibus nares naturâ humidiores, & genitura humidior, imperfectiùs sani sunt: quibus verò contraria, perfectiùs.

NARES *natura humidiores* .... *genitura humidior*; cerebri, *tono* imbecillis nati; *symptomata*, vel generis nervosi *elateris* ignaviæ *phænomena*, ut enim *fluidorum* ità & *solidorum* impotentiæ sunt, remissi nempè, aut utrinde fulti malè *elateris* effecta, mera utrobique deliquia *lymphæ*; undequàque enim *lympham* effluere sponte vides, malè se tuentis nervorum potentiæ signa habes, quæ quibus præesse debuisset, cedit *secretionibus*, illos profundendo quos retinendos habebat succos. Laxos ergò facit homines isthuc *laxi* vitium, quo qui laborant, asthenes & crudi degunt, mulierum exemplo quas habet jugis *fluor albus*, harum enim sanitatem deterit isthæc colliquationis perennitas, stipante stomachi molestiâ inceſſabili, quæ cruditatum non infœcunda mater est, aut uberrima nutrix.

APHORISMUS III.

Ἐν τῇσι μακρῇσι δυσεντερίῃσιν αἱ ἀποστιτίαι, κακόν· καὶ σὺν πυρετῷ, κάκιον.

In longis dysenteriis appetitus prostratus, malum: & cum febre peius.

DYSENTERIA, cruenta dejectio est ab intestinorum *erethismo* nata; hinc *peristole* crebrior, aut festinantiores *oscillationes*, quæ intestinorum excretoria premendo frequentiùs, horum cum sanguine *lympham* jugiter exprimunt; hinc quidem turbæ, dolores, *excretioneſque* profusissimæ, sed quæ salvâ vitâ durare diù possunt, nempè ad integros menses, usque dùm prosterni appetitum, febremque accedere contingat. Securitatis ejusmodi ratio est, quòd integris situ, serie & *directionibus*, accelerari possint in intestinis oscillationes, quæ deorsùm, ut moris est urgendo, præcipitabunt *excretiones*, ad inferioraque deturbabunt, sicque salvis *fluidis* & visceribus, illæsoque sanguinis circuitu, procaciter & diù *spasmodicè* stimulari quibunt intestina; at propagatis *erethismo* ab inferioribus ad superna, ab intestinis ad *stomachum spasmodicis* oscillationibus, in mali partem venire viscera signum est, *appetitusque prosternitur*; propagato *peristoles* vitio, quo stomachi fibrarum turbatæ oscillationes, soliti tritûs turbant normam, appetitumque disjicient; hinc coctionum delicta, confestim datura febrem, pessimum illud quod hîc *Hippocrates* admonet malum; ut signum quidem, *fluidis* enim affrictum esse *solidorum* vitium argumentum sit, ut causam verò, posthàc enim,

ideſt, à febrē natâ, non unorum *ſolidorum* ſputamina erunt quæ ſuccedent *excretiones*, at ſanguinis quoque ipſius aut *fluidorum* ejectamina; non unorum delibationes *ſolidorum*, ſed *fluidorum* quoque eliquationes, verbo, non unorum inteſtinorum, non unius ſtomachi, ſed ſanguinis ſimul & corporis univerſi morbus erit.

APHORISMUS IV.

Τὰ περιμήκεα ἕλκεα, κακοήθεα.

Vlcera circùmglabra, maligna.

SUÆ ſunt *macrocoſmo* terrarum plagæ, quæ ſuos vorant incolas, ità ſuæ ſunt *microcoſmo* carnes, quæ inquilinos ſuos urunt ſuccos; ejuſmodi ſunt ſortis, quæ *malignis ulceribus* adjacent, tantam alentes in ſe malitiam, ut in cute illam, quâ vegetat in pilos, extinguat virtutem. Fundi tam infelicis cauſa certè eſt iniquitas ſucci, quæ dùm cicatricis obductionem ab ulceribus arcet, pilorum in viciniâ radices urit & ſiccat bulbos: uſtionem intellige fibrarum cutis à denſitate conſtrictionem, quæ *excretoriorum* poſitus, diametros & directiones perdendo, miſcendo, delendovè, altilium ſuccorum tubulis, ceu tubulatis pilorum germinibus exitum præcludit aut debitum recuſat ſitum. Tanta in omnibus *ſolidorum* potentia eſt! *ſolidorumque* potentiæ energia tanta!

APHORISMUS V.

Τῶν ὀδυνέων ἢ ἐν πλευρῇσι, ἢ ἐν στήθεσι, ἢ ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν (μέρεσιν) ὧν μέγα διαφέρουσι, καταμαθητέον.

Dolores & in lateribus, & in pectoribus, & in aliis (partibus) ſi multùm differant, conſiderandum.

HÆ *ſimilitudines ſunt, quæ bonis Medicis errores pariunt & difficultates; difficile* enim *eſt rationari & cognoſcere vias.* (*a*) Interim, *neque hæc admirari oportet, neque formidare, illud expendendo*, quòd & animæ, & corpora hominum plurimùm differunt & vim *maximam habent* .... (*b*) item locos in corpore *perſpectos habendo, quantùm alii ab aliis differunt.* (*c*) Imprimis *peripneumonicas ac pleuriticas affectiones. Sic conſiderare oportet an acuta ſit febris, & dolores lateris alterius aut utriuſque, an tuſſes adſint*

(a) *Hip.epid.VI.art.VIII.v.80.* (b) *Prædict.II.art.XX.v.4.*
(c) *Ibid.art.XVIII.v.4.*

sint, *an sputa prodeant*, &c. . . . (*a*) quæ singula ut decet conferendo, eò se referunt, scilicèt in curandis doloribus qui pectus oblident, examinandum Medico venire, ad *catarrhosnè* an ad spasmos pertineant : ut cognoscendo assequatur *inflammatoriinè* illi fuerint vel *catarrhales* aut *spastici*. Reverà notum est alios esse pectoris dolores, in quibus *spasmi* plus longè quàm *phlegmones*, *catarrhi* minùs quàm *spasmi* recognoscas, unde intelligis quantæ utilitatis sit in pluribus, *anodynis* potiùs quàm *bechicis* & *expectorantibus* locum dari : vulgarem enim superat captum, quantùm securitatis & commodi *narcotica* sæpè habeant, ad *tussim* & *pectoris* dolores, quæ ut plurimùm si à *spasmo* non producuntur, id *spasmodici* habent, quod si solvere præterieris, cætera aut cassa, aut infida auxilia erunt.

APHORISMUS VI.

Τὰ νεφριτικὰ, καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγήματα ἐργωδέως ὑγιάζεται τοῖσι πρεσβύτησι.

Renum & vesicæ dolores difficulter sanantur in senibus.

HINC discès morborum incurabilium rationes & causas ; ideò namque *insanabiles in senibus sunt renum & vesicæ dolores*, quod in *fluidis* non solùm, sed in *solidis* quoque suas habeant causas, ducendo inde argumento, non aliundè insanabiles fieri ex morbis non paucos, quàm ex eo quòd, quæ *fluida* primùm occupabant causæ, *solidorum* stamina subierint, altasque in illorum textu fixerint sedes. Acêre sanguinem, deliquia pati *lympham*, serescere succos, sicque fieri mordaces, ægritudinum materiaturæ sunt in *fluidis* positæ, affectus dantes eâ ratione sanabiles, quia elui possunt & castigari *fluidorum* peccamina, cùm sæpè *diluentibus* unis morem gerant, at hæc vel similia *fluidorum* vitia, nervorum *lympha* irrepsisse, partiumque fibris, aut staminibus obtrudi, affigi, velutique concorporari, partium *essentias* quasi mutari est, saltem irremediabiles cuneari succos, eos quippè irreduces ultimis & penitioribus partium recessibus est adigi. Senilium morborum status hic est, illorum maximè qui *vesicam* occupant, quo enim passu progressu ætatum arescunt in senibus nerviceæ partes, eodem, imò festinantiori, siccescunt aut densantur membraneæ vesicæ partes ; idest, sanguinis, qui senio ustulatur, acrioribus & calcariis partibus corporantur ; sicque habitæ præsentioribus remediis immeabiles, illorum omnia opera ludunt, quasique rident solatia.

APHO-

(a) *Hip. de vict. acut. art. LII. v. 1.*

APHORISMUS VII.

Τὰ ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα τὰ μὲν μετέωρα, κουφότερα· τὰ δὲ μὴ μετέωρα, ἰσχυρότερα.

Dolores qui in ventre fiunt, elevati quidem, leviores: non elevati verò, vehementiores.

DOLORES *in ventre non elevati*, *spastici* sunt, quales sub *colicâ convulsivâ* aut *hysterica* observantur, ventrem vel abdomen in tantùm non elevantes, ut illud apertè deprimant, attestante *umbilico*, qui sub immani ejusmodi *colicæ* cruciatu cavatus aut intrò retractus videtur. hi certè *non elevati dolores*, *vehementiores* sunt, ideſt, sævi magis & diriores *doloribus elevatis*, qui à musculorum abdominis *phlegmone* producuntur: utut enim discriminis & aleæ plenissimi sint, qui ab inflammatione abdominis fiunt, *spasticis* aut *colicis* doloribus minùs atroces sunt & urgentes minùs.

Verùm si de *inflammatoriis* doloribus hunc *Aphorismum* unicè intelligi volueris, *non elevatos* dices illos *dolores* qui viscera ipsa aut intrò abditas partes occupant, *elevatos* verò, ubi *phlegmone* aut *inflammatoria apostasis* intrà abdominis musculos congeritur, unde abdomen prominet: hocque adhuc sensu, *non elevati dolores vehementiores*, graviores quippè sunt & majoris periculi, & remediorum operationibus obvii minùs, dùm qui *elevati sunt*, *leniores* se præstant, præterquamquòd enim ignobilioribus partibus insident, à situ habent quòd admotorum remediorum sentiant vires & opera admittant.

APHORISMUS VIII.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι, οὐ ῥηϊδίως ὑγιάζεται.

Hydropicis ulcera in corpore orta, non facilè sanantur.

DE *anasarcâ* aut simili *hydropis* specie hunc *Aphorismum* interpretaberis. illîc quippè cum omnia mollia & laxa sint, laxus & dissolutus est partium *tonus*: ab illo ergò statu distant partes ulceratæ, qui ad curationem requiritur, ad cicatricis nempè obductionem; ad hanc enim opus est ut partium divisarum fiat accessus, qui sub *anasarcâ* difficilis tantùm est, quantùm laxatarum partium à se ipsis longus recessus factus est; insuper quantum fractus est partium dissolutarum *elater*, cujus necessaria adeò opera est, ut partes elongatæ nimis in se redeant. Porrò mollitarum sub ejusmodi *hydropè* carnium hæc conditio est, ratio proindè propter quam *hydropicorum* ulcera difficilè sanescunt. Alteram à malè morato *hydropicorum* sanguine ductam rationem addi cupis? à *fluidis* petita ratio erit, quæ resarciendo *solidorum elateri* impedimento erit.

APHO-

APHORISMUS IX.

Τὰ πλατεα ἐξανθήματα ὀ πάνυ τι κνησμώδεα.

Efflorescentiæ latæ, non admodùm puriginosæ.

QUÆ fastigiatæ sunt pustulæ, pruritum habent, de *latis*, ceu non fastigiatis secùs est, quæ valdè pruriginosæ sunt: fastigiatæ enim à crassiori succo, eoque *glandulis miliaribus* cutis coercito producuntur, latæ vero à succi rore oriuntur ceu humore tenui, eoque intrà *cuticulæ* tenuissima vascula hærente. Reverà utrobique *stasis*, sed illic *lymphæ* ipsius strictum intrà conceptaculum conclusæ, quod ut referet aut laxet enitendo *lympha*, vellicationis sensum, qui pruritus est, excitat; hîc autem halituosus succus est, transpirationi vicinus, jamque in iis ad transpirationem ductibus aut viis positus, tardo quidem passu, intereà tamen levissimo nisu ad *diaphoresin* perveniens, undè auxilio levi latæ pustulæ ad sanescendum indigent, *calidâ nempè lavari*, *Hippocratis* exemplo, qui *Simonem* (a) *pustulis latis laborantem, calidæ fotu juvabat*.

APHORISMUS X.

Κεφαλὴν πονέοντι, ἐ περιωδυνέοντι, πύον, ἢ ὕδωρ, ἢ αἷμα ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὸ στόμα, ἢ κατὰ τὰ ὦτα, λύει τὸ νούσημα.

Caput laboranti, & circumcircà dolenti, pus, aut aqua, aut sanguis effluens per nares, aut per os, aut per aures solvit morbum.

PUS, *aqua*, *sanguis*, humores tam varii! *aures*, *os*, *vesica*, *nares*, emissaria adeò diversa! quorum omnium operâ & ductu unus & idem morbus solvitur. Hinc certè non parùm luminis exit ad elucinandam *judicationum*, *crisium*, *solutionumq*; quarumlibet aut curandi rationum doctrinam, hæc enim edocent, medicanti naturæ perindè esse cujus coloris, corporaturæ vel habitudinis fuerit humor, sub cujus specie morbidum evacuat succum, qui quidem *puris* modò, modò *seri*, modò *sanguinis* formam repræsentabit, secum intereà efferens aut efferri cogens, fomitem morbi. Hoc ipsum exequitur natura in solvendo capitis dolore, licèt enim sanguinis *stasis* sit, quæ capitis dolorem facit, naturæ satis est *stasin* hanc dissolvi, quocunque modo stagnatus in capite sanguis communi aut publico circulationis fluento reddatur. Atqui intrà sanguinales arterias hæret ille sanguis, quas opplendo, cumulandovè undequàque, premit assiduo nisu *lymphaticas arterias*, ceu *excretorios* (qui arteriaci sunt) tubulos; horum autem si alteruter, prementis sta-

---

(a) *Epid. lib. IV. art. II. v. 52.*

ſtagnati ſanguinis cedat niſui, effracta *reſiſtentia* erit, & panſum iter, quo ſe ingurgitans ſanguis ſtagnatus (quique hinc natus erat morbidus humor) illac elabitur, colorem aut habitudinem induens ſucci illius, quem intrà arteriales *lympharum* tubulos contentum inveniet, ſive *lympha* ſit aut *ſerum*, cruentatum plus minùs, prout plus minùs partis ſanguinis rubræ, latici tubulorum inquilino fuerit admixtum. Ad hæc variarum partium quibus exilit morbidus humor, ratio eſt non abſimilis; illâc quippè fiet ſolutio morbi, ceu morbidi ſucci exitus; ideſt, per illam partem ad quàm diriguntur illi *excretorii* tubuli, nempe quò pergunt, ubi deſinunt & hiant.

APHORISMUS XI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι, & τοῖσι νεφρετικοῖσιν, αἱμορροΐδες ἐπιγινόμεναι, ἀγαθόν.

Melancholicis, & nephriticis, hæmorrhoides ſupervenientes, bonum.

NEPHRITICOS puta, qui tales fiunt, non à *calculo* aut *arenulis*, ſed à *ſtaſi*, vel à congeſtione ſanguinis, quæ renes occupat; tuncque uterque & *melancholicorum* & *nephriticorum* affectus, ſuperveniente *hæmorrhoidum* fluxu, ſolvitur, ut enim utrobique ſpiſſus aut ater ſanguis eſt, qui hunc & illum committit morbum, utrique auxilio pari eſt atrati ſpiſſique ſanguinis fluor, cujuſmodi eſt *hæmorrhoidum* ſanguis. Reverà tamen non habet *Aphoriſmus*, fluentes ſed *ſupervenientes hæmorrhoides*, de naturâ ergò morbos ſolvente obſervabile venit aliquandò illi ſatis eſſe, morbidi humoris vias mutaſſe aut *directiones*, à principe quodam viſcere ad infimam partem tranſlocando maleſanum humorem, imprimis eò versùs ubi erit corporis ſentina, quæ utpotè ad impuritatum excretionem facta, *excretoriis* oſcillis, undequaque veſtitur. In his *mechaniſmi* vim aut induſtriam adhuc annotabis, quæ ubi potens aut domina eſt, quas *ſpaſticas* evadere nequit partium preſſiones, has ibi concedit, ubi minus erit periculi.

APHORISMUS XII.

Αἱμορροΐδας ἰηθέντι χρονίας, ἢν μὴ μία φυλαχθῇ, κίνδυνος ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι, ἢ φθίσιν.

Hæmorrhoides curanti diuturnas, niſi una ſervata fuerit, periculum eſt. *ne hydrops ſuperveniat, aut tabes.*

TORUS ubique eſt *Hippocrates* in admonendo de intempeſtivis *hæmorrhoidum* curationibus, quas, cùm prodeunt, ut à multis morbis hominem præſervare ſcribit, ealdem ſi retroceſſerint, morbos non paucos arceſ-

ceſſere docet. Itaque Medico habendæ ſunt *hæmorrhoides*, non ſecùs ac tuentis ſe naturæ teſtes, ceu aperta niſuum illius notacula, ex quibus intelliget, præſentem adeſſe ſemper in homine illo morbi fomitem aut fundum, quocum natura luctatur aſſiduè, futurumque, niſi provideat Medicus, ægritudinum mille ſeminarium; ad illa ergò non ignarus attendens naturæ conamina, in curando cavebit, ne quos domitos ad ignobiles partes illa exules ejecerat ſuccos, faciat ipſe rebelles, aut ad ipſa viſcerum penetralia revocet: igitur quâ diligentiâ curat in fœminis, ut ſuas *menſtrua* ſervent periodos & *directiones*, eâdem proſpiciet in viris, ne *hæmorrhoides*, quibus aſſueti fuerint, aliorsùm dejectæ, cæcam ſanitati moveant litem, clamque inſidientur. Ejuſdem infortunii erit, maximè ſi *diuturnæ* ſint, omnes abſcindere, *unam enim ſervari* neceſſum eſt, quæ purganti ſe naturæ emiſſario ſit, hoc enim penitùs occluſo, ad vaſa majora ſanguinis remeatus fit, in plures morborum cauſas ceſſuri, illorumque graviſſimorum, *tabis* & *hydropis* exemplo, quod hîc aſſumit *Hippocrates*. Verùm obſcurumnè vel anceps erit, quod hinc ducitur argumentum, non unius pituitæ aut *ſeri*, non partis albæ ſanguinis materiem, *hydropis* eſſe cauſam, quem hîc refluâ parte illius rubrâ committi vides? rubra enim eſt quæ *hæmorrhoides* alit.

APHORISMUS XIII.

Ὑπὸ λυγμῶ ἐχομένῳ πταρμοὶ ἐπιγιγνόμενοι, λύουσι τὸν λυγμόν.

A ſingultu detento ſternutationes ſupervenientes, ſolvunt ſingultum.

UBIQUE in animalis œconomiâ deprehendas mutuos motuum reſponſus, rerumque ſimul & modorum concentus, ita ut quemadmodùm ſuccorum qui viſcera rigant, *undulationum* quoque quæ *ſolida* agunt, relationes ſuæ ſint & concordiæ, unde fit ut ſuis in affectionibus ſibi partes compatiuntur. Denſiùs *undulando* ſtomachi fibræ fortiùs oſcillant, indeque ſingultiunt? ad nares verſæ *ſpaſticarum* oſcillationum turbæ ſternutationem movent, quæ *ſingultum* ſolvunt; non ſecùs ac enim minutâ *liquidorum* mole, *liquidorum* ſequitur quies, versâ aliò oſcillationum frequentiâ aut multitudine, *ſolidis* venit pax, unde quod in curando bonum eſt, humores tranſlocaſſe, id ipſum beneficium eſt tranſmutaſſe oſcillationes; tam utiles ſunt & multiplices diverſionum artes.

APHORISMUS XIV.

Ὑπὸ ὕδρωπος ἐχομένῳ, ἢν αἱ τὰς φλέβας ἐς τὴν κοιλίην ὕδατος ῥυέντος, λύσις.

Ab hydrope detento, si aqua secundùm venas in alvum fluxerit, solutio fit.

DE *subaquosis ac ab albâ pituitâ detentis* hunc alvi fluxum exponit ipse *Hippocrates*, (a) unde hunc *Aphorismum* de *anasarcâ* & *leucophlegmatiâ* intelligendum esse liquet; de eo proindè *hydropis* genere, ubi suis vasis *serosus* latex adhuc continetur. Aliàs addit idem *Hippocrates* utilem esse ejusmodi alvi fluxum, quandò *principio* (b) *morbi* contingit, superaddendo *à flatibus hydropem generari*; (c) ex quibus omnibus secum collatis eruere datur, fluoris alvi illius *ætiologiam* & utilitatem. Hîc enim per venas, juxtà veteris medicinæ mentem intelliges *micantes* (d) *venas*; *spiritui accommodatas*, (e) *corporis spiracula*, (f) quippè quæ *spiritum ad se trahunt & per universum corpus deducunt*; sub his autem titulis aut nominibus *excretoria vasa* pingi aut describi concipiet, qui meminerit arteriaca esse hæc vasa, *arteriæ* nomine insigniendo quemlibet tubulum qui *spiritum* aut meliorem sanguinis partem spiritûs facie ad partium peripheriam vehit. Hoc autem dato, hydropis *aquam secundùm venas effluere*, exilire est aquam per illos arteriacos tubulos, ceu *lymphaticas arterias*, quæ uvoris specie tenuatam quam vehunt *lymphan* eructando assiduè, omnes membranarum superficies sub sanitate rorant, capacitatesque viscerum fumis calentibus opplent: illa enim ipsa sunt *lymphaticarum arteriarum* oscilla cæca, quorum exiles diametri aquarum in cæteris vasis exuperantium pondere & mole violatæ dehiscunt & pro vaporibus fundunt aquas.

Verùm, quod *Hippocratis* (g) admonitio est, à morbi principio longiùs non acciderit hic alvi fluxus, ut veniat ægroti bono; ut enim (eodem observante) *hydropi flatus* non parùm contribuunt, idest, *fluidorum* præ *solidorum spasticâ* constrictione inflantium se pandique nitentium *stasis spasmodica*, fluxum illum contingere necesse est, antequàm flaccescendo partes detumescant aut retendantur, ne ab *atoniâ*, aut exolutis partibus committi videretur, quod lassatæ vel victæ *systaltica* virtutis delictum inemendabile foret.

APHO-

(a) *De morb. lib. I. art. VI. v. 7.*
(b) *De morb. lib. II. art. LXIX. v. 12.*
(c) *De flat. art. XVIII. v. 9.*
(d) *Cicer.*
(e) *Cels.*
(f) *Hip.*
(g) *De morb. II. art. LXIX. 12.*

APHORISMUS XV.

Ὑπὸ διαῤῥοίης ἐχομένῳ μακρῆς, ἀπὸ ταυτομάτου ἔμετος ἐπιγιγνόμενος, λύει διάῤῥοιαν.

A diuturno alvi profluvio detento, sponte superveniens vomitus, alvi profluvium solvit.

GRAVIUM morborum *impetus frangere*, artis industriæ pars non minima est; hæcque industria *directionum* mutandarum aut restituendarum est scientia. Grave certè malum habetur *diarrhœa* pertinax aut diuturna, dum enim *diarrhœa* recens, *peristoles* intestinorum juxta proprias *directiones* præcipitantia est, quæ diuturna evasit, *peristoles* ejusdem præcipitatio est deorsùm determinata, quæ *atoniæ* genus arguit, fractasque *solidorum resistentias*: hinc malum longè quidem graviùs, superveniente vomitu sanabile tamen, videlicèt mutato impetu quo deorsùm irrumpebant succi, in alterum quo sursùm feruntur; sic enim primùm quæ facta fuerat fortis rumpitur *determinatio*, quod curationis initium est, insuper qui inde succedit vomitus recens, diuturnâ *diarrhœâ facilius sedabitur*. (*a*) Reverà, in hoc posita maximè videtur *ipecacuanhæ* virtus singularis in persanandis, quæ inveteraverint, *diarrhœis*, quâ enim valet energiâ reconflandi partium *elateris*, intestinorum relevat *tonum*, quæ proindè recolligendo se ad stomachum suas reflectunt oscillationes; hinc vomitus, ab inversâ nempè illius *peristole*, sed quæ *narcoticis* ab *ipecacuanhæ* usurpatione dextrè *exhibitis*, *facilè sedatur*, & utiliter, sicque *unâ & eâdem fideliâ* (ut ajunt) sanescunt & *vomitus* recens & *diarrhœa* vetus.

APHORISMUS XVI.

Ὑπὸ πλευρίτιδος, ἢ ὑπὸ περιπνευμονίης ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγιγνομένη, κακόν.

A pleuritide, aut à peripneumoniâ detento, alvi profluvium supervenions, malum.

PLEURITIS & *peripneumonia* sanguinis *stases* sunt *inflammatoriæ*, *pulmonibus & pleuræ* insidentes, sputaminibus solvi solitæ; hinc tam periculosæ habentur, quæ siccæ sunt, cassâ & inani tussi, cruentâ sæpè, ægrum vexantes. Non ablimilis discriminis sub his morbis *diarrhœa* est, sanguinis *lymphas* divertendo, quæ furiarum illius fræna sunt aut mulcimina, coctionumque materiaturæ, sic enim omne abducendo *diarrhœa*, quod mitificando debebatur morbido *sero*, futura sputis pabula suffuratur; intereà dum ar-

(a) *Hip. de loc. in hom. XLV.* 9.

dore confecti pulmones arescunt, acribusque succis depasti, *necrosin* concipiunt. Enimverò in morborum curationibus ominosum nihil magis, quàm coctionum succos perdi simul & ab organis coctionum propriis dimoveri, sed hujus conditionis sunt sub *pleuro-peripneumoniâ* pulmones, quippè quî sputorum coquendorum natalia loca sunt, aut officinæ; eò versùs proindè medenti ducendi veniunt qui coquendi sunt succi, illicque omni curâ retinendi, addicendique, quod *bechicorum* opus aut beneficium est, mollitudine enim partium constant & vellicandi dulci virtute, quæ pulmonis fibras deliniendo simul & excitando, à *spasticâ* constrictione liberant, laxandovè aut solvendo vasa dilatant vias; appellenti ergò sanguini, hujusque admittentis coctilibus succis aperiunt aditus, discussâque omni humorum *stasi* sputorum coctio succedit, hincque propria & naturalis solutio morbi.

APHORISMUS XVII.

Ὀφθαλμιῶντα ὑπὸ διαῤῥοίης λαφθῆναι, ἀγαθόν.

Ophthalmiâ laborantem ab alvi profluvio corripi, bonum.

OPHTHALMIA & *pleuro-peripneumonia*, ex æquo de inflammationum familiâ sunt, attamen huic *diarrhœa* nocet, illi auxiliatur *diarrhœa*; annè in naturam quoque caderet inconstantiæ suspicio? discriminis illius ratio ab inflammationum ratione venit. Inflammationes sunt, ubi suis in vasis, hinc sanguinis rubra pars, illinc alba stagnat, & ubi ad curationem opus est, ut in sanguinalibus arteriis *resolutio* fiat, coctio in *lymphaticis*; quòd modò de *pleuro-peripneumoniâ* exponebatur, quo sub casu, *lymphatici* laticis partem *diarrhœâ* surripi, quæ in morbidi succi coctionem insumenda fuisset, coctionis negotium præverti est. Aliæ inflammationes dantur, ubi sanguinis rubra pars in arterias *lymphaticas* exiliendo; inquilinam ab his fugat *lympham*, *lymphaticasque* arterias quæ albæ sunt, suo inficit rubore, qui *ophthalmiæ* casus est, in quâ reipsâ vides *aduatam* oculi tunicam, quæ alba nata est, sanguine tinctam. Porrò sub hujusmodi inflammatione, ad majora vasa regrediens fugata *lympha* & in illis hospitium nacta, circulationi sanguinis moveret aliquandò turbas, si indiligens facta natura remeanti succo emissarium aperire oblivisceretur; hujus autem officii sub *ophthalmia diarrhœa* est, quæ exulem illam *lymphæ* partem, coctionis sede & loco defectam eliminando, affectæ partis laborem aut onus levat, sanguinisque tumultuationem sedat aut arcet.

Neque te morabitur pauxilla isthæc quæ remeat, materiæ quantitas, quam in morbi causam adoptare despicient medentium illæ mentes, quas præoccupavit humorum saburræ conceptus, ad producendos morbos, ut illis videtur, necessariæ; ab illa enim opinatione præterquamquòd respicere cœpit erudita meliùs, factaque cultior *pathologia*, quæ docet *minima esse magnorum morborum principia*, (a) de *ophthalmia* observabis, ut verum est tan-

(a) *Vide Etmuller.*

tantillam esse, quæ fugata remeat, *lymphæ* portionem, tam verum esse, multæ *lymphæ* illic esse sedem, quò regreditur illa *lymphæ* particula; oculi globum intellige, qui totus turget *lymphâ*, totusque ex *lympharum* vasculis compactus est, cui si addas, quam multus & densus est *nervorum*, tunicarumque unde coaluit ille numerus, intelliges quantùm sapientiæ naturæ sit aut providentiæ, quæ *diarrhœam* sub *ophtalmiâ* dextrè movendo, *lymphæ* circulationi tuendæ simul & nervosi generis paci prospicit.

APHORISMUS XVIII.

Κύστιν ἀλγοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ, θανατώδες.

Cui perfecta est vesica, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum, aut aliquod ex intestinis tenuibus, aut ventriculus, aut hepar, lethale.

VULNERUM & morborum in eo par ratio, quod utraque periculosiora tantò sunt, quantò nervos horumque *lympham* propiùs contingunt, hinc enim augescit aut arcessitur *spastica diathesis*, hostilis ille *solidorum* modus, quo ad sanationem nullus alienus magis, unde nempè non pauca curationum infortunia. Hinc asserti hujus vis & veritas, mortiferum esse *vesicam persecari*; quod reverà crimen fuit spurii illius monachi (a) simul & lithotomi circumforans, qui urbes peragrando non ita pridem mactabat tam multos, quorum vesicæ lateri (quâ parte carnis minùs habet) audax infligebat vulnus, quo vesicam *persecabat* totam, aut lethaliter transfodiebat. Ejusdem discriminis est cerebri vulnus, unde quidem convaluêre nonnulli, quibus in vulnere periit *corticalis* cerebri substantiæ pars aliqua, at extincti sunt, quibus ex vulnere minuta fuit ipsamet *medullaris* substantia; rationem habes in utriusque naturâ vel compagine, nam *corticalis* tota sanguinalis est, nervea tota est & radix nervorum medullaris. Hanc fortè ad normam cordis vulnus, illâ sui parte quâ maximè caro est, non infaustam semper; neque illud *diaphragmatis*, quod illius carnem occupat, semper exitiale, sed utrobique lethale vulnus, quod horum nerveam attigerit partem.

Hepatis & intestinorum (b) *perniciosa sunt omnia vulnera, non tamen ità ut ex his evadat nemo*, veluti putatur, *nam loci qui hæc nomina habent, multùm inter se differunt*: ex *intestinorum* (c) *quoque vulneribus evadunt, quorum parva & recta vulnera fuerint.* At quod de ejusmodi vulneribus compertum observatione & exploratum est, ab illis convalescere datur, in quantùm

(a) *Vulgò*. Frere Jacques. (b) *Hip. prædict. II. art. XIX. v. 5.*
(c) *Coac. III. v. 199.*

tùm quòd carnis deeſt partibus vulneratis, ex partium viciniâ ſuppletur, quæ ſuas partibus vulneratis mutuando applicandoque carnes, gluten commodant, mutuoque adhæſu conceſſo, cicatrici tempus ſuppeditant, materiem, modum aut inſtrumentum.

APHORISMUS XIX.

Ἐπὴν ἀκροπῇ ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον, ἢ γνάθου τὸ λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, ὅτε αὔξεται, ὅτε ξυμφύεται.

Ubi diſſectum fuerit os, aut cartilago, aut nervus, aut genæ pars tenuis, aut præputium, neque augetur, neque coaleſcit.

DE *ſpermaticis* partibus duo admonet hic *Aphoriſmus*, videlicèt illas nec *augeri*, nec *coaleſcere*. Reverà vulnera illarum vel ſociam habent propriæ ſubſtantiæ *deperditionem*, ut loquuntur, ceu jacturam, quia ab illis aliquid fuerit abſciſſum; vel integrâ manente partium ſubſtantiâ, ſimplices *continui ſolutiones*, quæ vulnera, meræ textûs illarum ſunt diviſuræ. Si ergò jactura ſubſtantiæ facta fuerit, reſarciri niſi cicatrice rudi, vel incomptâ nequit, interpoſitâ ſolùm ſuccorum quaſi farragine, qui decurtatis vaſorum extremitatibus aſcititiæ appendices facti, legitimas quæ periêre partes non reſtituunt, at ſupplent ſpurias: ſi facta fuerit tantùm textûs ſciſſura, difficilis fiet coalitus, hincque *ulcera & fiſtulæ*, nervoſarum partium vulneribus adeò familiares. Harum autem infelicium curationum rationes præclarum produnt hoc artis documentum, curtam nempè fieri medicinam, ubicunque ceſſat aut deficit natura; à naturâ enim ſecunda tantùm valet medicina, quæ concedet nunquam quæ natura negat. Quod ergò *non augeſcant ſpermaticæ* partes, ſui portione aliquâ mutilatæ ſemel, in causâ eſt muſculorum illorum jactura, ex quibus conflatæ à naturâ fuerant *deperditæ* partes, quæ cùm creati typi erant, juxta quos ſuum ſucci induerent augminis formamentum, miri nihil eſt, ſi pereuntibus typis pereat augmentum.

Sed hinc firmum veritatis hujus argumentum; omnia ſimul & ſemel in principio creata fuiſſe entia rerum, quibus quidem multiformes modos, aut modificationes varias addere poſſunt hominum artes, at ne vel entis miculam ſuperaddere; verùm ejuſmodi creatæ fuerunt *ſpermaticæ* partes, ut primigeniorum vaſculorum conditoria ſint, velutique loculamenta, quæ impoſterùm futurorum augminum materiebus gravidarentur, factum eſt, ut *deperditis* conditoriis rerum, augmina ceſſent. Hîc ergò arti medicæ impotentiam improperare abſtinebis, miraberis potiùs Creatoris omnipotentiam, digitum agnoſcendo Dei, hominum artibus limites adeò breves circumſcribentis.

APHO-

APHORISMUS XX.

Ἢν ἐς τὴ κοιλίλω αἷμα ἐκχυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη ἐκπυηθῆναι.

Si in ventrem sanguis effusus fuerit præter naturam, necesse est *suppurari.*

IN iis quæ de vulneribus obſervando novit, pergit *Hippocrates*, innuendo cæcarum, quæ clam in imo corpore fiunt *hæmorragiarum* differentiam; ex *hæmorrhagiis* enim ſunt, in fœminis v.g. quæ *menſibus*, in viris qui *hæmorrhoidibus* deficiuntur, quæ per vomitum vel per ſeceſſum in grumos confertim excernuntur, in quibuſque morando etiam longius, nec pauca, nec levia pariunt *ſymptomata*, demptâ tamen ſuppuratione, quæ in has non cadit *hæmorrhagias*: aliæ ſunt quæ ab inflicto vulnere committuntur *hæmorrhagiæ*, quæ ſanguinis præter naturam ſeu à vulnere ventris, intrà ventrem effuſi exemplo, in ſuppuratum eunt. Itaque quantumvis miſerabile ſit ſanguinem, ſuis egreſſum vaſis alicubi congeri, ab eo metuendum minùs, quem aliquò exportant *hæmorrhoides* aut *menſes* ſuppreſſi, ille enim naturæ jugum penitùs nondùm detrectando, utpotè cujus miſſu eò depulſus, illiuſque veluti nutus imperii ſentiens, à putredine aliquandiù ſervatur, artiſque auxiliis otium aut tempus concedit; de ſanguinis à vulnere (pectoris v.g.) effuſi congeſtione ſecùs eſt, qui naturæ regimen omne temnens & imperium, in ſe ſuo abutitur jure, & in ſuam ſe erigit perniciem; meliùs alienigenæ locorum ubi hoſpitatur auræ obnoxius, peregrini *elateris* vim ſuo experitur malo, ſolvi enim potens diſſolvitur, aut pervertitur, exolutuſque aliquo modo putreſcit, quod *ſuppurare* vocat *Hippocrates*. (a)

Congeſtionum autem occaſione datâ obſervabis, memineriſque, quàm longo tempore, integrâque vitâ ſervare natura queat, quas alicubi fecit *congeſtiones*, exitiales ferè tantùm fieri ſolitas, ſi curandas illas ars aggreditur; *meliceridum*, *atheromatum*, *ſteatomatum*, *apoſtematumque* ſimilium *lymphaticorum* exemplo; quæ pultiformes *lymphas* proprio includunt ſacculo, his enim aperiendis admovere manum, miſerabile fatum accelerari ſæpè comperies.

APHORISMUS XXI.

Τοῖσι μαινομένοισι, κιρσῶν, ἢ αἱμορροΐδων ἐπιγινομένων, ἡ μανίης λύσις.

Inſanientibus, ſi varices, aut hæmorrhoides ſupervenerint, inſaniæ ſolutio fit.

HIC conſpicis naturæ à morbo ſe expedientis exemplum, vacuando ſanguinem, quia à ſanguine morbus erat, *melancholia* nempè aut *inſa-*

(a) *Vid.* Genga *in Aph. Hip. ad chirurgiam ſpectantes. p.* 331.

ſania, quàm ideò, juxta *Hippocratis* hanc obſervationem, ſanguini meliùs quàm humoribus attribues: poſthàc, inſanabiles fieri inſaniarum plures miraberis minùs, purgantibus enim, etiam *mochlicis* torqueri illas conſuetudo eſt, quàs, tractando ſanguinem, caſtigando nempè illum aut evacuando, percurare daretur. *Helleborus* enim, qui hîc tanti eſt, *alterando* magis quàm purgando juvat, argumento ſunt ingentes cæterorum purgantium evacuationes, *helleboro* infeliciores, quippè quæ *hællebori alterante* virtute deſtituuntur: *hellebori* ergò arcanum erit, ità illum adhiberi, ut partitis hiſque exiguis doſibus oblatus, *alterantis* potiùs quàm evacuantis vices impleat; *Ipecacuanhæ* adhuc *aloes & rhabarbari* imitamine, quæ omnia, ut *alterantia* noſſe modulari, ægrotantes à moleſtiis non paucis tueri non modò eſt, ſed meliores illis aſſerere fructus.

Interim, quod adhuc notabis, ad inſanias non opus ſemper eſt ſanguinem evacuari, *varicum*, cæcarumque *hæmorrhoidum* teſtimonio, quæ vacuando nihil, proſunt tamen, in morbis enim, translocari tantùm ſanguinem, remedio eſt, ubi principem partem expediri oportet, cujus *ſtaſin* ſanguinis ad ancillantem & ignobilioris ordinis partem transferri, mali quidem tranſmutatio ſolùm eſt, ſanatio tamen, quia dùm ægreſcit ignobilis pars, ſaneſcit nobilior.

APHORISMUS XXII.

Ὁκόσα ῥήγματα ἐκ νώτου ἐς τὰς ἀγκῶνας καταβαίνει, φλεβοτομίη λύει.

Quæ ruptiones ex dorſo ad cubitos deſcendunt, venæſectio ſolvit.

RUPTIONES interpretari ſolent de *ſuggillationibus & rheumatiſmis*, ſub quibus humorum *cataractas* rumpi autumant aut ſolvi; meliûs dices hîc *ruptiones*, *toni* partium ruptas aut fractas *reſiſtentias*, unde violatis vaſorum *diametris*, inæqualis fit ſanguinis circuitus, hinc (*Helmontio*) *inæquale partium robur*, quod rumpi eſt partium æquilibrium. Quaſi ergò diceret *Hippocrates*, quando ſub rupto partium *æquilibrio* franguntur *reſiſtentiæ* partium, quæ brachium protegebant ab humorum à *dorſo* irrumpentium affluxu, aut ab oſcillationum *ſpaſmodicè undulantium* eò deſcenſu, unde *ſtaſes* humorum, *ſpaſtici* dolores, moleſtiæ, aut ad motum difficultates, tunc venæſectio auxilio eſt; duplici autem de causâ, tùm quòd ad oppoſitas partes averſum ſanguinis fluentum, materiæ minùs ſufficiat brachii moleſtiis, tùm quòd ſic detumendo vaſa in ſe concidant, ad proprias redeant diametros, nativamque recuperent ſoliti *toni* modulationem. Sic humorum ad brachium affluxus prohibetur, ſuaque circulationi reſtituitur æquabilitas.

APHO-

APHORISMUS XXIII.

Ἢν φόβος καὶ δυσθυμία πολλὼ χρόνον διαμένῃ, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Si metus & triſtitia multo tempore perſeverent, melancholicum hoc ipſum.

SUB mœrore & metu, maximè ſi diù durant, in ſeſe recipiunt partes, ſtringuntur vaſa, arctantur *diametri*, ſegneſcunt oſcillationes, tardantur *fluida*, ſpiſſeſcunt, ſtagnant, hincque *melancholicæ diatheſes*, ſub quibus ſanguinis & *lympharum* commiſſæ *ſtaſes* arcanæ *melancholicorum* affectuum, quos *atrabilarios* quoque vocant, dant cauſas; hinc autem eorum difficultates, diſcrimina, & contumaciæ, ſub his enim publicæ non ſolum corporis aut regiæ impediuntur viæ, ſed abditos ipſos vitæ fontes occupat ignavia ſuccorum; cui extimulandæ nocent remediorum ſtimuli, imparibus intereà medicaminum blanditiis; unde ſi deſit medentis dexteritas, aut laniendo nimium proficit nihil, aut laceſſendo temerè perdit omnia.

APHORISMUS XXIV.

Ἐντέρων λεπτῶν διαιρεθὲν μὴ συμφύεται.

Si ex inteſtinis tenuibus aliquod diſſectum fuerit, non coaleſcit.

NON coaleſcit quidem, ſi fluitans in abdomine, ſibique ſoli relictum ſit; ideò, inquiunt, quòd *periſtaltico* motu motatum ſemper, propriæ partium ſuarum quieti, compactioni proindè aut unioni adverſatur; hæc quoque cauſa altera eſt, glutinis nempè ſufficientis defectus, quo laborant vulneratæ *ſpermaticæ* partes, quas quia paucæ alluunt ſanguinales arteriæ, totas utpotè *lymphaticis* textas arteriis, glutine ſanguinis deſtituuntur: ſed iſthuc commodant interiores circumplectentium partium parietes, à quibus plorantem uvorem *lymphæ*, ſi vulnerato inteſtino ſugere dabitur, mutuatitiâ operâ coaleſcet: hunc in finem vulneratum inteſtinum vicinæ alicujus partis parieti applicari curabitur, cujus in ſe roſcidum lambendo ſuccum, illi corporabitur; inoculationis genus eſt, quo alteri pars alterâ inſeritur, ab illâ impoſterum mutuiter, vicarioque fotu vel influxu victura.

APHORISMUS XXV.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν μὲν ἔσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν· ἔσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

Erysipelas foris quidem intrò verti, non bonum: intùs verò foràs, bonum.

DELITESCENTIUM *abscessuum* nota, confessaque sunt pericula, igitur de *erysipelatis* retrocessu unicè intellexisse hunc *Aphorismum*, de observatione triviis artis non ignotâ pronuntiatum *Hippocrati* tribuere est. Hîc ergò ad artem apprimè faciens sensus est, de *erysipelate* notabile esse, ab illo metuendum esse minus iis qui *erysipelati* obnoxii sunt, quanto tempore comparet, quàm toto quo abest tempore; stupendum enim, ususque comprobat, quàm necessariò sanitati serviat, quod apparuit semel *erysipelas*, pignus enim posthàc vitæ fit, quod defectum suppleri vult, sin minùs *crucem figet* Medico, evasurum nempè in morbos *erysipelate* graviores; *erysipelas* ergò præsens & prodeundo foràs, in tantùm tolerabile bonum illis hominibus est, in quantùm absens portendit iis gravius malum. Reverà, purgandi sanguinis ars naturæ est *erysipelas*, quâ à succo hostili & à *transpiratione* inabsolutâ superstite, per ejusmodi cutis spiramina sese expedire cœpit natura, humore autem naturæ jussu eò vergente, ægrè ergò aliundè pellendo; unde in illum tardantem & suppressum operosè luctando molestatur, eluctandoque difficillimè, difficiles incurrit morbos.

APHORISMUS XXVI.

Οἷσιν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνονται, τούτοισι παραφροσύνη λύει.

Quibus in febre ardente tremores fiunt, delirium solvit.

EXITUS sunt morborum ad mortem, quibus ut sua sunt quæ illos præmonstrant signa, de his signis Medicum oportet erudiri, ut fatalem morbi exitum præcognoscendo prænuntiare queat: ejusmodi est sub ardente febre *delirium*, quod *tremorem* consequitur, quamvis enim inter exitialia signa numeretur *tremor*, januas pulsare mortem præmoneberis à *delirio*, quod *tremori* accedet. Sic sub febribus malignis, per multos dies sæpè observabis *tendinum subsultus*, quibus accedens *delirium*, extrema vitæ portendit. *Tremores* enim seu *spasmodici tendinum* saltus, *fluidorum* assultus in *solida* testantur, *delirium* verò *solida* vinci significat, *phlogosis* nempè miserabili progressu, quæ à *fluidis* ad *solida* arrependo, superari monstrat, vel frangi *solidorum resistentias* aut *elateres*.

APHO-

APHORISMUS XXVII.

Ὁκόσοι ἔμπυοι, ἢ ὑδρωπικοὶ κάμον, ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος ἢ πύου ἢ ἢ ὕδατος ἀθρόου, πάντως ἀπόλλυνται.

Qui suppurati, aut hydropici uruntur, aut secantur, hi *pure aut aquâ acervatim effluente, omninò moriuntur.*

APHORISMI, sententiæ aut pronuntiata sunt ab usu elicita, hisque sua non deest veritas, vel à priscorum temporum *physiologia* rudi profectitia, quæ suis non vacant mendis. Hoc utêre discerniculo, ad veram *Aphorismi* hujus interpretationem, enimverò *sudoribus & sanguini pus & aquam* collectam comparabant, unde cum *sudoribus* aut sanguine acervatim prorumpentibus, mortem paulò post succedere videbant, idem metuebant periculum à *pure suppuratorum*, aut aquâ *hydropicorum*, *acervatim per ustionem*, aut per *sectionem* evacuatâ; *sudores* (a) *paulatim oborientes prosunt*, *acervati lædunt*: *aqua inter cutem quem implevit sive in magno abscessu multùm puris coiit*, *simul id omne effudisse*, *æquè mortiferum est*, *ac si quis sani corporis vulnere factus exanguis est*. (*b*) Sed quod hîc subest erroris, spurio *analagismo* ex rudi *physica* ducto dabitur. Interim, rerum non omninò ab hoc *Aphorismo* abesse didicerunt qui in observando sagaces sunt & accurati; ut enim *hydropes* sunt unicè *serosi*, unde per *paracentheſin* profusi liquores, puram putam repræsentant *urinam*, alii dantur lacteſcentes & *chilosi* qui sincerum secti profundunt *chylum*; alii qui sanguinem, aut cruentatam emittunt *lympham*; illic sectione unicâ ad fæces usque, omnem evacuando siccare aquam, ut periti Medici est, hîc timidè, suspensâ manu & partitis vicibus *chylum* profundere prudentis est & cauti; sub illâ enim sectione, irretortis oculis exinaniri hominem vides, sub hâc verò, ægrum animo linqui ex pulsu, ore & vultu cernis, lapsum ex sectione virium confirmante ægroti statu mox secuturo, quantùm enim ille ab evacuatione alacer degit, tantùm hic se sentit fractum viribus, marcidum & elanguentem. Nihilominùs tamen id discriminis maximè spectat hydropis singulare genus, videlicèt illius, cujus humorem non tota abdominis capacitas diffusum, sed utricularius aut saccus collectum continet; porrò sub illo seroso hydrope laticem habes expressum in abdomine, illicque quasi *criticè* sepositum, seu vi virtutis *systalticæ* eò amandatum; sub hoc verò qui *chilosus* est, plorantem habes succum ab offensis *lymphaticis arteriis* flaccescentibus iis, aut *atoniâ* exolutis, ità ut non solùm tenui sanguinis sero exitum arteriæ concedant, sed totum ipsum elabi sinant *chylosum* aut cruentatum succum: unde liquet laticem illum, utpotè à naturâ veluti ejuratum, tutò posse totum simul & semel eliminari, huic autem utpotè nutritio, necessariò esse parcendum; succus enim est, unde adhuc alitur via, cujus jacturæ ideò aliundè providendum, quòd emissariis illius præ *atoniâ* hiantibus semper, illius concedere affluxum, hunc eò versùs attrahere sit aut deturbare.

(a) *Hip.coac.prænot.art.III.v.90.* (b) *Celſ.p.73.*

Siccandi *hydropicorum* aquas periculum adhuc vides in *hydrope* altero, quem *anaſarcam* appellant; incruentum *phlebotomiæ* genus illic adhibitum feliciter viſum ſæpè eſt, quo ſcalpelli apice extremo inciſa ſuperficie tenùs pedum aut malleolorum capillaria cutis vaſa, limpidum ad plures dies laticem profundunt, eâ proluvie, ut quæ monſtrificè tumebant corporis partes univerſæ, ad tabitudinem uſque extenuentur: tabitudinem, inquam; tabefacta enim vi morbi fuiſſe viſcera indicat ſubitaneus ille citò ſuccedens marcor, unde *Hippocratis* Latini (*a*) effati veritas, *non ſanat emiſſus humor, ſed medicinæ locum facit*; cui ſic aſtipulatur Græcorum *Hippocrates* alter (*b*), *tametſi*, inquit, *nonnunquam foràs ſponte aqua prorumpit, aut aliquis præcordia reſcindens effundit, adhuc in ſede ſua permanent hydropici*. Poſthàc ad hujus *Aphoriſmi* mentem non erit unde *hydropicorum* aquarum evacuationi totus aut tutus confidas ſemper.

APHORISMUS XXVIII.

Εὐνοῦχοι ὑ ποδαγρίωσιν οὐδὲ φαλακροὶ γίνονται.

Eunuchi non laborant podagrâ, neque calvi fiunt.

HIc & qui ſequitur *Aphoriſmus*, gemina adhuc viderentur crudæ veteris ævi philoſophiæ corollaria, ſi ductas ab illâ philoſophia rationes audire velles; interim hîc habes non aſpernanda veteris ſapientiæ monimenta; in obſervando ſenſerat medicina vetus *arthritidem inflammatoriæ diatheſis* proſapiam eſſe, ideòque cadendum illi eſſe in ſanguinem vegetum, *evectum* & à *phlegmate* purum, cujus indolis cùm non ſit *eunuchorum* ſanguis, ultimo tritûs, evolutionis aut *exaltationis* defectus illo gradu, quem à *teſtibus* unis aſſequitur, *elaſticitatis* illius ſortitur minus, quâ ferveat, igneſque contrahat *arthriticos*. Similis ratio propter quam *calvi non fiunt*, à ſanguinis enim ardore venit capillorum defluvium, quod in cutem aridurâ, igneque jugi confectam incidit ordinariè, *phthiſi* teſte, quæ tota febris eſt aut ignis, cui defluere capillos, pro fatali coronide eſt.

Cæterùm ſic ab *Hippocrate* præmonitus doceberis, eò gravioris in *eunuchis* futuram *podagram* momenti, ſi hâc corripi illum contigerit, quò longiùs ab eunuchorum conſtitutione recedat hic affectus, ſimiliter *calvum fieri eunuchum*, à graviſſimâ & inſolitâ causâ id contingere cautus & prudens adnotabis.

APHO-

(a) *Celſ. p.* 175. (b) *Aretæus p.* 36.

APHORISMUS XXIX.

Γυνὴ οὐ ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτέῃ ἐκλίπῃ.

Mulier non laborat podagrâ, nisi menses ipsi defecerint.

CLAUDICARE hunc *Aphorismum* cogitares, edoctus usu non solùm puellas videri mensium fluxûs adhuc inexpertas, quæ *arthriticis* affectionibus laborant, sed & puellulas inveniri *arthritico* cruciatas *rheumatismo*, octo vel novem annos tantùm natas, eam proindè agentes ætatem, sub quâ quemque sui sexûs inconscium ferè esse solitum est. Sed aliundè, multiplicique sub respectu, sua huic *Aphorismo* constat veritas. Primò enim podagræ insultibus non obnoxiæ fœminæ nascuntur, unde quandiù fœminam quam à naturâ induerunt, non exuent, masculinum isthuc vitium non induent, nisi fortè aliundè contingat mutari quadantenùs illarum naturam, ut *mensium* defectione, quæ gravissima mutatio est, quam pati fœminæ possunt. Hinc elicitur naturalis nec emendicata *Aphorismi* interpretatio; à podagrâ victuras immunes mulieres, quandiù liber illis erit, regularis, nec insufficiens *mensium* fluxus; at quia fatalis ætas est, quâ fœminas *mensibus* defici solitum est, eâ ætate podagræ doloribus subjici illas accidet, maximè si parentum *arthritico* sanguine satæ fuerint.

APHORISMUS XXX.

Παῖς οὐ ποδαγριᾷ, πρὸ τοῦ ἀφροδισιασμοῦ.

Puer non laborat podagrâ ante veneris usum.

RATIONE non incongruâ ad eam quæ de *eunuchis* tradita modò est, ad *arthriticos* enim quæ requiritur in sanguine vis, *elasticitas*, aut *exaltatio*, puerorum sanguini ut plurimùm deest, donec pubertatis annos attigerint; eò usque, mollior, lactisque unde coaluit totus indolem referens sanguis, fervet minùs, quàm ut *phlegmonem* concipiat, aut inflammationis ignes; de pubere secùs est, in illo enim defæcatus, excoctusque ad purum sanguis, otiari incipit, otiandoque catullire; hinc fervens ætas, sanguinis ignes, æstuationum, ardorum, inflammationum seminia; hæc autem omnia experiri non licet absque tenuiorum sanguinis partium jacturâ, quibus tot inter ferventes pugnas dissipatis, acet sanguis, & in salinos stimulos evectus, *solida* mordet; hinc *spasmi*, ex hisque *inflammatoriæ stases*; atqui aliudnè sunt quàm *stases inflammatoriæ arthritici* affectus?

APHO-

APHORISMUS XXXI.

Ὀδυώδης ὀφθαλμίης ἀκρητοποσίη, ἢ λυτρὸν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη λύει.

Oculorum dolores meri potus, aut balneum, aut fomentum, aut venæsectio, aut purgatio solvit.

REMEDIORUM ad oculos nomina varia, energiæ similes, par modus, opus idem; omnia quippè sunt *stasi* sanguinis demoliendæ dicata; id enim operatur *vini potus*, *systalticam* vasculorum hæsitantem vim elevando; *fomentum*, fibrarum retendendo *spasmos* aut relaxando *crispaturas*: *balneum*, majora abdominis dilatando vasa, habitûsque minima reserando; *venæsectio*, sanguinis molem & pondus alleviando; *purgatio*, eliquando *lymphas* & has eliminando: in quibus omnibus si *diluentia* addas, singulas agnoscis artes ad circuitum modulandi sanguinem, tùm admetiendo *fluida*, tùm *solida* modificando; horum tractando fibras, tubulorum accommodando capacitates, *secretoriorum* diametris adaptando. In hâc autem, quam tibi pingit *Hippocrates*, medendi tabellâ, sub unico prospectu comprehensam habes universam artis totius industriam; scilicèt omnia nosse morbi auxilia, non omnia usurpare, de medicinis adoptando solùm quæ sinceras monstrant, aut implent medendi indicationes, linquendo quæ produnt ingenii nimiùm, usûs minus, peritiæ nihil.

APHORISMUS XXXII.

Τραυλοὶ ὑπὸ ἀμφροίης μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς.

Balbi ab alvi profluvio maximè corripiuntur longo.

BALBIS humescit lingua, affluxu *seri* acris, *biliosi*, *melancholici*; in *iracundiam* (a) enim *melancholicam*, (b) *maniamque* (c) proni sunt; unde *in medicamentorum potionibus vitandos esse balbos* admonet *Hippocrates*, (d) *elateriumque iis in potu non dandum esse*. (e) Hinc se prodit hujus *Aphorismi* mens aut consilium, vitandæ nimirùm purgationis in balborum ægritudinibus, proclives enim ut illi sunt in *diarrhœas*, quas promptæ incurrunt, & quæ in pertinaces & difficillimas faceſſunt facillimè, à *cathartici* metus fit illis, ne in fluores eliqueſcant toti. Tanti est non *irritare* humorum melancholicorum *crabrones*.

APHO-

(a) *Hip.epid.lib.II.sect.VI.*
(b) *Ibid.sect.V.*
(c) *Ibid.text.II.*
(d) *De veratri purg.*
(e) *Epid.lib.II.sect.VI.*

APHORISMUS XXXIII.

Οἱ ὀξυεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίγνονται.

Acidum ructantes non admodùm pleuritici fiunt.

A B *acido* sanguinem cogente *pleuritidem* committi fama est, interim *acidum ructantes pleuriticos non admodùm esse* pronuntiat *Hippocrates*. Annè ad *pleuritidem* brevior esset *acidorum* proventus, quæ ructabit *stomachus?* hinc ergò ad *acidorum* doctrinam grave documentum; non omne *acidum* fert omnes *acidi* proprietates: aliusmodi est *acidum* quod *ructus*, modi alius quod *pleuritidem* parit; præcox illud aut crudum est, densans, gravans, figensque, hoc maturum, leve (*evectum* dicunt) actuosum, proin mobile, agitatorium; meritò igitur asserit *Hippocrates*, *non admodùm pleuriticos esse qui acidum ructant*, hoc enim ad *pleuritidem* ineptum, utpotè cum ad vasa meando non perveniendo, ultrà primas vias sua vix exerat mala.

Quid ergò sibi volunt *novorum dæmoniorum* in medicinâ nuntii recentes, suis cum primarum viarum saburris, in quibus suis veluti seminiis, *notharum* quas dicunt *pleuritidum* causas nidulari prædicant? ecce enim docet medicinæ parens colendissimus, ad *pleuritidem* nihil facere minùs, quàm saburrarum aut cruditatum authores, *acida* nempè, quæ etiam cum à stomacho ructantur, *pleuritidem* non pariunt: quò ergò tot purgantium & *mochlicorum* ausa, tot *stibiatorum*, infidique *Kermes mineralis* facinora? sic enim *non causam pro causâ* aggredi, monstra sibi debellanda fingere est; intereà non cassis ictibus, quibus furiatus quod in vasis *pleuritidem* facere volunt *acidum*, omnia miscet, *fluida* enim agendo vehementiùs, *solida* fortiùs exstimulando, nihil non mutat, perdit, pessundat.

APHORISMUS XXXIV.

Οἱ κόσοι φαλακροί, τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι οὐ γίνονται. οἱ κόσοισι δ' ἂν φαλακροῖσιν ἐοῦσι κιρσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν οὗτοι γίγνονται δασέες.

Qui calvi sunt, *his varices magni non fiunt. Quibus verò dùm sunt calvi superveniunt varices, hi rursùs capillati fiunt.*

NEC urgens, nec grave malum calvities, spectabilis tamen, quia succorum indolem prodit, quibus inficitur sanguis; medentem proindè erudiens de hominis intemperie, quem habet calvities: hanc autem promunt intemperiem *varices*, quæ *melancholicæ diathesis* fructus sunt; sed quemadmodùm de *bálbis* admonendo *Hippocrates*, in longa illos proclives esse & difficilia alvi profluvia, innuit metuendum illis esse à purgationibus, ne humo-

morem melancholicum temerè movendo, perperàm *irritentur crabrones*, de calvis admonebitur quoque Medicus, cautè tractandos eſſe calvos *purgantibus*, quæ ejuſmodi ſeligenda erunt, ut illis conveniat cum melancholico humore, calvorum corporibus inquilino.

APHORISMUS XXXV.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι βὴξ ἐπιγιγνομένη, κακόν.

Hydropicis tuſſis ſuperveniens, malum.

EPIGENESIN ad partem nobilem fieri, malum eſt, à nobili ad ignobiliorem fieri, exitiale. *Hydrops*, intemperiei cumulus aut complementum, abdominis viſcera occupans quæ *nutritia* ſunt, gravis eſt morbus, graviſſimus ad vitalia ſe propagans. Progreſsûs hujus miſerabilis ſignum tuſſis eſt, *colliquationis*, aut proluviei ad pectus ſe diffundentis argumentum; ominis eò infelicioris, quòd teſtimonio ſit, propagari non tantùm, quod *fluidis* factum erat vitium, at in communionem vitii *ſolida* ipſa venire, *ſolida* autem iſthæc quæ vitæ quaſi baſes habentur aut fulcimina, cujuſmodi ſunt *pulmones*, quos tuſſi concuti, quaſſari eſt fundamina vitæ. Quidquid in *acutis* ſummo malo eſt, *chronico* huic morbo contingit eâdem infelicitate, *ſolidis* nimirùm arrepere noxam quæ *fluidis* propria erat, ceu *fluidis* condoleſcere *ſolida*, in quibus cùm poſitæ ſint *reſiſtentiarum* potentiæ, has propediem ceſſuras ſignum tuſſis eſt, quæ primùm læſi quidem tantùm, ſed mox ſuperandi partium *toni* indicium eſt, brevi proinde ruituri totius œconomiæ animalis æquilibrii.

APHORISMUS XXXVI.

Δυσουρίῃ φλεβοτομίη λύει· τάμνειν δ' τὰς ἔσω.

Urinæ difficultatem venæſectio ſolvit: ſecandæ verò internæ.

SECUS ſapiunt qui urinæ difficultates aliis tractant remediis, quæ à venæſectionis ſcopo & intentionibus diverſa ſunt aut aliena, quorum tamen operibus urinæ difficultates *ſolvi* prætendunt; ex hoc enim (*Hippocratis* teſtimonio) remediorum principe ad *ſolvendas urinæ difficultates*, innuitur quoque cujus virtutis ſint oportet medicamina, quæ hîc uſurpanda ſunt, ſimilis nempè venæſectionis operæ & conditioni; ſed hæc in reprimendâ, reſtinguendâque *phlogoſi* ſita ſunt, edocent igitur & hujus energiæ ſeligenda eſſe remedia, & *phlogoſin* eſſe, quam temperandam ſibi ſumet Medicus ad *ſolvendas urinæ difficultates*. Reverà hæ ſunt ut plurimùm ſenum affectus, quòdque frigus ſenectutis pignus eſſe vulgi ſit clamor, ad aromatica con-

fu-

fugiendum esse clamitant sub senum morbis, ad quorum curationes, à temperantibus temperandum prædicant & à venæsectione abstinendum. Hujus *Aphorismi* fructus ergò erit ab *Hippocrate* edoceri, morbos quoque senum sectâ venâ sanari, imprimis *urinæ difficultatès*, quibus proindè *diuretica* & *aperientia* adhibere tam inconguum erit, quàm venæsectioni parùm supparia sunt isthæc medicamina.

Porrò *internas venas secari* vult *Hippocrates*, quod alterum illius documentum est, ad *anatomiam practicam* aut usualem pertinens, in eo necessariam, quod correlativa visceribus vasa edoceat, *internarum* enim *venarum* nomine hîc intelliges venas quibuscum penitior erit cum *vesicâ* responsus, cujusmodi *saphæna* est, quam coronidis loco, opportunè, præmissisque brachii venarum sectionibus, tundere in vesicæ morbis, illorum solutioni verti solet feliciter.

APHORISMUS XXXVII.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα χρέας ἐν τῷ τραχήλῳ, ἀγαθόν· ἔξω γὰρ τρέπει τὸ νόσημα.

Ab anginâ detento tumorem fieri in collo, bonum: foràs enim morbus vertitur.

Morborum felices spondent exitus servatæ motuum observationes, quas sequendo humorum *secretiones*, morbos solvunt meliùs; *foràs verti malum*, dicit *Hippocrates*, idest, eò ferri, ubi numero vincunt & facilitate *secretoriorum oscilla*, nunquid enim alicubi frequentiora dantur & paratiora quàm in corporis & viscerum habitu, qui ut *secretoriis* densè consitus est, ità incerniculi more totus hiscit spiraminibus, quæ utpotè patula semper, pulsis ad se purgaminibus concedunt promptos exitus. Hinc sub *anginâ tumorem fieri in collo*, *bonum est*, eò enim fertur stagnatus humor, ubi præstò maximè sunt organa coctionum aut digestionum instrumenta, *glandulæ* nimirùm, quæ vel puri conficiendo serviunt utiliùs, aut faciliorem humori discutiendo commodant operam.

APHORISMUS XXXVIII.

Οἷσι κρυπτοὶ καρκῖνοι γίνονται, μὴ θεραπεύειν βέλτιον. Θεραπευόμενοι γὰρ ἀπόλλυνται ταχέως· μὴ θεραπευόμενοι δὲ πολλῷ χρόνον διαπλῶσι.

Quibus occulti cancri fiunt, eos *non curare meliùs est*. *Curati enim citò pereunt*, *non curati verò longius tempus perdurant*.

Negativæ *medicinæ* exemplum observabile! continentis se Medici utile documentum! enimverò levandi non medicandi ars medicina

est, consilii sæpiùs quàm operis scientia, quippè quàm ab opere cessare sæpè juvat, à consilio nunquam. Hæc ergò prudentia erit, à medicamentis abstinere, ubi obscura est ingruentis morbi causa, quod doctissimi *Farnelii* consilium est, aut ubi dubia cura à quâ mali plus enasci suevit aut periculi, quæ hîc est *Hippocratis* admonitio. Hujus sortis sunt *occulti* aut maligni *cancri*, qui suam simulatæ benignitatis vultu celantes malitiam, isthæc invadunt *fluida* & *solida* occupant, quorum læsuræ mortes sunt aut tesseræ mortis: intelligito tenues glandularum *lymphas*, teneraque illarum stamina, illas quippè acere faciles, hæc crispari prompta, utraque proindè in dolores, *spasmos*, ulcera, noxasque inemendabiles proclivia, inemendabiles, inquam, cadentes quippè in *spermaticas* aut creatas corporis particulas, quarum irreparabilis jactura est, utpotè seminum naturæ, quorum vix unquam pensabile damnum.

Qui sic constituti morbi sunt, *curari* non amant, sed linqui gaudent, *fluida* enim quibus insident, quibus assident *solida*, otio durant, pereunt motu, adeout quies illis pro remedio sit. Et verò hos unicè motus ciere Medicum decet qui ad coctiones humorum, & morborum solutiones, naturâ duce, perducunt; at hîc movendo nihil natura prodest, hâcque reluctante diù, compesci nescii exurgunt motus, hos ergò æmulari, Medico piaculo erit, *Cataplasmata* igitur, *unguenta*, *balsama*, *litus* longè exulabunt; pari diligentiâ arcebuntur *stimulantia*, *volatilia* & eliquantia quæ intrò sumuntur medicamina, actuosa enim sunt & vellicantia, quæ incoercibiles *elateres* exsuscitare ausa, incurabiles movebunt morbos; de *sedativis* non item, ut enim sola sunt, quæ hîc naturæ ingenio respondent, sola quoque tolerabilia erunt, patientiæ saltem, si non morbi auxilia, virtutis animi simul & corporis adjutoria.

APHORISMUS XXXIX.

Σπασμὸς γίνεται ἢ ὑπὸ πληρώσιος, ἢ κενώσιος· ἔστω δ' ὅτε καὶ λυγμός.

Convulsio fit aut à repletione aut evacuatione: Sic quidem etiam singultus.

SANITAS, heu quàm exiguum! nisus est aut modus, motûs nempè quo corporis œconomiæ res æquilibrantur; igitur *momentum* vita, à tantillo pendens, minùs quippè ab ipsis rebus, quàm à rationibus rerum aut modificationibus: *elateris* potentia est suo in otio consistens, in mutuoque posita commensu, cui hinc illinc accedente pauxillo aut decedente, fit ab æquilibrio recessus. Hîc ergò utrinque metus tùm à cumulo rerum aut *repletione*, tùm ab imminutione illarum aut *inanitione*, tam labilis isthæc potentia vitæ! quæ momento defecta labascit; sed hinc coloris omnis aut vultûs *spasmorum* origines, ut enim suum cuique parti altilium succorum demensum accedit, eluxurie horum aut imminutione factâ vigent aut cadunt partium *elateres* aut potentiæ: argumento sit totius corporis *plethora* in virgi-

ginibus, quæ *menſibus* carent, & in gravidis quibus menſes retinentur, has enim & illas ab exuperante ſanguine *ſpaſmis hyſtericis* torqueri, vulgare eſt; ſimiliter ab hâc aut illâ ſanguinis parte, albâ rubrâve, factis alicubi *ſtaſibus* arcanis, aut alterutrius negato appulſu conveniente, creſcunt aut minuuntur potentiæ, unde *ſpaſtica* partium *diatheſis*, *fibrarum* aſtrictio inſolens, quod convelli eſt.

Huic doctrinæ fidem facit *ſingultus*, convulſionis genus, quàm ſæpè facit ſtomachi *repletio*, ceu alimentorum ingluvies, accerſit quoque ab *hæmorrhagiis*, aut ab *hypercatharſi* veniens inanitio: huc autem ſpectant non minùs *ſpaſmata*, quæ à *cholerâ* morbo artus ægri torquent, immanis enim evacuationis teſtes & fructus ſunt.

APHORISMUS XL.

Ὁκόσοισι ἀεὶ τὸ ὑποχόνδριον πόνοι γίνονται ἄτερ φλεγμονῆς, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγιγνόμενος λύει τὸν πόνον.

Quibus ad hypochondrium dolores fiunt abſque inflammatione, his febris ſuperveniens ſolvit dolorem.

FEBRIS, naturæ medicatricis ſolemne præſidium *catharralibus* & *rheumaticis* doloribus medetur, qui ab ejuſmodi *criſpaturis* fiunt quas parit fatuum aut inſulſum *ſerum*, non acre, non *phlogiſton*, non fervens, non urens, ſed *flatuoſum* & vaporem quod ingurgitando ſe in partes, eas opplet & tendit; quibus (aliud ab *Hippocrate* ſapientes) hodiè *purgantia* & *ſtibiata* objiciunt, rati *draſticis* & eliquantibus medicaminibus tractandum id omne quod pituitam & aquam ſapit aut *ſeroſam colluviem*. Tale *ſerum*, utpotè ſalibus aut acredine deſtitutum, *reſolventibus*, diſcutientibuſvè curandum innuit artis magiſter, febris exemplo quâ dolorem ejuſmodi *rheumaticum* ſolvi docet. Interim cum dolor eſt qui ſolvendus venit, meminerit Medicus, ex uſu artis prudentiam eſſe, *reſolventibus anodyna* admiſcere, idque congruenter ad venæſectionis levandi rationem, ut enim *ſedativa* inter venæſectio eminet, dùm aliundè *ſtaſes* diſcutit, *ſedativa* etiam ſint oportet, quæ venæſectioni æmula erunt remedia.

APHORISMUS XLI.

Ὁκόσοισι ἀφανές τι ἐὸν ἐν τῷ σώματι μὴ ἀφαινίζει, τουτέοισι ἀπὸ παχύτητα τοῦ πύου, ἢ τοῦ τόπου, οὐκ ἀποσημαίνει.

Quibus ſuppuratum quid in corpore exiſtens, nullum ſui ſignum prodit, his propter craſſitudinem puris aut loci, ſignum non exhibet.

HINC inter medendum à *ſuppurato* metuere diſcet Medicus, cùm illi cura erit de inflammatis aut graviter affectis viſceribus, quæ altè ali-

cubi condita erunt, in quibus pus *crassum* & lentum confici solet, tùm ubi habetur *locorum crassitudo*, tunc enim sui *signum non exhibente pure*, cuniculos agit morbidus humor, viscusque inconscio Medico depascitur; indè tam crebra *apostemata*, quæ cadaverum sectio revelat, de quibus medenti per morbum suspicio venerat nulla; quapropter pulmonibus, dùm pectus laborat, timebis non mediocriter, *vesiculosum* enim viscus est, sensu hebes, altè locatum, sepitum *crassè*, ideòque *vomicis* obnoxium, quæ hominem inopinanter perimunt. Metues adhuc visceribus quæ densæ compacturæ sunt aut mollioris substantiæ, utraque enim sinu suo *apostases* congeri sinunt, quæ incogitante Medico illa perdunt, tùm quia utpotè vel textûs densioris humoris irruentis impulsibus resistunt diutiùs, malèque cedunt, vel texturæ mollioris clàm admittunt humorum ingressus; his de causis *renes*, *glandulas*, *cerebri medullas* clàm invadi, sineque sensu *apostematis* confici reperies. Interim ejusmodi *apostases*, humorum ingenio, viscerum texturâ, locorum recessibus, sub morbis celatæ, difficilium & *chronicorum* morborum non infrequentes sunt fomites, solitæque lethalium infelices causæ. Sed heu! hæc infortunia morborum, artis sæpè minùs quàm artificis opprobria sunt, imperitiæ non rarò, indiligentiæ frequenter non incerta testimonia.

APHORISMUS XLII.

Ἐν τοῖσιν ἰκτερικοῖσι τὸ ἧπαρ σκληρὸν γινόμενον, πονηρόν.

In icteriris hepar durum fieri, malum.

AD delendas morborum causas facit maximè, sic eas sitas inveniri seu obvias illis in locis, quò medicamina facilè meent, insuper mobiles adhuc, sanguinis circuitui, fluentoque obnoxias, ut coctionum potentiis subditæ, remediorum energiis pateant; his curæ commodis adversantur statariæ causæ, ubi nempè alicubi sedem fixerunt, tunc enim finitam esse omnem naturæ operam intelligis, in illisque subigendis curtam fuisse & imparem. *Icteri* casus est, sub quo *hepar durum est*, fixæ enim vel moratæ bilis indicium habetur, frustratique nisûs, quo irrito aut reluctante, nobili huic visceri impacta bilis est, & cuneata; sed infaustè, sic enim fixa bilis & moveri inhabilis, sanguinis fluento eripitur & remediorum eludit vires; adhæc sic impedito *hepate*, circulantis sanguinis vortici obex ponitur, *anadosique* succorum & humorum *depurationi*. Aliusmodi enim datur *icterus* ab evecta bile ortum habens, unde evoluta nimiùm & sublimis facta bilis, ad *hepar* deprimi renuit, quin potiùs ad habitum corporis diffusa, suo cutem inficit colore; sed quæ fortis hujus *bilis* est, utpotè non egressa sanguinis fluento, *præcipitantium* remediorum potentiis obvia patet, quorum pondere ad hepar repressa, ad sua *secretoria* citò deturbatur, quapropter remediis promptiùs cedit id *icteri* genus.

APHO-

APHORISMUS XLIII.

Οἱ κόσοι σπλωνώδεες ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγενομένης μακρῆς τῆς δυσεντερίης, ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, ἢ ἀπόλλυται.

Qui lienosi à diſenteriâ corripiuntur, his longâ ſuperveniente dyſenteriâ, hydrops ſupervenit, aut inteſtinorum levitas, & pereunt.

OBSERVABIS ergò *lienoſos dyſenteriæ* obnoxios eſſe, quæ *ſi non longa*, (a) *ipſis commoda eſt, ſi longa, in hydropem aut lienteriam, hinc in mortem deſinit*. Dyſenteriæ hujus nomine intelligito minùs, ferinum cum torminibus & febre cruentum alvi profluvium, quod in *teneſmum* deſinit, quàm cruentum alvi fluorem, ſimilem illi cui *plethorici* & mutilati obnoxii ſunt, quique in *lienteriam*, ſeu vaſorum levitatem, aut *atoniam* terminatur. *Hæmorrhoiæ* ergò genus eſt, quæ *lienoſas ſolvit aut judicat* affectiones, modò longa non fuerit, ſed ad *criticæ* vacuationis normam eat, *ſyſtalticæ* virtutis evectâ & emoderante potentiâ, non ad *hæmorrhagiæ* ritum, ſuperatâ & exolutâ *ſyſtalticâ* virtute, quod atonia erit & vaſorum lævitas, horum videlicèt præceps & ſui impotens oſcillatio, quæ *lienteriæ* titulo dignanda erit, lapſus enim in inteſtinis alimenta ſemicocta deturbans, idem in vaſis ſanguinem ſub *hæmorrhagiis* præcipitando foràs extrudit, vaſorum proindè *lienteria* non malè nuncupandus.

Verùm *hæmorrhoiam* obſervando, quæ *lienoſis ſolutioni* eſt, intelligere datur, ſanguinem ipſum eſſe, qui ſtagnatus in liene, *lienoſos* facit; nec incongruenter ad lienis fabricam, compactus enim ut totus ex arteriis lien eſt; ſanguinis *ſtaſibus* maximè objicitur, utpotè cum arteriales tubuli ſint, in quibus exoriri obſtructiones ſolent; inſuper *ſyſtalticæ* potentiæ primi parentes, ideòque *ſpaſmis* contrahendis propiùs obnoxii. Hinc ratio propter quam lienoſi tam multi fiunt ex iis quos animi mœror aut ſtudium angit, eò enim rapiantur oportet oſcillationum *ataxiæ*, ubi plura ſunt *oſcillatoria* vaſa, firmitudiniſque & reſiſtentiæ minus, ad lienem ergò qui horum compactura eſt, ſummæque mollitudinis; poſthàc miraberis ab *hæmorrhoia* lienoſos levari? fateberis meliùs toxica illis futura eſſe purgantium plurima, quæ vaſorum furiando *ſpaſmos*, inſanabiles eos reddunt aut contumaces.

APHO-

(a) *Coac. III. 275.*

APHORISMUS XLIV.

Ὁκόσοισιν ἐκ στραγγυρίης εἰλεὸς ἐπιγίνεται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται, ἢν μὴ πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ οὖρον ῥυῇ.

Quibus ex urinæ stillicidio volvulus supervenit, in septem diebus pereunt, nisi febre superveniente urina abundè fluxerit.

AB intestini inflammatione, *peristoli* intestinorum obice facto, stercoreus fit *volvulus*, à vesicæ inflammatione, *peristoli* ureterum facto obice *volvulus* fit urinalis: illic ad superiora reflexus *peristalticus* intestinorum motus ad os evomenda stercora cogit, hîc ad superiora reflexus *peristalticus ureterum* motus, ad os evomendas cogit urinas; illic quidem per solum intestinorum ductum, qui ano ad os unus ascendit, hîc per omnia *lymphæ gastricæ secretoriorum* oscilla, quæ *lymphæ* hujus vehiculo suppressam & exundantem urinarum illuviem, intrà stomachum eructant. *Ischuriæ* illius casus est, quæ fortiori *stranguriæ* succedit, cui vomitio sapiens urinam & olens supervenit; ejusmodi *volvulus* erit qui intrà septem dies ægrum è medio tollet, nisi *stasin* & obicem *inflammatorium* solvendo febris superveniens reseret vias, laxatâque ad inferiora vesicæ & *ureterum peristole*, *acervatim urina* suum repetat fluxum.

APHORISMUS XLV.

Ἕλκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνεται, ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχουσιν, ἀνάγκη ὀστέον ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς κοίλας γίνεσθαι.

Ulcera quæcunque annua fiunt, aut longius tempus occupant, necesse est os abscedere, & cicatrices cavas fieri.

ICHORIS malignè depascentis ingenium, nec immeritò hîc argues, *ichoris* autem illius non solùm qui carnes evidenter, sed & alterius qui ossa clanculum exedit, unde conjecturam capiet Medicus ad ossium *lympham* repsisse acorem, qui succo carnium nutritio proprius videbatur. Hinc ulcerum, ubi inveteraverunt, curatio infausta fuerit, si carnium succis corrigendis unicè prospiciens aliquis, totius *lymphæ* molis vitium emendare omiserit. Hic enim curta chirurgi digitorum omnis dexteritas, nisi curationi ejusmodi præsit, clarumque teneat Medici sapientia, quæ arcanas succorum *stases* docta demoliri Chirurgi operibus asserat felicitatem. Adeò verum est non *malagmata* esse, non unguenta, non balsama, à quibus expectabis vulnerum & ulcerum sanationem, sed magistram Medici scientiam, quæ sanguinis & *lymphæ* tutando *crases* & *dyscrasias* emendando, suam sanguini tueri norit circuitûs facilitatem, quòd pro sincero illius balsamo erit.

APHO-

APHORISMUS XLVI.

Ὁκόσοι υἱοὶ ἐξ ἄσθματος, ἢ βηχὸς γίνονται πρὸ τῆς ἥβης, ἀπόλλυνται.

Qui gibbi ex asthmate, aut tussi fiunt antè pubertatem, pereunt.

TUSSIS, *asthma*, *gibbus* in pueris, novercalia naturæ pignora, arrhæ mortis aut ægritudinum tesseræ; sic enim nati infeliciter, morbos inter & dolores educantur, & antè pubertatem pereunt, *phthisici* utplurimùm, eò enim inclinat illa vitæ ætas, isthæcque tabis partium medullis coortæ fundamina & indicia. Succis enim tam impensè malis cum totæ ebullientes medullæ sint, ut pulmones labefactent non solùm, verùm & inficiant ossa, malè sanis pulmonibus angustius parant hospitium, quo pressi dilatari impediuntur; hinc coercita nimiùm *systaltica virtus* illius visceris quod dilatari refert maximè, flabellum illud vitæ extingui illicò aut suffocari necessum erit, illo tempore, pubertatis nempè, quo unà cum cæteris partibus molis suæ nacti complementum, impeditam gibbo sentient dilatari renuentem pectoris capacitatem.

APHORISMUS XLVII.

Ὁκόσοισι φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη ξυμφέρει, ἰητέος πρόσηκον ἦρι φλεβοτομέειν, ἢ φαρμακεύειν.

Quibus venæsectio, aut purgatio conducit, his vere convenit venam secare, aut purgationem facere.

OBSERVABILE est, ut in procinctu sunt adventante vere morbi, sub quo cum herbis egerminare vides arcana morborum semina; tunc ergò (si quandò) iis anteire decet, eorum ope quæ morborum vires enervant aut resecant materies, quales sunt *venæsectio* & *catharsis*, evacuantium medicaminum nobilissima; *venæsectio* imprimis, veris igniculis adversa, quos comprimit aut arcet, tùm & *catharsis*, quæ opportunè exhibita, morborum nidamina tollit, declinatque regressus. Intereà docet usus, vernalibus prævertendis morbis in tantùm esse tutam purgationem, in quantùm omissa non fuerit venæsectio, quæ ut oportuerit præmissa, omnia purgationis pericula præoccupabit aut incommoda.

De vere enim adnotabis, totos in fervore poni illius effectus, quocum convenit vernalium morborum indoles, unde in *macrocosmo* simul & in *microcosmo* resurgentis aut exuscitantis se naturæ status aut tempus est, sub quo renascentes utrinque novos ignes regi potiùs quàm acui decet. Enimverò de *vernalibus* morbis comperies, maximam illorum partem, ad *inflammatoriam diathesin* pertinere, sive *acuti* illi sint & *populares*, ut *variolæ*, *morbilli*, sive

chro-

chronici fuerint aut *ſporadici*, qualia ſunt *ſanguinis ſputamina*, *arthritis*, *hæmorrhoides*, quibus omnibus *catharſin* primùm aut præcipitantiùs adhibere, morborum cauſas adjuvare & erigere eſt. Sub vere igitur morborum naturas diligenter obſervabis, ut enim ex his ſunt, in quorum cauſis fervoris plus vides aut *elateris*, quales ſunt, quos modò inter *acutos* nominavimus, his venæſectionem neceſſariam eſſe magis intelliges; aliuſmodi ſunt quibus pro causâ eſt ad æſtuandum tardior materies, cui eapropter *exaltandæ* opus ſunt temporum intervalla, talium prævertendis *paroxyſmis* utilis purgatio erit, eo tempore, ſub quo adhuc otiabitur morbi cauſa, nondùm quidem evecta penitùs, purgationi tamen matura, cujuſmodi eſt *epilepſiæ* fames, qui ſub primo vere præſcindi utiliter purgatione ſolet.

Verùm ſi ad morborum vernalium naturas attendi bonum eſt, utile non minùs aut neceſſarium ægrorum obſervari temperamenta, quæ ſi bilioſa fuerint & ſanguine fervida, venæſectione indigebunt magis; poſtremò his addatur obſervationibus, non omninò tutum nec ſemper, inobſervatis his morborum ægrotorumq; conditionibus, indiſcriminatim à Chirurgis ſub vere ſuſcipi graviſſimas artis eorum *operationes*, quas ad ver relegare omnes, ritus illis eſt; interim ſi ejuſmodi futuræ ſint *operationes* ut inciſuræ graves ægro ferendæ fuerint, exindèque ſecutura ſuppuratio copioſa, multum certè periculi impendebit, ſi juvenis fuerit ægrotans & ferventis naturæ, his enim additus temporis fervor, febres, dum pus fiet, enormes, hincque profuſos alvi fluores, ſæpè dabit, quibus parcitum fuiſſet, temperatam magis eligendo tempeſtatem; unde uſu comperies in his morborum & ægrotantium circumſtantiis, operationes ejuſmodi graves ſub autumno ſuccedere feliciùs, à præteritis nempè æſtatis caloribus, deprimente ſe evecti nimiùm aeris *elaſticitate*, & deſervente ſanguinis ardore, ad *ſuppurationis* labores meliùs ſic comparati.

APHORISMUS XLVIII.

Τοῖσι σπληνώδεσι δυσεντερίη ἐπιγιγνομένη, ἀγαθόν.

Lienoſis dyſenteria ſuperveniens, bonum.

HÆc eadem cum *Aphoriſmi* quadrageſimi tertii doctrinâ; *Hippocratis* enim conſuetudo eſt repetendi pluries, vel quæ ſingularia comperiit vel quæ obſervavit notanda ſingulariter, inculcandi causâ quæ artis uſum adjuvare poſſunt aut locupletare; hùc autem ſpectat, erudiri Medicum aut admoneri de morbi propriâ ſolvendi ratione, Medicorum plebi inſolubilis, lienis nimirùm affectûs, qui medentis ſæpè vertitur opprobrio, ut intelligatur id dedecoris artifici imputandum venire, non arti, cujus ſapientiâ obtinebitur morbo illi medendi modus, cujus induſtriâ cognita eſt illius ſolvendi ratio naturalis.

APHO-

APHORISMUS XLIX.

Ὁκόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίγνεται, ταῦτα ἀποφλεγμαίνοντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀποκαθίσταται.

Qui podagrici morbi fiunt, hi ſedatâ inflammatione in quadraginta diebus decedunt.

HIc habes *podagræ* curandæ methodum & modum, revelatam nempè *podagræ* cauſam, hujuſque curationis tempus & terminum. Cauſa inflammatio eſt, quam ſedari oportet ut curatio ſuccedat, ut ſedetur autem, opus eſt quadraginta dierum intervallo.

Inflammationis ergò ſingulare genus quod *podagram* alit, dùm enim cæteræ inflammationes paucorum dierum eſſe ſolent, iſthæc ad quadraginta extenditur; ratiò à partium inflammatarum naturâ venit, in carnes ubique cadere ſuevit inflammatio, quæ in *podagrâ*, *tendinoſas* aut ejus conditionis partes occupat. *Staſis* ergò ſuccorum eſt qui ejuſmodi partium vaſcula incolunt, quæ à cordis ſitu & pulſu longius abſunt, unde ſuccis illorum longiori viâ ad cor redeundum erit, proindè longiori tempore illis erit opus, ut ad majora vaſa regrediantur, ideſt, reſolvi poſſint & communi ſanguinis fluento reſtitui, quod inflammationem *ſedari* eſt. Sed hinc ſe ratio profert ob quam ab *aromaticis* calidis & ſiccantibus *topicis* tantâ curâ cavere oportet, ne dùm per *diaphoreſim* evocato foràs, quod tenuiùs fuerit, *tendinoſis* partibus inſidens humor dureſcat, inde *tophi*, cretaceæque concretiones, quæ podagricorum digitos, ſæpè & medentium opera inhoneſtant.

APHORISMUS L.

Ὁκόσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος ἀλγήσῃ, τουτέοισιν ἀνάγκη πυρετὸν, καὶ χολῆς ἔμετον ἐπιγενέσθαι.

Quibus perſciſſum fuerit cerebrum, his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum ſupervenire.

CÆTERA inter quibus eminet *Hippocrates*, *diagnoſis* eſt, ſeu morborum, horumque cauſarum diſcernendarum peritia ſingularis, exindèque *prognoſis* ſtabiliendæ ſcientia; hujus ſpecimen eſt quod hîc exhibet, edocendo quomodò ex capitis vulnerum *ſymptomatis*, cerebri percuſſi ſtatum æſtimare diſcet Medicus. Febris ergò capitis vulneri ſuccedens inſignem ſanguinalibus vaſis factam eſſe offenſam ſignificat, gravem proindè adeſſe inflammationem; vomitus verò ſi comitetur, ad ipſos nervos meaſſe læſionem auguraberis, qui hinc malè habentes *ſyſtalticæ* ſuæ virtutis *undulationum* turbas cum ſtomacho communicant, cui hic aliundè condoleſcendo, in vomitiones prorumpit; omnes, ſi illi daretur, ſuſcepturus in ſe & exceſſu-

rus cerebri moleſtias. Porrò ſuas hinc Medicus formabit medendi indicationes, *prognoſinque* inſtituet, benè gnarus, quàm gravis quæ curanda cauſa morbi, providens quàm anceps illius curæ exitus.

APHORISMUS LI.

Οἱ κόσοισιν ὑγιαίνουσιν ὀδύναι γίνονται ἀξαίφνης ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ὠδαχρῆμα ἄφωνοι γίνονται, καὶ ῥέγχουσιν, ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλαβῃ.

Quibus ſanis dolores derepentè fiunt in capite, & ſtatim muti fiunt ac ſternunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit.

SIDERATOS (*a*) appellat *Hippocrates*, qui ſic affecti ſunt, à ſanguine (ut loquitur) *perfrigerato*, (*b*) ideſt, ſegneſcente ſpiſſo, atrato, ſtagnato, ut fieri aſſolet in ſenibus, (*c*) ad quos ſpectat ſingulariter ejuſmodi morbus, eam occupans cerebri partem, in quâ *plurimæ ſunt venæ*; (d) *ſtaſis* ergò eſt ſeu ſtagnatio ſanguinis intrà vaſa *atræ bilis* (*e*) acore ſpiſſati, morâ cujus aut pondere depreſſæ *ſolidæ* partes *in ſe ipſas laxantur*; (*f*) hinc ergò *fluidis* pigritantibus, illinc *ſolidis laxatis* partibus, muti derepentè fiunt, *ſtertorque* citò ſuccedit, ſolvitur enim, fatiſcit, ceditque victa *ſyſtaltica* virtus, quam niſi erigat & exſuſcitet inſolitus naturæ conatus, qui febris eſt, paucos intrà dies ægroto pereundum erit, utut pridiè ſanus videbatur; ut *ergò ſuperior* evadat, neceſſum eſt, ut ſanguis *caleſcat*, *attollatur*, *diffundatur*, *moveatur* & *ſpirationem inducat* .... ſin minùs, *magis perfrigeratur*, *& ubi penitùs perfrigeratus fuerit & calor defecerit*, *congelatur*, *moveri non poteſt*, *ſed moritur*. (*g*) Porrò his *Hippocratis* ſermonibus expreſſam habes *apoplexiæ* notionem & *ætiologiam*, unde curationis illius non inſinceram ideam intelligere dabitur.

APHO-

(a) *Coac.II.6.312.de morb.lib. II.art.VI.v.7.*
(b) *Ibid.de morb.*
(c) *De morb.lib.II.art.XXI.v.12.*
(d) *Ibid.art.VI.v.6.*
(e) *Ibid.v.5.*
(f) *Prædict.lib.I.art.XII.v.8.*
(g) *De morb.lib.II.art.VI.v.8.13.*

APHORISMUS LII.

Σκοπεῖν δ' χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν. λῷον γάρ τι ὑποφαίνηται, ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων, ἢ λευκόν, μὴ ἐν ἀμφροίης ἐόντι, ἢ ἐν φαρμακοποσίης, φλαῦρον τὸ σημεῖον, καὶ θαναλώδες σφόδρα.

Considerare verò etiam oportet, oculorum subtùs apparentia in somnis. Si enim albi quid, palpebris commissis, subtùs appareat, cui id *non ex alvi profluvio est, aut ex potione purgante, pravum signum, & valdè lethale.*

IN morbis undequàque fiat virium lapsus, malum portendit, at non aliundè venit periculum certius, quàm à fracto *solidorum tono*; à *solidis* enim oritur, aut fundatur in illis corporis potentia nobilior, quâ labente *fluidorum* non tantùm perit energia omnis, sed & totius corporis potentia concidit. Verùm *toni* partium debilitatem arguit *oculi* (ut habet (*a*) *Hippocrates*) *confractio*, quæ in *acuto morbo* perniciem minatur; hanc autem *oculi confractionem* cognosces, ubi inter dormiendum, *palpebris malè commissis*, *albi quid subtùs apparet*: ubi exolutionis genus vides, quod laxatis supràmodum *solidis* partibus tribues, nisi *fluidorum* evacuatio copiosior excusationi sit, tunc enim in *solidis* spes supereſt adhuc, forè ut alicundè resurgat corporis robur, rerumque illius tandem aliquando natura iterùm potiatur.

APHORISMUS LIII.

Αἱ παραφροσυναι, αἱ μὲν μετὰ γέλωτος γινόμεναι, ἀσφαλέστεραι· αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

Deliria, cum risu quidem accidentia, securiora: cum studio verò periculosiora.

DELIRIA cum risu, oscillationum lusus ferè sunt, temporariæ allucinationes, quas committunt transitoriæ & leves sanguinis æstuantis turbæ, nudæ & simplices *ataxiæ*, quas inducunt ad tempus febrium exacerbationes, unàque cum his sæpè prætereuntes; è contrà quæ seriò fiunt & *cum studio* deliria, consistentis *solidorum* delicti & confirmati *virtutis systalticæ* peccaminis, notæ juges sunt, morati & hærentis sanguinis circuitus constantia signa, mutatæ proin à se naturæ rerum fixa testimonia. Sub illis

(a) *Prædict. lib. I. art. XI. v. 2.*

ergò quæ cum risu sunt deliriis, abundè est unde victuræ, colluctantis quippè feliciter naturæ conatibus tutò fidas, secùs te geres sub his quæ cum studio fiunt deliriis, dejectæ enim ægrèque constanti naturæ timidus credes, intereà artis auxiliis fidendo prudens.

APHORISMUS LIV.

Ἐν τοῖσι ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μὴ πυρετῶδες, αἱ κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, κακαί.

In acutis affectionibus quæ cum febre sunt, *luctuosæ respirationes*: *malæ*.

MIRABILE!! quandò omnia sana sunt, ut muta sunt naturæ opera, absque stridore, murmure, sibilio aut sensu ullo, quamvis mille per tubulos itus & reditus *fluidorum* juges sint corporis functiones; alienânè de causâ, quàm quòd molles sint, obsequiosæ & flexiles partium meabilium fibræ, æquabiles diametri vasorum, *fluidorum* par ubique commensus? igitur *luctuosas* fieri sub morbis *respirationes*, stridoris aut sonitûs partium genus habebitur, cui pro causâ est fibrarum *spastica diathesis*, aut *spasmodicus* rigor, à quo durior factus *solidorum tonus*, *fluidorum* allisu sonum edit, qui strictioris factæ vasorum *diametri*, malèque respondentis *fluidorum* commeatûs indicia sunt & effecta, quæ graves ad Medicum admonitiones erunt.

APHORISMUS LV.

Τὰ ποδαγρικὰ ἔαρος, καὶ ἔαρ φθινοπώρῳ κινέεται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Podagrici morbi *vere & autumno moventur ut plurimùm*.

SUA sunt præacutarum curationum discrimina, sua quoque commoda & bona sunt, hæc si docuerit & regat observatio; quod autem suo *Hippocrates* didicit usu, hîc admonet, assuefacturus eos vel qui ab ortu podagræ debiti sunt, vel qui in hanc infeliciter facti sunt proclives, diætæ & medicinæ legibus servandis, sub iis anni temporibus, quibus exuscitari solent podagræ causæ; ver autem & autumnum his aptum esse scribit, ut alterutro adventante, ex harum tempestatum anni affectionibus & ingenio, de iis, quæ agenda habent, erudiantur. Sub vere, novis *elateribus* catuliens aer, sanguinem movet, pandit, evolvit, qui sic animatus quæ sinu condebat morborum semina fundit, ipsam ergò *podagram* si *podagræ* imbutus fuerit seminio. Eapropter illa tunc adhibenda erunt, quæ diluendo, temperando, continendo sanguini serviunt, medicamentosa imprimis ali-

men-

menta, quæ *arthritica* salia *concentrent*, infringantvè, ut hæc additis æstatis ignibus elixa atque digesta, *diapnoicis* auxiliis autumno adveniente parata inveniantur, *amaris* maximè jusculis aut decocturis, *diaphoreticis* humentibus, ut *lignorum decoctis*, aquis *martialibus*, tandem *asinino lacte*, quo delinitus sanguis ad *transpirationis* vias duci se patiatur aut reduci.

APHORISMUS LVI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν ἐς τάδε ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες, ἢ ἀποπληξίλω τ̃ σώματος, ἢ σπασμὸν, ἢ μανίλω, ἢ τύφλωσιν σημαίνουσι.

Morbis melancholicis ad hæc periculosi sunt humorum *decubitus, aut corporis sideration*em*, aut convulsion*em*, aut insaniam, aut cæcitatem significant.*

AB humore nullo metues magis quàm à *melancholico*, quippè qui à sanguinis benignâ, *balsamicâ & volatili* indole degener & alienus maximè sit, fixi, acris & ferini multùm in se habens; his de causis mulceri indiget & cicurari, ne furiatus aut jugum naturæ detrectans, in morbos, *apostases* & *decubitus*, egerminet tam exitiales, quàm malignus ipse est; quales sunt *apoplexia*, *convulsio*, *insania*, *cæcitas*; adeò omnibus functionibus invidet! quas sive universales sint, sive particulares, sive ad corpus, sive ad animum spectent, perdit omnes.

APHORISMUS LVII.

Ἀποπληκτοι δ' μάλισα γίνονται ἡλικίη τ̃ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα.

Apoplectici autem fiunt maximè, ætate ab anno quadragesimo usque ad sexagesimum.

NON ergò novelli sanguinis fœtus est *apoplexia*, sed veterascentis partus, non à sanguine humidiori venit, sed ab illo recocto, usto, *dephlegmato* (ut ajunt) qui apto defectus vehiculo, reses fit, tardigradus, stagnans, in *stases* proclivis. Hæc ostendit quadraginta annorum ætatis ratio, sub quâ consistere cœptus sanguis, quantùm à suâ partium mollitudine recedit, tantùm ad illarum duritiem accedit & rigiditatem, quæ senescentis corporis qualitas & conditio est; & reverâ juventutem dediscens homo quadraginta annorum natus, senescere discit. Itaque sanguinem *apoplecticorum* quem crudum, *pituitosum* & eliquatum prædicat vulgus, densum esse, firmum & compactum ostendit observatio, unde quoque se profert causa propter quam exi-

exitialis tam sæpè *apoplexia* est, graves enim & ponderosi sunt succi, quorum *stasis phlegmonodes apoplexiam* committit, hi enim succi mole suâ & pondere *solidorum* stamina prementes, horum *systalticam* suffocant virtutem: exindè se promit adhuc sereſcentis *apoplecticorum* sanguinis ratio, spissati enim sanguinis effectus est, cujus stricta aut contracta *spasmodicè* fibra, hincque pressus sanguineæ molis textus, serum exprimit, hujusq; facit colluviem.

APHORISMUS LVIII.

Ἢν ἐπίπλοον ἐκπέσῃ, ἀνάγκη ἀποσαπῆναι.

Si omentum exciderit, necesse est putrefieri.

OMENTUM per vulnus *excidere* foràs, strangulari est, illud enim *peritonei* imprimis vulnerati *spastica* constrictio premit vehementer, porrò premi fortiter interceptam alicubi partem, arctari est vasorum partis illius diametros, succorum vasa illa transfretantium circulationem proindè impediri, quod ad *sphacelum* proximus gradus est: verùm sub ejusmodi casu *sphaceli* vicinius *omento* impendet periculum, *omentum* enim *adiposarum* partium more, pauciſſimis sanguinalibus arteriis, contra *lymphaticis* numeroſiſſimis insternitur, rorari ergò ferè defectum rubrâ sanguinis parte, quæ utpotè globulosa plus habet molis, plusque occupat spatii, quo pressioni resistit, imò sanguinis albâ portione imbutum pleniſſimè, quæ cogi, deprimique facillima est, pressum vel mediocriter, promptè strangulatur, celeriterque putrescit.

APHORISMUS LIX.

Οἷσιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης ἐξίσταται τὸ ἰσχίον, ἢν πάλιν ἐμπέσῃ, ἰσχίοισι μύξαι ἐπιγίνονται.

Quibus à diuturno coxendicis morbo vexatis coxa excidit, & rursus incidit, his mucus innascitur.

MORBI à *laxo* non inevidens exemplum, hæc enim ossis suo ab acetabulo labentis relabentisve alternatio, *atoniæ* partium simul & lubricatæ nimis illarum substantiæ manifestum est argumentum; coxam namque vestiunt ligamenta multa, quæ quia cruris flexurarum rationibus mille alendis serviunt, madore multo naturâ suâ hument, unde *sinovia*, illud naturale gluten, quo firmantur illæ partes, simul & mollescunt; at quam spirant *lympham*, dùm suo *tono* valent, hanc uberrimè plorant, ubi ab extensione longiori perdito glandularum *tono* exolutæ laxantur, hinc enim flaccentia dehiscunt omnia *lymphaticorum* oscilla, quæ quasi pleno alveo suam fun-

fundunt *lympham*, quæ *Hippocrati mucus* est, morâ enim & copiâ gelascens in acetabulo spissatur, moleque suâ regressuro ossi obicem ponit.

APHORISMUS LX.

Οἱ ἀπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης τὸ ἰσχίον ἐξίσαται, τουτέοισι τήκεται τὸ σκέλος, καὶ χολοῦνται, ἢν μὴ καυθῶσιν.

Quibus à diuturno coxendicis morbo vexatis coxa excidit, his crus tabescit, & claudicant, nisi usti fuerint.

LARISSÆ *Scamander coxendicem sideratam habuit, & os diù disparatum, hic post magnam sectionem ad os usque, denique subustus est.* (a) Grave malum! terribile remedium! condonandum fortè primis adhuc & rudibus Chirurgiæ temporibus, nunc autem ubi cultior facta est hæc Medicinæ pars, urbana & erudita, meliùs emendandum tolerabilioribus, similis tamen *indicationis* & ingenii, *hydroticis* nempè, *vulnerariis*, *desiccantibus*, quæ *colliquationum* & *seri* fontes primùm siccando, decumbentis in coxam *catharri* fomites submovebunt; interea dùm expectando, observandove nùmnè fortè foràs adductus morbidus humor, severiorem postulaverit Chirurgi manum, quæ cauteriis ustam primùm secando partem, introducendis ad penitiora debitis remediis ingressum parabit.

SE-

(a) *Epid. lib. V. p.* 1041.

SECTIO SEPTIMA.

APHORISMUS PRIMUS.

Ἐν τοῖσι ὀξέσι νοσήμασι ψύξις ἀκρωτηρίων, κακόν.

In morbis acutis extremarum partium frigus, malum.

AD ſanitatem pertinet ad habitum corporis ſanguinem ferri, cujus circulationis hæc omnis ars eſt, à corde ad habitum corporis pelli ſanguinem, huncque eundem ab habitu ad cor regredi; *frigere* ergò ſub morbis *extremas corporis partes*, maximum in motu ſanguinis à naturâ receſſum ſignificari eſt, ſanguiniſque circuitûs ab habitu ad præcordia retroceſſum fieri argumentum. Atqui naturâ ſuâ præcordia fervent eo gradu, quo ſub cane calet aer, (*a*) unde caloris habitûs corporis ad præcordiorum fervorem acceſſione factâ, concepti intùs incendii ſignum eſt: porrò arcana deflagare domûs penetralia, pro eminente periculo habetur.

APHORISMUS II.

Ἐπὶ ὀστέῳ νοσέοντι σὰρξ πελιδνὴ, κακόν.

Ex oſſe ægrotante caro livida, malum.

LIVERE os ab ægrotis carnibus, malum eſt, ab ægrotante oſſe livere carnes peſſimum. A malo enim eſt quidquid *ſphacelum* ſapit, hunc autem præſagit aut monſtrat partium livor. Sed *ſphacelus* deterior qui ab interiori quàm qui ab exteriori venit, periculoſus ergò maximè qui ab *ægrotante* oſſe manat, tunc enim ab imis medullis ſerpere malum indicium eſt. Unde intelligendum medenti venit ejuſmodi carnium livorem ab illius ſucci

ſtaſi

(a) *Vide* Boyle.

ſtaſi provenire, qui abditiora rorat partium loca, eò proindè penetraſſe mali labem, quò remediis attingere ægerrimè datur; inſuper in vitio eſſe illud ſucci genus, roſcidam nempè *lympham*, quæ labefactata ſemel tam inemendabiles induit ſapores, quàm ſalini, acres & *cauſtici* evadunt; adde quàm arcani ſunt aut arcanis & multiplicibus partium loculis ſtagnati ii, qui illos ſapores ex ſe promunt ſucci.

APHORISMUS III.

Ἐπὶ ἐμέλῳ λυγξ, καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ, κακόν.

A vomitu ſingultus, & oculi rubri, malum.

HIc habes veram vomitûs aut illius cauſæ rationem, quam in ſtomachi infirmitatem refundi Medicorum vulgo ſolitum eſt; dum illam à niniâ aut exaſperatâ illius vi, *ſpaſticâ* videlicèt, proficiſci admonet hæc *Hippocratis* obſervatio. Hæc enim accipienda de vomitu, qui non à crapulâ, aut à crudo ſtomacho naſcitur, ſed de vomitu qui *meracus eſt*, (a) à ſuccorum indole pravâ magis quàm copiâ, proveniens ab acore magis humorum, quam pondere. Hinc ergò ſuccedens ſingultus malus eſt, convulſio enim eſt ab *inanitione* orta, à vitiatâ ipſâmet partium habitudine, labefactatovè illarum *tono*, quæ peſſima eſt *ſpaſticæ diatheſis* ratio, in ſtomachum vomiturientem cadens, ubi rejecto primùm vomitu eo omni quod *humorale*, ſuccoſum aut craſſum fuerat; propriâ fibrarum ſuarum *ataxiâ* emotus & pertinaciter laceſſitus, *ſingultum* contrahit, eò pernicioſiorem, ſi infelici partium viciniâ aut affinitate cauſarum *diaphragma* perculſum, pares ferat aut committat ſubſultus.

Infauſti adhuc ominis *oculorum rubor* à vomitu veniens, hîc enim ſi quandò *oculi ut valent* (b) *ità & totum corpus*. Porrò ab hâc causâ rubentes oculi eò adactam eſſe oſtendunt rubram ſanguinis partem, ſeu ad illa vaſa intrà quæ admitti non illi ordinariò donatum eſt, pluſquam capillares nempè tubulos *adnatæ* albentes & *arteriacos*; unde conjectura medenti fiet quotus fuerit & quantus partium ſub vomitu *meraco* niſus, ejuſmodi ſcilicèt impetûs, ut ad penitiores vaſorum receſſus abreptus ſanguis fuerit. Hinc intelliget medendi doctus quanta illi adhibenda cura eſt, ut perditam ſanguinis circuitûs æquabilitatem reſtituere queat: ſed *non extrà oleas*.

(a) *Coac. IV. 20.* (b) *Hip. epid. lib. VI. ſect. IV. text. 26.*

APHORISMUS IV.

Ἐπὶ ἱδρῶτι φρίκη, οὐ χρηστόν.

A sudore horror, non bonum.

RIGOR *non rarò malignitatis signum*, (a) *mentis alienationem portendit*, (*b*) *urinæ suppressiones*, (*c*) &c. Sed malus maximè qui sudorem proximè sequitur. Enimverò sita in eo est sudoris tota felicitas, quòd morbidi humoris subacti, triti, tenuati, cocti proindè argumentum sit, at cum infeliciter *tenuati* (*d*) humoris illius signum sit rigor, quidquid spei sudor habet, adimit omne, causæque altricis morbi partem maximam intrà sanguinem retineri significat, hincque rigoris ejusmodi pernicies non contemnenda; inde facta major, quod ut rigoris causa est astrictio cutis, hujusque spiraminum obstructio, *transpirationis* vias occludi testatur, quanto discrimine norunt, quibus perspecta est ad morborum solutiones evacuationis illius necessitas.

APHORISMUS V.

Ἐπὶ μανίῃ δυσεντερίη, ἢ ὕδρωψ ἢ ἔκστασις, ἀγαθόν.

Ab insaniâ dysenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum.

SEDULUS in observando & assiduus *Hippocrates*, iis quæ de insaniæ solutionibus annotaverat Aphor. XXI. Sect. VI. superaddi voluit hoc Aphorismo, quod aliàs inter medendum comperit. Igitur *hæmorrhoidibus & varicibus* quibus insaniam solvi noverat, *dysenteriam*, *hydropem*, & *extasin*, aut mentis *emotionem* addit, quibus solvi quoque didicit *insaniam*. De *dysenteriâ* palam est, hanc cum *hæmorrhoidibus* conferendo, suppar enim naturæ medentis ars est, humorem morbidum elocantis, aliòque transponentis. De *hydrope* secùs videretur, quid enim (inquient) *atræ bili*, quæ insaniam committit cum aquâ, unde fit hydrops? ignemnè cum aquâ componere vellet *Hippocrates*? ità fermè videretur, mille enim & miræ sunt artes quibus expedire se natura suevit, adeout quod illic per *metastases* agit, tentet hîc per *metamorphoses*.

Reverà bilis in aquam transmutationem hîc videre videberis, nisi prodigii rationem sic assequi daretur. Insaniæ causam habeto *bilis atræ* aut sanguinis ustulati *stasin* in cerebro, sed hinc per nervorum radices in ipsos nervorum funicolos meare sensim cogitabis salinam & acrem auram, quæ indigenæ

(a) *Hip. coac.* 14. (b) *Prædict. lib. I. sent.* 15.
(c) *Coac. XXIV. prædict. sent.* 116. *epid. lib. VI. sect. I. text.* 9. (d) *Hip. lib. I. de morb. p.* 445.

genæ nervorum lymphæ *crasin* & motum vitiando, circuitum illius tardabit aut impediet. quid inde? notum est *lymphaticas* venas, venas (*a*) esse nervorum, aut horum appendices venarum æmulas, ductu quarum ad sanguinem revehuntur nervosi laticis reliquiæ.

Igitur facto circulanti nervorum *lymphæ* repagulo, tardescit in *lymphaticis* venis corporis *lymphæ* regressus, hincque facta illuvies, seri fit regurgitatio, quæ hydropum parens est.

Posthàc *insaniam*, quæ mentis emotio est, *mentis emotione* solvi, obscurum videtur, sed *extasi* solvi illam, quæ *Hippocratis* vox est, intelliges; tunc ex usu perspicuum tenebis, insaniam, quæ delirium loquax & irrequietum est, *extasi* solvi quæ delirium mutum est, videre enim non infrequens est ex insanientibus non paucos, qui postquàm rixis, clamoribus & irrequie multâ astantes fatigarunt, silentes, taciti, secumque soli & soporati delirant.

APHORISMUS VI.

Ἐπὶ νόσῳ πολυχρονίῃ ἀποσιλίη, καὶ ἄκριτοι ὑποχωρήσιες, κακόν.

In morbo diuturno appetitus prostratus, & meracæ dejectiones, malum.

Stomachus coctionum fons, prima sedes, princeps organum, ab illo enim trituum prima vis & potentiæ principium, lapsæ cujus, languentis aut alienatæ indicium est appetitûs prostratio. Itaque *in morbo diuturno appetitus prostratus*, laborare ostendit & infirmari in corpore quod in horologio machinamenti totius anima audit, rota princeps, mobile primum. Intelliges ergo *solidorum* magis quàm *fluidorum* vitium esse vel morbum appetitûs prostrationem, quæ ideò sæpè medicaminibus reluctatur, exacerbatur non rarò, quia de numero eorum usurpantur quæ *fluidis* aut humoribus dicantur, cum illa seligenda fuissent quæ regendis *solidorum* oscillationibus convenirent. Unde morbum *chronicum* habebis ut confusum inconditumque coctionum chaos, indigestamque digestionum seriem; cujus argumentum & causa est stomachi vitium, signum autem appetitûs prostratio; quâ durante, vix à recidivâ tutus æger est; febrium cortice Peruviano curatarum, aut compressarum exemplo, sub illis enim qualiscunque à febrium turbis pax & *apyrexia* à cortice illo succedat, infida est, imò induciarum genus, quamdiù aberit appetitus, quo delinquente à recidivâ metues semper.

Meracæ dejectiones. Idest, mera succorum ejectamina, inutiles jacturæ quæ lucro sunt morbo, ægrotanti damno, putidorum enim eliquaminum spurcities sunt & egeries, *chyli*, *lymphæ* & *seri* spuriæ materiaturæ, quibus præpostero pressæ *spasmo* glandulæ, aut lacessita perperàm viscera perpluunt, porrò cruditatum illuvies, utilium simul & inutilium succorum dejectus infelices & uberiores exuviæ, quibus pauperatus sanguis fatiscit, victaque morbo dat manus.

(a) *Vide antrhop. novam Techmey.*

Intereà tamen ſincerum & meracum utiliter excernitur ſub illo *chronico* morbo, cui eo in viſcere ſedes aut fomes quòd ſucci excernendi in animali œconomiâ præcipui conditorium eſt, hujus enim ſucci facta *eclypſis* aut ſuppreſſio morbum alit, cujus reſtitutâ *ſecretione*, ut primùm ſincerus excerni cœpit & prodire foràs, ſanitatis vexillum dat aut argumentum. Sic ſub *ictero* ſtatim atque flavere conſpiciuntur, quæ albeſcebant dejectiones, qua ntùm ſinceræ bilis colorem referunt aut ſpeciem, ſpei tantùm ſanitati faciunt & fidem.

APHORISMUS VII.

Ἐκ πολυποσίης ῥῖγος ἢ παραφροσύνη, κακόν.

A multo potu rigor, & delirium, malum.

AB ebrietate delirium quotidianum eſt, rigor autem & delirium ab ebrietate ſingularia fuêre vinorum Græcorum ſymptomata, tetrâ eâ vaporantium mephiti, quæ brevi ſpirituum *ataxias* dabant, & nervos feriebant acriter, niſi coctione, conditurâ aut vetuſtate cicurarentur. Intereà non minoris erunt malignitatis noſtratia vina, ſi ex licentiâ aut libidine potiùs quàm ex ratione aut neceſſitate, eorum ſit potus, cæco enim acore imbuuntur ſemper, qui intrà ſanguinem evolutus nimiùm aut ſuprà modum evectus, venenato, acri & hoſtili ſapore nervorum *lympham* inquinat, mutat & perdit. Hinc malum ingens, quo confici tam multorum viſcera vides, quos decepit ſplendens in vitro doloſus vinorum color, quoſque luſit blanda illorum luxuries.

APHORISMUS VIII.

Ἐπὶ φύματος ἔσω ῥήξεος ἔκλυσις, ἔμετος, καὶ λειποψυχίη γίνεται.

A tumoris intùs ruptione, exolutio, vomitus, & animi deliquium fit.

OBSERVABILE frequentem adeò de *ſuppuratis* mentionem fieri in veterum Medicorum monumentis, dùm (quod obſervandum non minùs) tam compertæ illis erant inflammationum & ſuppurationum cauſæ, *venulæ* (a) nempè, ut loquebantur, *convulſæ*, & *convulſæ* (b) *carnes*, *unde ſanguis putreſcit aut ſuppuratur*. Sic enim *congeſtionum & collectionum* (c) datis notiſque originibus, in proclivi erat præverrendarum ſuppuratio-

num.

(a) *Hip. de morb. lib. I. art. XII. v. 4.* (b) *Ibid. v. 5.*
(c) *Ibid. v. 2.*

num scientia : sed nostris temporibus ut *spasmorum* reservata erat medicina, suppurationum proindè declinandarum propria ars aut industria . Verum quas prævertere suppurationes non noverant satis , in his cognoscendis periti versabantur , in hisque præsagiendis minimè rudes . Factis ergò *in ventre aut præcordiis* (a) *congestionibus* , *collectionibus* , *stasibus* , ubi *exolutio* , *vomitus* & *animi deliquium* contingebant, *tumorem* vel suppuratum *intùs rumpi* didicerant , & de illorum numero esse quæ *suâ sponte intrò prorumpunt* , & *ex quibus pereunt* (b) *ægrotantes* .

Discant autem medentes ex his *animi deliquiis* , *exolutione* , &c. quæ gravibus morbis succedunt aut superveniunt , isthæc symptomata fatiscentis esse minùs quàm eluctantis naturæ indicia , oppressæque cæcæ alicujus & in aliquo viscere oblitæ *congestionis* ; (c) aut *collectionis* onere , cui *venulas* (idest, capillaria vasa) *convulsas* , *convulsasque* carnes solvendo laxandove providere omissum sæpè est ; meminerintque nauseas & *vomitus* , saburræ minùs humorum , quàm putrescentis (d) coacervati , stagnatique sanguinis *stasibus* tribuendos esse ; quæ cum observante *Hippocrate* vera sint , quàm multa , *bone Deus* ! *emetica* , *Kermesina* , similisque farinæ purgantia impetu cæco aut præpostero exhibita consilio !

APHORISMUS IX.

Ἐπὶ αἵματος ῥύσει φρενῖτις , ἢ ἐπισπασμὸς , κακόν .

A sanguinis fluxu delirium , aut etiam convulsio , malum .

Quod de *convulsione* hoc ipsum de *delirio* pronuntiabis , exitiale esse quandò ab *inanitione* fit aut ab *exhausto*, hujusmodi autem *delirium* est quod à *sanguinis fluxu* venit . Hic enim fermè tolerabilis, quandiù eam sanguinis portionem unicè fundit , quâ redundare solet corporum pars maxima , hinc enim depleta tantùm majora , à *capillaribus* illicò recipiunt unde huic suppleant jacturæ ; at ubi quantumcunque à *capillaribus* sarcitur, tantùm illàc effluit , necessarius abliguritur vitæ commeatus ; vitæ, inquam, præterquamquòd enim exinanita sic jugiter majora vasa , animam cum sanguine fundunt , faciunt quòque sic factâ sanguinis motûs ad exitum determinatione , ut unà cum pereunte rubræ partis illius portione , alterâ (quæ alba est & *lymphatica*) defraudentur nervi , quæ cum rubrâ insimul effluit ; sed tunc nervi indigenâ suâ defecti *lymphâ* exinaniti , suo cadunt *tono* , imparesque facti alendis suis oscillationibus solitis , *spasmos* inducunt & *ataxias* quæ *deliria* sunt & *convulsiones* .

APHO-

(a) *Ibid. I. coac. 11. 236.*
(b) *De morb. I. art. XII. 17.*
(c) *Hip. ibid.*
(d) *Ibid.*

APHORISMUS X.

Ἐπὶ εἰλεῷ ἔμετος, ἢ λυγξ, ἢ σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Ab ileo vomitus, aut singultus, aut convulsio, aut delirium, malum.

HIPPOCRATI solemne & proprium est ea tradere quæ morbis singularia sunt & quasi *pathognomonica* symptomata, ut morbi nativis suis medenti se monstrent notaculis, tanti illi erat morborum *diagnosis*! quâ defectus Medicus ad curandum *Hippocrati* ineptus habebatur. Juxtà hunc conceptum, *Hippocratis* mens hoc in Aphorismo non est, solita aut vulgò nota *Ilei* signa commemorandi, sed ex illis iisdém medicum edocendi, quomodò, quibusque indiciis intelliget, *tormina ventris* (a) *dysenteriam* aut similem intestinorum phlegmonem aut affectionem *Ileo* intestino insedisse, ideſt, eò usque arrepisse inflammationem, ubi *Ileum* morbum committit, quem tunc adesse monstrant *vomitus*, *singultus*, &c. propria Ilei morbi signacula; porrò gravissima symptomata, quæ cùm sub *Ileo* morbo exitium portendant, hîc quòque medentem admonent, *præsentiam urgere Turni*, ideſt, urgenda esse auxilia, ex quo quæ pluribus intestinis impendebat inflammatio, uni hæret unicè, illique quod confestim pessundare solet inflammatio, tam repentinus est, & velox ab *ileo* morbo ægroti raptus!

APHORISMUS XI.

Ἐπὶ πλευρίτιδι περιπνευμονίη, κακόν.

A pleuritide peripneumonia, malum.

OBSERVATIONE dignum quàm facilè se pandant propagentque ad partes vicinas qui membranaceum genus occupant, morbi; *sympathiæ* modus est aut contagii, sub quo mirabilem animadvertis responsum, singularem consensum; neque aliundè repetes portentosam *catarrhorum* pullitiem, sic ut nata semel aut affricta parti alicui ad *catarrhos diathesis*, per omnes artus brevi se diffundat.

In causâ est primorum corporis staminum natura aut similitudo, quæ utpotè ex nervorum filis fibrata, membranulæ sunt aut membranarum primordia. Sed hinc concipere datur necessariam partium membranacearum communionem, ut enim in radice unius sunt prosapiæ, ejusdem quòque fiunt affinitatis. Exemplum profert *pleuritis*, sedis enim ratione, pleuræ nimirùm, quæ membrana primaria est, serpit ad pulmones, quæ ex vesiculis, quæ membranulæ sunt, toti compinguntur. Malum autem pronuntiat *Hip-*

(a) *Vid. Cels. p. 74.*

Hippocrates, ubi fit ejusmodi *epigenesis*, hanc certè ob causam quòd pulmo princeps ad vitam pars sit; insuper quòd loculis ut distinctus ille est, sacculisque mille divisus & succum morbidum penitiùs & de illo majorem partem combibat; hanc autem alteram rationem quòque tenebis, uberem nempè copiam morbidæ materiæ arguit isthæc *epigenesis*, quâ transfusâ ad pulmones parte illius bonâ, supereſt *pleuræ* satis ad prioris morbi perennitatem.

APHORISMUS XII.

Ἐπὶ περιπνευμονίῃ φρενῖτις, κακόν.

A peripneumoniâ phrenitis, malum.

MEMBRANACEI generis in universo corpore communitates loquitur tota animalis œconomia, teste illâ *meningum* cerebri cum oculorum *adnatâ* responsione, in cerebri vulneribus, quam enim tunc concepêre *meninges* inflammationem, *ophthalmia* repræsentat: significante iterùm illâ *pericranii* cum cæteris faciei & capitis externi partibus affinitate, quæ ea est ut *phlogosi spasticâ* tensum convulsumvè alicubi *pericranium*, in tumorem elevet omnes faciei partes. Sed singulare est & ad *acutos* morbos faciens exemplum quod hîc prodit *Hippocrates*, de *peripneumoniâ* nimirùm, quæ vesicularum pulmonis *phlegmone* est, quæ ad inflammationem cerebri *meningum* transire solet. Posthàc si recolligas tot & tam exitialia *symptomata*, quæ ex pleuritico humore, pulmoni & cerebro impendent, palàm fit, in cospectumque se dat *Hippocratis* his in *Aphorismis* consilium; admonitio enim illius est alias in observando recocti, quâ præmunit medentes, ne suâ committant incuriâ, tam gravia, quæ ex illorum negligentiâ nascerentur discrimina.

APHORISMUS XIII.

Ἐπὶ καύμασιν ἰσχυροῖσι σπασμὸς, ἢ τέτανος, κακόν.

Ab ardoribus vehementibus convulsio, aut tetanus, (rigor) malum.

CAUMATA fervores sunt & æstuationes, febribus, quæ *causodes* audiunt, ardentes & malignæ, singulares & propriæ; harum causas à præfervido sanguine, urente & *caustico* mutuantur, at cùm quidquid benigni habet sanguis, quidquidvè contrahit maligni à *solidorum systalticâ* vi teneat, *solidorum* quòque *diathesi* tribues fervoris sensum & effectum. Porrò hanc *diathesin* putabis citatam nimis, fortiorem, vegetioremque oscillandi potentiam, quâ verberatus acriùs sanguis tenuatur impensiùs & incalescit. Sic autem sanguis incandescens *solida* siccat, hæcque celeriùs evibrata & vehementiùs se conficiunt, tabentque, unde rigor, *spasticaque* astrictio, quâ morata nervorum

lym-

ympha, circulandoque tardata, *ataxias* parit, aut oſcillationes inordinatas, quæ *convulſiones* ſunt, imò *tetani* genus; ſunt enim ſtataricæ, nervis inhærentes, quorum non ſolùm tonum, ſed & ipſum eorum habitum mutant; hâc autem de causâ, *ſpaſmis* ſunt pejores qui tranſitorii ſunt & volatici, utpotè quos facit indelebilis ſanguinis ſapor hoſtilis, aut quos accerſit *plethora*, impetus aut mora, quæ omnia cùm temporaria ſint, arti morem gerunt tandem, artificiſque ſapientiæ auſcultant.

APHORISMUS XIV.

Ἐπὶ πληγῇ ἐς τὴ κεφαλὴν ἔκπληξις, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

A plagâ in caput, ſtupor, aut delirium, malum.

SANGUINIS affluxu impeti principem aliquam corporis partem, eam affici dolore, *phlegmone* tentari, gravia certè mala, plenaque periculi! at inibi motum ſanguinis ſupprimi, aut illius rumpi circuitum, malorum cumulus eſt; cerebri autem ſtatus eſt *à plagâ* quàm excipiunt *ſtupor & delirium*, conſiſtentis enim & ſtagnati ſanguinis hæc ſigna ſunt, ſuffocatique ſanguinis morâ cerebri, adde nervorum *lymphæ* factam *ſtaſin*, quam parit mollium medullæ cerebri fibrarum compreſſus; ipſum enim *delirium*, quod tam ſæpe committit præceps nimiùm ſanguinis curſus, facit hîc circuitûs illius ſegnities, unde cohibita ſpirituum circulatio, in *ataxias* mutatur.

APHORISMUS XV.

Ἐπὶ αἵματος πτύσει πύου πτύσις, κακόν.

A ſanguinis ſputo, puris ſputum, malum.

EXCREATIO ſanguinis, rubræ illius partis per *lymphaticas arterias* excretio eſt, per illos ſcilicèt pulmonum arteriales tubulos, qui in cæca illius ſpiramina deſinunt, & quorum oſcillis vaporare ſolet tranſpirationis internæ materies; verùm cum hæc ſit ſub ſanitate partis ſanguinis *lymphaticæ* roſcidus efflatus, ſequitur *lymphatica* eſſe iſthæc vaſa, imò arteriaca, quippè quæ ſuccum à corde ad extrema vaſorum efferendo excernunt. Porrò ſub excreatione ſanguinis, ipſemet purpureus latex eſt, qui ab arteriis ſanguinalibus in *lymphaticas*, vi qualibet aſcititiâ, irrumpens, per harum oſcilla exilit; à tali autem ſanguinis excretione violari *lymphaticarum* diametros facilè concipitur, ut enim roſcido ſucco craſſior eſt ipſa ſanguinis ſubſtantia, capacitates dilatari, ſpatiaque ampliari neceſſum eſt. Hiatum ergò & *atoniæ* genus vaſis illis à ſanguinis impetu factum intelliges, unde duplex incommodum, perditæ enim *ſecretoriorum* illorum capacitates, roris *lympha-*

phatici loco ipsam admittunt *lympham*, cui excernendæ cùm impar sit violatorum vasorum *tonus*, aut fracta *systaltica* virtus, lentescit hæc *lympha*, morâ putrescit, & in pus convertitur; à sputo ergò sanguinis malum est quod sequitur puris sputum, labefactatæ enim pulmonum substantiæ signum est, succique nutritii putrescentis argumentum.

APHORISMUS XVI.

Ἐπὶ πύῳ φθίσις καὶ ῥύσις. ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον ἴσχῃ, ἀποθνήσκουσιν.

A puris sputo, tabes, & fluxus. Postquam verò sputum retinetur, moriuntur.

TRADITÆ modò *ætiologiæ* veritatem asserit, quæ à puris sputo veniunt *tabes & fluxus*; stupendum enim est, ut tabescit corpus & eliquatur, ubi semel labefactari cœpit pulmonis substantia: rationem prodit puris excreationis data causa, ab *atoniâ* enim pulmonum laxatis *secretoriorum* retinaculis, hùc ingurgitat se affatim succi nutritii moles, quæ in hiantes incidendo *secretoriorum* exitus, diffluit tota, effluitque; in sputamina putabis? certè non falsò, hæc enim profusa succorum deliquia in se suscipientes pulmonum vesiculæ, immensam sputaminum eructant copiam, at non unica hæc fit per sputa *colliquatio*, confestim succedunt *fluxus per diarrhœas & sudores* enormes, non incerta diffluentis omninò corporis testimonia. Annè quia fractis pulmonis *secretoriorum* retinaculis, collabascerent insimul universi corporis *secretoriorum* potentiæ? id aliundè committit mali mutata *transpirabilis* per pulmones materiæ conditio, ut enim tanta est per cutem transpirandæ materiæ copia intrà viginti quatuor horas, quanta per alvum crassiorum excrementorum per quindecim dies, sequitur, mutatâ materiâ in sputorum crassamina, quæ efflari debuisset in halitus per pulmonum poros, minui maximè hanc *secretionem*, hujus autem refluæ ad sanguinem superstites reliquiæ, *secernendi, transpirandivè* per reliquum corpus laticis *lymphatici* fundo crescendum esse jubent. Hinc ergò materiæ moles nativæ *secretoriorum* potentiæ *resistentias* superante, exindèque succorum exuberantia effusis *excretionibus* alendis non impar.

Interim utut infelix est illa in tabidis sputaminum *excretio* liberalis, sustentandis luctuosæ vitæ miserabilibus reliquiis necessaria venit. Enimverò toto anteacto morbi progressu, ab impeditâ, vitiatâque pulmonis transpiratione; ad sanguinem quæ transpiranda fuisset *lympha* redundans cumulaverat vasa, hincque quasi onere pressa partium *systaltica* virtus, hâc illâc per cutis spiracula modò, modò per oscilla intestinorum fecerat sibi colliquias, per quas sub sudorum aut alvi dejectionum specie, aliquatenus se tuebatur, quamdiù larga per sputamina durabat *colliquatio*, verùm ab hâc compressâ novorum succorum tantùm sanguineæ moli redit, quantùm materiæ retinetur; exuberantibus autem & refluis succis jam oppressa gemebat partium *systaltica*

virtus, hanc proindè adveniente illi onere novo, ſuffocari neceſſe eſt. Igitur, *poſtquam ſputum retinetur*, *moriuntur* ægrotantes.

APHORISMUS XVII.

Ἐπὶ φλεγμονῇ ἧπατος λύγξ, κακόν.

Ab hepatis inflammatione ſingultus, malum.

NOTUS eſt *hepatis* cum *diaphragmate* adhæſus, illius ergò vitiorum affrictus facilis & ſpontaneus *diaphragmati* eſt, inflammationis potiſſimùm, hâc enim tactum hepar acri halitu vaporat, aut ſudat rore ferventi, cujus *miaſmate* diaphragma infectum *phlogoſin* contrahit, ſed inde peſſimæ indolis, periculoſioris aliundè quòd exitiales ſint *diaphragmatis* inflammationes. In hujus mali partem *ſtomachum* vocabis? graviſſimi *ſymptomatis* duplicem habebis cauſam, utramque ex æquo gravem, utpotè cum alterutrius grave vitium, grave ſit periculum.

APHORISMUS XVIII.

Ἐπὶ ἀγρυπνίῃ σπασμὸς, ἢ παραφροσύνη, κακόν.

A vigiliâ convulſio, aut delirium, malum.

VIGILIA (ita & delirium) ſpirituum inquies, quæ utpotè *ataxiæ* proxima, ad *ſpaſmum* nervos inclinat; ferventis enim *lymphæ* effectus eſt, quæ nervorum ſiccans ſuccum eorum ſtringit fibras, corrugat, convellit, eò periculoſius, quòd illorum ſiccando rorem, eorumdem inanit poros, hinc *convulſio* ab inanitione, quæ peſſima eſt. Unde quod ad *prognoſin* facit maximè, ominoſam habebis in acutis febribus *convulſionem*, quæ progrediente morbo, poſt multas inſomnes noctes, contingit, diſtinguendam ſingulariter ab alterâ quæ morbo ineunte obſervatur, illa enim ad *inanitionem* refertur, hæc ad *plenitudinem*, ſanguinis *ſtaſin* aut *phlogoſin* partium, cui mederi faciliùs quàm inanitioni eſt, in quantùm *phlogoſin* diſcutere datur faciliùs, quàm inanitionem ſupplere. Poſthàc intelliges quàm aſſidua ſit oportet Medici cura, quanta illius diligentia in afferendo in ineuntibus morbis ægrotantium ſomno, quandoquidem in tam grave diſcrimen eos vigilia conjiciat.

APHO-

APHORISMUS XIX.

Ἐπὶ ὀστέου ψιλώσει ἐρυσίπελας, κακόν.

Ab ossis denudatione erysipelas, malum.

HUJUSMODI *erysipelas* malum est, sic pronuntiante *Galeno*, non infelici *Hippocratis* interprete. Reipsâ carnes *ichoris* bilioſi, ferventisque aspergi signum est; intemperatique sanguinis argumentum, unde serum acre affluens carnium fibras densat, & *spasticè* stringit, quâ de causâ stagnans *lympha*, acensque *phlogosin* accersit, quæ *erysipelatis* genus est. Porrò ad *cicatricem* inclinant malè sic infectæ carnes, pessimèque ad os nudatum se habent, quocum coalescere illas ἀδύνατον.

APHORISMUS XX.

Ἐπὶ ἐρυσιπέλατι σηπεδὼν, ἢ ἐκπύησις, κακόν.

Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malum.

SUUS cuique morbo est *judicationis* modus, à quo desciscens Medicus, aut natura impotens, perperàm quippè tractata remediis, difficilem, periculosam vel infelicem curam obtinet. *Erysipelatis* causa cum sit tenuis humor, de illorum morborum numero invenitur, qui *resolutione* vel *diaphoresi* sanari amant; ab illius igitur abest ingenio *suppuratio*, indoli illius sic adversa, ut *sphacelum* accerserent quæ *suppurationis* causâ adhiberentur remedia, à talium enim ut & *pinguium & oleorum* usurpatione, livor, indolentia, *phlyctenæ* se produnt, putredinis prænuntiæ, tantæque malignitatis, quanti recessûs est *à resolutione suppuratio*.

APHORISMUS XXI.

Ἐπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν αἱμορραγίη, κακόν.

A forti pulsu in ulceribus, sanguinis eruptio, malum.

PUBLICUM est vulgatumque omnibus, qui in Chirurgicis rebus periti versantur, quantùm ulcerum sanationi obicis apportat, *varicis* alicujus vicinia, quæ ulceris cui adstat, altrix ità est, ut quandiù pergit *varicis* satellitium, ulceris persanandi spes ferè omnis abjicienda. Stagnantis enim sanguinis testimonium est, unde, quod coercito sanguini aut impeditæ circulationi consuetum est, expressum exudans serum, ulceratas insi-

cit carnes, indurat, arcetque cicatricem. Gravius longè fit malum, ſi ad arterias propagatâ ſanguinis *ſtaſi*, *venæ* (ſeu arteriæ) *ſuper ulcera moventur* (a) *vehementer*, imminentis enim *hæmorrhagiæ* prodromum ſignum eſt, tantò periculoſioris, quantò arterialem ſanguinem comprimere difficiliùs eſt, potiſſimùm ubi in ulceratâ parte contingit, cui admota *ſtyptica*, quæ ex *vitriolicis* nobiliſſima eruuntur, ulceris irritamenta ſunt & venena.

APHORISMUS XXII.

Ἐπὶ ὀδύνῃ πολυχρονίῃ περὶ γαστέρα κοιλίῃσι, ἐκπύησις, κακόν.

A dolore diuturno partium circà ventrem, ſuppuratio, malum.

JAMPRIDEM (b) admonuerat *Hippocrates* de diuturnis *doloribus circà lumbos & umbilicum*, qui *in hydropem ſiccum firmantur*, à doloribus enim longis cùm *ſpaſmodicæ* ſtringantur *nervoſæ* partes, *fluidorum* omnis generis *ſtaſes* committi plurimas ſequela eſt. Sub illis, qui *lumbos* pertinaciter obſident, lympha nervorum coercita *hydropem ſiccum* accerſit, ab his qui *diù partes circà ventrem* occupant, abſceſſum præſagit *Hippocrates*. Rationem aperit partium harum conditio, viſcera ſunt ſanguinalia, quæ ſanguinis copia ingens alluit, in quibus proindè quas pariunt *ſtaſes*, dolores diuturni, ipſius ſanguinis *ſtaſes* ſunt, qui ſic ſtagnatus torpenſque aceſcit, unde capiens vitium putreſcit & in pus vertitur. Acoris enim nomine intelliges exſtimulantia ſpicula, quæ morando evoluta, vaſorum tunicas pingunt, hæque in *oſcillationes ſpaſmodicas* agitatæ, fluida ſiniſtrè terunt, quaſſantque vitioſè, hâcque de causâ coctionum loco, ſuppurationes faciunt, diſſolutiones, putredines.

APHORISMUS XXIII.

Ἐπὶ ἀκρήτῳ χωροχωρήσι δυσεντερίη, κακόν.

A meracâ dejectione dyſenteria, malum.

DYSENTERIA eò deterioris eſt conditionis, quò acrior, feruſque magis qui illam parit ſuccus, ſic autem eſt quem temperat nihil, aſcito nullius humoris conſortio, ſed qui totus in acre evolutus, veneni magis malitiam quàm vivifici ſucci naturam redolet. Ejuſmodi eſt *meraca dejectio*, quæ habet crudi nihil, nihil frigidi, ſpiſſi nihil, ſed quæ tota à naturâ ſalſedo & acrimonia eſt, quam protulit viſcerum ignis, ſanguinis alit fervor, ſe-

(a) *Vid. Celſ. p. 64.* (b) *Aph. II. ſect. V.*

secretionum virulentia fovet; ut enim talem *dejectionem* inchoat *solidorum* vehementissimus *elater*, oscillationum turbamenta comitantur, sequuntur *fluidorum* inflammatoriæ *stases*, ulcera tandem & *sphaceli*, teterrima *dysenteriarum symptomata*, illorum ultima meta malorum.

APHORISMUS XXIV.

Ἐκ ὀστέου ἀλγήσαντος φρενῖτις, εἰς κενεὸν λάβῃ.

Ab osse perscisso delirium, si in vacuum penetraverit.

HIC *ossis* nomine *cranium* accipies, per *diacopen*, altam cranii fracturam, unde venit hujus Aphorismi genuinus hic sensus. A cranio altè fracto & in fragmenta rupto, si fragmentum hujus in cavum cerebri effossum ad *meninges* penetret, delirium sit, quia puncta jugiter allisu assiduo pulsans *dura mater*, *phlegmonem* concipit, *phrenitidis* & delirii parentem.

APHORISMUS XXV.

Ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατώδες.

A purgantis potione convulsio, lethale.

NUNQUID non inde purganti medicamento veniret deleteriæ virtutis suspicio? enimverò non de *drastico* hîc sermo est, sed de omni *cathartico* quà *catharticum* est, cujus operatio ad *convulsionem* tendit, huncque suâpte naturâ inducere potest. Nervorum fodicatio est, oscillationumque turbatio cathartici effectus, verbo *erethismus*, qui *spasmi* veluti semen aut germen est.

Nihilque est nostratium purgantium prætexere benignos mores, ut enim *Simia semper Simia est*, quod naturâ suâ exasperans est, nocivum ferè natum est. Atqui utut benignum habeatur *catharticum* de stimulantium censu aut *tribu* habebitur, proinde de eorum numero, quæ *convulsionibus* initia dant, occasiones aut causas. Porrò à purgatione *lethales sunt convulsiones*; *quia solidorum systalticam vim* sic exasperaverit purgatio, quæ *convulsiones* accersivit, ut impotenter alienatæ illorum oscillationes *fluida* deterant, eliquent, dissolvant, deturbentque eo impetu, eâque copiâ quæ virium exhauriat fundum, unde quæ succedunt convulsiones, pessimæ notæ sunt.

APHORISMUS XXVI.

Ἐπὶ ὀδύνῃ ἰσχυρῇ περὶ τὴν κοιλίην, ἀκρωτηρίων ψύξις, κακόν.

A dolore vehementi partium circà ventrem, extremarum frigus, malum.

SUPPURATIONEM, unum quod *à partium circà ventrem dolore venit malum*, modò (*a*) obſervabat *Hippocrates*, alterum hîc addit ab eâdem causâ manans, *extremarum* nempè *frigus*: illic enim ſuppuratio alienatæ coctricis potentiæ ſignum eſt, hîc frigus lapſæ ejuſdem potentiæ argumentum; illîc pervertitur calor nativus, hîc vincitur; illîc *abſceſſus* ſubeſt; hîc *ſphacelus*; ampliùs, illîc *ſtaſin* in ſanguinalibus vaſis fieri intelliges, hîc in *lymphaticis*; ibi tandem in vitio eſſe rubram ſanguinis partem conjicies, hîc albam.

APHORISMUS XXVII.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τενεσμὸς ἐπιγιγνόμενος, ἐκτρῶσαι ποιεῖ.

Mulieri in utero gerenti, teneſmus ſuperveniens, abortire facit.

MULIERI *in utero habenti* convenit maximè, ut quam oſcillationum directionem à conceptu ſibi fecit uterus, ſervet aſſiduè, ut in illo quem acquiſivit *tono*, conquieſcat; atqui ad ſuperas partes diriguntur in gravidis oſcillationes, quas ſi deorsùm reflecti contingat, devolvi quoque uteri fibras, retendique continget ſimul, unde laxatis fœtûs retinaculis, abortio brevi ſequetur, ſed id mali minatur *teneſmus*, quo fodicatæ utero hærentes & ſuppoſitæ partes, ad inferiora cogendo detrudunt oſcillationes, quæ ad uterum refluæ, hujus mutant *tonum*, ſolvunt illum, laxant & aperiunt.

APHORISMUS XXVIII.

Ὅ, τι ἂν ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, ὅτε αὔξεται, ὅτε ξυμφύεται.

Quodcunque os, aut cartilago, aut nervus in corpore diſſectus fuerit, neque augetur, neque coaleſcit.

NEQUE *os, neque cartilago, neque nervus diſſectus* augetur *aut coaleſcit.* Annè igitur partes illæ omnes diſſectæ ſemel aut vulneratæ, inſanabiles erunt?

(a) *Aph. XXII. ſect. VII.*

erunt? consaneſcunt quidem, ſed *ſpermaticarum*, non ſanguinalium partium more, hæ etenim diſſectæ non ità difficilè adunantur, illæ oſſis exemplo (quod fractum ſemel aſcito tantùm callo reſarcitur) nonniſi interpoſitâ ſpuriis carnibus rudi cicatrice, adventitiiſque & peregrinis materiebus interjectis redintegrantur. Hinc lucidum ſe profert nec dubium *creationis principii* (*a*) argumentum, principii, inquam, illius quo ſtatuitur *creata fuiſſe in principio* ſuis in germinibus prima corporum ſtamina, futura veluti in modulos aut loculamenta, quibus inpoſterum exceptæ nutricatûs corporum materiaturæ, aptam accretioni formam, ſeriem & ordinationem acquirant, adeout deperditis ejuſmodi primigeniis rerum loculamentis, cùm inſimul pereant nutricatûs moduli, neceſſariò conſequitur corpora illa accretionis ſuæ rationibus aut potentiis exui; verùm ille ipſe caſus eſt *oſſis*, *cartilaginis*, *nervi*, ideſt, partium *ſpermaticarum*, quæ *diſſectæ* ſunt, cùm enim ſublicia ſint aut ſubtegmina corporis humani, hujus fuêre prima germina, in quibus à Creatore condita fuerant loculamenta, quæ ſuccorum nutritiorum futura erant exceptoria, quibuſque nidularentur *coctionum*, digeſtionumque primæ potentiæ. Poſthàc concipere datur, quare diſſectæ primordiales illæ & *ſpermaticæ* partes non creſcant, aut non regenerentur, ſuis enim defectæ ſunt creſcendi virtutibus & potentiis, vulneratæ ergò non coaleſcunt, niſi cumulatâ ſibi ſuccorum indigeſtâ aggerie, unde callus aut fœda cicatrix.

APHORISMUS XXIX.

Ἢν ὑπὸ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ διάῤῥοια ἐπιγένηται ἰσχυρὴ, λύει τὸ νόσον.

Si à leucophlegmatiâ detento vehemens diarrhœa ſuperveniat, morbum ſolvit.

IN *Leucophlegmatiâ*, ait *Hippocrates*, *irriguo* (b) *corpore ab humiditate facto*, *liqueſiunt carnes*; ipſa namque carnium ſubſtantia, ceu vaſcula ex quibus carnes conflantur, ſeroſam *leucophlegmatiæ* colluviem intrà ſe continent: dùm aquarum cumulus qui *aſcitem* facit, extrà vaſa poſitus, cavitatem abdominis occupat. Hinc medenti intelligendum, quòd inter utrumque hoc *hydropis* genus diſcrimen interjacet, in *leucophlegmatiâ* (de anaſarcâ idem judicabis) morbi cauſa intrà vaſa continetur, in viâ ergò ad *excretionem* proclivi, quandoquidem ut ſibi reſpondent & accinunt vaſorum communitates, facilis eſt vaſorum ad ſe invicem reſponſus. At ſicubi obvia eſt & naturalis iſthæc conſonantia, maximè illa inter vaſa quæ cum ſimilis proſapiæ ſint & originis, ſimilis etiam ſunt exitus. Ejuſmodi ſunt vaſa quæ *leucophlegmatiæ* ſerum continent, *lymphatica* omnia ſunt (ad arterias ſive vel ad venas ea retuleris) deſinentia proindè in *ſecretoria*, quæ adhuc *lymphatica*

(a) *Vide nov. Medicinæ conſpect.* (b) *De flat. art. XVIII. v. 5.*

ca sunt ; porrò hæc in *intestinis* numerosissima occurrunt patula aliundè, fulcris aut similibus *epitomiis* defecta, utpotè cùm in intestinorum cava dehiscant, itaque concipere in proclivi est per tot apertos exitus effluendum esse omni serosæ colluviei, quæ *leucophlegmatiam* facit, idque ægri bono, promptæ quippè faciles & nativæ illi patent viæ.

APHORISMUS XXX.

Ὁκόσοισιν ἀφρώδεα τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι διαῤῥοίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς φλέγμα καταῤῥέει.

Quibus spumosæ egestiones in alvi profluviis, his de capite pituita defluit.

AD *diagnosin* spectat hæc Medicorum principis, aspernanda proindè nunquam observatio, quâ discent medentes, quæ *diarrhœarum cephalicarum* nota est, ut nempè compertum habeant, quod signi genus sit, unde discernant à cerebro fluere alvi fluxûs materiem ; *spuma* autem illud est, quâ bullantes *alvi ægestiones* quassationem ostendunt, cujus agitatione & potentiâ à partibus altis, sitisque procul cum vehementiâ ad imas partes detrusæ sunt ; hîc enim *systalticæ* virtutis operam insignem observare convenit, quâ *lymphæ* cumulo oppressa *pituitæ metropolis*, quæ nervorum quoque fons est & principium, omnem insumpsit oscillationum vim, ut segnescentes succos quassando fortiter, in spumosam pituitam solveret, liquaretvè, hancque per alvum exturbaret ; quæ cùm vera sint, ex *egestionum spumâ* intelliget Medicus, quantùm sub hoc morbi statu ferveant *fluida*, quàm acriter *solida* oscillent.

APHORISMUS XXXI.

Ὁκόσοισι πυρέσσουσιν ἐν τοῖσιν οὔροισι κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίγνονται, μακρὴν τὴν ἀῤῥωστίην σημαίνουσιν.

Quibus febricitantibus, in urinis subsidentiæ fiunt crassiori farinæ similes, longam infirmitatem significant.

SUBSIDENTIÆ *in urinis crassiori farinæ similes*, reliquiæ sunt succi nutritii pinsitæ malè, crassiùs molitæ, tritè oscitanter, quæ mole suâ *secretoriorum* diametris incongruæ in horum nullo secerni non potuerunt : enimverò ut universum corpus multigenum colum est, ità serum sanguinis *menstruum* est commune, quod multiplicibus & variæ molis fœtum, has ut se habent in circulando offert *secretoriorum* ostiolis, quæ si inaperta omnia senserit aut exiliora, ad apertiora transferri illas necessarium illi fit. Tunc autem cùm tritûs imperfecti sint effectus, coctionis tardæ & cruditatum se

dant

dant argumenta ; tales ergò *subsidentias in febribus longam infirmitatem significare* verè, sapienter, & eruditè asserit *Hippocrates*.

APHORISMUS XXXII.

Οἱσι δὲ χολώδεες αἱ ὑποστάσιες, ἀπ' ἀρχῆς δὲ λεπταὶ, ὀξείῃ ἀρρωστίῃ σημαίνει.

Quibus autem biliosæ subsidentiæ, ab initio verò tenues, acutum morbum significat.

E CONTRA hoc *Aphorismo* addit *Hippocrates*, *subsidentiæ biliosæ* factæ progressu morbi, ideſt, *subrubræ* (a) & rutilantis signum, quæ *initio tenuis*, brevem aut *acutum morbum significat*, hæc enim excretio *biliosa prodit*, (b) *eò quòd combusta sint ea quæ* sunt in ventre.

Post Galenum alii vertunt, loco (*quæ initio tenues*) *quæ supernâ sui parte tenues sunt*, unde legendum, urinæ quæ in inferioribus sui partibus, seu in fundo sui ostendunt *subsidentias biliosas*, in superioribus autem seu in superficie suâ *tenues sunt*, *acutum morbum* significant ; indicio enim sunt *biliosæ subsidentiæ* fervere sanguinem, unde decidua sunt isthæc recrementa, eoque humore illum redundare, qui *acutos* morbos facit aut reddit.

APHORISMUS XXXIII.

Οἱσὶ δὲ διεσηκότα τὰ οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματί ἐστιν.

Quibus autem urinæ distantes fiunt, iis vehemens est in corpore turbatio.

URINÆ *distantes* (*à pepasmo* nempè) ideſt, varietatibus suis *coctionis* tarditatem & distantiam significantes, utpotè quæ coctionis modò rudimenta, argumenta modò cruditatis monstrant, quæ titubantis naturæ tuentis se modò, modò dejectæ signa sunt, vincentisque nunc, nunc vincendæ testimonia ; ejusmodi urinæ in sanguine simul & in *secretionibus* turbas duplices testificantur, significando quippè supràmodum impuratum esse sanguinem, tùm misceri *secretiones* ; insuper delinquere non mediocriter in terendo *solidorum* potentias, quorum turbatæ, confusæve oscillationes, malè sibi constant, quæ ideò infidas & securas minùs *excretiones* dant & *coctiones*.

(a) *Vid. coac. art. V. v. 6.* (b) *De morb. lib. I. art. XXVII. v. 30.*

APHORISMUS XXXIV.

Ὁκόσοισι ὲν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίσανται φυμφόλυγες, νεφριτικὰ σημαίνυσι, καὶ μακρὴν τὴν ἀρρωστίην ἔσεσθαι.

Quibus verò in urinis bullæ ſuperſtant, renum affectiones ſignificant, & longam fore invaletudinem.

BULLANT torrentium aquæ, quæ per locorum anguſtias & anfractus, alliſuſque ſaxorum abreptæ, cum ſtridore currunt; idem repræſentant rutilantium urinarum bullæ, quæ rapidè & impetu ad renes factæ præcipites, horum illuvie ſuâ ſordidant colliquias, ſuas iis affricando ſubactas malè, hincque ſalinas factas, ſucci nutritii rudes moleculas, quæ inſimul *ſecretoriorum* renum anguſtias arctando, & illa viſcera impediri ſignificant (quod *apoſtaſis* genus eſt) tum in ſanguine, huncque pellentibus potentiis ſtimulum adeſſe multum; unde dives, multus & in multa tempora perennandi morbi fomes.

APHORISMUS XXXV.

Ὁκόσοισι δὲ λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις καὶ ἀθρόη, τυτθοῖσι νεφριτικὰ, καὶ ὀξέα σημαίνει.

Quibus autem pingue eſt & confertum quod ſupernatat, his affectiones *nephriticas & acutas ſignificat.*

PINGUE *in urinis*, ſi corpus interea integrum ſe tueatur, *plethorici* habitûs indeque redundantis nutritii ſucci, utut cocti laudabiliter, ſignum eſt: ſi verò emacreſcat corpus, *colliquationis* ſit indicium. Illîc ſuccis ſaturæ partes, illos utut *aſſimilari* aptos eructant; hîc uſtulati humores, nativoque quo *aſſimilationi* aptarentur glutine deſtituti, *ſolidorum* fibras mordendo repulſam patiuntur, & in pingue peregrinum eliqueſcunt. Tertium, addit *Hippocrates*, in renum affectionibus obſervandum, ſub his enim pinguis facta urina, gravem illorum & acutam arguit ægrotationem, *phlegmonem* nempè, quâ illos occupari prodit, quo in caſu vehemens & forte in renibus objici repagulum intelligitur, eam ſcilicèt tamque plenam ingurgitationem, ut *ſulphurum* quibus fervent & ardent renes, ad ſanguinem ingentem egurgitent copiam, quam repræſentans urinarum pinguedo, graviſſimæ *phlogoſis* periculum profert præſens & urgens.

APHO-

APHORISMUS XXXVI.

Ὁκόσοισι ὑ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι τὰ προλεγόμενα ξυμβαίνει σημεῖα, πόνοι τε περὶ τοὺς μῦς τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, ἢν μὲν περὶ τοὺς ἔξω τόπους γίνωνται, ἀποστήματος προσδέχου ἐσόμενον ἔξω· ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς τοὺς ἔσω τόπους γίνωνται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου ἐσόμενον μᾶλλον ἔσω.

Quibus verò nephriticis existentibus, prædicta signa accidunt, & dolores circà musculos spinales fiunt, si quidem ad loca exteriora fiunt, abscessum expecta futurum extrorsùm. Si verò dolores fiant magis ad interna loca, etiam abscessum magis introrsùm fore expecta.

HACTENÙS quid sibi velint sub morbis *urinarum bullæ & pinguedines* singulatim expositi *Hippocrates*, hoc *Aphorismo* traditurus, quid de utroque sentiendum Medico sit, ubi simul aut junctim concurrunt in *nephriticis affectionibus*. Tunc ergò observari jubet, num aliquis alicubi subsiatur dolor à *nephritico* distinctus, qui si ad *spinales musculos* se convertat, iterùm adnotabitur ad exterioranè loca, vel ad interiora se proferat ille dolor, enimverò ex doloris loco futuri abscessûs sedem recognoscet Medicus. Sed unde doceberis, ad abscessum adeò inclinare renum morbos, ut ab illo metuendum habeas non solùm qui renes obsidet, sed & venturi alterius veniet suspicio, si condolescant vicinæ partes.

Hanc autem malorum pullitiem infert renum textura, tùm capacitas, sedes & natura loci; densa textura est, ægrè dilatabilis, obsistens proin humorum affluxui multo, quem adhuc respuit angustum loci spatium, hunc intereà invitat locorum declivitas; illuvie ergò ad renes descendente, ad circumpositas partes restagnare irrumpentes succos proclive est.

APHORISMUS XXXVII.

Ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν, ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, σωτήριον· εἰ δὲ ξὺν πυρετῷ, κακόν. Θεραπευτέον δὲ τοῖσι ψυκτικοῖσι καὶ τοῖσι στυπτικοῖσι.

Qui sanguinem vomunt, si quidem sine febre, salutare: si verò cum febre, malum. Curandum autem refrigerantibus & adstringentibus.

SANGUINEM hàc vel illàc contrà naturæ leges erumpere formidine plenum *microcosmi phænomenum* est, disparis tamen, observante *Hippocrate*, ut naturæ sic & periculi: ubi enim, quod narium *hæmorrhagiis* solemne est, orgasmo perciti juvenum sanguinis, ex arteriis sanguinalibus in *lymphaticas* deliratio fit aut saltus, vividioris adolescentium *solidorum elateris* vi-

tium, breve & temporarium ſæpè eſt, exorbitantis naturæ virtutis teſtimonium; aliquandò naturæ levantis aut expedientis ſe inſtrumentum; hâc enim evacuatione ſui ipſius medicatrix eſt, aſcitâ febris nequidem umbrâ; quod naturæ dominantis aut magiſtræ non anceps habebitur argumentum, ſecùs eſt ſi extimulata ſic *ſolidorum ſyſtaltica* virtus *fluida* imperat, quæ *elatere* evecto quòque pleniora niſibus ſuis renitentia ſentiat, hinc enim lucta, quâ repercuſſa *ſolida* excandeſcunt, iracundèque *fluida* reverberando tenuant, *exaltant*, accendunt, inde febris, quæ duplicis *ſolidorum & fluidorum* elateris niſus & renixus eſt. Intereà ſub hoc certamine à *tenore* ſuo deflectendo partium oſcillationes nativæ, ſanguinis & ſuccorum illius mutant *craſin*, *ſecretiones* labefactant, omniaque accerſunt (quæ febris ſunt) mala.

His ut occurratur, quod ex uſu didicit, utendum exhibet ſupremus artis prudens; *curandum*, inquit, *refrigerantibus & aſtringentibus*; reverà mali totius cauſa eſt *fluidorum reſiſtentia*, quâ reſiliendo *ſolidorum elateri* ſuum æquiparant *elaterem*, *ſolidorum* ergo *tonum* roborari convenit & elevari, quo *fluidorum* reſiſtentiam ſuperando, illorum turbas ſubjiciant, compeſcantque tumultus, quod febrem ſanare eſt, quæ malorum caput eſt. Sed hinc quanta *Mortono* nobili apud Anglos & felici Medico adhibenda fides! cùm in curandis *hæmorrhagiis*, *febrifugorum* princeps, *corticem* nempè *Peruvianum* ſuadet confidenter, & reipsâ fortunatiſſimum hunc experietur, præſertim in ſanguinis exſpuitionibus, qui illius peritiſſimi medentis ductus, doctuſque prudentiâ, ſingulârem hanc tentaverit *Peruviani corticis* virtutem. Hic enim ad *Hippocratis* mentem *aſtringens* eſt, *tonum* proindè *ſolidorum* roborans, firmanſque aut elevans adversùs *fluidorum*, quos deprimit, renixus; quod ſanguinem eſt *refrigerare*, quia illum compeſcere eſt.

APHORISMUS XXXVIII.

Καταῤῥοι ἐς τὴν ἄνω κοιλίην ἐμπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσιν.

Diſtillationes in ventrem ſupernum, in viginti diebus ſuppurantur.

HINC arguitur ordinarius & conſuetus nimis tot hominum neglectus in curandis *tuſſibus* ſuis & ſtillantibus in pulmones *catarrhis*; hîc enim *ventris ſuperni* nomine accipiendum pectus, quod reipsâ capacitas inſignis eſt, duplici ratione dicta *Hippocrati* ſuperior, quandoquidem ſuprà *abdomen*, quod inferior venter eſt, tùm ſuprà *diaphragma* ſitum, quod corporis centrum occupans & medium, partes ilius in inferiores dividit & ſuperiores. Meminerint ergò aut diſcant quàm graviter ſuam in ſanitatem neglectu illo delinquant, quandoquidem tam brevi temporis ſpatio in ſuppuratum abeant pulmones, ſcilicèt intrà viginti dies, ſub quibus ſi *diſtillationibus* aut *catarrhis* imbibi eos permiſſum fuerit, pure poſthàc emadere illos contingit. Hùc autem quadrat obſervatio non infrequens, quâ poſtquàm pertuſſi per aliquot ſeptimanas vexati fuerunt, appetitu aliundè & vitæ functionibus integris, horrore aut rigore ſubitaneo corripi eos, qui pulmonis ſup-

pu-

purati testimonium est, confirmante infausto febris succedentis exitu, paucis ab hinc diebus extincto ægrotante.

APHORISMUS XXXIX.

Ἢν ἐρέῃ αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγείλῃ ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπέσῃ ἐς τὸ περίναιον καὶ τὸ ὑπογάστριον, καὶ τὰ κτένα, τὰ περὶ τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει.

Si quis *sanguinem & grumos mingat, & stranguriam habeat, & dolor incidat ad perinæum, & imum ventrem, & pectinem*, partes *circà vesicam laborare significat.*

LABORANT medentes in definiendis sanguinis per urinas excessûs rationibus, sede & causis, sed singula hæc ex traditis hîc *symptomatum* conditionibus & circumstantiis discernere dabitur, horum enim ductu intelliges, quodnam discrimen sit sanguinem illum inter quem fluidum reddunt *podagricorum* & *plethoricorum* urinæ, & alterum quem vesica fundit densatum in grumos; ille enim reseratos, violatosque renum tubulos *secretorios* ostendens, integram & liberam adhuc esse *vesicæ*, adjacentiumque partium *systalticam* vim asserit; hic autem *vesicæ tonum* prodit offensum, adeout dum ad illius curam sanguinis circulationis excessum aut dejectus refrænare sufficiet, aut redigere, ad curam hujus & universo corpori simul & *vesicæ*, hujusque appendicum vitiis, *phlogosi*, *atoniis* prospiciendum quoque sit.

APHORISMUS XL.

Ἢν ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης ἀκρατὴς γένηται, ἢ ἀποπληκτικόν τι τοῦ σώματος, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτο γίνεται.

Si lingua ex improviso impotens fiat, aut aliqua corporis pars siderata, melancholicum hoc ipsum fit.

PORTENTOSA *melancholiæ* opera! stupendi *spasmodicarum* affectionum affectus dices? an lusus? in eo singulares, quòd inquies, anxietas & labor quibus suos angit *melancholia*; *tremores*, *ataxiæ*, *spasmi* quibus agit & vexat suos *spasmodica diathesis*, in torporem, segnitiem, *atoniam* desinere videantur. Hæc est practica admonentis *Hippocratis* observatio, ne symptomatis externâ specie delusi medentes, humorum copiæ tribuant, quod fibrarum culpæ aut spirituum ceu nervorum vitiis donandum est: ut enim sanguinis rubræ parti, ità & albæ sua sunt delicta; insuper ut sanguini intrà sanguinalia vasa, ità *lymphæ intrà nervos* circulanti propriæ morationes sunt,

sunt, *stases*, stagnationes, unde *aphoniæ*, & *paralysis spasmodicum* genus, *spasmodico hystericarum* strangulatui non absimile, quo *œsophagi peristolen*, in nonnullis tam arctè & obstinatè compressam invenire datum est, ut omnimoda, etiam aquæ, vel cujusvis alius *fluidi*, intercluſa fuerit per integros dies deglutitio. Porrò id deglutitionis cohibitæ genus, à *spasmodicâ* constrictione committi adeò verum est, ut illam quasi incantamenti instar illicò solutam vidisse plus semel contigerit, naribus oblato calidè fumantis *Cafè* sorbilli odore: porrò præsentioris *cephalicæ* virtutis par, vel simile daturnè argumentum?

APHORISMUS XLI.

Ἢν ὑφηθαιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λύγξ ἐπιγένηται, οὐκ ἀγαθόν.

Si senioribus nimiùm purgatis, singultus superveniat, non bonum.

SINGULTUS morborum pernicies, prodromus mortis, *senioribus* maximè exitialis, in quibus ætatis necessitate, ut nervi rigent, aut arent partium stamina, minùs succi est aut humidi, quo ad suam se recipiant mollitiem aut flexibilitatem, unde ad consanescendum à singultu habilitas minor; potissimùm *in senioribus nimiùm purgatis*, quorum *lymphas* siccaverit *hypercatharsis*. Tantùm hostilitatis adversùs nervos habet purgantis medicamenti virtus aut virus!

APHORISMUS XLII.

Ἢν πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὕδατι πολλῷ, καὶ θερμῷ καταχεομένῳ κατὰ κεφαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

Si febris, quæ non est à bile, detineat, aquâ multâ, & calidâ in caput affusâ, febris solutio fit.

BILIS principalis veteribus erat humor, à quo febris causam deducebant, à bile ergò, quæ facta non fuerit febris, idem est ab humoribus febrem illam non ortam esse; hujusmodi est *ephemera*, cujus hîc tradit *Hippocrates* curationis singulare genus, capiti nempè aquam multam calidè affusam; hinc autem succedere *febris solutionem*, præterquamquòd venerandum *Hippocratis* assertum est, intelligitur ex cerebri conditione, quò cùm confluat circulando maxima sanguinis ferventis, illòque rapti copia, majorem illàc spondet *transpirandæ* materiæ copiam, ad curationem *ephemeræ* febris in eo congruam, magis, quòd ab impeditâ *transpiratione* habeat utplurimùm originem; impeditâ autem à nimio fervidi sanguinis ad habitum corporis afflu-

xu, cui exitus mille aperiens aqua calens copiosè affusa, discutiendæ quæ cuti hærebat succorum *stasi*, servit opportunè.

APHORISMUS XLIII.

Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται.

Mulier ambidextra non fit.

QUID, inquient, ad medicinam *mulieres* non esse, vel esse *ambidextras*? hinc subodorari Medicum voluit *Hippocrates*, qualis modi sit aut indolis in mulieribus *nervosum genus*, quod conceptam ab ortu oscillandi normam dedoceri nequit. Ea est quæ utrumque latus, uno & æquabili tenore firmare non possit, adeout utrobique, dextrorsùm & sinistrorsùm, eamdem vim alat, eamdem agilitatem & dexteritatem fovendo. Secùs in viris, in quibus par est *nervorum lympha* roborando æqualiter utrique lateri, unde hæc & illa manus ex æquo dextra sit, ad opera perindè se habens, quæ eâdem agilitate, commoditate eâdem complet omnia. Meminerit ergò Medicus hujusmodi *cacotoniæ*, quæ mulieribus ingenita est & indocilis flecti, in tractandisque illarum morbis resciat immorigerum esse *nervosum* illarum *genus*, imò impotens, quò cum mitiùs agendum quàm cum viris, quorum ut firmior nervorum *tonus* & facilior flecti, fortiorum medicaminum operibus commodabit se lubentiùs & obsecundabit magis.

APHORISMUS XLIV.

Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται, ἢ τέμνονται, ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, σῴζονται. ἢν δὲ ὕφαιμον ᾖ βορβορώδες, καὶ δυσῳδες, ἀπόλλυνται.

Qui suppurati uruntur aut secantur, si quidem purum effluat pus & album, evadunt. Si verò subcruentum & cænosum, ac graveolens, pereunt.

SUPPURATIONIS securitatem ostendit *purum pus & album*; indicat enim ad sua vasa circulando remeasse maximâ parte sanguinis partem rubram, albæque portionem eam esse, quæ ab *apostasi* factâ reses & stagnata remanserat in *lymphaticis arteriis*, aut arteriacis tubulis, quæ tamen revectæ rubræ superstitibus particulis adulterata, in sincerum pus versa est. Contrarium ostendit pus *subcruentum*, in arteriis enim *lymphaticis* supereſse & stagnari adhuc rubram sanguinis majorem partem notaculum est, ideòque nondùm redintegrari in sanguinalibus partis illius circuitum; hæc autem

tem cum albâ in *lymphaticis* omninò confundi pergens, initâ hâc inconditâ mixtione vitiatur non solùm, sed & loca quę pręter naturam & ordinem occupat fracedine tetrâ imbuendo corrumpit; sic labefactari vides propriam partium substantiam, *fluidaque* non tantùm sed & *solida* putruisse, unde coloris & odoris vitiatio, sed aliundène deterius augurium? hinc *empyematum* pectoris infelicitas frequens, ubi pus suppuratæ ipsius pulmonis substantiæ signum est.

APHORISMUS XLV.

Ὁκόσοι τὸ ἧπαρ διάπυον καίονται (ἢ τέμνονται,) ἢν μὲν τὸ πύον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκὸν, περιγίγνονται· ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πύον τουτέοισίν ἐστιν· ἢν δὲ οἷον ἀμόργῃ ῥυῇ, ἀπόλλυνται.

Qui ad hepar suppuratum uruntur (aut secantur) si quidem purum effluat pus & album, superstites evadunt: ipsis enim pus est in tunicâ. Si verò effluat velut amurca, pereunt.

SUPPURATIONIS infaustæ exemplum ab hepate mutuatur, cujus eas tolerandas observat suppurationes, ubi pus album, sincerum & æquale est, sartam tectam enim fuisse hepatis substantiam indicium est, quâ naturæ industriâ, prodit *Hippocrates*, adnotari jubens, quod ipse observavit naturæ scrutator sedulus, tunc temporis in tunicâ ceu cistâ pus esse conclusum, idest, folliculum (ut *vomicis* moris est) sibi finxisse naturam qui decumbenti stagnatoque succo nidulum formet. Intellige aliquem *hepatis* acinulum (*glandulam* alias dictum) intrà cujus succingentem membranulam coercitus humor, à totius hepatis substantiâ aut parenchymate exul, putruit solitarius: pessundatam verò profert hepatis ipsammet substantiam, quandò *velut amurca pus effluit*, quod ut perditi visceris signum, perdendi quòque ægrotantis non anceps est augurium.

APHORISMUS XLVI.

Ὀδύνας ὀφθαλμῶν, ἄκρητον ποτίσας, καὶ λούσας πολλῷ θερμῷ, φλεβοτόμει.

In doloribus oculorum, postquam merum bibendum dederis, & multâ calidâ laveris, venam secato.

VETERIS medicinæ consilium erat *oculorum* inflammatoriis *doloribus meri potu* & balneo medendi; meliùs, ab his remediis auspicandi horum morborum curam, quam quia successu felici cadere non rarò animadverteret *Hippocrates*, ad venæsectionem transeundum illicò admonet, utpotè

tè præsentius remedium quodque intuti habet minùs . Interim, ad hujus *Aphorismi* mentem, *multâ aquâ calidâ* oculum *lavare* frequenter convenit, omisso (qui vulgaris nimiùm hîc usûs est) *vini spiritu* , donec inflammatio remiserit ; & reverà ineunte , vigenteque inflammatione , tensis nimiùm *spasmoque* strictis membranarum oscillis & vasis , facit *vini spiritûs* contactus intendi fibrarum *elaterem* , quem è contra molliendo laxandoque aquæ calentis particulæ molles , oscilla solvunt , fundunt succos , vasa reserant.

APHORISMUS XLVII.

Ὑδρωπικὸν ἢν βὴξ ἔχῃ , ἀπέλπιστός ἐστι.

Hydropicum si tussis habeat , desperatus est .

MORBI , qui gravis est , tragediæ ultimus actus est , in pulmonem *apostasis* , ceu humoris morbidi in pulmones *decubitus* , utut enim urgeant cæterorum viscerum *symptomata* , ab omni spe animos non dejiciunt, quandiù ab humore morbido integrum pectus supereſt : unde *à tussi hydropicum haberi desperatio est* , ad pulmones enim humorum illuviem fieri significatur; ideòque universale diluvium intrà *microcosmum* fieri , ideſt , eliquationem universalem, quæ non solùm externa corporis mergat pomœria, non hæc qualiacunque viscera , sed quæ abditiora attingendo vitæ penetralia, ipsissimas suffocatura est vitæ causas.

APHORISMUS XLVIII.

Στραγγείλῳ , καὶ δυσουρείλῳ θώρηξις , καὶ φλεβοτομίη λύει . τέμνειν δ' τὰς εἴσω (φλέβας .)

Urinæ stillicidium , & urinæ difficultatem vini potus , & venæsectio solvit . Secandæ verò internæ (venæ .)

AD Aphorismum trigesimum sextum sectionis sextæ appendix hic Aphorismus est , in illo tradebat ad *strangurias* remedium , quæ *acutæ* sunt, aut quas comitatur sanguinis incendium aut febris , *venæsectionem* nempè quam singulariter commendabat ; in hoc autem *Aphorismo* de remedio admonet *ad urinæ stillicidium* , aut *urinæ difficultatem* , quæ *stranguriæ chronicæ* sunt , senibus v. g. familiares , scilicèt *vini potum* , albi potissimùm , quod tempore & loco propinatum , facto tamen temperamentorum delectu, & castigatum iis quæ vini morsum leniant & extinguant ignes , pellit urinas, morbumque solvit ; nisi subsit aliundè metus à sanguine arenulis saburrato, qui acore vini eliquescens infeliciter , renes & vesicam suis cumularet arenulis , quæ calculo proximè futuro ; pro basi forent aut seminio.

APHORISMUS XLIX.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ, οἴδημα καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ στήθει ἐπιγιγνόμενον, ἀγαθόν· ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Ab anginâ detento tumor & rubor in pectore ſuperveniens, bonum: foràs enim vertitur morbus.

USQUAM bono eſſe *epigeneſin* mali, vix obſervabile eſt; tolerabilem tamen reddit illam, à ſede morbi quò fertur, loci diſtantia, cujuſmodi hîc eſt pectoris externæ partes à *laryngе* diſtantes. Altera adhuc ratio eſt, propter quam condonabitur, quandò nempè, idem eſt, qui *epigeneſin* facit humor, cum eo qui peperit morbum, quod hîc animadvertes, qui enim *anginam* commiſit *phlegmonodes* ſuccus, ipſe eſt qui rubrum aut *phlegmonodem tumorem* in pectore profert. Laudâverat *Hippocrates* Aphoriſmo trigeſimo ſeptimo ſect. VI. *epigeneſin* ad locum proximum, *collum* nempè, factam, quæ alterius modi eſt, ceu ad remotam partem, pectus nimirùm, hîc approbat: neque perperàm, ex illo enim morbidi humoris longo à parte affectâ receſſu, non mediocrem *ſyſtalticæ* virtutis partium affectarum potentiam conjicere licet, quæ morbi partiendo cauſam, affectam partem expediet, proculque amandando fugabit, vincet, diſſipabitque.

APHORISMUS L.

Οἱ κόσοισιν ἂν σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται· ἢν δ' ταύτας ἀλφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται.

Quibus cerebrum ſphacelo fuerit affectum, in tribus diebus pereunt: ſi verò hos effugerint, ſani fiunt.

SPHACELI vox apud veteres, *Hippocratem* imprimis, generis nomen eſt, *phlegmonem* inſignem (*a*) aut atrocem dolorem ſignificans, qui putredinem, *gangrænam* aut *ſphacelum* proximè minatur; quàm enim facilè in *gangrænam* propendeat inflammatio ingens, in confeſſo habetur, atrocemq; & obſtinatum dolorem *grangrænæ* imminentis prodromum eſſe compertum eſt.

Nihil enim aliud quàm ſuccorum vivificorum *ſtaſis* & mora, *gangræna* eſt, hanc autem *ſtaſin* facit maximè coercitus ſanguinis circuitus; verùm ſub *phlegmone* ſanguinis rubra pars in *arteriis*, ſub atroci dolore pars alba in nervis intercipitur, utrumque ergò *ſphaceli* ſignum aut cauſa erit, potiſſimùm ſi partem mollem, teneram, conſitamque nervis, cujuſmodi cerebrum eſt, pertinaciter occupet.

APHO-

(a) *Vid. Hippocr. de morb. lib. II. art. V.*

APHORISMUS LI.

Πταρμὸς γίνεται ἐκ τῆς κεφαλῆς, διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ κενοῦ. ὑπερχεῖται γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ ἐνεὼν ἔξω. ψοφεῖ δὲ, ὅτι διὰ στενοῦ ἡ διέξοδος αὐτῷ ἐστίν.

Sternutatio fit ex capite, percalefacto cerebro, aut perhumectato quod est *in capite, vacuo. Aer enim qui intùs est suprà modum (idest vi) foràs effunditur. Strepit autem, quia per angustum ipsi est transitus.*

EQUIDEM ad severioris *physicæ* mentem & voces non adeò quadrat hæc *ætiologia*, interim ad rei veritatem & naturæ ingenium; *explosionis* enim genus est sternutatio, quàm non ineptè exprimit hic Aphorismus, licèt aptis minùs verbis; de cætero, ut ad nervos extimulatos spectat sternutamentum, dilucidè satis exposuit nervorum *erethismi* causam, scilicet serosum quid, acre, aerium, calidum, *flatulentum*, impetuosum; conditiones & circumstantias, quas omnes in medendo intueri Medico commodum erit & ægro proficuum.

APHORISMUS LII.

Ὁκόσοισιν ἧπαρ περιοδυνᾶται, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὴν ὀδύνην.

Quibus hepar circumcircà dolet, his febris superveniens dolorem solvit.

CIRCUMCIRCA; deerrantis rei & evagantis vocabulum; *circumcircà dolere hepar, flatulento* humore aut inquiete spiritu convelli illius tunicas, aut evagante sero molestari indicium est, imprimis si primùm febris abest, tunc enim *spasmi* signum est dolor, quem ideò solvit superveniens febris, quæ cum *solidorum* in *fluida* everberationis sit augmentum, resolutionis instrumentum eorum fit, quæ *stasi* suâ irrequieta cum *spasmo* dolorem faciunt. Discrimen ergò intelliget multùm Medicus, eum inter *hæpatis* dolorem, quem febris comitatur, & alterùm cui febris postremò supervenit, illum parit ipsa febris à *phlegmone* nata, hunc febris sanat; illîc febris morbus est, hîc morbi remedium.

APHORISMUS LIII.

Ὁκόσοισι ξυμφέρει αἷμα ἀφαιρεῖν ἀπὸ τῶν φλεβῶν, τουτέοισι χρὴ ἦρι φλεβοτομεῖν.

Quibus sanguinem de venis auferre conducit, his vere venam secare oportet.

OBSERVABILE! quantùm delinquitur ab iis qui *unâ & eâdem fidelià* morbos præcaveri putant, alii in eodem purgationum luto hærentes semper, alii jusculà *refrigerantia, amara & depurantia* crepantes, cæteri sanguinem fundentes indiscriminatim; quibus omnibus medicandi rationibus *veri* litare solent, quasi his veluti *libationibus energeticam* maximè anni tempestatem vellent propitiare. Venæsectionis exemplo docens *Hippocrates*, pro morborum ingenio instituenda esse quæ præcavendis iis adhibentur remedia, hanc commendat jubendam iis, *quibus sanguinem de venis auferre conducit*, sicque positâ remedii præcavendo morbo convenientiâ, admonet *ver* esse illi remedio accommodum. Rogas cujusmodi ii sunt *quibus sanguinem de venis vere auferre conducit?* docet *animalis œconomiæ* scientia, confirmavit observatio aut usus. Lex generalis esto, sanguinem auferre conducere iis, in quibus *eclipsin* aliquam patitur sanguis. Quæ quondam solemnis erat, deficit narium *hæmorrhagia?* abest quæ per *hæmorrhoides* solita erat evacuatio? cessant prodire *menses*, quos retinet ætatis progressus? hincque malè sanam & dubiæ valetudinis factam fœminam vides? his omnibus *sanguinem de venis auferre conducit*, vel necessum est ineunte *vere*, hâc enim providentiâ, mirùm! quàm multis invaletudinibus anteire dabitur.

APHORISMUS LIV.

Ὁκόσοισι μεταξὺ τοῦ φρενὸς καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὀδύνην παρέχει, οὐκ ἔχον διέξοδον ἐς ἑτέρην τῶν κοιλιέων, τουτέοισιν ἢν τὰς φλέβας ἐς τὴν κύστιν τραπέηται τὸ φλέγματος, λύσις γίνεται τῆς νόσου.

Quibus inter septum transversum, & ventrem pituita excluditur, & dolorem exhibet, in neutrum ventrem habens transitum, his per venas in vesicam pituitâ versâ, morbi solutio fit.

HANC observationem mendacii fermè arguit *anatomia* vetus, penes quam non erant arcanæ, per quas expedire se possent viscerum viæ; *pituitam* ergò, ut loquebantur, imis præcordiorum recessibus *intercluſam*, *per venas in vesicam pituitâ versâ* excerni per urinas pósse mirabantur magis, capiebant minùs, unde non paucorum animos invasit suspicio, spurios esse *Aphoris-*

rismos ejusmodi, qui illorum *physiologiæ* captum superantes proferebant morborum solutiones. Illam autem omnem resolvit veritatis nubem anatome recens, quæ reconditiora prodens adita vasorum, arcanos illorum retegens exitus, verbo penitiora pandens eorum commercia, totum isthæc recludit naturæ prodigium. Revelat quid sit isthæc *pituita*, quæ præcordiorum imo congesta, *in neutrum ventrem transitum* inveniendo, *per venas in vesicam pituitâ versâ* eliminatur. *Pituitæ* ergò *quæ intercluditur* nomine, concipit *partem albam* sanguinis, aut *lymphaticam* quę ab impeditâ membranarum internâ *transpiratione* redeundo ad arterias sanguinales regreditur, ubi *stasi* factâ aut restagnatione, ejusmodi quam per *congestionem* vocant apostasin facit, *apostasin* tamen tubulorum *potentiis* tolerandam, quorum nempè utut pandat *diametros*, non frangit parietes; hâcq; de causâ, *in neutrum* rumpendo se, *transit ventrem*; sed quà evadet intelliges ex recolligente se tunicarum *elatere*, ad quem tandem tunicæ vasorum se recipiunt, sicque vegetiùs oscillando, congestam in arteriis *pituitam* ceù *lympham* terunt meliùs, tenuant, comminuunt, & ad *excretionem* parant, maximè cum excretioni faciat iter *arteriarum* sanguinalium directio, quæ quia in *lymphaticas* venas uno tenore & ductu desinunt, in has descendit venas eliquata in *serum* aut *versa* quæ in arteriis congesta erat *pituita*; porrò in venas *sanguinales* decapulantur *lymphaticæ* venæ, sanguinis ergò circuitûs fluento reddita quæ in arteriis congesta serescens *pituita* erat, per renes, ut moris est, *in vesicam* præcipitatur. Neque te morabitur, quod *venas lymphaticas* modò (*a*) faciebamus nervorum appendices, ut enim horum excipuli sunt *venæ lymphaticæ*, *arteriarum* quòque sanguinalium exceptoriæ sunt, utpotè communes & publicæ factæ per universum corpus decidui undequàque seri colliquiæ.

APHORISMUS LV.

Οἱ κόσοισιν ἢν τὸ ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν ἐς τὸ ἐπίπλεον ῥαγῇ, τούτοισιν ἡ κοιλίη ὕδατος ἐμπίπλαται, καὶ ἀποθνήσκουσιν.

Quibus hepar aquâ repletum ad omentum eruperit, his venter aquâ impletur, & moriuntur.

QUIBUS *hepar aquâ repletum*. Hîc sui interpretem ipsum habes *Hippocratem*, qui multis in locis (*b*) hoc de hydrope pronuntiat periculum, quandò ab hepatis vitio incipit hic morbus. Enimverò non infrequenter ab ustulatâ, *lixiviali & alcalisatâ* bile, in hepate fixâ initium capit *hydrops*, hinc namque siccato & duresccnte illo viscere, sanguini multo ab omnibus fere abdominis partibus per *portæ venam* regredienti aditus præcluditur, indeq; restagnatione ortâ in vasis serum exundat eâ elluvie ut cumuletur non tantùm *hypogastrii* fossa, sed, ut habet *Hippocrates*, aqua *super ex-*

(a) *Vide Aph.* (b) *Prænot. VIII. coac. III. &c.*

excrescat (*a*) ad partes superiores, quod ad *omentum erumpere est*. Verùm à tali augmine morbi, qui in primario abdominis viscere sedem habet & radicem, quid aliud quàm exitium expectabis? in morbis enim qui graves sunt, desperatione plena omnia sunt, ubi & *fluida* simul & *solida* principalia (ut in hoc *hydrope*) pessundata videntur.

APHORISMUS LVI.

Ἀλύκην, χάσμην, φρίκην, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει (τὴν νοῦσον.)

Anxietatem, oscitationem, horrorem, vinum par pari aquâ *potum solvit* (*morbum*.)

ANXIETAS, *oscitatio*, *horror spasmodes*, *oscillationis* turbarum in nervis & *ataxiarum* in spiritibus effecta sunt & indicia, quibus ad ordinem revocandis necessaria admonet *Hippocrates cardiaca* temperata, aquâ v.g. quam hîc cum vino pari quantitate mixtam commendat. Tantùm sapientiæ adhibendum voluit in *cardiacorum* usu, eorum etiam quæ domestica sunt & familiaria! reverà vehementia erant *Græca vina*, quæ proin sic castiganda erant; at inertioresnè sunt, hodiernorum hominum palato familiares nimiùm & ad luxuriam compositi *vini spiritus* aut ignescentes liquores, quos affatim & meracos diù noctùque glutiunt? posthàc miraberis nostratium perire mores, crescere morbos, decrescere vitas?

APHORISMUS LVII.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φῦμα γίνεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύεται ὁ πόνος.

Quibus in urinaria fistula tuberculum fit, his suppurato eo *& perrupto, solvitur dolor.*

HIc animadvertis propriam *Hippocrati* in morbis observandi rationem, scilicèt illius consuetudinem in explorandis recognoscendisvè genuinis morborum exitibus, ut ad ingenium naturæ sua medendi consilia modularetur. Sic *urinariæ fistulæ tuberculum suppurando* sanescere hîc admonemur, ut cæterarum curationum declinemus pericula. Adnotabis tamen incompletam esse adhuc hanc à suppuratione *tuberculi* curam; hâc enim *dolor*, non morbus, solvitur, illorum ergò remediorum fit necessitas, quæ *tuberculi* exhauriant superstitem fundum; hujusmodi sunt, quæ sanguinis molem ab aco-

---

(b) *De affect.XXVI.v.12.*

acoribus eluunt, tùm quæ duratas aut *fungosas* ab ulcere, spuriasque carnes deterant, mutent, resarciant, quo dato, *dolor* non tantùm, quem tollit suppuratio, sed ipse morbus *solvitur*, completaque sequitur sanitas.

APHORISMUS LVIII.

Ὁκόσοισι δ' ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπὸ τινὸς προφάσιος, ἀνάγκη ἀφώνους γενέσθαι, παραχρῆμα.

Quibus cerebrum concussum fuerit ab aliquâ causâ, necesse est eos *statim mutos fieri.*

NON *commotum* tantùm cerebrum (quod ad sanguinis rubræ partis in arteriis sanguinalibus *stasin* pertinet) sed *concussum* illud (quod ad *stasin lymphæ* nervorum spectat) *ab aliqua* quatiente *causa*, tam vehementi, ut ipsam quasset cerebri medullam, succussuque nimio, cerebri disturbet tubulos & nervorum originem premendo opprimat; sic, inquam, *concussum* cerebrum *aphoniam* illicò parit, quæ tardiùs se prodit, quandò *membranosâ* potissimùm sui parte commotum cerebrum fuit; unde elicitur *diagnosis* hæc regula, in tubulis cerebri medullaribus, & in ipsa nervorum *lympha* hærere *stasin*, quandò *statim à concusso cerebro* mutescit ægrotans; hanc verò in *meningibus* consistere, quandò non *statim*, sed interjectis aliquot diebus aut horis, præmissisque *delirio*, *sopore*, *febre*, similibusque *phlegmones* signis, mutescere ægrotum observatur.

(Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐκομένῳ ὁ τράχηλος ἐπιστραφῇ, καὶ καταπίνειν μὴ δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῷ τραχήλῳ, θανασιμον.)

(*Si à febre detento collum invertatur, & deglutire non possit, tumore non existente in collo, lethale.*)

IN nullo numero optimæ notæ authoribus habetur hic *Aphorismus*, qui nullius hîc numeri est, unde peregrinari videtur, extrà locum suum incerto fortunæ statu aut temerario à sect. IV. Aph. XXXV. hùc allatus: ut ergò otiari hîc sapientibus sic visus est, ut illum prætermiserint, actum agere nolentes, quod citato loco expositum est repetere non suscipimus, ne *eamdem crambem recoquendo*, in inutilibus utiles videri velimus, aut in superfluis abundare.

APHO-

APHORISMUS LIX.

Τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι δεῖ λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Corporibus humidas carnes habentibus, famem inducere oportet: fames enim siccat corpora.

ATHLETARUM *habitum ad summum progressum solvere statim jubet Hippocrates*, (a) quod hîc *humidas carnes fame siccare* vocat. *Humidas* ergò hîc partes non intelligit, quæ *catarrhali sero* ebriæ forent, at eluxuriantibus nutriminibus madentes, illis nempè succis quos siccare potest fames. Noverat namque ille animalis œconomiæ rerum prudens, quanti ad debitum partium *tonum* momenti sit firmum servari insitum illarum *elaterem*, qui laxior factus corporis pessundat vires. At id committit omne mali succorum nutritiorum nimia ubertas, quibus turgidula partium vascula madent supràmodum, torpent, hebescunt; hinc *asthenia* corporis, motuum tarditas, lentorque *secretionum*, unde factâ sanguinis circulationi morâ, *stases* hîc illîc fiunt, quas alimenta subtrahendo prævertis, utpotè hujusmodi humiditatum fomites & fontes.

APHORISMUS LX.

Ὅκου ἂν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ τὸ σῶμα καταψύχηται, καὶ πάλιν θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταβάλλῃ, μῆκος νόσου σημαίνει.

Ubi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeretur, & rursus calefiat, aut color alius ex alio permutetur, longitudinem morbi significat.

MUTATIO. Symptomatum nova identidem facies est, recessus proindè ab illo motuum æquabili tenore, quo morbidæ materiæ *coctionem* elaborare solet natura; mutabilis autem & inconstans hic labor, morbi longitudinem portendit, unde aut impotentiam naturæ aut succi coquendi pervicaciam auguraberis: hinc corporis *secretionum* difficultas, quæ naturæ tardando regressus, miscendoque consilia, hujus prævertit aut vertit opera. Sub illo enim morbi statu inchoata in horas aut dies, in dies aut horas mutantur consilia, unde tarditas eventûs aut solutio morbi.

APHO-

(a) *Sect. I. Aph. III.*

APHORISMUS LXI.

Ἱδρὼς πολὺς, θερμὸς ἢ ψυχρὸς, ῥέων ἀεὶ, σημαίνει ἔχειν πλησμονὴν ὑγρῶν. ἀπάγειν οὖν χρή, τῷ μὲν ἰσχυρῷ ἄνωθεν· τῷ δὲ ἀσθενεῖ, κάτωθεν.

Sudor multus, calidus aut frigidus, semper fluens, humidi redundantiam habere significat. Educere igitur oportet, robusto quidem, supernè: debili verò, infernè.

HUMIDI, ideſt, humoris nutritii *redundantiam ſignificat ſudor multus*. Succi autem nutritii exuberantiam infert alterutra hæc cauſa, vel ſtomachi terentis potentia major, quæ *ſyſtalticæ* virtutis indubium teſtimonium, roboriſque argumentum, vel coctionum, digeſtionum, *ſecretionum* vitiatio, quâ putres & eliquati humores, in ſudores multos vaporeſcunt. Priori cauſæ vomitus debetur, quo acorum ſtimulis levatus quibus imbutus urgebatur ſtomachus, ad mitioris tritûs modum ſe componit, unde factus temperantior appetitus, ut alimenti minùs ingeri poſtulat, minùs quòque ſuggerit nutrimenti: alteri cauſæ dabitur *catharſis*, quæ identidem evertendo putres alimentorum reliquias, purgat *fluida*, *ſolida* firmat, laxioraque facta ſtringit *ſecretoria*; tantùm in *laxando* dextrè, aut *ſtringendo* ſapienter, poſita non rarò eſt felicitas artis!

APHORISMUS LXII.

Οἱ πυρετοὶ οἱ μὴ ἀφαλείποντες, ἢν ἰσχυρότεροι ἀφ' ἡμέρης γίνωνται, ἐπικίνδυνοι. ὁπῳδήποτε δὲ τρόπῳ ἀφαλείπωσι, σημαίνει, ὅτι ἀκίνδυνοι.

Febres non intermittentes ſi per tertiam vehementiores fiant, periculoſæ. Quocunque autem modò intermittant, ſignificat, periculi eſſe *expertes.*

SUB morbis periculum majus, ubi continuus magis fit naturæ labor, cujuſmodi eſt ſub febribus continuis; licèt enim interceſſus hîc quadantenùs videatur, ad viginti quatuor aut circiter horas remittendo, formidine tamen plenus habebitur, ſi ex brevibus illis induciis veniant graviores inſidiæ; ſed has ſuſpicaberis, ſi doloſæ nec durabili paci ſuccedant turbæ majores aut laborum vehementia. Itaque ſi alicundè ſecuritatis ſpecie blandiri ſibi velit Medicus, febri confidet ſoli, quæ penitùs intermiſerit, factus inde tutus integras & magiſtras conſtare naturæ vires, quæ quidem hoſtilibus ſuccis ad tempus jubet pacem, ſed ut ad illos expugnandos inſurgat alacriùs, fortiùs, feliciùs.

APHORISMUS LXIII.

Ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροὶ, τυτθοισιν ἢ φύματα, ἢ ἐς τὰ ἄρθρα πόνοι ἐγίνοντο.

Quibus febres longæ sunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt.

CRISES nullæ, impotentiam naturæ produnt, malæ vel infelices errorem illius ostendunt aut oppressionem, dimidiatæ vel imperfectæ laborem illius aut infirmitatem, quâ succos quos omnes simul & semel aliquò amoliri non valet, per partes hàc illàc à se dispellit; ut autem vis unita fortior, invalidiores quæ dispersæ sunt vires. Sed tardatur sic *concoctrix* aut *digestiva* naturæ vis; itaque produci morbum necessum est, ubi *tubercula ad articulos* fiunt, plures enim veluti tunc fiunt succorum officinæ, quorum partitò cudendò naturæ veniunt coctiones.

APHORISMUS LXIV.

Ὁκόσοισι φύματα μακρὰ, ἢ ἐς τὰ ἄρθρα πόνοι ἐκ πυρετῶν γίγνονται, ὅτοι Σιτίοισι πλείοσι χρέονται.

Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores ex febribus fiunt, hi cibis utuntur copiosioribus.

TUBERCULORUM ejusmodi (quæ *crises* inabsolutæ sunt) causas tribuit *Hippocrates*, ingestæ perperàm *ciborum copiæ*, à quibus si tantùm venire periculi animadvertit sub illis diætæ tenuis temporibus, ubi unis ferè ex oleribus institui illa solebat, quantùm mali redire debet nostratibus ægrotis, ex succosis carnium jusculis, ovis sorbilibus, offulis, *gelatinis*, quibus eos insuccari moris hodie est? posthàc miraberis, tot abortivos enasci affectus ex morbis, sub quibus ægrè coctilibus alimentis indultum impendio fuerit? duriores & coriaceas vasis intrudere est materies, quæ fibratum densèque gelatum sanguinem illum compingunt, qui, quæ facit, alitque in visceribus tubercula, chronicos, difficiles & incurabiles, heu sæpiùs! post se trahit morbos.

APHO-

APHORISMUS LXV.

Ἢν τις τῷ πυρέσσοντι σῖτον διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι ἰσχὺς· τῷ δὲ κάμνοντι νοῦσος.

Si quis febricitanti cibum det, convalescenti quidem, robur: ægrotanti verò, morbus fit.

LEGIS quæ diætæ generalis est, singularem morbi temporibus hîc vides usum, cibum enim utilem esse tantùm, quandò cedit in corporis robur, confessa res est, hancq; ad normam cibatûs commodum in morbis docet *Hippocrates*, illum temporis articulum, sub quo robori esse potest ægrotanti: illud autem tempus est quo convalescit æger, tunc enim cum absolvi capit sanguinis *depuratio*, recentibus nutrimentis locus fit atque facultas; insuper suis stomacho & visceribus redditis nativis oscillationibus, harumque & *fluidorum* directionibus restitutis, tritûs instrumenta coctionumque potentiæ reparantur, unde ut decet subacta alimenta bellè digeruntur, assimilanturque laudabiliter, unde infuccatæ opulentur partium fibræ robotantur. Contrarium fit, ubi cum febre viget morbus; impuritatibus enim sordidantur vasa, quæ proin nutriminibus cumulare, sordibus illa conspurcare est: adde turbatis *solidorum* oscillationibus, delirantibusque *directionibus fluidorum*, alimenta perdi, verti coctiones, vires defraudari.

APHORISMUS LXVI.

Τὰ διὰ τ κύστιος διαχωρέοντα ὁρᾶν δϛ, εἰ οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέεται. τὰ ἴσα οὖν ὅμοια τυτέοισι, ταῦτα νοσωδέστερα. τὰ δ' ὅμοια τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, ἧσσα νοσερά.

Per vesicam prodeuntia inspicere oportet, an sint *qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minimè his similia, ea morbosiora. Sanis verò similia, minimè morbosa.*

URINA à *coctionibus* corporis universi, omnibusque *secretionibus* serum est superstes, lixivium sanguinis, recrementorumque illius vehiculum, proindè sanguinis statûs, conditionisque testis, *crasis* illius notaculum. Urinam ergò inspiciendam Medico vult artis parens, ut morbum futurum præcognoscat, hujusque *prophylaxi* provideat. Hunc enim *Aphorismum* (ut-ut facto morbo convenire possit) ostendit proximè sequentis (*a*) contextus (qui hujus appendix est aut corollarium) de *prophylaxi* morborum aptiùs intelligendum esse. Hujus ergò mens sit ex urinarum conditione conjici posse venturum esse morbum, simul atque esse desunt quales *sanis* prodeunt, cùm

(a) *Aph. LXVII.*

enim inde recedunt, *morbosiores* sunt, hoc est, morbum prænuntiare solent: non sic autem, quandò *sanis similes sunt*, nam *minùs sunt morbosæ*. Sed hinc ducitur argumentum, de morbo facto non accipiendum esse hunc *Aphorismum*, in medendo enim ut sagax & versatus erat *Hippocrates*, usu certè noverit, in tantùm non morbosas minùs sub morbis urinas esse, quæ *sanis similes* sunt, ut arcanæ malignitatis comites esse soleant & indices.

Mali enim cumulus est, tam sinistrè aut præposterè se habere *secretiones*, ut (quod malignis febribus non insolitum est) à propriis *secretoriis* deflectendo, à naturæ viis aut instituto adeò delirent, ut nativorum effugiorum loco (cuiusmodi sunt urinæ & renes, qui his se præbent patentque) ad inaperta, cæcaque reflectantur loca, *nervos* nempè, qui utpotè ad *secretiones* inepti, incongruos, quibus se malè macerant, combibunt succos; taliumque hospitio irati anguntur & angunt; inde anxietates variæ & multiplices, quæ sub malignis febribus *spasmos* produnt aut edunt.

APHORISMUS LXVII.

Καὶ οἷσι τὰ ὑποχωρήματα, ἢν ἐάσῃς στῆναι καὶ μὴ κινήσῃς, ὑφίσταται, οἷον ξύσματα· καὶ ἢν ὀλίγα ᾖ, ὀλίγα ἡ νοῦσος γίγνεται. ἢν δὲ πολλὰ, πολλή. τουτέοισι ξυμφέρει ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην. ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας διδῶς τὰ ῥοφήματα, ὁκόσῳ ἂν πλείω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις.

Et quibus, egestiones, si stare permiseris, & non moveris, subsident veluti ramenta: & si pauca fuerint, parvus fit morbus: si verò multa, magnus. His confert alvum infernè purgari. Si autem non purgatâ alvo sorbitiones dederis, quantò plures dederis, eô magis lædes.

QUÆ *diachoremata* vocat præteritus modò *Aphorismus*, præsens *apochoremata* dicit, de *subsidentiis* enim aut sedimentis *apochoremata* quibusdam habentur; quâ de causâ de urinarum ramentis vel sedimentis, hunc Aphorismum interpretatur huius ævi nobilis Medicus. (*a*) Igitur quæ *inspicienda* Aphor. LXVI. jussit *Hippocrates* urinarum sedimenta hoc LXVII. sic judicare docet. Hæc, inquit, *stare permiseris & non moveris*, quo facto *si pauca sint quæ subsident ramenta*, *parvus*, ceu minoris momenti erit qui veniet *morbus*; si verò *multa*, magnus, idest, majoris periculi. Reipsâ cùm urinarum sedimenta, præcipites factæ sint resides succi nutritii moleculæ, ubi densa sunt & *multa*, maximam arguuunt refluentis à *transpiratione* impeditâ materiæ copiam, hincque futuri magni morbi fit augurium, utpotè cum tam multæ succorum reliquiæ, eructantium undequàque vasorum notæ sint, amplæque morborum materiaturæ; quas ideò *catharsi* præscindi jubet: rationem innuit, *impurum* nempè, ut tunc corpus est, *sorbitionum* aut

---

(a) *D. Lyter in hunc Aphor.*

aut alimentorum utut laudabilium operâ, has castigando sordities, vincere frustrà tentabis, cùm enim *impura corpora quò plus nutries, lædes magis, quantò* plures tunc *dederis sorbitiones, tantò magis lædes.*

APHORISMUS LXVIII.

Ὁκόσα κὰτω ὡμὰ ἀφίσαται, ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἐστὶν, ἢν πλείω, πλείων, ἢν ἐλάσσω, ἐλάσσων ἡ νοῦσος.

Quæ cruda deorsùm secedunt, ab atrâ sunt bile: si plura, major: si pauciora, minor est *morbus.*

APAGE igitur communes, heu communes nimiùm! cruditatum notiones. Finxêre sibi, hujus medicinæ parentis moniti malè memores, crudum esse quod caloris indigum est, frigeratum ergò, hincque crudè coctum: illam de cruditatibus doctrinam castigat hic *Aphorismus*, ab *atrâ bile* esse docens, *quæ cruda deorsùm secedunt*. *Cruditates* ergò ejusmodi, colliquationes sæpè erunt aut *præcipitationes* succorum, quos deturbat, abigitque in acre evecta bilis, quæ sanguinis dissociando humores eliquat, fundit, profunditque; quantùm enim succorum copulam firmat, vincitque nitidum bilis *sulphur*, aut ætherea illius & mitis pinguedo, tantùm illorum connubia solvit ustulata bilis aut in salinum evoluta. Hinc ergò tantò crescet emergens malum, quantò major acrimonia erit, aut quantò major erit ustulatæ bilis copia.

APHORISMUS LXIX.

Αἱ ἀποχρέμψιες, αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν, αἱ πελιδναὶ καὶ αἱματώδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες, πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσαι δ' καλῶς, ἀγαθαί· καὶ κατὰ κοιλίην, καὶ κύστιν, καὶ ὅκῃ ἄν τι ἀποχωρέον σῇ μὴ κεκαθαρμένον, κακόν.

Excreationes, in febribus non intermittentibus, lividæ, & cruentæ, & biliosæ, & graveolentes, omnes malæ sunt. *At ritè secedentes, bonæ.* Sic *etiam per alvum, & vesicam & ubicunque quid secedens restiterit non purgatum, malum.*

DOCUERAT *Hippocrates*, ex qualitate judicandum esse de iis quæ evacuantur, hîc autem addit conditionem, sub quâ hanc qualitatem, utut mala sit, tolerandam quadantenus recognosci docet. In exemplum illi veniunt *excreationes*, quæ cum *lividæ, cruentæ, biliosæ & graveolentes sunt*, formidabiles habentur; est interim unde desperes nihil, *quando ritè secedunt*, ni-

nimirùm cùm *euphoriâ* quâdam, quâ toleratu facilis fit isthæc evacuatio, eoque moderamine ut in *secretoriis restitet* nihil, quæ ergò eructent tantùm quantùm excipiunt; id enim aliquid præ se fert *boni*, boni scilicèt *solidorum elateris*, & vegetæ fibrarum resilientisque potentiæ, quâ putres à se depellentes succos omnes, mali fundum siccare valent, omnesque à se abigere morbi reliquias. Sub hâc eâdem conditione, damnabiles minùs veniunt per *alvum*, *vesicam*, &c. excretiones, hoc titulo excusabiles, si integro superstite viscerum *elatere*, eliminent omnes fomites mali.

APHORISMUS LXX.

Τὰ σώματα χρὴ ὅκῃ τὶς βούλεται καθαίρεσθαι ῥοα ποιέειν, κῆν μὲν ἄνω βούληται ῥοα ποιέειν, σῆσαι τὴν κοιλίην· ἢν δὲ κάτω, ὑγρῆναι.

Corpora oportet, ubi quis purgare vult, facilè fluentia reddere. Et si quidem velit efficere facilè fluentia sursùm, alvum sistere: Si verò deorsùm, humectare.

COGITARE cesses repetitum hunc esse sectionis II. novum *Aphorismum*, sub eodem enim verborum sono, utriusque dispar est sensus, dissimile consilium. Illîc ad purgationis facilitatem generale præceptum habebatur, hîc ad determinandam humorum purgatione educendorum hùc aut illùc directionem, particulare documentum. Hîc ergò *fluentia reddere corpora* ad purgationem, horum sic est tractare partes, nervorum sic ordinare & dirigere oscillationes, ut eò ferantur quò versùs arte vel naturâ destinantur evacuandi humores: unde si ad stomachum vomitu duci velis humores, quæ deorsùm ad intestina descendunt, oscillationes comprimendo sursùm reflecti coges, quod *alvum sistere* erit; è contrà si ad alvum humores cupis præcipites dari, *intestinalium* fibrarum molliendo laxabis *tonum*, quod *humectare* est; at sic *deorsùm* inclinare erit aut invitare nervorum oscillationes, & evacuationem ad alvum determinare.

Hinc causa propter quam tam incerta esse solet *sudoriferorum* operatio, tamque infelix, ubi conveniunt in peste, illorum eventus, *solidorum* enim oscillationes & *fluidorum* ductus ad corporis habitum convertere, paucorum scientia est. Itaque sudoriferorum ignes perperàm & temerè ingerendo, dùm introversùm & ad corporis centrum *solida* convelluntur & reflectuntur *fluida*, *surdo canunt*, morbi enim impetum sequendo sudorifera, in viscera furunt, quorum cancellos rumpunt, *continentia* frangunt, profundunt *contenta*.

APHO-

APHORISMUS LXXI.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα μᾶλλον ἢ μετρίως γινόμενα, νοῦσος.

Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, morbus.

SOMNUM & *vigiliam*, *utraque modum excedentia* sub morbo, pessima esse *symptomata*, Aphorismi III. sect. II. effatum est, illa ipsa eadem excedentia sub sanitate, ad morbum præludia esse præsentis *Aphorismi* est pronuntiatum: quâ enim ratione pessimi sub morbis videtur ominis, aut segnescere, torporemque contrahere *nervorum lympham*, unde fit sopor, qui *somnus excedens* est; aut fervere nimis sanguinem, unde *excedens vigilia*; similiter in sanis ad somnum propensio jugis, vel ad somnum jugis impotentia, futuri fovent, aluntque graves morbi causas.

APHORISMUS LXXII.

Ἐν τοῖσι μὴ ἀπολείπουσι πυρετοῖσιν, ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ἦ, τὰ δ' ἔσω καίηται, καὶ δίψαν ἔχῃ, θανάσιμον.

In non intermittentibus febribus, si externa quidem sint frigida, interna verò urantur, & sitim habeant, lethale.

EQUIDEM repetitio hîc est Aphorismi XLVIII. sect. IV. at unà simul observationis Medicis inculcandæ plus semel, utpotè admonentis, quantumvis mala sint morborum *symptomata*, tolerabilia hæc esse præ iis quæ absolutam in nervis, illorum *lymphæ stasin* arguunt, quò spectat externarum partium frigus; vel quæ completam ostendunt in vasis sanguinis *stagnationem*, quò pertinet partium internarum *urens* calor, aut *phlegmone* præsens.

APHORISMUS LXXIII.

Ἐν μὴ ἀπολείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλος, ἢ ῥὶς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ὀφρὺς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ, ἤδη ἀσθενὴς ἐών· ὅ, τι δὴ τούτων γίνηται, θανάσιμον.

In febre non intermittente, si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium, distorqueatur, si non videat, si non audiat jam debilis existens; quidquid horum fiat, lethale.

NON *videre*, *non audire*, viribus deficî, sub febre continuâ, unà comite *labii*, *nasi*, *oculi* vel *superciliorum spasmodicâ* contractione, rigere to-

totum, crispari, stringique suâ in radice, idest in cerebro, totum *systema nervosum*, argumenta sunt non inevidentia. Posthàc quid aliud à morte expectabis, quæ conniventia jam claudat vitæ lumina? quod enim futurum prænuntiant gravibus sub morbis *tendinum spasmodici* subsultus, hoc monstrat præsens tota convulsa ægri facies.

APHORISMUS LXXIV.

Ἐπὶ λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται.

Leucophlegmatiæ hydrops supervenit.

LEUCOPHLEGMATIA dispersus per carnium loculos *hydrops* est, *ascites* (de *ascite* enim hic sermo) hydrops est in uno loco congestus. Igitur sub *leucophlegmatiâ*, ab incumbente carnibus aquarum illuvie aut mole, pressionem fieri jugem cogitabis in singulis carnium compacturæ canaliculis; atqui plusquam millia modorum sunt, quibus inter se communicant vasa, tendentiæ mille quibus ad *secretoria* se convertunt, denique nullibi *secretoriorum* numerosior copia, quàm in abdomine, quò velut ad mare magnum contendunt omnes corporis rivuli, publica ergò maximè sunt isthæc *secretoria*; in proclivi proin videtur illò confluere excernendorum eluviem, imprimis aquarum, quæ pondere ultroneo ad ima feruntur, aut infera loca. Porrò ut *Hippocrati* molestum non fuit illam hîc adnotare vasorum sua versus *secretoria* spontaneam propensionem, gratum est nobis denuò eandem exponere.

APHORISMUS LXXV.

Ἐπὶ ἀλλοίῃ δυσεντερίη.

Ab alvi profluvio, dysenteria.

AB hinc ad finem usque sectionis, totus est *Hippocrates* in adnotando proprios quorumdam morborum exitus, posteros edocturus, singularem esse cuique morbo & consuetum exitum, in quem desinere solet, ut illius exitûs scopo & imitamine ductus Medicus resciat, quid agendum habeat, omittendumvè aut committendum, quò sua dirigat opera aut aliorsùm convertat. Hîc autem admonemur *diarrhœa* proclive esse in *dysenteriam* abire, facto proindè nobis documento, quàm multa adhibenda sint mulcimina, quàmque plura à medicaminibus arcenda, quæ stimuli, caloris, *stypticitatis* aut siccitatis ratione intestina deterunt, ut suus illis integer constet *tonus*, sarta tectaque servetur eorum substantia; ejusmodi remedia aliundè usurpando, hinc quæ *fluida* dulcorant, illinc quæ *solida* ab acrium morsu protegunt.

APHO-

APHORISMUS LXXVI.

Ἐπὶ δυσεντερίῃ λειεντερίη ἐπιγίνεται.

A dysenteriâ inteſtinorum levitas ſupervenit.

IPSIUS quòque *dyſenteriæ* exitum docet, quem in *lienteriâ* ponit, quâ alimenta eadem quâ ſumpta ſunt ſpecie, immutata fermè redduntur. Tunc temporis quid *atoniæ* aut laxi in inteſtinorum fibris ſuſpicantur, non pauci, hincque reſoluta aut fatiſcentia inteſtina putant, malè ſano tamen errore, cùm iſthæc coctio manca, à tritûs præcipitantiâ magis quàm debilitate veniat, ſic enim perfunctoriè ſubacta alimenta feſtinantiùs in inteſtina deſcendunt & ſemicocta excernuntur. Utut ſit trituræ vitiatio *lienteria* eſt, quæ vitiatio cùm in exceſſu oſcillationum non infrequentiùs conſiſtat quàm in defectu, medentis officii & ſapientiæ erit, ſuam ſic modulari curandi rationem, ut ſtomachi roborando vel elevando *elaterem*, oſcillationes illius non exſtimulet fortiùs, non diſturbet. Hîc *opiata* ut decet tractare, horumque cum *ſtomachicis* noſſe connubia, artis apex eſt, totaque medendi dexteritas.

APHORISMUS LXXVII.

Ἐπὶ σφακελισμῷ ἀπόστασις ὀστέου.

A ſphacelo abſceſſus oſſis.

SPHACELUM hic accipies pro corruptione oſſis vel læſione gravi, quæ in abſceſſum deſinit; hoc eſt, ſic offenſa laceravè oſſis compages ut putredinem contrahat, poſt ſe trahit *abſceſſum*. Equidem non admodùm in propatulo habetur, quomodò exſucca, ut videretur, oſſis ſubſtantia putredinem queat incurrere, ſed rationem prodit doctrina de *vaſculoſa* partium etiam *ſolidarum* compacturâ; hîc enim ſuus partibus ſingulis aſſeritur humor, qui in his vaſculis continetur, quique ad putredinem fundus aut materies eſt, id atteſtante chirurgiæ uſu, quo oſſium *apophyſes*, & *epiphyſes* arcanâ putredine imbutæ candente ferro uri peritis familiare eſt, vel incompleto aut dimidiato terebræ operæ calvariam forare, quo ſublatâ calvariæ oſſis priori lamellâ, curationi pateat *diploe*, ut ajunt, aut illius meditullii *abſceſſus*.

Verùm aliò tendit adhuc hujus *Aphoriſmi* effatum, de eo admonens quod in *tumorum* curationibus diligenter obſervandum venit, ſcilicèt ſub illis tumoribus qui oſſibus ſubſtratis non procul accumbunt, latere poſſe oſſis *abſceſſum*, cujus ut cauſa, ità & ſignum eſt ſuperpoſitarum carnium *œdema*, putre, livor, *ſphacelus*.

APHORISMUS LXXVIII.

Ἐπὶ αἵματος ἐμέτῳ φθόη, καὶ ῥοῦς πύου κάθαρσις ἄνω.

A ſanguinis vomitu tabes, & puris purgatio ſurſùm.

AD quid, inquies, perditio hæc, in repetendis iis qui antehàc traditi jam ſunt *Aphoriſmis?* ſed neque in his locatam malè putabis *Hippocratis* diligentiam, benè conſcii, veritates eſſe ad artis uſum ſpectantes, quæ cùm medentium oculis ſubjici debeant jugiter, illorum mentibus mandari, & remandari crebriùs non poſſunt. De illarum numero ſunt repetitæ hîc de *ſanguinis vomitu*, *tabe & puris ſputo* obſervationes, quibus Medicus imbutus, totâ ſuâ providentiâ in curando *ſanguinis vomitu* cavebit à *tabe* & *puris ſputo*: quippè quæ affectus ſint, in quos deſinere moris eſt ſanguinis excreationi illi, quam vomitum vocat *Hippocrates*, quamvis enim ad tabem vergat quodlibet ſanguinis ſputum, de eo hic *Aphoriſmus* eſt, quod enormi quam fundit ſanguinis copiâ, vomitum meliùs quàm ſputum repræſentat.

(Ἐκ φθόης ῥεῦμα ἐκ κεφαλῆς· ἐκ ῥεύματος διάῤῥοια· ἐκ διαῤῥοίης κώλυσις καθάρσιος· ἐκ κωλύσιος θάνατος.)

(A tabe, fluxus ex capite; à fluxu, alvi profluvium. Ab alvi profluvio, inhibitio purgationis ſurſùm. Ab inhibitione, mors.)

(Ἐκ αἵματος πτύελος, πύου πτύσις, καὶ ῥῦσις· ἐκὼν δὲ σίαλον ἴσχῃ, ἀποθνήσκουσιν.)

(A ſanguinis ſputo, puris ſputum & fluxio. Poſtquàm autem ſputum inhibetur, moriuntur.)

EXules hùc proſcriptique videntur duo hi ſequentes *Aphoriſmi*, quos alieni ferè cenſûs putares & extranei ordinis, quaſi enim ad præcedentium ſeriem non pertinerent, horum non ſunt computationis. Interim non temerè hùc adductos fuiſſe illos oſtendit eorum affinitas aut ſimilitudo cum *Aphor.* LXXVIII. Hic enim de tabe præluſerat, igitur in ſequentibus *Aphoriſmis* cœptam de tabe obſervationem pergere conveniebat; at alibi jam traditi duo fuerant de tabe pertinentes hùc *Aphoriſmi*, quos hùc materiæ neceſſitudine & memoriæ gratiâ revocavit *Hippocrates*. Dùm ergò contextûs cum præcedentibus defectu præter ordinem locati viderentur hi *Aphoriſmi*, ſuam debitamque in *Hippocratis* animo ſeriem obtinent. Poſthàc has *Aphoriſmi* LXXVIII., geminas appendiculas legenti, ut tabis hiſtoria miſerabilis, ſic rectitudo & conſilium *Hippocratis*, in apertum venient.

APHO-

APHORISMUS LXXIX.

Ὁκοῖα ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κύστιν, ἐν τοῖσι κατὰ τὸν κοιλίλιον ἀποχωρήμασι, ἐν τοῖσι κατὰ τὰς σάρκας, ἐν ᾧ πῃ ἄλλῃ τῇ φύσιος ἐκβαίνῃ τὸ σῶμα· ἢν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νοῦσος γίνεται. ἢν δ' ἄρα πολὺ, πολλή. ἢν πάνυ πολὺ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

Qualia etiam in his quæ per vesicam, & in his quæ per alvum fiunt *egestionibus, & in his quæ per carnes, & sicubi aliâ naturæ* viâ *corpus exeat: si parùm, parvus morbus fit: si multùm, magnus: si admodùm multum, hoc ipsum lethale.*

BREVITER hîc & in summâ perstringit *Hippocrates* corporis universî *excretiones*, per *vesicam & alvum* consuetas non tantùm, sed etiam *per carnes*, idest, carnium meatus, aut cutis spiramina, unde vides quo in pretio illi jam erat *transpirationis* consideratio, cujus singulare & nominatim (*per carnes*) instituendum Medico commendat examen. Comperta ergò fuerit Medico singularum *secretionum* quantitas naturalis aut mensura, ut ad illam perdendo evacuationum quantitatem, intelligat quid inde ægroto corpori jacturæ accidat aut detrimenti. Detrimentum autem æstimabis ex *excretionis* conditione, si succorum enim sit utilium quos profusissimè perdat, mortiferum est, ducto ex mulierum *mensibus* exemplo, qui si copiosiùs fluant, in *hæmorrhagiam* lethalem erumpunt. Alterum offert exemplum *diabetes*, cùm enim fructuosa sit *perirrhœa*, exitialis *diabetes* est. Tertium habes in *alvi fluxu*, qui si parcus, *parvus morbus* fit, *magnus* verò, si enormis, admodùm *multus* aut *colliquativus* evadat.

SECTIO OCTAVA.

APHORISMI

Interjecti.

AT unde *interjecti?* aliundè nè quàm ex iiſdem fontibus, ex quibus eliciti fuêre cæteri aliarum ſectionum *Aphoriſmi?* ejuſdem ergò doctrinæ ſunt cum aliis quos adoptari placuit Medicorum ſcholis; ab iiſque cùm habeant minùs nihil; faſtidiri nec merentur, nec ut abortivi jacere debent, nèc ut ſuppoſititii vileſcere. Nihilique eſt quâ illos ſeveriùs inſectantur repetitionis exprobratio, ſi memineris *Aphoriſmos* omnes *Hippocratis* mera eſſe ex operibus illius excerpta, obſervationumque illius corollaria; communi ergo cum cæteris *Aphoriſmis* laborarent culpâ, ſi culpa ſit eorum repetitio, quæ repetita placent, utpotè repetitæ obſervationis monumenta, obſervationis autem ab obſervandi magiſtro profectitiæ.

Enimverò ſi rem ut decet expendendo nullum ſectionis VIII. *Aphoriſmum* invenias, qui alicubi in *Hippocrate* radicem non habeat, quique ab illo ſuos non ducat natales, iniqui rerum æſtimatoris eſt & crudelis nimiùm, adulterii nota aſpergere, & dicere ſpurios, qui ejuſdem ſanguinis ſunt nepotes & alumni. Sed ejus ſortis ſunt ſect. VIII. *Aphoriſmi*, quorum verba, dictio & ſenſa *Hippocratis* praxim, ſententias, & medendi rationes ſapiunt; ejuſdem ergo ut ſunt ſaporis, ſuper illorum expoſitionibus nauſeare non debent *Hippocratis* ſeduli interpretes. Ad hæc ut inertiæ genus eſt, in aliquo deſerere illum quem amare officium eſt, in artem medendi delinqui videtur, medicinæ parentem aliquatenùs derelinqui, quem, ſi aliquem, amicum ſuis cum delictis amari decet & excuſatum indulgeri.

APHO-

APHORISMUS PRIMUS.

Ὁκόσοι ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα ἔτεα φρενιτικοὶ γίγνονται, ἧσσον τι ὑγιάζονται· ἧσσον γὰρ κινδυνεύουσιν, οἷσιν ἂν οἰκείη τῆς φύσιος, καὶ τῆς ἡλικίης, ἡ νοῦσος ᾖ

Qui suprà quadraginta annos phrenitici fiunt, non admodùm sanantur. Minùs enim periclitantur, quorum naturæ, & ætati, morbus similis fuerit.

HIc *Aphorismus* XXXIX. sect. II. expositio est, quod enim illic generaliter de senibus horumque morbis asserebatur, specialiter *quadragenariis & phrenitidi* in hos cadenti hîc adscribitur. Admonente ergò *Hippocrate* meminerit ad ægrotum ingrediens Medicus, pejori loco res illius esse si quadragesimum agens annum *phreniticus* evadat, tunc enim prima salutans senectutis limina, senii prima sentit incommoda. Hæc autem gemina sunt, ut enim duplici partium genere constat corpus, *fluidarum* scilicèt & *solidarum*, hæ à *tono*, illæ à crasi suâ desciscunt in senescentibus, in quibus sanguinis cadit flos, quia parte illâ minuitur, quâ spiritus est, *bilis* quo lenitas perit, quorum loco succedit partium gravitas & spirituum depressio, insuper à suâ mollitudine fibræ recedunt, fiuntque ad oscillandum habiles minùs. At his de causis in quadragenariis minor erit *fluidis* ad *depurationem* facilitas, *solidis* ad tritum agilitas minor, minor ergò ad sanescendum promptitudo.

Rationem hanc habes, *quia minùs periclitantur, quorum naturæ & ætati morbus similis fuerit*; talis est juvenibus *phrenitis*, quæ in his sanguinem nacta molliorem agilioremque, tùm & partium fibras ad terendum faciliores, faciliùs sanescit, quia deteritur promptiùs.

APHORISMUS II.

Ὁκόσοισιν ἐν ἦσιν ἀῤῥωστίῃσιν οἱ ὀφθαλμοὶ κατὰ προαίρεσιν δακρύουσιν, ἀγαθόν. ὁκόσοισι δ' ἄνευ προαιρέσιος, κακόν.

Quibus in infirmitatibus oculi ex proposito (ideſt, ob causam) lachrymantur, bonum. Quibus verò sine causa, malum.

HIc certè verbis expressis repetitum habes LII. IV. sectionis *Aphorismum*. At perperamnè vel inutiliter? quin imò sensu dives adeò *Hippocratis* sermo est, ut erudiat semper, etiam multoties repetitus, illius pronuntiatum aliud est, *temerè nihil*, *nihil* in medendo *negligenter* habendum; juxta quam regulam, *secretionum* minimam, qualis *lachrymarum* est, medenti *considerandam* vult, *num volenti aut invito, multæ vel paucæ, calidæ*

aut

aut frigidæ emanent; in quibus etiam crassitudinem & gustum (ægro (*a*) explorandum) *inspicere oportet*. (b) *Quibus enim* (ut alibi pergit) *invitis per febres acutas lachrymæ effluunt, in his modò cætera exitialiter se non habeant, expectanda hæmorrhagia; his verò qui malè se habent non hæmorrhagiam, sed mortem portendunt*: (c) tantùm affert aut monstrat periculi *secretionum* vitiatio, quâ foràs prodeuntes, qui clàm excernendi erant succi, *lachrymarum* v. g. quas extùs excerni naturæ non moris est, quarum proindè involuntarius effluxus, sanguinis circuitûs seriem & filum rumpi monstrat, dissutos ergò humorum nexus, qui *solidorum* subactionem aut trituram eludentes, à digestionum coctionumvè artibus & modis se subducunt.

APHORISMUS III.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τεταρταίοισιν ἔσῃσιν αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῇ, πονηρόν.

Quibus in febribus quartanis existentibus sanguis ex naribus fluxerit, malum.

REPETITI nihil habet hic *Aphorismus* præter repetitam *Hippocratis* doctrinam, quæ per illius sata libros, hunc elucidat. Posthàc quid nothi habere queat aut spurii non videtur, proprium imò illi dices, si illum de narium *hæmorrhagiâ in quartanis* loquentem audias. Illîc hunc sanguinis fluxum arguit quòd *quartanas* non solvat; (*d*) hîc quòd *ægrè* (e) *solvat*, verbo ad mentem *Hippocratis* ejusmodi sanguinis fluxus, unum est ex *judicatoriis* malè aut non *judicantibus*, quæ semper ægrotantium *malo* sunt; sed ipsissimum est quod habet præsens *Aphorismus*: prætereà hunc *Hippocrati* asserit de quartanis febribus illius doctrina, juxta quam à *melancholia* (*f*) illas fieri docet, sub illis ergò sanguinem naribus effluere, aliud à causâ morbi perdi est, sanguinis nempè florem, quem in affectibus *melancholicis* conservare tanti fit. Denique cùm doceat usus, nihil committi pejus in quartanarum curationibus, quàm cùm calidorum medicaminum abusu, sanguis vehementiùs *evehitur*, adeòut flammatus & fervens quartanam in continuam mutet, quod ad exitium via est; à sanguine per nares prorumpente idem auguraberis: scilicet sanguinis molem exaltari nimium, mutarique eam illius *crasin*, quæ *quartanam* alebat; cum autem pejor morbus est qui ægri temperamento non respondet, ambigua & præpostera est evacuatio humoris qui (ut hîc sanguis *à melancholia*) ab humore morbido alienus est.

APHO-

(a) *Mercurialis hic.*
(b) *Hip. epid. VI. sect. VIII. text.* 23.
(c) *Ibid. epid. lib. I. sect. III.*
(d) *Hip. de judic. X.* 7.
(e) *Epid. VI. art. II. v.* 40.
(f) *De nat. hom. p.* 181.

APHORISMUS IV.

Ἱδρῶτες ἐν τῇσι κρισίμοισιν ἡμέρῃσι γιγνόμενοι σφοδροὶ καὶ ταχέες, ἐπικίνδυνοι· καὶ οἱ ὠθιζόμενοι ἀπὸ τοῦ μετώπου, ὥσπερ σταλαγμοὶ καὶ κρύοι, καὶ ψυχροὶ σφόδρα, καὶ πολλοί. ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον ἱδρῶτα πορεύεσθαι μετὰ βίης, καὶ πόνου ὑπερβολῆς, καὶ ἐνθλίψιος πολυχρονίου.

Sudores in diebus criticis oborientes, vehementes & veloces, periculosi: & qui expelluntur ex fronte, velut guttæ, & aquæ salientes, & frigidi valdè, ac multi. Necesse enim est talem sudorem prodire cum violentia, & laboris excessu, & expressione diuturna.

CONSIDERARE (a) *convenit sudores, fiunt enim aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis rigorem.* Hujusmodi sunt *sudores in diebus criticis oborientes vehementes*, &c. *acervati* (b) *enim sunt*, quos damnat idem *Hippocrates*, utpotè *præ suffocatione* (c) *& impetu & violentiâ, superantibus morbis* factos, quosque ægri *molestè ferunt*, (d) dùm *prosunt* (e) *paulatim oborientes. Omne enim nimium naturæ inimicum*, cujus nimietatis signa sunt *guttæ & velut aquæ salientes*, sub quarum specie se produnt non *critici*, neque salutares, licèt *diebus criticis oborientes* sudores, excretiones enim ejusmodi coactæ naturæ effectus sunt, exolutionis partium argumenta, *spasticæque solidorum* astrictionis *violentæ expressiones*. Quanti enim est ad *excretiones* quaslibet quæ salutares erunt, ut *secretionibus* naturalibus similes modo sint & ingenio, tanti ad sudores est, qui saluti erunt, ut *transpirationi*, cujus simii sunt, lenitate & tenuitate sint similes; adeout quantum insensibilis & imperceptibilis illa est, tantùm oportet vaporosi & mites exhibeant se sudores. Inde se produnt tot malæ artes in tractandis sudoribus, tam gravia delicta in sudoriferorum usu!

APHORISMUS V.

Ἐπὶ χρονίῳ νοσήματι κοιλίης καταφορὴ, κακόν.

Ex morbo diuturno alvi defluxus, malum.

HUJUS *Aphorismi* expositionem habes, in hoc *coacarum* (f) loco. *In iis qui longo tempore consumpti sunt, temerariæ & præter rationem alvi exolutiones, unà cum vocis defectione tremula perniciem minantur.* Hæ nam-

(a) *Hip.prænot.v.9.* (b) *Coac.III.90.*
(c) *De vict.acut.art.LIII.v.9.* (d) *Prædict.I.art.V.v.7.*
(e) *Coac.art.III.v.90.* (f) *Coac.934.*

namque alvi exolutiones de *diarrhœa* intelligendas eſſe author eſt *Duretus*. Itaque *Aphoriſmi* hujus mens eadem eſt cum geminâ *Hippocratis* ſententiâ, proindè à ſpurii notâ abſolvendus erit. Interim obſervabis *Aphoriſmi* contextum, qui non eſt de alvi fluxu in morbo diuturno, ubi certè ſalutaris eſſe poteſt, ut in *leucophlegmatia* quam ſolvit *diarrhœa*, ſed de alvi fluxu, ex *morbo diuturno*, unde intelligitur ſub morbis diuturnis *malum eſſe alvi fluxum*, quandò à laſſatâ aut fatiſcente naturâ provenit, non item quandò vi tuentis & expedientis ſe naturæ prorumpit. Enimverò cum morbus lucta ſit ſub quâ *ſolida*, quæ vaſa ſunt, *fluidorum* ſtagnatorum *ſtaſi* & onere gravantur, ſalutis ſpes durat, quandiù integro manente *fibrarum tono*, lenteſcentem ſanguinem oſcillando, terendovè valent à ſe diſpellere, at deſperatio venit, quandò fracto fibrarum *tono*, laſſata *ſecretoria* fatiſcunt, quoſque continebant ſuccos elabi ſinunt, quod *atoniæ* genus eſt, ſummumque in morbis malum; *tabis* exemplo, quæ ubi *diarrhœa* contingit, ruit in perniciem, ultimi enim deliquii argumentum eſt.

APHORISMUS VI.

Ὁκόσα φάρμακα οὐκ ἰῆται, σίδηρος ἰῆται. ὅσα σίδηρος οὐκ ἰῆται, πῦρ ἰῆται. ὅσα δ' ἂν πῦρ οὐκ ἰῆται, ταῦτα χρὴ νομίζειν ἀνίατα.

Quæ medicamenta non ſanant, ea ferrum ſanat. Quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat. Quæ verò ignis non ſanat, ea inſanabilia exiſtimare oportet.

IN *tota arte tibi imprimis allaborandum, ut quod ægrum eſt ad ſanitatem reducas. Quod ſi ea multis modis poſſit reſtitui, is qui minimum habet eligendus.* (a) Hinc *Aphoriſmi* hujus verè *Hippocratici* ſinceritatem animadvertis, ne aliquandò enim curationem deſpondeat Medicus, omnes ſummatim & in unum hîc coacervat *Hippocrates* medendi rationes & artes quibus reſtitui poteſt ſanitas, ab iis initium faciendo quæ *minùs habent moleſtiæ*, tùm progrediendo ad ea quæ plus virtutis habent aut efficaciæ. In morborum curis agmen ergò primùm ducent quæ minùs moleſta fuerint, medicamenta hæc vocat, ex alimentis nempè medicamentariis, aut in alimento medicamentis deſumpta vel ſelecta ex ipſimet medicaminibus, ex quâlibet *mineralium*, *vegetabilium*, *vel animalium* ducta ſint familiâ. Frequenter enim comperitur, ſanandis incipientibus morbis unicum neceſſarium eſſe, leves nimirùm adhuc *fluidorum* circuitûs aut *ſolidorum* oſcillationis aberrationes compeſcuiſſe aut redegiſſe in ordinem, quod operâ levis diætæ, vel relaxationis animi, vel exercitationis corporis, facilè interdùm obtinetur.

Miraberis enim quàm multas diſpellant futuras, quamque multas incipientes prævertant ægritudines abſtinentia, animi quies, aut ſolatium, corporis labor! ſi tamen brevis nimiùm aut curta fiat hæc providentia, tunc *medi-*

(a) *Hip. de artic. p.* 814.

dicamentis patebit locus. Sed ad hæc accedendo, à vulgari cavebis opinione multorum, quibus medicamentorum titulo remedia veniunt, quæ in humores agunt, quos castigandos, evacuandosvè unicè susçipiunt, horum enim in curando crimen intelliges, permultorum exemplo, qui posita jam gravium morborum initiamenta, simplici *diluentium*, sedantium, demulcentium usu, interdùm venâ sectâ semel dissiparunt, ideò certè quòd cum sæpè ab evagante sanguinis circuitu, à *spirituum ataxiâ* & *secretionum* disturbationibus inchoentur morbi, otii plus aut temporis quàm remediorum naturæ laboranti indulgendum sit. His non obstantibus, si humoris stagnati *stasis* alicubi insederit, ad *amara*, *stimulantia*, evacuantia, *purgantia* fiet progressus, quibus humorum demoliendo congestiones, *apostasin* excutias. Hæc facta est? tumet pars aliqua? pure turget? *sanabit ferrum*; sin minùs *ignis* adhibendus, potentissimum sanandi instrumentum, *sphacelos*, *caries*, *sideralionis* partium emendans, coercensque non tantùm, at radicitùs delens, in quantum violento, molestoque admodum suo affrictu, in partem affectam agit non solum, at oscillationum eò appellentium modum quoque mutat & partium *tonum*, sicque mutatâ *systalticæ* virtutis ratione revirescit *digestionum* aut *coctionum* vis. Posthàc hunc *Aphorismum* à genuinis resecare, medicinæ bono invidere est, utpotè cum tot condat artis opes, tamque divites auxiliorum thesauros.

APHORISMUS VII.

Φθίσιες μάλιστα γίνονται ἀπὸ ὀκτωκαιδέκα ἐτῶν, μέχρι τεσσαράκοντα καὶ πέντε.

Tabes maximè fiunt ab anno octavo decimo usque ad quintum & tricesimum.

HIc quidem actum agitur; toleranda tamen istthæc repetitio futura non inutilis, si de naturâ *tabis* verâ medentes magis ac magis admoneat, inculcando enim ætatem *phthisi* propriam maximè esse quâ viget sanguis & spiritibus ditatur, docere est sub hoc morbo *elateribus* turgere sanguinem, quod ad *phlogosin* vergere est; si addis in *tubercula* pulmonum *phlegmonosa* desinere *phthisicos* affectus, infructuosumnè erit, quod ex hoc *Aphorismo* venit ad artem documentum?

APHORISMUS VIII.

Τὰ δὲ κατὰ φύσιν γιγνόμενα κατὰ φθίσιν, πάντα μὲν ἰσχυρὰ, τὰ δὲ καὶ θανατώδεα. δεύτερον δὲ, ἢν μὲν ἐν τῇ ὥρῃ νοσέῃ, αὐτὴ ἡ ὥρη ξυμμαχεῖ τῇ νόσῳ, οἷον καύσῳ θέρος, ὑδρωπικῷ χειμών· ὑφηνιοχεῖ γὰρ τὸ φυσικόν· φοβερώτερον δὲ πλεῖστον.

Quæ secundùm naturam ad tabem disposita sunt, *omnia quidem vehementia : quædam verò etiam lethalia. Secundùm autem, si quidem in* eo *tempore ægrotet*, cum *tempus ipsum unà cum morbo impugnet, velut cum febre ardente æstas, cum hydrope hyems. Natura enim longè superior est : lieni verò plus affert timoris.*

COEPTA in *Aphorismo* proximè præterito, pergit hîc tabis historia ; illîc natales illius, hîc nativæ ad tabem *diathesis* vides potentiam. Talis hæc, ut *symptomata* ad phthisin spectantia, quæ in aliis tardigrada essent & mitiora, vehementia fiant in iis qui *phthisicam* contraxêre labem, celeriora*que quædam etiam lethalia*, 2°. Admonet *Aphorismus* cum periculo crescere isthæc incommoda, si qui ad tabem naturâ suâ proclivis est *ægrotet*, ceu morbum incurrat sub eo tempore quo ad phthisin inclinat aeris conditio, sic enim facta fortior, potentiorque ad tabem natura ægrotantis, temporis nimirùm aut aeris qualitate roborata, vehementiùs agit & periculosiùs, ratione pari quâ *febris ardens ab æstate* in malum adjuvatur, & ab *hyeme hydrops*. Natura enim, ceu quod naturale est in ægro ad morbum illum contrahendum, vim morbo addit superiorem, quâ suas strages edat vehementiùs ; verùm si illa ad tabem naturalis ægri *diathesis* à *lienis* vitio veniat, nimirùm in acore melancholico aut *atrabilario* succo fundata, *plus affert timoris* & periculi, & reverâ quantumvis periculosa sit *phthisis* undelibet pendeat, tam exitialis nulla, quàm quæ in mœrore animi, vel amarore radicem habet.

APHORISMUS IX.

Γλῶσσα μέλαινα καὶ αἱματώδης, εἴ τι τῶν τοιούτων σημείων ἄπεστι, μὴ σφόδρα κακόν· δηλοῖ γὰρ νοῦσον σμικροτέρην.

Lingua nigra atque cruenta, si quid horum signorum abest, non valdè malum : morbum enim minorem declarat.

LINGUÆ nigrities malignis febribus propria, ejusdem *cruentatio* ab *aphthis* proveniens, *lienosisque* aut *scorbuticis* singularis, teterrimi morbi signa sunt, acerrimæ nempè salsuginis aut *alcalisatæ* bilis soboles, quâ erustans sanguis, talem linguæ affricat spurcitiem ; quantùm enim vaporis

tran-

transpirando efflant cæteræ partes, tantùm *seri* à se emittit lingua, quod cum in vasis impuritatum sanguinis vehiculum esse soleat, harum sorditiem lingua monstrat (*a*) & malitiam: hujus indicia sunt nigrities & *cruentatio*, unde in quantùm utraque aut ex his alterutrum vanescit aut abest, in tantùm nitescere sanguinem intelliges, morbique cùm morbo minui vel decrescere causas.

APHORISMUS X.

Ταῦτα μὲν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ὀξέσι σημῆναι χρὴ, ὁπόταν μέλλῃ ἀποθνήσκειν, καὶ ὁκόταν σωθήσεται.

Hæc igitur in febribus acutis notare oportet, quando quis *moriturus sit, & quando evasurus.*

APHORISMIS suis coronidem additurus perorat *Hippocrates*, summatim perstringens & ad præcipua veluti capita revocans quæ sunt de præsagiendâ vitâ & morte (in quo positum est *Aphorismorum* omne consilium) intra paucos sequentes *Aphorismos* præcipua concludit præsagiendi argumenta: præcipua, inquam, utpotè ex præcipuis fontibus eruenda; in totâ autem corporis œconomiâ, cum principale sit *nervosum* genus, ex illo ducit, quæ sequentibus *Aphorismis* continentur præsagiendi documenta.

APHORISMUS XI.

Ὄρχις δεξιὸς ψυχρὸς καὶ σπασμώδης, θανατώδες.

Testis dexter frigidus & convulsus, lethale.

QUANTUM ad *nervosum genus* pertinent *testes*, indicat illorum cum universo corpore consensus (*b*) ostendit adhuc *judicationis significatio, quam in causo notho facit testiculi contentio*, (*c*) quæ nempe *sistaltica* potentiæ ad coctionem signum est: quibus si addas, *testiculos sursum contractos denuntiare vehementes dolores & mortis periculum*, facilè intelligere, quare *testium frigiditas & convulsio lethales sint*, illa enim *lymphæ* nervorum circuitûs languores, hæc *erethismum generis nervosi* penitissimum significat.

(a) *Vid.epid.VI.sect.V.text.*13. (b) *Vide lib.de genitura p.*182.
(c) *Lib.rat.p.*382.

APHORISMUS XII.

Ὄνυχες μέλανες, καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν ψυχροὶ, ξωνεσταλμένοι ἢ καθειμένοι, ἐπὶ τὸ θανάτου δηλοῦσι.

Ungues nigri, & digiti manuum & pedum frigidi, contracti vel remiſſi, mortem in propinquo eſſe *oſtendunt.*

EX *hoc ipſo glutinoſo humore (quo nervi) ungues (a) producti ſunt*; unde *nervorum exordia (b)* & *clauſulæ* veteribus habebantur, recentioribuſque anatomicis ipſius *tendinoſi* aut *nervei* cutis texti productiones. Ungues ergò partes adhuc ſunt ad *nervoſum* genus pertinentes, tanti proin faciendæ ad *prognoſin*, utpote cùm *lymphæ* nervorum vitiationem prodant, aut ſanguinis intra *capillaria ſtaſin* vel tarditatem. Hinc autem portendi proximè mortem auguratur *Hippocrates*, ſi alia conſentiant prava *ſymptomata*; *alia* enim *ſigna conſiderare jubet, cum ſi facilè videatur æger ferre malum, & aliud quoddam ex ſalutaribus ad hæc ſigna ſubindicet, morbum ad abſceſſum verti ſpes eſt, itaut æger quidem ſuperſtes manſurus ſit, corporis verò partes nigræ factæ caſuræ (c).*

Mali augurii rationem *ex digitis pedum contractis* eruendi concipies ex his quæ de *teſtibus contractis* modò expoſitum eſt.

APHORISMUS XIII.

Τὰ χείλη πελιδνὰ, ἢ καὶ ἀπολελυμένα, καὶ ἐξεστραμμένα, καὶ ψυχρὰ, θανατώδεα.

Labia livida, aut etiam reſoluta & inverſa, & frigida, lethalia.

LABIORUM ut oris mira teneritudo, ex quorum mutatis colore & habitu, non pauca ſunt penitioris corporis ſtatûs quæ conjicias, ut pallent enim, rubent, aut livent, valetudinem aliquando æſtimabis. Hîc autem *labiorum* habes offenſas, quâ parte *nervea* ſunt, *inverſiones* nempe & *reſolutiones*, quæ ex æquo ad nervorum uſque capillamenta penetraſſe morbi cauſam teſtificantur: ſub illis enim ſtringitur partium *tonus*, *ſpaſmo* quippe perverſæ invertuntur fibræ, ſub his laxatur, remiſſæ enim elongantur; Utrinque livorem produci intelliges, quandoquidem ſub vitiato *ſolidorum tono*, tardari poſſe ſanguinis circuitum, hincque lenteſcere ſanguinem ipſum, *ſtaſinque* incurrere concipitur.

APHO-

(a) *Hip. lib. de carn. p. 218.* (b) *Ter. de animâ. c. 15.*
(c) *Plin. hiſt. lib. XI. c. 45.*

APHORISMUS XIV.

Τὰ ὦτα ψυχρὰ, λιφαρέα, ξυνεσταλμένα, θανατώδεά εἰσι.

Aures frigidæ, pellucidæ, contractæ, lethales sunt.

QUÆ molles sunt partes, si tumendo *pellucidæ* fiant, vel *emphysemate* laborant, si de *membranaceo genere* participant magis, vel *œdemate* tentantur, si pulposæ notæ sunt & ad *carnium genus* pertinentes, sed utraque pallent: tertium genus lucidarum partium invenitur quæ unà rubent & inflammantur, tuncque de *erysipelate* illarum pronuntiabis; sed *pellucidarum* partium quartum genus habetur, quæ insimul pallent, frigent, tensæ & *contractæ*, quæ *spasticæ* afficiuntur, quod vitium illarum fit quæ compagturâ firmæ, densæ, & *cartilagineæ* rigent, cujusmodi sunt *aures quarum* tunc temporis *extremitates aversæ* videntur, tum & *cutis circà frontem dura, circumtensa ac arida*. (*a*) Hinc ægrotanti malè auguratur *Hippocrates*, tot enim staminum solidorum vitæ præ fervore & *spasmo* resiccatorum, lapsæquè vitalis virtutis indicia, maximè si *interrogando* (*b*) ægrum constet nullas subesse causas quæ hæc excusent.

APHORISMUS XV.

Καὶ σκοτοδινιῶν, καὶ ἀποστρεφόμενος, καὶ ὕπνῳ καὶ κώματι πολλῷ κατεχόμενος ἀνέλπιστος.

Et tenebricosâ vertigine laborans, & lucem aversans & somno ac ardore multo detentus, desperatus.

ALIA inter signa quæ considerandæ sunt, *tenebricosa vertigo* est, unde disturbari, pessundarivè omnem *generis nervosi* œconomiam comprobatur, cum insimul *distorqueri oculos vides*, (*c*) *qui agitati*, jactari, nictitare, interdum *fixi* videntur; his occupatus æger *somno* ceu sopore & *ardore detentus desperatus* est.

APHO-

(a) *Hipp. prænot. art. II. v. 9.* (b) *Ibid. v. 13.*
(c) *Ibid. v. 117. 119. 124.*

APHORISMUS XVI.

Καὶ λυσσάων ἀτρέμα, ἢ ἀγνοέων, καὶ μηδὲ ἀκέων, μηδὲ ξωιεὶς θανατώδης.

Et qui in rabiem actus furit intrepidè, & non agnoſcit, & neque audit, neque intelligit, jam *moribundus* eſt.

SCENAM claudet *rabioſa* phrenitis ſub quâ furit æger, impotens ſui & inconſcius, non ſibi, non aliis reveritus, abſque conſilio mentis, ſine ſenſuum diſcerniculo, capit nihil, agnoſcit neminem; verum ſic ſolvi cœptis corporis & animæ nexibus, titubare vitæ cauſas palàm fit, fractoque *ſolidorum & fluidorum fœdere*, *moribundum* eſſe ægrotum extinguique proximum.

APHORISMUS XVII.

Μέλλουσιν ἀποθνήσκειν τοῦτα (ἀφέστερα γίνε) καὶ αἱ κοιλίαι ἐπαίρον) ἢ φυσῶν).

Morituris ſigna *hæc magis fiunt manifeſta, & ventres attolluntur, atque inflantur.*

INSTANTIORA quæ ſunt urgentis mortis ſigna, & *quæ magis fiunt, manifeſta* habes, quandò unà cum peſſimis ſignis quæ modò memorata ſunt, *ventres attolluntur atque* inflantur, lethiferi enim *ſolidorum ſpaſmi* indicia ſunt, caſſique & ultimi vitæ flabelliniûs teſtimonia.

De cætero laudabile prorsùs & utile *Hippocratis* hoc conſilium, congerendi ſcilicet, poſteriſque tradendi comperta ſibi inſtantis aut proximæ mortis ſigna, quibus eruditi medentes, de mortis appropinquatione ancipites minùs, feliciùs pronuntiarent; ſed ferit iſthac obſervandi incuria, ut quæ adnotanda ſuperſunt, proximè advenientis mortis indicia (quod ſapientiſſimi temporum noſtrorum obſervatoris (*a*) querimonia eſt) inter *deſiderata medicinæ* reſederint.

APHO-

(a) *Baglivi.*

APHORISMUS XVIII.

Ὅρος ὁ τῦ θανάτυ, ἐὰν τὸ τῆς ψυχῆς θερμὸν ἐπανέλθῃ ὑπὲρ τὸν ὀμφαλόν, εἰς τὸν ἄνω τῶν φρενῶν τόπον, καὶ συγκαυθῇ τὸ ὑγρὸν ἅπαν. ἐπειδὰν ὁ πνεύμων καὶ ἡ καρδία τὸν ἰκμάδα ἀποβάλλωσι, καὶ θερμοῦ ἀθροῦντος ἐν τοῖσι θανατώδεσι τόποις, ἀποπνέει ἀθρόον τὸ πνεῦμα καὶ θερμόν, ὅθεν περ σωέστη τὸ ὅλον ἐς τὸ ὅλον. πάλιν τὸ μὲν ἀμφὶ τῶν σαρκῶν, τὸ δὲ ἀμφὶ τὸν ἐν κεφαλῇ ἀναπνοῶν, ὅθεν τὸ ζῆν καλοῦμεν, ἀπολείπουσα ἡ ψυχὴ τὸ τοῦ σώματος σκῆνος, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ θνητὸν εἴδωλον ἅμα καὶ χολῇ, καὶ αἵματι, καὶ φλέγματι, καὶ σαρκὶ παρέδωκεν.

Terminus verò mortis est, *si animæ calor supra umbilicum ad locum septo transverso superiorem ascenderit, & omne humidum fuerit combustum. Postquam pulmo & cor humorem amiserint, calore in mortiferis locis coacervato, caloris spiritus confertim exhalat, unde totum cum toto constitit. Rursùs partim quidem per carnes, partim verò per spiracula in capite, unde vivere dicimus, relinquens anima corporis tabernaculum, & frigidum, & mortale simulacrum, unà cum bile, & sanguine, & pituitâ, & carne, deditione tradit.*

PHISICUM hic agit *Hippocrates*, quasi admoniturus ultimò, quod philosophiæ genus sit, quod medico competit & medicinæ. Igitur termini vitæ aut mortis articuli modum expositurus, non nugamenta verborum, non opinionum commenta adhibet, verùm quas observavit in corpore morientis mutationes commemorat. Docet ergo *animæ calorem*, ceu *undulationem lymphæ* nervorum, quæ à cerebro in viris descendere solet, introverti in morientibus, & ad superas reflecti partes; in nervorum enim molliter undulantium oscillationibus ad universas corporis partes, poni memineris *calidi & humidi nativi* rationes, & utriusque vim & potentiam in *pulmonibus & corde*, utpote primis aut principalibus *elateris* vitæ organis. Hinc est (ut alibi habet) quod *in morientibus implentur arteriæ*, (*a*) *ex febre* enim *resiccantur sicciores* (*b*) partes, idest *solidorum* fibræ quæ præ carnibus sicciores sunt; ubi autem *humiditas* corporis (vel mollis partium *elasticitas*) *exhausta fuerit & resiccata*, languet arteriarum *systole*, *sanguis congelatur*, (*c*) *fluida* torpent, *perfrigerantur*, *ac sic homo moritur*. (*d*) *Postquam enim pulmo & cor humorem amiserint* (flexibili *elatere* suo destituta) *calore* (aut oscillatione nervorum) *coacervato* & remeante *ad mortifera loca*, ad pulmones nempe & cor, quæ oscillandi virtute defecta mortem inferunt, *caloris spiritus* (seu vitæ causa) *confertim exhalat* (*e*). Exhalat autem per *carnium*

(a) *Hip. lib. I. de morb. art. XXX. v. 5.* (b) *Ibid. v. 11.*
(c) *Ibid. v. 12.* (d) *Ibid. v. 15.*
(e) *De alimento art. VI. v. 13.*

nium ſpiracula; ceſſato enim partium *elatere raritatis* (a) *corporis* loco, *denſitas* illius fit ad *perſpirationem*, *quæ* quia *& toti* corpori *& parti cuilibet* communis eſt & familiaris, coercita fit omninò, neceſſum fit *corporis tabernaculum* exeunti *frigidum & mortale relinquere ſimulacrum*.

F I N I S.

(a) *Ibid.v.8.*

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

Numerus Arabicus operis paginas oſtendit.

Numerus romanus paginas proloquii.

A

ABDOMEN. *Ejus conditio ad purgationem.* pagina 72
Abortiones. *Illarum cauſæ ordinariæ.* 195.196.198
—— *Illarum epidemicarum ætiologiæ.* 97
Abſceſſus. *Coctionis ſupplementum eſt.* 137
—— *Unde fiunt.* 148. *Naturæ aut Medici culpa.* 144
—— *Criſimi non critici; Judicatorii non judicantes.* 148
—— *Ad orgaſmum coctionem propendentes.* ibid.
—— *Clam collecti.* 252. . . . . *in oſſibus.* 305
—— *In folliculo concluſi.* 288. . . . . *Medici opprobria.* ibid.
—— *Qui critici ſunt & quomodo . . . horum ſigna.* 149. 163. . . . *hæc quomodo æſtimanda.* 180
—— *Horum materies, lympha vel ſanguis.* 149. 163
Acidum. *Aliud quod ructum, aliud quod morbum facit.* 247
—— *Illius in primis viis ſaburrati inepta opinio.* ibid.
—— *In ſanguine.* 80
Acre. *In ſanguine.* ibid.
Acrimoniæ. *Salſedines in ſenibus.* 115
Acuti morbi. Illorum diæta. 10
Adoleſcentes. *Illorum ſanguinis natura . . . exaltatio.* 113
—— *Illorū morbi, quomodo fiunt.* ib.
Aer. *Illius vis ad morbos.* 88. . . . . *ad æquilibrium partium corporis.* 89. *ad hujus potentiarum momentum.* 95
—— *Spiritus ille fuit qui ferebatur ſuper aquas.* 94
—— *Illius ſerenitas.* 100. *analogiæ illius ad ætates.* 102. *ad chymiam.* 105
Aer, quomodo corrigendus in cubiculis ægrorum. 94
Ægrorum *cuſtodes, medentium oculi.* 3
Ægris, *quomodo gratificari licet.* 74
Æquilibrium. *Ejus modus.* 42. 171. . . *quomodo ſervatur.* 56. 250. . . . *quomodo vitiatur.* 89. 158
Æquilibrium. Ab illo pendet ſanitas. 211
Æſtûs, *ætiologia.* 158
Ætas. Illius rationes, differentiæ. 21. 87. . . . *ad tempora, victum, regiones.* 91. . . . *ad morbos . . . . ad tabem.* 175. . . . *ad phrenitidem.* ibid.
Ætatum *morbi, horum ſeries.* 108
Alimenta. *Multùm nutrientia.* 56. . . *euchyma quando noxia.* 57. *quomodo ſtomachum afficiunt.* 74
Alterantia. *Quomodo ſanguinem immutant.* 84. 219
Alvus. *Turbationes illius, harum rationes.* 5. . . . . *in hydrope.* 234. . . . *ætiologia.* ibid.
—— *Dura in infantibus.* 109. . . . . *hujus lubricandæ ratio.* 124
—— *Illius dejectiones meracæ, quid.. quando utiles.* 267.

——— *Turbationes quales ſint oportet* 5..... *quot ſint* .... *quomodo juvant.* ibid.
——— *Fluxus in phthiſi* . 179.... *hydrope.* 234... *in pleuritide.* 175... *ophthalmia.* 226. *in chronicis, undè malus.* 312
——— *Egeſtiones ſpumoſæ.* 280..... *lymphis ſanguinem exuunt.* 236
Alvi fluxus ab atonia 235..... *à ſolidorum vi.* 234..... *in dyſenteriam tranſiens.* 304
Amara. *Horum decocta, ſucci juſcula quando nociva.* 90
Amnios. *Liquor ejus vermium in fœtu ſeminium.* 111
Analarca. *Hujus ſiccandæ modus.* 244.. *illius natura.* 304..... *cura.* 279
Anatomia..... *veterum imperfecta.* 199.... *illius lapſus non medicinæ veterum.* 292
——— *Novæ præſtantia.* 293
Angina. *Horrenda quæ... febri ſupervenit vel anteit.* 138
——— *Diligenter curanda.* 176..... *quæ mala eſt.* 290.... *quæ bona.* 249.... *deliteſcens.* 176
Anginoſæ affectiones... ſpaſmodicæ. 32
Animi *labor, cauſa morborum.* 81
——— *Fortitudo in morbis.* 70
Anni tempeſtates. *Harum rationes.* 23. 26. *mutationes.* 91.... *conſideratio.* 92. 94..... *conſtitutionem corporis faciunt.* ibid.
——— *Stataræ, fugaces.* 102..... *aquiloniæ..... auſtrinæ..... illarum morbi.* ibid.
Anni tempeſtates, *purgationi ineptæ.* 118. 121
——— *Vernalis chirurgiæ operibus non convenit..... autumnalis lactis uſui favet.* 90
Anni tempora chymiæ comparata. 105
Anodyna *reſolventibus admixta.* 251
Aphonia *vid.* Sopores.
——— *a lympha nervorum.* 295
Aphoriſmi. *Quid Hippocrati.* 1. 31. 117. 147. *horum apologia.* IX.
.... *Hippocratis adverſaria fuere.* p. i. ij. *non ſunt diſſuti ſermones.* 7... *an ſibi contrarii.* 124..... *rudes continent quaſdam obſervationes.* 201. 292. ij..... *quædam repetita.* 256. *illorum ſtylus.* ij..... *Medicinæ traditionis codex.* ibid. *Medicinalis ſapientiæ effata ſunt.* IX. *veritatum ſeminia.* ij. v..... *indè eruendum optimum medendi ſtudium.* IX. *qui ſpurii immeritò vocantur ſect.* III. *ſparſim.* IX..... *horum ſumma.* 317. *horum expoſitio quæ hic datur.* X. *ſpurii nulli ſunt.* XII. *præſentis expoſitionis ratio.* XV.
Apoplexia. *Fortis cauſa.* 258..... *à lympha nervorum.* 76..... *qualis in illa ſanguis.* 261..... *ſub qua ætate accidit.* ibid..... *illius ætiologia.* ibid. *vid.* Sopores.
——— *Criticæ... ſymptomaticæ.* 151
Apoſtaſis. *Quid.* 50. 51. *vid.* Abſceſſus.
——— *Illarum ætiologia*..... 252
Apoſyrmata, *quid.* 165
Appetitus. *Hujus tarditas in convaleſcentibus.* 49
——— *Sanitatis ſignum in convaleſcentibus.* 74. 267
——— *Hujus ratio.* 267
Non eſt menſura cibationis. 56
——— *Initio morborum, malo eſt.* 69..... *in phthiſi malus.* 70
Appetitus incongruorum. 69
Aqua. *Calidæ fotus.* 186..... *in ephemera.* 286... *in oculorum morbis.* 289..... *frigidæ fotus..... hujus ratio.* 187
Aquæ, rerum natæ matrices... quomodo examinandæ ſunt. 190
Arabes *Hippocrati addicti... illorum ſtudia..... quæ invexere mala.* III.
Arenulæ, *à renibus vel à veſica?* 167
Ars *medendi longa.* *unde* 1
Arteriæ *diſtributio in lymphaticas & ſanguinales.* 159

Articuli. *Horum textura ſingularis.* 189
Aſtringentia (*Styptica*) *periculoſa.* 179. 182. 189. 276.... *in alvi fluxu.* 304
Athletarum *vires.* *undè* 24
Atonia *in ſenibus.* 86..... *in tabidis* 177.178
—— *Secretoriorum.* 227. 262. 312
Atræ bilis *notio*... *morbi.* 106
Auſtri, *quid & quomodo agunt.* 92
Autumnus. *Tranſpirationi obeſt*... *illius morbi acuti ſunt.* 95..... *quare morbidus.* 91.106.96
—— *Tabidis malus.* ibid.
Aures. *Illarum conditio in morbis.* 319

B

BALBI. *Horum naturæ.* 246
Balnea *frigida. Horum ætiologiæ.* 182.185
Bethica. *Illorum ratio.* 236
Bilis, *motus ſub morbis.* 156

C

CACHEXIARUM *cauſa.* 183.194
Calculus. *Diagnoſis*.... *cauſæ.* 167.... *ætiologia mechanica.* ibid.
Calida, *frigida remedia*.... *rationes illorum & pericula.* 181. 182. 183. 191.197
Calor, *undè.* 140. 271. *in ſenibus.* 22
—— *mirabilis in ſanguine*... *morbi locum deſignat.* 141. *nativus.* 22
—— *Viſcerum*, *quantus.* 264.... *ejus vera notio.* 181. *mutationes.* 141
Calvities. *Ejus ratio.* 244
Cancri, *cauſæ*, *remedia.* 249.250
Canicularis *fervor*, *quid ad purgationem.* 119
Capilli. *Defluvium.* 244
Cardiacorum *pericula.* 28. 294
Cardialgia. *Undè.* 158
Carnes. *Harum incommoda.* 26.... *pravitas.* 228.230
Cathæretica. 169
Catarrhi. *In ſenibus.* 7.115.... *horum cauſæ.* 105.... *quos juvat purgatio.* 251..... *in pulmones.* 284
Vide Colliquationes.
Cauſarii. *Qui purgandi.* 126
Cauſæ *morborum*, *à mente aut corpore.* 82
Cerealium *præſtantia.* 25.... *lumbricis fæta ſunt.* 111
Cerebrum: *ejus textura in infante.* 110
—— *Pituitæ metropolis.* 280..... *ejus ex calida fotus.* 286. *commotio à ſtaſi rubræ partis ſanguinis*.... *concuſſio à ſtaſi lymphæ.* 295
Chirurgus. *Hujus opera dirigat Medicus.* 250
Chirurgiæ operationes tutiores autumno quam vere. 256
—— *Veteris linquenda ſævities*, *indicationes tenendæ.* 263
Chloroſis. *Ejus ætiologia.* 197
Chronici *morbi.* 112
Ciborum *luxuria.* 144
Cicatrix. *Quomodo fit.* 279. *vide* vulnera.
Circulatio *ſanguinis inſenſibilis eſt.* 140
—— *Cognita Hippocrati.* 188
—— *Sub ſomno.* 36. 159..... *in ſenibus.* 87..... *in pueris.* 112..... *in adoleſcentibus.* 113..... *ſub febre.* 154.264
—— *Æquabilis eſt.* 34... *devia facit morbos*.... *tunc quæ cura.* 155
Circulatio ſpirituum. 14.... *lymphæ.* 286
Coctio. *Ejus ratio.* 14.16.... *nocte fit.* 26..... *undè præcox undè tarda.* 33..... *propria cuique morbo.* 175.275
Coctionum inſtabilitas. 296..... *neceſſitas.* 137..... *ſigna.* 32. 36..... *vitia.* 144.281
Coctiones ſecundæ à prima diſſentientes.

tes. 68
Colica *ſpaſmus eſt in hyſtericis, pictoribus, &c.* 122. 230. . . . . *curatur narcoticis.* 122
Collapſio partium. quid. 66. 179. . . . . *undè fit.* 98. 99. 227. 273. 274. . . . . *à gelu.* 101. 182
Colores, *infidi.* 183. 196. 197. . . . *rubri . . . . atri partium, unde.* 188
Conceptio. *Illius ætiologia.* 215. . . . *à menſibus ſuccedit melius . . . hinc facilior graviditas.* ibid. *vide* Graviditas.
Congeſtiones *undè.* 114. 213. . . . . *in ſenibus.* 115. . . . . *humorum qui non ſuppurant.* 239
Conſiſtens *ætas. Ejus ratio.* 114
Conſuetudo. *Illius vis . . . . ætiologia.* 82. 83
Contactus *vis.* 188
Contagio. *Ejus notio . . . natura, realitas.* 51
Contraria. *Quomodo intelligenda.* 60
Convenientia *loca, quæ.* 30
Convaleſcentes. *Horum ſtatus* 74. . . *cibandi eos ratio.* 299
Convulſio. *In vulneribus.* 168
——— *A ſanguinis jactura . . . à purgatione.* 172
Convulſionis notio. ibid.
Corpus. *Totum à natura tubuli.* 57. . . *nervi.* 58. . . . . *prælum eſt.* 48. . . . *quadratum optimum.* 87
Corporis craſſitudo periculoſa. 78. *Longitudo quid.* 87. *quid brevitas portendit.* ibid.
Cortex peruvianus. *Infidus appetitum non reddit.* 49
Coxendicis *morbus. Ejus cura ſeverior.* 263
Criſes. *Obſervandæ.* 27. . . . . *illarum ratio.* 28. 233. 266. *effectus.* 50. . . . . *ſigna.* 163. *ſecuritas.* 51. 149. 163. 299. . . *certitudo.* 61. . . *incertitudo ab Hippocratis mutata medicina.* 62 *per urinas.* 163. *per quemvis humorem.* 231. *morborum ſcopi.* 52. *ſpuriæ.* 51. 266. 297. 312. *de criſibus modernorum nugæ.* 62. *contemptus. Ill.*
Criticæ *artis temeritas.* xiij. xiv.
Cruditates. *malè intellectæ.* 183. 301. . . . *in vaſis & ſanguine ſunt.* 68, *&c.*
Cucurbitæ. *Harum ætiologia.* 207

D

DEBILITANDORUM *ægrorum ſcientia.* 35
Delirium. *Illius ratio.* 40. 148. . . . . *cum riſu.* 259. . . . . *prognoſis* 260. . . . *ad mortem.* 148. *phreniticum.* 320
Deliteſcentiæ. *Quomodo fiunt.* 176. 179. 242. *effectus.* 15. 80
Dentes. *Sordibus obſiti, quid notant.* 150
Dentium natura. ibid.
Dentitio. ibid.
Depuratio *imperfecta.* 38
Deſiderata *medicinæ.* 147
Determinationes, *quid mutant.* 12. 51
Diabroſis, &c. *Quid.* 147
Diæta. *Illius rationes, abuſus, defectus.* 10. 12
Diæta *diapnoica.* 118
Diagnoſis. *De illa maximè ſollicitus Hippocrates.* 213. 257. . . . . *qualem tradere ſolet.* 270
Diaphoreſis. *Quomodo promovenda.* 93. 175. *quando convenit.* 43
Dies, *pares, impares.* 157. *horum reſpectus.* 162. . . . . *numerus.* 175
Diluentia, *ad purgationem.* 124. . . . . *horum utilitas.* 36. *ætiologia.* 175
Directiones, *&c. ut ſervandæ.* 28
Diverſiones *oſcillationum.* 196. 233
Dyſſenteria. *Recurſus ut præcavendus.* 126. . . . . *ætiologia pertinax ſalvâ vitâ quando periculoſa.* 276. . . . . *excretiones ſub illâ quid ſunt.* 227. *hæ meracæ quid.* 276
——— *In mutilatis, plethoricis, &c. quid.* 253
Dolor. *Quid.* 137. . . . . *morbum portenten-*

tendit. ibid. . . . . *non semper morbi locum.* 80
Dolores spastici . 230. *elevati, inflammatorii.* ibid. . . . *hydropem* . . . . *absessum* . . . *gangrænam præsagiunt.* 276.283.278
Domesticorum *cura.* 2

E

EBRIETATIS *ratio.* 172.268
Epigenesis *à membranarum responsu.* 271. *quando bona est.* 290
Epilepsia . *Causa.* 174. . . . . *sanabilis.* ibid. *insanabilis.* 79. 174. . . . *curanda.* 79. . . . *per plures annos.* 174
Erysipelas. *Natura* . 202. 242. *pericula recursus.* ib. & 274. *pinguibus læditur.* 275
Evacuationes . *Omnes explorandæ.* 20. . . *partis albæ sanguinis vel rubræ.* 164
——— *Chylosæ* . . . . *puriformes.* 147. . . . *exuperantes.* 20. . . . . *ad deliquium* . . . *harum ætiologia* . 36. . . . . *quævis ad crisin bonæ.* 231
——— *Harum qualitates* . 307. . . . . *mutationes.* 53. . . . *directiones quomodo servandæ.* 302. . . . . *dolus* . . . & *fraudes.* 35. *pericula.* 315
——— *Bonarum criterium* . 139. . . . *modi, rationes ut æstimandæ* . 145. 271
Eunuchi . *ætiologia.* 244
Euphoria . *Bonæ purgationis signum.* 37. . . . . *ad evacuationes requisita.* 145
Eutonia . *Ejus signum.* 158
Excretiones. *Ætiologia.* 53. *vide* Evacuationes.
Exercitium *corporis* . 7. 79. *quomodo juvat.* 7. 8. . . . . *quâ ratione.* 81. . . . *mechanicâ* . 82. *quam utiliter.* ibid.
——— *Senectutem tardat.* 82. . . . *purgationem adjuvat.* 125
Externa . *Quid sunt.* 2. 3
Extrema *remedia* . *Cautè adhibenda.* 12. . . . . *ratio qua mechanicè juvant.* 13. 14
Extasis . *Quid.* 267

F

FAMES . *Causa* . 43. 59. *spastici quid habet.* 59
Febris . *Coctionum architecta.* 52. . . . *homotona, quid* . . . . . *hæc ad crisin minus pergit.* 52. 251
——— *Universalis morbus est.* 163. . . . *spasmum solvit.* 64. . . . . *sæpe commoda habet.* 52
Febris, leonina quæ, &c. qualis 24. . . . *delitescens sub rheumatismi forma.* 80. . . . . *intermittens continua facta* . . . . *ætiologia illius.* 143. . . . . *à fervore.* 271. . . . . *à spiritu, non humore.* 150.286
——— *Ephemera, quid.* 151.286
——— *Colliquativa, maligna.* 152
——— *Intermittentis & continuæ differentia singularis.* 157
——— *Ab apostasi, bubonibus cessans, quid notat* . 15
——— *Longæ, quid sunt.* 144
Flatus . *Quid?* . . . *spasmi, in quos cadunt.* 224
Fluida . *Horum rationes ad diætam.* 12. 78. . . . *ad remedia.* 13
——— *Energiæ.* 17. . . . . *pigrities.* 177
——— *Quomodo solida afficiunt.* 248
Fomites *morborum.* 141
Fœtus . *Illius forma, fulcrum in utero* . 97. . . . *cur morbidus nascitur.* ibid. . . . . *sexum ex vultu matris discernere* . 202
Frigida. 182. . . . *nervis* . . . . *pulmonibus inimica.* ib. & 188. . . . *hysterici, convulsis, podagricis, quomodo prosunt.* 185. 189
Frigus . *Ejus natura.* 264
Furfures. *In urinis,* 166. 280

G

GANGRÆNA *à vaſorum preſſu.* 262.... *ætiologiæ illius.*264.290
Gibbus. *Sanitati obeſt.* 255.... *ætiologia illius.* ibid.
Glandularum *morbi à lympha.* 71. *in infantibus undè .* 110
—— *Horum rationes.* 152
—— *His adveniens febris mala.*ibid.
*Gravidæ.In iis vaſorum ſtatus.*116.. *aeris actio.* 97
—— *Harum ſtatus in quo conſiſtit.* 278.... *non in humorum cumulo.* 117.191
—— *Quando purgandæ.*116.191.... *gravius laborant acuto morbo correptæ .* 192
—— *Quæ tenues Hippocrati .... tales abortiunt.*203. *hæ à matrimonio arcendæ.* ibid.
—— *Vultu ſuo non ſexum , ſed ſanitatem fœtûs monſtrant.* 202
Gravidæ attenuatæ ſine ratione, quid. 210
Graviditas . *Illius divinandæ remedium .... unde ortum.* 201.213..... *ſigna mechanica.* 207.209..... *in virginibus.* 215
—— *A menſibus cœpta facilior eſt.*
Grumi *ſanguinis in urina.* 168
Gymnaſtices *regula. vide* exercitium.

H

HABITUS *corporis. Ejus textura .* 7..... *quomodo cuique ſervandus.* 9.... *ſolvendus.* 8
Harmonia , *quomodo vitiatur.* 141
Helleborus *alterando ſanat... parvis doſibus datus.* 240. *vide* Mochlica.
Hæmorrhagiæ. *Crebræ morborum origines.* 185
—— *Harum cauſæ.* 178.283... *non à* rexi. 194
—— *In pueris.* 112..... *è naribus, cur ſanant.* 164.283
—— *Unde manant.*178..... *quando & cur periculoſæ.*269.*in quartana malæ.* 310
—— *Quæ ſuppurant , quæ non.* 239
—— *Naturæ niſibus remedio ſunt.* 240
—— *Cortice Peruviano curantur.* 284
Hæmorrhoides . De *illis interrogandi ægrotantes .* 3.20. ... *de his crebrò admonet Hippocrates.* 232.... *ſunt naturæ niſus .* ibid. *utiles etiamſi non fluant.*233.240.... *veſicæ.*160. ..... *renibus.* 233.240. *lieni compatiuntur.* 253
—— *Pinguibus topicis læduntur.* 187
—— *Illarum inſidiæ.* 68... *ſymptota .* 212
—— *Quâ cautione curandæ ... hydropem cur invehunt.* 233
Hepar : *dolor ejus à flatu .... abſceſſus.* 288..... *vitiatio.* 293
Herpetes . De *iis interrogandi ægrotantes.* 3
Hippocrates. *Naturæ ſpeculator.*9.... *mechaniſmi ſpectator & tutor. IX... obſervator ſedulus .* 266.... *naturæ contubernalis. IV.... ejus confeſſio.* 2..... *ſinceritas .* 312. *phyſica .... philoſophia.*22. *ſtylus. II.XIII.XIV... interdum ad vulgi mentem .* 213. 244.... *notionum & doctrinæ uniformitas.*198... *illi ſervandus honor* 308. *XII. Hippocratis apologia. XII. XIV. ſcripta cujuſmodi ſunt .* 104. *XIV. repetitionibus erudiunt.* 309. 310.315.*ex iis formandum medendi ſtudium.V.VI.... indè recuperanda quæ perit optimè medendi via . IV. iniquè à criticis ſuggillata. XIII.*
Humectantia , *ad purgationem laudata.* 124
Humidum , *nativum , quid.* 83
Humores *ſunt in ſanguine ... in parte illius rubra , vel alba.*30.*inſenſibiliter circulantur .* 260..... *cur mi-*

minùs aut tardiùs vitiantur. 177
—— *Singulares cuique morbo.* 31.... *duo sunt in singulis partibus.* 180
—— *Horum qualitates æstate.* 118. .... *mitificationes sub morbis.* 32. .... *vergentiæ.* 163.249
Humorales morbi. 55
Humoristæ. *Illorum conceptus modi.* 75. *opiniones,* 51
Hydrops. *Non à frigiditate ... sæpiùs à calore .... cur autumno.* 106. *à bile alcalisatâ .... rationes.* 293
—— *Serosus, lactescens, chylosus ... qui tutiùs punguntur. Omnium ætiologiæ.* 243. *utricularius.* ibid.
Hydrops siccus. Quid. 123
Hypochondria. *Horum conditio.* 72. 163
Hypochondriaci. vide Hysteric.
Hystericæ *affectiones. Harum causæ.* 42.63.76.196
Hystericæ cur diu causariæ revalescunt tamen. 174
—— *Deliræ factæ à converso mammas sanguine.* 200
Hysterica passio cur sub mensibus maxime fit. 210..... *cur flatibus obnoxia.* 225..... *protheiformis est.* 285..... *hujus strangulatus cassè odore curatus.* 286

I

Icterus. *Ab evectâ bile.* 252.... *flatuum exors est.* 224. *bonus cum humorum confluxu.* 158.... *malus cum hypochondrii duritie.* 157. 252..... *hujus prognosis.* 156..... *cura.* 252
Jejunium. *In senibus, pueris.* 5.22.
Impuritates. *Quid & ubi sunt.* 48
Inanitionis *quæ ratio habenda.* 54. *effectus.* 274. *indè convulsio.* ibid.
Indicationes, *quomodo & undè repetendæ.* 4..... *spuriæ quæ.* 144
Inedia *culpatur.* 11.54.... *usus illius in veteri medicina.* 15
Infantium *corpora. Illorum textura, mechanismus.* 108.... *morbi.* ibid. *convulsiones.* 109. *tumores vulgo orillons.* 110. *à sanguinis parte alba.* 111. *horum cura.* 113
inflammationes. *Harum causæ.* 146. 213..... *differentiæ.* 236.... *quibus diarrhœa nocet.* ibid.... *quæ glandulas afficiunt.* 152
Initia *morborum, quomodo veniunt Medico considerandæ.* 67
Insania, *quid.* 267
Intercipientia. 187. *vide* Astringentia.
Interrogandi *ægrotantes, & quomodo.* 3. *de quibuslibet evacuationibus.* 20. *de hæmorrhagiis.* 112
—— *Tabidi quomodo.* 175
Ipecacuanhæ *felicitas à narcoticorum sodalitio.* 126. *undè specifica est.* 235
Ischuriæ, *genus insolitum.* 254
Judicari, *quid est.* 29
Judicii *difficultas.* 2
Judicationes (*crises*) *fieri amant in puerorum morbis..... impeditæ chronicos accersunt.* 112
Jusculæ, *è carnibus periculosæ.* 26.298
Juventus, *hujus status naturalis.* 75... *dispositio ad morbos.* ibid. *in fluidis est.* 86. *vide* ætates.

K

Kermes *mineral. Ambiguum remedium, formidabile medicamentum.* 65

L

Labor *corporis, vide* exercitium.
Labia, *horum textus .... ratio ad prognosin.* 318
Lac, *usus illius autumno felicior est... rationes illius usus.* 219
Lacteæ diætæ leges .... ætiologiæ mechanicæ. ibid..... *incommoda ut prævertuntur.* ibid.

La-

Lactis morbi in puerperis.98. *rationes mechanicæ in gravidis*. 199.208
Lachrymæ, *sub acutis, chronicis morbis, quid indicant. undè fiunt*.149. *voluntariæ .... involuntariæ* .ibid. *de illis prognosis .... judicium*. 150
Laxitudo, *ejus causa*. 136. *ratio mechanica*. 81. ....*prognosis*.. 136. *cura*. 81. *sensus illius*.163. *alius a sensu doloris*. 137
Laxi *homines, in quo similes fœminis*. 227..... *morbi à laxo* . 262. *vide* stricti lex.
Lepra, *quid olim, quid hodiè*. 104
Lienosi *hæmorrhoiis obnoxii* . 253.... *de his ætiologia*. ibid.
Lienis fabrica. ibid. *morbi cur difficiciles*. 257
Lienteria, *ejus causa*. 226. 305..... *cura*. 123
Lienteria vasorum seu sanguinalis.253
Lingua *non sicca sub febribus*.151. *nigra, cruenta quid monstrat* . 316. *quantùm observanda*. 317
Livor, *quid*. 264
Lochia, *illorum causæ*. 98
Lumbrici, *suis sunt proprii animalibus singulis & cerealibus .... illorum seminia*. 110.111
Lympha *coctionum materies*. 235. *vitiosè circulans*.146. *vitia*.54.64.76. 293
Lympha *infantilium morborum causa .... illius ratio ad infantile corpus*.110.*ad abscessus*. 149
Lympha nervorum. 44. 64. *libraminis causa in corpore est* . 171. *ejus status sub somno*. 40.ibid.
—— *Morbos & vulnera deteriora facit*. 237
Lymphaticæ *arteriæ stagnatæ*.19.184. 194. 232. 279..... *harum natura*. 178.232.... *chylum eructant*. 164
Lymphaticæ venæ, nervorum sunt appendices. 267
Lypiria *febris, quid .... ejus ætiologia*. 146
Lypothymia *in plethoricis*. 9
Lypothymiæ, undè fiunt. 75. *quid portendunt*. ibid.

M

MALIGNA *febris à nervorum lymphâ*. 37
Mammæ, *illarum textura* . 199. *ad uterum responsus*. 198.199
—— *Suffusæ quid*., *quid mammæ enormes*.200..... *flaccescentes, quid significant*. ibid.
Martialia, *in mulierum morbis*. 194
Mechanismus, *hujus vis industria*.232. *ex Hippocratis libris eruitur* . *V. XI*.
—— *Verbum novum, idea vetus*. *IX. X*..... *hæc creationis legibus affinis* . *IX*.
—— *Cum chymia consentit*. *VIII*.
Medicina, *quid*. 18.64.65..... *occasionem scientia est .... tota in factis*. 181..... *sapientiæ agnata*. j.
—— *Illius difficultates*.2.*modus, mensura*.10.*incertitudo*.57.*consilii scientia magis quàm operis*. 250
—— *A Creatore corpori donata* . 61. 151... *leges habet certas* . 61.*X. corporis indigena ut operatur*.239.... *munus hujus*.152.*prudentia*. 312
—— *Negativa est vel positiva* . 55. 240. 303..... *nostra Hippocraticæ dissimilis .... & quare*. 153
—— *Veterum lapsa non est, sed physica ... anatomia*. 206..... *progressus illius ratio* . j. *XI*..... *hujus ab Hyppocrate recessus. iij*..... *chymiæ culpâ* . *IV*. *veræ via* . j. *modernæ ab hac deviatio*.*V*.
—— *Olim ars muta, cur hodie loquitur*.*VII*.... *&c. recens veterem explicit*.*V*.
Medicus *diligens sit in agendo*.64. *interim lente festinet* . 68. 250..... *prima illius cura .... ineunte morbo*.66.174.... *sapientia*.250.*ad natu-

turæ rythmum se componat. 156. 163. . . . . *ad coctionum proprietates.* 175
Medicus chirurgiæ operum præses. 354
Medicamenta *in alimento.* 123
Melancholia, *appetitum illicò frangit.* 70
Melancholici, horum morositates. 71
—— *Morbi, cujus modi sunt.* 106. 241. 271. . . . . *cur ægrè sanescunt.* 240.241.261
—— *Qui purgandi.* 121. . . . . *uberiàs.* ibid. & 247. *non fortiùs.* 121
Melancholicarum affectionum ætiologiæ. 76.261
Membranaceæ *excretiones.* 165. *vesicæ.* . . . . *ureterum desquammationes.* ibid.
Membranæ *sympathiarum causæ.* 270. 271
Meninges, *harum vis propagines.* 182. 271
Menses, *horum errata.* 193.194. . . . *quantitas* . . . . *rationes ad æquilibrium sanitatis.* 212. . . . . *suppressio à morbo aut à conceptione.* 215
—— *Horum tempore morbi fiunt.* 211. *sub graviditate nocent.* 214. *suppressi dent morbos.* 245. *sub illorum fluxu arceatur maritus.* 215
Mente, *valere quid, quid mente frangi.* 70
Metastases, *ut fiunt.* 176.249
Mochlica, *quomodo regenda.* 170. . . . *acceleranda.* 125
Morbi, *quid sunt.* 2. . . . . *illorum notiones.* 51
—— *Suas habent leges.* 61. *suam metam & regulas.* 61.294.304. *suam historiam.* 64. *suos impetus, qui frangendi.* 13. *luctæ sunt.* 312
—— *Insidiosè mansuescunt.* 121. *undenam graves.* 71.297
—— *Acuti quos invadunt, quos chronici.* 75. . . . . *affines temperamento minùs periculosi.* 71. *hæreditarii.* 79. *Ineuntes quomodo tractandi.* 313
—— *Illorum fraudes.* 79. *labores.* 163. . . . *primæ origines.* 82. *series.* 148. *periodi* . . . . *differentiæ.* 115. *suppurationes arcanæ.* 252
Morbi, à spasmo oriundi. 127. . . . *quibus anni opus sunt ad sanationem.*
—— *Ab elocatis humoribus fiunt.* 194.200.232.240.266
—— *Sæpè à parte rubrâ vitiatâ.* 195
—— *Insanabiles undè.* 230. *à nervorum lymphâ periculosiores.* 227. *minùs qui ætati congruunt.* 309
—— *Horum magnorum parva sunt initia.* 212.236
Mortis, *proximæ præsagia.* 147.320. *descriptio physica,* 321
Movere, *quid.* 66
Mulierum morbis incongrua purgatio. 118
—— *Qualis in iis partium tonus.* 287
Mutatio *formæ remediorum.* 85

N

NARCOTICA, *purgationis die danda.* 126. *in hystericis.* ibid. *vulneribus.* 171. . . . . *stomachicis quomodo socianda.* 126.
Natura, *quid.* V. . . . . *apud Hippocratem describitur.* ibid.
—— *Natura alienata.* 153. *dubitans* 141.163. *laborans.* 153.297. *cadens.* 140.145.259
Naturæ gressus ut explorandi. 65. *differentiæ ad ætates, regiones anni tempestates.* 89
Nervi, *horum vitia.* 41.45. *oscillationes quomodo tractandæ.* 14. *lymphæ colliquiæ.* 110. *arteriis continui sunt.* 158. *in cute ultimâ hiscunt.* 223
Nervis humores morbidi quâ mechanicâ ratione illabuntur. 148. 158. 161.162.173

Novare, *in morbis, quid.* 28.29
Nutritio, *quid.*42. *solidorum opus est.* 45. *modus à solidis veniens.* 56
Nutritio *hujus vitia.*46.... *mensura. Modus.* 56..... *bonæ signum* . 70. *in convalescentibus* . 46..... *tempus.* 299
Nutrire, quando lædere est. 54
Nutritii succi tubulati sunt . 46. *horum tritus.* 5

O

OBESI... *corporis crassitudo... facilè vomunt.*120. *vide* plethora.
Observationes, *quales sint oportet.* 18. 98. 99..... *in iis vel minima notanda sunt.* 222
Occasio, *ejus rationes.*2..... *celeritas.* ibid.
Oculus, *ejus compositura.* 236..... *morbi horum rationes.... remedia* 246.... *hæc inter vinum.* 288
Oculorum rubor à vomitu . 265. *signa sub morbis.* 319
Odores, *fœtor undè.* 177
Oeconomia *animalis, hujus turbæ morbum miscent & curam.* 153
Operationes *Chirurgicæ verè minùs benè succedunt.* 90
Ophthalmia *sicca, &c.*99. *ejus ætiologia.* 236
Opiata, *in quartana febre.* 62
Ordo *naturæ.* 29.103
—— *Inter medendum.* 64
Orgasmus *malè expositus.* 31
—— *In peracutis.* 122. *in gravidis, quid, an purgationem indicat.* 117. 192
—— *Mechanice expositus.*33... *quomodo purgationem innuit.* ibid.
Oscillationes, *partium naturales.*22..... *vitiatæ.*51. *febriles.*48. *redivivæ.* 51
—— *Mutare, sanare est.* 233
Ossium *caries.*254.... *abscessus.*305. *status explorandus sub tumoribus.* 305

P

PARACENTHESIS, *circa illam observationes.* 242
Paroxysmus: *Tempus cruditatis.* 17 *quomodo examinandus.* 27
Partes, *spermaticæ, quid.* 17. 188. 250..... *vix coalescunt.*238.279. ..... *omnes in ovo creatæ.* 241.238. 279
Partûs, *ratio mechanica.* 196. *omnis ad crisin bona.* 231
Pavores, *quare periculosi.* 159
Pectoris, *morbi, spastici.... catarrhales.*229..... *hos narcotica bechicis sociata curant.*ibid. *vide* pulmones.
Pepasmus, *hujus causæ.*154.162. *vid.* coct.
Peracutorum *labores.* 14
Peregrinationum, *utilitas.* 79
Perirrhæa *utilis.* 163
Peristole, *spastica facta in fibris ventriculi humores sursum reflecti facit.* 120
Phthisis, *ætiologia.*120.313.316. *acuta, chronica.* 175.... *colliquatio est* . 179..... *lactis usus sub hoc morbo.*219..... *hic macies, unde.* 219. *ad hanc proclivitas, unde.*316. *à liene pessima.* ibid.
Pictorum, *colica ut curanda.* 122
Pili, in urina.... ætiologia. 165
Pilulæ, *unde nocent.* 124
Pituita, *quid.* 167.293. *malè intellecta.* 181.183
Pleuritis, *ejus coctio per sputa.* 180. *non per alvum.* 175..... *sicca, quæ & unde.* ibid.
Plethora, *quid.* 49. 60. 78. 297. 293. *in gravidis.* 98..... *quomodo minuenda.* 297
—— *Nutritioni obest.* 46..... *convulsionem facit.* 25.274

Po-

Podagra, *non cadit in Eunuchos.* 244. .... *non in puellas* ..... *in mulieres, quando.* 245..... *cur non in pueros.* ibid.
—— *Inflammatio est.* 257.... *calidis non curanda.* ibid.
Podagrici morbi quando moventur. 260
Potus, *non frigidus.* 182
Ptisana *laxativa, quomodo stibiata juvant.* 126
Pubertas, *pubescere vegetare est.* 112, ... *hujus ætiologia.* ibid. .... *quomodo epilepsiæ medetur.* 112
Præcautionis *remedia periculosa.* 73. ... *illorum conditiones.* 292. *hic urinarum inspectio.* 299
Præsentes, *quid.* 3
Pruritus, *unde.* 231
Puerorum *ad aerem ratio.* 103
—— *Morbi à sanguinis parte rubra.* 112
Puerperæ, *mortis illarum causa.* 98. .... *lac tormina, &c. in illis.* ib.
Pulmones, *vesicularum illorum mechanismus.* 104.... *frigus cur sentiunt tam promptè ... illorum teneritudo .... morbi cur contumaces ..... cur flaccescere proclives.* 108..... *illorum textura.* 107
Pulmo, *publicum tritûs organum.* 148.... *brevi suppurat sub morbis.* 284
Pulmones *tandem invadit morbidus humor.* ibid..... *horum sub morbis purgatio periculosa.* 175
Purgatio, *illius modus, utilitas.* 5.... *cautiones.* 6.17.34.172.... *necessitas.* 28.... *præposterus usus.* 29.... *punctum.* 31.... *abstinentia in fine.* 29.... *conditiones.* 37.... *singularitates ad morbos, sexum, &c.* 38. *inutilitas.* 46. 47. *rationes ad anni tempora.* 68
Purgationis ætiologia. ibid. *utilitas in convalescentibus.* 47. *in catarrhis.* 251
—— *Pericula initio morborum.* 67. 73.172.277...., *in gravidis.* 117
Purgatio, laudabilis quæ. ibid. & 118. *non æstimanda ex humorum copia.* 35..... *optima quæ debitos pellit humores.* ibid. 37. *acceleranda vix.* 37. *non acceleranda ut plurimum.* 36.... *illius cacozelia.* 31..... *de illa decretum triplex.* ibid.
Purgatio, agit in solida. 125.... *æstate non convenit, nec hyeme.* 118. *cassa quid habet mali.* 119.... *uberior, quomodo in melancholicis.* 125. *hanc quies modò, modò labor adjuvat.* 124
Purgatio, pingues potiones. ibid.
Purgantia, incongrua, quomodo mala. 39. 40..... *alterando curant.* 240
Pus, *febris finis est, vel effectus.* 80. *illius qualitates.* 287.288
Pustulæ, *latæ fastigiatæ, ut differunt.* 231

Q

Quartanæ, *harum differentiæ* ..... *ætiologiæ.* 62..... *ingenium.* 310
—— *In continuam transeuntes.* 63. ..... *epilepsiæ medentur.* 223
Quiescendi *tempus & scientia.* 55

R

Rachitis, *illius notio.* 111
Recentes *quomodo veteribus consentiunt.* X.
Recidivæ *causa.* 47.51.121
Regionum *proprietates.* 89
Remedia, *omnia cognoscere, non omnia usurpare.* 246. *initia initio morborum.* 312.314
—— *Illorum rationes melius retegit mechanismus.* IX.
—— *Præcautionis, quando bona quando mala.* 260..... *quo sensu*

mutanda. 85
Renes, *illorum secretio læsa.* 167.283. .... *morbi ad abscessum vergunt.* 283
Renutritio, *quid.* 9.11
Repercutientia. 182. 187. *vid.* astringentia.
Repletio *vide* plethora.
Respirationes luctuosæ. 260
Rhabarbarina, *stomacho curando propria.* 39
Rigor, *quid.* 63. ... *spasmus est* ... *ad crisim lucta.* 145. .. *naturæ roboris signum.* 157
—— *Bonus, quis.* ibid. *febrem solvit* ..... *crisis est.* 154. 157. *aliquando rapti ad nervos humoris nota.* 145
Ructus *acidus, undè.* 226

S

SANGUIS, *illius status.* 54. *immensè ductilis.* 48. *corporis libramen est.* 171
—— *Dissociatus.* 162. .... *ardens, quâ ratione,* 89. 271. *phlegmonodes.* 173. .... *effusus qui suppurat, qui non.* 228. .... *pleuriticus in quartanâ.* 62. .... *vitiatus rubrâ parte, vel albâ.* 30. 271. *lentescens in cerebro.* 272
—— *Motu progressivo, tardatus, urgetur intestino.* 258. *jactura æquilibrium tollit.*
Sanitas, *hujus ratio.* 73. ... *in quo consistit.* 250. *omnia habet mediocria.* ibid. *æquilibrium est.* ibid.
Sanis periculosa remedia. 73. 126
Sanæ *carnes, quid.* ibid.
Sapores *rerum, quomodo agunt.* 74
Satyriasmus, *quid Hippocrati.* 110
Scrophulæ. 151
Secretoria, *illorum cuique morbo proprietas.* 32. .. *illorum aptitudo ad purgationem.* 48. .. *errata.* 53. 146. 300. .. *in minimis non contemnenda.* 310
Secundinæ, *ad solida pertinent.* 206. .. *illarum adhæsûs mechanismus.* 151
—— *Illarum mora* .... *ptarmicis, non emmenagogis pellendæ.* 207
Senes, quomodo frigidi. 22. 75. 229. 248. *illorum morbi in solidis.* 75. 115
Senes, *alvo laxi* ... *duri* ... *qua de causa.* 86. .. *illorum ad aerem ratio.* 103. .... *morbi.* 115
Senectus, siccitas est. 21. 115. 309. *spasmus est.* 115. 230. *ætiologia.* 58. 75. 82. .... *illius morbi, quomodo præcavendi.* 59. .... *curandi.* 115
Septum, *morbi supra septum qui purgandi.* 128
Serosæ *evacuationes.* 169. .... *alvum quomodo siccant.* ibid.
Serum, *utile in sanguine* .... *illius qualitates.* 249
Siccitas *aeris quos acutos morbos portendit.* 93. 100. *viscerum.* 94. *gelascens.* 101
Siderati *qui hippocrati sunt.* 258
Sinere *in morbis, prudentia medentis.* 29
Singultus, *ab hepate.* ... 213. *hoc inflammato.* 274. .. *à purgatione nimiâ.* 286
Sinovia, *illius natura.* 262
Sitis, *causa.* 146. .. *à purgatione* ... *quid significat.* 128. .. *à solidorum vitio, anodynis levatur.* 190
Sitis absentia in febribus. 150
Solida, *illorum potentiæ.* 78. *rationes.* 79. 84. *modi in vitæ mutationibus.* 83. .. *hinc morborum causæ.* 82. .... *solidorum spasmi.* 14. .. *vires* 17. 114. *status in gravidis.* 97. *in juvenibus.* 114. *senibus.* 115. 229. *in ophthalmia.* 99. .. *directiones in infantulo.* 108. *affectiones modi.* 150. *à purgantium actione.* 125
—— *Suppressiones, delitescentias, apostases faciunt.* 84
Somnus, *illius ætiologia.* 39. 126. *na-*

tu-

tura.40.longus,unde.23.... convulsorius. 40.ibid.
Somnus conciliandus initio morborum 274. *illius effectus.* 40.41. *sitim solvit.* 190
Sopor, *aliquid habet convulsorii.* 41. 173.... *ætiologia illius.*ibid. *cura.* ibid.
Spasmus,*illius rationes, opera.*60.... *in ophthalmia.*100.*in hysfericis.* 173
Spasmus febre curatur. 64
—— *Seu strictura vasorum.* 41.... *cur & quando minus periculosus.* 173
*Spasmodicæ affectiones, undè fiunt.*63. 77.... *à plenitudine.* 274
Spastica *diathesis sub morbis.* 40. 43. 48. 63. 184. 224. *evacuationum, colliquationū causa vel fomes.*2.121
Spastici labores. 14. 34.... *sub pulmonum morbis.*40.*in sopore.* 41. *in pluribus morbis.* 54.173
Spirandi *difficultas.* 148. *spiritus magnus rarus, densus.* 160
Spuma *oris sub morbis in hysfericis, apoplecticis.* 77
Spumosæ egestiones. 280..... *harum causæ.* ibid.
Sputa, *horum rationes.* 19.... *fœtor.* 177..... *purulenta lymphæ excretiones sunt.* 272
Sputum sanguinis, undè purulentum. 272
*Sputorum necessitas.*273. *propria quæ pleuritidi &c. sunt.* 235
—— *Quando minùs mala sunt.* 301
Stasis *humorum à spasmo.* 29.... *maximè attendenda in morbis.* 13. 16. 19. 40. 81. 98
Stases, sanguinis. 55. *lymphæ.* 76.101
—— *In viscerum plurimis.* 113.... *phlegmonodes cerebri.* 159.162.173
—— *Seminia sunt tumorum.* 144
Sterilitas, *ejus causa.* 205.... *mechanica.*217.*in viris.* ibid. *vide* conceptio, graviditas.
Sternutatio, *spasmodicis morbis medetur.*196.*explosio est.*291.*secundas pellit.* 206
Stibiata *quando & quare necessaria.* 37.... *hæc adjuvant ptisanæ laxativæ.* 126
Stimulantia,*horum pericula.* 155.313. *in hysfericis.* 196
Stomachus *maximè considerandus sub morbis.* 49. *huic partes cæteræ respondent.* ibid.*salicto comparatur.* 59.*illius eutonia.* 49
Stragula, *quæ illorum habenda ratio.* 4
Stricti & *laxi lex.* 96.99.117.224
Squammæ *in urinis.* 168
Sudores, *sudamina, illorum rationes.* 142...*mechanicæ,*140.*initio morborum.*139....*in acutis...chronicis.*140....*judicatorii....levantes.*139....*particularis quid significat.* 140
—— *A somno quid indicant.*142.*horum cura.*ibid....*plethoram ostendunt.*297.*non omnem febrem levant.*211....*qui transpirationi similes sunt.* ibid.*boni soli qui levant.* ibid.& 152....*cruditatum, colliquationum, malignitatis signa sunt.* 311
—— *Purgationem modò, modò vomitum indicant.* 297
—— *Frigidi calidi undè fiunt.* 140. 143
Sudorifera, *illorum difficultates.*302. .... *acidis & narcoticis adiuvantur.* 93.... *ætiologia illorum.* ibid. & 224
Suffitûs *ætiologia.* 191.... *utilitas.* 214
Suppuratio, *illius signa.... ætiologia.* 81.229.*prognosis...judicium.*180. .... *obscuritas.* 268.... *ad solida spectans & fluida.* 180.... *ab hac metuat Medicus in gravioribus morbis.*251...*erysipelati noxia.*275
—— *Hepatis.* 288
Surditas, *ejus causæ.* 155

Sym-

Sympathia *partium.*44.56. . . . *à nervorum consensu.* 44
Symptomata, *horum gravitas.* 18. . . *hæc quando terrere debet.* 52
—— *Quando tolerabilia.*303. *mollia initio morborum insidiosa.*67. . . *lethalia.* 303
—— *Cuique morbo sua sunt.*64.173. *horum doli.* 282.297. *inconstantia.* 296
Systaltica *vis.* 21.42.280. . . . *cadens.* 143.147.312.*in senibus.* 115. *hujus melioris signum.* 315
Systematum *ratio, notio, tolerabilitas. VI.VII.IX.XV.XVI.*
Veris ætiologiis operam præstant. VII.
Systema mechanismi præferendum.XI. . . . . . *indicationum remediorum rationes retegit. XI. &c. systematis usus apud Hippocratem. XIV.*

T

TABIDI, *quibus purgatio convenit.* 120
Tendinum *subsultus. vide* tremores.
Terra, *lumbricorum seminio fæta.* 111
Tertiana *exquisita, quæ?* 154. *brevi solvitur.*ibid. . . . . *quomodo curanda.* ibid.
Tetanus, *quid.*173.184, . . . *à plethora.*19. . . . . *febre solvitur.* 153.182
Tonus, *partium.* 11.45.163.172. . . . *illius ratio.* 174. . . . *in mulieribus.* 287.*in senibus.* 21. *adolescentibus.* ib. *in pulmonibus.*73.*in utero.* 204
—— *Laudabilis.*40. 48. 59. 66. *vitiatus labascens.* 140.143.114.240. 259.312 *perversus in morbis stomachi.* 305
Transmutationes *sub morbis.* 57
Transpiratio, *quanta illius habenda cura.*7. . . . . *utilitas.* 8. 266. 273. 286. . . . . *illius natura, finis.* 29. *ratio hyeme.*26.*in senibus.*22.58.76. 103.115.
—— *Hujus exitus nervi sunt.* 223. *somno excitatur.*41. . . . *Hippocrati comperta.*307. . . . *ars quæ* 56.224. . . . . *quæ materies.* 43
—— *Transpiratio interiorum partium.* 48 293. *exteriorum sive cutis exterioris* . 101. 188. *illius quantitas.*273.*regula.* 56
Tremores (spasmodici tendinum subsultus) delirio solvuntur. 224
Tritus, *illius ratio* . 49.83.267. . . . . *potentiæ dissentientes in partibus.* 68. 280.281. . . . *mutatio* . . . . *perversio.* 144
*Tritûs organum princeps.*148. . . . *vitium in stomacho.* 305
Tubercula (*tumores*) *horum ætiologia.*54.*pulmonum in tabidis.* 213
Tuberculi in urethra curatio qualis. 169
Tumores *laxi, crudi, duri quales.* 221
—— *Sub his ossium substratorum status observandus.* 305
*Turgentia, quid.*32. *non est crudi humoris.*31.32.*non humorum inertia.* 32.*rara est.* ibid.
Turgentiæ genus purgationem impediens. 34
Tussis *neglecta pulmones perdit.* 284
stomachalis in infantibus. 108
spasmodica in hystericis. 151
—— *Qualis sub hydrope* . 248. 289. . . . . *sub chlorosis* . . . . . *mensibus imminentibus.* 151. . . *sub febribus ardentibus.* 150

V

VARICES, *harum causa.*275. . . . *vulnerum curam tardant.* ib.
*Variolæ (morbilli) nostrates, tubercula verna Hippocrati fuere.*104. . . . *sub nephritide delitescunt.* 80
Vasa, *illorum ductus quales sunt.* 49. 78. . . . . *mechanismus.* 141. *crispatura.* 147. . . . *responsus.* 222. . . . . *dia-*

diametri, ſuccorum moduli. 45.... *delectus ad venæſectionem.* 222.249. *conſidentiæ.* 9.11.45.66.
Vaſa in infantis corpuſculo qualia ſunt. 108
Venæ *lymphaticæ nervorum appendices, ſanguinalium arteriarum exceptoriæ.* 30
Venæ *ſectio, purgationi præferenda.* 47.... *copioſior, infrequentior antiquis.* 193.... *hinc gravidis periculoſa erat.*ibid.... *ſub finem morborum quando juvat.* 47.... *æquilibrium tuetur.* 240
—— *Incruenta ſub hydrope, quid.* 244
*Ver, ratio ejus, quomodo ſalubris.*96. *inſalubris.* 90. *aeris illius energia.* 104.106.... *morbi proprii.* ibid. 260
—— *Illius cum autumno convenientia.*106.... *natura illius.*260.... *venæ ſectio, purgatio vernales, quomodo inſtituendæ.* 98.... *de his ætiologiæ.* 255
Ventriculi *potentia.*108..... *mollis eſt.*72..... *& tritus genus.* 226
—— *Tot quot tritus officinæ.* 23
Vergentiæ *humorum, quid.* 30. 302. .... *ſub orgaſmo.* 161.304
Vermes, *vide* lumbrici.
Veſica, *detrita.* 166.... *inflammata.*168. *ulcerata.*164. *quomodo affecta in ſenibus.* 229.... *in urinarum morbis.*164... *in hæmorrhoidibus.*212. *hanc perſecare cujus crimen fuit.* 237
Victus, *ex cerealibus, optimus.* 25. *quantitas.*ibid.... *paucitas.* 14.46
—— *Ratio in morbis.* 48.... *in paroxiſmo.* 27.... *ſub vigore morbi.* 15.17.18.... *in ſenibus.*21.*in pueris.* 25
—— *Humidi ratio mechanica.* 24
—— *Rationis quanta cura.* ibid.
Vigilia, *ſub morbis, undè venit.* 42. ... *illius ætiologia.* 41.274
Vigor *morbi, quid.* 15. *inflammatio eſt.* 15
Vinum, *illius periculum in morbis.* 29. *oculorum.*88.... *veſicæ.* 289
—— *Ataxias mulcet.* 294
Vini ſpiritus, exitialis. ibid.
Vinorum naturæ. 267
Vires *conſiderandæ.* 15.28.72
Viſcerum *mollitudo.* 72
Vita *brevis, quomodo.* 1
—— *Quid.*42.... *ejus expoſitio phyſica.*318.*elateri comparatur.*84.... *tota in aſſuetudinibus, mutationibus poſita.* ibid.
Ungues, *ad nervos pertinent, ex his ſigna.* 316
Ulcera *dyſepulotica unde.* 152. *veſicæ, quid ſunt.* 164..... *hæc quomodo diſcernenda.* 168
—— *Nervos afficiunt.... quomodo declinantur.* 205. *ſub hydrope vix ſaneſcunt.* 230.... *in utero inſanabilia.* 206
—— *Quomodo ad coctionem ducenda.* 186
Volatilia, *ſpirituoſa remedia in alimentis ſumenda ſunt.* 123
Volvulus *urinalis, quid eſt.*254. *inteſtinalis, inflammatio eſt.* 270
Vomitus, *conſuetudo quando ſervanda.*127. *ſingulis menſibus erat veteribus.*119. *valetudinis causâ.*127.... *gracilibus quomodo utilis.*ibid. *quomodo cauſariis.* 120
—— *Spaſmus ſtomachi eſt.* 265. *ejus difficultas.* 120.... *ratio.... periculum.* 265
—— *A vulnerato cerebro, quomodo fit.* 257.... *ſanguinis qualis eſt.* 306
Vomitoria (*emetica*) *illorum neceſſitas..... ratio.* 119.120.127
Urbanorum *inertia vitæ.*41. *Urethræ tuberculum quomodo melius curatur.* 294
Urinæ, *quid.... quomodo coctionum notæ.* 300

—— *Ut*

—— *ut alvi excretiones examinandæ.* 19.162
—— *Albæ decolores, quid significant.* 161. *limpidæ.* 162. *rubræ.* ib. *cruentæ.* ib. & 285. *undè fiunt.* ib. & 166. *crassæ.* 300. . . . . *abscessum arcent.* 163. *harum omnium ætiologiæ.* 161. 162. 163. 299.
—— *Nothæ.* 161. . . . *chylosæ.* 168 *puriformes.* 163. 164. 168. . . . *furfuraceæ.* 280. *biliosæ.* 281. . . . *ætiologiæ illarum.* ibid.
—— *Illarum stillicidium; à phlegmone.* 168. *difficultates.* . . . *his quæ remedia.* . . . . *venæ sectio.* 248. . . . *non vulneraria* . . . . *non diuretica.* 165
—— *Harum varietates.* 281. *bullæ.* 283. . . . *undè, quid significant.* . . . . *pinguedines.* ib. *unde fiunt.* 282
—— *Quæ morbum prænuntiant.* 299. 300
Uterus, *ejus fabrica* . . . . *mechanismus* . . . . *tonus.* 216. *vide* tonus.
—— *Frigidus, adurens, quid Hippocrati.* ibid.
Vulnera, *horum ætiologiæ.* 171. . . . *cura* . . . . . *conditio* . . . . *tumentia labia* . . . . *suppuratio.* 220. 221. . . . *cicatrix, coalitio illorum, inoculatio est.* 241. 279
Vulnera & ulcera. ibid. *apud Hippocratem.* 220. &c.
—— *Cerebri undè lethalia.* 237. . . . *intestinorum quâ arte coalescunt.* ibid. & 241.
Vulneraria. 171. . . . . *vesicæ morbis inimica.* 165

Finis Indicis.